Λ Ε Ξ Ι Κ Ο

ΤΗΣ

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΩΔΟΥΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ

1100-1669

ΤΟΜΟΣ Η΄

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
1982

ΧΟΡΗΓΟΙ ΤΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ (1981-82)*

Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών

Ίδρυμα Ελένης και Κώστα Ουράνη της Ακαδημίας Αθηνών

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (Φιλοσοφική Σχολή)

Ινστιτούτο νεοελληνικών σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη)

* Τα αναφερόμενα ιδρύματα παρέχουν την ενίσχυσή-τους από παλαιότερα.

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΤΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ (1981-82)

Δίπλα στο όνομα, όταν υπάρχει περίπτωση, παρέχονται οι χρονολογίες έναρξης, διακοπής ή περιορισμένης διάρκειας της συνεργασίας. Ο αστερίσκος πριν από το όνομα δηλώνει ότι ο συνεργάτης έχει διακόψει τη συνεργασία του.

Κομνηνή Πηδώνια
Αναστάσιος Καραναστάσης
*Ειρήνη Κωνσταντίνου-Μπουζίκα (έως 31.8.1981)
Μαίρη Παπαμόσχου
*Βάσω Χαριζοπούλου (έως 31.8.1982)
*Αναστασία Μυλωνά (έως 31.8.1981)
Βασιλική Χαχοπούλου-Λαζαρίδου
*Πολύμνια Κατσώνη (έως 31.8.1981)
Κυριακή Βουτυρά
Μορφούλα Παπαϊωάννου
*Ειρήνη Παπαδημητρίου (έως 31.8.1982)
Ελένη Μοναστηριώτη (από 29.4.1981)
*Σωτηρία Σταυρακοπούλου (έως 2.3.1982)
*Παύλος Αλμπανούδης (από 22.5.1981 έως 31.8.1982)
*Βαρβάρα Βασιαρδάνη (έως 31.12.1981)
Ιωάννα Οικονόμου-Αγοραστού (από 20.1.1982)
*Νίκη Παπαηλιάκη (από 18.11.1981 έως 30.6.1982)
Αννέτα Βαμβακά (από 29.3.1982)
Γλυκερία Ρώσσιου (από 29.3.1982)
Παύλος Χατζηπαπάς (από 14.6.1982)
*Δημήτριος Κοκκώνης (από 18.11.1981 έως 26.3.1982)

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ*

Παραδίδω σήμερα στο επιστημονικό κοινό τον όγδοο τόμο του Λεξικού της μεσαιωνικής ελληνικής δημώδους γραμματείας. Καθήκον έχω να ευχαριστήσω και πάλι θερμότατα τα ιδρύματα εκείνα που εξακολουθούν να ενισχύουν το έργο-μου: Το Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, το Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, το Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη της Ακαδημίας Αθηνών, το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και τη Φιλοσοφική του Σχολή, καθώς και το Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη). Όλα τα ιδρύματα αυτά, καθένα σύμφωνα με τις δυνατότητές-του, ενίσχυσαν την προσπάθειά-μου.

Σχετικά με τους συνεργάτες-μου και γενικότερα την κίνηση του προσωπικού μετά την κυκλοφόρηση του έβδομου τόμου (Δεκέμβριος 1980) σημειώνω τα ακόλουθα: 1) Συνέχισαν τη συνεργασία-τους στο Λεξικό η διδάκτωρ ερευνήτρια του Κέντρου Βυζαντινών Ερευνών του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Κομνηνή Πηδώνια, ο βοηθός-ερευνητής του ίδιου Κέντρου Αναστάσιος Καραναστάσης και η πτυχιούχος φιλόλογος Βάσω Χαριζοπούλου, που διέκοψε τη συνεργασία-της στις 31.8.1982· 2) Οι παλαιότεροι βοηθοί Μαίρη Παπαμόσχου και Βάσω Χαχοπούλου-Λαζαρίδου εργάστηκαν κατά τη συγκρότηση του τόμου τούτου και ως συντάκτες. 3) Από τους παλαιότερους συντάκτες του Λεξικού διέκοψαν τη συνεργασία-τους η Ειρήνη Κωνσταντίνου-Μπουζίκα, η Αναστασία Μυλωνά και η Πολύμνια Κατσώνη στις 31.8.1981. 4) Εργάστηκαν στην αρχή ως βοηθοί και κατόπιν ως συντάκτες οι πτυχιούχοι φιλόλογοι Σωτηρία Σταυρακοπούλου από 2.10.1980 έως 2.3.1982, Βαρβάρα Βασιαρδάνη από 3.12.

* Συμπληρώνοντας τα στοιχεία που παρέχονται σε υποσημειώσεις των Προλεγομένων των προηγούμενων τόμων του Λεξικού (εκτός από τον πρώτο), προσθέτω ότι μετά την κυκλοφόρηση του έβδομου τόμου δημοσίευσαν βιβλιοκρισίες για το Λεξικό ή ουσιαστικά το έκριναν σε άλλου χαρακτήρα δημοσιεύματά-τους οι κ.κ.: J. Irigoin (Πρακτικά ΙΔ′ Διεθν. Βυζ. Συνεδρ., Βιέννη 1981, σελ. 4-5)· R. Browning, αυτ. σελ. 67· Χ. Λαμπρινός («Μακεδονία», 27.1.1981)· Ευθ. Κ. Λίτσας (Κληρονομία 11, 1979, 561-3)· M. Leroy (Byzantion 51, 1981, 640-641)· H. Mihăescu, RES-EE 19, 1981, αρ. 4, Οκτ.-Δεκ., σ. 796-7). Y. Tarabout (Bulletin de la Société de linguistique de Paris, 75, 1980, 132-3)· I. Sekimoto (Journal of Classical Studies, ιαπων., 30, 1982, 124-6). Βλ. και Revue des études geecques 94, αρ. 447-449, 1981, σ. XXXV-XXXVI.

1980 έως 23.12.1981, Κυριακή Βουτυρά από 6.12.1980 έως και σήμερα, Μορφούλα Παπαϊωάννου από 9.12.1980 έως και σήμερα, Ειρήνη Παπαδημητρίου από 9.12.1980 έως 31.8.1982, Ελένη Μοναστηριώτη από 29.4.1981 έως και σήμερα, Παύλος Αλμπανούδης από 22.5.1981 έως 31.8.1982 και Νίκη Παπαηλιάκη από 18.11.1981 έως 30.6.1982. Στην αρχή ως βοηθός και κατόπιν ως συντάκτης εργάστηκε και η διδάκτωρ φιλόλογος Ιωάννα Οικονόμου-Αγοραστού από 20.1.1982 έως και σήμερα. 5) Ως βοηθοί εργάστηκαν στο Λεξικό οι πτυχιούχοι φιλόλογοι Δημήτριος Κοκκώνης από 18.11.1981 έως 26.3.1982, Αννέτα Βαμβακά, Γλυκερία Ρώσσιου (από 29.3.1982 και οι δυο-τους) και Παύλος Χατζηπαπάς από 14.6.1982 έως και σήμερα. Σε όλους αυτούς τους συνεργάτες-μου επιθυμώ να εκφράσω θερμές ευχαριστίες για την πολύτιμη συνεργασία-τους.

Επιθυμώ τώρα να ευχαριστήσω και τους συναδέλφους εκείνους που πρόσφατα σε βιβλιοκρισίες ή σε άλλα δημοσιεύματα διατύπωσαν τη γνώμη-τους για το Λεξικό· εννοώ τους κ.κ. Ευθ. Κ. Λ(ίτσα), R. Browning, J. Irigoin, M. Leroy, H. Mihăescu και Y. Tarabout. Ευχαριστώ επίσης και το φίλο κ. Χ. Λαμπρινό για την καλοπροαίρετη παρουσίαση του Λεξικού.

Εντελώς ξεχωριστές είναι οι ευχαριστίες-μου προς την Association pour l'encouragement des études grecques του Παρισιού, που μου έκαμε την εξαιρετική τιμή να απονείμει το βραβείο Desrousseaux στο Λεξικό-μου για το έτος 1981. Η ηθική ενίσχυση που με τον τρόπο αυτόν μου παρέχεται είναι πολύτιμη. (Βλ. και Revue des études grecques, 94, αρ. 447-9, 1981, σ. XXXV-XXXVI).

Στο τέλος του τόμου τούτου κρίθηκε χρήσιμο να προστεθούν ορισμένες σελίδες «Προσθηκών και Βελτιώσεων» σε προηγούμενους τόμους του Λεξικού. Πολλές από τις προσθήκες ή βελτιώσεις αυτές έγιναν απαραίτητες μετά τη γνωριμία-μας με μελετήματα που είδαν το φως πρόσφατα. Τα δημοσιεύματα αυτά παρέχουν παρατηρήσεις σε κείμενα που ενδιαφέρουν το Λεξικό ή γνωστοποιούν ανέκδοτα κείμενα με χρήσιμο για το έργο-μας λεξιλογικό υλικό. Φυσικά δε λείπουν από την καταχώριση και προσθήκες και βελτιώσεις που οφείλονται σε πιο ολοκληρωμένες ερευνητικές αναζητήσεις-μας με βάση στοιχεία που δεν ήταν προσιτά κατά τη σύνταξη παλαιών άρθρων.

Σημειώνω τώρα και τα ακόλουθα: Έως τη στιγμή που γράφονται τα Προλεγόμενα τούτα δεν είχαν απασχολήσει παρά βοηθητικά μόνο τη σύνταξη του Λεξικού τα κείμενα που περιέλαβε ο Dr. Erich Schilbach στο βιβλίο-του Byzantinische Metrologie; Quellen (αναδημοσιευμένο πρόσφατα, 1982, στη σειρά «Βυζαντινά Κείμενα και Μελέτες», αρ. 19, του Κέντρου Βυζαντινών Ερευνών του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης). Δεν πρόκειται πράγματι για κείμενα που εμπίπτουν μέσα στα άμεσα ενδιαφέροντα του Λεξικού, καθώς

δεν είναι κείμενα γραμμένα με λογοτεχνική πρόθεση. Όμως επειδή βρίσκονται σ' αυτά και λέξεις μη τεχνικές που η χρήση-τους εκεί θα βοηθούσε την κατανόησή-τους γενικότερα, θεωρήσαμε σκόπιμο, από δω και στο εξής τουλάχιστο, τα κείμενα αυτά, που παρουσιάζουν ιδιαίτερο γλωσσικό ενδιαφέρον, να τα χρησιμοποιούμε ως βασικά για την εργασία-μας κείμενα. Μάλιστα στις «Προσθήκες και Βελτιώσεις» του τόμου τούτου προσθέσαμε και άρθρα που με τη σημερινή αντιμετώπιση του θέματος των κειμένων αυτών θα έπρεπε να είχαν ήδη πάρει τη θέση-τους στο σώμα του Λεξικού-μας.

Με τη συμπλήρωση των πρώτων οκτώ τόμων του Λεξικού κρίθηκε σκόπιμο να δοθεί στον αναγνώστη μετά τις στήλες των «Προσθηκών και Βελτιώσεων», συνοπτικός πίνακας λημμάτων που πήραν θέση στις προσθήκες που τυπώθηκαν στο τέλος ορισμένων από τους τόμους του Λεξικού, είτε προσθέτονται μ' αυτές νέα άρθρα, είτε γίνονται συμπληρώσεις ήδη συγκροτημένων άρθρων. Μετά το λήμμα σημειώνονται ο τόμος και η σελίδα όπου μνημονεύεται το λήμμα.

Τέλος σημειώνω τούτο: από παλιότερα αρκετοί λόγιοι και μελετητές της γλώσσας-μας είχαν εισηγηθεί την τονική απλοποίηση. Από τους συγχρόνους-μας ο συνάδελφος κ. Ιωάννης Κακριδής την εφάρμοσε στις μέρες-μας πρώτος. Η καινοτομία του απλουστευμένου τονικού συστήματος, που την εφαρμόσαμε κ' εμείς από τον 5ο τόμο του Λεξικού τούτου (βλ. Προλεγόμενα, τόμ. Ε', σελ. ια'-ιβ', Σεπτέμβριος 1977), ευτύχησε, αφού πρόσφατα εφαρμόστηκε και από άλλους λογίους και μελετητές της γλώσσας-μας, Έλληνες και ξένους, να καθιερωθεί με απόφαση της πολιτείας, ύστερα από πρόταση ειδικής επιτροπής με την προεδρία εκείνου που υπογράφει αυτά τα Προλεγόμενα, για να εφαρμοστεί από το σχολικό έτος 1982-83 στην εκπαίδευση και συνάμα και στον άλλο δημόσιο βίο. Το σχετικό προεδρικό διάταγμα δημοσιεύτηκε στις 27 Απριλίου 1982, αφού προηγουμένως η Βουλή των Ελλήνων είχε καταρχήν εγκρίνει την καινοτομία. Πρόκειται για σύστημα για το οποίο από πολύ παλιότερα είχε συνηγορήσει ο συντάκτης των Προλεγομένων τούτων. Ήδη στις 28 Νοεμβρίου 1962 δημοσίευσε στην εφημερίδα «Ελευθερία» σχετικό άρθρο (αναδημοσιευμένο αργότερα στο βιβλίο-του «Άρθρα και Σημειώματα ενός δημοτικιστή», Θεσσαλονίκη 1979). Την εφαρμογή του συστήματος αυτού την εισηγήθηκε και με νέα δημοσιεύματά-του στον τύπο από το 1976 (βλ. τα άρθρατου αυτά στο παραπάνω βιβλίο-του). Σήμερα με ικανοποίηση βλέπει την αναγνώριση από την πολιτεία του παραπάνω συστήματος, που δεν μπορεί παρά να εξυπηρετήσει την παιδεία του τόπου.

Συμπληρωματικά τώρα σημειώνω ότι το είδος μονοτονικού που εισηγήθηκε η παραπάνω μνημονευμένη ειδική επιτροπή ελάχιστα διαφέρει (πάντως

στο απλούστερο) από το είδος μονοτονικού που εφαρμόστηκε έως την ώρα τούτη στο Λεξικό. Για έναν πιο ολοκληρωμένο κατατοπισμό του αναγνώστη, Έλληνα και ξένου, καταχωρίζω εδώ το σύνολο των κανόνων που θα διέπουν του λοιπού τη χρήση του μονοτονικού και που θα εφαρμοστούν και στο Λεξικό από τον επόμενο τόμο-του. Το προεδρικό διάταγμα που αφορά το μονοτονικό ορίζει κατά γράμμα τα ακόλουθα:

«1. Πνεύματα δε σημειώνονται.

2. Ως τονικό σημάδι χρησιμοποιείται η οξεία.

3. Τονικό σημάδι παίρνει κάθε λέξη, που έχει δύο ή περισσότερες συλλαβές. Αυτό ισχύει και στην περίπτωση που η λέξη παρουσιάζεται ως μονοσύλλαβη ύστερα από έκθλιψη ή αποκοπή, όχι όμως και όταν έχει χάσει το τονισμένο φωνήεν από αφαίρεση.

4. Οι μονοσύλλαβες λέξεις δεν παίρνουν τονικό σημάδι. Εξαιρούνται και παίρνουν τονικό σημάδι: α) ο διαζευκτικός σύνδεσμος *ή*· β) τα ερωτηματικά *πού* και *πώς*· γ) οι αδύνατοι τύποι των προσωπικών αντωνυμιών (*μου, σου, του, της, τον, την, το, μας, σας, τους, τα*) όταν στην ανάγνωση υπάρχει περίπτωση να θεωρηθούν εγκλιτικές· δ) οι μονοσύλλαβες λέξεις, όταν συμπροφέρονται με τους ρηματικούς τύπους *μπω, βγω, βρω, 'ρθώ*, σε όλα τα πρόσωπα και τους αριθμούς και δέχονται τον τόνο-τους· και

5. Ο τόνος του εγκλιτικού, ο οποίος ακούγεται στη λήγουσα των προπαροξύτονων λέξεων σημειώνεται. Το ίδιο γίνεται στο πρώτο από δύο εγκλιτικά, όταν προηγείται παροξύτονη προστακτική».

Επειδή ο όγδοος αυτός τόμος του Λεξικού άρχισε να τυπώνεται προτού καθιερωθεί το μονοτονικό σύστημα στην παιδεία και το δημόσιο βίο, εφαρμόστηκε σε ολόκληρο τον τόμο το είδος μονοτονικού συστήματος που και εμείς και άλλοι λόγιοι εφαρμόζαμε έως τότε στα γραπτά μας. Το είδος μονοτονικού που καθιερώθηκε από την πολιτεία θα εφαρμοστεί, όπως είπα, με απόλυτη πιστότητα και στο Λεξικό από τον επόμενο τόμο του. Στα Προλεγόμενα του τόμου αυτού θα μας δοθεί ευκαιρία να κάμομε λόγο και για τις ειδικότερες εκείνες περιπτώσεις που αφορούν σε παραθέματα του Λεξικού ιδιωματικότερα ή αρχαϊστικότερα.

Οκτώβριος 1982

Ε. ΚΡΙΑΡΑΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Εδώ καταχωρίζονται τα βιβλιογραφικά στοιχεία δημοσιευμάτων (εκδόσεων κειμένων και πραγματειών) που είδαν το φως μετά τη δημοσίευση του έβδομου τόμου του Λεξικού ή δεν είχαν παλαιότερα βιβλιογραφηθεί. Στην αρίθμησή-τους τα δημοσιεύματα αυτά συνεχίζουν το τελευταίο αριθμημένο δημοσίευμα της βιβλιογραφίας του έβδομου τόμου του Λεξικού.

Α΄ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

α΄) επωνύμων

2727. [Αιτωλός Κοσμάς]. *Μενούνος Ιωάννης*, Κοσμά του Αιτωλού Διδαχές. Φιλολογική μελέτη-κείμενα. Διδακτορική διατριβή [Έρευνες στη Νέα Ελληνική Φιλολογία, αρ. 3], Αθήνα.

2728. Ανδρόνικος, Πρόσταγμα (*P. Schreiner*, Ein Prostagma Andronikos' III. für die Monembasioten in Pegai (1328) und das gefälschte Chrysobull Andronikos' II. für die Monembasioten im byzantinischen Reich (JÖB 27, 1978, 203-228).

2729. Κορνάρος Βιτσέντσος, Ερωτόκριτος, κριτική έκδοση, εισαγωγή, σημειώσεις, γλωσσάριο: *Στυλιανός Αλεξίου* [Φιλολογική Βιβλιοθήκη, αρ. 3, Ερμής], Αθήνα 1980.

2729α. [Κωσταντίνος Διάκονος, Νικολάου ιερέως]. *Θ. Παπαδόπουλλος*, Ιστορία του Μακαρίτου Μάρκο. Ποίημα Κωσταντίνου ⟨Δια⟩κόνου, υιού γνησίου Νικολάου ιερέως εκ κώμης Πισκο⟨πής⟩ (Κυπρ. Σπ. 45, 1981, 77-141).

2730. Μορεζίνος Ιωάννης, Διαθήκη (*Ε. Κακουλίδη*, Ο Ιωάννης Μορεζήνος και το έργο—του. Παράρτημα. Κρ. Χρ. 22, 1970, 482-484).

2730α. [Μπέρτος Ναθαναήλ]. Nathanael-Neilos Bertos, Vindobonensis hist. gr. 91, Nr. 59. Inaugural-Dissertation zur Erlangung des Doktorgrades der Philosophischen Fakultät der Ludwig-Maximilians-Universität zu München, vorgelegt von *Hannelore Aposkiti-Stammler*, 1974.

2731. [Μπουνιαλής Τζάνε Μαρίνος]. *Γιολάντα Πασχα-*

λίδου-Παπαδοπούλου, Η «Κατάνυξις ωφέλιμος» του Μαρίνου Τζάνε Μπουνιαλή (Κρητολ. 12-13, 1981, 5-46).

2731α. Π η γ ά ς Μ ε λ έ τ ι ο ς, Περί σοφίας (*Π. Γ. Νικολόπουλος*, Μελετίου του Πηγά Ανέκδοτος λόγος περί σοφίας, ΕΕΒΣ 39-40, 1972-73, 675-688).

2732. Π η γ ά ς Μ ε λ έ τ ι ο ς, Χρυσοπηγή, Ευαγγελικής διδασκαλίας περίοδος. Ανέκδοτοι λόγοι γραμμένοι στα 1586-1587 και εκφωνημένοι στο ναό της Χρυσοπηγής και Παμμακαρίστου Κωνσταντινουπόλεως (κατά τον Αθηναϊκόν κώδικα). Αναστύλωσε *Γ. Βαλέτας*, Αθήνα 1958.

2733. [Π λ ο υ σ ι α δ η ν ό ς Ι ω ά ν ν η ς]. *Πάνος Βασιλείου*, Ο αυτόγραφος «Θρήνος της Θεοτόκου» του Ιωάννη Πλουσιαδηνού (Ελλην. 32, 1980, 267-287).

2734. Σ α χ λ ί κ η ς Σ τ έ φ α ν ο ς, Γραφαί και Στίχοι και Ερμηνείαι κυρού Στεφάνου του Σαχλήκη, στ. 118-239 (*Στ. Ξανθουδίδης*, Εκ της εν Κρήτη ενετοκρατίας: Τα ζάρια, Κρ. Λαός 1, 1909, 7-11=Ξανθ., Μελετ., σελ. 408-414).

2734α. Σ ε β ή ρ ο ς Γ α β ρ ι ή λ, Τελευταίο Σημειωματάριο (*Κρίστα Παναγιωτοπούλου*, Το τελευταίο αυτόγραφο Σημειωματάριο (1613-1616) του Γαβριήλ Σεβήρου, Θησαυρ. 13, 1976, 111-151).

2735. Φ α λ ι έ ρ ο ς Μ α ρ ί ν ο ς, Ερωτικά Όνειρα [=Α' Ιστορία και Όνειρο· Β' Ερωτικόν Ενύπνιον]. Κριτική έκδοση, σχόλια και λεξιλόγιο: *Arnold van Gemert* [Βυζαντινή και Νεοελληνική Βιβλιοθήκη, αρ. 4], Αθήνα 1980.

2736. Φ ό σ κ ο λ ο ς Μ ά ρ κ ο ς Α ν τ ώ ν ι ο ς, Φορτουνάτος. Κριτική έκδοση, σημειώσεις, γλωσσάριο: *Alfred Vincent*, Εκδοτική επιμέλεια Θεοχάρη Δετοράκη [Εταιρεία κρητικών ιστορικών μελετών, Κρητικόν Θέατρον, 2], Ηράκλειο Κρήτης 1980.

β') α ν ώ ν υ μ ω ν

[Α λ ε ξ ά ν δ ρ ο υ Δ ι ή γ η σ ι ς], βλ. αρ. 2589α.

2737. Β ί ο ς Α λ ε ξ ά ν δ ρ ο υ (*H. v. Thiel*, Leben und Taten Alexanders von Makedonien, Der griechische Alexanderroman nach der Handschrift L, Ντάρμσταντ 1974).

2737α. *Μ. Μαντουβάλου*, Η Ελληνική «Θ ε μ α τ ο γ ρ α φ ί α» στη Δύση και οι κώδικες Vat. Gr. 1733, 1826, 1890 (Παρνασσός 15, 1973, 582-599).

2738. *Θ. Παπαδόπουλλος*, Διήγησις εις τον Θ ρ ή ν ο ν του αιχμαλωτισμού της ευλογημένης Κ ύ π ρ ο υ (Κυπρ. Σπ. 54, 1980, 1-78).

2739. [Ι α τ ρ ο σ ό φ ι ο ν]. Kritische Erstausgabe des Rezeptbuchs des Cod. Par. gr. 2316, f. 348v-374v. Inaugural-Dissertation zur Erlangung des Doktorgrades der Philosophischen Fakultät der Universität zu Köln, vorgelegt von *Ioanna Oikonomu-Agorastu*, Θεσσαλονίκη 1982.

2740. [Κ ρ η τ ι κ ό ν χ ε ι ρ ό γ ρ α φ ο ν]. *Παύλος Κριαράς-Παχυνάκης*, Κρητικόν χειρόγραφον της μονής Βατοπεδίου (Φιλολογική Πρωτοχρονιά 1981, 413-416).

2741. [Μ ε τ ά φ ρ α σ η «Α λ ε ξ ι ά δ ο ς»]. *Herbert Hunger*, Anonyme Metaphrase zu Anna Komnene, Alexias XI-XIII. Ein Beitrag zur Erschliessung der byzantinischen Umgangssprache [Wiener Byzantinistische Studien, Band XV. Österreichische Akademie der Wissenschaften. Kommission für Byzantinistik. Institut für Byzantinistik und Neogräzistik der Universität Wien], Βιέννη 1981.

2741α. *Ελένη Δ. Κακουλίδη*, Ένα ξ ό ρ κ ι για τους π ο ν τ ι κ ο ύ ς από τον 15ο αιώνα (Ελλην. 16, 1958-59, 119-125=Ελένη Κακουλίδη-Πάνου, Συμβολές. Νεοελληνικά Μελετήματα [Έρευνες στη Νέα Ελληνική Φιλολογία, αρ. 4], Ιωάννινα 1982, σελ. 197-202).

2742. [Ο γ ε ν ν η θ ε ί ς ν ε ώ τ ε ρ ο ς . . .]. *Ε. Κακουλίδη-Πάνου*, «Ο γεννηθείς νεώτερος εν καιρώ Ζωδίου...». Ένα ανέκδοτο αστρολογικό κείμενο του 16ου αιώνα (Δωδώνη 9, 1980, 75-86).

[Φ υ λ λ ά δ α Μ ε γ α λ έ ξ α ν τ ρ ο υ], βλ. αρ. 2589α.

2743. Χ ρ ο ν ι κ ά (μ ι κ ρ ά Β υ ζ α ν τ ι ν ά). *Peter Schreiner*, Die Byzantinischen Kleinchroniken. 1 Teil: Einleitung und Text; 2 Teil: Historischer Kommentar; 3 Teil: Teilübersetzungen, Addenda et Corrigenda, Indices [Corpus Fontium Historiae Byzantinae, vol. XII/1-3], Βιέννη 1975, 1977, 1979.

ΠΡΟΣΘΗΚΗ ΕΠΩΝΥΜΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

2743α. Μ α υ ρ ί κ ι ο ς. Das Strategicon des Maurikios. Einführung, Edition und Indices von *George T. Dennis*. Übersetzung von *Ernst Gamillscheg*, Wien 1981 [Corpus fontium historiae byzantinae, vol. XVII].

Β' ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΩΝ

Καταχωρίζονται εδώ μελέτες που μας έδωσαν ερευνητικό υλικό σε κάποια κλίμακα. Ξεχωριστός πίνακας δημοσιευμάτων που μας έδωσαν έγγραφα χρήσιμα στη σύνταξη του Λεξικού δεν καταρτίστηκε. Τα δημοσιεύματα αυτά μνημονεύτηκαν στον πίνακα πραγματειών (και όχι κειμένων). Γραμματολογικές μελέτες καταχωρίστηκαν μόνο αν μας έδωσαν άφθονα στοιχεία στενού φιλολογικού χαρακτήρα ή αν περιέλαβαν παρατηρήσεις σχετικές με τη μορφή των κειμένων. Δημοσιεύματα ξένων μελετητών σε ελληνική γλώσσα μνημονεύτηκαν κάτω από το μεταγραμμένο όνομα του ξένου μελετητή.

α') ελληνόγλωσσων

ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ.
2744. Επιστημονικά Λεξικά της μεσαιωνικής-νέας ελληνικής στον αιώνα-μας στην Ελλάδα (Μαντατοφ. 16, 1980, 3-12).
2744α. Γλωσσικά μελετήματα, Αθήνα 1981.

ΑΜΑΝΤΟΣ Κ.
2745. Συμβολή εις το χιακόν γλωσσάριον και το χιακόν τοπωνυμικόν (Χιακ. Χρον. 6, 1925, 1-82).

ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ Ν.
2746. Νεοελληνικά παρατακτικά σύνθετα (Ελλην. 32, 1980, 3-31).

ΒΑΓΙΑΚΑΚΟΣ Δ.
2746α. Οχυρωτική και γλώσσα (Πύργοι και Κάστρα, Θεσσαλονίκη 1980, σελ. 44-59).

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Π., βλ. αρ. 2733 [Πλουσιαδηνός Ιωάννης].

ΒΛΑΧΑΚΗ Ρ.
2747. Καταγραφή εξόδων για αγορά και μεταφορά εμπορευμάτων από τη Βενετία στα Χανιά (1595) (Θησαυρ. 17, 1980, 307-316).

ΒΟΓΙΑΤΖΙΔΗΣ Ι.
2748. Γλωσσάριον της Κιμώλου (Κιμωλιακά 1, 1970, 161-323).

ΒΡΑΝΟΥΣΗ Ε.
2749. Βυζαντινά έγγραφα της μονής Πάτμου. Α'—Αυτοκρατορικά.

Διπλωματική έκδοσις, Γενική εισαγωγή, Ευρετήρια, Πίνακες [Εθνικόν Ίδρυμα Ερευνών-Κέντρον Βυζαντινών Ερευνών], Αθήνα 1980.

ΓΕΩΡΓΑΚΑΣ Δ. Ι.
2749α. Επανεξέτασις αμφιλεγομένου ελληνοσλαβικού προβλήματος. Τα επιθήματα -ίτσιν, -ίτσα, κλπ. και η προέλευσίς-των με αντιπαραβολήν προς αντίστοιχα σλαβικά επιθήματα (Πρακτ. Ακ. Αθ. 53, 1978, 353-394).

ΓΙΑΝΝΟΥΛΕΛΛΗΣ Γ.
2749β. Νεοελληνικές ιδιωματικές λέξεις δάνειες από ξένες γλώσσες (οι αρχικές σημασίες και η εξέλιξή-τους όπως φανερώνονται από την ετυμολογία-τους). Κείμενα. Αθήνα 1982.

ΓΚΕΜΕΡΤ (=A. F. van Gemert)
2750. Ο Στέφανος Σαχλίκης και η εποχή-του (Πίν. Θ'-ΙΒ') (Θησαυρ. 17, 1980, 36-130).

ΓΚΕΜΕΡΤ Α.-BAKKER W. F.
2750α. Η Αχιλληίδα και η Ιστορία του Βελισαρίου (Ελλην. 33, 1981, 82-97).

ΔΕΤΟΡΑΚΗΣ Θ.
2751. Αθησαύριστα βυζαντινά. Εκατοντάς πρώτη (Αθ. 76, 1976-77, 231-242)· εκατοντάς δευτέρα και τρίτη (αυτ. 77, 1978-79, 211-227).
2752. Διδασκαλικές και βιβλιογραφικές συμβάσεις στη βενετοκρατούμενη Κρήτη (Κρητολ. 10-11, 1980, 231-256).

ΕΥΑΓΓΕΛΑΤΟΣ ΣΠ. Α.
2752α. Χρονολόγηση του Ερωτόκριτου (Ελλην. 33, 1981, 98-127).

ΖΕΠΟΣ Π. Ι.
2752β. «Ψυχάριον», «Ψυχικά», «Ψυχοπαίδι» (ΔΧρΑΕ 10, 1980-81, 17-27).

[ΖΕΡΒΟΓΙΑΝΝΗΣ Ν.?]
2753. Κρητικά συμβόλαια Ενετοκρατίας (της μονής Αρετίου-Μεραμπέλλου) (Αμάλθ. 10, 1979, 157-166).

ΘΑΒΩΡΗΣ Α.
2754. Μερικές ακόμη δάνειες ελληνικές λέξεις στη βουλγαρική γλώσσα και ιδιαίτερα στις διαλέκτους-της (Δωδώνη 8, 1979, 343-354).
2755. Από τον πλούτο των αρχαϊσμών του ιδιώματος Βελβεντού της δυτικής Μακεδονίας (Δωδώνη 9, 1980, 9-18).
2756. Το «προύν(ε)ικος» του Ηρώνδα και η παλαιότητα των γνωστών

γνωρισμάτων των βόρειων νεοελληνικών ιδιωμάτων (Δωδώνη 9, 1980, 401-440).

ΚΑΜΠΟΥΡΗΣ Λ.

2757. Προικοννησιακά (Δύο κώδικες της μητροπόλεως Προικοννήσου (Β-NJ 21, 1976, 193-222).

ΚΑΡΑΘΑΝΑΣΗΣ Α.

2758. Ο κώδικας 410 της Βιβλιοθήκης της Ρουμανικής Ακαδημίας και ο Κρης Μητροπολίτης Ιεραπόλεως Μάξιμος (Μάρκος) Μαράς (17ος αι.) (Πεπρ. Δ' ΔΚρΣ, Ηράκλειο, 29 Αυγούστου-3 Σεπτεμβρίου 1976, τόμ. Γ', 1981, 107-120).

ΚΑΡΑΝΙΚΟΛΑΣ Σ. και Α.

2759. Παροιμίες και φράσεις από τη Σύμη. Επιτροπή Συμαϊκών εκδόσεων [Συμαϊκή Βιβλιοθήκη, 3], Αθήνα 1980.

ΚΑΡΑΠΟΤΟΣΟΓΛΟΥ Κ.

2760. Ετυμολογικά σε λέξεις της μεσαιωνικής και νεοελληνικής γλώσσας (Ελλην. 32, 1980, 338-350).

ΚΑΤΣΟΥΛΕΑΣ ΣΤ.

2761. Το προθετικόν «α» εις τα Παρακαμβούνια γλωσσικά ιδιώματα (Α' Συμπόσιο Γλωσσολογίας του Βορειοελλαδικού Χώρου (Ήπειρος-Μακεδονία-Θράκη), 28-30 Απριλίου 1976, ΙΜΧΑ, Θεσσαλονίκη 1977, 193-208).

2762. Αρχαιοπινή ονόματα φυτών και ζώων εις τα κρητικά ιδιώματα (Πεπρ. Δ' ΔΚρΣ, Ηράκλειο, 29 Αυγούστου-3 Σεπτεμβρίου 1976, τόμ. Γ', 1981, 121-134).

ΚΟΝΟΜΗΣ Ν.

2763. Κυπριακά παραμύθια (Λαογρ. 20, 1962, 303-408).

ΚΟΝΤΟΣΟΠΟΥΛΟΣ Ν.

2764. Μακεδονικά διαλεκτολογικά. Το ιδίωμα Δημητριτσίου Σερρών (Σερραϊκά Χρονικά 8, 1979).

ΚΟΥΡΟΥΣΗΣ ΣΤ.

2765. «Βοτάνη» και «πυρίτις βοτάνη» (ΕΕΒΣ 44, 1979-80, 376).

ΚΡΗΤΙΚΟΣ Π.

2766. Εκ φυτών τοπωνυμικαί ετυμολογίαι (Λέσβος) (Λαογρ. 20, 1962, 543-551).

ΚΡΙΑΡΑΣ Ε.

2766α. Παρατηρήσεις στην έκδοση του «Στάθη» από τη Lidia Martini (ΔΧρΑΕ 10, 1980-81, 71-83).

ΚΥΠΡΗΣ Θ.

2767. Υλικό διά την σύνταξιν Ιστορικού Λεξικού της κυπριακής διαλέκτου. Μέρος Α': Γλωσσάριον Γεωργίου Λουκά [Δημοσιεύματα του Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών, VII], Λευκωσία 1979.

Λ(ΑΜΠΡΙΝΟΣ) Χ.

2768. Βιβλιοκρ. του: Ε. Κριαρά, Λεξικό της μεσαιωνικής ελληνικής δημώδους γραμματείας, 1100-1669 (εφημ. «Μακεδονία», 27-1-1981).

Λ(ΙΤΣΑΣ) ΕΥΘ. Κ.

2768α. Βιβλιοκρ. του: Ε. Κριαρά, Λεξικό της μεσαιωνικής ελληνικής δημώδους γραμματείας, 1100-1669 (Κληρονομία 11, 1979, 561-563).

ΜΑΝΟΥΣΑΚΑΣ Μ.-v. GEMERT A. F.

2769. Ο δικηγόρος του Χάντακα Στέφανος Σαχλίκης ποιητής του ΙΔ' και όχι του ΙΕ' αιώνα (Πεπρ. Δ' ΔΚρΣ, Ηράκλειο, 29 Αυγούστου-3 Σεπτεμβρίου 1976, τόμ. Β', 1981, 215-231).

ΜΑΡΜΑΤΑΚΗΣ Ν.

2770. Το νομισματικό σύστημα της Ελλάδος κατά την περίοδο της Επαναστάσεως του 1821, Θεσσαλονίκη 1981.

ΜΑΥΡΟΜΑΤΗΣ Γ.

2771. Έγγραφα μητέρας, κόρης, εγγονής του Βιτσ. Κορνάρου (Θησαυρ. 16, 1979, 206-254).

2772. Ποιο ήταν το τοπωνύμιο «Μερκούρι» που αναφέρεται στον «Κατζούρμπο» του Χορτάτση (Θησαυρ. 17, 1980, 285-289).

ΜΕΓΑΣ Γ.

2773. Παραλλαγή της λαϊκής διασκευής της Ερωφίλης (Λαογρ. 25, 1967, 474-478).

2774. Κείμενον και γλώσσα της Θυσίας του Αβραάμ (Λαογρ. 25, 1967, 602-633).

ΜΗΝΑΣ Κ.

2775. Βιβλιογραφία για την Ήπειρο (1979-1980). Γλωσσολογία (Ηπειρωτικά Χρονικά 23, 1981, 389-401).

ΜΙΡΑΜΠΕΛ Α.

2776. Η νέα ελληνική γλώσσα. Περιγραφή και ανάλυση. Μετάφραση Σταμ. Κ. Καρατζά, Θεσσαλονίκη 1978.

ΜΙΣΙΟΥ Δ.

2777. Η Ειρήνη και το «παραδόξως» του Θεοφάνη. Συμβολή στη «συνταγματική» θέση της βυζαντινής αυγούστας (Βυζαντ. 10, 1980, 169-177).

ΜΟΥΣΤΟΞΥΔΗΣ Α.

2778. Ιστορικόν Κομνηνού μοναχού και Πρόκλου μοναχού περί διαφόρων δεσποτών της Ηπείρου και του τυράννου Θωμά του δεσπότου και Κομνηνού του Πρελούμπου (Ελληνομνήμων 8, 1845, 489-512 και Ελληνομνήμων 9, 1845, 513-561).

ΝΙΚΟΛΑ·Ι·ΔΗΣ Δ.

2779. Γύρω από την ορθογραφία των λέξεων «πράος» («πράος») και «φιλόνικος» («φιλόνεικος») (Ελλην. 32, 1980, 364-370).

ΝΥΣΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ-ΠΕΛΕΚΙΔΟΥ Μ.

2780. Βυζαντινά έγγραφα της μονής Πάτμου. Β'-Δημοσίων λειτουργών. Διπλωματική έκδοσις [Εθνικόν Ίδρυμα Ερευνών-Κέντρον Βυζαντινών Ερευνών], Αθήνα 1980.

ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΗΣ ΣΤ.

2781. Μελετήματα, Ηράκλειο 1980.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗ Τ.

2782. Η γυναικεία φορεσιά της Καρπάθου (Λαογρ. 24, 1966, 254-267).

ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ Δ. Β.

2783. Χρονογράφου του Δωροθέου τα Λαογραφικά (Λαογρ. 19, 1960-61, 3-96).

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΛΟΣ Θ.

2784. Χειρόγραφοι παραλλαγαί λυρικών ασμάτων (Κυπρ. Σπ. 41, 1977, 191-210).

2785. Ερωτοκρίτειοι αφηγήσεις εν τω κυπριακώ δημώδει λόγω (Κυπρ. Σπ. 41, 1977, 211-252).

ΠΑΠΑΘΩΜΟΠΟΥΛΟΣ Μ.

2786. Διορθώσεις στον «Πόλεμο της Τρωάδος» (Δωδώνη 8, 1979, 355-415).

ΠΑΠΑΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ Γ.

2787. Λεξιλογικά (Κυπρ. Σπ. 41, 1977, 181-189).

ΠΑΤΕΡΑΚΗ-ΓΑΡΕΦΗ Μ.

2788. Παρατηρήσεις στην έννοια του βυζαντινού όρου «αγρός» (Βυζαντ. 10, 1980, 149-167).

ΠΛΑΤΑΚΗΣ Ε.

2789. Το τραγούδι του Αλγερινού (Αμάλθ. 41, 1979, 305-308).

2790. Δημώδη ονόματα ζώων της Κρήτης (Κρητολ. 10-11, 1980, 35-134).

2791. Παρατηρήσεις επί λέξεων του «Ερωτοκρίτου» (Αθ. 78, 1981, 85-92).

ΠΟΥΧΝΕΡ Β.

2792. Θεατρολογικές έρευνες για το πρότυπο του «Ζήνωνα» (Θησαυρ. 17, 1980, 206-284).

ΠΡΟΒΑΤΑΚΗΣ Θ.

2793. Τρία ανέκδοτα χειρόγραφα εξορκισμών από την Κρήτη (16ος-18ος αιώνας) (Πεπρ. Δ' ΔΚρΣ, Ηράκλειο, 29 Αυγούστου-3 Σεπτεμβρίου 1976, τόμ. Γ', 1981, 379-396).

ΣΟΦΙΑΝΟΣ Δ.

2794. Η αρχική ακολουθία και ο αρχικός ανέκδοτος βίος του νεομάρτυρος Μιχαήλ του εξ Αγράφων (ΕΕΒΣ 44, 1979/80, 231-281).

ΣΤΑΜΕΛΟΣ Δ.

2795. Βιβλιοκρ. του: Ε. Κ ρ ι α ρ ά, Λεξικό της μεσαιωνικής ελληνικής δημώδους γραμματείας, 1100-1669 (εφημ. «Ελευθεροτυπία», 30-7-1981).

ΤΣΑΓΓΑΛΑΣ Κ.

2795α. Η αστρολογική παράδοση των ζωδιολογίων και ωροσκοπίων (Δωδώνη 9, 1980, 87-97).

2795β. Λαογραφικές παρατηρήσεις σε ανέκδοτο ζωδιολόγιο (Δωδώνη 9, 1980, 98-107).

ΤΣΙΤΣΑΣ Α. Χ.

2796. Μνείες μελών της οικογένειας Ζανδίρη στην Κέρκυρα (Θησαυρ. 17, 1980, 317-322).

ΤΣΟΠΑΝΑΚΗΣ Α. Γ.

2797. «Λεπίδα-Πατελλιά-Πατέλλα-Ζόμιθος» (Κρητολ. 9, 1979, 119-133).

2797α. Φιλολογικές παρατηρήσεις στην Διήγησιν Αλεξάνδρου (Ριμάδα) (Ελλην. 32, 1980, 141-160).

ΤΩΜΑΔΑΚΗΣ Ν. Β.

2798. Η κατάληξις «-άδα» της νέας Ελληνικής και ο σχηματισμός αυτής («Μνήμη» Γεωργίου Ι. Κουρμούλη, Αθήνα 1980, σελ. ανατ. 1-21).

2799. Βιβλιοκρ. του: Μαρίνος Τζάνε Μπουνιαλής, Ο Κρητικός πόλεμος (1645-1669). Εισαγωγή-επιμέλεια: Α. Ν. Ν ε ν ε δ ά κ η ς (Αθ. 77, 1978/9, 397-405).

2800. Βιβλιοκρ. του: Alcestis Proiou, XII. Canones Augusti [Analecta Hymnica Graeca e codicibus eruta Italiae inferioris Joseph Schirò consilio et ductu edita] (ΕΕΒΣ 44, 1979-80, 413-421).

2801. Βιβλιοκρ. του: A. Acconcia Longo, XI. Canones Julii [Analecta Hymnica Graeca e codicibus eruta Italiae inferioris Joseph Schirò consilio et ductu edita] (ΕΕΒΣ 44, 1979-80, 405-413).

2802. Βιβλιοκρ. του: A. Acconcia Longo, X. Canones Junii [Analecta Hymnica Graeca e codicibus eruta Italiae inferioris Joseph Schirò consilio et ductu edita] (ΕΕΒΣ 44, 1979-80, 394-404).

2803. Τα εις «-ωρ» λήγοντα ουσιαστικά (ΕΕΒΣ 44, 1979-80, 222).

2804. Βιβλιοκρ. του: Γ. Βαλέτας, Νεόφυτος Ροδινός. Κυπριακή δημοτική πεζογραφία. Λόγοι, δοκίμια, συναξάρια. Το αηδόνι της Τουρκοκρατίας (Αθ. 77, 1978-9, 406-415).

2805. Προσθήκαι εις τα εις «-atum› -άτον» (Αθ. 77, 1978-9, 389).

ΧΑΡΑΛΑΜΠΑΚΗΣ ΧΡ.

2806. Παρασυνδέσεις κρητικών λέξεων με αντίστοιχες γλώσσες του Ησυχίου («Μνήμη» Γεωργίου Ι. Κουρμούλη, Αθήνα 1980, σελ. ανατ. 1-15).

2807. Η συμβολή του Γεωργίου Ν. Χατζιδάκι στη μελέτη και την έρευνα της κρητικής διαλέκτου (Προμηθεύς ο Πυρφόρος 25, 1981, 217-280).

ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ Γ. Ν.

2807α. Γλωσσολογικαί έρευναι, τόμος Α', Αθήνα 1934.

β') ξενόγλωσσων

BANCROFT-MARCUS R.

2808. The editing of Panoria and the Prologue of Apollo (Κρητολ. 10-11, 1980, 135-163).

BEATON R.

2809. «Digenes Akrites» and modern greek folk song: A reassessment (Byz. 51, 1981, 22-43).

BERGSON L.

2810. Βιβλιοκρ. του: Anonymi Byzantini Vita Alexandri, regis Macedonum. Primum ed.: Jürgen Trumpf, Ντάρμσταντ 1974 (Gnomon 49, 1977, 18-22).

2811. Βιβλιοκρ. του: Leben und Taten Alexanders von Makedonien. Der griechische Alexanderroman nach der Handschrift L hrsg. u. übers. von Helmut van Thiel (Gnomon 49, 1977, 22-25).

BROWNING R.

2812. Βιβλιοκρ. του: Lars Nørgaard and Ole L. Smith: A Byzantine Iliad. The Text of Par. Suppl. Gr. 926. Pp. 75, Κοπεγχάγη [Museum Tusculanum] 1975 (Classical Review 27, 1977, 320-321).

CRISCUOLO U.

2813. Altri inediti di Manuele Karanteno o Saranteno (ΕΕΒΣ 44, 1979-80, 151-163).

CUPANE C.

2813α. Βιβλιοκρ. του: Μ. Κ. Χατζηγιακουμή, Τα μεσαιωνικά δημώδη κείμενα (BZ 74, 1981, 53-55).

DARROUZÈS J.

2814. Βιβλιοκρ. του: Ε. Κριαρά, Λεξικό της μεσαιωνικής ελληνικής δημώδους γραμματείας, 1100-1669 (REB 36, 1978, 282-283).

EIDENEIER H.

2815. Βιβλιοκρ. του: Ε. Κριαρά, Λεξικό της μεσαιωνικής ελληνικής δημώδους γραμματείας (S-OF 37, 1978, 444-445).

2815α. Ein byzantinisches Kalendergedicht in der Volkssprache (Ελλην. 31, 1979, 368-419).

FAILLER A.

2816. La déposition du patriarche Calliste 1er (1353). Paris, Institut français d'Études byzantines, 1973.

2816α. Βιβλιοκρ. του: Γ. Κεχαγιόγλου, Κριτική έκδοση της ιστορίας Πτωχολέοντος (REB 38, 1980, 295-296).

GARZYA A.

2816β. Diaetetica minima (Δίπτυχα 2, 1980-81, 42-52).

GEORGACAS D. I.

2816γ. A Graeco-slavic controversial problem re-examined: The -ιτσ- Suffixes in byzantine, medieval and modern Greek; their origin and ethnological implications ...—Επανεξέτασις αμφιλεγομένου ελληνοσλαβικού προβλήματος: η αρχή των επιθημάτων -ιτσ- και εθνολογικαί συνέπειαι [Πραγμ. Ακ. Αθ. 47, 1982].

H(OHLWEG) A.

2817. Βιβλιοκρ. του: Ε. Κριαρά, Λεξικό της μεσαιωνικής ελληνικής δημώδους γραμματείας, 1100-1669 (BZ 72, 1979, 398).

HUNGER H., βλ. αρ. 2741.

IRMSCHER J.

2818. Βιβλιοκρ. του: Ε. Κ ρ ι α ρ ά, Λεξικό της μεσαιωνικής ελληνικής δημώδους γραμματείας, 1100-1669 (Deutsche Literatur-zeitung 99, 1978, 244-245).

JEFFREYS E.

2819. The manuscripts and sources of the War of Troy (Πρακτικά ΙΔ' Συνεδρίου Βυζαντινών Σπουδών, 1971, Βουκουρέστι 1976, 91-94).

JEFFREYS M. J.

2820. The Chronicle of the Morea: priority of the greek version (BZ 68, 1975, 304-350).

JOSEPH B.

2821. More on «ακόμα» (Die Sprache 26, 1980, 58).

2822. Linguistic universals and syntactic change (Language 56, 1980, 345-370).

KAHANE H. και R.

2823. Greek in Southern Italy, II Etymological notes (Italia linguistica nuova ed antica A' σ. 319-335), Galatina 1976.

2824. The Role of the Papyri in Etymological Reconstruction (Ill. Class. Stud. 3, 1978, 207-220).

2825. Zum Gräkanischen [Zeitschrift für romanische Philologie 94, 1978, 83-92].

2825α. Zum Gräkanischen II [Zeitschrift für romanische Philologie 97, 1981, 103-146].

2825β. Byzantium's impact on the West: the linguistic evidence (Ill. Class. Stud. 6, 1981, 389-415).

2826. Decline and survival of Western prestige languages (Language 55, 1979, 183-198).

KAMBYLIS A.

2826α. Beiläufiges zur byzantinischen Ilias des Cod. Paris. Suppl. Gr. 926 (JÖB 29, 1980, 263-273).

KECHAGIOGLOU G.

2827. Βιβλιοκρ. του: Κ ο μ ν η ν ή Π η δ ώ ν ι α, Τα λόγια γλωσσικά στοιχεία στα έργα του Χορτάτση (BZ 74, 1981, 49-53).

KOLIAS T.

2828. «Ζάβα-Ζαβαρείον-Ζαβαρειώτης» (JÖB 29, 1980, 27-35).

KRESTEN O.

2829. Zum Sturz des Theodoros Styppeiotes (JÖB 27, 1978, 49-103).

LEROY M.

2830. Βιβλιοκρ. του: Ε. Κ ρ ι α ρ ά, Λεξικό της μεσαιωνικής ελληνικής δημώδους γραμματείας, 1100-1669 (Byz. 51, 1981, 640-1).

M(IHĂESCU) H.

2831. Βιβλιοκρ. του: D. G e o r g a c a s, Ichthyological terms for the sturgeon and etymological of the international terms «botargo, caviar» and congeners (RES-EE 19, 1981, 180-2).

2832. Βιβλιοκρ. του: Ε. Κ ρ ι α ρ ά, Λεξικό της μεσαιωνικής ελληνικής δημώδους γραμματείας, 1100-1669 (RES-EE 19, 1981, 796-7).

MIHĂESCU H.

2833. Les termes byzantins βίρρον, βίρρος, «casaque, tunique d'homme» et *γούνα* «fourrure» (RES-EE 19, 1981, 425-432).

MITSAKIS CH.

2833α. Castles and towers in early modern Greek poetry (Πύργοι και κάστρα, Θεσσαλονίκη 1980, σελ. 60-69).

MONTANARI F.

2834. Βιβλιοκρ. του: A Byzantine Iliad. The Text of Par. Suppl. Gr. 926, edited with Critical Apparatus, Introduction and Indexes by L a r s N ø r g a a r d and O l e L. S m i t h, «Opuscula Graecolatina» (Supplementa Musei Tusculani) vol. 5 (Athenaeum 55, 1977, 480-484).

PECORARO V.

2835. Primi appunti sul Canzoniere Petrarchista di Cipro («Miscellanea Neogreca», Atti del I Conregno Nazionale di Studi Neogreci, Palermo, 17-19 maggio 1975, Palermo 1976).

2836. Bilanci e prospettive sulle commedie cretesi: Ovvero il teatro cretese fra Commedia erudita e tecniche dell'arte (Ελλην. 32, 1980, 99-116).

PERNOT H.

2837. Grec moderne *του λόγου-σου* (Neophilologus 8, 1923, 64-67).

2838. «Κεφαλιώ, κεφαλαιώ» (Neophilologus 26, 1941, 310-313).

SEKIMOTO I.

2838α. Βιβλιοκρ. του: Ε. Κ ρ ι α ρ ά, Λεξικό της μεσαιωνικής ελ-

ληνικής δημώδους γραμματείας, 1100-1669 (Journal of classical studies, ιαπωνικά, 30, 1982, σ. 124-126).

SPADARO G.

2839. «Φατσιλιός-φατσιλιά». Un termine mal compreso della commedia cretese (JÖB 29, 1980, 275-278).

2840. Spaneas e Glikas: Note filologiche (Δίπτυχα 1, 1979, 282-290).

2841. L'«Achilleide» e la «Ιστορική εξήγησις περί Βελισαρίου» di Gheorghilas (Δίπτυχα 2, 1980/81, 23-42).

SYMEONIDIS CH.

2842. Βιβλιοκρ. του: George G. Murnu, Rumänische Lehnwörter im Neugriechischen mit historischen Vorbemerkungen mit einem Nachtrag herausgegeben von H. Mihăescu (Balkan Studies 22, 1981, 180-184).

TARABOUT Y.

2843. Βιβλιοκρ. του: Ε. Κριαρά, Λεξικό της μεσαιωνικής ελληνικής δημώδους γραμματείας, 1100-1669 (Bull. Soc. lingu. 75, 1980, 132-133).

TOMBAÏDIS D. E.

2844. Sobriquets de Thasos (Rev. Intern. d'Onom. 29, 1977, 79-97).

TRAPP E.

2844α. Tzetzes und sein Schreiber Dionysios (Δίπτυχα 2, 1980-81, 18-22).

2844β. Gab es eine byzantinische Koranübersetzung? (Δίπτυχα 2, 1980-81, 7-17).

ZACHARIADOU E.

2845. Βιβλιοκρ. του: P. Schreiner, Die byzantinischen Kleinchroniken, 2. Teil, Historischer Kommentar (BZ 73, 1980, 50-51).

Γ' ΛΕΞΙΚΩΝ

Κουμανούδης Στ., Συναγωγή νέων λέξεων υπό των λογίων πλασθεισών από της αλώσεως μέχρι των καθ' ημάς χρόνων [Νεοελληνικά Μελετήματα, 4], Αθήνα 1980.

Battisti C.-Alessio G., Dizionario etimologico italiano, τόμ. A'-B', Φλωρεντία 1950-1957.

Blaise A., Dictionnaire latin-français des auteurs chrétiens, Στρασβούργο 1954.

Bloch O.-Wartburg W. von, Dictionnaire étymologique de la langue française, Παρίσι 1960[3].

Devoto G., Avviamento alla etimologia italiana. Dizionario etimologico, Φλωρεντία 1967.

Haguet E., Dictionnaire de la langue française du XVIe siècle, Παρίσι 1925.

Meyer-Lübcke W., Romanisches etymologisches Wörterbuch, Χαϊδελβέργη 1935[3].

Soyter A., A Glossary of Later Latin, Λονδίνο 1949.

Tobler A.-Lommatzsch E., Altfranzösisches Wörterbuch, Βερολίνο 1925.

Δ' ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ

Καταγράφονται στη βιβλιογραφία περιοδικά που μας έδωσαν περιορισμένο έστω αριθμό μελετημάτων. Δεν καταγράφηκαν περιοδικά που ελέγχθηκαν, αλλά δε μας έδωσαν καθόλου μελετήματα για αποδελτίωση ή έδωσαν εντελώς ασήμαντο αριθμό τέτοιων μελετημάτων, καθώς επίσης δεν καταγράφηκαν περιοδικά που υπηρετούν κλάδους που συγγενεύουν ελάχιστα ή δε συγγενεύουν καθόλου με τη μεσαιωνική ελληνική ή τη νέα ελληνική φιλολογία, έστω και αν βρίσκονται σ' αυτά ορισμένα δημοσιεύματα που χρησιμοποιήθηκαν κατά τη σύνταξη άρθρων του Λεξικού. Προκειμένου για καθαυτό βυζαντινολογικά περιοδικά καταγράφηκαν έστω και αν έδωσαν εντελώς περιορισμένο αριθμό δημοσιευμάτων για χρησιμοποίηση.

Ως στοιχεία σχετικά με το περιοδικό παρέχονται τα περαιτέρω στοιχεία του τίτλου (αν υπάρχουν), ο τόπος όπου εκδίδεται και η χρονολογία του πρώτου τόμου.

Archiv für das Studium der neueren Sprachen, Μπράουνσβάικ 1846 κε.
Medium Aevum, Οξφόρδη 1932 κε.
Neophilologus, Κρόνινγκεν 1915 κε.
Speculum, Καίμπριτζ (Μασσ.) 1926 κε.
Studia neophilologica, Ουψάλα 1928 κε.

ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ

Στους πίνακες που ακολουθούν συγκεντρώθηκαν βραχυγραφίες εκδόσεων κειμένων ή μελετημάτων και βραχυγραφίες ονομάτων μελετητών και εκδοτών, οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν κατά τη σύνταξη των οχτώ έως τώρα τόμων του Λεξικού. Οι αριθμοί που ακολουθούν τις βραχυγραφίες εκδοτικών ή άλλων δημοσιευμάτων παραπέμπουν στους σχετικούς βιβλιογραφικούς πίνακες των τόμων Α', Β', Ε', Ϛ', Ζ' και Η' του Λεξικού (γιατί ο Γ' και ο Δ' δεν περιέχουν βιβλιογραφία σε ειδικούς πίνακες). Επειδή η αρίθμηση των δημοσιευμάτων αυτών είναι συνεχής και ενιαία προκειμένου για τους τόμους που περιέχουν βιβλιογραφία, κρίθηκε σκόπιμο να δοθεί ο παρακάτω πίνακας όπου παρέχεται η αντιστοιχία τόμου και βιβλιογραφικών αριθμών:

Τόμ.	Α'	αρ.	1 - 1460
»	Β'	»	1461 - 2040
»	Ε'	»	2041 - 2504
»	Ϛ'	»	2505 - 2580
»	Ζ'	»	2581 - 2726
»	Η'	»	2727 - 2845

Α' ΚΕΙΜΕΝΩΝ

α') *με ελληνικό τίτλο*

Αγαπ., Γεωπον.=2042
Αγαπητ., Εις αγ. Δέκα=2041
Αγαπ., Νέος Παράδ.=2063
Αγν., Ποιήμ.=155
Αιν. άσμ.=359
Αιτωλ., Βοηβ.=5
Αιτωλ., Μύθ.=3
Αιτωλ., Μύθ. (Legr.)=2
Αιτωλ., Ρίμ. Α. Καντ.=4
Αιτωλ., Ρίμ. Μ. Καντ.=4
Ακ. Αθ., Δημ. τραγ. Α'=2504
Ακολ. Αρσεν.=2087
Ακ. Σπαν.=112
Αλεξ.=2098
Ἀλ. Κύπρ.=1485
Αλλατ., Σύμβ. Αθαν.=307
Αλφ.=115
Αλφ. καταν.=2091
Αλφ. (Mor.)=117
Αλφ. (Μπουμπ.)=116
Αλφ. ξεν.=119
Αλφ. (Πασχ.-Παπαδ.)=2090
Αμ. παράκλ.=120
Αναγν., Ημιάμβ.=2062
Αναγν., Στ. πολιτ.=6
Ανακάλ.=121
Ανάλ. Αθ.=122
Ἀνθ. χαρ.=2092
Ἄννα Κομν.=Ἄννα Κομνηνή (B. Leib, Παρίσι 1937-1945)
Ανων., Ιστ. σημ.=205
Αξαγ., Κάρολ. Ε'=7
Απαρν.=123
Αποκ. Θεοτ.=126

Αποκ. Θεοτ. (Pern.)=125
Απόκοπ.=57
Απόκοπ.²=2582
Απόκοπ. Επιλ. Ι· βλ. προπροηγούμ.
Απολλών.=127
Απολλών. (Wagn.)=130
Αποφθ.=2188
Αποφθ. πατέρ.=354
Αραμπατζόγλου, Φωτίειος Βιβλ.=2160
Αργυρ., Βάρν. Κ=8
Αρέθ., Επιστ.=308
Αρμεν., Εξάβ.=2043
Αρμούρ.=132
Αρσ., Κόπ. διατρ.=9
Άρχ. Μεγ. Β=118
Άρχ. Μεγ. Ρ=116
Άσμα διερμ.=2729α
Άσμα Κύπρ.=135
Άσμα Μάλτ.=134
Άσμα πολ.=133
Άσμα σεισμ.=136
Ασσίζ.=137
Ατταλ.=Μιχ. Ατταλειάτης (έκδ. Βόννης)
Αχέλ.=10
Αχιλλ. (Haag) L=140
Αχιλλ. L=139
Αχιλλ. N=139
Αχιλλ. O=138
Αχμέτ, Ον.=309

Βακτ. αρχιερ.=141
Βακτ. αρχιερ. (Γκίνης)=2179
Βέλθ.=143
Βελλερ., Επιστ.=1461
Βεν.=1489
Βεν. κείμ.=124
Βεν. (Λάμπρ.)=164
Βεντράμ., Γυν.=11
Βεντράμ., Φιλ.=12
Βησσ., Επιστ.=13
Βίος αγ. Ηλία=2093
Βίος αγ. Κυπρ.=355
Βίος αγ. Νικ.=147
Βίος Αισώπ.=1487
Βίος Αλ.=113
Βίος Αλ.²=2588
Βίος Αλ. (v. Thiel)=2737
Βίος Αρχίππ.=1519
Βίος γέρ. V=250
Βίος Δημ. Μοσχ.=148
Βίος Ευθυμ. πατριάρχ.=1520
Βίος Θεοδ. Συκ.=2094
Βίος οσ. Αθαν.=149
Βλαστού, Επιστ.=1462
Βλεμμ., Δούκ.=310
Βλεμμ., Λάσκ.=311
Βλεμμ., Ποίημ.=312
Βοσκοπ.=150
Βοσκοπ.²=2582
Βουστρ.=14
Βραχ. χρον.=2226
Βυζ. Ιλιάδ.=2106
Βυζκάλ.=366.
Βυζ. σκωπτ. τραγ.=356

Γαδ. διήγ.=151
Γαδ. διήγ. (Wagn.)=152
Γέν. Ρωμ.=242
Γερασ., Ἐτ. στ.=313
Γερμ. Λοκρ. Γράμμ.=2044
Γερμ., Ον.=314
Γεωργ. Ακροπολ., Χρον. Συγγρ.=Γεωργίου Ακροπολίτου, Χρονική Συγγραφή (A. Heisenberg, Λειψία 1903)
Γεωργηλ., Βελ.=15
Γεωργηλ., Θαν.=17
Γεωργηλ., Θαν. (Wagn.)=16
Γεώργ. Μον.=323
Γεωργ. Συνεχ.=315
Γκίνου, Στ.=2045
Γλυκά, Αναγ.=18
Γλυκά, Στ.=19
Γλυκά, Στ. Β'=18
Γράμμα κρ. διαλ.=101
Γράμματα Μετεώρ.=2169
Γρηγορίου, Βίος οσ. Ρωμύλ.=2046
Γυμν. Ρώμ.=153
Γύπ.=105

Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)=2617β
Δαμασκ. Στουδ., Διάλ.=2076
Δαμασκ. Στουδ., Φυσιολ. Τ=316
Δαρκές, Προσκυν.=2047
Δεφ., Λόγ.=22
Δεφ., Σωσ.=21

Δημ. αινίγμ.=2095
Δημ. ᾆσμ.=351
Δημ. Βυζ. ᾆσμ.=359α
Δημ. κείμ.=1488
Δημ. ομιλ.=2113
Διαθ. Ακοτ.=2238
Διαθ. Αλ.=393
Διαθ. Ηγουμ. Μακαρίας=1465
Διαθ. Θεοδ. Σαρ.=385
Διαθ. Νίκων.=388
Διαθ. Ντεφαΐτζ.=389
Διαθ. Πασχαλίγ.=389
Διακρούσ.=24
Διακρούσ., Αφ.=2049
Διακρούσ., Έτεροι=2049
Διακρούσ., Πένθος=2048
Διακρούσ., Στ.=2049
Διάλ. Ευθυμ.=2096
Διασωρ.=1463
Διάτ. Κυπρ.=156
Διγ.=1521
Διγ. A=160
Διγ. Άνδρ.=159
Διγ. κάβ.=361
Διγ. Τρ.=157
Διγ. Esc.=160
Διγ. Gr.=161
Διγ. (Hess.) Esc.=158
Διγ. O=68
Διγ. (Trapp) Esc.=2097
Διγ. (Trapp) Gr.· βλ. προηγούμ.
Διγ. Z· βλ. προπροηγούμ.
Διδ. Σολ. Ρ=162
Διήγ. Αγ. Σοφ.=163
Διήγ. Αλ. FE=1489α
Διήγ. Αλ. G=1490
Διήγ. Αλ. V=114
Διήγ. αναιρεθ.=1491
Διήγ. Βελ.=1486α
Διήγ. Βελ. (Cant.)=145
Διήγ. Βελ. Neap.=2100
Διήγ. εις τους κρασοπατέρας=2102
Διήγ. εκρ. Θήρ.=165
Διήγ. θαύμ. αρχ. Μιχ.=1523
Διήγ. μάρτ.=362
Διήγ. παιδ.=166
Διήγ. παιδ. (Tsiouni)=2101
Διήγ. πανωφ.=167
Διήγ. πόλ. Θεοδ.=49
Διήγ. Τωβήτ=1522
Διήγ. ωραιότ.=168
Δοκειαν.=317
Δούκ.=25
Δωρεά Μαρ. Παλαιολ.=169
Δωρ. Μον.=26
Δωρ. Μον. (Βαλ.)=34
Δωρ. Μον. (Hopf)=27

Εβρ. γλωσσ.=357
Εβρ. ελεγ.=170
Έγγρ. μον. Φιλοσ.=1543
Έγγρ. Σύρου=2184
Εγκ. αγ. Δημ.=1492
Εις Θεοτ.=281
Εκατόλ. Μ=176
Έκθ. χρον.=171
Εκλ. Λέοντ.=363
Εκλογής χειρόγρ.=2573
Έκφρ. ξυλοκ.=172
Ελλην. νόμ.=226
Εξήγ. πέτρ.=234
Επιθαλ. Ανδρ. Β'=174
Επιστ. Αδελφ.=1493
Επιστ. Βαγιαζ.=1524
Επιστ. Ηγουμ.=1495
Επιστ. Μουρ. Β' ΑΒ=77
Επιστ. Μωάμ.=175
Ερμον.=28
Ερωτόκρ.=39
Ερωτόκρ.²=2060α
Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)=2729
Ερωτοπ.=176
Ερωφ.=104
Ευγέν.=56
Ευγεν., Δρόσ.=29
Ευγ. Ιωαννούλ.=306
Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ.=2052
Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. (Γριτσόπ.)=2053
Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. (Παπατριαντ.)=2053α
Ευρετ. Ερωτοκρ.=Πίναξ του παρόντος βιβλίου του λεγομένου Ρωτόκριτου (Στ. Ξανθουδίδης, Ερωτόκριτος, Ηράκλειο 1915, 763-73)

Ευστ.=Eustathii, Commentarii ad Homeri Iliadem pertinentes ad fidem codicis laurentiani editi, curavit Marchinus van der Valk, τόμ. Α'-Γ', Lugduni Batarorum 1971-1979
Ευστ., Ἀλ.=320
Ευστ., Opusc.=319

Ζήν.=177
Ζήν. (Μπουμπ.)=1494
Ζήνου, Βατραχ.=2050
Ζήνου, Πρόλ. Πένθ. θαν.²=2051
Ζυγομ., Επιστ.=321
Ζωγγρ.=378

Ηπειρ.=365

Θαύμα αγ. Νικολ. α'=2103
Θαύμα αγ. Νικολ. β'=2104
Θεματογραφία=2737α
Θεολ., Τζίρ.=32
Θεοφ., Χρον.=322
Θησ.=178
Θησ. (Foll.)=181
Θησ. (Morgan)=182
Θησ. (Schmitt)=179
Θρ. αλ.=189
Θρ. Θεοτ.=183
Θρ. Κύπρ. Κ=185
Θρ. Κύπρ. Μ=184
Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.)=2738
Θρ. Κων/π. Β=192
Θρ. Κων/π. Βαρβ.=190
Θρ. Κων/π. διάλ.=191
Θρ. Κων/π. Η=186
Θρ. Κων/π. (Mich.)=2105
Θρ. Κων/π. Πολλ.=188
Θρ. Κων/π. P suppl.=187
Θρ. Παναγ.=1496
Θρ. πατρ.=193
Θυσ.²=196

Ιακ., Παραιν.=33
Ιατροσ.=198
Ιατροσ. κώδ.=197
Ιατροσόφ.=364
Ιατροσόφ. (Oikonomu)=2739
Ιερακοσ.=23
Ιερόθ. Αββ.=1
Ιμπ.=200
Ιμπ. (Lambr.)=1497
Ιμπ. (Legr.)=199
Ιντ. κρ. θεάτρ.=201
Ισπαν. έγγρ. (Χασιώτης)=2334
Ιστ. Βατοπ.=142
Ιστ. Βλαχ.=50
Ιστ. Ηπείρ.=38
Ιστ. μακαρ. Μάρκο=2729α
Ιστ. πατρ.=203
Ιστ. πολιτ.=204
Ιωακ. Κύπρ.=35
Ιωάνν. ιερ.=36
Ιων.=206

Κακή μάννα=207
Καλλίμ.=208
Καλλίμ. (Lambr.)=2107
Καλλίμ. (Pichard)=209
Καλλιν., Βίος Υπατ.=2054
Καλορείτ., Περί ματ. βίου=2055
Καλορείτ., Στ.=2056
Καλοσ., Χαλκ.=324
Καλούδ., Προσκυν.=2057
Καματηρ., Εισαγ. αστρον.=325
Καμεν.=323
Καναν.=37
Καραβ.=173
Καραντην.=1464
Καρτάν., Ἀνθ.=326
Καρτάν., Διαθ.=2058
Κατάγρ. Χαριτόπ.=384
Κατά ζουράρη=2216
Κατάλ. οικουμ. συν.=2279
Κατάλοιπ. Λάμπρ.=381
Κατάλ. πατριαρχ.=1526
Κατζ.=106
Κάτης=210
Κατσαΐτ.=327
Κ.Δ.=Καινή Διαθήκη
Κεδρ.=328
Κείμ. αγ. Δημ.=368
Κεκ., Στρατ.=329
Κιγάλα, Σύνοψις ιστοριών=2059
Κίνναμ.=330

Κλήμ. λαϊκ.=303
Κολοφ.=2360
Κομν., Διδασκ. Δ=263
Κομν., Διδασκ. Ι=263
Κομνηνής Ἄννας Μετάφρ.=2741
Κορων., Μπούας=41
Κουρσάρ.=386
Κρασοπ.=284
Κρ. Βαρλ. Ιωάσ.=1151
Κρ. δημ. τραγ.=358
Κριτοπούλ., Γραμματ.=2060
Κρ. συμβόλ.=392
Κυνοσ.=23
Κυπρ. άσμ.=360
Κυπρ. ερωτ.=211
Κυπρ. χφ.=380
Κυρίλλ., Επιστ.=1511
Κύριλλ. Κων/π.=331
Κυρίλλου, Ρωσσ. περιήγ.=2061
Κωδ.=333
Κώδιξ Βιβλιοθήκης μονής Πάτμου=2366
Κωδ., Παρεκβ.=332
Κώδ. Σισανίου (Πανταζόπ.)=2262
Κώδ. Χρονογρ.=302
Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς)=2592α

Λατ. έγγρ. πατμ. αρχ.=2234
Λεηλ. Παροικ.=212
Λεξ.=213
Λεξ. Μακεδ.=214
Λέοντ., Αιν.=43
Λέοντ., Αιν. (Knös)=1888
Λέοντ., Αποκ.=2065
Λιβ. Esc.=217
Λιβ. (Lamb.) Ν=217
Λιβ. Ν=216
Λιβ. Ρ=215
Λιβ. Sc.=217
Λίμπον.=58
Λόγ. νουθ.=367
Λόγ. παρηγ. L=220
Λόγ. παρηγ. O=219
Λόγος ωφέλιμος=2108

Μαχρεμβ., Υσμ.=30
Μανασσ., Αρίστ.=47
Μανασσ., Αρίστ. (Mazal)=1466
Μανασσ., Ποίημ. ηθ.=45
Μανασσ., Χρον.=46
Μανολ., Επιστ.=1467
Μαρκάδ.=223
Μάρκ., Βουλκ.=48
Μαρτ. αγ. Αβερκ.=1530
Μαρτύρ. αγ. Αιμιλ.=2110
Μαρτύρ. αγ. Δημ.=368
Μαρτύρ. αγ. Επιχ.=1527
Μαρτύρ. αγ. Κυριακ.=1528
Μαρτύρ. αγ. Λαυρεντ.=1531
Μαρτύρ. αγ. Νικολ.=2109
Μαρτύρ. αγ. Παύλης=1529
Μαρτύρ. αγ. Προκοπ.=1532
Μαρτύρ. αγ. Υπατ.=2111
Μαρτύρ. αγ. Υπατ. (Halkin)=2112
Ματθ. Μυρ., Ακ.=1468
Μαυρικ., Στρατηγ.=1512
Μαυρικ., Στρατηγ. (Denis)=2743α
Μαχ.=51
Μεσαρ. Κ., Λόγ.=1513
Μεταξά, Επιστ.=1469
Μηλ., Οδοιπ.=52
Μικρ. χρον. Yale=2099
Μιχ. ιερομ.=55
Μορεζίν., Διαθ.=2730
Μορεζίν., Κλίνη Σολομ.=1470
Μορεζίν., Λόγ.=2066
Μόσχ.=337
Μυστ.=225
Μυστ. παθ.=218
Μ. Χρονογρ.=301

Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι=2583
Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ.=2730α
Ναξ. έγγρ.=387
Νείλ., Λόγ. Νικοδ.=1514
Νεκρ. βασιλ.=227
Νεκταρ., Επιτομ.=2068
Νεόφ. Ἐγκλ.=60
Νικήτ. Χων.=344
Νομοκ.=1498
Ντελλαπ., Ερωτήμ.=2071
Ντελλαπ., Λόγ. παρακλ.=2071
Ντελλαπ. [Πάθη Χριστού]=2070
Ντελλαπ., Στ. θρηνητ.=2071

Ντελλαπ., Υπομν.=2070

Ξανθόπ. Νικηφ.=2072

Οδοιπ. Σιβηρ.=1534
Ον.=371
Ον. Δανιήλ=370
Ον. Νικηφ.=338
Ονόμ. πυλ. Κων/π.=1500
Ον. (Παπαχαρ.)=1499
Ορισμ. Μαμελ.=228
Ορισμ. Σινάν=229
Ορνεοσ.=231
Ορνεοσ. αγρ.=230
Οψαρ.=232

Παϊσ., Ιστ. Σινά=61
Παϊσ., Ιστ. Σινά (Βογιατζ.)=479
Παλαιολ. Πελοπονν. (Λάμπρ.)=2225
Παλαμήδ., Βοηβ.=62
Παλλαδά, Εγκ. Σινά=2073
Πανάρ.=63
Παντεχνή, Κυνηγ.=64
Πανώρ.=2084
Παρασπ., Βάρν. C=66
Παράφρ. Μανασσ.=221
Παράφρ. Μανασσ. (Tièche)=222
Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν.)=344
Παρθεν., Γράμμ.=1471
Πάτρια Κων/π.=373
Π.Δ.=Παλαιά Διαθήκη, έκδ. Tischendorf
Πένθ. θαν.²=2114
Πένθ. θαν. D=786
Πένθ. θαν. K=786
Πένθ. θαν. (Knös) S=236
Πένθ. θαν. N=235
Πένθ. θαν. S=786
Πεντ.=237
Περί γέρ.=238
Περί μεθύσου=2115
Περί ξεν. A=241
Περί ξεν. V=240
Περί πονηρ.=242α
Περί πραγματ.=242β
Πηγά Μ., Περί σοφ.=2731α

Πηγά, Χρυσοπ.=2732
Πικατ.=69
Πιστ. βοσκ.=243
Πλάτ., Όσα δει=70
Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ.=1472
Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ. (Βασιλείου)=2733
Π.Ν. Διαθ.=233
Ποιήμ.=1501
Πόλ. Τρωάδ.=279
Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.)=2077α και 2272α
Πόλ. Τρωάδ. (Πολ. Λ.)=1502
Πολυδ.=Πολυδεύκης (Bethe, Λειψία 1900)
Πορτολ. A=373α
Πορτολ. B=374
Πορφυρογ., Έκθ.=335
Πορφυρογ., Έκθ. (Βόνν.)=334
Πορφυρογ., Προς Ρωμαν.=336
Πουλολ.=245
Πουλολ. Αθ.=246
Πουλολ. Z=244
Πουλολ. (Τσαβαρή)=2590
Πρακτ. επισκ. Κεφαλλην.=1557
Πρέσβ. ιππ.=247
Πρόδρ.=76
Προδρ.=71
Προδρ., Ανέκδ. ποιήμ.=75
Προδρ., Δεητ.=72
Προδρ., Κατομυομ.=1515
Προδρ., Ροδ.=73
Προδρ., Σεβ.=72
Προδρ., Στ. δεητ.=74
Προκόπ.=Προκόπιος (J. Haury, Λειψία 1905-1913)
Πρόλ. άγν. κωμ.=249
Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην.=1503
Πρόλ. κωμ.=248
Προσκυν. Ιερουσ.=2591
Πρόστ. Ανδρ.=2728
Προφητ.=1504
Πτωχολ. α=2592
Πτωχολ. A=2592
Πτωχολ. B=2592
Πτωχολ. Z=256
Πτωχολ. (Κεχ.) P=2592
Πτωχολ. N=251

Πτωχολ. P=250
Πωρικ.=253
Πωρικ. A=254
Πωρικ. Απ.=254
Πωρικ. (Βεν.-Μαρκ.)=375
Πωρικ. P=253
Πωρικ. S=253
Πωρικ. V=252
Πωρικ. Z=254

Ριμ. Απολλων.=128, 129
Ριμ. Βελ.=144
Ρίμ. θαν.=255
Ριμ. κόρ.=257
Ροδινός (Βαλ.)=2585
Ροδινός Νεόφ.=2069
Ροδολ.=1479
Ροδολ. (Μανούσ.)=93, 94
Ρωμανός=Sancti Romani Melodi Cantica, A', B' (P. Maas και C. A. Trypanis, Οξφόρδη 1963, 1969)
Ρωσσέρ.=2074

Σαγγιν., Ονομ. μελών=340
Σατιρ. ποίημ.=259
Σαχλ., Αφήγ.=78
Σαχλ. A' (Wagn.) M=79
Σαχλ. A' (Wagn.) PM=79
Σαχλ. B' (Wagn.) P=80
Σαχλ. B' (Wagn.) PM=80
Σαχλ. N=81
Σεβήρ., Διαθ.=1474
Σεβήρ., Ενθύμ.=1473
Σεβήρ.-Μανολ., Επιστ.=1475
Σεβήρ., Σημειώμ.=2215
Σεβήρ., Τελ. Σημειωμ.=2734α
Σηθ, Τροφ.=341
Σημ. Δωρ. Τζυκ.=385
Σιγιλλ. Κωνστ. Μακρ.=385
Σκλάβ.=82
Σκλέντζα, Ποιήμ.=83
Σκούφ. Φ.=1476
Σουμμ., Παστ. φίδ.=85
Σουμμ., Ρεμπελ.=84
Σούτσου, Έπαινος εις το κρασί=2075
Σοφιαν., Γραμμ.=342

Σοφιαν., Κωμωδ. Ricchi=1478
Σοφιαν., Παιδαγ.=1477
Σοφ. πρεσβ. B=250
Σπαν. A=266
Σπαν. B=266
Σπαν. (Ζώρ.) V=1505
Σπαν. (Λάμπρ.) Va=267
Σπαν. M=2116
Σπαν. (Μαυρ.) P=260
Σπαν. O=264
Σπαν. P=261
Σπαν. U=265
Σπαν. V=262
Σπαν. V suppl.=264
Σπανός (Eideneier)=2513
Στ. Αδάμ=272
Στάθ.=268
Στάθ. (Θέατρο)=269
Στάθ. (Μανούσ.)=270
Στάθ. (Martini)=2117
Σταυριν.=86
Σταφ., Ιατροσ.=87
Στ. Βοεβ.=271
Στεφ. Ιχνηλ.=376
Στιχουργ.=1536
Στιχούργ. μεταβυζ.=1507
Στιχουργ. μεταβυζ.=1537
Στίχ. ωραιότ.=1506
Συμβόλ. Αρετ.=2187
Σύμβ. πίστ.=1508
Συμεών Ευχ.=2076α
Συμ. Μάγιστρ.=Συμεών Μάγιστρος (έκδ. Βόννης)
Συναδ., Χρον.=65
Συναξ. αγ. Νικολ.=2118
Σύναξ. ασωμ.=1535
Συναξ. γαδ.=274
Συναξ. γυν.=275
Συναξ. γυν. (Spadaro)=2119
Συνθήκ. Καλλ.=391
Συνθήκ. Καλλ. (Μέρτζ.)=390
Σύντ. βίος Ναούμ=2120
Σφρ., Χρον. μ.=88
Σωσ.=276

Ταμυρλ.=194
Τάξ. Πόρτ.=277

β') με ξένο τίτλο

Β' ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΩΝ

Στον πίνακα αυτόν καταγράφονται οι βραχυγραφίες των ονομάτων των μελετητών και ερμηνεύονται τα ονόματά-τους αυτά καθ' εαυτά, γιατί συχνά στα άρθρα γίνεται παραπομπή στο όνομα του μελετητή και στο (βραχυγραφημένο συνήθως) τίτλο του περιοδικού, όπου δημοσιεύτηκε η μελέτη-του. Επίσης καταχωρίζονται οι βραχυγραφίες των αυτοτελών ερευνητικών δημοσιευμάτων (με βραχυγραφημένα τα ονόματα των μελετητών και τους τίτλους των δημοσιευμάτων-τους). Για τα εκδοτικά δημοσιεύματα ισχύει η βραχυγραφία του κειμένου με προταγμένο ολόγραφο το όνομα του εκδότη. Επομένως για τα δημοσιεύματα αυτά δεν υπάρχει ανάγκη ιδιαίτερης βραχυγραφίας. Η ερμηνεία των εδώ βραχυγραφιών γίνεται έμμεσα με την παροχή του αύξοντος αριθμού με τον οποίο βρίσκεται καταχωρισμένη η μελέτη στον πίνακα βιβλιογραφίας μελετητών. Στον ίδιο αυτόν πίνακα παρέχονται και οι βραχυγραφίες των συλλογών και των ανθολογιών. Και οι βραχυγραφίες αυτές ερμηνεύονται έμμεσα, με παροχή δηλ. του αύξοντος αριθμού με τον οποίο κατατάσσεται η συλλογή ή η ανθολογία στο βιβλιογραφικό πίνακα συλλογών ή ανθολογιών.

Δημοσιεύματα που εκτείνονται σε εντελώς περιορισμένο αριθμό σελίδων και καταχωρίζονται σε περιοδικά που ανάγονται σε κλάδους που ελάχιστα συγγενεύουν ή δε συγγενεύουν καθόλου με τη μεσαιωνική ελληνική ή τη νεοελληνική φιλολογία δε βραχυγραφούνται. Η ενδεχόμενη στα δημοσιεύματα αυτά παραπομπή γίνεται με τη μνεία ολόκληρου του τίτλου του περιοδικού ή συντομογραφημένου κατά τρόπο άμεσα κατανοητό.

Προκειμένου για εκτενέστερα δημοσιεύματα καταχωρισμένα σε περιοδικά μη εντελώς συγγενικά με το έργο-μας, συντομογραφείται ο τίτλος-τους ή και το όνομα του συγγραφέα των δημοσιευμάτων.

α') ελληνόγλωσσων

Αλεξ. Στ.=Αλεξίου Στ.
Αλεξ. Στ., Ακριτ.=2594
Αλεξ. Στ., Γλωσσ. Μελετ.=2744α
Αλεξ. Στ., Κρ. Ανθολ.=1410
Αλεξ. Στ., Κρ. Ανθολ.²=2036
Άμ.=Άμαντος Κ.
Άμ., Γλωσσ. μελετ.=421
Αναγνωστ.=Αναγνωστόπουλος Γ.
Ανδρ.=Ανδριώτης Ν.
Ανδρ., Σημασ.=441
Ανδρ., Σημασ. εξ.=443
Ανδρ., Φάρασ.=435
Αντωνιάδ.=Αντωνιάδη Σ.

Βαγιακ.=Βαγιακάκος Δ.
Βαλ., Ανθολ.=1411
Βισβίζ., Κοινοτ. διοίκ.=1584
Βλαχογ.=Βλαχογιάννης Γ.
Βογιατζ.=Βογιατζίδης Ι.
Βογιατζ., Γλώσσα Άνδρ.=1589
Βραν.=Βρανούσης Λ.
Βραν. Ε., Βυζ. έγγρ. Πάτμου Α'=2749
Βραν., Ιστ. Ιωαννίν.=1592
Βρανούση, Αγιολογ. Χριστοδ.=1591

Γαβαλάς, Σίκιν.=1593
Γενναδ., Πτηνοτρ.=486
Γεωργακ.=Γεωργακάς Δ.
Γεωργίου Χρ., Γλωσσ. ιδ. Καστορ.=2176

Γιαννουλέλλη, Ιδιωμ. λ. δάν.=2749β
Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ.=2561

Δειν.=Δεινάκις Στ.
Δεκαβ.=Δεκαβάλλας Α.
Δένδ.=Δένδιας Μ.
Δημητριάδη, Εβλ. Τσελ.=2182
Δραγ.=Δραγούμης Στ.

Ευαγγελ., Ιστ. θεάτρ. Κεφαλλην.=1599

Ζαγαν., Φαρμ. φυτά=525
Ζακυθ., ΒΙ=Δ. Ζακυθηνός, Βυζαντινή Ιστορία, 324-1071, Αθήνα 1972
Ζαχαρ.=Ζαχαριάδου Ε.
Ζαχαρ., Χρον. σουλτ.=1600
Ζέπ.=Ζέπος Π.
Ζώρ.=Ζώρας Γ.
Ζώρ., Βυζ. ποίησ.=1414
Ζώρ., Περί την Άλ. Κων/π.=1417

Θαβώρ.=Θαβώρης Α.
Θαβώρ., Ουσιαστ.=1606
Θαβώρ., Προσδιορ. ημερον.=536
Θεοχ., Διαθ.=1418
Θωμοπούλου, Τοπων.=537

Κακρ.=Κακριδής Ι.
Καλιτσ.=Καλιτσουνάκης Ι.
Καλιτσ., *θωρώ*=1611
Καλιτσ., Μαγικ. παπ.=1611
Καλλέρ.=Καλλέρης Ι.
Καλογερά, Ηχοπ. λέξ.=2610α
Καραγ., Βυζ. διπλ.=1613
Καραγ., Βυζ. διπλ.²=2195
Καρανικόλας Σ., Γλωσσ. Σύμης=2198
Καρανικόλα Σ. και Αλ., Παροιμ. Σύμ.=2759
Καρατζ.=Καρατζάς Στ.
Καρατζ., Υποκορ. Κύμης=554
Καρολ.=Καρολίδης Π.
Κατσουρ.=Κατσουρός Α.
Καψ.=Καψωμένος Στ.
Κεχ.=Κεχαγιόγλου Γ.
Κονόμ., Ζακυθ. λεξιλ.=2207
Κοντοσοπούλου, Γλωσσογεωγρ. κρητ.=1620
Κοραή, Άτ.=578
Κοραή, Λεξιλ. σημ.=579
Κουγ.=Κουγέας Σ.
Κουκ.=Κουκουλές Φ.
Κουκ., ΒΒΠ=633
Κουκ., Ελλην. πάπυρ.=588
Κουκ., Ευστ. Γραμμ.=626
Κουκ., Ευστ. Λαογρ.=623
Κουκ., Παρατηρ. παπύρ.=587
Κουκ., Παροιμ. Χρυσοστ.=1623
Κρεκούκια, Προγν. καιρού=655
Κριαρ.=Κριαράς Ε.
Κριαρ., Βυζ. ιππ. μυθ.=1421
Κριάρη, Κρ. άσμ.=357α
Κριαρ., Μελετήμ. Ερωτοκρ.=670
Κυριακ.=Κυριακίδης Στ.
Κυριακ., Διγ. Ακρ.=710
Κυριακ.-Νέστ., Υφαντά=718

Λάζαρης, Λευκαδ.=2223
Λάμπρ.=Λάμπρος Σπ.
Λαμψ.=Λαμψίδης Ο.
Λορεντζ.=Λορεντζάτος Π.
Λουκάτ.=Λουκάτος Δ.
Λουκόπ., Αιτωλ.=742
Λουκόπ., Γεωργ.=746
Λουκόπ., Νεοελλ. μυθολ.=747
Λουκόπ., Παιγνίδια=743
Λουκόπ., Ποιμ.=745
Λουκόπ., Πώς υφαίνουν...=744
Λωρεντζ.=Λωρεντζάτος Π.

Μανάφη, Τυπ.=2236
Μανούσ.=Μανούσακας Μ.
Μανούσ., Ανέκδ. πατρ. γράμμ.=1550
Μαυρ., Εκλ. Α'=1424
Μέγ.=Μέγας Γ.
Μενάρδ.=Μενάρδος Σ.
Μενάρδ., Γλωσσ. μελ.=1655
Μενάρδ., Τοπων. μελ.=2244
Μηλιαρ.=Μηλιαράκης Α.
Μητσάκη, Αχιλλ.=780
Μιχαηλ.-Νουάρ. Γ.=Μιχαηλίδης-Νουάρος Γ.
Μπαμπιν., Υποκορ.=1665
Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου=2617α
Μπουμπ.=Μπουμπουλίδης Φ.

Μπουμπ., Μτχ. νεοελλ.=783
Μυστακ., Ἕλλην, Γραικός=1670

Ξανθ.=Ξανθουδίδης Στ.
Ξανθ., Μελετ.=2781

Οικονομ.=Οικονομίδης Δ.

Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.=2257
Παντ.=Παντελίδης Χρ.
Παντ., Φωνητ. Κύπρ.=837
Παπαγ.=Παπαγεωργίου Π.
Παπαγ., Δημ. ελλην.=844
Παπαγρηγοράκι, Ξέν. λέξ.=847
Παπαδ. Α.=Παπαδόπουλος Α.
Παπαδημ. Γ.=Παπαδημητρίου Γ.
Παπαδημ. Σ.=Παπαδημητρίου Σ.
Παπαδημ., Ψάρια=2263
Παπαδ. Θ.=Παπαδόπουλλος Θ.
Παπαδ.-Κερ.=Παπαδόπουλος-Κεραμεύς Α.
Πασχ., Τοπων. Ἄνδρ.=1698
Πεζόπ.=Πεζόπουλος Γ.
Πετρόπ.=Πετρόπουλος Δ.
Πιλαβάκης, Κυπρ. Τοπ.=2288
Πιλαβάκης, Πέρασμα=1704
Πολ. Α.=Πολίτης Α.
Πολ. Α., Κρ. ποίησ.=1426
Πολ. Α., Κρ. ποίησ.²=2503
Πολ. Α., Μετά Ἀλ.=1426
Πολ. Α., Μετά Ἀλ.²=2503
Πολ. Α., Πρὶν Ἀλ.=1426
Πολ. Α., Πρὶν Ἀλ.²=2503
Πολ. Ν.=Πολίτης Ν.
Πολ. Ν., Λαογρ. Σύμμ.=1716
Πολ. Ν., Παροιμ.=915
Πρωτοπ.-Μπουμπ., Θέατρ. Ζακ.=1717

Ρήγας, Σκιάθ. πολιτ.=1718
Ρούσσ., Λεξιλ.=2296

Σάθ., Ελλην. Ανέκδ.=1427
Σάθ., ΜΒ=1428, 1429, 1430
Σακ., Κυπρ.=1432
Σβαρνόπ., Γλωσσ. Βερ.=2297
Σβορ.=Σβορώνος Ν.
Σεγδίτσα, Λατιν. γλωσσ. ναυτ.=1722
Σεγδίτσα, Ναυτ. οροι=932
Σετάτ., Ετυμ. σημασ.=1723
Σκουβαρά, Δυσετυμολ.=935
Σκουβαρά, Ολυμπιώτ.=2301
Σπυριδ.=Σπυριδάκης Γ.
Σταυρίδου, Συνάντ. Συμ.=Α. Σταυρίδου-Ζαφράκα, Η συνάντηση Συμεών και Νικολάου Μυστικού (Αύγουστος 913) στα πλαίσια του Βυζαντινοβουλγαρικού ανταγωνισμού, Θεσσαλονίκη 1972
Στεφανίδ.=Στεφανίδης Μ.
Συμεων., Τσάκ.=2305
Σφυρ., Πληρώμ.=1737

Τζάρτζ.=Τζάρτζανος Α.
Τομπαΐδ., Ιδίωμ. Θάσ.=1743
Τουρτόγλου, Φον. και αποζημ.=2306
Τριαντ.=Τριανταφυλλίδης Μ.
Τριαντ., Ἀπ.=976
Τριαντ., Νεοελλ. γραμμ.=974
Τριαντ., Ξενηλ.=973
Τσιτσέλη, Γλωσσάρ. Κεφαλλ.=2637
Τσολ.=Τσολάκης Ε.
Τσοπ.=Τσοπανάκης Α.
Τσοπ., Γλῶτται=1751
Τσοπ., Δωρ. αντ.=1750
Τσοπ., Κοινή-ροδ. ιδιώμ.=1749
Τσουδερ., Ορολογ.=1756
Τωμ.=Τωμαδάκης Ν.
Τωμ., Σύλλαβ.=1759

Φάβ.=Φάβης Β.
Φιλ.=Φιλήντας Μ.
Φιλ., Γλωσσογν.=1011
Φόρης, Πίν. επιρρ.=1771
Φουρ.=Φουρίκης Π.
Φραγκάκι, Ορολογ. φυτ.=2333

Χαριτων.=Χαριτωνίδης Χ.
Χατζ.=Χατζηϊωάννου Κ.
Χατζ., Διασπ.=1777
Χατζ., Διπλωματ.=1778α
Χατζηγιακ., Δημώδη Α'=2560
Χατζιδ.=Χατζιδάκις Γ.
Χατζιδ., Ακαδημ. αναγν.=1085
Χατζιδ., Γλωσσ. ἐρ. Α'=2807
Χατζιδ., Γλωσσ. ἐρ. Β'=2643α

Χατζιδ., Γλωσσ. μελ.=1051
Χατζιδ., ΜΝΕ=1054
Χατζ., Ξέν. στοιχ.=1026
Ψάλτ.=Ψάλτης Στ.
Ψυχ.=Ψυχάρης Γ.

β') ξενόγλωσσων

Aerts, Periphr.=1783
Ahrweiler, Byz. et mer=2344
Ahrweiler, Études=2345
Alex. M., The ritual lament=2346
Amantos, Suffixe=1114
Andr.=Andriotis
Antoniadis, Langue byz.=1788
Atsalos, Term.=2350

Bakker, Imper.=1119
Bakker, Pronomen=2351
Băn.=Bănescu
Bartelink, Jeux de mots=1793
Baştav, Ordo portae=277
Beaudouin, Dial. Chypr.=1121
Beschewl.=Beschewliev
Beševl.=Beševliev
Beševl., Protobulg. Inschr.=1129
Beševl., Spätgr. Spätlat. Inschr.=1130
Beševl., Theophan.=1798
Bibliogr. Hellén.=1450, 1451
Bischoff-Beck, Glossar=1799
Bissinger, «μέγας»=1800
Bjerkelund, «παρακαλῶ»=1801
Blanken, Dial. Cargèse=1802
Blanken, Grecs d. Cargèse=1131α
Böhlig, Untersuch. Sprachg.=1132
Bompaire, Remarques=1133
Burg., Infin.=1134
Buturas, Kap.=1135

Caratz.=Caratzas St.
Caratz., Orig. dial. néo-gr.=1141
Caratz., Tzac.=2356
Conomis, Hesych.=N. Conomis, Hesychiana (Miscellanea Critica, griechischer Teil., Dt. Akad. d. Wiss., Λειψία 1964, 27-35)
Cortelazzo, Influsso=1816
Coutelle, Gregh.=2359

Dawk.=Dawkins R. M.
Dawk., Modern Gr.=1146
Debrunner, Nachklass. Griech.=1152
Del.=Delatte A.
Dieterich., Spor.=1158
Dieterich, Unters. gr. Spr.=1154
Dölger, Beiträge=2367
Dölger-Karayann., Byz. Urk.=1827
Dölger, Lachen=1164
Dölger, Παρασπ.=2368
Dölger, Πετίτον=1166
Dölger, Regesten=1824
Dölger, Schatzk.=1163
Dölger, Φιλόσοφος=1825

Eideneier, Ghost-Words=2369
Eideneier, Tabuwörter=1177a

Failler, Déposition Calliste 1er=2816
Foll., Libri greci=1840
Foy, Lauts.=1179

Georgac.=Georgacas D.
Georgac., Ichthyological=2662
Georgac.-McDonald, Names of Peloponn.=1847
Georgac., Names of Const.=1843
Georgac., The -ιτσ- Suffixes=2816γ
Grégoire, Caballus=1194
Guillou, Act. S. Maria=1854

Hadjioannou, Beginning of Cypr. Dial.=1212
Hahn, Latein. Spr.=1213
Hammerich, Misunderst.=1214
Hanna, Textkrit. Bem.=1215
Hartmann, Wiedergabe türk. Nam.=1216

Γ' ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ, ΤΙΜΗΤΙΚΩΝ ΤΟΜΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ

Στον πίνακα αυτόν ερμηνεύονται οι βραχυγραφίες των τίτλων περιοδικών, τιμητικών τόμων και πρακτικών Ακαδημιών. Για βιβλιογραφικά στοιχεία σχετικά με περιοδικά και τιμητικούς τόμους παραπέμπεται ο αναγνώστης στους οικείους βιβλιογραφικούς πίνακες. Οι βραχυγραφίες περιοδικών, συλλογών, ανθολογιών, κλπ., που ισχύουν για τα άρθρα, χρησιμοποιούνται και στους βιβλιογραφικούς πίνακες των κειμένων και των μελετητών.

α') σε ελληνική γλώσσα

ΑΕΜ=Αρχείον Ευβοϊκών Μελετών
Αθ.=Αθηνά
ΑΘΛΓΘ=Αρχείον του θρακικού λαογραφικού και γλωσσικού θησαυρού
Αμάλθ.=Αμάλθεια, τριμηνιαίον ιστορικόν λαογραφικόν περιοδικόν της Ιστορικής-λαογραφικής Εταιρείας νομού Λασηθίου (Άγ. Νικόλαος Κρήτης)
Αντιχάρ. Ανδρ.=Αντιχάρισμα στον καθηγητή Ν. Π. Ανδριώτη
ΑΠ=Αρχείον Πόντου
Αφ. Αμ.=Αφιέρωμα εις Κ. Ι. Άμαντον
Αφ. Λ. Πολ.=Αφιέρωμα στον καθηγητή Λίνο Πολίτη
Αφ. Τριαντ.=Αφιέρωμα στη μνήμη του Μανόλη Τριανταφυλλίδη
Αφ. Χατζιδ.=Αφιέρωμα εις Γ. Ν. Χατζιδάκιν
Βυζαντ.=Βυζαντινά
Γρηγ. Παλ.=Γρηγόριος Παλαμάς
ΔΑΕ Κερκ.=Δελτίον Αναγνωστικής Εταιρείας Κερκύρας
Δελτ. Ιον. Ακαδ.=Δελτίον Ιονίου Ακαδημίας
ΔΙΕΕΕ=Δελτίον της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος
ΔΧρ.ΑΕ=Δελτίον Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας
Δωδεκαν.=Δωδεκανησιακά
Δωδεκαν. Αρχ.=Δωδεκανησιακόν Αρχείον
Δωδεκαν. Χρον.=Δωδεκανησιακά Χρονικά
Δωδώνη=Δωδώνη, Επιστημονική Επετηρίς Φιλοσοφικής Σχολής Παν/μίου Ιωαννίνων
ΕΑΙΕΔ=Επετηρίς Αρχείου Ιστορίας Ελληνικού Δικαίου
ΕΓΔΣΠΘ=Επετηρίς Γεωπον. και Δασολ. Σχολής Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
ΕΕΒΣ=Επετηρίς Εταιρείας Βυζαντινών Σπουδών
ΕΕΚΣ=Επετηρίς Εταιρείας Κρητικών Σπουδών
ΕΕΚυκλ.Μ=Επετηρίς Εταιρείας Κυκλαδικών Μελετών
ΕΕΠ=Επιστημονική Επετηρίς. Εθνικόν Πανεπιστήμιον
ΕΕΣΝΟΕΠΘ=Επιστημονική Επετηρίς Σχολής Νομικών και Οικονομικών Επιστημών Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
ΕΕΦΣΠΑ=Επιστημονική Επετηρίς Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών
ΕΕΦΣΠΘ=Επιστημονική Επετηρίς Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Εικοσιπεντ. Κόντου=Εικοσιπενταετηρίς της καθηγεσίας Κωνσταντίνου Σ. Κόντου
ΕΚΕΙΕΔ=Επετηρίς του Κέντρου ερεύνης της Ιστορίας του Ελληνικού Δικαίου
ΕΛΑ=Επετηρίς του Λαογραφικού Αρχείου
Ελλην.=Ελληνικά
Ελλην. Δημ.=Ελληνική Δημιουργία
ΕΜΑ=Επετηρίς Μεσαιωνικού Αρχείου
Επετ. Κύπρ.=Επετηρίς (Κέντρον Επιστημονικών Ερευνών), Λευκωσία
Επετ. Παρνασσ.=Επετηρίς Παρνασσού
Επιθ. ελληνοϊτ. πνευμ. επικ.=Επιθεώρησις ελληνοϊταλικής πνευματικής επικοινωνίας
Εραν.=Ο Ερανιστής
ΗΜΕ=Ημερολόγιον Μεγάλης Ελλάδος
Ηπειρ. Χρον.=Ηπειρωτικά Χρονικά
Θησαυρ.=Θησαυρίσματα
Θρακ.=Θρακικά
Κακρ., Μελέτ. άρθρ.=Ι. Θ. Κακριδή, Μελέτες και άρθρα
Κρητολ.=Κρητολογία
Κρ. Λαός=Κρητικός Λαός
Κρ. Μελ.=Κρητικαί Μελέται
Κρ. Πρωτοχρ.=Κρητική Πρωτοχρονιά
Κρ. Χρ.=Κρητικά Χρονικά
Κυπρ. Γρ.=Κυπριακά Γράμματα
Κυπρ. Σπ.=Κυπριακαί Σπουδαί
Κυπρ. Χρ.=Κυπριακά Χρονικά
ΛΑ=Λεξικογραφικόν Αρχείον
Λαογρ.=Λαογραφία
ΛΔ=Λεξικογραφικόν Δελτίον
Μαντατοφ.=Μαντατοφόρος
ΜΒ=Σάθα, Μεσαιωνική Βιβλιοθήκη
Μνημ. Αμ.=Εις μνήμην Κ. Αμάντου
Μνημ. Αντωνιάδη=Μνημόσυνον Σοφίας Αντωνιάδη
Μνημ. Λάμπρ.=Εις μνήμην Σπ. Λάμπρου
ΝΕ=Νέος Ελληνομνήμων
Νεοελλ. Αρχ.=Νεοελληνικόν Αρχείον
Ν. Εστ.=Νέα Εστία
Ξένιον Π. Ζέπου=Ξένιον, Festschrift für Pan. J. Zepos
Ορθόδ. Παρ.=Ορθόδοξος Παρουσία
Παναθήν.=Παναθήναια
Παρνασσ.=Παρνασσός
Πελοποννν.=Πελοποννησιακά
Πεπρ. Α' ΔΚρ.Σ=Πεπραγμένα Α' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. Β' ΔΚρ.Σ=Πεπραγμένα Β' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. Γ' ΔΚρ.Σ=Πεπραγμένα Γ' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. Δ' ΔΚρ.Σ=Πεπραγμένα Δ' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. Θ' ΔΒΣ=Πεπραγμένα Θ' Διεθνούς Βυζαντινολογικού Συνεδρίου Θεσσαλονίκης
Πεπρ. ΙΒ' ΔΒΣ=Πεπραγμένα ΙΒ' Διεθνούς Βυζαντινολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. ΙΔ' ΔΒΣ=Actes du XIV Congrès International des études byzantines, Bucarest, 6-12 Septembre 1971, III, 1976
Πνευματ. Κύπρ.=Πνευματική Κύπρος
Ποντ. Φύλλ.=Ποντιακά Φύλλα
Πραγμ. Ακ. Αθ.=Πραγματείαι Ακαδημίας Αθηνών
Πρακτ. Ακ. Αθ.=Πρακτικά Ακαδημίας Αθηνών
Πρακτ. Α' Κυπρ. Σ=Πρακτικά Α' Κυπρολογικού Συνεδρίου Γ' β'
Πρακτ. Α' Παν. Σ=Πρακτικά Α' Πανιονίου Συνεδρίου
Πρακτ. Γ' Παν. Σ=Πρακτικά Γ' Πανιονίου Συνεδρίου
Προσφ. Κυριακ.=Προσφορά εις Στίλπωνα Κυριακίδην
Σύμμ.=Σύμμεικτα Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών ΕΙΕ
Τεσσαρακ. Κόντου=Τεσσαρακονταετηρίς της καθηγεσίας Κωνσταντίνου Σ. Κόντου
Φίλτρα. Τιμητ. Καψ.=Φίλτρα. Τιμητικός τόμος Σ. Γ. Καψωμένου
Χαριστ. Ορλάνδ.=Χαριστήριον εις Α. Κ. Ορλάνδον
Χιακ. Χρον.=Χιακά Χρονικά
Χρ. Κρ.=Χριστιανική Κρήτη
Χρον. Πόντ.=Χρονικά του Πόντου

β') σε ξένη γλώσσα

AAEEG=Annuaire de l'Association pour l'encouragement des études grecques en France
AIPhHOS=Annuaire de l'Institut de philologie et d'histoire orientales et slaves
BCH=Bulletin de correspondance hellénique
Berichte z. XI. Intern. Byz.-Kongr.= Berichte zum XI. Internationalen Byzantinisten-Kongress, Μόναχο 1958
BF=Byzantinische Forschungen
B-NJ=Byzantinisch - neugriechische Jahrbücher
BSl=Büzantinoslavica
Bull. Soc. Lingu.=Bulletin de la Société de Linguistique de Paris
Byz.=Byzantion
Byzantinobulg.=Byzantinobulgarica
Byz.-Met.=Byzantina-Metabyzantina
BZ=Byzantinische Zeitschrift
Cah. Inst. M-A. (Univ. Copenhague)= Université de Copenhague, Cahiers de l'Institut du moyen-age grec et latin, Κοπεγχάγη 1969-71 κε.
Corp. Haml.=Corpus Hamleticum
DOP=Dumbarton Oaks Papers
Egyet. Philol. Közl.=Egyetemes Philologiai Közlöny
EO=Echos d'Orient
Festschr. Kretschmer=Festschrift für Universitäts-Professor Hofrat Dr. Paul Kretschmer
Fol. neohell.=Folia neohellenica
IF=Indogermanische Forschungen
IF Anzg.=Anzeiger für Indogermanische Sprach - und Altertumskunde. Beiblatt zu den Indogermanischen Forschungen
Ill. Class. St.=Illinois Classical Studies
Istit. Orient Nap.=Istituto Orientale di Napoli
JÖB=Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik
JÖBG=Jahrbuch der Österreichischen Byzantinischen Gesellschaft
Mél. Diehl=Mélanges Charles Diehl
Mél. Kern.=Mélanges Kern
Mél. Merlier=Mélanges offerts à Octave et Melpo Merlier
Misc. G. Merc.=Miscellanea Giovanni Mercati
Misc. Rossi=Bizantino-Sicula II, Miscellanea... in memoria di Giuseppe Rossi Taibbi
Mitteil. Sem. Or. Spr.=Mitteilungen des Seminars für orientalische Sprachen
OCP=Orientalia Christiana Periodica
Philol. Suppl.=Philologus, Supplementband
Philol. Woch.=Philologische Wochenschrift
PNL=Probleme der neugriechischen Literatur
Poèm. hist.=1448
Polych.=Polychordia, Festschrift Fr. Dölger (Byz. Forschungen 1-3, 1966-68)
Polychron. Dölger=Polychronion, Festschrift Fr. Dölger
REB=Revue des études byzantines
REG=Revue des études grecques
RES-EE=Revue des études sud-est européennes
Rev. Intern. d'Onom.=Revue Internationale d'Onomastique
Rhein. Museum f. Philol.=Rheinisches Museum für Philologie
Rom. Philol.=Romance Philology
RSBN=Rivista di studi bizantini e neoellenici
SB=Studi bizantini
SBN=Studi bizantini e neoellenici
Sic. Gymn.=Siculorum Gymnasium
SIFC=Studi italiani di filologia classica
Sill. biz.=Silloge bizantina in onore di Silvio Giuseppe Mercati
S-OF=Süd-Ost Forschungen

Star. Živ.=Starina živaja
St. Byz. Neohell. Neerl.=Studia byzantina et neohellenica neerlandica
St. ist. gr.-rom.=Studii istorice grecoromane
TAPA=Transactions of the American Philological Association
Trav. et Mém.=Travaux et Mémoires
Viz. Vrem.=Vizantiiskij Vremennik
Zeitschr. f. Balkanol.=Zeitschrift für Balkanologie
Zeitschr. f. rom. Philol.=Zeitschrift für romanische Philologie
Zeitschr. f. vergleich. Sprachforsch.= Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung

Δ' ΛΕΞΙΚΩΝ

α') ελληνόγλωσσων

Ανδρ., Λεξ.=Ν. Π. Ανδριώτη, Ετυμολογικό Λεξικό της κοινής νεοελληνικής

Βλαστού, Συνών.=Π. Βλαστού, Συνώνυμα και συγγενικά, Αθήνα 1931

Βλάχ.=Γερασίμου Βλάχου, Θησαυρός της εγκυκλοπαιδικής βάσεως τετράγλωσσος

Γενναδ., Λεξ.=Π. Γ. Γενναδίου, Λεξικόν φυτολογικόν

Δαγκίτσης, Λεξ.=Κ. Δαγκίτσης, Ετυμολογικό Λεξικό της νεοελληνικής

Δημητράκ.=Δ. Δημητράκου, Μέγα Λεξικόν όλης της ελληνικής γλώσσης

Ζώη, Λεξ. Ζακ.=Λ. Χ. Ζώη, Λεξικόν φιλολογικόν και ιστορικόν Ζακύνθου

Ζωναρ.=Ioannis Zonarae Lexicon, edidit I. A. H. Tittmann, τόμ. 1-2, Λειψία 1808, ανατ. Αμστερνταμ 1967

Ησύχ.=Hesychii Alexandrini Lexicon (έκδ. K. Latte)

Θρησκ. και ηθ. εγκυκλοπ.=Θρησκευτική και ηθική εγκυκλοπαιδεία, τόμ. 1-12, Αθήνα 1962-8

ΙΛ=Ακαδημία Αθηνών. Λεξικόν της ελληνικής γλώσσης. Α': Ιστορικόν Λεξικόν της νέας ελληνικής

Κουμαν., Συναγ.=Στ. Κουμανούδη, Συναγωγή λέξεων αθησαυρίστων

Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.=Στ. Κουμανούδη, Συναγωγή νέων λέξεων

Λουκά, Γλωσσάρ.=Γ. Λουκάς, Γλωσσάριον

Παπαδ. Α., Λεξ.=Α. Α. Παπαδοπούλου, Ιστορικόν Λεξικόν της ποντικής διαλέκτου

Πάπ.—Λαρ., Γεν. Εγκυκλοπ.=Πάπυρος-Λαρούς, Γενική Παγκόσμιος Εγκυκλοπαιδεία μετά πλήρους λεξικού της ελληνικής γλώσσης

Πασπ., Γλωσσ.=Α. Γ. Πασπάτη, Το χιακόν γλωσσάριον

Πρωΐας Λεξ.=Λεξικόν της ελληνικής γλώσσης, επιμελεία Γεωργ. Ζευγώλη, έκδοσις «Πρωΐας»

Πρωΐας Λεξ. Συμπλ.=«Πρωΐας» Λεξικόν της νέας ελληνικής γλώσσης ορθογραφικόν και ερμηνευτικόν. Συμπλήρωμα

Σούδα=Suidae Lexicon (έκδ. A. Adler)

Σταματ.=Ι. Σταματάκου, Λεξικόν της νέας ελληνικής γλώσσης

Στεφ., Θησ. βλ. Steph., Θησ.

Φωτ., Λεξ.=Photii Patriarchae Lexicon

β') ξενόγλωσσων

Andr., Lex.=Nikolaos Andriotis, Lexicon der Archaismen in neugriechischen Dialekten

Bauer, Wört.=W. Bauer, Griechisch-deutsches Wörterbuch zu den Schriften des Neuen Testaments

Boerio=G. Boerio, Dizionario del dialetto veneziano

Chantraine, Dict. étym.=Pierre Chantraine, Dictionnaire étymologique de la langue grecque. Histoire des mots

Devoto, Diz. etim.=G. Devoto, Avviamento alla etimologia italiana

Du Cange=Du Cange, Glossarium ad scriptores mediae et infimae graecitatis

Frisk, Wört.=H. Frisk, Griechisches etymologisches Wörterbuch

Garz., Diz.=Dizionario Garzanti della lingua italiana

Germ.=G. Germano, Vocabolario italiano e greco

Gr. d'Hauterive, Dictionn.=R. Grandsaignes d'Hauterive, Dictionnaire d'ancien français, moyen age et renaissance

Greim., Dictionn.=A. J. Greimas, Dictionnaire de l'ancien français jusqu' au milieu du XIVe siècle, Παρίσι 1968

Lampe, Lex.=G. W. H. Lampe, A Patristic Greek Lexicon

L-S=H. G. Liddell και R. Scott, A Greek-English Lexicon

L-S Κων/νίδη=H. G. Liddell και R. Scott, Μέγα Λεξικόν της ελληνικής γλώσσης, μετάφρ. Ξ. Μόσχου, επιστασία Μ. Κωνσταντινίδη

L-S Suppl.=H. G. Liddell, R. Scott και H. S. Jones, Greek-English Lexicon, A Supplement

L-S Συμπλ.=H. G. Liddell και R. Scott, Συμπλήρωμα του Μεγάλου Λεξικού της ελλην. γλώσσης

Meursius=Glossarium graecobarbarum

Niermeyer, Med. Lat. Lex.=J. F. Niermeyer, Mediae Latinitatis Lexikon minus

Peek, Lex. Nonn.=W. Peek, Lexicon zu den Dionysiaka des Nonnos, Hildesheim 1968 κε.

Preisigke - Kiessling=F. Preisigke - E. Kiessling, Wörterbuch der griechischen Papyrusurkunden

Rohlfs, Diz. topon.=G. Rohlfs, Dizionario toponomastico e onomastico della Calabria, Ραβέννα 1974

Rohlfs, Et. Wört.=G. Rohlfs, Etymologisches Wörterbuch der unteritalienischen Gräzität

Segditsas, Naut. Dict.=P. Segditsas, Elsevier's Nautical Dictionary, τόμ. 2, Αμστερνταμ, Λονδίνο, Νέα Υόρκη 1966

Shipp=G. P. Shipp, Modern Greek Evidence for the Ancient Greek Vocabulary

Somav.=A. da Somavera, Θησαυρός της ρωμαϊκής και της φραγκικής γλώσσας

Sophocl.=E. A. Sophocles, Greek Lexicon of the Roman and Byzantine Periods

Steph., Θησ.=H. Stephanus, Θησαυρός της ελληνικής γλώσσης

Ε' ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΟΡΩΝ ΚΑΙ ΛΕΞΕΩΝ

ά.=άρθρο του Λεξικού
άγν. ετυμ.=άγνωστη ετυμολογία
ά. γρ.=άλλη γραφή
αι.=αιώνας
αιτ.=αιτιολογικός
αιτιατ.=αιτιατική πτώση
άκλ.=άκλιτος
αμάρτ.=αμάρτυρος
αμτβ.=αμετάβατος
αναβιβ.=αναβιβασμός
αναγκ. αίτ.=αναγκαστικό αίτιο
ανάγν.=ανάγνωση
ανακ.=ανακοίνωση
αναλογ.=αναλογία, αναλογικώς
ανάτ.=ανάτυπο
αναφορ.=αναφορικός
ανέκδ.=ανέκδοτος
αντίθ.=αντίθετος
αντικ.=αντικείμενο
αντιμετάθ.=αντιμετάθεση
αντων.=αντωνυμία
αόρ.=αόριστος
αοριστολ.=αοριστολογικός
Άπ.=Άπαντα
απ.=απαντά
απαρέμφ.=απαρέμφατο
απόλ.=απόλυτος
απορημ.=απορηματικός
απόσπ.=απόσπασμα
απρόσ.=απρόσωπο
αρ.=αριθμός
αραβ.=αραβικός
αραβοτουρκ.=αραβοτουρκικός
αραμ.=αραμαϊκός
αριθμτ.=αριθμητικό
άρν.=άρνηση
αρνητ.=αρνητικός
αρσ.=αρσενικός
αρχ.=αρχαίος
αρχαϊκ.=αρχαϊκός
άσχ.=άσχετος
αυτ.=αυτόθι
αχρον.=αχρονολόγητος
βενετ.=βενετικός
βιβλιοκρ.=βιβλιοκρισία
βλ.=βλέπε
βλάχ.=βλάχικος
βραχυλογ.=βραχυλογικώς
βυζ.=βυζαντινός
γαλλ.=γαλλικός
γεν.=γενική πτώση
γενικ.=γενικότερα
γερμ.=γερμανικός
γεωγρ.=γεωγραφικός
γλωσσ.=γλωσσικός
Γλωσσάρ.=Γλωσσάριο
γρ.=γράφε, γραφή
γραμμ.=γραμματικώς
δεικτ.=δεικτικός
δευτερόκλ.=δευτερόκλιτος
δευτεροπρόσ.=δευτεροπρόσωπος
δήλ.=δήλωση
δηλ.=δηλαδή
δημ.=δημοτικός
διάβ.=διάβαζε
διάφ.=διάφορος
διόρθ.=διόρθωσε
διορθώσ.=διορθώσαμε
διφθογγ.=διφθογγισμός
δοτ.=δοτική πτώση
έγγρ.=έγγραφο
εθν.=εθνικός
εικασ.=εικασία
ειρων.=ειρωνικώς

έκδ.=έκδοση
εκδ.=εκδόσεις, εκδότης, εκδίδει
εκκλ.=εκκλησιαστικώς
ελλειπτ.=ελλειπτικός
ελλην.=ελληνικός
εμπρόθ. προσδιορ.=εμπρόθετος προσδιορισμός
εν.=ενικός
έναρθρ.=έναρθρος
ενδεχομ.=ενδεχομένως
ενδοιαστ.=ενδοιαστικός
ενεργ.=ενεργητικός
ενεστ.=ενεστώτας
ενθύμ.=ενθύμηση
εννν.=εννοείται
επεξηγ.=επεξηγηματικός, -ώς
επεξήγ.=επεξήγηση
επιγρ.=επιγραφή
επίδρ.=επίδραση
επίθ.=επίθετο
επιθετ.=επιθετικός
Επίλ.=Επίλογος
επίρρ.=επίρρημα
επιρρ.=επιρρηματικός, -ώς
επιστ.=επιστολή
επιτ.=επιτατικός, -ώς
επιφ.=επιφώνημα
επόμ.=επόμενος
επών.=επώνυμο
επων.=επωνυμία
ερωτ.=ερωτηματικός, -ώς
εσφαλμ.=εσφαλμένος, -α
ετυμ.=ετυμολογία
ετυμολ.=ετυμολογικό τμήμα άρθρου
ευκτ.=ευκτική
ηθ.=ηθικός
θ.=θέμα
θεολ.=θεολογικός όρος
θετ.=θετικός
θηλ.=θηλυκός
θρησκ.=θρησκευτικώς
ιδιάζ. χρ.=ιδιάζουσα χρήση
ιδιώμ.=ιδιώματα
ιδιωμ.=ιδιωματικός, -ώς
Ιντ.=Ιντερμέδιο
ιταλ.=ιταλικός
κ.=κάτι
κ.ά.=και άλλα
κ.α.=και αλλαχού
κάπ.=κάποιος, -ον, κλπ.
κατάλ.=κατάληξη
καταφ.=καταφατικός
κατηγ.=κατηγορούμενο
κε.=και εξής
κεφ.=κεφάλαιο
κλ.=κλίση
κλητ.=κλητική
κοιν.=κοινός, -ώς
κοινότ.=κοινότατο
κ.π.α.=και πολλαχού αλλαχού
κρητ. κ.=κρητικά κείμενα
κριτ. υπ.=κριτικό υπόμνημα
κτητ.=κτητικός, κτητικά
κ.τ.ό.=και τα όμοια
κυριολ.=κυριολεκτικώς
κύρ. όνομ.=κύριο όνομα
κώδ.=κώδικας
λ.=λέξη, λήμμα
λαϊκ.=λαϊκός
λατ.=λατινικός
λόγ.=λόγιος
μεγεθ.=μεγεθυντικός
μέλλ.=μέλλοντας
μέσ.=μέσος
μεσν.=μεσαιωνικός
μεταπλ.=μεταπλασμός
μεταφ.=μεταφορικώς
μετρ. αν.=μετρική ανάγκη
μετων.=μετωνυμικώς
μόρ.=μόριο
μτβ.=μεταβατικός
μτγν.=μεταγενέστερος
μτξ.=μεταξύ
μτχ.=μετοχή, μετοχικός
ναυτ.=ναυτικός όρος
νεοελλ.=νεοελληνικός
νομ.=νομικός όρος
όνομ.=όνομα
ονομ.=ονομαστική
ονοματοπ.=ονοματοποιία
ό.π.=όπου παραπάνω
οριστ.=οριστική
ουδ.=ουδέτερο
ουσ.=ουσιαστικό

ουσιαστικοπ.=ουσιαστικοποιημένος
παθητ.=παθητικός
παλαιογρ.=παλαιογραφικός
παλαιότ.=παλαιότερος
παπυρ.=παπυρικό κείμενο
παράγ.=παράγωγο
παραγ.=παραγωγή
παραθ.=παραθετικά
παρακελευσμ.=παρακελευσματικός
παράλ.=παράλειψη
παραλ.=παραλείπεται, -ονται
παράλλ.=παράλληλος
παραπ.=παραπομπή, παραπεμπτικός
παράρτ.=παράρτημα
παρατ.=παρατατικός
παρεκτεταμ.=παρεκτεταμένος
παρετυμ.=παρετυμολογία
παρκ.=παρακείμενος
παρων.=παρωνύμιο
πβ.=παράβαλε
πιθ.=πιθανώς
πληθ.=πληθυντικός
ποιητ. αίτ.=ποιητικό αίτιο
πολλ.=πολλαχού
πραγματ.=πραγματολογικώς
προβηγκ.=προβηγκιανός
προέλ.=προέλευση
προηγ.=προηγούμενος
πρόθ.=πρόθεση
προθετ.=προθετικός
προκ.=προκειμένου
πρόσ.=πρόσωπο
προστ.=προστακτική
προσφών.=προσφώνηση
προσωποπ.=πρωσοποποίηση
πρότ.=πρότεινε
προφ.=προφανής, προφανώς
πρωτόκλ.=πρωτόκλιτος
ρ.=ρήμα
ρηματ.=ρηματικός
ρωσ.=ρωσικός
σ.=σελίδα
σήμ.=σήμερα
σημ.=σημείωση
σημασ.=σημασία
σημασιολ.=σημασιολογικό τμήμα άρθρου
σημερ.=σημερινός
σπανιότ.=σπανιότατο, -τα
στ.=στίχος
στερ.=στερητικός
συγγ.=συγγενικός
συγκ.=συγκοπή
συγκριτ.=συγκριτικός
συμπερασμ.=συμπερασματικός
συμφ.=συμφυρμός
συν.=συνήθως
σύνδ.=σύνδεσμος
συνεκδ.=συνεκδοχή, συνεκδοχικά
συνεκφ.=συνεκφορά
συνηθέστ.=συνηθέστατος
σύνθ.=σύνθεση
συνθ.=συνθετικό
συνίζ.=συνίζηση
σύντ.=σύνταξη
συνών.=συνώνυμο
σύστ.=σύστοιχο
συχν.=συχνά
συχνότ.=συχνότατο, -τα
σχ.=σχήμα
σχετ.=σχετικός
σχηματ.=σχηματισμός, σχηματίζεται
σχόλ.=σχόλιο
Σχολ.=Σχολιαστής
τ.=τύπος
τεύχ.=τεύχος, τεύχη
τίτλ.=τίτλος
τόμ.=τόμος
τοπ.=τοπικός
τοπων.=τοπωνύμιο
τουρκ.=τουρκικός
τραγ.=τραγούδι
τριτόκλ.=τριτόκλιτος
τριτοπρόσ.=τριτοπρόσωπος
τροπ.=τροπικός
τσακων.=τσακωνικός
τυπογρ.=τυπογραφικός
τυπολ.=τυπολογικό τμήμα άρθρου
υβριστ.=υβριστικώς
υπερθ.=υπερθετικός
Υπόθ.=Υπόθεση
υποθ.=υποθετικός
υποκ.=υποκείμενο
υποκορ.=υποκοριστικό
υποτ.=υποτακτική

υποτιμ.=υποτιμητικός
φρ.=φράση
Χορ.=Χορικό
χρ.=χρήση
χρον.=χρονικός
χφ.=χειρόγραφο
χφφ.=χειρόγραφα
χ. χρον.=χωρίς χρονολογία

ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ

Ουδέτερο επιθέτου με χρήση ουσιαστικού καταρχήν μας απασχολεί σε ιδιαίτερη παράγραφο του άρθρου του επιθέτου. Συγκροτείται ιδιαίτερο λήμμα με το ουδέτερο του επιθέτου αν το τελευταίο αυτό χρησιμοποιείται περισσότερο ως ουσιαστικό παρά ως επίθετο σε ουδέτερο γένος.

Μετοχές παρακειμένου που είναι σύνθετες λέξεις σχηματισμένες χωρίς πιθανώς να έχει υπάρξει αντίστοιχος ενεστωτικός τύπος (λ.χ. *αγουρομαζωμένος*), όπως και μετοχές παρακειμένου που δεν ανάγονται σε ενεστώτα (λ.χ. *μυαλωμένος*) αποτελούν χωριστά λήμματα.

Στην περίπτωση που ένας τύπος αιτιατικής ή αορίστου δεν ανάγεται χωρίς δισταγμό σε ορισμένη ονομαστική ή σε ορισμένο ενεστώτα (αρχαϊστικός ή νεωτεριστικός τύπος), σημειώνονται στη θέση του λήμματος και ο αρχαϊστικός και ο νεωτεριστικός τύπος της ονομαστικής ή του ενεστώτα (λ.χ. *αήρ-αέρας*).

Σε ορισμένες ιδιάζουσες περιπτώσεις κοντά στους άλλους τύπους του ουσιαστικού παρέχονται στο τυπολογικό τμήμα του άρθρου οι ιδιότυπες πτώσεις. Ανάλογο συμβαίνει προκειμένου για χρόνους ρημάτων για τους οποίους η αναγωγή σε ορισμένο ενεστώτα δεν είναι βέβαιη.

Ο αραβικός αριθμός που τίθεται ως εκθέτης δίπλα σε όνομα εκδότη ή βραχυγραφίας δηλώνει τον αριθμό της έκδοσης.

Προκειμένου για πεζό κείμενο, αν αριθμούνται οι γραμμές των σελίδων στην έκδοση, η παραπομπή γίνεται στη σελίδα και στη γραμμή της σελίδας. Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις όπου ο πρώτος αραβικός αριθμός δηλώνει τον αριθμό της παραγράφου ή του ποιήματος μέσα στην έκδοση και ο δεύτερος (που σημειώνεται ως εκθέτης) τη σειρά ή το στίχο μέσα στο ποίημα (περίπτωση «Κυπριακών ερωτικών ποιημάτων» κ.ά.).

Καμιά φορά πριν από τη μνεία των αριθμών της παραπομπής σημειώνεται με γράμματα του λατινικού αλφαβήτου ή με άλλη βραχυγραφία η παραλλαγή ή το χειρότερο του κειμένου για το οποίο πρόκειται.

Με γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου που συνοδεύονται με το σημείο της οξείας σημειώνονται τμήματα πεζού έργου ή πράξεις θεατρικού κειμένου. Με λατινικούς εξάλλου αριθμούς δηλώνονται κεφάλαια της μετάφρασης της «Πεντατεύχου» ή και άλλων κειμένων. Ο αραβικός αριθμός που ενδεχομένως ακολουθεί δηλώνει τη θέση του στίχου μέσα στο κεφάλαιο. Καμιά φορά για ευκολία του αναγνώστη (περίπτωση του κειμένου του «Πιστικού βοσκού», έκδ. Ioannou) η παραπομπή γίνεται σύμφωνα με τον τρόπο που ο εκδότης δηλώνει τα τμήματα του έργου. Άλλοτε πάλι προκειμένου για πεζό κείμενο μετά τη δήλωση της σελίδας ακολουθεί ένδειξη με γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου που υπάρχει στη σελίδα προς την οποία γίνεται η παραπομπή.

Κατά την παραπομπή σε αυτοτελές δημοσίευμα ερευνητή, που αποτελείται από τόμους περισσότερους από ένα, χρησιμοποιούνται και εδώ τα γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου με το σημείο της οξείας, για να δηλωθεί ο αριθμός του τόμου. Κατά την παραπομπή σε πραγ-

ματεία δημοσιευμένη σε περιοδικό δεν αναφέρεται ο τίτλος της πραγματείας, αλλά (βραχυγραφημένο, αν είναι η περίπτωση) το όνομα του ερευνητή και (βραχυγραφημένος πάλι, αν είναι η περίπτωση) ο τίτλος του περιοδικού.

Λέξεις που απαντούν για πρώτη φορά σε σχολιαστή ή σε επιγραφή δεν παίρνουν χαρακτηρισμό (*αρχ.* ή *μτγν.*), αλλά δηλώνεται ότι η λέξη απαντά σε σχολιαστή ή σε επιγραφή.

Προκειμένου για παραπομπή σε γλωσσικές παρατηρήσεις ή σχόλια του εκδότη ενός κειμένου χρησιμοποιείται και για το εκδοτικό δημοσίευμα η βραχυγραφία του κειμένου, αλλά με προταγμένο ολόγραφο το όνομα του εκδότη (π.χ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ.]).

Η αλλαγή στίχου στο παράθεμα δηλώνεται με αισθητή τυπογραφική αραίωση ανάμεσα στους δύο στίχους.

Όταν μιας αρχαίας λέξης υπάρχουν νεώτεροι τύποι, όχι όμως και νεώτερες σημασίες, το άρθρο δεν έχει σημασιολογικό τμήμα.

Χωρία που διορθώνονται σε ειδική πραγματεία καταγράφονται σύμφωνα με τη διόρθωση, εφόσον είναι βέβαιη ή πιθανή· σε παρένθεση, αμέσως μετά τη λέξη του παραθέματος που διορθώνεται, σημειώνεται η εσφαλμένη διαφορετική γραφή του εκδότη και αμέσως κατόπιν βραχυγραφημένη η βιβλιογραφική ένδειξη για τη διόρθωση. Προκειμένου για εσφαλμένη γραφή που απαντά σε έκδοση κειμένου που κατά κύριο λόγο τη χρησιμοποιούμε στο Λεξικό, εκτός του ότι χρησιμοποιείται στο οικείο άρθρο η γνήσια γραφή, καταρτίζεται και λήμμα με την εσφαλμένη γραφή ή τη λέξη στην οποία θα μπορούσε να αναχθεί (εσφαλμένα βέβαια) η γραφή αυτή και με παραπομπή στην έκδοση που την παρέχει, καθώς και με μνεία της γνήσιας γραφής που πρέπει να δεχτούμε στο κείμενο.

Για τη διάρθρωση των τριών τμημάτων του κάθε άρθρου παραπέμπεται ο αναγνώστης σε όσα σημειώθηκαν στα προλεγόμενα του τόμου Α' σ. ιδ', ιε', ις', καθώς και των τόμων Δ' σ. ιε' κε. και Ε' σ. ιβ'.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ

καταθολώνω, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 415.

Από την πρόθ. *κατά* και το *θολώνω.*

Ταράζω, θολώνω, συγχέω πλήρως: *το πυρ τα ξύλα δαπανεί, θυμός δε την καρδίαν· παρασαλεύει λογισμούς, καταθολώνει φρένας* Σπαν. Α 388.

καταθρονίζομαι.

Από την πρόθ. *κατά* και το *θρονίζομαι.*

Ενθρονίζομαι: *Επεί δ' εις Μέμφιν έφθασαν, την ούσαν εν Αιγύπτω, Ηφαίστου θρονιστήριον ούτος* (εννν. ο *Αλέξανδρος*) *κατεθρονίσθη* Βίος Αλ. 1481.

καταθρουλίζω, (Ι).

Από την πρόθ. *κατά* και το *θρουλίζω.*

Θρυμματίζω: *χαράκια και δεντρά σύρνει* (εννν. ο *ποταμός*), *καταθρουλίζει* Ερωτόκρι (Αλεξ. Στ.) Β' 1477· *και τα κοντάρια σα γιαλιά εκαταθρουλιστήκα, χίλια κομμάτια επήγασι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 2303.

καταθρουλίζω, (ΙΙ)· *καταθρουλιστήκασι* Ερωτόκρ. Β' 1481, εσφαλμ. γρ. αντ. *εθρουλιστήκασι,* όπως εξέδωσε ο Αλεξίου Στ. [Ερωτόκρ. Β' 1481].

καταθύμιος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *καταθύμιος.*

Το ουδ. ως ουσ.=αυτό που επιθυμεί κάπ., επιθυμία: *αφανίσας αδελφούς...και γενεάν αυτού πάσαν, χαίρων τοις τοιούτοις και υπάρχων φοβερός και δίκαιος ως ο πάππος αυτού, επαναπαύθη τα καταθύμια ορών* Ιστ. πολιτ. 71[17].

καταθωρακίζομαι.

Από την πρόθ. *κατά* και το *θωρακίζομαι.*

Φορώ θώρακα· είμαι καλά οπλισμένος: *τις ηδύνατο τοσούτους προς οπλίτας καθοπλισμένους ισχυρώς, κατεθωρακισμένους;* Διγ. Ζ 3506.

καταϊστορίζω ή και **καταϊστορώ·** *κ α τ ι σ τ ο ρ ί ζ ω* (ή και -ώ), Χρον. Μορ. Ρ 8085.

Από την πρόθ. *κατά* και το *ιστορίζω.*

Καλύπτω με ζωγραφιές, διακοσμώ: *έποικεν γαρ κ' εχτίσεν-το κ' εκαταϊστόρισέν-το* Χρον. Μορ. Η 8084.

καταισχυμμή η· *κ α τ η σ χ υ μ μ ή.*

Από τη μτχ. παρκ. του *καταισχύνομαι* ή το ουσ. *κατησχυμμός* (βλ. ά. *καταισχυμμός*) με αλλαγή γένους.

Ντροπή, καταισχύνη: *όταν υπάμε εις πόλεμον και να σταθούμε εις μάχην, οι Τούρκοι δύο μεριάς κρατούν να διώξουν και να φύγουν και θέλω πάθειν εντροπήν, κατησχυμμήν και λύπην;* Αργυρ., Βάρν. Κ 282.

καταισχυμμός ο· *κ α τ η σ χ υ μ μ ό ς.*

Το μτγν. *καταισχυμμός.*

Ντροπή: *οι Τούρκοι δυο μεριές κρατούν να διώξουν και να φύγουν και θέλω πάθειν εντροπήν, κατησχυμμόν* (έκδ. *κατηχυσμόν·* διορθώσ.) *και λύπην;* Παρασπ., Βάρν. C 285.

κατακαημένος, μτχ., βλ. *κατακαίω.*

κατακαίω, Καλλίμ. 635, Ιερακοσ. 437[25], Πόλ. Τρωάδ. 37, Ερμον. Β 20, Βίος Αλ. 4904, Λίβ. Ν 1367, Δούκ. 353[1], Σφρ., Χρον. μ. 70[28], Διήγ. Αγ. Σοφ. 147[8], Πικατ. 294, Αχιλλ. L 1322, Αχέλ. 2039, 2117, Ιστ. πολιτ. 24[9], Σταυριν. 470, Θυσ.[2] 642, Διακρούσ. 103[24], Τζάνε, Κρ. πόλ. 210[2]· μτχ. παρκ. *κ α τ α κ α η μ έ ν ο ς,* Λίμπον. 210.

Το αρχ. *κατακαίω.* Η λ. και σήμ.

Ι Ενεργ. **1**) (Επιτ.) καίω εντελώς, αφανίζω, καταστρέφω: *Πορεύσου και κατάκαυσε τον τόπον του εχθρού-σου* Κορων., Μπούας 53· *Τα σπίτια κατακαύσασι και τσ' εκκλησιές εγδύσαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 209[20]· *τον κεραυνόν-σου όρισε να πα να κατακαύσει εκείνον τον ωμότατον βορθάκων τον φονέα* Ζήνου, Βατραχ. 434. **2**) (Προκ. για έρωτα) «φλογίζω»· προκαλώ ερωτικό πάθος: *ευχαριστώ τον έρωταν, οπού σε κατακαίει* Αχιλλ. L 1094· *του έρωτος η φλόγα εις την καρδία-μου σέβηκεν και πυρ κατέκαυσέ-με ως για την εμορφία* Θησ. Δ' [82[6]]. **ΙΙ** (Μέσ.) αφανίζω, καταστρέφω: *εκεί εκατεκάψαντο το αγαρηνόν το γένος* Θρ. Κων/π. (Mich.) 113. **III** Παθητ. **1**) Ζεματίζομαι: *αυτών* (ενν. *των θηρίων*) *τα στόματα παρά των πυρουμένων κατακαιόμενα σκευών ουκέτι προς ανθρώπους κατίσχυον επιπηδάν* Βίος Αλ. 4629. **2α**) Ταλαιπωρούμαι: *Όταν ίδης αυτόν μάλα πίνοντα και υπό της δίψης κατακαιόμενον,...γίνωσκε* Ορνεοσ. αγρ. 532[29]· **β**) βασανίζομαι: *μέσον χαράς και θλίψεως εκείτετον ο νους-μας. Εγώ ανάσανα μικρόν ότι ηύρα τό εζήτουν και πάλιν κατακαίγομαι, ότι ουδέν το βλέπω* Φλώρ. 1530· *εκατακάηκα εδώ στην ξενιτείαν* Περί ξεν. V 428.

Η μτχ. συνήθως στον τ. *κατακα(η)μένος* ως επίθ.=δυστυχισμένος, άτυχος, αξιολύπητος: *Τα μήλα, τα δαμάσκηνα... ...την ηδονήν κερδίζουν κ' εγώ...τίποτες ου κερδίζω ειμή ματίτσια θλιβερά, καρδιά κατακαημένη* Ch. pop. 223· *κ' εσείς κατακαημένα πρόβατα, εκεί απού πορπατώ χόρτο μη φάτε ουδένα* Πανώρ. Α' 9· *Οκτώβρη, μήνα δολερέ, μήνα κατακαημένε, ‹μήνα› οπού είσαι κυνηγός, πλην εις μικρά πουλία* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 112· *να γροικήσω και την γραν αυτήν την κακομοίραν, αυτήν την κακομάζαλην, κατακαημένην χήραν* Γαδ. διήγ. 290.

κατακαλά, επίρρ.

Από τη συνεκφ. της πρόθ. *κατά* και του επιρρ. *καλά* (Πβ. Καψ., Αθ. 73/4, 1973, 559).

Πάρα πολύ καλά, σίγουρα: *Κατακαλά να γηνωρίζετε ότι...* Ασσίζ. 341[30].

κατακαλλύνω, Παΐσ., Ιστ. Σινά 2104.

Το μτγν. *κατακαλλύνω.*

Ομορφαίνω κ. ή κάπ.: *εις παράξενον εσέβην περιβόλιν* (παραλ. 1 στ.), *τό εκόσμησεν Έρως... και η Αγάπη εκατεκάλλυνεν με τα παράξενά-της* Λίβ. (Lamb.) Ν 507· *εγώ 'μαι οπού σε ενέθρεψα και εκατεκάλλυνά-σε* Αχιλλ. Ν 996.

κατάκαρπος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *κατάκαρπος.*

Γεμάτος από καρπούς: *καθώς ελιά κατάκαρπος ήσουνα στολισμένη* Διακρούσ. 113[20].

κατακαρφώνω.

Το *κατακαρφόω* που απ. το 12. αι. (Steph., Θησ.). Η λ. στο Βλάχ.

Καρφώνω κάπ. ή κ. καλά, χτυπώ με οξύ όπλο: *μετά πάλους γαρ ξυλίνους* (παραλ. 3 στ.) *κατεκάρφωσαν εκείνον* Ερμον. Ω 231· *Σύρνει γαρ αυτός εκείνον ήδη γαρ μετά της λόγχης κατακαρφωμένον* Ερμον. Σ 3.

κατάκαυση η.

Το μτγν. ουσ. *κατάκαυσις.* Η λ. στον τ. *κατάκαψις* στο Βλάχ.

Καύσωνας: *υπό πείνης τε και δίψης και κρυού και κατακαύσης* (παραλ. 1 στ.)... *πάσχει* Ερμον. Ω 290.

κατακείτομαι.

Από την πρόθ. *κατά* και το *κείτομαι.*

Βρίσκομαι, «αράζω»: *Ιδέ-μου εκείνους τους άλλους κατακειτάμενους εις τα καπηλεία να τρώγουσι* Πηγά, Χρυσοπ. 305[3].

κατακεντώ, Ιερακοσ. 477[25].

Το αρχ. *κατακεντέω.*

Ι (Ενεργ.) κατατρυπώ: *Ότι και τας μήτρας των εγγαστρωμένων γυναικών τας εξεκοιλιάζαν...και πάλιν από της κακίας εκατεκέντουν* Ερμον. Χ μετά στ. 269· *τρέμουσιν τα πονεμένα μέλη, ώσπερ κατακεντούμενα με ξίφη τε και βέλη* Διακρούσ., Πένθος 100· *κατακέντησον ουν τας φύσκας μετά βελόνης* Ορνεοσ. αγρ. 534[13]. **ΙΙ** (Παθητ.) καίγομαι· (μεταφ.) υποφέρω: *Μα 'στιά θα μπει στον λόγου-σου για να κατακεντά-σε, παντοτινά να τρώγεσαι και να μηδέν γροικάσαι* Τζάνε, Φυλλ. ψυχ. 173.

κατακερδαίνω.

Το αρχ. *κατακερδαίνω.*

Αποκτώ· κυριεύω: *κάστρη και λαόν και το νησίν τε όλον,* (παραλ. 1 στ.) *όλον το κατακέρδισεν η σπάθη των Ρωμαίων* Γεωργηλ., Βελ. 312.

κατακέφαλα, επίρρ., Διγ. Άνδρ. 381[26].

Η λ. σε επιγρ. (L-S) και σήμ.

α) Στο κεφάλι: *Ο αυτός μαριτζάς εθυμώθην και έδωκέν-του κατακέφαλα* Μαχ. 658[25]· **β**) με το κεφάλι προς τα κάτω: *επέφταν κατακέφαλα στου δράκοντος την πόσιν κ' εκείνος δεν εχόρταινεν αν ήσαν άλλοι τόσοι* Τζαμπλάκ. 63.

κατακηλαίνω.

Από την πρόθ. *κατά* και το *κηλαίνω* (που απ. στον Ησύχ.).

Καταπραΰνω: *εάν ούτως τη επαοιδία κατακηλαίνης αυτόν, ουκέτι φευξείται* Ιερακοσ. 362[10].

κατάκι(ν) το.

Από το ουσ. *κάτος* και την κατάλ. *-άκι(ν)*. Η λ. και σήμ. στην Κάρπαθο (Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ., λ. *κάττης*).

Γατάκι: *εβλέπω, περιεργάζομαι, έχει κάτον η γραία, χοντρόν κατάκιν κόκκινον, την τρίχα-μου ομοιάζει* Συναξ. γαδ. 170.

κατακινώ.

Η λ. σε σχόλ. (L-S).

Απωθώ, απομακρύνω: *Όταν ομπρός απέρασε, τον διώχναν εξοπίσω, τότ' εις αυτούς εστράφηκε κ' είπεν: «ουδέν θέλω ν' αφήσω ως άνανδρον και άψυχον να με κατακινείτε»· μα εκ δευτέρου κατ' αυτών ώσπερ θηρίον ορμείται* Κορων., Μπούας 51.

κατακιρνώ.

Το αρχ. *κατακιρνάω* (L-S, λ. *κατακίρνημι*).

Αναμειγνύω· (μεταφ.): *πώς άρα τον διδάσκαλον οικονομείν τους λόγους, κατακιρνάν τα φάρμακα τα της διδασκαλίας, συγκαταβαίνειν καί τινων πολλάκις ασθενείαις* Γλυκά, Αναγ. 295.

κατακλειδώνω, Ερωτοπ. 426, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 795, Πικατ. 81.

Από την πρόθ. *κατά* και το *κλειδώνω*.

Κλειδώνω καλά, με ασφάλεια: *έχω γαρ τείχος οχυρόν και κατησφαλισμένον, έχω και πόρτας σιδεράς και κατακλειδωμένας* Αχιλλ. Ν 923· *εις φυλακήν με εβάλασιν κ' εκατεκλείδωσάν-με* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1173.

κατάκλεισις η.

Το μτγν. ουσ. *κατάκλεισις*.

Περιορισμός, κλείσιμο μέσα σε χώρο: *τούτο δέ μοι καλανδών Μαΐων ποιείτω, ως παρέργῳ χρώμενος τη τοιαύτη θήρᾳ μέχρι της κατακλείσεως* Ιερακοσ. 363[26-7].

κατάκλειστος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *κατάκλειστος*.

Φρ. *κατάκλειστον ποιώ*=κρατώ σε περιορισμό: *λήψομαι τούτον* (ενν. *τον ίππον*) *παρ' υμών·... ανήμερον θηρίον τε κατάκλειστον ποιήσω* Βίος Αλ. 612.

κατακλείω, Διγ. Ζ 4453, Χρον. Μορ. Η 1302, Βίος Αλ. 5740, Αχιλλ. Ο 293.

Το αρχ. *κατακλείω*.

Α' Ενεργ. **1**) Φράζω: *κατακλείσας πάσαν την είσοδον την των βουνών... είασα μένειν τους εκεί προς άπαντα τον χρόνον* Βίος Αλ. 5764. **2α**) Κλείνω μέσα, περιορίζω: *εκατέκλεισαν εντός γαρ άνδρας γουν διακοσίους* Ερμον. Χ 148· *τρεις χρόνους είχε δέσμιον εν φρουρᾷ κατακλείσας* Διγ. Ζ 2437· **β**) κατέχω: *ο Άδης δαπανεί-τον, ο τάφος κατακλείει-τον* Διγ. Άνδρ. 411[12]. **3**) Αποκλείω, πολιορκώ: *να κατακλείσουν τους Ρωμαίους στον Μυζηθρά τα μέρη να μη έχουν πόθεν εξεβή τους τόπους να ζημιώνουν* Χρον. Μορ. Η 6697· *την Πόλιν εκατάκλεισε της γης και της θαλάσσης* Χρον. Μορ. Η 1292. **Β'** (Μέσ.) κλείνομαι μέσα: *όταν εκατακλείσθησαν οι Έλληνες εν τοις ναυσί* Ερμον. Ο μετά στ. 280.

κατακλίνω.

Το αρχ. *κατακλίνω*.

Παίρνω τον κατήφορο· (μεταφ.): *Καίει-τον ο πόνος, σφάζει-τον η μέριμνα της λύπης μη κατακλίνει η τύχη-του και φθάσει-την χαμένην* Φλώρ. 539.

κατάκλιτος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *κατάκλιτος*.

Γερτός προς το έδαφος (?): *απέρχεται* (ενν. *ο ελέφας*) *εις τα κατάκλιτα* (έκδ. *κατάκλητα*· διόρθ. Krumbacher, BZ 4, 1895, 180) *δένδρα και επακουμβίζει εν αυτοίς* Φυσιολ. Β 3[17].

κατακλονίζω, Λίβ. Esc. 3866.

Από τον αόρ. του *κατακλονέω*.

Κλονίζω έντονα, συνταράσσω: *Οδύνες κατεκλόνισαν απέσω την ψυχήν-μου* Λίβ. Sc. 3139· *πόσοι εκατεκλόνισαν κλόνοι τον λογισμόν-μου και εις πόσον κρεμνόν έπεσεν κακώσεως η ψυχή-μου* Λίβ. Esc. 1943.

κατακλυσμός ο.

Το αρχ. ουσ. *κατακλυσμός*. Η λ. και σήμ.

Πλημμύρα νερού: *Ο ποταμός, εκείνος ο μεγάλος κατακλυσμός, οπού 'πες, μου το πήρε* (ενν. *το παιδάκι*) Πιστ. βοσκ. V 5, 316.

κατάκλωστα, επίρρ.

Από τον πληθ. του ουδ. του επιθ. **κατάκλωστος*.

Με φροντισμένο πλέξιμο: *ωσάν είν' τα μαλλία-σου κατάκλωστα κλωσμένα έτσ' έναιν και η αγάπη-σου παντού περιπλεγμένη* Ερωτοπ. 396.

κατακόβγω και **κατακόβω,** βλ. *κατακόπτω*.

κατακοίτασις η.

Από το *κατακοιτάζομαι*, που απ. τον 6. αι. (Βλ. Κουμαν., Συναγ.) και την κατάλ. *-σις*.

Τόπος για πλάγιασμα, γιατάκι (Βλ. και Eideneier [Σπανός σ. 299]): *Δίδομε δέ... χαρίσματα,...οξύν ανήφορον... και ένα δάκτυλον τσίλαν και κατακοίτασιν* Σπανός (Eideneier) Β 133.

κατακοιτίζω.

Από το επίθ. *κατάκοιτος*.

«Ρίχνω» κάπ. στο κρεβάτι: *ή δέρνουν ή σκοτώνουν-τον ή να τον φυλακίσουν ή να τον εύρουν αρρωστιές να τον κατακοιτίσουν* Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 91.

κατάκοιτος, επίθ., Δούκ. 77[8-9], 235[19].

Το αρχ. επίθ. *κατάκοιτος*. Η λ. και σήμ.

Κρεβατωμένος, που δεν μπορεί να σηκωθεί από το κρεβάτι: *κλινήρης ων ο πατήρ και κατάκοιτος εδωρήσατο την ηγεμονίαν τῳ υιῷ αυτού* Δούκ. 413[9]· *λυτρωθείς του θανάτου απέμεινα κωφός μέχρι πολλού... και κατάκοιτος από των ποδών τας οδύνας* Σφρ., Χρον. μ. 144[25].

κατακόκκινος, επίθ., Πεντ. Γέν. XXV 25, Έξ. XXV 5, XXXV 7.

Από την πρόθ. *κατά* και το επίθ. *κόκκινος*. Η λ. και σήμ.

Πολύ κόκκινος: *Φοραίνει... απέσω κατακόκκινον, ολόχρυσον ιμάτιν* Αχιλλ. Ν 127· *δυο χείλη κατακόκκινα* Πανώρ. Α' 80.

κατακόλουθα, επίρρ.· *κ α τ α κ ο ύ λ ι θ α.*

Από το επίθ. *κατακόλουθος*.

Το κατόπι: *βιάζονται κατακούλιθα ώστε να τόνε φθάσουν* Χρον. Τόκκων 2839.

κατακολουθώ.

Το μτγν. *κατακολουθέω*.

Ακολουθώ κάπ.· (εδώ) υπακούω: *Όλη κατηκολούθησα η τάλας τω Βελίαρ εν λογισμοίς, εν έργοις τε και πράξεις τας ατόπους* Εις Θεοτ. 65.

κατάκομμα το.

Από το *κατακόπτω*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 580).

Κόψιμο, τομή (εδώ στον πληθ. προχ. για την οδοντωτή εμφάνιση των κορυφογραμμών· για τη σημασ. βλ. Τσοπ., Ελλην. 13, 1954, 190): *Η Μέλιδα έναι νησίν μακρύν και αν έρχεσαι από τον λεβάντε, το σημάδι-του δείχνει κατακόμματα και δείχνει κορφές* 7 Πορτολ. Α 30[1].

κατακομμός ο, Λίβ. Sc. 859 (έκδ. *κατάκομμος*· διορθώσ.).

Από το *κατακόπτομαι*. Η λ. στο Somav.

Λύπη, πόνος: *εις πόσους η καρδία-μου κατακομμούς εσέβην και πόσοι εκατεκλόνισαν κλόνοι τον λογισμόν-μου* Λίβ. Esc. 1942.

κατάκομος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *κατάκομος*.

Που έχει μακριά κόμη· (εδώ μεταφ.) πυκνόφυλλος: *πρόσπεινοι δ' όταν γένωμεν εν κατακόμοις δένδροις, εκείσε πορευόμεθα τρώγοντες καρπούς τούτων* Βίος Αλ. 4802.

κατακοπτά τα.

Το ρηματ. επίθ. του *κατακόπτω* ως ουσ.

Είδος σχιστού ρούχου που είναι κομμένο σε λογής σχήματα (Για τη σημασ. βλ. Πολ. Λ., Ελλην. 19, 1966, 178): *Εγώ 'κόμη παιδίν ήμουν* (ενν. η *κίχλα*) *απέσω εκ την Γλαρέντσα κ' εφόρουν τα κατακοπτά και εβάσταζα σφυρίστρια* Πουλολ. (Τσαβαρή) 648· *πολλοί φορούν μεταξωτά, βελούδα, τζαμιλότια, πάσα λογής κατακοπτά* (έκδ. *κατάκοπτα*· διορθώσ.) Γεωργηλ., Θαν. 538.

κατακόπτω-όβω, Σπαν. Α 21, Καλλίμ. 1716, Χρον. Μορ. Η 5683, Χρον. Μορ. Ρ 619, Λίβ. Ρ 431, Λίβ. Sc. 39, 870, 2193, Λίβ. Esc. 1953, 1996, Λίβ. (Lamb.) Ν 557, Αχιλλ. L 456, Αχιλλ. Ν 180, 570, 639, Αχιλλ. Ο 234, Μαχ. 322[9-10], 424[17], 460[10], 498[15], Δούκ. 359[9], 433[17], Βουστρ. 441, 474, 483, 535, Κορων., Μπούας 79, 80, 97, 99, 103, 127, 132, Τζάνε, Κρ. πόλ. 292[25], 348[23], 349[11], 478[6], 542[5], κ.π.α.· *κ α τ α κ ό β γ ω,* Αχιλλ. L 443, Μαχ. 128[14], Αχέλ. 2079, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 429· *κ α τ α κ ό β ω,* Χρον. Μορ. Η 5400, Αλεξ. 1522, Χρον. σουλτ. 111[14]· *κ α τ α κ ό φ τ ω,* Χρον. Μορ. Η 4029, Αχιλλ. L 445, 995.

Το αρχ. *κατακόπτω*. Οι τ. *κατακόβγω* και *κατακόφτω* και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex., λ. *κατακόπτω*). Ο τ. *κατακόβω* και σήμ.

Α' Ενεργ. **1α**) Κόβω κ., κομματιάζω: *κατάκοπτε δε κρέας* Ιερακοσ. 491[5]· *κατέκοψαν, ηφάνισαν δένδρα μετά οπώρας* Ριμ. Βελ. 126· (μεταφ.): *οι πόνοι-σου κρατούσι την καρδιάν-μου και κατακόπτουσιν αυτήν* Κομν., Διδασκ. Δ 29· **β**) σπάζω κ.: *ο βορράς με μάνητα φουσκώνει και κατακόβγει τσι κορφές* (ενν. *των δένδρων*), *τσι ρίζες ξεριζώνει* Ερωτόκρ. Γ' 1804. **2**) Κατασφάζω, διαμελίζω: *εκατακόψανε τους ελεεινούς χριστιανούς* Χρον. σουλτ. 133[12]· *αυτούς να κατακόψουν, τον βασιλέα Πρίαμον με όλους τους υιούς-του* Βυζ. Ιλιάδ. 1129· *θέλομεν σας κατακόψειν ως παραβούλοι του ρηγός* Μαχ. 456[10]· *κατεκόπης μεληδόν υπό βαρβάρων χείρας;* Διγ. Ζ 425. **3**) Καταστρέφω: *εις άνθρωπος...να σκοτώσει τον εχθρόν-του ή τον γείτοναν-του ή κατακόψει τον αμπελώναν-του* Ασσίζ. 85[18]· (μεταφ.): *ο θάνατος...έκοψεν αυτού νεότητος το κάλλος και την ανδρείαν την καλήν κατέκοψεν ο άδης* Διγ. Ζ 4477. **4**) Δέρνω, χτυπώ: *αν από τα αναστενάγματα εσώπαζεν η κόρη, πάλιν εκατακόβγασι τα χέρια-της το στήθος* Λίβ. Ν 3085· (μεταφ.): *φυσιωμένοι άνεμοι και κατακόπτουσίν-την* (ενν. *τη θάλασσα*) Θησ. Η' [3[3]]. **5**) Βασανίζω: *εκείνου εκατεκόπτετον ο νους-του από τους πόνους* Λίβ. (Lamb.) Ν 59. **Β'** Μέσ. **1**) Σκοτώνομαι, σφάζομαι: *να πολεμίζουν δυνατά... μετ' αύτους να κατακοπούν εις συμπλοκάς πολέμου* Γεωργηλ., Βελ. 268. **2**) Θρηνώ· υποφέρω, βασανίζομαι: *ηρξάμην κατακόπτεσθαι, γίνεται θρήνος μέγας* Λίβ. Sc. 1414· *πόσα εκατεκόπην και πόσον έπαθα κακόν ώστε να δω γραφήν-της* Λίβ. Sc. 913· *κατακόπτεται πικρώς και παρηγόρων δίχα* Καλλίμ. 2188. **3**) Διαφωνώ (?): *εάν καθίσωσιν τρεις ή τέσσαρες άνθρωποι ποιήσαι παράκλησιν μετά αγάπης ει μη σκανδαλισθώσιν* (έκδ. *σκανδαλίσθωσιν*) *και κατακοπτώσιν* (έκδ. *κατακόπτωσιν*) Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι ΙΧ 117.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ.=**1α**) Κομμένος, κομματιασμένος: *Αν ου ποιήσω το έλμο-σου όλον κατακομμένον, ποτέ-μου να μη εφόρεσα άρματα εις το κορμίν-μου* Πόλ. Τρωάδ. (Πολ. Α.) 18· **β**) οδοντωτός: *την Αστουπαλίαν, νησίν μεγάλον, και απομακρέα δείχνει ωσάν κατακομμένον* Πορτολ. Α 89[8]· *Η Σίφουνος, αν την ιδείς εις την μερέαν του λεβάντε, όλα τα βουνία είναι κατακομμένα και το νησίν κοντό* Πορτολ. Α 99[9]· *θωρείς ακρωτήριν κατακομμένον ωσάν νησία και λέγουν-το Κίτι* Πορτολ. Α 123[13]. **2**) Πληγωμένος: *ήτανε κατακομμένοι ανθρώποι, τους πάντας γαρ ιάτρευε* (ενν. *ο Ασκληπιός*) Θησ. Γ' [25[3]]· *οι Παμφλαγόνιοι ήλθαν κατακομμένοι και λαβωμένοι εις θάνατον* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.) 10911. **3**) Θλιμμένος· βασανισμένος, ταλαιπωρημένος: *Τόσο θλιμμένες, άθλιες, όλο κατακομμένες* (ενν. *οι αρχόντισσες*) Θησ. Β' [15[5]]· *Όλους εθώριες κ' ήτανε τα δάκρυα φορτωμένοι κι' από φωνές και δάρματα όλοι κατακομμένοι* Θησ. ΙΑ' [8[2]].

κατακορέστως, επίρρ.

Από την πρόθ. *κατά* και το επίρρ. *ακορέστως*.

Αχόρταγα· με πάθος: *Αφόν δε κατεφίλησαν γλυκέα, κατακορέστως, εξέβησαν πάλιν οι τρεις έξω στο περιβόλιν* Βελθ. 1015.

Κατακουζηνάτοι οι.

Από το κύρ. όνομ. *Κατακουζηνός* και την κατάλ. *-άτος*.

Η οικογένεια των Καντακουζηνών: *γνήσιους εκ του αίματος τους Κατακουζηνάτους* Χρον. Τόκκων 2174.

κατακούλιθα, επίρρ., βλ. *κατακόλουθα*.

κατακουρασμένος, μτχ. επίθ., Ερωφ. Β' 440.

Από την πρόθ. *κατά* και τη μτχ. παρκ. του *κουράζομαι*. Η λ. και σήμ.

Πολύ κουρασμένος, εξαντλημένος: *τα μέλη-σου τα κατακουρασμένα να τ' αναπάψεις ημπορείς* Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε' [50]· *κείτεται* (ενν. ο *Ιμπέριος*) *αδύνατος και κατακουρασμένος* Ιμπ. (Legr.) 827.

κατακουρσεύω, Ασσίζ. 223^{5}, Μαχ. 372^{13}, 448^{24}.

Από την πρόθ. *κατά* και το *κουρσεύω*.

α) Λεηλατώ, λαφυραγωγώ: *την Παρασκευγήν εκατακουρσεύσαν* (ενν. *οι Σαρακηνοί*) *τα σπιτία και τους ναούς του Θεού και μοναστηρία και επήραν πολλύν βίον* Μαχ. 672^{4}· **β**) συλώ: *την τέχνη κιλαδήσετε... μιας μάγισσας αδιάντροπης... οπ' οχ τους τάφους περπατεί και τους κατακουρσεύει* Σουμμ., Παστ. φιδ. Β' [1301]· **γ**) αρπάζω: *Θεωρώντα ο αυτός μισέρ Πατής τε Νόρες την δυναστείαν τήν εποίκαν* (ενν. *οι λας*) *και εκατακουρσέψαν το κρασίν* Μαχ. 658^{19}.

κατακουφαίνω.

Από την πρόθ. *κατά* και το *κουφαίνω*. Η λ. και σήμ.

Κάνω κάπ. σαν κουφό, «ξεκουφαίνω»: *ο δὲ φρυγμαμὸς των ίππων κατεκούφαινεν τους πάντας* Ερμον. Λ 85.

κατακόφτω, βλ. *κατακόπτω*.

κατακράτος, επίρρ., Διγ. Ζ 3524, 3557, Πανάρ. 77^{15}, Έχθ. χρον. 9^{14}, Χριστ. διδασκ. 344, Διγ. Ο 148.

Από τη συνεκφ. *κατά κράτος*. Η λ. και σήμ.

1) Με δύναμη· με μανία: *άλλοι δὲ κονταρέας μοι εδίδων κατακράτος* Διγ. (Trapp) Gr. 3021. **2α**) Ολοκληρωτικά, τελείως, εντελώς: *εφάνηκα ανδρείος και άπαντας ετρόπωσα εκείνους* (ενν. *τους Αραβίτας*) *κατακράτος* Διγ. Ζ 2655· *νενίκημαι τῳ πάθει κατακράτος* Σπαν. Μ 15· *τα δεινά έστησαν κατακράτος* Διγ. Ζ 4177· *φόβῳ πολλῷ τρομάξαντες...έφευγον κατακράτος* Βίος Αλ. 5731· **β**) ανεξαιρέτως: *ουδὲ είς από τους πρώην ...συγγραφέας εδυνήθη να συγγράψει των γαρ ονομάτων τούτων όλας γαρ τας σημασίας κατακράτος γαρ των πάντων* Ερμον. Δ 94.

κατακρατώ, Προδρ. IV 1x (χφφ. CSA) (κριτ. υπ.), Διγ. (Trapp) Gr. 3646, Βέλθ. 1020, Ηπειρ. 213^{1}, Λίβ. Ρ 2199, Λίβ. Esc. 3201, Λίβ. Ν 2851.

Το αρχ. *κατακρατώ*. Η λ. και σήμ.

1α^{1}) Εξουσιάζω: *ολοψύχως δέομαι, ίνα κατακρατήσῃ σήμερ' η βασιλεία-σου Ανατολήν και Δύσιν* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 985· *αλί τόν βάλει* (ενν. *ο Έρωτας*) *εις χείρας-του να τον κατακρατήσει· καίει, καταφλογίζει-τον, τον νουν-του αιχμαλωτίζει* Αχιλλ. Ν 7· **α^{2}**) (προκ. για αισθήματα) κυριαρχώ, κατακτώ, καταλαμβάνω: *πόθος εκατεκράτησεν αγόρου την ψυχήν-μου* Λίβ. Sc. 2031· *όθεν το πυρ ιδόντες Πέρσαι και δειλιάσαντες κατεκρατούντο φόβῳ* Βίος Αλ. 3347· **β**) καταβάλλω, νικώ: *Γ' αδέλφια-σου εξέβησαν, ήθελαν να με πιάσουν, να με κατακρατήσουσιν, να με καταδουλώσουν* Αχιλλ. Ν 1372. **2α**) Συλλαμβάνω: *τούτον κατεκράτησαν οι βίγλες της ωραίας και δένουσι τα χέρια-του οπίσω και τα δύο* Βέλθ. 872· **β**) (επιτ. σημασ.) κρατώ κ. στα χέρια-μου για πολλή ώρα: *έλεγα να ένι το χαρτίν, ψυχούλα, το εδικόν-σου τίποτες της αγάπης-μου παρηγορίας μαντάτο και πώς τον εκατακράτησα και πόσα τον ασχολήθην* Λίβ. Ν 1589· **γ**) συγκρατώ, εμποδίζω: *αρτίως δὲ υπό μικρού κατακρατείται τάφου* Διγ. (Trapp) Gr. 3632· *το φως-μου εθαμπώθηκεν, ποσώς ουδέν εβλέπω και η φωνή του λόγου-*

μου τώρα κατακρατήθη Αχιλλ. Ο 740. **3**) Συγκρατώ: *Ει δὲ και κατακρατεί την οργήν, ανδρός ιδίον ου του τυχόντος* Σοφιαν., Παιδαγ. 110. **4**) Κρατώ κ. στο νου-μου, θυμάμαι: *τίποτα ουκ ελησμόνησα, όλα κατακρατώ-τα* Πόλ. Τρωάδ. (Πολ. Λ.) 30· *ως θέλει και ως 'ρέγεται, ας τα κατακρατήσει και προς ετέρους πάσχοντας να τα λογοαφηγάται* Λίβ. Esc. 4406.

κατακρεμίζω και **κατακρεμνίζω,** βλ. *κατακρημνίζω*.

κατακρένω, βλ. *κατακρίνω*.

κατακρημνίζω, Διγ. Ζ 2046, Ηπειρ. 225^{21}, Διγ. Άνδρ. 355^{17}· *καταγκρεμνίζω*· *κατακρεμίζω*, Τζάνε, Κρ. πόλ. 497^{13}· *κατακρεμνίζω*, Τζάνε, Κρ. πόλ. 496^{14}.

Το αρχ. *κατακρημνίζω*. Η λ. και σήμ.

Ι Ενεργ. **1**) Γκρεμίζω εντελώς, καταστρέφω: *εστάθη μετά μένα στα σπίτια-τση τα θλιβερά, τα κατακρεμισμένα* Τζάνε, Κρ. πόλ. 179^{18}. **2**) Ρίχνω κάπ. από ψηλά, γκρεμίζω: *έδωκέν-τους ραβδέαν,...εκατακρέμνισέν-τους από τα άλογά-τους* Διγ. Άνδρ. 359^{21}· *εσένα εις νετσεσσάριο εκαταγκρέμνισέ-σε και τα νεφρά-σου εσόσπασες κ' εξεκουτρούκισέ-σε* Στάθ. (Martini) Γ' 249· *σκόρπισον πάντα λογισμόν... συχνώς μοι επεμβαίνοντα εις το κατακρημνίσαι την παναθλίαν-μου ψυχήν εις τάρταρον του Άδου* Εις Θεοτ. 50. **ΙΙ** (Μέσ.) καταβαραθρώνομαι, καταποντίζομαι· (μεταφ.): *Ει δὲ...εις τοσαύτην ασέβειαν κατακρημνισθώ* Δούκ. 197^{27}· *εκαταγκρεμνίσθη* (ενν. *ο άνθρωπος*) *εις σωματικόν... και ψυχικόν θάνατον* Χριστ. διδασκ. 68.

κατάκριμα το, Χριστ. διδασκ. 61.

Το μτγν. ουσ. *κατάκριμα*.

1) Καταδίκη, τιμωρία: *διά μέσου ενός σφάλματος ήλθε το κατάκριμα εις όλους τους ανθρώπους εις κατάκριμα* Χριστ. διδασκ. 55. **2**) Σφάλμα: *της Εύας το κατάκριμα, την τόσην αμαρτίαν έτσι αυτή* (ενν. *η Παναγία*) *την έσβησε σαν το νερό την 'στίαν* Διακρούσ. 116^{23}.

κατακρινίσκω, Ασσίζ. 249^{8}.

Από την πρόθ. *κατά* και το *κρινίσκω*.

Κρίνω, ορίζω: *αμμὲ κατακρινίσκει το δίκαιον* αυτ. 206^{16}.

κατακρίνω, Διδ. Σολ. Ρ 89, Γλυκά, Στ. 493, Προδρ. ΙΙ G 68, 70, Καλλίμ. 751, 1548, 2020, Ασσίζ. 74^{15-6}, Ελλην. νόμ. 570^{20-1}, 585^{3}, Πουλολ. (Τσαβαρή) 266 (χφ. V) (κριτ. υπ.), Αχιλλ. Ν 878, Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 416, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 209, Δούκ. 199^{32}, Κορων., Μπούας 35, 38, Βοσκοπ. 67, Σταυριν. 831, Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ' [314], Ζήν. Β' 187, 382, Τζάνε, Κρ. πόλ. 197^{18}· *κατακρένω*, Χρον. Μορ. Η 5434, Πουλολ. (Τσαβαρή) 123 (χφφ. ΑΖ) (κριτ. υπ.), 323, 379 (χφ. Α) (κριτ. υπ.), Ιμπ. (Legr.) 316, Αλφ. (Μπουμπ.) ΙΙ 23, Πιστ. βοσκ. IV 3, 38, Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [1151].

Το αρχ. *κατακρίνω*. Η λ. και σήμ.

1) Κατηγορώ, αποδοκιμάζω: *Πρόσεχε, βλέπε ακριβώς ‹άλλον› μη κατακρίνεις εις πράγμα τὸ εποίησες* Σπαν. Α 634· *μη αποθάνω άπρακτος και όλοι με κατακρίνουν* Ιμπ. 282. **2**) Καταγγέλλω: *Περί δούλου οπού κατακρίνει τον αφέντην-του εις τον αφεντότοπον* Βακτ. αρχιερ. 148. **3**) Καταδικάζω (σε δικαστήριο ή γενικά): *εκείνος τόν εκατε-*

κρίνασιν εις την απόφασιν κρατεί την δίκην Ελλην. νόμ. 520^{3}· *ειπών ενόρκως εγώ την πάσαν αλήθειαν και ο Γενούζης ενόρκως το παν ψεύδος, δεδικαίωτο εκείνος και κατεκρίθην εγώ* Δούκ. 419^{11}· *κατεκρίθησαν πάσχειν εις τους αιώνας ευρόντες ανταπόδοσιν αξίαν των πρακτέων* Γλυκά, Στ. 488.

Η μτχ. του παρκ. *κατακριμένος* ως επίθ.=αξιοκατάκριτος, καταδικαστέος: *αρνάσαι την πίστιν-σου κ' είσαι κατακριμένος* Σπαν. Α 644· *εσείς εις ό,τι φτάσετε όλα είν' συμπαθημένα και τα δικά-μας έχετε πάντα κατακριμένα* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 490.

κατάκρισις-ση η, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 300, Διάτ. Κυπρ. 507^{25}, Βέλθ. 607, Φλώρ. 916, Δαρκές, Προσκυν. 225, Βακτ. αρχιερ. 157, 216.

Το μτγν. ουσ. *κατάκρισις*. Στο Somav. λ. *κατακρισιά*.

1) Κατηγορία, μομφή, αποδοκιμασία: *Υιέ-μου, την κατάκρισιν μηδεποσώς την έχε, εις κρίμα μέγα ή μικρόν κανένα κατακρίνεις* Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 323· *των δανειστών-μου, βασιλεύ, λύσον τας απαιτήσεις, ουδέ γαρ φέρειν δύναμαι τας τούτων κατακρίσεις* Προδρ. IV 287· *Διά τον Βέλθανδρον, φησί, γίνωσκε, δέσποτά-μου, πολλήν, πολλήν κατάκρισιν από παντός ανθρώπου θέλεις λαβείν* Βέλθ. 92. **2**) (Προκ. για δικαστήριο) καταδίκη: *Ει δέ καταδικασθεί ο μνηστήρ εις θάνατον, ουδέν χρεωστεί η μνηστευομένη να κλαίει τον μνηστόν, ότι πάσα φιλοτιμία εχαώθη διά την κατάκρισιν* Ελλην. νόμ. 526^{3}· *Ένοχος είν', κατάκρισις και θάνατος του πρέπει!* Ζήν. Δ' 284.

κατάκριτος, επίθ., Φλώρ. 681.

Το μτγν. επίθ. *κατάκριτος*.

1) Που του έχει επιβληθεί καταδίκη, καταδικασμένος, τιμωρημένος: *Περί φυλακωμένων κατακρίτων* Βακτ. αρχιερ. 183· *Εις το πυρ το εξώτερον και το κατηραμένον, εις ιοβόλον σκώληκα μετά των κατακρίτων* Διγ. Ζ 1109· *ήγουν αιρετικός ας ρίξει την κακοδοξίαν-του,...ο κατάκριτος την κατάκρισιν* Βακτ. αρχιερ. 216· *διά την κατάκριτον θέλεις απιλογάσθαι;* Φλώρ. 651. **2**) (Προκ. για τόπο) καταραμένος: *να κόψουσι κ' εσέ την κεφαλήν-σου κ' εις τόπον τον κατάκριτον να ρίξουν το κορμί-σου* Τζάνε, Κρ. πόλ. 228^{22}.

κατακροαίνω.

Από την πρόθ. *κατά* και το *κροαίνω*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.).

Χτυπώ: *την γην τοις ποσί κατακροαίνουσι* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 20^{30}.

κατακρού, επίρρ.

Από την συνεκφ. *κατ' άκρον* με επίδρ. των επιρρ. σε *-ού*.

Στην άκρη: *βλέπει* (ενν. *ο Σελήνιος*) *κατακρού εις θάλασσαν σενδούκιν* Βυζ. Ιλιάδ. 138.

κατακρούγω, βλ. *κατακρούω*.

κατάκρουσμα το.

Από το *κατακρούω* και την κατάλ. *-μα*.

Χτύπημα: *στο δεύτερο κατάκρουσμα ανοίγει-του και μπαίνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 460.

κατακρούω, Χούμνου, Κοσμογ. 1097, Σαχλ. Ν 72, 90, Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 66, Αχέλ. 619, Θυσ.^{2} 505· *κ α τ α κ ρ ο ύ γ ω,* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 496.

Το αρχ. *κατακρούω*. Η λ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.· βλ. και Σπυριδ., ΑΠ 16, 1951, 265).

1α) Επιτίθεμαι εναντίον κάπ.: *οι Τούρκοι σαϊτιές και τουφεκιές κινούσι, κατακρούσι των χριστιανών και κάτω τους κρεμνίσαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 312^{13}· **β**) δέρνω: *ανακατώνονται πολλά, φωνιάζουν, κατακρούσι* (ενν. *οι φυλακατόροι*), *σφικτοκλειδώνουν-τον πολλά* Σαχλ., Αφήγ. 492· **γ**) πληγώνω ψυχικά: *δεν έγνωθε κι' ο Έρωτας συχνά τση κατακρούγει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 458. **2**) Πλήττω: *Άγιος Έρμος ήτονε τότε κατακρουσμένος από τες τόσες μπουμπαρδές* Αχέλ. 567· *ώσπερ χαλάζιν άμπελον όταν την κατακρούσει* Σπαν. Β 510. **3**) (Με αντικ. το ουσ. *πόρτα*) χτυπώ: *να βρω την πόρτα τση φλακής, κουρφά να κατακρούσω* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 921· (μεταφ.) για μέρα που φθάνει, έρχεται: *Επέρασε κ' η δεύτερη κ' η τρίτη κατακρούγει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 745. **4**) (Με αντικ. λ. που σημαίνει μουσικό όργανο) χτυπώ, κρούω: *τραγουδιστάδες περπατούν, παιγνιώτες κατακρούσιν* (ενν. *όργανα*) *και συναντιούνται, χαίρουνται, γελούν* Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 98. (Φρ.) *στα βάθη κατακρούω*=γκρεμίζομαι στο βάραθρο· (μεταφ.): *αν ήθελα γνωρίσω πως στα βάθη κατακρούω, από την πρώτην ήφρασσα τ' αφτιά να μην τ' ακούω* Ερωτόκρ. Α' 987.

κατάκρυος, επίθ., Διγ. Ζ 2142, Διγ. (Trapp) Esc. 1017, Χρον. Τόκκων 3456, Θησ. Δ' [65^{6}], Πικατ. 560.

Από την πρόθ. *κατά* και το επίθ. *κρύος*.

Πολύ κρύος: *Στη Σκλαβουνιάν ελάχασι κ' εις μια κατάκρυα βρύση* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 807.

κατακρώτηρα, επίρρ., Πορτολ. Α 18^{6}, 26^{7}, 36^{8}, 336^{32}· (έκδ. *κατ' ακρώτηρα*· διόρθ. Τσοπ., Ελλην. 13, 1954, 187).

Από την πρόθ. *κατά* και το ουσ. *ακρωτήρι*.

Στην άκρη του ακρωτηρίου: *απεκεί μίλια κ' ευρίσκεις ακρωτήριν...και κατακρώτηρα στέκει πύργος* αυτ. 172^{4}· *το ακρωτήριν του λεβάντε έναι λιγνόν και κατακρώτηρα έναι εγκρεμνός* αυτ. 18^{11}.

κατακτυπισμός ο.

Από το *κατακτυπώ* και την κατάλ. *-ισμός*. Για την παραγ. βλ. Χατζιδ., Αθ. 25, 1913, 307.

Δυνατή συγκίνηση, «χτυποκάρδι»: *με τέτοιον κατακτυπισμό, όντα μου κατακρούσι, θέλω ανιμένω το πρικύ μαντάτο να μου πούσι* Θυσ.^{2} 505 (κριτ. υπ.).

κατακτυπώ.

Από την πρόθ. *κατά* και το *κτυπώ*. Η λ. τον 4. αι. (L-S).

Α' Μτβ. **1**) Χτυπώ δυνατά, συγκρούω: *Ράσσου, ξαναγκαλιάζουνται, ξανακτυπούσι πάλι* (παραλ. 1 στ.). *Κατακτυπούν τα σίδερα, τσι σάρκες-τως πληγώνου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1861. **2**) Βομβαρδίζω: *ο Πιαλή-πασάς στον Βούργον κατακτύπαν* (παραλ. 1 στ.)· *όλα τα τείχη σκόρπισαν του ελεεινού του τόπου* Αχέλ. 2030. **Β'** Αμτβ. **1**) Χτυπώ δυνατά πέφτοντας κάτω: *εβρόντηξε* (ενν. *ο Τριπόλεμος*) *στην πεσματιάν εκείνη* (παραλ. 1 στ.)· *κατακτυπά κι' ο βροντισμός έβγαινε των αρμάτω* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 2153. **2**) Χτυπώ, τρίζω: *τον κόσμο φοβερίζει* (ενν. *το λιοντάρι*)· *κατακτυπούν τα δόντια-του και το κορμί σπαράσσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1033.

κατακυκλώνω.

Το μτγν. *κατακυκλόω.*

Περιβάλλω με οχύρωση: *καστέλιν ‹ήτο›, δέσποτα, τὸ κράτιεν ο πατὴρ-σου, πολλὰ το κατεκύκλωσαν και ησφαλίσασίν-το και ωσάν κλειδίν το έκαμαν εις όλες-του τες χώρες* Αχιλλ. (Haag) L 320.

κατακυλινδώ.

Το μτγν. *κατακυλινδέω.*

Κυλώ κ. προς τα κάτω· (εδώ) γκρεμίζω, ισοπεδώνω: *σοι, βασιλεύ, πάσα Τυρίων πόλις υπό σην χείρα γένηται κατακυλινδουμένη* Βίος Αλ. 1582.

κατακυλιστός, επίθ.

Από τον αόρ. του *κατακυλίω* και την κατάλ. -*τός*. Η λ. τον 6. αι. (Lampe, Lex.). Επίρρ. *κατακυλιστά* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Που κυλά προς τα κάτω· (εδώ μεταφ.) που ρέπει σε ηθική κατάπτωση: *η φύσις που έναι κατακυλιστή και τρέχει πάντα κάτω εις ηδονές του σώματος* Φυσιολ. (Legr.) 516.

κατακυνηγώ.

Από την πρόθ. *κατά* και το *κυνηγώ*. Η λ. στο Somav.

Καταδιώκω με επιμονή: *στέλνομεν ανθρώπους δικούς-μας...και θέλουν φέρει τον πατέρα-μας από την εξορίαν να σε κατακυνηγήσομεν όπου και αν παγαίνεις* Διγ. Ἀνδρ. 323[32].

κατακυπώνω.

Από την πρόθ. *κατά* και το *κυπόω* (Βλ. Hesseling [Πεντ. σ. LV]).

1) (Ενεργ.) λυγίζω, υποτάσσω κάπ.: *ο Κύριος ο Θεός-σου...αυτός να τους 'ξαλείψει και αυτός να τους κατακυπώσει ομπροστά-σου* Πεντ. Δευτ. IX 3. **2**) (Μέσ.) λυγίζω, κάμπτομαι, ταπεινώνομαι: *έτσι είπεν ο Κύριος ο Θεός των Οβραίων· ώς πότε επεισμάτωσες να κατακυπωθείς από ομπροστά-μου* Πεντ. Ἐξ. X 3· *να κατακυπωθεί η καρδιά-τους η ακροβυστιασμένη* Πεντ. Λευιτ. XXVI 41.

κατακυριεύω, Χειλά, Χρον. 347, Διακρούσ. 98[26].

Το μτγν. *κατακυριεύω.*

1α) Κυριεύω, υποτάσσω εντελώς: *εχαίρετον* (ενν. *ο Γυλιάμος*) *από* [*όλον*] *το πριγκιπάτο, ωσάν το εκατακυρίεψεν και αφέντεψέ-το όλον* Χρον. Μορ. Η 3042· **β**) (με ηθική σημασ.) γίνομαι κυρίαρχος κάπ.: *ελεύσεται ουν ο κυνηγός, τουτέστιν ο διάβολος, και ευρίσκει αυτόν...αμελούντα της πίστεως και κατακυριεύει αυτόν* Φυσιολ. 341[15]. **2**) Βλάπτω: *ο δε πατριάρχης εβλέποντα τους ελέγχους και εχθρούς αυτού ότι θέλουν να τον κατακυριεύσουν με τα ψέματα, δεν είχε τι να κάμει διά να φανεί η αλήθεια* Ιστ. πατρ. 109[18].

κατάκωλα, επίρρ., Πορτολ. Α 298[7].

Από το επίθ. *κατάκωλος* ή το ουσ. *κατάκωλο*.—Βλ. και ά. *κατάκωλο*.

Στο εσώτατο σημείο, στο μυχό (κόλπου ή λιμανιού): *αν έναι μικρόν ξύλον, υπάγει κατάκωλα μέσα,...ειδέ και είσαι με καράβι μεγάλο, στάσου έξω εις το κανάλι* Πορτολ. Β 12[2]· *μέσα εις τον κόρφον κατάκωλα έχει χώραν* Πορτολ. Α 338[12].

κατάκωλο το, Πορτολ. Α 53[23], 184[7].

Από την πρόθ. *κατά* και το ουσ. *κώλος*. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Κασιμάτη, Λαογρ. 2, 1910, 633) και ως τοπων.—Βλ. και ά. *κατάκωλα*.

Εσώτατο σημείο, μυχός κόλπου: *γυρίζοντας τον κάβο της Κασσάνδρας έναι ο κόρφος του Αγίου Μάμα και έναι ώς το κατάκωλο μίλια είκοσι* αυτ. Α 227[3].

κατακωμωδώ.

Η λ. σε σχόλ. (L-S).

Διαδίδω κ. με σκωπτική διάθεση, σατιρίζω: *το μεν πρώτον οι πάντες καταβοώσιν ως ουκ έστι του γένους των Οθμάνων ο Μουσταφάς· και τούτο πανταχού κατεκωμωδήθη το διαλάλημα* Δούκ. 217[9].

καταλαβαίνω, Ασσίζ. 28[19], Χρον. Μορ. Η 1654, Χρον. Μορ. Ρ 3407, Λίβ. Esc. 1979 (κριτ. υπ.), Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 111, 219, Διήγ. Αγ. Σοφ. 156[27], Κορων., Μπούας 20, 39, Σοφιαν., Παιδαγ. 97, Αιτωλ., Μύθ. 139[8], Παλαμήδ., Βοηβ. 1112, Σουμμ., Ρεμπελ. 160, Διγ. Ἀνδρ. 329[6-7], 363[25], Διήγ. πανωφ. 59, Φορτουν. (Vinc.) Α' 120.—Βλ. και *καταλαμβάνω*.

Από το *καταλαμβάνω*. Η λ. και σήμ.

Κατανοώ, αντιλαμβάνομαι: *Ακούσας δε ο βασιλεύς τους λόγους του παιδίου εκατάλαβεν και είπεν: «αληθώς τα λόγια αυτά και ο όρκος εκ Θεού είναι...»* Διήγ. Αγ. Σοφ. 152[32]· *τες κονταριές οπού 'δωκε μετά την συντροφιάν-του να καταλάβει ποιος μπορεί με την διάνοιάν-του;* Κορων., Μπούας 51.

καταλαβώνω, Μαχ. 456[34].

Από την πρόθ. *κατά* και το *λαβώνω*.

Πληγώνω, τραυματίζω βαριά: *οι δέκα πού 'πεψες εκαταλαβωθήκα και σκοτωμένους δυο απ' αυτούς πολλά 'σκημους ευρήκα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 597.

καταλάγι το και **καταλαγιάζω,** βλ. *καταλλάγι* και *καταλλαγιάζω*.

καταλαθεύ(γ)ω.

Από την πρόθ. *κατά* και το *λαθεύ(γ)ω*.

Απομακρύνω, διώχνω: *καθώς εκαταλάθεψεν εμέν ο Θεός από σπίτι του πατρός-μου* Πεντ. Γέν. XX 13.

καταλαλητής ο.

Από το *καταλαλώ* και την κατάλ. -*τής*. Η λ. στο Βλάχ. (λ. *καταλαλιτής*), στο Du Cange και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β').

Αυτός που κατηγορεί, συκοφάντης: *Ούτοι εισίν επίορκοι, βλάσφημοι, καταλαληταί και οι χωρίζοντες αδελφούς επί αδελφών* Αποκ. Θεοτ. (Pern.) 249.

καταλαλιά η, Φυσιολ. (Zur.) XX 2b[11], Δεφ., Σωσ. 304· *κ α τ α λ α λ ί α*, Σταφ., Ιατροσ. 15[439], Αποκ. Θεοτ. (Pern.) 245.

Το μτγν. ουσ. *καταλαλιά*.

Συκοφαντία: *καταλαλίαν άπεχε, μεγάλον κρίμαν έναι* Σπαν. Ο 86.

κατάλαλος ο, Ηπειρ. 218[9], 221[6-7], Αποκ. Θεοτ. (Pern.) 249.

Το μτγν. ουσ. *κατάλαλος*. Η λ. και σε παπυρ. (L-S).

Αυτός που κακολογεί, συκοφαντεί: *ούτοι εισίν, Παναγία, οι εφίορκοι και κατάλαλοι και βλάσφημοι* Αποκ. Θεοτ. (Pern.) 252· *ο πλεονέκτης πανσάτω την πλεονεξίαν, ο κατά- λαλος την καταλαλιάν* Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι XIII 133.

καταλαλώ, Χούμνου, Κοσμογ. 2691, Πουλολ. (Τσαβαρή) 604, Φαλιέρ., Ιστ.² (v. Gem.) 22 (χφ. V) (κριτ. υπ.), Απόκοπ. 172, Δεφ., Σωσ. 299, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 705, Αποκ. Θεοτ. II 74, Αποκ. Θεοτ. (Pern.) 245.

Το αρχ. *καταλαλέω*. Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β') και στην Κύπρο (Andr., Lex.).

Φλυαρώ εναντίον κάπ., κακολογώ, συκοφαντώ: *καταλαλούν, σουρεύουν-τον, λέγουν κακά δι' εκείνον* Σαχλ. Β' (Wagn.) Ρ 116· *αλί εις εμένα τον ονειδισμένον, τον υβρισμένον, τον διωγμένον, τον καταλαλημένον, τον ως φονέα μισημένον, τον κατηραμένον* Συναδ., Χρον. 59.

καταλαμβάνω, Καλλίμ. 148, Διγ. (Trapp) Gr. 1355, 1715, 2155, Διγ. Ζ 940, 2464, 3096, 3420, 3958, 4231, Βέλθ. 665, Χρον. Μορ. Η 2239, 4992, 6492, 7853, Βίος Αλ. 2062, 3297, Φλώρ. 541, 1658, Λίβ. Ρ 593, Θρ. αλ. 22, Πανώρ. 62^{23}, 77^{20}, Λίβ. Sc. 1090, Λίβ. Esc. 866, Αχιλλ. Ν 454, 1088, Αχιλλ. Ο 449, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 194, Δούκ. 363^{18}, Θησ. ΙΑ' [57^{1}], Ριμ. Βελ. 775, Γαδ. διήγ. 149, Έκθ. χρον. 9^{17}, 80^{5}, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 336, Αχέλ. 2324, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1748, Κυπρ. ερωτ. 138^{18}, κ.π.α.—Βλ. και *καταλαβαίνω*.

Το αρχ. *καταλαμβάνω*.

Α' Μτβ. **1**) Κυριεύω, κατακτώ: *Μαΐω τε μηνός εις τας κθ' καταλαμβάνει ταύτην* Θρ. αλ. 22· *Είτα η βασιλεία-σου μέλλει αποφασίσαι, εφόσον αν καταληφθή δικαιοσύνην ποίσαι* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1286· (με υποκ. λ. που δηλώνει συναίσθημα): *ταραχή εκατέ- λαβεν τον λογισμόν του αγούρου* Φλώρ. 488· *Τρόμος λοιπόν κατέλαβε και φόβος την ψυχήν- μου* Γλυκά, Στ. 52. **2**) Συλλαμβάνω: *καταλαβόντες τον μέγαν δούκαν...και άλλους πολ- λούς εκλεκτούς άρχοντας ευγενείς απεκεφάλισαν αυτούς* Ιστ. πολιτ. 23^{19}· *ο Άδης καταλαμ- βάνει-τον* (ενν. *το Διγενή*) Διγ. Άνδρ. 411^{18}. **3α**) Βρίσκω κάπ. (σε μια κατάσταση): *Επανελθόντων δέ από Ιταλίας, κατέλαβεν ο βασιλεύς την εαυτού φιλτάτην γυναίκα Μαρίαν... τελευτήσασαν* Ιστ. πολιτ. 9^{13}· **β**) συναντώ κ.: *να καταλάβει φωλιά πουλιώ ομπροστά- σου εις τη στράτα* Πεντ. Δευτ. XXII 6· **γ**) προφταίνω: *εκεί τους εκατέλαβον εις τους αδήλους κάμπους* Διγ. (Trapp) Gr. 1572. **4**) Φτάνω: *Τον δρόμον επορεύετο, επήγαινε στην κόρην* (παραλ. 10 στ.), *...την αυγήν κατέλαβεν της κόρης το κουβούκλι* Διγ. Ζ 1822. **5**) Διαδέχομαι: *Οκάποτε εκατέλαβεν η εσπέρα την ημέραν* Λίβ. Esc. 168. **6**) (Προκ. για χρόνο) συμπληρώνομαι: *ως γουν εκατελάβασιν καν δεκαπέντε χρόνοι, υπάγει Απολλώνιος εις την Ταρσόν απέσω* Απολλών. 608. **7**) Αντιλαμβάνομαι: *τον χρόνον βλέπομεν 'τι τρέχει ωσάν ποτάμι και ουδέν καταλαμβάνομεν το τι μας θέλει κάμει* Πένθ. θαν.² 508. **8**) Υπολογίζω: *τριών σταδίων άνοδος υπάρχει έως άνω της ακρω- ρείας του βουνού, όπως καταλαμβάνω* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1680. **Β'** Αμτβ. **α**) Φτάνω: *έτσι εκατέλαβεν και το τέλος της ζωής του Ακρίτου* Διγ. Άνδρ. 406^{14}· *εξήλθεν ο χειμών, κατέλαβεν το έαρ* Πόλ. Τρωάδ. 346· *δι' εκείνον τον Ρομπέρτον το πότε εκατέλαβεν εκεί εις την Βενετίαν* Χρον. Μορ. Η 2222· **β**) προσέρχομαι: *Ότε δέ παρασταθή ο Ιησούς,... ας καταλάβωσιν οι ψευδομάρτυρες λέγοντες* Μυστ. 55.

καταλανικός, επίθ.· *κ α τ α λ ά ν ι κ ο ς,* Byz. Kleinchron. 87, Μαχ. 580^{14}, 582^{3}· *κ α τ ε λ ά ν ι κ ο ς,* Μαχ. 584^{17-8}.

Από το ουσ. *Καταλανία* και την κατάλ. *-ικός*.

Που προέρχεται από την Καταλανία: *μέλι καλόν μετά ελαίου καταλανικού* Ιερακοσ. 445^{10-1}· *κάτεργα...κατελάνικα* Μαχ. 666^{17}.

καταλαχαίνω, Διγ. (Trapp) Esc. 1398, Λίβ. Esc. 4291, Λίβ. Ν 3717, Θησ. Ε' [80^{1}], Σαχλ. Ν 197.

Από το *καταλαγχάνω*. Πβ. τη σημερ. λ. *καταλαχαρέ* (Αθ. 6, 1894, 18).

Α' (Μτβ.) συναντώ: *κόρην ωραίαν εγύρευσα να ευρώ, να καταλάχω* Λίβ. Sc. 3135. **Β'** Αμτβ. **1)** Τυχαίνει να βρίσκομαι κάπου: *'Σ τούτα τα δάση μοναχή συχνά καταλαχαίνει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [1297]· *όπου κι' αν εκατάλαχες με χίλιους η αφεντιά- σου* (παραλ. 3 στ.), *τους ημισούς εσκότωνε πάραυτα η αφεντιά-σου* Κορων., Μπούας 149. **2**) Διαπιστώνω: *εγώ είδα κ' εκατάλαχα τους ξένους πώς τους κλαίνε* Εβρ. ελεγ. 164.

καταλαχού, επίρρ.

Από το *καταλαχαίνω* με επίδρ. των επιρρ. σε *-ού*. Η λ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex., λ. *καταλαγχάνω*).

Τυχαία: *Εσύ πριν δώσεις το παιδί, πού τό 'βρες, πώς το πήρες; Εις το καυκί του ποταμού του Αλφειού...* (παραλ. 1 στ.) *καταλαχού πρωτύτερα τό 'βρηκα* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [681].

κατάλεγμα το, Διγ. Ζ 2877, Λίβ. Ν 1715.

Το μτγν. ουσ. *κατάλεγμα*.

Στιχούργημα με ερωτικό περιεχόμενο (Καλονάρος [Διγ. Α, σ. 164-5]· βλ. και Κουκ., ΒΒΠ Ε' 235): *άκουσε τό με έλεγαν, φίλε-μου, εις το τραγούδιν.* (*Ερωτικόν κατάλεγμα* (έκδ. *κατάλλαγμα*· διορθώσ.) *διά πόθον του Λιβίστρου*) Λίβ. Ν 1531.

καταλέγω, Προδρ. III 444, Καλλίμ. 1135, 1422, 1574, 2356, 2378, Διγ. Ζ 1202, 3240, 4005, Πόλ. Τρωάδ. 242, Χρον. Μορ. Η 1343, 1994, 7035, Χρον. Μορ. Ρ 2129, Βίος Αλ. 436, Φλώρ. 327, 743, Λίβ. Ρ 599, 2538, Λίβ. Sc. 2179, 3028, 3131, 3259, Λίβ. Esc. 916, 1112, 1921, 1923, 3362, Λίβ. Ν 1541, 2395, 3838, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1599, Γεωργηλ., Βελ. 74, κ.π.α.

Το αρχ. *καταλέγω*.

Α' Μτβ. **1α**) Διηγούμαι κ., ιστορώ: *θέλω να σε αφηγηθώ και να σε καταλέξω* Χρον. Μορ. Η 3466· *με έπεμψεν πιττάκιν-της η κόρη και άκουσε, φίλε, τά έγραφεν να σε τα καταλέξω* Λίβ. Sc. 664· *έκατσα και εκατέλεξα το όνειρον εκείνον* Λίβ. Sc. 1555· *ας σταθεί ο αβουκάτος με το κοράσιν και ας καταλέξει το αγκάλεμαν ως έναι επάνω εγράφως* Ελλην. νόμ. 516^{4-5}· **β**) περιγράφω: *καν δυσειδής σοι φαίνωμαι,... ταλαίπωρος, κακότυχος, ωσάν με καταλέγεις, αλλά μεγάλην δύναμιν έχω της ιατρείας* Καλλίμ. 1087. **2**) Λέω (τραγούδι) (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ Α' 6): *εκατέλεξεν η κόρη το τραγούδιν* Αχιλλ. Ν 1547. **3**) Κατηγορώ: *πολλά με ελοιδόρησες, πολλά με εκατείπες* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 741. **Β'** (Αμτβ.) διηγούμαι, περιγράφω: *Τοίνυν κάγώ απάρξομαι του καταλέγειν ούτως* Διγ. Ζ 8· *Τι άλλον ακριβέστερον εκείνου του τρικλίνου είδεν, εκριβολόγησε και πώς να καταλέξω;* Βέλθ. 368.

καταλείπω, Γλυκά, Αναγ. 355, Προδρ. Ι 195, Καλλίμ. 2529, Διγ. Ζ 1453, 3250, Βέλθ. 60, 173, 757, Ερμον. Β 157, Χ 161, Βίος Αλ. 3984, Φλώρ. 478, Αχιλλ. Ν 1553, Rechenb. (Vog.) 4[5], Ἐκθ. χρον. 65[23], Κορων., Μπούας 131, Ψευδο-Σφρ. 312[25], Αξαγ., Κάρολ. Ε' 702, Ιστ. πολιτ. 76[10].

Το αρχ. *καταλείπω*.

1) Εγκαταλείπω: *φοβηθείς ο πατριάρχης και οι μετ' αυτού...ανεχώρησαν εκείθεν καταλείψαντες τον θαυμαστόν εκείνον ναόν* Ἐκθ. χρον. 19[12]· *έφυγον καταλείψαντες ημίπνουν τον Δαρείον* Βίος Αλ. 3874. **2**) Παραλείπω: *Ει δ' ίσως έχει τίποτ' ουν αχρήσιμον το γράμμα, τούτο συ κατάλιπε ως νουνεχής, υιέ-μου* Σπαν. (Λάμπρ.) Va 55· *γράψειν είχα και πλεότερα να πω διά τον φθόνον, αμή σχολάζω τα πολλά, τα πάντα καταλείπω* Γεωργηλ., Βελ. 46. **3**) Παύω, σταματώ: *κατάλιπε τον πόλεμον και ποίησον αγάπην* Διγ. (Trapp) Gr. 2610. **4**) Αφήνω ως κληρονομιά, κληροδοτώ: *Ετελεύτησε δέ και ο κυρ-Μανουήλ ο Παλαιολόγος καταλείψας την βασιλείαν προς τον υιόν αυτού* Ἐκθ. χρον. 4[1]. **5α**) Αφήνω κάπ. αντικαταστάτη-μου: *Ἔσχε δέ ο αυτός Ανδρόνικος υιόν ονόματι Ιωάννην, όν και καταλείψας εν τη Πόλει φυλάττειν αυτήν ο βασιλεύς ο θείος αυτού* Ἐκθ. χρον. 1[15]· *ο αμιράς, επεί ην αναγκαζόμενος εξελθείν διά τινα αιτία, καταλείψας Αμάρην τον του Τουραχάνη υιόν...εξήλθε του Μορέως* Σφρ., Χρον. μ. 110[21]· *διέβη ο βασιλεύς κυρ-Ιωάννης εις την Ιταλίαν και Ουγγαρίαν...καταλείψας αυτόν* (ενν. τον αδελφόν αυτού) *εις την Πόλην αντ' αυτού* Σφρ., Χρον. μ. 16[11]· **β**) επιτρέπω σε κάπ. να...: *Αυτός δ' Αλέξανδρος αυτοίς έγραψε τα τοιαύτα* (παραλ. 5 στ.): *τους άλλους δέ κατέλιπον ως πατρικούς-μου φίλους μένειν αυτούς εις τας αυτών πόλεις τε και τας κώμας* Βίος Αλ. 2511. **6**) Εμπιστεύομαι: *ασθενήσασα* (ενν. *η οσία*) *μικρόν και πάσας κοινώς νουθετήσασα και καταλείψασα εις την υποταγήν της μητρός-μου αδελφής..., είτα ως ένθους γενομένη εκάθητο* Σφρ., Χρον. μ. 36[20]. **7**) (Με αντικ. λ. που δηλώνει κ. δυσάρεστο) προξενώ: *ετελεύτησε και η βασιλίς Ἄννα μέγα πένθος καταλιπούσα τοις Πολίταις* Δούκ. 135[3].

καταλεπτά, επίρρ., Χούμνου, Κοσμογ. 830, 1868, 2620, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 147, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 195, Διήγ. Αλ. G 267[24], Αχέλ. 366, 1553, 1875, 2360, Χριστ. διδασκ. 46, 94, 324, 364, 445, 462.

Από τη συνεκφ. *κατά λεπτόν* με επίδρ. των επιρρ. σε -α.

Με λεπτομέρειες: *Τ' όνειρον εδηγήθηκεν* (ενν. ο *βασιλεύς*), *καταλεπτά το λέγει* Χούμνου, Κοσμογ. 1743· *καταλεπτά στον κύρην-της όλα του τ' αναφέρνει* (ενν. *η Σεπφωρά*) Χούμνου, Κοσμογ. 2130· *τρεις καβαλάροι να διαβούν, πώς βρίσκουνται να δούσιν και ούτως την απόφασιν καταλεπτά να πούσιν* Αχέλ. 885.

καταλεπτόν, επίρρ., Σπαν. V 26, Γλυκά, Στ. 576, Προδρ. ΙΙΙ 139, Καλλίμ. 290, 2172, 2242, Βέλθ. 321, Πουλολ. (Τσαβαρή) 451, Βίος Αλ. 1, 1807, 2098, 4135, 4523, 5102, 5489, Διήγ. Βελ. 120, Συναξ. γαδ. 322, Λίβ. Ρ 599, Λίβ. Sc. 2464, Λίβ. Esc. 872, Λίβ. (Lamb.) Ν 173, 359, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1194, 1330, 1387, 2446, 2493, 2766, Αχιλλ. Ν 69, Αχιλλ. Ο 145, Παρασπ., Βάρν. C 244, Απόκοπ. 392, 456, Βυζ. Ιλιάδ. 183, 455, 883· *κ α τ α λ ε φ τ ό ν,* Επιθαλ. Ανδρ. Β' 552, Λίβ. Esc. 157.

Από τη συνεκφ. της πρόθ. *κατά* και του ουδ. του επιθ. *λεπτός*.

1) Με λεπτομέρειες, λεπτομερειακά: *Εμπαίνουσιν οι αρχόντισσες, την Δέσποιναν ευρίσκουν και λέγουν-της καταλεπτόν τό είπαν οι Αποστόλοι* Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 668· *ου δύναμαι καταλεπτόν ή καταμέρος φράσαι* Αχιλλ. Ν 174· *τέως καταλεπτόν αν σε το θέλω λέγειν, θέλω καιρού παραδρομήν και πλάτος όλου χρόνου* Λίβ. Ρ 2718. **2**)

Εντελώς: *τούτο γαρ διαλυθέντα υπό του φαρμάκου τον λίθον εκβάλλει καταλεπτόν* Ιερακοσ. 464[25].

καταλεπτός, επίθ.

Από την πρόθ. *κατά* και το επίθ. *λεπτός* ή από το επίρρ. *καταλεπτόν*.

Λεπτομερειακός: *Η καταλεπτή ετούτη εξέτασις και δοκιμασία-μας* Χριστ. διδασκ. 364.

καταλεπτώς, επίρρ., Σπαν. Α 31, Χούμνου, Κοσμογ. 1472, Φλώρ. 859, 1578, 1589, 1785, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 609 (κριτ. υπ.), Χρον. Τόκκων 2238, Αλεξ. 1044, 2230, Βυζ. Ιλιάδ. 303, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 491, 595, 920, 1125, Κώδ. Χρονογρ. 52[17], Ιστ. πολιτ. 21[13], Ιστ. πατρ. 118[2], 166[2], Δωρ. Μον. XL, Σταυριν. 528, Ιστ. Βλαχ. 1067, 1329, Ψευδο-Σφρ. 364[10], Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ' [384], Χριστ. διδασκ. 208, Διακρούσ., Αφ. 10, Τζάνε, Κρ. πόλ. 145[24], 181[18], 296[17], 440[19]· *κ α τ α λ η π τ ώ ς,* Μαχ. 100[31], 210[20], 290[34], 320[28], 332[9,23], 482[2], 508[19], 618[22].

Από το επίρρ. *καταλεπτόν* ή από το επίρρ. *καταλεπτά* με επίδρ. των επιρρ. σε -ώς. Ο τ. *καταληπτώς* πιθ. από επίδρ. του επιθ. *καταληπτός*. Η λ. και σήμ.

Λεπτομερειακά, με πληρότητα: *ποίος άνθρωπος μπορεί με στίχους να διαλύσει, καταλεπτώς εις το χαρτί εγγράφως να τ' αφήσει;* Διακρούσ. 106[14]· *έκαμέν-τα και αλλού όμοια ο δεσπότης, οπού οκνώ καταλεπτώς όλα να σε τα γράφω* Χρον. Τόκκων 2628· *ας σας 'ξηγηθώ τα πράματα καταληπτώς,... πώς ευρέθη ο τίμιος σταυρός και πώς αγρώνισεν του Χριστού απέ τους ληστάδας* Μαχ. 4[19].

καταλεσκέρης ο, βλ. *καδηλεσκέρης*.

κατάλευκος, επίθ., Ερμον. Δ 322.

Από την πρόθ. *κατά* και το επίθ. *λευκός*. Η λ. και σήμ.

Κάτασπρος: *Διομήδα ην...* (παραλ. 2 στ.) *εύστολη την ηλικίαν και κατάλευκη την σάρκα* Ερμον. Ζ 38· *φόρεμα εποίησα, κατάλευκο φουστάνι* Ζήνου, Βατραχ. 307.

καταλεφτόν, επίρρ., βλ. *καταλεπτόν*.

καταληθώς, επίρρ.

Από την πρόθ. *κατά* και το επίρρ. *αληθώς*.

Αληθινά, πραγματικά (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 452): *Εγώ δέ...* (παραλ. 1 στ.) *...την κεφαλήν απήρα του δεινοτάτου δράκοντος και πολεμίου τότε· φονεύσας δέ καταληθώς εις γαίαν εξηπλώθη* Διγ. Ζ 2841.

καταλήκι· *καταλήκια,* Συναδ., Χρον. 38, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *κατιλίκια* (βλ. ά. *κατιλίκι*).

καταληπτώς, επίρρ., βλ. *καταλεπτώς*.

καταλλάγι το· *κ α τ α λ λ ά ι.*

Πιθ. από το *καταλλαγιάζω*.

Κατευνασμός, «καταλάγιασμα»: *άρχισαν το βάι βάι νά 'χουν και το καταλλάι* Τριβ., Ταγιαπ. 206.

καταλλαγιάζω, Θησ. Ι' [2[6]].

Από το ουσ. *καταλλαγή* και την κατάλ. *-ιάζω* (Βλ. Κοραή, Ἀτ. Β' 181, Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 236, Αλεξ. Στ., Μνήμη Γεωργίου Κουρμούλη, σελ. ανατ. 2). Κατά Ξανθ. (Αθ. 26, 1914, ΛΑ 148-9) από την πρόθ. *κατά* και το *λαγιάζω*⟨*λαγάζω*· βλ. και Κονομή, Κρ. Χρ. 7, 1953, 158-9.

Ησυχάζω, αναπαύομαι: *Ὀλοι εκαταλλαγιάσασι κ' εκείνη έτσι ντυμένη εις το κατώγι εκάθετο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 545.

κατάλλαγμα(ν) το, Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 333· *κ α τ ά λ λ α μ α ν.*

Από το *καταλάσσω* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. στον Ησύχ. (L-S).

α) Ανταλλαγή: *Ποια και άλλη μάννα αλλάσσει υιόν, ν' αλλάξω κ' εγώ εσέναν; Δεν πρέπει το κατάλλαγμα τούτον, υιέ, τό λέγεις* Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 335· **β**) αντάλλαγμα: *αν έπαιρνεν κατάλλαμαν αντίσηκον ο Χάρος, ψυχήν, σώμα για λόγου-σας να δώκαμεν με θάρρος* Απόκοπ. 255.

καταλλάι το, βλ. *καταλλάγι*.

καταλλακτά, επίρρ.

Από την πρόθ. *κατά* και το επίρρ. *αλλακτά*. Πβ. ΙΛ, λ. *αλλαχτά*.

Αμοιβαία, εξίσου: *Και αυτό, κυρά-μου, το πολύ και το γλυκύ το ζήλος με μαρτυρά με πλια καρδιά· την έχομεν αλλήλως. Και το λοιπόν καταλλακτά βαστάζομεν τον πόθο* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 609.

καταλλάκτης ο, Notizb. 86.

Το μτγν. ουσ. *καταλλάκτης*.

Αργυραμοιβός· τραπεζίτης: *άρχοντες και καταλλάκται· λέγουν προς τον βασιλέα: «Ἐμορφόν τε το λιθάριν...»* Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 149· *απέστειλέ μοι ο άρχων...μετά του Μαγκαφά του καταλλάκτου σταυράτα νομίσματα δέκα* Notizb. 66.

κατάλλαμαν το, βλ. *κατάλλαγμα(ν)*.

κατάλλαξις η.

Το μτγν. ουσ. *κατάλλαξις*.

Αλλαγή: *τ' είν' αυτά τά λέγει ο υιός-μου προς την μάνναν-του;... Κύριε, πολλά παράξενην κατάλλαξιν εβλέ[π]ω* Φαλιέρ., Θρ. 99.

καταλλάσσω, Θησ. Δ' [47¹].

Το αρχ. *καταλλάσσω*.

Μεταβάλλω: *ουδέν ηθέλησε ποτέ η τύχη να αλλάξει ου διά κακόν ουδέ καλόν διά να με καταλλάξει, αμ' ήθελε να με κρατεί τες θλίψες φορτωμένον* Σαχλ., Αφήγ. 18.

κατάλληλος, επιθ.

Το αρχ. επιθ. *κατάλληλος*. Η λ. και σήμ.

Ταιριαστός: *ουκ είχον ουν ο δύστηνος το τι προσαγαγείν σοι κατάλληλον τω κράτει-σου και τη χρηστότητί-σου* Προδρ. Ι 7.

καταλλοχροιαίνω(?)· μτχ. παρκ. *κ α τ α λ λ ο χ ρ ο ι α σ μ έ ν ο ς.*

Από την πρόθ. *κατά* και το *αλλοχροιαίνω*. Η μτχ. *καταλλοχροιασμένος* πιθ. κατά ρ. σε *-άζω*.

Η μτχ. *καταλλοχροιασμένος* ως επιθ.=παραμορφωμένος εντελώς· αλλοιωμένος εντελώς στο πρόσωπο (από πόνο ή έντονο συναίσθημα): *Ὀλη στο πρόσωπον χλομή και καταλλοχροιασμένη* Θησ. ΙΑ' [31³].

καταλογή η.

Το μτγν. ουσ. *καταλογή*.

Ιστορία, διήγηση (Πβ. Κουκ., Λαογρ. 3, 1911, 375): *να σας ειπώ αφήγησιν, καταλογήν μεγάλην, το πώς επράξαν οι Ρωμαίοι, αφότου εξεπέσαν κ' εχάσασιν την βασιλείαν της Κωνσταντίνου πόλης* Χρον. Μορ. Η 1201.

καταλογητής ο.

Από το ουσ. *καταλογή* και την κατάλ. *-τής*.

Εκείνος που απαγγέλλει ποιήματα: *...η Χεσβόν κάστρο του Σιχόν βασιλεάς του Εμορί...και αυτός επολέμησεν με τον βασιλεά του Μοάβ...και επήρεν όλη την ηγή-του,...γιατ' αυτό λέγουν οι καταλογητάδες: «ελάτε εις την Χεσβόν, χτίστε και να κατασταθεί κάστρο του Σιχόν»* Πεντ. Αρ. XXI 27.

καταλόγι(ν) το, Πουλολ. (Τσαβαρή) 218, 268, Περί ξεν. Α 3, Λίβ. Ρ 1658, 2532, 2612, Λίβ. Sc. 625, 2867, 2888, Λίβ. Esc. 1905, 4064, 4166, Λίβ. Ν 1714, 1731, 3475, 3576, Θρ. Κων/π. (Mich.) 119, Σαχλ., Αφήγ. 27, 812, Πεντ. Αρ. XXIII 18, XXIV 3· *κ α τ ε λ ό γ ι (ν),* Λίβ. Esc. 1747.

Από το ουσ. *κατάλογος* και την κατάλ. *-ι(ν)*.

1α) Ἐμμετρη αφήγηση, στιχούργημα (Κουκ., ΒΒΠ Α² 6, Ε' 235): *γλυκύν τραγούδιν ήρξατο, παράξενον, ωραίον και καταλόγιν ήρχεψεν μετά περιχαρείας* Αχιλλ. Ν 969· *Ακούσατε των χωριατών την διάταξιν και τάξιν* (παράλ. 1 στ.). *Εγώ απεδά αφήνω-το τούτο το καταλόγι να γράψω και της φυλακής τους πόνους και τας θλίψεις* Σαχλ., Αφήγ. 415· *Είπαν και ετραγούδησαν τούτο το καταλόγιν* Λίβ. Ρ 1679· *εβγαίνουν εις τον ηλιακόν της κόρης οι καυχίτσες να στήκουν και να λέγουσιν της κόρης καταλόγιν και άκουσε τό με έλεγαν, φίλε-μου, εις το τραγούδιν* Λίβ. Ν 1529· *αφόντου επλησίασαν της κόρης το κουβούκλιν, το καταλόγιν ήρχισεν ο Αχιλλές και λέγειν· είχεν και την κατάπλεξιν του τραγουδίου ετούτου* Αχιλλ. Ο 518· *Και παρευθύς ο Λίβιστρος ηχέρισε καταλόγιν —ήτον γαρ και καλόφωνος* Λίβ. Esc. 4155· *Να γράψω θέλω στιχερόν, να ποίσω καταλόγιν, νά 'ναι παραπονετικόν, να μοιάζει μοιρολόγιν* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 56· *Πάλε του σπανού το καταλόγιν κηρύττομεν* Σπανός (Eideneier) Α 305· *Εκείνα* (ενν. *τα πουλία*) *ουκ εσίγησαν την όχλησιν τήν είχαν [καθώς το καταλόγιν-τους είχε πολλά ο κόραξ...]* Πουλολ. (Τσαβαρή) 596· **β**) μοιρολόι (Κουκ., ΒΒΠ Δ' 168): *την Ρόδον την εξακουστήν, εις τότε παιδεμένη, θρηνήσετε και πείτε-της οκάτι καταλόγι* Γεωργηλ., Θαν. 36· *αναστενάξαν κ' είπασιν οκάτι καταλόγιν, αθιβολήν πολύθλιβον κ' έμοιαζεν μοιρολόγιν* Απόκοπ. 239. **2**) Παροιμία, λόγος, ανέκδοτο (Πολ. Λ., Κρ. Χρ. 12, 1958, 309): *να θυμούμαι, μού 'πασι, της γρας το καταλόγι. Κι' ακούσετέ-το τι μιλεί, γροικήσετέ-το όλοι* Γαδ. διήγ. 245· *ατή-σου κρίνε το λοιπόν τούτο το καταλόγιν, αν κ' έπρεπε ροδόμυοστης τέτοιον γεροντολόγιν* Περί γέρ. 143. **3**) Προφητεία: *εσήκωσεν το καταλόγι-του και είπεν: «Λέει ο Βιλεάμ...»* Πεντ. Αρ. XXIV 15.

καταλογίτσιν το.

Από το ουσ. *καταλόγιν* και την κατάλ. *-ίτσιν* (Κουκ., Ελλην. 4, 1931, 365). Τ. *καταλουγίτσ'* και σήμ. στη Θράκη (Andr., Lex., λ. *καταλόγιν*).

Σύντομο παραπονετικό στιχούργημα με περιεχόμενο ερωτικό: *καταλογίτσιν τραγουδεί ο Αχιλλεύς ο μέγας* Αχιλλ. Ν 1222.

κατάλογον το, Δεφ., Λόγ. 568.

Από το *καταλέγω*. Για τη λ. βλ. Bakker-v. Gemert [Φαλιέρ., Λόγ. σ. 114].

Θρηνωδία (?) : *έναι χρειαζόμενον τινάς πάντα-του να 'πομένει και το κατάλογον αυτόν υπομονήν σημαίνει* Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 316.

κατάλογος ο, Προδρ. Ι 116, Λιβ. Esc. 3231, Λιβ. Ν 2870.

Το αρχ. ουσ. *κατάλογος*. Η λ. και σήμ.

1α) Αναγραφή ονομάτων κατά σειρά· ο σχετικός πίνακας αναγραφής: *Τοις αρχιερεύσιν και πάσιν τοις του ιερατικού καταλόγου* Ωροσκ. 40^{1}· **β**) σύνολο προσώπων που τα ονόματά-τους αναγράφονται στον πίνακα· (εδώ) κλήρος, ιερατείο: *Επί τούτοις ο ιερός της εκκλησίας κατάλογος ουκ ηρέμησαν και τον όχλον ανέσειον* Σφρ., Χρον. μ. 166^{25}. **2**) Φήμη προσώπου (πβ. ά *καταλέγω*): *εξέβην ο κατάλογος και η φήμη του Λιβίστρου, τιμάται εκ τον πατέρα-μου τιμήν αλλά μεγάλην* Λιβ. Sc. 2057. **3**) Στιχούργημα ερωτικό: *άκουσε τι παράξενον είπασιν καταλόγι· (ερωτικός κατάλογος Λιβίστρου προς την κόρην)* Λιβ. Esc. 1906.

κατάλυμα(ν) το.

Το μτγν. ουσ. *κατάλυμα*. Η λ. και σήμ.

1) Χώρος προσωρινής διαμονής: *εκεί εις το σπίτιν οπού εμπεί, πέτε του οικοδεσπότη: «Δείξε-μας το κατάλυμαν...»* Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 66. **2**) Ερείπια (Βλ. Andr., Lex., λ. *κατάλυμα*): *Τους πύργους χάμαι να θωρούν* (ενν. *οι Τούρκοι*), *οπού 'τονε ριμένοι* (παραλ. 1 στ.). *Τότες ογιά να πλερωθούν τους χωριανούς ευρήκαν* (παραλ. 1 στ.). *Κι' όλους στα καταλύματα τους δέσαν και τους πιάσαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 422^{2}.

καταλυμός ο, Χρον. Τόκκων 2538, Αργυρ., Βάρν. Κ 253, Βυζ. Ιλιάδ. 374, 520, 882, 1045· *κ α τ ε λ υ μ ό ς*, Παρασπ., Βάρν. C 256.

Από το *καταλύω* και την κατάλ. *-μός* (Βλ. Ανδρ., Αθ. 51, 1941, 48). Η λ. σε έγγρ. του 11. αι. (Act. Lavr. 35^{48}), καθώς και σήμ. στην Κάρπαθο (Andr., Lex.).

Καταστροφή, αφανισμός: *να λείψουν οι καταλυμοί, πόλεμος και η μάχη* Βυζ. Ιλιάδ. 532· *πάντά 'ναι σάρκα ζωντανή, καταλυμό δεν έχει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1433· *Τι συντριμμόν, κατελυμόν και τι φθορά να γράφω...;* Παρασπ., Βάρν. C 320.

κατάλυσις-ση η, Διγ. (Trapp) Gr. 3206, Διγ. Ζ 3875, Διγ. 'Ανδρ. 399^{23}, Βακτ. αρχιερ. 172.

Το αρχ. ουσ. *κατάλυσις*. Η λ. και σήμ.

1α) Κατάργηση: *άπαντες εις προσκύνησιν αυτού και συνδρομήν, ένεκα της καταλύσεως του τυράννου* Δούκ. 143^{25}· **β**) αφανισμός: *τση κεφαλής-μου σκότιση, πέδουκλο των ποδιώ-μου, κατάλυση τση νιότης-μου και τέλος τω χρονώ-μου* Πανώρ. Β' 532· **γ**) θάνατος: *'Επειτα εζωγράφισεν τον Γολιάθ μέγαν τη ηλικία...και πολύν εις την δύναμιν και ύστερον την κατάλυσίν-του* Διγ. 'Ανδρ. 399^{29}. **2**) (Προκ. για έγγρ.) ακύρωση: *νά 'ναιν* (ενν. *ό,τι μου πείς*) *σαν χρυσόβουλλον, κατάλυσιν να μη έχει* Ερωτοπ. 545.

καταλυτής ο, Παϊσ., Ιστ. Σινά 492· *κ α τ ε λ υ τ ή ς*.

Το μτγν. ουσ. *καταλύτης*.

Καταστροφέας, εξολοθρευτής: *«Αμουράτμπεη, Αγαρηνέ, εχθρέ της Ρωμανίας και των Ρωμαιών κατελυτής και χαλαστής του κόσμου* Παρασπ., Βάρν. C 130· *εβλέπουν τους εχθρούς και τους καταλυτάδες* Χρον. Τόκκων 1014.

καταλύω, (Ι), Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 285, 467, Καλλίμ. 934, 1082, Ασσίζ. 27^{11}, 415^{11}, Ερμον. Θ 147, Χρον. Μορ. Η 1113, Αποκ. Θεοτ. Ι 132, Βίος Αλ. 4485, Λιβ. (Lamb.) Ν 854, Αχιλλ. L 300, Χρον. Τόκκων 1263, 3796, Μαχ. 24^{30}, 156^{6}, 184^{29}, 372^{13,14}, 452^{33}, 622^{19}, Χούμνου, Κοσμογ. 1061, 2308, 'Εκθ. χρον. 42^{7}, Πεντ. Δευτ. XXVIII 38, Αχέλ. 1024, Θρ. Κύπρ. Μ 746, Κυπρ. ερωτ. 77^{6}, 95^{5}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1268, Δ' 1622, Πτωχολ. α 668, Τζάνε, Κρ. πόλ. 220^{24}, 241^{18}, 272^{14}, 288^{20}, 324^{25}, 358^{16}, 425^{6}, 483^{21}, 488^{14}, 499^{10}, 502^{8}, 522^{22}, Τζάνε, Φυλλ. ψυχ. 156, κ.π.α.· *κ α τ α λ υ ώ,* Χρον. Μορ. Η 4906, Μαχ. 2^{6}, Πικατ. 141, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 76, Θρ. Κύπρ. Μ 692, Κυπρ. ερωτ. 6^{13}, 26^{11}, 99^{2}, 100^{24}, 121^{2}, 130^{14}, 153^{15}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 354^{22}· *κ α τ α λ ώ,* Καλλίμ. 2461, Χρον. Μορ. Η 1132, 8684, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 162, Λέοντ., Αιν. Ι 42, Χρησμ. Ι 277, Αργυρ., Βάρν. Κ 392, Τάξ. πόρτ. 19, Σαχλ., Αφήγ. 457, Πικατ. 331, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 195, Δεφ., Λόγ. 231, Αχέλ. 311, 1156, Αλφ. (Μπουμπ.) III 34, Τζάνε, Κρ. πόλ. 441^{18}· *κ α τ ε λ ώ,* Ερμον. Κ 249, Μ 210, Αχιλλ. Ν 570, Παρασπ., Βάρν. C 389, 398· υποτ. αορ. *κ α τ ε λ ύ σ ω,* Διήγ. Βελ. 136, Αχιλλ. Ν 423, Αχιλλ. Ο 229, 234· *κ α τ ε λ υ θ ώ,* Ιατροσ. κώδ. φπθ'.

Το αρχ. *καταλύω*. Οι τ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex.). Η λ. και σήμ.

Ι Ενεργ. Α' Μτβ. **1**) Αφανίζω, εξαφανίζω, καταστρέφω: *όλοι* (έκδ. *όλη*) *με ξεπατώνουσι* (ενν. *εμένα την Κρήτη*) *και θα με καταλύσουν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 563^{24}· *εκ τα χω ράφια πολλά εκαταλύσαν* Χρον. Τόκκων 371· *οι Γενουβήσοι επτέσαν απάνω-μας και το ρηγάτον καταλυέται καθημερινόν* Μαχ. 436$^{9-10}$· *Τόσοι πολέμοι, τόσοι εχθροί έχουν να πολεμήσουν, την ψυχομαχισμένην-σου καρδιάν να καταλύσουν* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [656]· *'Ολα τα πλούτη κ' οι αφεντιές εσβήνουν και χαλούσι και μεταλλάσσουν κ' οι καιροί συχνιά τα καταλούσι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 906· *ουδ' ο τροχός δεν έχει εξάν, ως θέλει να γυρίσει, τη γνώση και την αρετή ποτέ να καταλύσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 910· *τάφος τον εκατέλυσεν!* Διγ. 'Ανδρ. 411$^{16-7}$· *θλίβουν, ζημιώνουν, αδικούν και καταβλάπτουν πάντας και την ψυχήν-των καταλούν και τον Θεόν υβρίζουν* Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 84· *τους θεούς να ευφράνεις, να μηδέν χολιάσωσιν και καταλύσουσίν-σε* Πόλ. Τρωάδ. 277· *Την ομορφιά-της καταλεί και φθείρετ' η καημένη* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [1078]· *Πολλοί τον ήλιο πεθυμού, τη λάμψη-του ζητούσι κι' άλλοι πολλοί όντε τόνε δου, το φως-τως καταλούσι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 202. **2**) Φονεύω, εξοντώνω· κατασπαράζω: *το πώς εκαταλύσασιν τον βασιλέαν οι Τούρκοι* Χρον. Μορ. Η 1167· *τα μελίσσια έχουσιν την φύσιν ...τους αργούς όλους να καταλούσιν* Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 82· *παιδίον του Βελθάνδρου καταλυμένον παντελώς και τεθανατωμένον* Βέλθ. 1147· *πόδια και δόντια άγριου θηριού πλιο δεν τους καταλούσι* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [927]· *τα μέλη-του τα ζα τα καταλυούσιν* Κυπρ. ερωτ. 101^{30}. **3**) Γκρεμίζω: *τα τείχη τα κακότειχα πάντα τα καταλύσαν* Αχέλ. 1060· *τοίχον της πόρτας καταλούν, το άλογον εβάλαν* Βυζ. Ιλιάδ. 1007. **4**) Νικώ: *φουσσάτα καταλύουν* Διγ. (Trapp) Gr. 304· *την καρδίαν-μου τρώγει, διατί μας εκατάλυσεν ένας φτωχός στρατιώτης* Χρον. Μορ. Η 5004· *κοράσιον εύμορφον με τα τερπνά-της κάλλη φουσσάτα εκατέλυσεν περίφημα Συρίας* Διγ. Ζ 532. **5**) Εξασθενίζω, παραλύω, «νεκρώνω»: *η κάψα με κατέλυσε* Κάτης 47· *Η ση γαρ φλόγα φλέγει-με, καθ' ώραν καταλύει* Σπαν. (Λάμπρ.) Va 30. **6α**) Καταργώ: *να καταλύσει τα κακά κουστούμια* Ασσίζ. 4^{1}· *καταλύουν τους νόμους!* Μαχ. 94^{31}· *να ποίσουν συντροφίας οι άνθρωποι και να τας κατα-*

λύσουν με δίκαιον και κατά την ασσίζαν Ασσίζ. 83[29]· *Ούτος ουκ ένας βασιλεύς, ουδὲ αυθέντης ένας, επεί την μάχην συνιστά και καταλεί αγάπην* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 1013· **β**) αθετώ, παραβαίνω: *την βουλὴν τὴν έταξες ίνα την κατελύσεις* Αχιλλ. N 52· *Βλέπε...μη όρκους καταλύσεις* Διγ. Z 861· *οποίοι καταλούσι την Τετράδη και την Παρασκευή* Αποκ. Θεοτ. I 215. **7α**) Τελειώνω, παύω: *δείπνον καταλύσαντες* Βίος Αλ. 5973· **β**) καθαιρώ: *O ρηθείς αρχιεπίσκοπος...αιτήθη λέγων ότι διά την πτωχείαν της εκκλησίας των Γραικών μήπως καταλυθεί* Διάτ. Κυπρ. 505[12]. **8α**) Καταναλώνω, δαπανώ, ξοδεύω: *εκαταλυούσαν την τροφὴν* Μαχ. 560[16]· *αι ελεημοσύνες να μην ξοδιάζουνται και να καταλυούνται εις κανένα άπρεπον έργον* Χριστ. διδασκ. 472· *το πράμαν αποὺ σοὺ 'δωκα να πα να πουσουνίσεις, στέρεψε τίβετσι απ' αυτό, μηδὲ μου καταλύσεις* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 410· **β**) λιγοστεύω: *ειδὲ γε πάλιν έν' κακή* (ενν. *η γυναίκα*)... *...κατελεί τα έτη-του, λύει, χάνεται και πάγει* Σπαν. (Μαυρ.) P 379. **Β'** Αμτβ. **1**) Εγκαθίσταμαι: *ο βασιλεὺς ως ήκουσεν την άφιξιν εκείνων, ότι πως εστράφησαν να έχουν καταλύσει, ανεθυμώθηκεν πολλά, τινάς μηδὲν ηρώτα* Πόλ. Τρωάδ. 450. **2**) (Προκ. για ποταμό) πηγάζω: *αφ' ού το φλογοπόταμον κατέλυεν εκείνο. Βλέπει εκεί καθήμενον 'Ερωτα...* Βέλθ. 666. **II** Μέσ. **1α**) Αφανίζομαι, εξαφανίζομαι, φθείρομαι: *αγαπούσι τα πράγματα του κόσμου, αποὺ χάνουνται και καταλούνται* Αποκ. Θεοτ. II 175· *η ομορφιά-του εχάθηκε κ' η νιότη εκαταλύθη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 778· *Τα χόρτα όσον βρέχουνται, στην γην χλωρά κρατούνται, αμμέ, σαν λείψει, ψύγουνται κ' εις λίγον καταλούνται* Τζάνε, Κρ. πόλ. 518[26]· *αν είχαν ποίσειν τα καρτζά ασημένα, ήθελα είσταιν τόσα φτενά ότι ηθέλαν καταλυέσθαιν γλήγορα* Μαχ. 76[19]· *τ' αβγό εκαταλύθη* Αλεξ. 209· (μεταφ.) *Με το πάθος καταλυούμαι* Κυπρ. ερωτ. 126[21]· *καταλυούμαι γιον στον ήλιον χιόνιν* Κυπρ. ερωτ. 109[23]· **β**) αποσυντίθεμαι: *όσον επέρναν ο καιρὸς τόσον εκαταλυέτον ο 'Αβελ ο θεοσεβής, ήρχιζε κ' εσαπιέτον* Χούμνου, Κοσμογ. 215· *εις τον τάφον τον πικρὸν πριν να καταλυθούμεν* Θρ. Κύπρ. M 580· **γ**) διαλύομαι: *κατελύθη τελείως η πλάνη των δαιμόνων* Ιστ. πατρ. 92[10]· (μεταφ.) διαλύομαι από φόβο: *δειλιώντα εκαταλυούμου* (παραλ. 1 στ.). *'Ολος τρομάσσω, σαν θωρείς* Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 77. **2**) Ζημιώνομαι: *περίτου μας έβλαψεν παρά που μας εφέλεσεν, ότι εμείς εκαταλύθημαν πολλά* Μαχ. 474[31-2]. Φρ. *καταλύω φοσσάτον*=στρατοπεδεύω: *ο αμιράς...εις την Κόρινθον καταλύσας φοσσάτον είχε ταύτην αποκλεισμένην* Σφρ., Χρον. μ. 108[28].

Η μτχ. παρκ. ως επίθ.=ταλαιπωρημένος: *καν δυσειδής σοι φαίνομαι καν γραυς κατελυμένη* Καλλίμ. 1086· *καλά κι' αν ήτον άτυχος, πολλά καταλυμένος* Θησ. Δ' [56[6]]· *γυναίκαν εις την όψιν καταλυμένην και δεινὴν* Λίβ. (Lamb.) N 854.

καταλύω, (II)· *εκαταλούσαν*, Τζάνε, Κρ. πόλ. 268[24], εσφαλμ. γρ. αντί *εκατατούσαν* (Βλ. Ξανθ., Μελετ. 255).

καταλώ, βλ. *καταλύω*.

καταμαγαρίζω.

Από την πρόθ. *κατά* και το *μαγαρίζω*. Η λ. στον Κατσαΐτ., Κλ. Β' 730 και σήμ.

1) Μολύνω, λερώνω: *ομοιάζεις καταμαγαρισμένην ρύμην* Σπανός (Eideneier) D 667. **2**) (Προκ. για νόμους) καταπατώ: *τους νόμους-σας αυτή τους καταμαγαρίζει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [453].

καταμαγούλα *η*, βλ. *κατωμαγούλα*.

καταμάγουλον το, βλ. *κατωμάγουλον*.

καταμαδώ.

Από την πρόθ. *κατά* και το *μαδώ*.

Μαδώ εντελώς: *Τα πτερά-του δὲ έκβαλε και κατεμάδισέ-το* (ενν. *το πουλίν*) Κορων., Μπούας 32.

καταμαθαίνω.

Από το *καταμανθάνω*.

Κάνω κάπ. να μάθει, διδάσκω κάπ.: *Φίλε-μου, κάθισε μετ' εμέν, πονοπαρήγορέ-μου* (παραλ. 1 στ.), *όπου εξαρχής συνέπαθες μετ' έμεν τας οδύνας και σύντροφοι εγενόμεθα εις μίαν πονοκατούναν, οπού μάς εκατέμαθαν οι πικρασμοί του κόσμου* Λίβ. Sc. 2606.

καταμακελεύω.

Από την πρόθ. *κατά* και το *μακελεύω*.

Σφάζω, σκοτώνω: *να σας εξηγηθώ την απιστίαν τους Γενουβήσους μέσα εις τους λας, οπού 'σαν έξω της χώρας και άνταν εμπήκαν, επιάσαν-τους και εκαταμακελέψαν-τους* Μαχ. 426[35].

καταμαλάσσω, Ερμον. A 311.

Το μτγν. *καταμαλάσσω*. Η λ. στον τ. *καταμαλάζω* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *καταμαλάζω*).

Α' Ενεργ. **1**) Τρίβω το σώμα (με τα χέρια): *Πλύσου στο σπίτι-σου να μην φαίνεσαι, να μην σε καταμαλάσσουσι ξένα χέρια* Πηγά, Χρυσοπ. 273. **2**) Κάνω κ. μαλακό, μαλακώνω: *ταις χερσί ταις εαυτού κηρὸν καταμαλάσσων έπλασσεν ανθρωπάρια και πλοία συν κηρίῳ* Βίος Αλ. 57. **Β'** (Μέσ.) καταπραΰνομαι, ηρεμώ: *'Ηκουσα, συνεκλίθην-του, συνεκατέβηκά-το, κατεμαλάχθην ολιγὸν εκ της λιγοψυχίας, αφήκα το σκληρόγνωμον* Λίβ. Sc. 3115· *ως ήκουσεν τους λόγους-μου, μικρὸν κατεμαλάχθην, μετέθεσεν εις ημερὸν, το μανικὸν αφήκεν* Λίβ. Esc. 3384.

καταμαραίνω, Φλώρ. 296, Περί ξεν. V 430, Αχιλλ. O 342, Διγ. 'Ανδρ. 411[31].

Η λ. στο Θεόφραστο. Το μέσ. απ. στον Ιπποκράτη και τον Αριστοτέλη. Η λ. και σήμ.

α) Εξαντλώ σωματικά ή ψυχικά: *να λυτρωθείς εκ τον ωμόν αυθέντην, οπού σ' εκαταμάρανεν από πολύν τον κόπον* Συναξ. γαδ. 79· *το μήνυμα της συμφοράς εκατεμάρανέ-με* Φλώρ. 890· **β**) φθείρω: *ο θάνατος...* (παραλ. 1 στ.) *ουκ ελεεί τα κάλλη-τους να τα καταμαράνει* Αχιλλ. N 1577.

καταμαρτυρώ, Λίβ. Sc. 596, Λίβ. Esc. 1691.

Το αρχ. *καταμαρτυρέω*.

1) Βεβαιώνω (πιθ. με όρκο), διακηρύσσω: *Είπες, ωραία, τον ουρανὸν και εστρίγγιζες τα νέφη, εις γην κατεμαρτύρησες εις πόθον να μην έμπεις και όμοσες όρκον φοβερὸν να μη λογοαθετήσεις* Λίβ. Sc. 603. **2**) Διαφημίζω (κάπ.): *οι μάθησές-του αι πολλαί τρέχουσι και κροτούσι και πανταχού ως σάλπιγγες τον καταμαρτυρούσι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 141[12].

καταμασώ.

Από την πρόθ. *κατά* και το *μασώ*.

Εξετάζω επανειλημμένα, λέω και ξαναλέω, συζητώ (Βλ. Σάθ., ΜΒ Β' 612): *είπαν-του: «Αφέντη, μηδὲν ἔχεις ἔννοιαν και απόψε θέλομεν τα καταμασήσειν και θέλομεν φέρειν και τες ασσίζες, ανισώς και εὕρομεν και κανέναν κεφάλιν περὶ τούτου και θέλομεν το φέρειν της αφεντιάς-σου»* Μαχ. 250[31].

κατάματα, επίρρ.· *κ α τ ά μ μ α τ α.*

Από την πρόθ. *κατά* και το ουσ. *μάτι*. Η λ. και σήμ.

Ακριβώς πάνω στα μάτια: *εμολόγησεν πως μία αρχόντισσα απέ το Κουρίκος ἐδωκέν-του κατάμματα και ετύφλωσέ-τον* Μαχ. 102[3].

καταματωμένος, μτχ. επίθ., Πικατ. 71, Ερωφ. Ε' 563, Πιστ. βοσκ. Δ' 2, 149, Τζάνε, Κρ. πόλ. 497[10].

Από την πρόθ. *κατά* και τη μτχ. παρκ. του *ματώνω*. Η λ. και σήμ.

Γεμάτος αίματα: *το κοντάρι μπήχτει* (ενν. *ο Ρωτόκριτος*) *εις το λαιμὸ 'ποκατωθιὸ και χάμαι τόνε ρίχνει κρυγιό, νεκρὸ κι' ασάλευτο και καταματωμένο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1161.

καταμαυρίζω.

Από το επίθ. *κατάμαυρος* και την κατάλ. *-ίζω*. Η λ. και σήμ.

1) (Μτβ.) κάνω κ. κατάμαυρο· σκοτεινιάζω: *ο ήλιος τες ακτίνες-του εκαταμαύρισέν-τας* Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 351. **2)** (Αμτβ.) γίνομαι κατάμαυρος: *Τα χείλη κατεμαύρισαν κ' εκόπην η λαλιά-τους* Απόκοπ. Επίλ. Ι 513.

κατάμαυρος, επίθ., Διγ. (Trapp) Gr. 1149, 1305, Διγ. Ζ 1745, Ιμπ. 85, Διγ. Άνδρ. 346[22], 352[20].

Από την πρόθ. *κατά* και το επίθ. *μαύρος*. Η λ. και σήμ.

Πολὺ μαύρος, ολόμαυρος: *Εἶχε γαρ ο νεώτερος...*(παραλ. 1 στ.) *πρόσωπον ἄσπρον, ροδινόν, κατάμαυρα οφρύδια* Διγ. Ζ 1484· *Φαρίν εκαβαλίκεψεν* (ενν. *ο δούκας*) *κατάμαυρον* Χρον. Τόκκων 229.

καταμαυρώ ή **καταμαυρώνω,** Διγ. (Trapp) Gr. 418.

Από την πρόθ. *κατά* και το *αμαυρόω* ή *αμαυρώνω*. Η λ. τον 5. αι. (Steph., Θησ.).

Σκοτεινιάζω· επισκιάζω κ.· (εδώ προκ. για συναίσθημα) αμβλύνω, εξασθενίζω: *Ου γαρ ποτὲ λανθάνεται αρχαιότερος πόθος, τούτον δὲ κατημαύρωσεν της κόρης η αγάπη* Διγ. Ζ 660.

καταμάχομαι.

Το μτγν. *καταμάχομαι*.

Πολεμώ με μανία εναντίον κάπ.: *Ότε προσῆλθον προς υμάς καλώς και πειθηνίως, αντιπαραταξάμενοι κατεμαχέσασθέ-μου* Βίος Αλ. 2902.

καταμέμφομαι, Διγ. (Trapp) Gr. 1627, 2828, Διγ. Ζ 2054, 3378, Πουλολ. (Τσαβαρή) 156, Πουλολ. (Τσαβαρή) ΑΖ 45· *κ α τ α μ έ φ ο μ α ι,* Πουλολ. (Τσαβαρή) 156 (κριτ. υπ.), 229 (κριτ. υπ.), Πουλολ. (Τσαβαρή) ΑΖ 45 (κριτ. υπ.).

Το αρχ. *καταμέμφομαι*.

καταμερίζομαι.

Το αρχ. *καταμερίζομαι*.

Απασχολούμαι με ποικίλες σκέψεις: *Διελογιζόμην καθαυτὸν* (ἐκδ. *Διελογιζόμην, καθαυτὸν*), *εκαταμεριζόμην και οδύνες την καρδίαν-μου κατέτρωγαν μερίμνων ανυποφόρων* Επιθαλ. Ανδρ. Β' 555.

καταμετρώ, Βίος Αλ. 3404.

Το αρχ. *καταμετρέω*. Η λ. και σήμ.

Μετρώ κ. με ακρίβεια: *Αυτά δὲ τα στρατεύματα πάντα καταμετρήσας* (ενν. *ο Αλέξανδρος*) *εύρε καλώς ποσούμενα δώδεκα μυριάδας αυτ.* 3577.

καταμέφομαι, βλ. *καταμέμφομαι*.

καταμήνια τα.

Η λ. στον Ιπποκράτη (L-S, λ. *καταμήνιος*). Τ. *κ α τ α μ ῆ ν α* και *κ α τ α μ ή ν α* και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex., λ. *καταμήνιος*). Για τη λ. βλ. και Κόντο, Αθ. 6, 1894, 333-9, καθώς και Kahane, Sprache 355.

Εμμηνορρυσία, ἐμμηνα: Σταφ., Ιατροσ. 5[139].

καταμιαίνω, Ιστ. Βλαχ. 2533.

Το αρχ. *καταμιαίνω*.

1) Μολύνω εντελώς, βεβηλώνω: *Βαβαί της κακουργίας των κακοτρόπων ασεβών! και γαρ καταμιαίνουν τον τόπον τον πανάγιον, οπόταν εισεβαίνουν* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1265. **2)** Ατιμάζω: *τες γυναίκες ήρπαξαν* (ενν. *οι Αγαρηνοί*) *κ' εκατεμίανάν-τες* Θρ. Κων/π. (Mich.) 74.

καταμιτώνω.

Από την πρόθ. *κατά* και το *μιτώνω* (Ξανθ., Β-ΝJ 5, 1926/27, 369-70· βλ. όμως και Σπυριδ., Mél. Merlier Β' 417-23· πβ. και Κουκ., Αθ. 42, 1930, 58 και Πολ. Α., Κρ. Χρ. 12, 1958, 313). Η λ. στο Du Cange (λ. *καταμιτοτάδες*) και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex., λ. *καταμιτώ*, Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β', λ. *καταμιτώνομαι* και *καταμυτώνομαι*, Λουκά, Γλωσσάρ., λ. *καταμιτώννω*, Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ., λ. *καταμιττώνω*, κ.α.).

Ι Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1)** «Μπλέκω κάπ. στα δίχτυα-μου», ξεγελώ: *δίχως να ξεύρει* (ενν. *ο Γάδαρος*) *μάθημα και γράμμα ν' αναγνώσει και ρήτορας εγίνηκε να μας καταμιτώσει* Γαδ. διήγ. 527. **2)** Κάνω δόλια χρήση ενός πράγματος: *Υιέ-μου, αν σε πιστευθεί κανείς τι εκ το ιδικόν-του και φας-το και 'ξοδιάσεις-το και το καταμιτώσεις* Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 432. **Β'** (Αμτβ.) απατώ, ραδιουργώ: *βλέπετε και σκοπείτε* (παραλ. 1 στ.) *την αλεπούν την άπιστον το πώς καταμιτώνει και δείχνει αγάπην δολεράν και εις τα δύο μέρη* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 1062. **ΙΙ** (Μέσ.) πέφτω θύμα απάτης· (εδώ) καταξοδεύομαι, καταχρεώνομαι (η σημασ. και σήμ. στην Κύπρο [Λουκά, Γλωσσάρ.]): *δίδει-την* (ενν. *την πολιτικήν*) *ρούχα και φελλούς, δηνέρια να 'ξοδιάζει, κλέπτει, καταμιτώνεται* (ἐκδ. *καταμυτώνεται*· διόρθ. Σπυριδ., Mél., Merlier Β' 421· *καταμιτώνει-τον*, εσφαλμ. διόρθ. Ξανθ., Βυζαντίς 1, 1909, 351) *και τον εαυτόν-του βιάζει* Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 283.

Η μτχ. παρκ. *καταμιτωμένος*=απατεώνας: *τους όρκους επατήσετε οπού 'στεν ομοσμένοι διά να είστεν άπιστοι και καταμιτωμένοι* Σταυριν. 1214.

καταμιτωτής ο, Γεωργηλ., Βελ. 105, 188.

Από το *καταμιτώνω*. Η λ. στο Du Cange (λ. *καταμιτοτάδες*)· πβ. Κουκ., Αθ. 42, 1930, 58.

Δολοπλόκος, διαβολέας, συκοφάντης: *οι άρχοντες οι καταμιτωτάδες* (έκδ. *καταμυτωτάδες*· διορθώσ.) *προσέρχονται τω βασιλεί και ταύτα καταγγέλλουν* αυτ. 443.

κατάμματα, επίρρ., βλ. *κατάματα.*

καταμοιράζω.

Από την πρόθ. *κατά* και το *μοιράζω.*

Κομματιάζω, διαμελίζω: *Είντ' ανιμένεις, Χάνδακα, χαράν να σε πλακώσει;* (παράλ. 3 στ.) *να έμπουνε στην χώραν-σου θεριά να σε ξεσκίσουν, να σε καταμοιράσουνε και χήρα να σ' αφήσουν;* Τζάνε, Κρ. πόλ. 502[16].

καταμολύνω.

Το μτγν. *καταμολύνω.*

Μολύνω κ. σε μεγάλο βαθμό: *κ' εσύ, Πνεύμα το Άγιον, το κεχαριτωμένον, αγιασόν-μου το κορμί το καταμολυσμένον* Τζάνε, Κρ. πόλ. 133[9].

καταμόνως, επίρρ.

Από το επίρρ. *καταμόνας* με επίδρ. των επιρρ. σε *-ως.*

Κατ' ιδίαν, μόνος: *ο προσευχόμενος και ψάλλων καταμόνως λαμβάνει χάριν εκ Θεού, ευρίσκει παρρησίαν* Κομν., Διδασκ. Δ 163.

καταμοσκεύω, βλ. *καταμουσκεύω.*

καταμουζώνω, βλ. *καταμουντζώνω.*

καταμουντζώνω, Ιστ. Βλαχ. 2059· *καταμουζώνω· καταμουτζώνω.*

Από την πρόθ. *κατά* και το *μουντζώνω.* Η λ. και στο Περί μεθύσου 607[13] (=Ιστ. Βλαχ. 2059) και σήμ.

1) Φασκελώνω: *πρώτο γράμμα ο γάιδαρος, καημένε, ερμήνεψέ-σου* ah, ah, ah, ah *φωνιάζοντας κ' εκαταμούτζωνέ-σου* Στάθ. (Martini) Β' 146. **2**) Ντροπιάζω: *πέτε των επίλοιπων... νά 'ρθουν σε τούτο το νησί έξω να πολεμήσουν, να πάθουσι τα όμοια, να κατασκοτωθούσι κι' όσοι απομείνουν ζωντανοί να καταμουζωθούσι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 316[22].

κατάμουρα, επίρρ.

Από την πρόθ. *κατά* και το ουσ. *μούρη.*

Καταπρόσωπα, κατάμουτρα: *ούτως δώσ'-τον* (εvv. *τον διάβολον*) *κατάμουρα διά της μετανοίας να πέσει εις τα τάρταρα, στα βάθη των αβύσσων* Φυσιολ. (Legr.) 441.

καταμουσιώνω, Αχιλλ. Ν 784.

Από την πρόθ. *κατά* και το *μουσιώνω.*

Στολίζω με μωσαϊκά: *στράφου* (έκδ. *στράφα*· διορθώσ.) *δεξιά να ιδείς ζωγραφισμένη την κάμαραν την θαυμαστήν, την καταμουσιωμένη* Τριβ., Ρε 222.

καταμουσκεύω· *καταμοσκεύω.*

Από την πρόθ. *κατά* και το *μουσκεύω.* Η λ. και σήμ.

Βρέχω κ. πολύ: *των παντών οπού 'σασι εκεί και τον Αιγέου, οποίος τα γένια τα λευκά εκ την πολλήν οδύνην όλα τα καταμόσκεψε για τον καλόν Αρκίταν* Θησ. ΙΑ' [9[7]].

καταμουτσουνίζω.

Από το επίρρ. *καταμούτσουνα* και την κατάλ. *-ίζω.* Η λ. στο Somav. (λ. *καταμουτζουνίζω*).

Περιφρονώ: *Τό 'καμα τυφλωμένη' με καταμουτσουνίζεις;* Πιστ. βοσκ. III 3, 82.

καταμπερδαίνω, Τζάνε, Φυλλ. ψυχ. 344, 444.

Από την πρόθ. *κατά* και το *μπερδαίνω.*

Μπερδεύομαι πολύ, βρίσκομαι σε πλήρη σύγχυση: *Πάντα όντα βιάζεται κιανείς, σου φαίνεται, λαχαίνει σ' αμπόδιστρα ανόλπιστα κι' όλος καταμπερδαίνει* Κατζ. Ε' 2.

καταμπλέκω, βλ. *κατεμπλέκω.*

καταμπλοκή η, βλ. *κατεμπλοκή.*

καταμποδίζω, βλ. *κατεμποδίζω.*

καταμπολώ, βλ. *κατεμπολώ.*

καταμυρίζω, Καλλιμ. 1243.

Από την πρόθ. *κατά* και το *μυρίζω.* Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.).

Οι μτχ. *καταμυρισμένος* και *καταμεμυρισμένος* ως επιθ.=ευωδιαστός: *μελωδιά γλυκειά και καταμυρισμένη* Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε' [1151]· *Το έδαφος δε κύκλωθεν εστί βεβλαστημένον εκ φλισκουνίων και κρινών καταμεμυρισμένων* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1558.

κατάμφω, επίρρ.

Από την πρόθ. *κατά* και την αντων. *άμφω.*

Ο ένας «καταπάνω» στον άλλο: *μακρυνθέντες βάλλονται τοις δόρασι κατάμφω* Πρέσβ. ιππ. 132.

καταναλίσκω.

Το αρχ. *καταναλίσκω.*

1) Νεκρώνω: *άτινα, ει μη ταχέως θεραπευθώσι* (εvv. *αι φλυκτίδες ή χοιράδες*), *καταναλίσκει ουκ εις μακράν τον ιέρακα* Ιερακοσ. 439[25]. **2**) (Πιθ.) σκοτώνω: *Ο δε Τεμίρ λαβών πλούτον και αιχμαλωσίαν πολλήν εξ Αγκύρας και τους συναντώντας φλέγων και καταναλίσκων* Δούκ. 101[22].

καταναλώνω.

Από τον αόρ. του *καταναλίσκω.* Η λ. και σήμ.

1α) Δαπανώ, καταξοδεύω: *Κάκείνος απεκρίνατο ότι «ου φαίνεται μοι καλόν είναι ίνα υπάγη και τοσούτον μοχθήση και καταναλώση τον βίον αυτού...»* Ψευδο-Σφρ. 320[30]· **β**) καταστρέφω: *το 'μπόριον εκούρσευσαν και εκατέλυσάν-το* (παραλ. 1 στ.). *Παντοίως το ερήμαξαν και κατηνάλωσάν-το* Χρον. Τόκκων 3798· (μεταφ.) εξαφανίζω: *το πυρ γαρ ξύλα δαπανά, θυμός δε την καρδίαν, καταναλώνει λογισμούς, σαλεύει και τας φρένας* Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 129. **2**) Καταβροχθίζω: *όφις δε πάντας* (εvv. *τους κύνας*) *καταναλώσει τάχος* Λέοντ., Αιν. (Knös) 166[5].

καταναμένω.

Από την πρόθ. *κατά* και το *αναμένω.*

Περιμένω: *καταναμένειν τον καιρόν και καρτερείν την ώραν* Καλλίμ. 1631.

κατανεανιεύομαι.

Από την πρόθ. *κατά* και το *νεανιεύομαι*. Η λ. του 5. αι. (Lampe, Lex.).

Διαπράττω πράξεις θρασείες και ασεβείς: *Ην οράν μετά των άλλων δεινών και τα των βασιλέων μνήματα ανοιγόμενα και εμπαιζόμενα. ...Και άλλα κατενεανιεύοντο οι παρανομώτατοι* Ιστ. πολιτ. 21[18].

κατανεύω, Προδρ. III 439, Λιβ. P 1176, 2193, Λίβ. Sc. 1491, Δούκ. 293[6], 297[25], Έκθ. χρον. 27[26], 75[11], Κορων., Μπούας 55· *καταγνεύω*, Λιβ. Esc. 2637.

Το αρχ. *κατανεύω*.

Γέρνω το κεφάλι προς τα κάτω: *ου κατανεύω προς την γην και βλέπω προς τα κάτω;* Γλυκά, Αναγ. 334.

κατανίγομαι· *εκαταινίγησαν*, Απολλών. (Wagn.) 689, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *εκαταγίνηκαν* (Βλ. αυτ. 689, κριτ. υπ.).

κατανικώ, Βίος Αλ. 2927.

Το αρχ. *κατανικάω*. Η λ. και σήμ.

Εξολοθρεύω: *δεν τους εκυνήγησα πλέον..., διατί πάντοτε ελυπούμουν εκείνους οπού φεύγουν και ενίκουν και δεν τους εκατανίκουν* Διγ. Άνδρ. 393[12].

Κατάνοι οι, Σταυριν. 630· *Κατάνηδες* αυτ. 758.

Η λ. και στον Αθ. Κομνηνό Υψηλάντη, Τα μετά την Άλωσιν, Κωνσταντινούπολη 1870, 305, 448, 792 κ.α.

Ουγγρικό ιππικό (Βλ. Σταυριν., Εισαγ. 22[95]): *κλαίγουν οι μάννες τα παιδιά και τα παιδιά φωνάζουν· άλλες οι Ούγγροι έπαιρναν και άλλες οι Κατάνοι* αυτ. 115.

κατανόστιμος, επίθ.

Από την πρόθ. *κατά* και το επίθ. *νόστιμος*. Η λ. και σήμ.

Πολύ νόστιμος· «ελκυστικός»: *Χείλη τα κατανόστιμα, τα γλυκοζαχαρένια* Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε' [1485].

καταντaίνω· *καταντήνω*, Χούμνου, Κοσμογ. 468.—Βλ. και *καταντώ*.

Από το *καταντώ* κατά τα σχ. *βαστώ-βασταίνω, αρρωστώ-αρρωσταίνω*, κλπ. Τ. *καταντάνω* (Ριμ. κόρ. 605) μάλλον ύποπτος (Κριαρ., B-NJ 19, 1966, 79 σημ. 2). Ο τ. *καταντήνω* πλαστός εξαιτίας της ομοιοκαταληξίας. Η λ. και σήμ.

1) Μεταβάλλομαι: *Τόσον κι' αυτή στην λαύραν-της αυξαίνει και πληθαίνει κ' έτσι το γληγορότερον σε στάκτη καταντaίνει* (ενν. *μία θύμησις*) Σουμμ., Παστ. φιδ. Β' [56]. **2**) Φτάνω: *έσωνε κ' εκατάντανε* (αν δεν πρέπει να διορθώσ. *εκατάνταινε*) *της μέρας η ασπράδα, εκίνα κι' ο κυρ-ήλιος του δρόμου να φουσκώνει, της νύχτας τες κουρφοκλεψιές να τες ξεφανερώνει* Ριμ. κόρ. 605· *ψύγει και συζαρώνει-σε* (ενν. *ο καιρός*) *κ' εις γέρα καταντaίνεις* Ριμ. κόρ. 674.

κατάντημα το.

Το μτγν. ουσ. *κατάντημα*. Η λ. και σήμ.

Τέρμα, κατάληξη: *αυτή τον εφυλάκισεν κ' εδιάβην εις τον δούκα. Εκεί ήτον το κατάντημα όλων των Γιαννιωτών* Χρον. Τόκκων 1211.

καταντήνω, βλ. *καταντaίνω*.

κατάντησις η· *κατήντησις*.

Το μτγν. ουσ. *κατάντησις*.

Κατάσταση στην οποία καταντά κάπ., κατάντημα: *'Σ τέτοιαν πικρήν κατήντησιν οι Έλληνες πολλάκις εκατηντίζαν το συχνό διά την αποτυχιά-τους* Θησ. (Foll.) I 14· *όλος απελπίστηκα, ουκ έχω πλιο βοήθεια· εις τέτοιαν κατάντησιν μ' απέσωσε η αγάπη* Θησ. Ι' [26[6]].

καταντίζω, (I).

Από τον αόρ. του *καταντώ*. Η λ. στο Somav. και σήμ.

1) Φθάνω (σε τόπο), προσεγγίζω: *όλους τους λιμεώνες-τους καλά τους εφυλάγαν, με τέτοιαν τάξη ότι αν ποτέ κατήντιζε καράβι* (παραλ. 1 στ.), *εκεί σημάδιν άφηνεν* Θησ. (Foll.) I, 13· *Τόσα πολέμα καθεείς μετά καλής καρδίας στον Άδην εκατήντιζον πάραυθες η ψυχή-του* Θησ. Η' [17[6]]. **2**) Περιέρχομαι σε δύσκολη κατάσταση, ξεπέφτω: *'Σ τέτοιαν πικρήν κατήντησιν οι Έλληνες πολλάκις εκατηντίζαν το συχνό διά την αποτυχιά-τους* Θησ. (Foll.) I 14.

καταντίζω, (II)· *στα καύχη καταντίζουν*, Χρον. Μορ. Η 766, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *τα κάθοικα τσακίζουν* (Βλ. Ξανθ., Αφ. Χατζιδ. 78).

καταντικρύ, επίρρ., Δούκ. 299[16] (έκδ. *καταντρικρύ* πιθ. από τυπογρ. λάθος), Ιστ. πολιτ. 63[22].

Το αρχ. επίρρ. *καταντικρύ*. Η λ. και σήμ.

Ακριβώς απέναντι: *Εβλέπεις τα δενδρά και εκείνον το ποτάμιν και εκείνο το αναλίβαδον τό ένι καταντικρύ-μας;* Λιβ. Sc. 1909.

καταντροπιάζω, Χρον. Τόκκων 1201, Γαδ. διήγ. (Wagn.) 532, Διγ. Άνδρ. 391[31], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 767.

Από την πρόθ. *κατά* και το *ντροπιάζω*.

Ντροπιάζω κάπ. υπερβολικά: *διά να καταντροπιάσεις τους σοφούς του κόσμου* Χριστ. διδασκ. 443· *ενικήθημεν ως άπειροι του πολέμου και εκατεντρόπιασέ-μας* Διγ. Άνδρ. 384[2].

καταντώ, (I), Ερμον. Χ 196, Λιβ. P 2081, Λιβ. Esc. 878, Χρον. Τόκκων 473, 1310, Θησ. Γ' [84[6]], Ε' [46[6]], Ψευδο-Σφρ. 318[22], Θρ. Κύπρ. Μ 203, 539, Κυπρ. ερωτ. 104[68], Ιστ. Βλαχ. 1340, 2081, Τζάνε, Κρ. πόλ. 369[14], 385[16], 476[10], 501[21], 530[4], κ.α.· μτχ. *καταντημένος*, Κυπρ. ερωτ. 73[5], Διακρούσ. 112[20].—Βλ. και *καταντaίνω*.

Το μτγν. *καταντάω*. Για τη λ. και τη σημασιολ. εξέλιξή-της βλ. Κριαρ., B-NJ 19, 1966, 75-83.

Α' Αμτβ. **1α**) Φτάνω (σε τόπο): *εξήλθομεν και δι' ημερών τρισκαίδεκα εν τη νήσω Λέσβω κατηντήσαμεν* Δούκ. 415[6]· *εις κάστρον κατηντήσασιν μέγα, φρικτόν και ξένον* Καλλίμ. 174· *εκεί όπου κατήντησα, στον σκοτεινόν τον τόπον, όχλον μ' εφάνην κ' ήκουσα* Απόκοπ.[2] 67· **β**) φτάνω (κάπου) για να ζήσω, καταφεύγω: *Γιατί κυρά-μου φεύγει απού*

ξαυτόν-μου, ήλθα, πουλλιά, με σας να καταντήσω Κυπρ. ερωτ. 77[2]· *Μέσα στα δάση θεν να καταντήσω, αποὺ τ' αδὸνιν κλαίγει πάσα μέραν* Κυπρ. ερωτ. 34[1]· **γ**) φτάνω (χρονικά): *ιδού, αδελφοί-μου και πατέρες-μου, εις τα τέλη των αιώνων κατηντήσαμεν* Ναθαναὴλ Μπέρτου, Ομιλίαι XIV 2. **2**) Οδηγούμαι, καταλήγω, περιέρχομαι σε μια κατάσταση: *Πλην εις κενόν εκατὴντησε τέλος η των ασεβών προσδοκία* Καναν. 65 Β· *εις τὸσον κατηντήκει τα του πολέμου ως και εντός εισελθείν τους Τούρκους* Δούκ. 421[23]· *εις γήρας κατηντήσαμεν ισχὺν μη κεκτημένοι* Βιος Αλ. 1152· *σχεδὸν ότι εκατήντησα να κακοθανατήσω* Λιβ. Esc. 3370· *κατήντησεν ουν εις τοσοῦτον ἀκρος της τύχης ως και καθολικός αποκρισιάριος του βασιλέως γενέσθαι* Δούκ. 161[27]· *Γιον το κερίν εις το λαμπρόν πάντα θλιμμένη εις τούτον έν' η νιότη-μου καταντημένη* Κυπρ. ερωτ. 73[5]· *της Τράπεζας...τα καθιερωμένα τα σκεύη τα πανάγια και πού να καταντήσαν* Ανακάλ. 111. **3**) Γίνομαι: *στέμμα και διάδημα της αυτοκρατορίας έφερε κ' εκατήντησε και βασιλεὺς ιστάθην* Βὲλθ. 20· *τώρα γίνηκες δειλός κ' εις ατυχία εβάλθης και βρέφος εκατήντησες ωσὰν ήσουν και πρώτα* Θησ. Β' [5[4]]. **4**) Παύω, σταματώ: *Ο πόλεμος δεν έπαυεν, ούτε και εκατάντα, μα λουμπαρδὲς και τουφεκιές ερίχνασίνε πάντα* Τζὰνε, Κρ. πόλ. 280[25]· *Απήτις απογράψανε τες σύβασες και σάζουν, μέρες οκτώ των έδωκε για να μπορούν ν' αδειάζουν. Και εν τω άμα τουφεκιές, λουμπάρδες καταντοὺνε και βροντισμό και συρισμὸ όλοι-τως δεν γροικοῦνε* Τζὰνε, Κρ. πόλ. 550[1]. **5**) Κατορθώνω: *οι διαλαλητάδες ουδέν καταντοὺν διά παντός να έχουν μαρτυρίαν περί πάντων των πραγμάτων τῶν πωλοὺν, ὁ,τι τους παραδίδουν πράγμαν οι λας να πουλήσουν* Ασσίζ. 197[19]. **Β'** Μτβ. **1**) Φτάνω (σε τόπο): *τόπον κατηντήσαμεν γλυκὺν ελευθερίας* Λιβ. (Lamb.) Ν 768. **2**) «Πετυχαίνω» (ειρων.): *Ζημιὰ εγίνην ἀμετρη, θὰνατον κατηντήσαν κι' ὁσοι εμείναν ζωντανοί πάλιν τους κυνηγήσαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 530[25]. **3**) Καθιστώ: *χώρας μεγάλης δέσποιναν σε θέλω καταντήσει* Λιβ. Esc. 3302· *σκλάβους τους εκατάντησαν όλους τους καγημένους* Θρ. Κύπρ. Μ 363· *ο κυρ-Μουρίκης έμεινεν. Και τώρα θέλεις μάθει το πού τον εκατήντησαν αυτόν και την γενεάν-του* Χρον. Τὸκκων 489.

κατaντώ, (ΙΙ)· *εκατάντησεν,* Βιος αγ. Νικ. 167· εσφαλμ. γρ. αντί *εκατάστησεν* (διόρθ. Κριαρ., B-NJ 19, 1966, 87 κε.).

κατaντώ, (ΙΙΙ)· *καταντοὺσι,* Τζάνε, Κρ. πόλ. 501[21]· εσφαλμ. γρ. αντί *κατατοὺσι* (Βλ. Νενεδάκης [Τζάνε, Κρ. πόλ. 559[11]], καθώς και Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 147).

κατανύγομαι, βλ. *κατανύσσομαι.*

κατανυκτικός, επίθ., Συναδ., Χρον. 69, Σουμμ., Παστ. φιδ. χορ. γ' [51].

Το μτγν. επίθ. *κατανυκτικός* (Lampe, Lex.). Η λ. και σήμ.

Που προκαλεί κατάνυξη: *κἀκεί ευρίσκεις σπήλαιον εις μέσον χωρισμένον, ήσυχον, κατανυκτικόν* Παΐσ., Ιστ. Σινά 176.

κατάνυξις-ξη η, Διγ. (Trapp) Gr. 2617, Διήγ. Βελ. 571, Συναξ. γαδ. 199, 208, Γαδ. διήγ. 207, Ιστ. πατρ. 122[16], Σουμμ., Παστ. φιδ. Υπόθ. [28], χορ. β' [22], Γ' [811], Διγ. Ο 286.

Το μτγν. ουσ. *κατάνυξις.* Η λ. και σήμ. *(-ξη).*

Βαθειά συγκίνηση· συντριβή της καρδιάς: *Άπαντες με κατάνυξιν ψάλλουν αυτά τα λόγια* Παΐσ., Ιστ. Σινά 637· *επειδή έπεσες εις κατάνυξιν και προσπέφτεις, ελυπήθηκα το γήρας-σου* Διγ. Άνδρ. 383[10-1].

κατανύσσομαι, Εξήγ. πέτρ. 275· *κ α τ α ν ύ γ ο μ α ι,* Ιστ. πατρ. 117[3] Παΐσ., Ιστ. Σινά 940.

Το μτγν. *κατανύσσομαι.*

Συγκινούμαι βαθιά, καταλαμβάνομαι από αισθήματα ευλάβειας: *ξανοίγει την Υπεραγίαν Θεοτόκον και το ζιμιὸ κατανύγεται και αρχίζει να αναθυμάται το μεγάλον πταίσιμον* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 439.

καταξαμίτου, επίρρ., Γεωργηλ., Βελ. 401.

Από τη συνεκφ. *κατά 'ξαμίτου.* Για τη λ. *εξάμιτον* βλ. Kahane, Sprache στ. 384, 432, 447 και Κουκ., Λαογρ. 3, 1911, 379.

(Σε χρ. επιθ.) χρυσοποίκιλτος: *τους έκαμεν...αυθέντας χρυσόζωνους και βύσσινα ρούχα καταξαμίτου να έχουν* αυτ. 345.

καταξερκώ, βλ. *καταξεσκώ.*

καταξερχίζω, βλ. *καταξεσχίζω.*

καταξεσκίζω, βλ. *καταξεσχίζω.*

καταξεσκώ· *κ α τ α ξ ε ρ κ ώ.*

Από την πρόθ. *κατά* και το *ξεσκώ.* Για τον τ. βλ. Pern., Ét. linguist. Α' 473.

Ξεσκίζω, κομματιάζω: *σαν ανδρειωμένος πού 'τονε εις δυο καταξερκά-την* (ενν. *την αρκούδα*) Διγ. Ο 1340.

καταξεσχίζω, Διακρούσ., Πένθος 110· *κ α τ α ξ ε ρ χ ί ζ ω· κ α τ α ξ ε σ κ ί ζ ω,* Σουμμ., Παστ. φιδ. Β' [1166], Δ' [1138], Τζάνε, Κρ. πόλ. 247[2].

Από την πρόθ. *κατά* και το *ξεσχίζω.* Για τους τ. του ρ. βλ. Pern., Ét. linguist. Α' 473. Η λ. και σήμ.

α) Ξεσχίζω, κομματιάζω: *η μάννα-της αρχίζει με κλιάματα να δέρνεται και να καταξερχίζει τα μάγουλα* Διγ. Ο 1878· *με θυμόν οι Αγαρηνοί τον Μιχαὴλ αρπούσι και ως λύκοι αγριότατοι, λεοντάρια θυμωμένα, τον εκαταξεσχίσασι* Λίμπον. 374· **β**) βιάζω: *με πλιαν-σου εντροπήν και με... χαρά εδικήν-μου θέλω να σε καταξεσκίσω* Πιστ. βοσκ. ΙΙ 7, 80· *Θες πούρι, Σάτυρέ-μου, να με καταξεσκίσεις την καημένη;* Πιστ. βοσκ. ΙΙ 7, 142.

καταξηλώνω.

Από την πρόθ. *κατά* και το *ξηλώνω.*

Εμποδίζω, αποτρέπω: *να μου δηγηθεί ετούτα πώς περνούσι και το ρεμέντιο νὰ 'βρομε να καταξηλωθούσι* Φορτουν. (Vinc.) Β' 274.

καταξίας, επίρρ.

Από τη συνεκφ. *κατ' αξίαν.* Το -ς από επίδρ. επιρρ. σε -ς.

Στην εξουσία-μου: *καταξίας-μου τ' άφηκε τ' αθρωπινόν κουράδιν και δίδω-τους τον θάνατον και βάνω-τους στον Άδην* Πικατ. 366.

καταξιώνω, Διακρούσ. 118[16].

Το αρχ. *καταξιώ.* Η λ. και σήμ.

Α΄ Ενεργ. **α**) Παρέχω τη δυνατότητα: *με κατηξίωσας την σήμερον ημέρα με πολλὴν αγαλλίασιν να δω την θυγατέρα* Διγ. Ο 517· **β**) θεωρώ ή καθιστώ κάπ. άξιο για κ.: *εάν με καταξιώνητε να μ' έχετε γαμπρόν-σας* (παραλ. 1 στ.), *ν' αρνήσομαι την πί-στιν-μου* Διγ. Ζ 495· *από τας χείρας του εχθρού να μας ελευθερώσει και στων δικαίων την χαράν να μας καταξιώσει* Διακρούσ. 117[18]. **Β΄** (Μέσ.) γίνομαι άξιος: *πως εκατη-ξιώθηκεν να κάμει παλληκάρι* Διγ. Ο 1274.

καταπαίζω, Ιστ. Βλαχ. 165.

Το αρχ. *καταπαίζω.*

Παίζω, κάνω «παιγνίδια», παίζω με κ.: *ο ίππος κατέπαιζεν εις όρεξιν του νέου, ο δὲ νέος εκάθητο ως ρόδον πεπλησμένον* Διγ. Ζ 1529· *θάλπεται* (ενν. *το ζώον ύδρωψ*) *τοις ύδα-σιν, τας όχθας καταπαίζει* Φυσιολ. (Legr.) 1028.

καταπάνου, επίρρ., βλ. *κατεπάνω.*

καταπανουργεύομαι.

Το μτγν. *καταπανουργεύομαι.*

Αποκρούω με πανουργία: *τις δ' αυ ο φρονιμότατος, τις δ' ο μαθὼν πτερνίζειν και καταπανουργεύεσθαι τους λόγους του Βελίαρ;* Γλυκά, Αναγ. 159.

καταπαντόθε(ν), επίρρ., Χρον. Μορ. Η 1090, 1412, 1502, 2902, 6509, Χρον. Μορ. Ρ 1632· *κ α τ α π α ν τ ο ύ θ ε (ν),* Χρον. Μορ. Η 1180, 3215, 8344.

Από την πρόθ. *κατά* και το επίρρ. *παντόθεν.* Ο τ. με επίδρ. του επιρρ. *παντού.*

α) Προς όλες τις κατευθύνσεις, παντού: *καταπαντούθε απέστειλε να έλθουν οι φλαμου-ριάροι* Χρον. Μορ. Η 7766· **β**) από παντού: *καταπαντούθε ερχόντησαν τα φράγκικα φουσσάτα* Χρον. Μορ. Η 8371.

καταπαντός, επίρρ., Χρον. Τόκκων 17, 3699.

Από τη συνεκφ. *κατά παντός.*

1) Προπαντός, περισσότερο από κάθε τι άλλο: *Άρχοντες, αρχοντόπουλα... ...εσυ-νάχθησαν... Αγάπαν-τους καταπολλά ο δούκας ο αφέντης· εχαίρετον καταπαντός με τον λαόν τόν είχεν* αυτ. 830. **2**) Με κάθε τρόπο: *Πάλαι αγάπαν και πολλά ίνα την αφεντέψει και εσπούδαζεν καταπαντός από όσον εδυνάτον* αυτ. 2301.

καταπαντού, Χρον. Μορ. Η 1632, 3241, 8364, Χρον. Μορ. Ρ 1406, 1412, 1502, 3511, 7767.

Από την πρόθ. *κατά* και το επίρρ. *παντού.*

α) Προς όλες τις κατευθύνσεις, παντού: *Καταπαντού εμήνυσε* (ενν. *ο μισὲρ Σιμούς*) *να έρχουνται φουσσάτα* Χρον. Μορ. Ρ 8344· **β**) απ' όλα τα μέρη, από παντού: *κατα-παντού εσύναξεν όλα-του τα φουσσάτα* Χρον. Μορ. Ρ 3625.

καταπαντούθε(ν), επίρρ., βλ. *καταπαντόθεν.*

καταπάνω, επίρρ., βλ. *κατεπάνω.*

καταπατητής ο· πληθ. *κ α τ α π α τ η τ ά δ ε ς,* Μαχ. 58[2-3], Θησ. (Foll.) Ι 44, Διήγ. Αλ. G 268, Πεντ. Γέν. XLII 9.

Η λ. σε σχόλ. (L-S). Για τον πληθ. *καταπατητάδες* βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β΄ 16-7.

α) Ανιχνευτής, κατάσκοπος· καταδότης: *με πονηρίαν απόστελνεν τους καταπατητά-δες του να μαθαίνει αδιάλειπτα τες των Φραγκών γαρ πράξες* Χρον. Μορ. Η 1049· *έμαθα από άνθρωπον και καταπατητὴν-μου, ο αδελφός του βασιλέως... ήλθεν* Χρον. Μορ. Η 5328· *Τούτοι όπου ελείπα και ήρταν είναι καταπατητάδες και τούτοι αρχέψαν την ταραχὴν* Μαχ. 426[1]· **β**) κλέφτης: *το πως δεν τους εδέκτηκεν ογιά πραγματευτά-δες, αμ' είπε-μας και μοιάζομεν σαν καταπατητάδες* Χούμνου, Κοσμογ. 1824.

καταπατώ, (Ι), Σπαν. (Λάμπρ.) Va 102, Διγ. Ζ 2034, Βίος Αλ. 1584, Ερωτοπ. 553, Αχιλλ. L 1227, Φυσιολ. (Zur.) III 1[3], Θρ. πατρ. Ο 24, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 319, Δούκ. 259[6], 299[27], Σαχλ. Ν 39, Δεφ., Λόγ. 78, Θρ. Θεοτ. 108, Πεντ. Αρ. XIII 32, XIV 7, XXI 32, Δευτ. Ι 22, 24, Αιτωλ., Μύθ. 36[3], Χρον. σουλτ. 92[35-6], Ιστ. πολιτ. 11[20], 21[8], Μ. Χρονογρ. 34[12], Σταυριν. 723, 1232, Ιστ. Βλαχ. 760, 1018, 1609, 2729, Σουμμ., Ρεμπελ. 160, Διγ. Άνδρ. 362[15], Αποκ. Θεοτ. Ι 133, Βακτ. αρχιερ. 162, Ζήν. Δ΄ 218, Διγ. Ο 1408, Διακρούσ. 109[5], 118[8], Τζάνε, Κρ. πόλ. 256[22], 499[3], Τζάνε, Κατάν. Αφ. 58· 339, κ.π.α.

Το αρχ. *καταπατέω.* Η λ. και σήμ.

1) Ποδοπατώ: *όλα χαμαί τα ρίπτουσιν και τα καταπατούσιν* Θρ. Κύπρ. Μ 378· *χώμα γίνου, αν ημπορείς, και ας σε καταπατώσιν* Σπαν. V 92· *να τρέχουνε με τ' άλογα, να τους καταπατούσιν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 450[12]· *να σχίζουν, να καταπατούν τα 'λόχρουσα βαγ-γέλια* Ανακάλ. 64. **2**) (Μτβ. και αμτβ.) κατασκοπεύω, εξερευνώ: *εις ένα κάστρο οχερό..., ίνα καταπατήσουσιν το γύροθεν του πύργου* Χρον. Τόκκων 779· *στο Δραγα-μέστο απέστειλεν* (ενν. *ο δούκας*) *ανθρώπους επιδέξιους, ίνα καταπατήσουσιν την νύκτα εις το κάστρο* Χρον. Τόκκων 284. **3**) Εξοντώνω, συντρίβω· κυριεύω, καταστρέφω: *καταπάτησε τα φουσσάτα του Πώρου* Διήγ. Αλ. G 286[21]· *τους εχθρούς-σου να ιδώ στους πόδας-σου καταπατημένους* Αχιλλ. L 242· *μέλλουσι καταπατήσαι πάσαν την Δύσιν* Έκθ. χρον. 8[24]· *τες χώρες-σου κουρσεύουν, καταπατούν και κάφτουν-τες* Αχιλλ. L 103. **4**) Παραβιάζω: *οικίας Εβραίων...και Τούρκων και αυτών πασιάδων κατεπάτησαν* Ιστ. πολιτ. 68[15-6]· *ήρξατο αρπάζειν και καταπατείν τα όρια των Οτμανλιδών* Ιστ. πολιτ. 73[1]. **5**) (Μεταφ.) καταδυναστεύω: *Τσαμόγλανα με παίζουνε, μπέηδες με γελούσι, σπαχήδες έχω αφέντες-μου και με καταπατούσι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 572[4]. **6**) Μεταφ. **α**) παραβαίνω κ., αθετώ· περιφρονώ: *όποιος παραβαίνει αυτούς* (ενν. *τους θείους νόμους*) *και τους καταπατεί* Ιστ. πατρ. 99[9-10]· *άνευ τινός φταίσματος να τον καταπατήσει* (ενν. *τον όρκον*) Χρον. Μορ. Ρ 4798· *πίστιν την ορθόδοξον να την καταπατούσιν;* Ιστ. Βλαχ. 2528· *του κόσμου τα κα-μώματα...* (παραλ. 1 στ.) *ως μάταια και ψεύτικα να τα καταπατήσεις* Ιστ. Βλαχ. 1330· *ποσώς δεν μας εμέτρησες κ' εκατεπάτησές-μας* Ιστ. Βλαχ. 1002· **β**) παραβλέπω: *τα όσα σου εκάμαμεν να τα καταπατήσεις* Διγ. Ο 910.

καταπατώ, (ΙΙ)· *κατεπάτησεν,* Βέλθ. 314, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *κατεπέτασεν* (Βλ. έκδ. Μαυρ., Εκλ. Α΄ 222[315] και Χατζηγιακ., Δημώδη Α΄ 221).

καταπαύγω, βλ. *καταπαύω.*

καταπαύσιμος, επίθ.

Από το *καταπαύω.* Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.).

Που φέρνει απόλυτη ησυχία, γαλήνη: *Χριστῷ, όστις σου διαφυλάττοι τον λειπόμενον βίον ειρηνικόν,... εν δὲ τη μελλούση της παλιγγενεσίας και εν τη...ανταποδώσει...και εν τῃ ουρανίῳ και καταπαυσίμῳ σιταρχίᾳ δοκιμώτατον σίτον και χριστοτερπή* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 22[30].

κατάπαυσις η, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 452.

Το αρχ. ουσ. *κατάπαυσις*. Η λ. και σήμ.

1) Σταμάτημα, τέλεια παύση: *την των θρήνων και κλαυθμών κατάπαυσιν* Καλλίμ. 2123· *Αν έν' κατάπαυσις νερού κ' η γης ανέν κ' εφάνη* Χούμνου, Κοσμογ. 489· *κατάπαυσις λέγεται και το παύσιμον, ήγουν των πραγμάτων απού έχουσιν αρχήν και τρέχουσιν ώστε να παύσουν εις τίποτας τέλος και το τέλος εκείνο λέγεται κατάπαυσις* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 455. **2α**) Καθησυχασμός, γαλήνη, ησυχία: *να δείχνει την στράταν εκεινών οπού επιθυμούσασι να φτάσουσιν εις την θείαν κατάπαυσιν* Χίκα, Μονωδ. 75-6· **β**) τόπος ανάπαυσης, ησυχίας: *η φωλιά δικαίως ονομάζεται κατάπαυσις του αετού* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 455· *ο Υιός και Λόγος του Θεού όταν εκατοίκησεν και εκατέπαυσε εις την κατάπαυσίν-του, ήγουν εις την πανάχραντον μήτραν της Παρθένου Μαρίας* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 453· (προκ. για την Παναγία): *Πρέπει λοιπόν μέσα εις τα πολλά-της ονόματα να λέγεται και Κατάπαυσις* (εvv. *η Παρθένος Μαρία*) Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 453.

καταπαύω, Σπαν. Ο 239, Σπαν. Ρ 126, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 255, Προδρ. Ι 219, Διγ. Ζ 3760, Διήγ. Βελ. (Cant.) 467, Ηπειρ. 232^{3-4}, Λίβ. Ν 2992, Χειλά, Χρον. 357, Σοφιαν., Παιδαγ. 274, Πτωχολ. α 662, Παϊσ., Ιστ. Σινά 86, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 453, 456 δις, Διγ. Ἀνδρ. 368^{18}, 397^{26}, Χριστ. διδασκ. 81· *κ α τ α π α ύ γ ω,* Μαχ. 256^{12}, 472^{19}, Διγ. Ο 2788.

Το αρχ. *καταπαύω*.

I Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1α**) Παύω, σταματώ, τελειώνω· **β**) καταπραΰνω. **2**) Καταργώ. **3**) Καταλαγιάζω, γαληνεύω κάπ.: *τον έστειλε ο πάπας... διά να καταπάψει τους αιρετικούς. Και ήτονε εις βοήθειαν των χριστιανών, οπού τους έβαλε και ομονοιάσανε* Χρον. σουλτ. 96^{20}. **Β'** Αμτβ. **1**) Παύω, σταματώ, τελειώνω: *την ακατάπαυστον οργήν και τον δαρμόν τον τόσον, τόν ήξευρες, της δέσποινας ημών και της κυρίας κατέπαυσεν, ησύχασεν* Καλλίμ. 2131· *Εκατέπαυσεν ημέρα και η νύξ ήλθεν αυτίκα* Ερμον. Φ 317. **2α**) Αναπαύομαι, ξεκουράζομαι: *να καταπαύσεις από τον κόπον της οδού και της μεγάλης καύσης* Παϊσ., Ιστ. Σινά 289· **β**) ησυχάζω, γαληνεύω· ειρηνεύω: *ημέρας τεσσαράκοντα ενήστευεν* (εvv. *ο Μωσής*) *να λάβει τας θεογράφους πλάκας δη και ούτω καταπαύει* Παϊσ., Ιστ. Σινά 64· *έκαμε τον λαόν και εκατάπαυσε ώστε να φέρει απόκρισιν* Σουμμ., Ρεμπελ. 181. **3**) φθάνω: *Τις μοι παράσχη πτέρυγας και πετάσαι, φιλτάτη, και εις αγκάλας δέ τας σας προς ώραν καταπαύσαι;* Διγ. (Trapp) Gr. 664. **II** Μέσ. **1**) Ειρηνεύω, ησυχάζω: *να προσκυνήσουνε και να παραδοθούνε, να κάμουνε τες σύβασες και να καταπαυτούνε* Τζάνε, Κρ. πόλ. 466^{6}. **2**) Παύω, θεραπεύομαι: *ίνα...ο ρευματισμός καταπαύηται* Ιερακοσ. 409^{13-4}.

καταπεδουκλώνομαι.

Από την πρόθ. *κατά* και το *πεδουκλώνομαι*.

Μπερδεύομαι, σκοντάφτω: *εκαταπεδουκλώθηκε* (εvv. *τ' άλογον*), *πέφτει, κουλουμουντρίζει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1719.

καταπειθής, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *καταπειθής*.

Υπάκουος, πρόθυμος: *ο βασιλεύς...εύρε τον άνδρα καταπειθή και εις παντοίαν βοήθειαν έτοιμον* Δούκ. 67^{18-9}· *πολλά καμών* (εvv. *ο Θεολόγος*) *και λαλήσας περί ειρήνης ουκ εδυνήθη ποιήσαι* (έκδ. *πείσαι*· χφ. *ποίσαι*· διορθώσ.) *καταπειθή τον τύραννον* αυτ. 231^{26}.

καταπείθω, Τρωϊκά 524^{8}, Διγ. Ἀνδρ. 397^{3}, Διγ. Ο 2963.

Το μτγν. *καταπείθω*.

Α' Ενεργ. **α**) Πείθω εντελώς, πειθαναγκάζω κάπ.: *με τα λόγια-του εκατάπεισεν την Μαξιμώ, ως και καλά το εγνωρίζετε, ότι το γένος των γυναικών πολλά είναι γληγορογύριστον* Διγ. Ἀνδρ. 386^{26}· *να τον καταπείσω να σε στεφανωθεί* Διγ. Ἀνδρ. 372^{15}· **β**) συμβουλεύω: *περισσούς απ' αυτουνούς τους είχαν θανατώσει, έτσι τους εκατάπεισεν η μιαρή-τους γνώση* Ιστ. Βλαχ. 1122. **Β'** (Μέσ.) πείθομαι, πιστεύω: *Νυν κατεπείσθητέ μου; Ότε προσήλθον προς υμάς καλώς και πειθηνίως, αντιπαραταξάμενοι κατεμαχέσασθέ μου* Βίος Αλ. 2900.

καταπεινασμένος, μτχ. επίθ.

Από την πρόθ. *κατά* και τη μτχ. παρκ. του *πεινώ*.

Πολύ πεινασμένος: *από τες φλέβες-του συχνά το αίμα εβύζανά-του ωσάν αβδέλλα νηστική και καταπεινασμένη* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [15].

καταπέμπω.

Το αρχ. *καταπέμπω*.

Βυθίζω σε απελπισία· (μεταφ.) στέλνω στον Ἀδη: *πιττάκιν τό εκατάπεμψεν απέσω την ψυχήν-μου, εις θάνατον με απέσωσεν* Λίβ. Ν 1777.

καταπέτασμα το, Θρ. Θεοτ. 45.

Το μτγν. ουσ. *καταπέτασμα*. Η λ. και σήμ.

α) Πανί που καλύπτει κ.: *όταν...την θέσιν του ποδός βλαβή* (εvv. *ο ιέραξ*)*...από του περιπλακήναι αυτόν εν τω κονταρίω, μη κρεμαμένου καταπετάσματος...* Ιερακοσ. 492^{27}· **β**) ύφασμα που χωρίζει το ιερό από τον κυρίως ναό: *Προσέτι καταπέτασμα έστι συνεσταλμένον* (παραλ. 1 στ.). *Εν μέσω επικρέμαται, χρυσόφαντον μέν πέλει* Παϊσ., Ιστ. Σινά 851· *Τότε το καταπέτασμα του ναού διεσχίστη* Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 430.

καταπέτομαι.

Το αρχ. *καταπέτομαι*.

Τοποθετούμαι επάνω σε κ. γρήγορα: *όσα άστρα έναι εις τον ουρανόν και φύλλα έναι εις τα δένδρα κι' όσα πουλίτσια πίνουσιν στην Νικαίαν την λίμνην ούτως εκαταπέτουντα οι σέλες εις τους μαύρους* Διγ. (Trapp) Esc. 916.

κατάπετρα τα, Διγ. Ἀνδρ. 380^{25}.

Από την πρόθ. *κατά* και το ουσ. *πέτρα* με αλλαγή του γένους. Η λ. στο Du Cange.

Πετρώδεις τόποι: *Εις ταύτα τα λαγκάδια και ταύτας τας κλεισούρας κ' εις ταύτα τα κατάπετρα* Διγ. Ζ 3028.

καταπετώ.

Από την πρόθ. *κατά* και το *πετώ*.

Πετώ προς τα κάτω, πέφτω με ορμή (στο έδαφος): *Εξαίφνης κατεπέτασεν* (*κατεπέτασεν*, έκδ. Μαυρ., Εκλ. Α' 222^{315}· χφ. και έκδ. Κριαρ. *κατεπάτησεν*· βλ. και Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 221) *ο γρύψος εκ του τόπου· αντίπερα του ποταμού απήγε και εστάθην* Βέλθ. 314· *όταν θεάσηται τινα* (εvv. *ο ιέραξ*) *εισερχόμενον, το άγριον αυτού δεικνύων τότε καταπετά και τα μέν πτερά αυτού θραύονται, αυτός δέ απόλλυται* Ιερακοσ. 369^{22}.

καταπέφτω, Αχέλ. Πρόλ. 22.

Από την πρόθ. *κατά* και το *πέφτω*. Η λ. και σήμ. (Andr., Lex., Δημητράκ.).

Α' Αμτβ. **1**) Πέφτω επάνω: *ούτως εκαταπέφτουντα οι σέλες εις τους μαύρους* Διγ. Esc. 925. **2**) Περιέρχομαι σε μια κατάσταση, καταλήγω: *κατέπεσεν εις έρωταν* Λίβ. Ν 2332· *εκατέπεσεν εις ζάλην του θανάτου* Χρον. Μορ. Η 7768. **Β'** Μτβ. **α**) επιτίθεμαι εναντίον κάπ.: *όταν μικρὸν εσέβηκεν* (ενν. *εις την κλεισούρα*), *ευθύς κατάπεσάν-τον* Βέλθ. 229· **β**) πολιορκώ: *το πώς την εκατέπε[σ]εν* (ενν. *την Κωνσταντίνου πόλη*), *πόσον φουσσάτον είχεν* Θρ. Κων/π. (Mich.) 94· **γ**) «πολιορκώ» κάπ., πλησιάζω κάπ. επίμονα: *Τόσοι μ' εκαταπέσασιν πιττάκια να με δώσουν* Απόκοπ.^{2} 481.

καταπηδώ, Διγ. (Trapp) Gr. 3460, Διγ. Ζ 925, Διγ. (Trapp) Esc. 798, 847, 903, 1177, 1219, Βέλθ. 847.

Το αρχ. *καταπηδάω*.

α) Πηδώ «παίζοντας»: *ο μαύρος παίζειν ήρξατο, ορωτικώς ωρχήσθη, καταπηδά συχνά-πυκνά και παίζει ωραιωμένα* Αχιλλ. Ν 361· **β**) πηδώ προς τα κάτω: *ηύρασιν τον νεώτερον κειτόμενον στην κλίνην* (παραλ. 3 στ.). ...*ως είδεν ο νεότερος τους γυναικάδελφούς-του* (έκδ. *γυναικαδελφούς*), *γοργόν εκατεπήδησεν και προσυπήντησέ-τους* Διγ. (Trapp) Esc. 414.

καταπιάνω, Χρον. Μορ. Η 187, 1818, 1820, 3521, 5988, 6005, 6087, 6107, Αχιλλ. Ν 1562, Μαχ. 670^{7}, Δεφ. Λόγ. 676, Αιτωλ., Βοηβ. 215, Παλαμήδ., Βοηβ. 69, Σταυριν. 292, Διγ. Ἀνδρ. 343^{25}, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [662], Πτωχολ. α 118, Διγ. Ο 1808, 2270, 2579.

Από την πρόθ. *κατά* και το *πιάνω*. Η λ. στο Du Cange και σήμ.

Α' Ενεργ. **1**) Κυριεύω: *Από τα πάθη γροικάσαι καταπιασμένος* Πηγά, Χρυσοπ. 271. **2**) «Ξεσκεπάζω», φανερώνω (πράξεις κάπ.): *όταν ιδεί η πολιτική καλά και εντροπιάσθη κ' εμάθα τα κλωστάτα-της και ιδεί κ' εκαταπιάσθη* Σαχλ. Ν 285· *ν' αγροικήσετε... ο Λύκος με την Αλουπού πώς ήπιαν το φαρμάκι. Πώς ήτονε η αφορμή, πώς εκαταπιαστήκαν και τι νοβέλλα πάθασι και πώς εντροπιαστήκαν* Γαδ. διήγ. 3. **3**) Αρχίζω: *Εν τούτῳ παύω απεδώ, θέλω να το σκολάσω τούτο το αφηγούμενο, άλλο να καταπιάσω* Χρον. Μορ. Ρ 1200· *εκατάπιασα την μάχην με τον ρήγαν* Χρον. Μορ. Η 6182. **Β'** Μέσ. **1**) Επιχειρώ: *εγώ 'μ' ο Διγενής και δε θε με νικήσει όστις μ' εμέν καταπιαστεί διά να πολεμήσει* Διγ. Ο 1672· *'Οταν η κόρη εγροίκησεν το σκάψιμον του κάστρου, εδειλίασεν και παρευθύς να κτίσει εκαταπιάσθη ένα γύρον μικρότερον τείχον επεχειρίσθη* Θησ. (Foll.) Ι 97. **2**) Συνδέομαι φιλικά ή ερωτικά: *Δεν σ' έλεγα, ταλαίπωρη, μηδέν καταπιαστούμεν με τους ευγενικότερους μήπως κ' εντροπιαστούμεν;* Αιτωλ., Βοηβ. 38· *εκατεπιάστηκα και ήλθα εις θέλημά-σου* Ερωτοπ. 94· *πάλιν πολλά ἐναι εις εμέν μεγάλη αφροσύνη, καλά τυχαίνει το αληθές, καταπιασμένη είμαι* Πόλ. Τρωάδ. 78. **3**) Τακτοποιούμαι: *Εις τα τειχιά εράντισαν* (?) *όλοι καταπιασμένοι κι' απέσω πάλιν έβγησαν όλοι ορδινιασμένοι* Θρ. Κύπρ. Κ 845. **4**) Μπλέκομαι: *τα κλαδία των δένδρων ήσαν ωσάν καταπιασμένα ένα με το άλλον* Διγ. Ἀνδρ. 374^{26}.

κατάπιασμα το.

Από το *καταπιάνω* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. στο Somav.

Εγχείρημα, πολεμικό τέχνασμα: *εφύγαν μερικοί στον καντζιλιέρην τότες κι' όλα τα καταπιάσματα, κατασκευές Μιχάλη τους* (έκδ. *τῆς*· διορθώσ.) *τ' αναφέραν πάραυθα* Παλαμήδ., Βοηβ. 1047.

καταπικραίνω, Λόγ. παρηγ. L 1, Λόγ. παρηγ. Ο 583, Λίβ. Esc. 792, Λίβ. (Lamb.) Ν 118.

Από την πρόθ. *κατά* και το *πικραίνω*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.) και σήμ.

Α' (Ενεργ.) στενοχωρώ, λυπώ κάπ. πολύ: *μόνον εμέν η ενθύμησις, ξένε-μου, του Λιβίστρου να κόπτει την καρδίαν-μου, να με καταπικραίνει* Λίβ. Esc. 3359. **Β'** (Μέσ.) (με σύστ. αντικ.) στενοχωριέμαι: *εγνώρισες τας θλίψεις-μου και τους παρεδαρμούς-μου, έμαθες τας πικρίας-μου, τὰς εκατεπικράνθην* Λίβ. Esc. 2597.

καταπίνω, Προδρ. ΙΙΙ 202, Καλλίμ. 681, 1286, Ιερακοσ. 425^{21}, 435^{14}, 456^{12}, Χούμνου, Κοσμογ. 879, Πεντ. Γέν. XLI 7, 24, Ἐξ. XV 12, Αρ. XVI 34, XXVI 10, Δευτ. XI 6, Αχέλ. 1403, Διγ. Ἀνδρ. 407^{28}, 412^{14}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 842, 1008, Δ' 595, Ζήν. Γ' 54, Ε' 221, Διακρούσ. 101^{13}, 104^{22}, κ.π.α.

Το αρχ. *καταπίνω*. Η λ. και σήμ.

1α) Πίνοντας «κατεβάζω» κ.: *οι δ' άλλοι καταπίνουσιν αντί ψωμίου φαρμάκιν* Προδρ. ΙΙΙ 225· **β**) ρουφώ, απορροφώ: *Το πρώτον αίμα εχύθηκεν κ' η γης το καταπίνει* Χούμνου, Κοσμογ. 189· *να μην με πνίξουν τα νερά και να με καταπιούσι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 143^{9}. **2**) Εξαφανίζω: *Ο δὲ Μωσῆς εισδύς ευθύς τη πέτρᾳ εκρυβήθη* (παραλ. 1 στ.), *πρηνής στενοχωρούμενος στην πέτραν κατεπόθη κ' η πέτρα εκ της στενωσιάς ως ζύμη εσηκώθη* Παΐσ., Ιστ. Σινά 101.

καταπίπτω.

Το αρχ. *καταπίπτω*.

Πέφτω κάτω· πλαγιάζω: *Αφού δὲ κατεπίπτασιν οι πάντες και εκοιμώντον* Βέλθ. 1054.

κατάπιστα, επίρρ., Πουλολ. Αθ. 49.

Από το *κατόπι(ν)* ή το *κατόπισθεν* αναλογ. προς το επίρρ. *μπροστά* και τα άλλα ανάλογα σε *-στά*. Πιθ. προϋπήρξε τ. *κατοπιστά*.

Αποπίσω, το κατόπι: *ούτως αφυρώσασιν κατάπιστα να τρέχουν εκείνων όπου έφευγαν κι' αν τύχει να τους σώσουν* Χρον. Μορ. Ρ 9046· *όπου τα ιδείς* (ενν. *συ ο καπικάνος τα ψάρια*) *κατάπιστα ώσπερ τον λίθον πίπτεις* Πουλολ. Ζ 48.

καταπιστεύω, Βυζ. Ιλιάδ. 971.

Το μτγν. *καταπιστεύω*.

Εμπιστεύομαι: *Αντίγονε, πιστότατέ μοι φίλε, σαυτόν μοι καταπίστευσον, φόβον μη σχων μηδένα* Βίος Αλ. 5170.

καταπλάθω, βλ. *καταπλάττω*.

καταπλακώνω, Τζάνε, Κρ. πόλ. 488^{15}.

Από την πρόθ. *κατά* και το *πλακώνω*. Η λ. στο Somav. και σήμ.

Α' Ενεργ. **1α**) Πέφτω και πλακώνω, συνθλίβω: *εγίνη μέγας βροντισμός στα βόλια που πετούσαν στα σπίτια, στα καμπαναριά πού 'διναν και χαλούσαν, στον Ἅγιον Τίτον νά 'ρχονται να τους καταπλακώσει, που τ' άγιον αίμα δείχνασιν κ' ήταν ανθρώποι τόσοι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 268^{9}· **β**) επιχωματώνω: *έριξαν χώμα πολύ και εκαταπλάκωσαν την θάλασσαν και έκτισαν απάνω σπίτια* Δωρ. Μον. XXIX. **2**) Επιτίθεμαι αιφνιδιαστικά και νικώ: *οι Τούρκοι να δουλεύγουνε κοντά για να σιμώσουν, να εύρου τόπον εὐ-*

κολον να τους καταπλακώσουν Τζάνε, Κρ. πόλ. 487[2]· με τέχνην του εμήνυσε να τον απομωρώσει διά να έλθει έξαφνα να τον καταπλακώσει Ιστ. Βλαχ. 972· (προκ. για συναίσθημα) κατακυριεύω: επάσκισα όσο μπόρεσα τη λόχη-τση την τόση 'ς τσ' αρχές να σβήσω, πλειότερα πρι με καταπλακώσει Ερωφ. Α' 180. **Β'** Μέσ. **1**) Ποδοπατιέμαι, τσαλαπατιέμαι: έριξαν τες λουμπάρδες-τους σύχνσιν για να βάλουν, για να ανακατωθούσινε, να καταπλακωθούσι Τζάνε, Κρ. πόλ. 268[15]· Καταπλακώνετ' ο λαός κι' ο εις τον άλλο αμπώθει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1043. **2**) Φθάνω, ενσκήπτω: ως είδαν ότι ο χειμών καταπλακώθη, όρισαν τους ανθρώπους Κώδ. Χρονογρ. 53[37].

καταπλανεύω, βλ. καταπλανώ.

καταπλανώ· μτχ. *κ α τ α π λ α ν ε μ έ ν η* Διγ. Α 3777 (αν δεν πρόκ. για ρ. καταπλανεύω).

Από την πρόθ. κατά και το πλανώ (Βλ. και L-S).

Παραπλανώ, ξεγελώ: *έρως...καταπλανά γαρ και καταθολοί, συγχέει σύνεσιν και νουν και φρένα* Ερμον. Ψ 10.

κατάπλασμα το, Ορνεοσ. αγρ. 554[25].

Το αρχ. ουσ. *κατάπλασμα*. Η λ. και σήμ.

α) Μαγικό κατασκεύασμα: *(Η γραυς κατασκευάσασα το μαγεμένον μήλον λέγει και συμβουλεύεται τω βασιλεί τοιαύτα)* (παραλ. 3 στ.): *«ου μάχης ένι γαρ καιρός, αλλά προσκαρτερίας εμών χειρών γεροντικών, εμών καταπλασμάτων»* Καλλίμ. 1221· **β**) θεραπευτικό επίθεμα: *θλάσας όστρακα κυκλοτερή...ποίει κατάπλασμα και θες αυτό επί του πάσχοντος τόπου* Ιερακοσ. 493[4].

καταπλάττω· *κ α τ α π λ ά θ ω*, Ριμ. Βελ. 172· *κ α τ α π λ ά σ σ ω*, Ιερακοσ. 495[15].

Το αρχ. *καταπλάττω*. Ο τ. *καταπλάθω* από τον αόρ. *κατέπλασα*.

1α) Διαμορφώνω, κατασκευάζω: *τέμενος Άμμωνος θεού χρύσεον καταπλάττει* (ενν. *ο Αλέξανδρος*) Βίος Αλ. 1249· **β**) επινοώ: *ψυχρόν σοι σόφισμα κατάπλασεν η κόρη* Βέλθ. 571. **2**) Κάνω κατάπλασμα: *ας αγοράσουν κοιλίαν βοϊνήν σύσχατον και ας καταπλάσουσιν και αυτόν και ας το ποιήσουσιν έμπλαστρον* Σπανός (Eideneier) Α 485.

καταπλατύνω.

Το μτγν. *καταπλατύνω*.

Πλαταίνω, δίνω έκταση: *και τι-μου την αφήγησιν, φίλε-μου, καταπλατύνω;* Λίβ. Ρ 907.

κατάπλεξις-ξη η.

Από το *καταπλέκω*.

Πλοκή (του τραγουδιού) (Για τη σημασ. πβ. το αρχ. *καταπλοκή*, L-S, λ. *καταπλοκή* ΙΙ, καθώς και Αχιλλ. Ν 634: *της γραφής η συμπλοκή*): *το καταλόγιν ήρχισεν ο Αχιλλές και λέγει* (έκδ. *λέγειν*· διορθώσ.). *Είχεν* (ενν. *το καταλόγιν*) *και την κατάπλεξιν* (χφ. *κατάλεξιν*· διόρθ. Λάμπρ.) *του τραγουδίου ετούτον* (έκδ. *ετούτου*· διορθώσ.): *«με το φεγγάριν έρχομαι* (έκδ. *έρχομαιν*· διορθώσ.) *στον κήπον-σου, κυρά-μου»* Αχιλλ. Ο 519.

καταπληγώνω, Αχιλλ. Ν 909, Θρ. Κων/π. Β 78, Μαχ. 444[26], Σκλέντζα, Ποιήμ.

5[23], Π. Ν. Διαθ. φ. 246β, 513, Κατζ. Β' 150, Σουμμ., Παστ. φιδ. Β' [549], Φορτουν. (Vinc.) Γ' 365, 443, Τζάνε, Κρ. πόλ. 245[22].

Από την πρόθ. κατά και το *πληγώνω*. Τ. *καταπληγόω* στον Ψελλό (Steph., Θησ.). Η λ. και σήμ.

Επιφέρω σε κάπ. πολλές πληγές, κατατραυματίζω: *να πέψει σαΐταν εις εσέν να σε καταπληγώσει* Αχιλλ. L 634· *ατός-του δεν εδύνετον, αυτός ευλογημένος, γιατ' ήτονε αδύναμος και καταπληγωμένος* Αχέλ. 2301· (μεταφ.) *με ανελεήμονον ψ[υχ]ήν εκαταπλήγωσέ-με* (ενν. *η ζηλοφθονία*) Ντελλαπ., Ερωτήμ. 26· *να μου γιάνεις την καρδιάν την καταπληγωμένη* Σουμμ., Παστ. φιδ. Β' [516].

καταπληκτικώς, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. *καταπληκτικώς*.

Με κατάπληξη, με θαυμασμό: *Αχιλλεύς γαρ τηνικαύτα, ο ταχύς γουν εις τους πόδας, καταπληκτικώς ιδόντα προς τον βασιλέα λέγει* Ερμον. Θ 112.

καταπληρώ.

Από την πρόθ. *κατά* και το *πληρώ*. Η λ. τον 4. αι. (Steph., Θησ. και Lampe, Lex.).

Γεμίζω από κ.· (εδώ προκ. για υπέρμετρο συναίσθημα): *αμέτρου λύπης την ψυχήν όλως κατεπληρώθην* Βίος Αλ. 4160.

καταπλήσσω, Σπανός (Eideneier) Α 198, Ερμον. Γ 147, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 963.

Το αρχ. *καταπλήττω*. Η λ. και σήμ.

Ι Ενεργ. **1**) Χτυπώ δυνατά κάπ.· σκοτώνω: *Τον δε Δαρείον ουκ αυτός ανείλον, τον Περσάρχην. Οι τούτον* (ενν. *τον Δαρείον*) *καταπλήξαντες ουκ είδον αυτούς* Βίος Αλ. 3975. **2**) Προκαλώ σύγχυση, τρόμο: *ρωμαΐκήν και ξένην στολήν κελεύσας* (ενν. *ο σουλτάνος*) *ίνα φορέσωσιν, όπως καταπλήξη τους εναντίους* Σφρ., Χρον. μ. 158[13]. **ΙΙ** Μέσ. **Α'** (Μτβ.) θαυμάζω κ. υπερβολικά (Για τη σύντ. βλ. Ανδρ., Προσφ. Κυριακ. 54): *τα σκεύη της τραπέζης από χρυσού μετά πολλών εξόχων τεχνωμάτων· να κατεπλάγης εκπαντός του χρυσοχού τας χείρας* Καλλίμ. 364. **Β'** (Αμτβ.) εκπλήσσομαι, σαστίζω: *Ποίος νους ανθρώπου να μην καταπλαγεί, ότι τέτοιον παιδίον να φθάσει την έλαφον χωρίς άλογον* Διγ. Άνδρ. 345[11].

καταπλοκή η.

Το αρχ. ουσ. *καταπλοκή*.

Περιπλοκή, ατυχία: *εις αστρικόν καταπλοκής, εις ώραν αδικίας η μάννα-μου μ' εγέννησε* Γλυκά, Στ. 295.

καταπλοκισμένος, μτχ. επίθ.

Από την πρόθ. *κατά* και τη μτχ. παρκ. του *πλοκίζομαι*.

«Μπλεγμένος» (σε υπόθεση επιλήψιμη): *τοιούτα κορμία ένι οπού ουδέν ημπορούν να εγκλητεύσουν...,ώσπερ ένι εκείνος καταπλοκισμένος εις κλεψίαν ού αρπαγήν* Ασσιζ. 282[26].

καταπλουμισμένος, μτχ. επίθ.

Από την πρόθ. *κατά* και τη μτχ. *πλουμισμένος*. Πβ. λ. *καταπλούμιστος* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Καταστολισμένος: *μία καταπλουμισμένη νεράιδα, άξια κι' όμορφη, πλήσια χαριτωμένη* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [1065].

καταπλουτίζω, Βίος Αλ. 2411.

Το αρχ. *καταπλουτίζω*. Η λ. και σήμ.

Πλουτίζω κάπ.: *του κόσμου όλας τας χάριτας και τας ευμορφοσύνας εσέ, κόρη, τας έδωκεν* (ενν. *η φύσις*) *και κατεπλούτισέ-σε!* Βέλθ. 650.

καταπλύνω.

Το αρχ. *καταπλύνω*.

Πλένω με επιμέλεια: *Όλους* (ενν. *τους νεκρούς*) *με τα μυριστικά, αρώματα και σμύρναν, με δάκρυα και με κλάψιμον όλους εκαταπλύναν* Θησ. Ι' [4^{6}].

καταπνίγω.

Η λ. στον Αριστ. και σήμ.

Πνίγω· πιέζω, αποκλείω ασφυκτικά: *Καλλιούπολιν, ήτις εστί λαιμός...και πνιγμονή των χριστιανών καταπνίγων και ολεθρεύων αυτούς, πώποτε...εις τέλος εξάγω* Δούκ. 199^{7}.

καταπόδι(ν), επίρρ., Χρον. σουλτ. 62^{1}, 130^{21}, Διγ. Άνδρ. 319^{5}, 370^{3}· *κ α τ α π ό δ ο υ,* Πεντ. Γέν. XVII 10, XXIV 61, XXXI 36, XXXV 5, XLI 3, XLIV 4, XLVIII 6, Έξ. XIV 4, 8, 17, XV 20, XXIX 29, XXXIV 16, Λευϊτ. XVII 7, XX 5, 6, XXV 46, XXVI 33, Αρ. XXV 8, XXXII 11, 12, Δευτ. I 8, 36, IV 3, VI 14, X 15, XI 4, XIX 6, XXIV 20, XXXI 16· *κ α τ α π ο δ ο ύ,* Βίος Δημ. Μοσχ. 633.

Από τη συνεκφ. *κατά πόδι* ή από την αρχ. επιρρ. έκφρ. *κατά πόδας* ή *κατά πόδα* (L-S, λ. *πους* I 5b). Ο τ. *καταπόδου* από επίδρ. της επιρρ. κατάλ. -ου. Ο τ. *καταποδού* σήμ. στην Κεφαλληνία (Τσιτσέλη, Γλωσσάρ. Κεφαλλ. 220). Η λ. στο Somav. και σήμ.

Α' Τοπ. **1α**) Κατόπι, στα ίχνη κάπ.: *Ο δε πρωτομάστορης εξεπλάγη και έδραμεν εις τον βασιλέαν καταπόδι θυμωμένος* Διήγ. Αγ. Σοφ. 155^{2}· *ο Μουράτης είπε των ανθρώπωντου ότι να πάνε καταπόδι να γυρέψουνε να ευρούνε τον Μουσταφά* Χρον. σουλτ. 59^{27}· **β**) μαζί με κάπ.: *αν τύχει να μη θελήσει η γεναίκα να πάει καταπόδου-μου προς την ηγή ετούτη;* Πεντ. Γέν. XXIV 5. **2**) Ξανά πίσω: *Μωσέ...εδηλαγώγησεν το ποίμνιο καταπόδου την έρημο* Πεντ. Έξ. III 1. **Β'** (Χρον.) μετά, έπειτα από κάπ. ή κ.: *για διαθήκη ναιώνα να είμαι εσέν για Θεός και της σποράς-σου καταπόδου-σου* Πεντ. Γέν. XVII 7· *αφήκαμεν ενθύμησιν εις εκείνους όπου θέλουν έλθει καταπόδιν-μας* Διγ. Άνδρ. 365^{2}· *ήτον καταπόδου το θανατικό* Πεντ. Αρ. XXV 19. **Γ'** Μεταφ. **1**) Όμοια με κάπ.: *μη είσαι καταπόδου πολλούς να κακύνεις* Πεντ. Έξ. XXIII 2. **2**) Σύμφωνα με κ., όπως επιθυμεί και κατευθύνει κ., όπως επιβάλλει, προστάζει κ.: *να κάμετε αυτά και να μη καταπατήσετε καταπόδου την καρδιά-σας και καταπόδου τα μάτια-σας* Πεντ. Αρ. XV 39· *να πορνέψουν καταπόδου τα ειδωλά-τους και να θυσιάσουν εις τα ειδωλά-τους* Πεντ. Έξ. XXXIV 15. **Δ'** Φρ. **1**) *Γεμίζω καταπόδου τον Κύριον ή του Κυρίου*: βλ. *γεμίζω* Α' 5. **2**) *Πηγαίνω καταπόδου* (*τον Κύριο ή είδωλα*)=ακολουθώ πιστά, λατρεύω: *καταπόδου τον Κύριο τον Θεό-σας να πάτε και αυτόν να φουβάστε* Πεντ. Δευτ. XIII 5. **3**) *Στρέφομαι από καταπόδου* κάπ.=απομακρύνομαι από κάπ., εγκαταλείπω κάπ.: *να μην διει* (ενν. *ο Θεός*) *εις εσέν ασκημιά τίπετε και να στραφεί από καταπόδου-σου* Πεντ. Δευτ. XXIII 15.

καταπόδου και **καταποδού,** βλ. *καταπόδι(ν)*.

καταπολεμίζω.

Από την πρόθ. *κατά* και το *πολεμίζω*.

Πολεμώ, συνεχίζω τον πόλεμο: *Ημέρας ουν γενομένης και χαρμοσύνως τε και ευθαρσώς καταπολεμίζοντες* (ενν. *οι Τούρκοι*)*...άλλον λίθον...τη φωλεά της χωνείας ενήρμοσαν* Δούκ. 347^{27-8}.

καταπολεμώ, Καλλίμ. 1038, 1041, Βίος Αλ. 2340, 3330, Θρ. Κων/π. Β 13, Θρ. Κων/π. διάλ. 11.

Το αρχ. *καταπολεμέω*. Η λ. και σήμ.

1) Κυριεύω, καταστρέφω με πόλεμο: *λέγει-τους* (ενν. *ο βασιλεύς*) *πώς να δυνηθούν να καταπολεμήσουν το κάστρον* Καλλίμ. 955· *Επί τρισίν ημέραις ουν πάσα Θηβαίων πόλις πυρί συγκατεκαίετο και κατεπολεμείτο* Βίος Αλ. 2230· *βλέπετε...* (παραλ. 1 στ.) *...όσα εγίνουντα δι' εκείνην την Ελένην, ότι εκατεπολέμησεν άπασαν την Συρίαν* Διγ. (Trapp) Esc. 617· (προκ. για σφοδρό αίσθημα) κυριεύω ολοκληρωτικά, καταβάλλω: *εκείνος μεν εξ έρωτος εκατεπολεμήθην* (παραλ. 1 στ.), *άπνους, νεκρός ευρέθηκεν, όλως αποθαμένος* Καλλίμ. 933. **2**) Πολεμώ εναντίον κάπ., προσπαθώ να υποτάξω: *ο Χαμζάς συν τοις υπ' αυτόν...καταπολεμήσας το πολίχνιον ημέρας κβ' και μηδέν κερδίσας, επανέζευξε* Δούκ. 407^{29}. **3**) Εξουδετερώνω σε μάχη: *Ίσως ηττήθη...και κατεπολεμήθη και κείται μεν Καλλίμαχος νεκρός από πολέμου* Καλλίμ. 1372.

καταπολλά, επίρρ., Διγ. Ζ 1881, 2159, Λιβ. Esc. 678, Χρον. σουλτ. 40^{32}, 101^{11}, Σουμμ., Ρεμπελ. 160, 162, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [186], Χριστ. διδασκ. 183, Διγ. Ο 1722.

Από τη συνεκφ. *κατά πολλά*. Η συνεκφ. στο Steph., Θησ. (λ. *πολύς*). Πβ. Καψ., Αθ. 73/4, 1973, 559.

Πάρα πολύ: *ήκαμέ-του μιαν πληγή καταπολλά μεγάλη* Διγ. Ο 266· *καταπολλά εθαύμασαν αυτόν τον νέον όλοι* Διγ. Ζ 344.

καταπολύ, επίρρ., Διγ. (Trapp) Gr. 1278, 1929, Διγ. Ζ 1373.

Από τη συνεκφ. *κατά πολύ*. Για τη συνεκφ. βλ. Steph., Θησ. (λ. *πολύς*). Πβ. Καψ., Αθ. 73/4, 1973, 559.

α) Πάρα πολύ, υπερβολικά: *Ακρίτης δε ως ήκουσεν τους λόγους τους τοιούτους, εθλίβηκε καταπολύ* Διγ. Ζ 1372· *εφάνη εν τω καιρώ εκείνω ιερομόναχός-τις...μέθυσος καταπολύ* Ιστ. πολιτ. 43^{19}· **β**) διεξοδικά, με λεπτομέρειες: *υπέρ τούτου καταπολύ ο λόγος μεν δηλώσει* Διγ. (Trapp) Gr. 2940.

καταπονεμένα, επίρρ.

Από το επίθ. *καταπονεμένος*.

Με επιμονή, με κόπο: *πολεμώντας καταπονεμένα την αμαρτίαν και τον διάβολον* Χριστ. διδασκ. 357.

καταποντίζω, Ασσίζ. 35^{2}, Λιβ. Esc. 2987, Δελλ. [Πάθη Χριστού] σ. 42, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 583, Δούκ. 307^{15}, Χούμνου, Κοσμογ. 843, 876, 879, 1117, 2074, Σκλάβ. 41, Αχέλ. 46, Ιστ. Βλαχ. 2523, Σουμμ., Ρεμπελ. 186, Διγ. Ο 112, Διακρούσ. 90^{18}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 470^{18}.

Το αρχ. *καταποντίζω*. Η λ. και σήμ.

Ενεργ. και μέσ. **1**) Καταβυθίζω, πνίγω: *Τας δε τριήρεις... κακώς καταποντίσατε*

Βιος Αλ. 1902· *Προτού μας πάρ' η θάλασσα να μας καταποντίσει* Γαδ. διήγ. 179· *Εκύκλωσεν ο ποταμός κ' εκαταπόντισέν-τους* Βέλθ. 1105· (μεταφ.): *μόλις ρυσθείς των δυσχερών βιοτικών φροντίδων των καταποντιζόντων-με και καταβυθιζόντων* Προδρ. IV 1_{00} (χφφ. CSA) (κριτ. υπ.)· *ξεμίστευγε τους δούλους-σου, μην τους καταποντίσεις* Σκλέντζα, Ποιήμ. 7[60]· *ουδέ εις την ασέβεια δεν εκαταποντίσθη* Διγ. Ο 608. **2**) Καταστρέφω, εξολοθρεύω, αφανίζω: *στόμα κακόν και αχόρταγον, θερίον, ασπλαγχνία, πόσους εκαταπόντισες, πόσους φόνους εποίκες!* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2496· *αν έλειπεν η 'πιβουλή, [ή]θελεν αφανίσει του Τούρκ' όλην την δύναμιν να την καταποντίσει* Παλαμήδ., Βοηβ. Προς Αναγν. 38· *Ουδέ αστραπή τους έκαψεν, ουδέ βροντή τους ηύρεν, ουδέ θεότατη οργή ναν τους καταποντίσει* Θρ. Κων/π. διάλ. 100.

καταπόντισις η.

Το μτγν. ουσ. *καταπόντισις* (Lampe, Lex.).

Κατακλυσμός: *Να πέσει από τον ουρανόν ιστία να μας κάψει και με την καταπόντισιν στον Άδην να μας θάψει* Σκλάβ. 138.

καταποντισμός ο.

Το αρχ. ουσ. *καταποντισμός*. Η λ. και σήμ.

Καταβύθιση, πνίξιμο: *εκαρτερούσαμεν θάνατον και καταποντισμόν βλέποντες την πλημμύραν του τόσου νερού* Ιερόθ. Αββ. 332.

καταπόντωσις η.

Το μτγν. ουσ. *καταπόντωσις* (Lampe, Lex.).

Καταβύθιση: *η γαρ απ' αλλήλων διάστασις...την εν βυθῷ της θαλάσσης καταπόντωσιν προμαντεύεται* Δούκ. 45[3].

καταπονώ, Τρωικά 533[6], Ασσίζ. 12[13], 78[9], 93[18], Διγ. (Trapp) Gr. 1416, Διγ. Ζ 352, 4463, Διγ. (Trapp) Esc. 47, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 991, Φαλιέρ., Ιστ[2]. 665, Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 162[53], Διγ. Ανδρ. 355[1], 411[19], Χριστ. διδασκ. 68, κ.α.

Το αρχ. *καταπονέω*. Η λ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex. και Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β') και σήμ.

1) Καταβάλλω, **νικώ**: *λοιπόν ο Διγενής οπού δεν ενικήθη, εις πόλεμον από τινά δεν εκαταπονήθη* Διγ. Ο 1556· *αυγή ποτέ ου κοιμίζει-τον, νύκτα ου καταπονεί-τον* Λίβ. Sc. 629· *τσ' άγριες καρδιές καταπονώ, τσι λογισμούς αλλάσσω* Ερωφ. Πρόλ. 19· *Απάνω εις ετούτην την πέτραν θέλω κτίσει την εκκλησίαν-μου και αι πόρτες του Άδου δεν θέλουσι την καταπονέσει* Χριστ. διδασκ. 118. **2**) (Προκ. για κάστρο, κλπ.) κυριεύω: *έκραξε τους μπέηδες διά να τους ρωτήσει με τι λογής τεχνάσματα να το καταπονήσει* (ενν. το *καστέλλι*) Διακρούσ. 85[11]. **3**) Υπερνικώ, ξεπερνώ (σε δύναμη): *Οπού δουλεύει γκαρδιακά με γλύκεια καλοσύνη, καταπονεί την ασπλαχνιά και βρίσκει 'λεμοσύνη* Θησ. Πρόλ. [84]· *ως είδεν ότι ου δύναται... να στήσει το αναστέναγμα, τον πόνον να σιγήσει, το δάκρυόν-μου το απλήρωτον να το καταπονέσει* Λίβ. Sc. 2182· *πάντα τα τετράποδα όλα καταπονώ-τα* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 871· *η φωτιά η μεγάλη καταπονά την άλλη, την ελιγότερή-της* Πιστ. βοσκ. V 5, 423. **4α**) Ταλαιπωρώ: *ο πόθος σε καταπονεί, αγάπη σε φλογίζει* Διγ. Ζ 1859· **β**) βασανίζω: *Οι τυραννούντες μάθετε και οι καταπονούντες, οι τύπτοντες τους αδελφούς ανηλεώς εκείνους* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2499.

καταπορθώ, Βιος Αλ. 2865.

Το *καταπορθέω*, που απ. σε Γλωσσάρ. (L-S).

Κατακυριεύω, καταστρέφω εξ ολοκλήρου: *Ο Μακεδόνων αρχηγός ήλθε και πάλιν ώδε χώραν ημών καταπορθών* αυτ. 3263.

καταποριασμένος, μτχ. επίθ.

Από την πρόθ. *κατά* και τη μτχ. παρκ. του *αποριάζω* (ΙΛ).

Έρημος, στερημένος: *το κλουβίν αφήκα έρημον και ολόφκαιρον και καταποριασμένον* Αχιλλ. Ν 1293.

καταπότιον το.

Η λ. στον Ιπποκράτη.

Αυτό που καταπίνεται: *φάρμακον, καταπότιον πιείν αυτῷ προσείπε και του νοσήματος ευθύς παντός απαλλαγήναι* Βιος Αλ. 3004.

καταπού, σύνδ.· *κ α τ ά π ο υ.*

Από τη συνεκφ. *κατά που*. Η λ. και σήμ.

Όπως: *μετά ταύτα εντέχεται κατάπου ορίζει ο νόμος και το δίκαιον, ότι εκείνος οπού επερίλαβεν τα πράγματα...ένι κρατημένος να πλερώσει* Ασσίζ. 136[2]· *εις κοντολογία, καταπού μού 'παν,...ήθελε δοκιμάσει τινάς να πέσει απάνω* Διήγ. πανωφ. 59.

κατάπουντα, επίρρ.

Από την πρόθ. *κατά* και το ουσ. *πούντα*.

Στην άκρη ακρωτηρίου: *πέρασε μέσα την πόνταν και το νησίν και είναι νερά οργίες δ'. Και εκεί κατάπουντα είναι ο Γέρος Λιμένας* Πορτολ. Β 23[16].

καταπραγματεύομαι.

Από την πρόθ. *κατά* και το *πραγματεύομαι*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex., λ. *καταπραγματεύω*).

Διαπραγματεύομαι: *είς των αιχμαλώτων των Ρωμαίων καταπραγματευσάμενος την αυτού ελευθερίαν είρηκε τῳ ναυάρχῳ* Δούκ. 379[9].

καταπραΰνω, Βιος Αλ. 2153, 2262, 2588, Σφρ., Χρον. μ. 56[9], Μάρκ., Βουλκ. 352[4], Δωρ. Μον. XXVI, Σουμμ., Ρεμπελ. 167, 181, 182, Χριστ. διδασκ. 436, Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 69[18].

Το αρχ. *καταπραΰνω*.

(Μτβ. και αμτβ.) καθησυχάζω, κατευνάζω: *ελπίζω να τους καταπραΰνω και να έλθω εις τους ορισμού(ς)-σου* Μαχ. 378[19]· *διά να καταπραΰνει τους λογισμούς-τους τους κακούς* Σουμμ., Ρεμπελ. 164· *Ο δέ πρίγκιπος, ως είδε τον αρχιερέα,...εκαταπράυνεν ο θυμός αυτού* Δωρ. Μον. XXXVI· *αφότου παύσει τον θυμόν, καταπραΰνει η μέθη, τότε τον κατονείδισε* Σπαν. Α 242.

καταπροικίζω.

Από την πρόθ. *κατά* και το *προικίζω*.

Προικίζω πλουσιοπάροχα: *Μητέρα-μας την Εκκλησιάν εκείνην να φυλάξω* (παραλ. 1 στ.), *οπόχει τέκνα περισσά κ' εκατεπροίκισέ-τα, βίον πολύν τα έδωκε κ' εκατεπλούτισέ-τα* Αρσ., Κόπ. διατρ. [311].

καταπροσκυνώ, Βιος Αλ. 5455.

... και το προσκυνώ.

Προσκυνώ, τιμώ με ευλάβεια: *Άπιθι λίαν ευλαβώς του καταπροσκυνήσαι τον τόπον του Κυρίου-σου* Παϊσ., Ιστ. Σινά 2107· *γόνυ κλίνομεν και καταπροσκυνούμεν ημάς μη καταισχύναντι καυτής της θεωρίας* Βίος Αλ. 4085.

καταπροσωπίζω, Μαχ. 300^{36}, 556^{9}, Δούκ. 331^{17}.

Από την έκφρ. *κατά πρόσωπον* και την κατάλ. *-ίζω*.

Αντιμετωπίζω (εχθρικά), αντιτάσσομαι (σε κάπ.): *έπεψεν τον ηγαπημένον-του υιόν εις τον ρήγα να τον αποτσακκίσει από το κακόν θέλημαν τό είχεν να πάγει να καταπροσωπίσει του σουλτάνου* Μαχ. 638^{32}· *τα ξύλα, τά ήτον εις την Βενετίαν, ήτον ολλίγα και δεν ημπορήσα να καταπροσωπίσουν τους Γενουβήσους* Μαχ. 584^{25}· *«Τείντα δύναμιν έχει ο ρήγας της Κύπρου να σε καταπροσωπίσει;»* Μαχ. 652^{4}.

καταπρόσωπον-πα, επίρρ., Ασσίζ. 30^{16}, 83^{3-4}, 102^{2}, 115^{16}, 156^{22}, 215^{31}, 250^{11}, 269^{19}, 352^{2}, Ιατροσ. 22^{137}, Διγ. (Trapp) Gr. 2816, Διγ. Z 442, Ερμον. X 96, Χρον. Μορ. H 8386, Διαθ. Ακοτ. 148, Μαχ. 44^{32-3}, 514^{28}, 568^{7}, Βουστρ. 413, 422, 453, 502, Αχέλ. 627, Κυπρ. ερωτ. 137^{10}.

Από τη συνεκφ. των αρχ. εκφρ. *κατά πρόσωπον, κατά πρόσωπα* (L-S, λ. *πρόσωπον* I). Η λ. και σήμ.

1) Εναντίον κάπ.: *Περί εκείνου του ανθρώπου απού θέλει να σύρει μαρτυρία καταπρόσωπα γυναικός* Ασσίζ. 258^{27}· *αφήκεν τον ρήγαν και επήγεν εις βοήθειαν του Εγγλετέρρα καταπρόσωπα του ρηγός της Φραγκίας* Μαχ. 166^{18}· *μοναύτα αρματώθησαν και επήγαν καταπρόσωπά-του* Βουστρ. 454. **2**) Αντίθετα σε κ., παραβαίνοντας κ.: *είτις πάγει καταπρόσωπα του αυτού ορισμού, να είναι το κορμίν-του και το δικόν-του εις την πέναν* Μαχ. 316^{3}· *ο ρήγας επήγεν καταπρόσωπα τους νόμους και των ασσίζων* Μαχ. 260^{8}· *ότι κανείς ουδέν κλέφτει πράγματά-του απ' αυτά τα ιδιά-του και οπού λαμβάνει το πράγμαν άνευ του θελημάτου ού καταπρόσωπα του θελημάτου του αφέντη-του* Ασσίζ. 441^{1}. **3**) Ενώπιον κάπ., σε συνάντηση κάπ.: *όσον έφτασεν εις την Αμμόχουστον εβγήκεν καταπρόσωπά-του ο αρχιεπίσκοπος* Βουστρ. 496· *το πωρνόν επήγαν καταπρόσωπα του ρηγός* Βουστρ. 454. **4**) Κατάμουτρα, στο πρόσωπο: *κρού'-με καταπρόσωπα με την κοιλιάν και λέγει* Προδρ. IV 253· *παίρνει πηλόν από την γην, τον γρόθον-του γεμίζει και ρίχνει καταπρόσωπα τάχα για να τυφλώσει* Ζήνου, Βατραχ. 395. **5**) Απέναντι από κάπ. ή κ.: *Ο Δάρειος εκάθισεν εις ένα θρονίν υψηλόν και ολόγερα στέκουν ώσπερ άγγελοι καταπρόσωπα με λαμπάδες ωσάν τον θεόν* Διήγ. Αλ. G 275^{38}· *εδώκαμέν-του και τα σπιτία του Σαπλάνες εις την Λευκουσίαν...τα ποία είναι καταπρόσωπα του καστελλίου* Βουστρ. 506· *εξέβην εις τον κάμπον και είδεν καταπρόσωπα το τουρκικόν φουσσάτο* Χρον. Τόκκων 2397. **6**) Αναφορικά με κ.: *εντέχεται να ένι στερεωμένη* (ενν. *η μαρτυρία*) *καταπρόσωπα όλων εκείνων των νόμων* Ασσίζ. 235^{25}. **7**) Φανερά, ανοιχτά: *εγώ ουδέν ημπορώ καταπρόσωπα να πολεμήσω με τον Δάρειον* Διήγ. Αλ. G 267^{25-6}.

καταπροσώπου, επίρρ.

Από τη συνεκφ. *κατά προσώπου*.

Μπρούμυτα: *Ημέρας τρεις επλήρωσεν μόνος εις το κελίν-του καταπροσώπου κείμενος επάνωθεν της κλίνης* Καλλίμ. 1016.

καταπρυαίνω.

Το αρχ. *καταπραΰνω*.

Α' (Αμτβ.) καταπέφτω, υποχωρώ, κατασιγάζω: *επέρασεν ο Θεός άνεμο επί την ηγή και εκατάπρυαναν τα νερά* Πεντ. Γέν. VIII 1. **Β'** (Μτβ.) (εδώ) αποσείω, απομακρύνω: *να καταπρυάνω αποπάνου-μου τις καταγόγγυσες παιδιά του Ισραέλ* Πεντ. Αρ. XVII 20.

καταπτέρνισμα το.

Από την πρόθ. *κατά* και το ουσ. *πτέρνισμα*.

Σπιρούνισμα: *Οράς το καταπτέρνισμα επιδέξιον όπως, σπαθίου την υποδοχήν, γύρισμα κονταρίου; Ταύτα πάντα εμφαίνουσι πείραν* Διγ. (Trapp) Gr. 128.

καταπτοώ.

Το μτγν. *καταπτοέω*. Η λ. και σήμ.

Κάνω κάπ. να δειλιάσει, φοβίζω, κατατρομάζω: *άπελθε προς τον αμιράν, ίνα τον πολεμήσης, και κρότοι, κτύποι, απειλαί μην σε καταπτοήσουν* Διγ. Z 291· *πάντας συναπέκτεινε καθυποτάσσων τούτους όπως τε κατεπτόησε πάσαν την Βαβυλώνα* Διγ. (Trapp) Gr. 1919.

κατάπτωμα(ν) το.

Το μτγν. ουσ. *κατάπτωμα*.

Παράπτωμα, σφάλμα: *εντέχεται να ένι καλά διδασκαλεμένος εκείνος οπού ετέρου κατάπτωμαν θελήσει να κρίνει* Ασσίζ. 273^{26}.

κατάπυκνος, επίθ.

Η λ. στον Ιπποκράτη.

Πολύ πυκνός: *λεύκον εμφυτευμένον, μέγιστον και κατάπυκνον τοις φύλλοις φουντωμένον* Παϊσ., Ιστ. Σινά 172.

καταπυκνώ.

Το μτγν. *καταπυκνόω*.

Πυκνώνω πολύ: *έχει δέ* (ενν. *η εκκλησία*) *και ως στέφανον περιζωγραφισμένον, κύκλῳ με τα κλαδόφυλλα καταπεπυκνωμένον* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1096.

καταπυρώ.

Η λ. σε παπυρ. (L-S, λ. *καταπυρόω*).

Πυρώνω πάρα πολύ κ.: *τα καταφράγματα, χαλκούς τους ανδριάντας* (έκδ. *ανδρίαντας*) (παρχλ. 1 στ.) *επιμελώς προσέταξε καταπυρούσθαι ταύτα, ως είναι πυρ τον σίδηρον* Βίος Αλ. 4621.

καταπώς, επίρρ., Χούμνου, Κοσμογ. 795, 1411, 2735, Πορτολ. A 246, Πανώρ. Α' 198, Ερωφ. Ιντ. α' 125, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 445, 1554, Ευγέν. 1342, Στάθ. (Martini) Α' 185, 203, Β' 270, Ιντ. β' 115, Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ' 126, Χριστ. διδασκ. 136.

Από τη συνεκφ. *κατά πώς*. Η λ. και σήμ.

Έτσι όπως, καθώς: *στέργει να παραδώσει το κάστρο καταπώς έναι* Χρον. σουλτ. 106^{24}· *ο νόμος καταπώς μιλεί, πλέον ζωή δεν έχεις* Γαδ. διήγ. (Wagn.) 370· *Ετσ' είναι καταπώς το λες* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1058]· *καταπώς ο άγγελος είπε διά ν' αποθάνει, 'ς τρίτην ημέραν τον Αδάμ η γης παραλαμβάνει* Χούμνου, Κοσμογ. 391.

κατάρα η, Ελλην. νόμ. 570^{12}, Διγ. (Trapp) Gr. 625, Διγ. Z 292, 817, 1009,

Διγ. (Trapp) Esc. 393, Χρον. Μορ. H 606, Χρον. Μορ. P 7814, Πουλολ. (Τσαβαρή) 254, Απολλών. 477, Γαδ. διήγ. 293, Απόκοπ. 399, Δεφ., Λόγ. 721, Πεντ. Λευιτ. V 1, Αρ. V 21, 23, 27, Δευτ. XI 26, XXI 23, Πανώρ. Δ′ 97, 104, Ε′ 252, Ιστ. Βλαχ. 574, 1740, Διγ. Ἀνδρ. 318^{30}, 328^{9}, 336^{8}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ′ 1636, Θυσ.^{2} 42, Διγ. Ο 560, Τζάνε, Κρ. πόλ. 140^{10}· *κ ά τ α ρ α,* Διγ. Ο 879.

Το αρχ. ουσ. *κατάρα*. Για τον τ. βλ. Pern., Ét. linguist. Α′ 68. Η λ. και σήμ.

Κατάρα: *φοβούμενος κατάραν της μητρός-του* Διγ. (Trapp) Gr. 536. Φρ. *αμέτε στην κατάρα-μου*· βλ. ά. *άγωμε(ν)* Α′ 2α.

καταραβδίζω, Διγ. Ο 2457.

Από την πρόθ. *κατά* και το *ραβδίζω*.

Χτυπώ με ραβδί, ξυλοκοπώ: *εσήκωσεν την ράβδο και αρχίζει με αφοβία περισσή να τους καταραβδίζει* αυτ. 2620.

καταραμός ο.

Από το *καταρώμαι* και την κατάλ. *-μός*.

Αναθεματισμός, κατάρα: *απατά καταραμό μη τον καταραστείς* Πεντ. Αρ. XXIII 25.

καταράσσω.

Από την πρόθ. *κατά* και το *αράσσω*.

Αράζω: *εκεί το εκατέραξεν* (ενν. *το καράβιν*), *μέσα εις την Πρεβέντζαν* Ιμπ. 666 (κριτ. υπ.).

κατάραχα, επίρρ.

Από την πρόθ. *κατά* και το ουσ. *ράχη* με επίδρ. των επιρρ. σε *-α*.

Στην πλάτη: *ραβδεάς καλάς κατάραχα στολίζουν-τον και υπάγει* Προδρ. III 224b (χφφ. CSA) (κριτ. υπ.).

κατάραχον το, βλ. *κατάρουχον*.

καταργίζω, Πηγά, Χρυσοπ. 193(10), Ζήν. Δ′ 185.

Από τον αόρ. του *καταργώ* (II).

Βρίζω, καταριέμαι: *άρχισαν... να καταργίζουν τους Ρωμαίους με την υπόληψίν-τους: «Τις να πιστέψει εις Ρωμαίον...;»* Χρον. Μορ. H 757· *Ω Ουδυσσέα πονηρέ, ήκουσες; Δεν αρχίζεις τώρα κομήτη να μας πεις και να με καταργίζεις-;* Ζήν. Δ′ 267.

Η μτχ. ως επίθ.=αφορεσμένος: *καταργισμένε κόρακα, διάβολε εις το χρώμαν* Πουλολ. (Τσαβαρή) 589 (κριτ. υπ.).

καταργώ, (I), Σταφ., Ιατροσ. 19^{39}, Σπαν. Ο 184, Διγ. (Trapp) Gr. 776, Διγ. Ζ 1121, Σαχλ. Β′ (Wagn.) PM 321, Σαχλ., Αφήγ. 540, Βεντράμ., Γυν. 176, Αξαγ., Κάρολ. Ε′ 1106, Ιστ. Βλαχ. 1772, Διγ. Ἀνδρ. 337^{13}, 338^{12}.

Το αρχ. *καταργέω*. Η λ. και σήμ.

Καταργώ, εξαφανίζω: *κατήργησα τους λήρους και τους μύθους* Διγ. Ζ 1060· *Θεός την εκατήργησεν* (ενν. *την έπαρσιν*) *με τον εχθρόν αντάμα* Σπαν. Ο 29· *Ω σπανέ πονηρέ, δαίμων και απάνθρωπε, ο Θεός να σε καταργήσει* Σπανός (Eideneier) D 509.

καταργώ, (II)· *κ α τ ε ρ γ ώ.*

Από το *καταριέμαι*. Τ. *καταρκώ* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β′ 582). Ο τ. και η λ. στο Somav. (λ. *κατεργώ*).

Αναθεματίζω, καταριέμαι: *ας βλαστημώ κι' ας καταργώ, όπου κι' αν έναι αγάπη κι' όπου και ρίζα και κορφή ολότελα να σάπη* Ch. pop. 258· *Ω, κατεργώ-σε, διάσκαντζε, ο τρόπος αυτός πώς πάει· άλλος να ευρεί το φαγητόν και άλλος να το φάει!* Ευγέν. 829.

καταρδεύω, Γλυκά, Στ. Β′ 91.

Η λ. σε σχόλ. (L-S).

Ποτίζω: *βρύση καταρδεύουσα χλωρό λιβαδοτόπι* Βέλθ. 125.

καταρδινιάζω, βλ. *κατορδινιάζω*.

καταρημάζω, Θησ. Γ′ [66^{5}], Σταυριν. 198, 204, Ιστ. Βλαχ. 347, Διακρούσ. 71^{10}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 146^{6}.

Από την πρόθ. *κατά* και το *ρημάζω*. Η λ. και σήμ.

α) Καταστρέφω εντελώς κ., αφανίζω: *έκαυσε και εφλόγισε και καταρήμαξέ-τα* (ενν. *τα χωριά*) Διακρούσ. 78^{10}· **β**) λεηλατώ: *κουρσάροι έρχονται και μας καταρημάζουν* Διγ. Ο 2113.

καταριστής ο.

Από τον αόρ. *(ε)καταρίστηκα* του *καταρώμαι*.

Αυτός που εξαπολύει κατάρες· υβριστής, βλάσφημος: *έβγαλε τον καταριστή προς από όξω το φουσσάτο...και 'να λιθοβολήσουν αυτόν όλη η συναγωγή* Πεντ. Λευιτ. XXIV 14.

καταρίτιον το, βλ. *κατάρτι(ν)*.

καταρουφώ.

Το μτγν. *καταρροφάω* (L-S, λ. *καταρροφέω*) ή από την πρόθ. *κατά* και το *ρουφώ*.

Ρουφώ εντελώς, καταπίνω: *ωσάν σιφούνι έτρεχε να με καταρουφήξει* Τζάνε, Κρ. πόλ. 497^{4}.

κατάρουχον ή **κατάραχον** το.

Από την πρόθ. *κατά* και το ουσ. *ρούχο* ή την πρόθ. *κατά* και το ουσ. *ράχη*.

Είδος εσωτερικής επένδυσης, ρούχου: *καβάδιον κερμεζίν, χαμουχάν μετά βαρέων καταρούχων* (αν δεν διορθωθεί σε *καταράχων*) *ενδεδυμένον* Ψευδο-Σφρ. 290^{1}.

καταρράκτης ο, Κρασοπ. 111· *κ α τ α ρ ρ ά χ τ η ς,* Πεντ. Γέν. VIII 2.

Το αρχ. *ουσ. καταρράκτης*. Ο τ. και η λ. και σήμ.

1) Οριζόντια θύρα, καταπακτή: *κρούει κλοτσιά, γκρεμνίζει-την κάτω στον καταρράκτην* Περί γέρ. 106· (μεταφ.) *οι καταρράχτες του ουρανού άνοιξαν* Πεντ. Γέν. VII 11. **2**) Αρρώστια των ματιών: *Όταν ο ιέραξ καταρράκτην έχει* Ορνεοσ. αγρ. 543^{14}.

καταρράχτης ο, βλ. *καταρράκτης*.

κατάρριζα, επίρρ.

Από το επίθ. *κατάρριζος*.

Δίπλα, κοντά στη ρίζα: *κατάρριζα του δενδρού πηγάδιν αναβλύζει* Διγ. (Trapp) Esc. 1621.

καταρρίπτω.

Το αρχ. *καταρρίπτω.* Η λ. και σήμ.

1) Καταστρέφω, γκρεμίζω: *του τείχους ουκ ολίγον εκατέρριψαν γαρ μέρος* Ερμον. Χ 191. **2**) Εκκενώνω: *τω δέ ιέρακι δίδου φαγείν σκυλάκιον...προς το καταρρίψαι την κοιλίαν αυτού* Ιερακοσ. 467^{30}.

κατάρρους, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *κατάρρους.*

Που ρέει ορμητικά προς τα κάτω, ορμητικός: *ένεστι δ' αύτη ποταμός Ωκεανός τη κλήσει έχων το νάμα διαυγές, κατάρρουν και γλυκώδες* Βιος Αλ. 2988· *Ως δέ και πάλιν έβλεψεν αυτούς μη βουλομένους διαπεράν τον ποταμόν κατάρρουν τούτον όντα* αυτ. 3074.

καταρρυπώνω.

Το μτγν. *καταρρυπόω.*

Κηλιδώνω: *εκατεσπίλωσα της σαρκός-μου χιτώνα και* [*που*] *εκατερρύπωσα, Σωτήρ, το κατ' εικόνα* Διακρούσ., Πένθος 228.

κατάρτι το, βλ. *κατάρτι(ν).*

καταρτίζω, Σπαν. Μ 33.

Το αρχ. *καταρτίζω.* Η λ. και σήμ.

α) Ετοιμάζω, κατασκευάζω: *σκηνάς και κατοικίας εκατήρτισαν οι πάντες* Ερμον. Ε 208· **β**) κτίζω, ιδρύω: *Κατηρτίσθη η Κωνσταντινουπόλεως εν έτει ,εωλη' μηνί Μαΐω* Χρονολ. πίν. βασ. 74.

κατάρτι(ν) το, Καραβ. 498^{3}, Ριμ. Βελ. 249, Πορτολ. Α 140^{8}, Διακρούσ. 76^{5}· *καταρίτιον* (?), Μαχ. 484^{35}· *κατάρτι,* Καραβ. 492^{4}, 505^{12}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 657, Τζάνε, Κρ. πόλ. 327^{23}, 338^{15}, 393^{22}, 436^{8}· *κατάρτιν,* Πορτολ. Α 144^{10}.

Το μτγν. ουσ. *κατάρτιον* (Lampe, Lex.). Ο τ. *κατάρτι* και σήμ.

Κατάρτι: *αρχίζουν... πρύμες, κατάρτια και κουπιά να δίδουνε να σπούσι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 435^{12}· *έχασαν το κατάρτι-τους μαζί με τ' άρμενά-τους* Βυζ. Ιλιάδ. 421.

καταρχεύω.

Από την πρόθ. *κατά* και το *αρχεύω.*

Αρχίζω: *χορόν εκαταρχέψαν* Συναξ. γυν. 594.

κατάρχης ο, βλ. *κρατάρχης.*

καταρχινώ, βλ. *καταχερνώ.*

κατάρχω, Ερμον. Ω 65, Βιος Αλ. 2937, 4919, Αλφ. (Μπουμπ.) Ι67· μτχ. *καταρχούσα,* Ερμον. Ω 34.

Το αρχ. *κατάρχω.* Η μτχ. *καταρχούσα* από μετρ. αν.

Εξουσιάζω: *Ρήγας και αν γένεις, άνθρωπε, και χώρας εάν κατάρξεις* Αλφ. 14^{81}· *γράψον δ' ημίν τα περί σου και πάσης γης κατάρξεις* Βιος Αλ. 5060.

καταρώ, Κατζ. Γ' 197.

Από το *καταρώμαι.* Για το σχηματ. βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 438. Η λ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Παπαδ. Α., Λεξ. και Παπαϊωαννίδης, Λαογρ. 1, 1909, 620).

Δίνω κατάρα: *ταύτα σου καταρώμεν, Στάφυλος ψεύτρια, και καταρώ-σε να πάθεις* Πωρικ. V 84.

καταρώμαι, καταρούμαι ή **καταριέμαι,** Γλυκά, Στ. 246, Διγ. Ζ 2651, Διγ. (Trapp) Esc. 239, 530, Μαχ. 510^{23}, 624^{7}, Θησ. Θ' [18^{6}], Έκθ. χρον. 55^{3}, Πεντ. Γέν. XII 3, Αρ. XXIII 13, XXIV 9, Αιτωλ., Μύθ. 47^{22}, 85^{9}, Κυπρ. ερωτ. 106^{17}, Διγ. Άνδρ. 371^{31}, Συναδ., Χρον. 72, Φορτουν. (Vinc.) Β' 102, 110, Διγ. Ο 658, 1048, 2518, Τζάνε, Κρ. πόλ. 227^{24}, 228^{28}, κ.α.· αόρ. *εκαταράθην,* Μαχ. 624^{8}· *(ε)καταρίστην* και *(ε)καταρίστηκα,* Αγν., Ποιήμ. Α 32, Πεντ. Γέν. V 29, XII 3, Έξ. XXII 27, Λευιτ. XIX 14, XX 9, XXIV 11, Αρ. XXIII 8, 11, Δευτ. XXIII 5, Αιτωλ., Μύθ. 47^{4}, 107^{8}.

Το αρχ. *καταρώμαι.* Οι λ. *καταριέμαι* και *καταρούμαι* και σήμ. (Πάγκ., Ιδιωμ. Κρ. Ε' και Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *καταρώ*).

(Μτβ. και αμτβ.) **α**) Δίνω κατάρα, εύχομαι να συμβεί κακό σε κάπ. ή κ.: *ο Θεός την κατηράθη* (ενν. *την γυνήν*) *ότι με πόνους να γεννά και με μεγάλα πάθη* Συναξ. γυν. 113· *πολλές βολές είχεν δείρει τον πατέρα-του και ο πατέρας-του ολονένα τον εκαταρούνταν* Συναδ., Χρον. 32· *Απ' τ' ένα μέρος στέναζαν, 'πού τ' άλλο καταρώνται* Διακρούσ. 94^{1}· **β**) βλαστημώ, αναθεματίζω: *Πολλοί εξ αύτους απέθαναν εκ την μεγάλην θλίψιν, την ημέραν οπού εγεννήθησαν πάντες εκατηρώντο* Πόλ. Τρωάδ. 760.

Η μτχ. παρκ. ως επιθ.=κολασμένος, καταδικασμένος: *οι μέν άπιστοι και αμαρτωλοί θέλουν ακούσει: «υπάγετε εις το πυρ το εξώτερον, εις τον σκώληκα με τους καταραμένους»* Διγ. Άνδρ. 338^{3}· *Καταραμένος οπού εμπαίνει εις το σύνορο του σύντροφού-του* Πεντ. Δευτ. XXVII 17· *να ορκίσει αυτήν ο γεριάς και να πει προς την γεναίκα: «αν δεν επλάγιασεν ανήρ εσέν,..καθερίσου από τα νερά τα πικρά, τα καταραμένα ετούτα»* Πεντ. Αρ. V 19.

καταρωτώ, βλ. *κατερωτώ.*

κατασάγονον το, βλ. *κατωσάγονο.*

κατασαγούνα η, βλ. *κατωσαγούνα.*

κατασάζω, βλ. *κατασιάζω.*

κατάσαρκα, επίρρ., Πικατ. 529.

Από την συνεκφ. της πρόθ. *κατά* και της αιτ. του ουσ. *σάρξ.* Η λ. στο Du Cange (λ. *κατασάρκα*) και σήμ.

Απευθείας πάνω στη σάρκα: *φορείς-το* (ενν. *το ρούχον-σου*) *και κατάσαρκα και ουκ έχεις να το αλλάξεις* Πουλολ. (Τσαβαρή) 182.

κατασβολώνω, Συναξ. γαδ. 384.

Από την πρόθ. *κατά* και το *ασβολώνω.* Λ. *κατασβολόω* το 12. αι. (L-S Κων/νίδη).

Εξουθενώνω: *όχι μόνον έφυγε* (ενν. *ο Γάδαρος*)*, μα κ' εκοπάνισέ-μας, ανόητους*

μας έδειξε κ' εκατασβόλωσέ-μας (παραλ. 1 στ.), *επήρε-μας και την τιμήν κ' εκατεντρόπια-*
σέ-μας Γαδ. διήγ. 530.

κατασελγαίνω.

Από την πρόθ. *κατά* και το *ασελγαίνω*. Η λ. στο Φώτιο (Steph., Θησ.).

Ασελγώ: *τούτους κατασελγαίνοντας είδομεν υπό σχίνον* Σωσ. 66.

κατασέρνω, βλ. *κατασύρω*.

κατασήμαδο το.

Από την πρόθ. *κατά* και το ουσ. *σημάδι*.

Σημάδι, ένδειξη: *από τα κατασήμαδα ως μάθαν πως την πήρε* (ενν. *την κόρη*), *τα*
γένια-τους τραβούσανε Μαρκάδ. 413.

κατασήπομαι.

Το αρχ. *κατασήπομαι*.

Σαπίζω· (μεταφ.) λειώνω, ρέβω (από τις κακουχίες): *πολλούς χρόνους είχε κατασαπεί*
εις την φυλακήν Σοφιαν., Παιδαγ. 285.

κατασιάζω, Φαλιέρ., Ιστ.² 714 (κριτ. υπ.)· *κ α τ α σ ά ζ ω*.

Από την πρόθ. *κατά* και το *σιάζω*.

Τακτοποιώ, κανονίζω: *Ο τόπος και ο σωστός καιρός με την 'πιδεξοσύνη δύνονται*
να κατασαστούν με διχωστάς οδύνη Φαλιέρ., Ιστ.² 714.

κατάσκεπα, επίρρ.

Από το επίθ. *κατάσκεπος* (Βλ. L-S, λ. *κατάσκοπος* II).

Κρυφά: *Η κόρη-του κατάσκεπα δεν έπιεν το φαρμάκι, μα χύνει-το στον κόρφον-*
της Βίος Δημ. Μοσχ. 275.

κατασκεπάζω, Τζάνε, Κρ. πόλ. 475^{2}.

Το αρχ. *κατασκεπάζω*. Η λ. και σήμ.

α) Καλύπτω εντελώς: *με τας πτέρυγας αυτών αυτούς κατασκεπάζουν* Φυσιολ. (Legr.)
869· *όπλοις δέ κατεσκέπασε παμπόλλοις τον αέρα* Βίος Αλ. 2630· **β**) προστατεύω, θέτω
κάτω από την προστασία-μου: *Ο Κύριος και η μήτηρ-του να σε κατασκεπάσει και η*
ευχή-μας μετά σου να σε διαφυλάσσει Ιμπ. (Legr.) 229· *κτίζουν* (ενν. *τα κελιά*) *και τε-*
λειώνουν-τα, ξενοδοχειόν 'τοιμάσθη, ξένος, πτωχός και ασθενής εκεί κατασκεπάσθη
Ιμπ. (Legr.) 800· **γ**) συγκαλύπτω, κρύβω, «κουκουλώνω»: *Μα σφάλμα κιας ωσάν*
αυτόν ας ήθελε περάσει με τίβετας άλλην αιτιά να το κατασκεπάσει Ροδολ. Γ' [182].

κατασκέπαση η.

Από το *κατασκεπάζω*.

Πιάσιμο της αναπνοής: *Μεγάλη κατασκέπαση τον ηύρε και τρομάρα* Ερωτόκρ. (Αλεξ.
Στ.) Β' 2439.

κατασκεπαστός, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *κατασκεπαστός*.

Σκεπασμένος εντελώς· (εδώ) κρυφός: *κ' είχε... εις τρόπο κατασκεπαστό τα πάθη-*
του γραμμένα Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 530.

κατασκευάζω, Καλλίμ. 1215, Χούμνου, Κοσμογ. 1459, Ιερακοσ. 428^{22}, Διγ. Ζ
95, Βέλθ. 700, 708, Ερμον. Η 347, Εξήγ. πέτρ. 274, Βίος Αλ. 4110, 5946, Ιατροσ. κώδ.
Ͻμθ', Φλώρ. 369, 1080, Λίβ. Ρ 1631, 2104, Λίβ. Sc. 779, 1895, Λίβ. Esc. 1869, Λίβ.
Ν 1670, Αχιλλ. Ν 741, 784, Δούκ. 353^{11}, Ριμ. Βελ. 420, Αλεξ. 1849, Ιστ. πατρ. 102^{17},
110^{12}, 201^{3}, Δωρ. Μον. (Βαλ.) 41.

Το αρχ. *κατασκευάζω*. Η λ. και σήμ.

1α) Κατασκευάζω, φτιάχνω κ.: *το φάρμακον συγκέραστον θέλω κατασκευάσειν*
Φλώρ. 363· *απέξω κατεσκεύασεν του παλατιού καμίνιν* Διγ. Ζ 114· **β**) προετοιμάζω
για το μέλλον: *ο δέ τεύχων εν τοις άλλοις αγαθά τινά προς τούτους εαυτῷ κατα-*
σκευάζει Ερμον. Ω 258· **γ**) μεταβάλλω: *ο τους αγγέλους πνεύματα ποιών αυτού και*
τάξεις, πυρός δέ φλόγα λειτουργούς αυτού κατασκευάζεις Αξαγ., Κάρολ. Ε' 68. **2**)
Επινοώ, σχεδιάζω, μηχανεύομαι: *εγώ θωρώ, τον θάνατον αυτή τον εδικόν-μου δολίως*
κατεσκεύασεν του να με φαρμακώσει Φλώρ. 424· *εκατασκεύασαν αυτού ταύτην την συκο-*
φαντίαν Ιστ. πατρ. 110^{15-6}· *ουχ υπήρχεν υιός του Παγιαζίτ Οθμάν, αλλ' ην πλαστός και*
κατασκευασμένος παρά του βασιλέως Μανουήλ Δούκ. 229^{8}. **3**) Κατορθώνω: *προσκα-*
λεσάμενοι ο κυρ-Ιωάσαφ λαμβάμωνα εμισθώσατο τούτον, όπως κατασκευάση ανελθείν
εν τη πλησίον του Μετεώρου πέτρᾳ Εξήγ. πέτρ. 276.

κατασκευαστικώς, επίρρ., Σφρ., Χρον. μ. 30^{22}.

Από το επίθ. *κατασκευαστικός*.

Σε ετοιμότητα: *εκείσε κατασκευαστικώς ήσαν πάντες οι του κάστρου μετά τζαγκρών*
και τόξων και σκολόπων Ψευδο-Σφρ. 280^{33}.

κατασκευαστός, επίθ.

Η λ. στον Αριστ.

Φτιαχτός, τεχνητός: *τω κατασκευαστῷ οργάνῳ φθεγγόμενοι* Ιερακοσ. 341^{14}.

κατασκευή η, Ερμον. Κ 162, 197, Βίος Αλ. 3242, 4374, Δούκ. 397^{18-9}, 265^{2}, Αλεξ.
664, Έκθ. χρον. 12^{24}, Βυζ. Ιλιάδ. 408, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 733, Χρον. σουλτ. 60^{25}, 101^{9},
131^{30}, Ιστ. πολιτ. 17^{8}, Δωρ. Μον. XXVI, Παλαμήδ., Βοηβ. 1047, Ψευδο-Σφρ. 402^{1}.

Το αρχ. ουσ. *κατασκευή*. Η λ. και σήμ.

1) Φτιάξιμο, κατασκευή· χτίσιμο: *εστάθην...προσέχων του γρύψου την κατα-*
σκευήν και του νερού το ξένον Βέλθ. 308· *ηλιακού κατασκευήν πολλά ωραιοτάτην* Βέλθ.
474. **2**) Εφόδια πολεμικά: *μετά πολλής κατασκευής, μετά πολλών αρμάτων* Καλλίμ.
73· *Αλέξανδρος...φθάσας εις τον λιμένα συν τε τοις ίπποις τοις αυτού κατασκευῇ τε*
πάσῃ Βίος Αλ. 795. **3**) Πολεμική μηχανή: *Ποιήσαντες ουν κατασκευάς και κτίσαντες*
σανδάλια Έκθ. χρον. 73^{7}. **4**) Τέχνασμα, σχέδιο: *κατασκευή εποίησε ο Πάρης να μισεύ-*
σει Βυζ. Ιλιάδ. 407.

κατασκηματίζω, βλ. *κατασχηματίζω*.

κατασκίζω, βλ. *κατασχίζω*.

κατάσκιον το.

Το ουδ. του επιθ. *κατάσκιος*.

Σκιερός τόπος: *να εύρομεν αναλίβαδον... νά 'χει κατάσκιον θλιβερόν διά ξένους*
λυπημένους Αλφ. ξεν. 64.

κατάσκιος, επιθ., Διγ. (Trapp) Esc. 1084, 1366, 1612, Θρ. αλ. 46, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1415.

Το αρχ. επιθ. *κατάσκιος*. Η λ. και σήμ. (Βλαστού, Συνών. 83, λ. *ησκιερός*).

Σκιερός: *῾Ορος, χαίρε, κατάσκιον και μυστική νεφέλη* Αλφ. 8^{29}.

κατασκλαβώνω.

Από την πρόθ. *κατά* και το *σκλαβώνω*.

Κάνω κάπ. σκλάβο: *τους δ' άλλους κατεσκλάβωσαν μετ' εντροπής μεγάλης* Γεωργηλ., Βελ. 607.

κατασκοπεύω.

Το μτγν. *κατασκοπεύω*. Η λ. και σήμ.

Κατασκοπεύω: *προς την πόλιν έρχεται κατασκοπεύσαι Πώρον. Σχήμα δὲ στρατιωτικόν περιβαλών εισήλθεν* Βίος Αλ. 4604.

κατασκοπίζω, βλ. *κατασκοπώ*.

κατασκοπώ, Βέλθ. 318, 391, Παϊσ., Ιστ. Σινά 112· *κ α τ α σ κ ο π ί ζ ω* ή *κ α τ α σ κ ο π ώ*, Σπαν. (Ζώρ.) V 92, Βέλθ. 222, 1218, Λίβ. N 1472, Κορων., Μπούας 123.

Το αρχ. *κατασκοπέω*.

1) Εξετάζω προσεκτικά· διερευνώ· κοιτάζω γύρο-γύρο: *Ως γουν εκατεσκόπησε τον Βέλθανδρον η κόρη* Βέλθ. 809· *Πιάνει, σύρει, θεωρεί, κατασκοπά το σώμα* Βέλθ. 1152· *γυναίκα μη επάρεις διά κάλλος... Πρώτον ιδὲ και ερεύνησον και κατασκόπησέ-την αν ένι καλοπόληπτος* Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 228· *για ταύτην την υπόθεσιν τον κράλην να ρωτήσει, να μάθει την αλήθειαν και να κατασκοπήσει* Ιστ.Βλαχ. 968· *Ο όφης στέκει και θωρεί, κατασκοπεί και βλέπει* Φυσιολ. (Legr.) 807. **2**) Σκέφτομαι, εξετάζω: *Κι' όσον εκατεσκόπησεν, εις εκλογήν απήρεν εκείνο το χειρότερον* Χρον. Μορ. Η 3233· *πάλι εκατεσκόπησεν και είπεν προς τον νουν-του* Χρον. Μορ. Ρ 6764. **3**) Κατασκοπεύω, ανιχνεύω: *έστειλε και πρωτύτερα για να κατασκοπήσουν τετρακοσίους Βούλγαρους, λόγον να του μηνύσουν* Ιστ. Βλαχ. 1031· *οδήγεψαν κ' εδιέβησαν άνω, εις βουνίν απάνω, διά να εγνωμιάσουν και να ιδούν και να κατασκοπήσουν του Κουραδίνου τον λαόν και τι φουσσάτα είχεν* Χρον. Μορ. Η 6914.

κατασκορπίζω, Θρ. Κύπρ. Μ 188, Σταυριν. 171, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1386, Συναδ., Χρον. 64.

Το μτγν. *κατασκορπίζω*.

Διασκορπίζω: *μ' ένα ραβδί μόνος ενίκησέ-μας, πεζός με δίχως άρματα εκατασκόρπισέ-μας, εμάς οπού νικήσαμεν τους χρυσοκλαβανάτους* Διγ. Ο 2662· *όλους κατασκορπίζει -μας* (ενν. *η Αμόχουστος*) *σαν την ανεμοζάλην* Θρ. Κύπρ. Μ 766.

κατασκοτεινιάζω.

Από την πρόθ. *κατά* και το *σκοτεινιάζω*.

(Μέσ.) είμαι ή γίνομαι εντελώς σκοτεινός: *ο ουρανός εμαύρισε και κατεσκοτεινιάσθη* Θησ. Θ' [6^{6}]· *θωρώ τον ουρανόν τριγύρου θολωμένον, με γνέφη μαύρα, περισσά κατασκοτεινιασμένον* Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [990].

κατασκοτίζω, Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ' [426].

Το μτγν. *κατασκοτίζω*.

(Μέσ.) αποπροσανατολίζομαι, «τα χάνω», θολώνει το μυαλό-μου: *Ο κτίστης, πλάστης, ποιητής, δημιουργός ανθρώπων, εις γην κατήλθεν σαρκωθείς εις λύτρωσιν ανθρώπων, και ημείς κατεσκοτίσθημεν, ου γνώθομεν τον τρόπον* Αλφ. (Μπουμπ.) Ι 96.

κατασκοτώνω, Σουμμ., Παστ. φιδ. Πρόλ. [68], Φορτουν. (Vinc.) Β' 84, Τζάνε, Κρ. πόλ. 316^{21}, 414^{26}, 444^{18}, 502^{12}.

Από την πρόθ. *κατά* και το *σκοτώνω*. Η λ. και σήμ.

Κατασφάζω: *Εφεύγαν όλος ο λαός κ' οι Τούρκοι τους ζυγώναν οπίσω-τους κ' ετρέχασιν και τους κατασκοτώναν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 237^{10}· *πεζός τους εκατέφτανεν* (ενν. *ο Αχιλλεύς*) *κ' εκατεσκότωνέν-τους* Αχιλλ. L 448.

κατασκουριασμένος, μτχ. επιθ.

Από την πρόθ. *κατά* και το *σκουριάζω*.

Πολύ σκουριασμένος: *Στην περικεφαλαία-του την κατασκουριασμένη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 471.

κατασκουρώνω.

Από την πρόθ. *κατά* και το επιθ. *σκούρος* (Βλ. Τσολάκη [Γλυκά, Στ., σ. 30]).

Σκοτίζω· εξαπατώ κάπ.: *Ψυχή, περισωρεύθησαι και ως ηπορείς απάντα. Οι πόνοι αψά σε εισέβησαν κ' εκατεσκούρωσάν-σε* Γλυκά, Στ. 190.

κατασμυρνίζω.

Από το επιθ. *κατάσμυρνος*. Λ. *κατασμυρνόω* τον 4. αι. (Steph., Θησ.).

Αλείφω κάπ. με μύρο: *Ο Πτολεμαίος ουν λοιπόν το σκήνος Αλεξάνδρου εν μολυβδίνη λάρνακι τούτο κατασμυρνίσας* Βίος Αλ. 6077.

κατασοφίζω.

Το μτγν. *κατασοφίζομαι*, που απ. και σε επιγρ. (L-S).

Νικώ κάπ. με τέχνασμα, εξαπατώ: *Το πρόβατον δὲ παρευθύς έφησεν προς την αίγαν: «Εκεί όπου εκατέβαλα κ' εκατεσόφισά-τον τον χοίρον τον κακότυχον...»* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 464.

κατασπάζομαι, Διγ. Ζ 2209, Βίος Αλ. 2815, 5226, Αχιλλ. N 1658, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1776.

Το μτγν. *κατασπάζομαι*.

Καταφιλώ, ασπάζομαι: *κατησπάζοντο αυτόν εκ πόθου ώσπερ ξένον οι συγγενείς, εις μέρος μὲν άλλο δὲ η μήτηρ* Διγ. Ζ 974· *Φιλώ γλυκεά, καταφιλώ τα κόκκινά-σου χείλη και κατασπάζομαι πολλά τα πάντερπνά-σου κάλλη* Ερωτοπ. 132· *Βούλομαι κατασπάσασθαι διά γραφής Κανδάκην* Βίος Αλ. 5182.

κατασπάζω.

Από την πρόθ. *κατά* και το *σπάζω*.

1) Σπάζω εντελώς: *αρίφνητες σαΐτες και δοξάρια χαμαί κατασπασμένα* Πιστ. βοσκ. IV 2, 153. **2**) Αφανίζω: *ο...αμαρτωλός...να αναμένει καταπλακωμένος έτσι και κατασπασμένος* Πηγά, Χρυσοπ. 300 (5).

κατασπαράσσω, Διγ. Ο 929.

Το αρχ. *κατασπαράσσω.* Η λ. στον τ. *κατασπαράζω* και σήμ.

Κατασπαράζω: *σαν λέοντες αράσσαν απάνω στους Αγαρηνούς και τους κατασπαράσσαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 285^{12}.

κατασπαταλώ.

Το μτγν. *κατασπαταλάω.* Η λ. και σήμ.

Σπαταλώ· ζω άσωτο βίο: *ευρών θησαυρούς αναριθμήτους...εκάθητο κατασπαταλών, καθημέραν μεθύων και ασελγαίνων* Δούκ. 201^{23}· *αυτός* (ενν. *ο Παγιαζίτ*) *δὲ καθήμενος και κατασπαταλών ουκ επαύετο αφροδισιάζων* αυτ. 87^{16}.

κατασπιλωμένος, μτχ. επίθ.

Η μτχ. παρκ. του *κατασπιλόω,* που απ. τον 5. αι. (Lampe, Lex.).

Κηλιδωμένος: *την ψυχὴν την ελεεινὴν και κατασπιλωμένην* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2590.

κατασπρισμένος, μτχ. επίθ.

Από την πρόθ. *κατά* και τη μτχ. παρκ. του *ασπρίζω.*

Που έχει ασπρίσει εντελώς: *από τα νύχια στην κορφὴν είμαι κατασπρισμένος* Συυμμ., Παστ. φιδ. Ε' [744].

κάτασπρος, επίθ.· *κατάσπρος,* Ζήνου, Βατραχ. 48, Πιστ. βοσκ. ΙΙ 2, 8· V 2, 195, Στάθ. (Martini) Γ' 531, 535, Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε' [260].

Από την πρόθ. *κατά* και το επίθ. *άσπρος.* Η λ. και σήμ.

Ολόασπρος, κατάλευκος: *έβγαλε οχ το κατάσπρον-της κορμί τα ματωμένα ρούχα* Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε' [1292]· *χιόνι κατάσπρο στην ασπριά* Πανώρ. Α' 357 (κριτ. υπ.).

κατασπώ, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1929, Τζάνε, Κρ. πόλ. 319^{19}, 325^{15}.

Το αρχ. *κατασπάω.*

1) Συντρίβω, τσακίζω: *τσι πόρτες εκατάσπασε κ' έριξε της ντροπής-μου* Πανώρ. Γ' 408· *τσι βάρκες ρίκτει λουμπαρδιές εκεί και κατασπά-τσι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 327^{2}. **2**) Σέρνω προς τα κάτω, ρίχνω, παρασέρνω: *ελέους άνευ ανασπά και κατασπά προς Άδην* Γλυκά, Στ. 39· *κατασπά-με ο λογισμός προς πράξεις αθεμίτους* Αμ. παράκλ. 15.

κατασταίνω, Προδρ. ΙΙ Η 19m, Χούμνου, Κοσμογ. 2471, Ασσίζ. 276^{16}, 279^{11}, Διγ. Ζ 185, Χρον. Μορ. Η 2966, 3126, 6484, Χρον. Μορ. Ρ 2439, Διήγ. Βελ. 466, Φλώρ. 1564, Λίβ. Sc. 562, Λίβ. Esc. 60, Λίβ. Ν 86, Χρον. Τόκκων 162, 1296, 1323, Βησσ., Επιστ. 23^{13}, Μαχ. 302^{13}, 602^{5}, Ριμ. Βελ. 547, Βουστρ. 532, 534, Αλεξ. 2413, Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 388, Συναξ. γυν. 1039, Κορων., Μπούας 105, Πένθ. θαν.^{2} 55, Δεφ., Λόγ. 252, Πεντ. Γέν. XLI 32, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1140, Αχέλ. 1971, Αιτωλ., Μύθ. 47^{5}, Αλφ. (Μπουμπ.) ΙΙ 17, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 436, Κυπρ. ερωτ. 94^{34}, Πανώρ. Δ' 11, Ερωφ. Ε' 215, Θρ. Κων/π. Βαρβ. 49, Διγ. Άνδρ. 316^{5}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1159, Στάθ. (Martini) Α' 298, Β' 227, Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 114, Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ' [896], Λίμπον. 453, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 404, Ε' 5, Ζήν. Β' 362, Διγ. Ο 1080, Διακρούσ. 98^{27}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 179^{5}, κ.π.α.· αόρ. *εκατάσθησα*· αόρ. *(ε)κατάστησα,* Χρον. Μορ. Η 392, Μαχ. 44^{12}, 134^{31}, 434^{17}, 542^{17}, 548^{35}, 608^{31}, Ριμ. Βελ. 361, 856, Βουστρ. 414, 424, 425, Γαδ. διήγ. (Wagn.) 437, Πεντ. Δευτ. XXXII 6, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 717, 755, Ιστ. Βλαχ. 1756· *(ε)κατέστεσα,* Παλαμήδ., Βοηβ. 1373· *εκατέστησα,*

Λόγ. παρηγ. L 365, Προδρ. IV 221, Καλλίμ. 682, Διήγ. Βελ. 483, Ερωτοπ. 50, Κορων., Μπούας 38, Διγ. Άνδρ. 316^{19}, 408^{8}, 411$^{36-7}$· μτχ. ενεστ. *κατασταμένος*· *κα-* Πεντ. Δευτ. XIII 15, XVII 4· μτχ. παρκ. *καταστεμένος,* *ταστούμενος,* Πανώρ. Γ' 153, Πιστ. βοσκ. III 6, 25· IV 8, 140· V 5, 202, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 235, 1118, Στάθ. (Martini) Α' 227, 229, Β' 261, Φορτουν. (Vinc.) Δ' 366, Ζήν. Β' 364, Τζάνε, Κρ. πόλ. 573^{10}· *καταστημένος.*

Από την πρόθ. *κατά* και το *σταίνω.* Η μτχ. *κατασταμένος, καταστούμενος,* υπόλειμμα του *καθιστάμενος,* χρησιμοποιείται για το *κατασταίνω.* Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδιωμ. Κρ. Β', λ. *καταστένω*).

Ι Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1α**) Καθιστώ (με κατηγ.)· καταντώ: *εσείς την εκατεστέσετε κυρίαν όλου του σπιτιού-σας* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 418· *την άσπρη σάρκα χώματα και βόρμο κατασταίνω* (ενν. *εγώ ο Χάρος*) Ερωφ. Πρόλ. 87· *κείνοι...*(παραλ. 1 στ.)*...που με καταστέσασι πλια δυστυχή του κόσμου* Λίμπον. 452· *ωσάν την εκατάστεσες, υγιέ-μου, σφάκελά-τση* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 956· **β**) δημιουργώ (κατάσταση), προκαλώ, προξενώ: *διάβολε, και τι δουλειές είν' τούτες; Εσύ τες εκατέστησες τες ατυχιές ετούτες* Γεωργηλ., Θαν. 591· *Ανάγνωσε...και θέλεις εγροικήσει ο φθόνος τι εκατάσθησεν εν τω καιρῷ εκείνῳ* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 340· **γ**) μεταβάλλω: *από γυναίκα θεριόν σε κατασταίνει* (ενν. *ο πόθος*) Πιστ. βοσκ. IV 2, 39. **2**) Διορίζω κάπ., εγκαθιστώ (στο αξίωμα): *να καταστήσει πρεσβυτέρους και επισκόπους* Μορεζίν., Λόγ. 468· *τους κριτάδες τους εκατάστησαν να ορθοποιούν και να συμβουλεύγουν* Ασσίζ. 29^{23}. **3**) Ιδρύω: *Ξενιώνα εκατέστησεν ωραία η Μαργαρώνα* Ιμπ. 706. **4**) Φέρνω σε μια κατάσταση· πείθω: *εκατέστησεν την μητέρα-της και έπεσεν* (ενν. *η μητέρα-της*) *εις τον άνδρα-της* Διγ. Άνδρ. 366^{21}· *εγύρεψεν...τον σι(ρ) Ραμούν Παπήν...να τον καταστήσουν να ποίσει τον πρίντζην και την βουλήν να συγκατεβούν* Μαχ. 390^{30}. **5**) Διατάζω: *εκατάστησεν ο άνωθεν Αντώνης τον άνωθεν Τζανίκον να πάγει εις το καστέλλιν* Βουστρ. 497. **6**) Κατορθώνω: *Ο ρήγας εκατάστησε να έλθουν οι δυσικοί απάνω του(ς) Σαρακηνούς* Μαχ. 116^{1}. **7α**) Ενεργώ: *Ως πονηροί οι Γενουβήσοι πονηρά εκαταστήσαν* Μαχ. 340^{8}· *ενέβην ο διάβολος εις την καρδίαν τους κ' εκατάστησαν κ' εγίνην μία μεγάλη παραβουλία* Βουστρ. 490· **β**) κανονίζω, ταχτοποιώ, διευθετώ: *λεπτώς τον αφηγήσαντο την πράξιν και τον βίον κι' όσα εκατεστήσασιν μετά τους Βενετίκους* Χρον. Μορ. Η 377· *οδιά να διορθώσει τα αδιόρθωτα και οδιά να καταστέσει τα ακατάστατα* Μορεζίν., Λόγ. 468· *άμε την προξενήτρα-μου να βρεις για ν' αγροικήσεις το πράμα αν εκατάστεσε* Στάθ. (Martini) Α' 50. **8**) Κυριεύω: *αρχίσασιν να πολεμούν κάστρη και δυναμάρια* (παραλ. 1 στ.)· *κι' ωσάν τα εκατασταίνασι τα δυναμάρια εκείνα, αφήναν τα υπονόμια-τους* Χρον. Μορ. Η 3148· *Αφόν γαρ εκατέστησεν την χώραν Ανδραβίδος* Χρον. Μορ. Ρ 1442. **Β'** (Αμτβ.) εξασθενώ: *ως μούστος... κρούγω και κατασταίνω* Ch. pop. 36. **ΙΙ** Μέσ. **1**) Γίνομαι, καθίσταμαι (και με την έννοια του είμαι, υπάρχω): *εισμιόν απολιθώθηκεν... και κατεστάθη η όψη-της ωσάν καναβατσένη* Χούμνου, Κοσμογ. 1142· *Ω δικιοσύνη, διχωστάς δίκιο καταστεμένη* Τζάνε, Κρ. πόλ. 535^{15}. **2**) Καταντώ: *άνοστος κατασταίνεται ο πόθος, σα γεράσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1730· *Έδε και πώς εγίνεντον και πώς εκατεστάθη το μέγα-σου το όνομα* Θρ. Κων/π. (Mich.) 8. **3**) Διορίζομαι, εγκαθίσταμαι, τοποθετούμαι: *σαν εκατεστάθηκε σ' αυτήν την δεσποτείαν* Κορων., Μπούας 5· *οπόταν πιστοί άνδρες θέλουσι κατασταίνεσθαι εις την κυβέρνησιν* Χριστ. διδασκ. 133· *Αφότου γουν τούτοι οι αναγκαίοι τους ούς είπαμεν να κατασταθώσι* Βησσ., Επιστ. 23$^{11-2}$. **4**) Συναινώ, συγκατατίθεμαι: *εκείνη κατατταίνεται όποιος την γυρέψει και όποιος την δώσει πλήρωμα εις το σπίτιν-της να γνέψει* Σαχλ. Ν 279. **Φρ. 1**) *Κατασταίνω εις φόρον*=επιβάλλω φορολογία: *κάστρη πολ-*

λά παρέλαβε, κατέστησαν εις φόρον Ριμ. Βελ. 251. **2**) *Κατασταίνω χαράν*=οργανώνω διασκέδαση: *οι βάγιες του παλατιού μετά και τους αγόρους χαράν εκαταστήσασιν διά παραδιαβασμόν-των* Φλώρ. 137.

Η μτχ. ενεστ. *καταστάμενος* ως επίθ.=ηλικιωμένος: *Πάντα με καταστάμενους ήπρασσε και ξετρέχει να μάθει εκείνα πού 'δασι, που ο νιος δεν τα κατέχει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 85.

Η μτχ. ενεστ. *καταστούμενος*=**α**) που αρμόζει, που ταιριάζει: *είπεν ο Μωσέ: «δεν είναι καταστούμενο να κάμομε έτσι»* Πεντ. Έξ. VIII 22· **β**) ηλικιωμένος: *Εσέβην γουν και είδα-την καθήμενον εις θρόνον* (παραλ. 1 στ.), *γυναίκα καταστούμενον άλλου καιρού και χρόνου* Λόγ. παρηγ. Ο 607.

Η μτχ. παρκ. *καταστημένος* ως επίθ.=καθορισμένος, νόμιμος: *Ένι καταστημένον με την ασσίζαν των Ιεροσολύμων* Ασσίζ. 423[21].

καταςταλακτή η, Ορνεοσ. αγρ. 529[25], 560[21]· *καταςταλάκτη*, Ορνεοσ. αγρ. 533[28].

Από το *κατασταλάζω*.

Στάχτη, αλισίβα (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β' 211-2): *Καύσας κλήματα...θες την τέφραν αυτών εν ποτηρίω υελίνω μετά ύδατος και ποίησον κατασταλάκτην* Ιερακοσ. 469[9-10].

καταστανέως, επίρρ.

Από την πρόθ. *κατά* και το επίρρ. *στανέως* (Για το επίρρ. *στανέως* βλ. Ανδρ., Λεξ., λ. *στανιό*).

Αναγκαστικά, με το ζόρι: *Κ'εσείς τους ηβλέπετε* (ενν. *τους Πέρσηδες*) *ωσάν καταστανέως έρχονται εις τον πόλεμον* Διήγ. Αλ. G 270[1].

καταστασία η· *τες καταστασίες*, Τζάνε, Κρ. πόλ. 333[9], εσφαλμ. γρ. αντί *τσ' ακαταστασίες*, διόρθ. Ξανθ., ΒΖ 18, 1909, 596.

κατάστασις-ση η, Γλυκά, Στ. 335, Διγ. (Trapp) Gr. 1889, Χρον. Μορ. Η 7826, Πανάρ. 70[17,32], Δούκ. 119[25], 245[23], Σφρ., Χρον. μ. 14[14], Έκθ. χρον. 30[17], Ιστ. πατρ. 108[21], Ιστ. Βλαχ. 2166, Ροδολ. Α' [709], Ζήν. Β' 380· *κατάστηση*, Πεντ. Έξ. XXX 37.

Το αρχ. ουσ. *κατάστασις*. Η λ. και σήμ.

1) Εγκατάσταση (σε αξίωμα), τοποθέτηση: *της του υιού αυτού δεσπότου κυρ- Ανδρονίκου εις την Θεσσαλονίκην καταστάσεως* Σφρ., Χρον. μ. 4[8] (κριτ. υπ.). **2α**) Το πώς υπάρχει κάπ. ή κ., ο τρόπος με τον οποίο υφίσταται: *Μηδ' ένα καλορίζικον άνθρωπο πλιο μην πούσι, αν την κατάστασή-ντου ομπρός στα τέλη-του δε δούσι* Ροδολ. Ε' [410]· *'ς τέτοια άσκημη κατάσταση μ' αφήνεις και σωπαίνεις!* Ζήν. Ε' 312· *ο δέ βασιλεύς ειρηναίαν κατάστασιν ποιήσας και αυτόν εν Ανδριανουπόλει πέμψας* Δούκ. 113[2]· *Ει δέχεσθε την ένωσιν και την ειρηνικήν κατάστασιν της εκκλησίας, διώξω τους εχθρούς* Δούκ. 365[27]· **β**) υπόσταση: *να έχομεν επιμέλειαν ποταπής λογής και καταστάσεως έναι ο διδάσκαλος και ο παιδαγωγός* Σοφιαν., Παιδαγ. 269. **3α**) Σύνθεση, σύσταση: *επί σάρκα άθρωπου να μη αλειφτεί και εις την κατάστησή-του* (ενν. *του λαδιού αλείμματος άγιου*) *να μη κάμετε σαν αυτό* Πεντ. Έξ. XXX 32· **β**) μορφή: *γίνεται ωσάν πραγματευτής απέκει ο Βερβερίχος, αλλάσσει την κατάστασιν, το χρώμαν και την όψιν* Λίβ. Sc. 1712. **4**) (Πληθ.) εργασία, δουλειές: *Σαν τσι κατάστασές-του είχε τελειώσει* (ενν. *ο πασάς*), *ήθελε την απόφαση να δώσει* Λεηλ. Παροικ. 357. **5**) Συμφωνία, συνθήκη: *Κατάστασιν εποίησαν να δίδουν το χαράτσι* Χρον. Τόκκων 3086· *ορκωμοτικά ειρήνης πεποιήκασι μετά καταστάσεως ότι και ο δεσπότης ο κυρ-Θωμάς την Πάτραν δώσει* Ψευδο-Σφρ. 526[33]· *Μετά δέ την μάχην και τον πόλεμον εγένετο κατάστασις* Πανάρ. 71[6].

καταστατό το.

Η λ. σε σχόλ. (L-S) και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex.).

Άμυλο του σιταριού (Βλ. Φάβ., Αθ. 27, 1915, ΛΑ 154-5): *Μέλι και καταστατό τρίβε-το και βράσε-το* Σταφ., Ιατροσ. 12[348].

κατασταυρώνομαι.

Από την πρόθ. *κατά* και το *σταυρώνομαι*.

Σταυροκοπιέμαι: *Ναι, πάταξε τον διάβολον και πίασε, ειπέ τον στίχον· ναι, και κατασταυρώθητι, ναι, πτύσε εις τα ζουγλά-σου* Πρόδρ. 3[2].

καταστέλλω.

Το αρχ. *καταστέλλω*.

Κυριεύω, υποτάσσω: *καταστείλας πλείονας χώρας τας προς την δύσιν Έλληνας έσχον εξ αυτών πολλούς εις συμμαχίαν* Βιος Αλ. 2509.

κατάστερος, επίθ., Γεωργηλ., Θαν. 90, Χίκα, Μονωδ. 34.

Από την πρόθ. *κατά* και το ουσ. *αστήρ-έρος*. Η λ. τον 4. αι. (Steph., Θησ.).

Γεμάτος άστρα: *ως ουρανός κατάστερος είσαι λελαμπρυσμένη* Διακρούσ., Πένθος 198.

καταστηλιτεύω.

Το μτγν. *καταστηλιτεύω*.

Κατηγορώ έντονα: *Ο δέ Δαρείος συμφοράν τούτο καταστοχάσας σαυτόν κατεστηλίτευε κακώς και προσεθρήνει* Βιος Αλ. 3537.

κατάστημα(ν) το, Ιερακοσ. 501[24], Πεντ. Έξ. V 8.

Το μτγν. ουσ. *κατάστημα*. Ο τ. *κατάστημαν* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 582). Η λ. και σήμ.

1) Εγκατάσταση, διαμονή: *φέρε-τους και φύτεψέ-τους εις το όρος της κλερονομιάς-σου, κατάστημα για κάθισμά-σου έκαμεν, Κύριε* Πεντ. Έξ. XV 17. **2**) Ενέργεια, εγχείρημα: *φαίνεταί-μας, οι Γενουβήσοι τον επέψαν μήπως και βάλουσιν την Κερυνίαν εις το χέριν-τους· και εφάνην-μας, τούτον το κατάστημαν εποίκαν-το οι Γενουβήσοι διά τον φόβον όπου σε φοβούνται* Μαχ. 380[22]. **3**) Καθορισμένο ποσόν: *άμετε, δουλέψετε και άχερο μη να δοθεί εσάς και κατάστημα πλίθων να δώσετε* Πεντ. Έξ. V 18. **4**) Ατμοσφαιρική κατάσταση, καιρός: *περί του έαρος το κατάστημα* Ωροσκ. 41[12].

(Έκφρ.) *κατάστημαν ημέρας*=ημέρα: *μετά το διαφαύσαι το κατάστημαν ημέρας* Ερμον. Φ 331.

κατάστηση, (I)· *(φύση) κατάστησή-μας*, Πιστ. βοσκ. III 4, 32, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *ακατάστατή-μας* (Πβ. και κριτ. υπ.).

κατάστηση, (II)· βλ. *κατάστασις*.

καταστιχίδιον το.

Από το ουσ. *κατάστιχον* και την υποκορ. κατάλ. *-ίδιον*.

(Μικρό) κατάστιχο: *παρέστησα τω αυθέντη-μου και βασιλεί το καταστιχίδιον μετά λύπης και σκυθρωπότητος πολλής* Ψευδο-Σφρ. 386[15].

κατάστιχο(ν) το, Λόγ. παρηγ. L 676, Λόγ. παρηγ. O 691, Σφρ., Χρον. μ. 96[21].

Από τη συνεκφ. *κατά στίχον* (Ανδρ., Λεξ.). Η λ. στο Du Cange και σήμ.

α) Κατάλογος: *εις το έναν-του χέριν χαρτίν είχεν* (ενν. ο *Χρόνος*), *κατάστιχον γραμμένον εκ την Τύχην* Λογ. παρηγ. O 55· *Εδεξάμην τα γράμματα της αντιλήψεώς-σας με το κατάστιχον της μοιρασίας οπού εποίκατε* Βησσ., Επιστ. 35[4]· **β**) βιβλίο λογαριασμών: *λαβέ τα κατάστιχα και καθίσας εις το οσπιτιόν-σου λογάριασε ακριβώς πόσοι εισίν άνθρωποι και πόσα άρματα* Σφρ., Χρον. μ. 96[25]· *τους απεδίωξεν* (ενν. ο *τεφτερτέρης*) *έσοντας να εύρει εις το κατάστιχον της βασιλείας φλωρία χιλιάδας δύο πεσκέσιον* Ιστ. πατρ. 112[1].

καταστιχόπουλον το.

Από το ουσ. *κατάστιχον* και την κατάλ. *-πουλον*.

Μικρό κατάστιχο· (εδώ) κατάστιχο: *εκτελέσας τον ορισμόν αυτού φέρων δέδωκα τω αυθέντη-μου και βασιλεί το καταστιχόπουλον* Σφρ., Χρον. μ. 96[29].

καταστιχώνω· κ α τ α σ τ ι χ ώ ν ν ω.

Από το ουσ. *κατάστιχον* και την κατάλ. *-ώνω*.

Γράφω κ. σε κατάστιχο, καταγράφω, περιγράφω λεπτομερειακά: *Εύρεν και χίλιες χιλιάδες άλογα... Εύρεν πετρίτες και γρύψους του κυνηγίου...και πάρδους...Και αυτού εις τον κάμπον της Περσίας όλα τα εκαταστίχωσεν* (ενν. ο *Αλέξανδρος*) Διηγ. Αλ. V 79· *ο Τούρκος πάγει κάτω ...μ' όλον το φουσσάτον. Τ' αμμάδια-μου θωρούσαν-το καλά...' αντάμα-τους ευρίσκουμουν κ' εκαταστιχωννά-το* (παραλ. 1 στ.)· *ψέμαν τίποτες δεν γράφω* Θρ. Κύπρ. M 592.

καταστολιάζω, Λίβ. Sc. 2341.

Από το ουσ. *καταστόλιν* και την κατάλ. *-άζω*.

Α′ Αμτβ. **1**) Φτάνω: *Ήλθεν...ο Πέρσος γάρ απ' έξω, καταστολίασεν άνθρωπος και αυτός εκ το ταξίδιν* Λίβ. Esc. 3528. **2**) Στρατοπεδεύω: *και αφού εκατεστόλιασεν εις το σπίτι-του εστράφη* Χρον. Τόκκων 1801. **Β**′ (Μτβ.) εγκαθιστώ, τακτοποιώ (στράτευμα, κλπ.): *εκατεστόλιασεν ο πρίγκιπας τον λαόν-του εκείσε εις την εκκλησίαν όπου είναι οι Φρεμενούροι* Χρον. Μορ. H 8621.

καταστολίζω, Θησ. Ζ′ [78[1]].

Το μτγν. *καταστολίζω*. Η λ. και σήμ.

Στολίζω, κοσμώ πολύ: *τα πάντα τον εχάρισεν* (ενν. ο *Θεός*), *τα πάντα τον εδώκεν, καλόν εκατεστόλισεν* (ενν. τον *άνθρωπον*) *ως ρήγαν εις παλάτι* Σπαν. O 169· *Όσ' αγαθά αν ημπορεί η φύσις να χαρίσει* (παραλ. 1 στ.) *τόσα στο Διγεν' έδωσεν κ' εκατεστόλισέν-τον* Διγ. O 2199· *τα λουλούδια τα 'μορφα την γην καταστολίσαν* Θησ. Β′ [1[4]].

καταστόλιν το.

Από το ουσ. *καταστολή* και την υποκορ. κατάλ. *-ιν*. Για παλαιότ. μνεία βλ. Μαυρίκ., Στρατηγ. 62[12] (κριτ. υπ.) και Lambert [Λιβ. σ. 468]. Η λ. και στο Sophocl.

1) Διακοπή πορείας: *φουσσάτον μέν και στρατηγοί, κάμηλοι, ζεύγη, σκεύη ...ας έχουν καταστόλιν, ημείς δέ...* (παραλ. 1 στ.)*...αναδράμωμεν ορεινοπετροβούνιν* Καλλίμ. 134. **2**) Διακοπή· αναβολή: *Όμως επεί προς το παρόν ουκ ένι καταστόλιν, ότι προς ταύτην την ακμήν εγγίζομεν της μάχης, καθίσω, γράψω προς αυτούς* αυτ. 2295.

καταστοχάζω, Χρον. Μορ. H 8223.

Το μτγν. *καταστοχάζομαι*.

Α′ Ενεργ. **1**) Εξετάζω με προσοχή: *βλέπει την εμορφιάν-του κ' εξέστηκεν να τον θωρεί, να τον καταστοχάζει* Απολλών. 231· *τούτου την παράταξιν καλώς καταστοχάσας* (ενν. *ο Αλέξανδρος*), *αυτών θηρίων την ισχύν, ήλθε προς τους ιδίους* Βίος Αλ. 4616. **2**) Θεωρώ, νομίζω: *Ο δὲ Δαρείος συμφοράν τούτο καταστοχάσας σαυτόν κατεστηλίτευε* Βίος Αλ. 3536. **Β**′ (Μέσ.) εξετάζω με προσοχή: *Τότε καταστοχασάμενος αυτήν* (ενν. την *κεφαλήν*) *είρηκεν* Δούκ. 377[18].

κατάστρατα, επίρρ.

Από την πρόθ. *κατά* και το ουσ. *στράτα*.

Κατά την πορεία: *ως ήκουσα τον Λίβιστρον ότι εμοιρολόγειν και μετά πόνου εστρίγγιζεν κατάστρατα εις τους κάμπους* Λιβ. Sc. 2644· *Όμως αφήσω τα πολλά τα μέχρι και του κάστρου* (παραλ. 2 στ.)· *κατάστρατα εχαιρόμεθα, ότε η Δυστυχία τελείως μας υπεξέβηκεν* αυτ. 3157.

καταστρατεύω.

Από την πρόθ. *κατά* και το *στρατεύω*. Η λ. στη Σούδα (L-S).

(Ενεργ. και μέσ.) εκστρατεύω εναντίον κάπ.: *μετ' αυτών ταις πόλεσι ταις απειροπολέμοις βαρβάρων κατεστράτευσας* Βίος Αλ. 1960· *κακώς κατεστρατεύεσθε κατά των Μακεδόνων* αυτ. 3987.

καταστρέφω, Γλυκά, Στ. 373, Γλυκά, Στ. Β′ 102, Καλλίμ. 2314, Διγ. Z 3524, Βίος Αλ. 1494, 1647, 1864, 2303, 2389, 2983, Λίβ. Esc. 1705, Κορων., Μπούας 24, 30, 59, 82, 92, 94, 118, 124, 132.

Το αρχ. *καταστρέφω*. Η λ. και σήμ.

Καταστρέφω: *Δυστυχισμένε Χάντακα, είντα φωτιά μεγάλη τη χώρα-σου εκατάστρεψε σε μια μερά κ' εις άλλη* Τζάνε, Κρ. πόλ. 486[20].

καταστρηνιάζω.

Το μτγν. *καταστρηνιάω* (Για τον μετασχηματισμό σε *-ιάζω* βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α′ 276-7).

Φλέγομαι από ερωτικό πάθος (Βλ. Κεχαγιόγλου [Πτωχολ. σ. 502]): *πώς εννόησες αυτίκα καταστρηνιάσει θέλει το κορίτσιν τό σε είπα...;* Πτωχολ. α 621.

καταστροφή η.

Το αρχ. ουσ. *καταστροφή*. Η λ. και σήμ.

Καταστροφή: *ούτος ο πόλεμος αρχή ήν και αιτία και αφορμή της των Ρωμαίων βασιλείας καταστροφής* Σφρ., Χρον. μ. 168[16].

καταστρώνω, Διγ. (Trapp.) Gr. 3194, Πόλ. Τρωάδ. 560, Βίος Αλ. 2629, 2742, 5626, Θρ. αλ. 28, Δούκ. 349[21], Σφρ., Χρον. μ. 42[28], Παϊσ., Ιστ. Σινά 825.

Από το *καταστρώννυμι*. Η λ. και σήμ.

1) Στρώνοντας σκεπάζω: *των δενδρών τα φύλλα* (παραλ. 1 στ.) *εκ τας δρύας απο-*

πίπτουν και την γην την καταστρώνουν Ερμον. Φ 311. 2) Κατατάσσω, διευθετώ: *ενετείλατο αυτῷ ίνα συγγράψῃ πάσαν την διάλεξιν και εν κεφαλαίοις καταστρώσῃ* Ιστ. πολιτ. 30[17].

κατάστυγνος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *κατάστυγνος*.

Εξαντλημένος: *πρέπει να κοπιάζομεν το σώμα τόσον όσον να μη γινόμεθα κατάστυγνοι και εις την σπουδήν να μηδέν είμεθα κοπιασμένοι* Σοφιαν., Παιδαγ. 279.

κατασυμπονώ.

Από την πρόθ. *κατά* και το *συμπονώ*.

Αισθάνομαι συμπάθεια για κ.: *κατασυνεπόνεσεν τά γράφει το πιττάκιν* Λίβ. Ρ 1584.

κατασυντρίβω.

Από την πρόθ. *κατά* και το *συντρίβω*.

Νικώ εντελώς: *επέρασαν βουνόν του Μπρασοβίου, πόλεμον μέγαν έδωσαν…* (παραλ. 1 στ.), *εχθρούς εκατασύντριψαν οπού δεν είχαν μέτρον* Ιστ. Βλαχ. 310.

κατασύρνω, βλ. *κατασύρω*.

κατασύρω· *κ α τ α σ έ ρ ν ω,* Τζάνε, Κρ. πόλ. 348[7]· *κ α τ α σ ύ ρ ν ω,* Θρ. Κων/π. Β 119, Θρ. Κων/π. διάλ. 126.

Το αρχ. *κατασύρω*. Σήμ. τ. *κατασέρνου* σε ιδιώμ. (Γεωργίου Χρ., Γλωσσ. ιδ. Καστορ. 85 και Σβαρνόπ., Γλωσσ. Βερ. 41). Ο τ. *κατασύρνω* στο Somav. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Α' Ενεργ. **1**) Σέρνω στο έδαφος: *τον Γαστριτσιώτην υπό ίππων κατέσυραν* Ηπειρ. 225[22]. **2**) Τραβώ βίαια, αρπάζω: *οι Τούρκοι κατασύρνουν-τες* (ενν. *τες αρχόντισσες*) *κ' έχουν-τες σκλαβωμένες* Θρ. Κύπρ. Μ 366. **3**) Καταντώ, ταπεινώνω: *η μοίρα η εδική-μου 'ς τι πράγμα μ' εκατάσυρε* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [499]. **4**) Διασύρω, δυσφημώ: *την θυγατέραν Ελένην…ως μαχλάδα διά γλώττης κατέσυρον* Δούκ. 63[5]. **5**) Φέρνω προς τα κάτω· (εδώ) καταπίνω: *Προς κατάρρουν επιστημόνως χρη σε διδόναι κρέας εκ της του τραχήλου συννευρίας, ίνα κατασύρων εκφράττηται* Ιερακοσ. 409[7-8]. **Β'** (Μέσ.) σέρνομαι προς το έδαφος: *κάτω πώς κατασέρνουνται δέτε τα φλάμπουρά-τση* (ενν. *της αρμάδας*) Τζάνε, Κρ. πόλ. 380[24].

κατασφαγιάζω.

Από την πρόθ. *κατά* και το *σφαγιάζω*.

Κατασφάζω, φονεύω: *πικρώς κατεσφαγίασεν ούτος τον Παυσανίαν* Βιος Αλ. 1110· *κατεσφαγίασε τον άνδρα μετά ξίφους* αυτ. 3518.

κατασφάζω, Ερμον. Ω 232, Αχιλλ. Ν 825, Δωρ. Μον. XXXVIII, Τζάνε, Κρ. πόλ. 542[6]· *κ α τ α σ φ ά τ τ ω,* Σπαν. (Λάμπρ.) Va 25· μτχ. *κ α τ α σ φ α μ έ ν ο ς,* Θησ. Δ' [26[3]], [45[3]], Η' [105[8]].

Το αρχ. *κατασφάζω*. Η λ. και σήμ.

Σφάζω, κατακόπτω, φονεύω: *τους εκατέσφαξαν ωσάν αγριοχοιρίδια* Χρον. Μορ. Η 7071· *ετσάκισε τους Βουλγάρους και εκατάσφαξε πολλούς* Χρον. σουλτ. 29[13]· *ορώσι βέλη εκ των άνω κατιόντα και κατασφάττοντα τούτους* Δούκ. 359[17]· *τους εκατασφάξανε και την*

ζωήν εχάσαν Τζάνε, Κρ. πόλ. 168[26]· (μεταφ.): *το σχήμαν* (ενν. *της κόρης*) *και η πορπατησιά ανθρώπους κατασφάζει* Αχιλλ. L 560· *Οι πόνοι κατασφάττουσιν, συντρίβουν την καρδιάν-μου* Φλώρ. 212.

κατασφαλίζω, Γλυκά, Στ. 497, Αχιλλ. Ν 922, Γεωργηλ., Βελ. 130, Παϊσ., Ιστ. Σινά 624· μέσ. *κ α τ α σ φ α λ ί ζ ο υ μ α ι.*

Το μτγν. *κατασφαλίζομαι*.

Α' Ενεργ. **1**) Οχυρώνω: *πολλά το περιεκύκλωσεν* (ενν. *το καστέλιν*) *και εκατεσφάλισέν-το* Αχιλλ. Ν 397· *έχω γαρ κάστρον δυνατόν και κατασφαλισμένον* Αχιλλ. L 645. **2**) Φράζω, βουλώνω: *τρυμαλιάν εκέλευσα γενέσθαι και μολύβδῳ, ταύτην κατασφαλίσασθαι* Βίος Αλ. 4361. **3**) Κλειδώνω καλά: *έχω* (ενν. *εγώ η κόρη*) *γαρ πόρτας σιδηράς και κατασφαλισμένας* Αχιλλ. L. 646. **4α**) Φυλακίζω: *να την δεσμεύσουν δυνατά, να την κατασφαλίσουν* Φλώρ. 603· *ειρκτῇ κατασφαλίζουσιν, δεσμεύουν ανοσίως* Φλώρ. 455· *τον μισθαργόν κρατείτε σιδηρωμένον δυνατά και κατησφαλισμένον* Καλλίμ. 2307· **β**) περιορίζω: *Όλοι στη χώρα χαίρουνται κ' ετούτος είν' θλιμμένος, ετούτος κι' ο Πεζόστρατος ο κατασφαλισμένος* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1180. **5**) Αποκλείω: *εδιώχνοντα και σφάζοντα ετότε τους εχτρούς-του στην Θήβαν τους απέσωσεν κ' εκατησφάλισέν-τους* Χρον. Μορ. Η 3302. **Β'** (Μέσ.) κλειδώνομαι καλά, ασφαλίζομαι: *Μόναι και μόναι εμπήκασιν, κατασφαλίζουνται έσω* Βέλθ. 980.

κατασφαλισμένα, επίρρ.

Από τη μτχ. παρκ. του *κατασφαλίζω*.

Με απόλυτη ασφάλεια: *βουλώνουν* (ενν. *τα ομματίτσια-του*)… *στερέα και αφυρότατα και κατασφαλισμένα* Διήγ. Βελ. 64.

κατασφαλμένος, μτχ. επίθ.

Από την πρόθ. *κατά* και τη μτχ. παρκ. του *σφάλλω*.

Που έκαμε μεγάλο λάθος: *Έτσι σ' αγάπη σφαλτική είμαι κατασφαλμένη* Θησ. Η' [105[7]].

κατασφάττω, βλ. *κατασφάζω*.

κατασφενδονίζω.

Από την πρόθ. *κατά* και το *σφενδονίζω*.

Ρίχνω κ. με δύναμη μακριά: *άλλοι κατεσφενδόνιζον βολίδας πυρουμένας* Βίος Αλ. 3622.

κατασφίγγω.

Το μτγν. *κατασφίγγω*. Η λ. και σήμ.

1) Σφίγγω καλά: *Τα χέρια εκατάσφιγγε* Ζήνου, Βατραχ. 139. **2**) Περισφίγγω, περικυκλώνω: *καθημερινόν οι Τούρκοι εκατασφίγγαν-τους και εφεύγαν απού τόπον εις τόπον* Μαχ. 98[18]. **3**) Καταπιέζω, εξαναγκάζω: *τόσον τον εκατάσφιγγεν ο πόνος του θανάτου* Θησ. Ι' [36[2]]· *το δίκαιον ορίζει ότι ο οστιέρης ουδέν πρέπει κανείς να τον κατασφίξει από τίποτες να στρέψει* (ενν. *τα πέρπυρα*) Ασσίζ. 331[28].

κατασφουγγίζω.

Από την πρόθ. *κατά* και το *σφουγγίζω*.

Σφογγίζω, καθαρίζω καλά: *με τας χείρας τας λευκάς εκατεσφούγγιζέ-την* (ενν. *την εικόνα*), *αν ήτον από τίποτες ποσώς κορνιακτισμένη* Θησ. Ζ' [79^{3}].

κατάσφυρος, επίθ.

Από την πρόθ. *κατά* και το ουσ. *σφύρα*.

Σφυρηλατημένος: *ήσαν ως ανδριάντες ημίθεοι, κατάσφυροι, πάντες εγγεγλυμμένοι ...οι σάτυροι και βάκχοι μετά λίθων* Βίος Αλ. 5623.

κατάσχεσις η, Γλυκά, Στ. 563.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ.

1) Περιορισμός, φυλάκιση: *αρκεί γαρ ημίν η τούτου κατάσχεσις και η μη του εκβήναι της Πόλεως κώλυσις* Δούκ. 293^{20}. **2**) Σύλληψη: *εγένετο η του Κομνηνού κυρ-Γεωργίου επιδρομή και κατάσχεσις* Πανάρ. 62$^{26-7}$.

κατασχηματίζω· *κ α τ α σ κ η μ α τ ί ζ ω.*

Το αρχ. *κατασχηματίζω*.

Βάζω στη σειρά, καταστρώνω: *Αλήθεια, δίδεις-με πολλά, πλην αν τα συμψηφίσεις και κατασκηματίσεις-τα και αν τα εξακριβιάσεις, τετράμηνον ου σώζουσιν* Προδρ. ΙΙ Η 24a.

κατασχίζω, Σταφ., Ιατροσ. 1^{7}, 6$^{147,148-9}$. *κ α τ α σ κ ί ζ ω,* Πανώρ. Γ' 408 (κριτ. υπ.), Τζάνε, Κρ. πόλ. 234^{29}.

Το αρχ. *κατασχίζω*. Ο τ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Andr., Lex., λ. *κατασχίζω*).

(Μέσ.) καταπληγώνομαι: *κείνος ...έναι κατασκισμένος. Και πάσα κόπος...για την υγεία-του χαημένος θέλει είσταινε* Θησ. Ι' [13^{8}].

κατασχολάζω.

Το αρχ. *κατασχολάζω*.

Θέτω τέρμα (σε κ.): *τις έγνω μυστήριον ή την βουλήν Κυρίου, το πώς να παύει ο θάνατος, πώς να κατασχολάζει πόσες πικρίες, πόσες χολές και συμφορές του βίου;* Απολλών. 673.

κατασώνω.

Από την πρόθ. *κατά* και το *σώνω*.

Πλησιάζω κάπ.: *Τόσοι μ' εκατεσώσασιν πιττάκια να με δώσουν, οκ' έφριξα θωρώντα-τους κ' έτρεχα που* (έκδ. *κ' ετράπην πριν*) *να σώσουν* Απόκοπ. 481 (κριτ. υπ.).

κατασωτήριος, επίθ.

Από την πρόθ. *κατά* και το επίθ. *σωτήριος*.

Σωτήριος: *«αρχή σοφίας φόβος Κυρίου» εις τας απακουάς-του. Ταύτα κατασωτήρια και μη γυρέψεις άλλο* Δεφ., Λόγ. 45.

καταταμός ο.

Από το *κατατάσσω* και την κατάλ. *-μός*. Η λ. στο Somav.

Ησυχία (Βλ. Κριαρά [Πανώρ. σ. 245]): *Απόσταν εξημέρωσε, καταταμό δεν έχω* Πανώρ. Β' 81.

κατατάσσω, Ch. pop. 841, Χούμνου, Κοσμογ. 2004, 2362, Γαδ. διήγ. 488, Αλεξ.

246, 1061, Σαχλ. Ν 204, Σαχλ., Αφήγ. 261, 682, Πορτολ. Α 25^{14}, Παϊσ., Ιστ. Σινά 698, Πανώρ. Α' 368, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1156, Γ' 537, Δ' 851, 2013, Ε' 100, Φορτουν. (Vinc.) Β' 280, Δ' 416, Διγ. Ο 1784, Τζάνε, Κρ. πόλ. 174^{8}, 190^{15}, 218^{23,27}.

Το αρχ. *κατατάσσω*.

Ι Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1**) Καταπραΰνω, γαληνεύω κάπ.: *Εσήκωσεν* (ενν. *ο Αβραάμ*) *τα χέρια-του αυτούνον* (ενν. *τον Ισαάκ*) *διά να σφάξει και· πέμπει ο Θεός τον άγγελον αυτόν να κατατάξει* Χούμνου, Κοσμογ. 1270· *είναι-μας χρεία να πάγομε θυσία χωρίς άλλο προς το θεό της θάλασσας σήμερον το μεγάλο να κατατάξει τους καιρούς* Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ' 17. **2**) Υποτάσσω: *να ζεις και να πατάξεις τους βασιλείς οπού 'ν' στην γην και να τους κατατάξεις* Αλεξ. 1264. **Β'** (Αμτβ.) ηρεμώ, ειρηνεύω: *Σαν κατατάξει η θάλασσα κ' η μάχη σα σκολάσει* Ερωφ. Α' 11· *Έτσι και τ' άγρια κύματα τό κάνου τση θαλάσσου: σαν πνίξουσι τον άνθρωπο, παύτου και κατατάσσου* Ερωφ. Ε' 324· *να κατατάξου οι έγνοιες-σας, να σβήσουν οι καημοί-σας;* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 368. **ΙΙ** Μέσ. **1**) Υποτάσσομαι: *και πώς εκατετάγηκα δι' αλλουνού αγάπη* Θησ. Η' [101^{2}]. **2**) Καταθίζω: *ο ρόγος εκατάπεσε κ' η τέφρα κατετάγη* Θησ. ΙΑ' [57^{6}].

κατατέρπω, Αχιλλ. Ν 1184· *κ α τ α τ ρ έ π ω.*

Το μτγν. *κατατέρπω*. Ο τ. από αναγραμματισμό.

(Μέσ.) ευχαριστούμαι με κ., χαίρομαι κ.: *χαρά εις την θυγατέραν-της, εκείνην την κουρτέσαν, οπού τα εκατετρέπετον και εκατεχαίρετόν-τα* αυτ. 759.

κατατεφρώ, Βίος Αλ. 2358.

Το *κατατεφρόω*, που απ. στον Αριστ.

Μεταβάλλω κ. εντελώς σε στάχτη: *τέκνα και γονείς και συγγενείς και αι καλύβαι και το χωρίον άπαν κατετεφρώθη και εις κόνιν εγένοντο* Δούκ. 125^{25}.

κατατεχνάζομαι.

Από την πρόθ. *κατά* και το *τεχνάζομαι*. Η λ. το 10. αι. (Steph., Θησ.).

Επιδιώκω κ. με τέχνασμα: *Η...έλαφος την εαυτής σωτηρίαν κατατεχνάζεται* Φυσιολ. (Zur.) IV 3^{16}.

κατατίθημι.

Το αρχ. *κατατίθημι*.

Ι (Ενεργ.) (προκ. για νεκρό) ενταφιάζω: *εκοιμήθη ο πατήρ αυτού εν τη Θεσσαλονίκη και κατετέθη εκείσε* Byz. Kleinchron. σ. 76. **ΙΙ** Μέσ. **Α'** Μτβ. **1**) Αφήνω, εγκαταλείπω, απαρνούμαι: *την αδελφήν-μας άφησον, τον παίδα-σου κατάθου* Διγ. Ζ 749. **2**) Συμφωνώ, δέχομαι: *αν τούτο ουδέν κατατεθεί να το ποίσει, η αυλή εντέχεται να τον ζημιώσει* Ασσίζ. 236$^{28-9}$· *οίσπερ* (ενν. *όρκοις*) *κάγώ πιστεύσασα συμφυγείν κατεθέμην* Διγ. (Trapp) Gr. 2131. **Β'** (Αμτβ.) καταλήγω μόνιμα, εγκαθίσταμαι: *εις τούτου* (ενν. *του Αγίου Γεωργίου*) *την μονήν ζητώ εκεί κατατεθήναι* Προδρ. ΙΙΙ 439 (χφ. g) (κριτ. υπ.).

κατατιτρώσκω, Ερμον. Υ 340, Φλώρ. 186, Λιβ. Sc. 3050, Αχιλλ. Ν 1248.

Το αρχ. *κατατιτρώσκω*.

1) Προκαλώ έντονα συναισθήματα (αγάπης, θλίψης, κ.ά.): *έρως σε εκατέτρωσεν της βασιλεώς θυγάτηρ* Αχιλλ. Ν 1210. **2**) Τσιμπώ, αγκυλώνω με μυτερό αντικείμενο: *Χαλκή ραφίδι κατατίτρωσκε αυτήν* (ενν. *την γούλαν*) Ιερακοσ. 452^{17}.

κατατολμώ.

Το μτγν. *κατατολμάω.*

(Μέσ.) επιχειρώ κ. παράτολμα κι' απελπισμένα: *το γαρ πολύ της θλίψεως γεννά παραφροσύνην, εντεύθεν και παράλογα τινά κατατολμάται* Διγ. Ζ 808.

κατατομή η, Χούμνου, Κοσμογ. 2079.

Το αρχ. ουσ. *κατατομή.* Η λ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex.).

Τμήμα: *ο Μωσής...μαθών πως εις δύο κατατομάς τα φοσσάτα εμέρισεν, τα προς τον Πόντον μέρη εδίωκεν* Δούκ. 131^{19}.

κατατόπι το, Χρον. Τόκκων 1580, 1722, 2317.

Από την έκφρ. *κατά τόπον* (Ανδρ., Λεξ.). Λ. *κατατόπιον* στο Du Cange. Η λ. και σήμ.

Μέρος, τοποθεσία: *έκαμεν και εις τον Μορεάν άλλους ‹πολλούς› πολέμους, ...εις το Άργος και εις τ' Ανάπλι και εις άλλα κατατόπια* Χρον. Τόκκων 2165· *Αφόν εκ' έφθασε σιμά, σ' αυτό το κατατόπι, εις χορταράκια τρυφερά, εις δένδρον αποκάτω* Θησ. Ε' [34^{1}].

κατατρέπομαι, βλ. *κατατέρπομαι.*

κατατρέχω, Προδρ. Ι 169, Ασσίζ. 362^{18}, Ερμον. Τ 329, Βίος Αλ. 878, Αιτωλ., Μύθ. 65^{8}, 94^{17}, Χρον. σουλτ. 33^{8}, 49^{32}, 67^{21}· αόρ. *ε κ α τ ά δ ρ α μ α*, Πεντ. Δευτ. XXVIII 22, Αιτωλ., Μύθ. 100^{14}, 144^{7}· μτχ. παρκ. *κ α τ α τ ρ ε μ έ ν ο ς.*

Το αρχ. *κατατρέχω.* Η λ. και σήμ.

Α' Μτβ. **1**) Καταδιώκω, κυνηγώ: *οι Ούγγροι κατατρέχουν-τους* (ενν. *τους Τούρκους*), *μεγάλην θνήσιν κάμνουν* Αργυρ., Βάρν. Κ 250· *κατατρέχοντας ένα αλάφι, τον έριξε το άλογο και εσκοτώθη* Χρον. σουλτ. 76^{16}. **2**) Ρίχνω κάτω, καταστρέφω: *Επέρασε δε* (ενν. *ο Χαγάνος*) *και εις την Θεσσαλονίκην...και βάνοντας σκάλες εις τα τειχία της χώρας, οφθαλμοφανώς εφάνη ο μέγας Δημήτριος και κατατρέχοντας τες σκάλες και απείρους φονεύοντας ελύτρωσε την Θεσσαλονίκην* Εγκ. αγ. Δημ. 109^{164}. **Β'** Αμτβ. **1**) Κάνω επιδρομή, εισβάλλω: *κατέτρεχον έως Σάρδεων και αυτής Μαγνησίας* Δούκ. 205^{27}. **2**) Τρέχω γρήγορα, σπεύδω: *πήδησον, κατάδραμε τάχα να την κρατήσεις* Προδρ. Ι 167· *ώσπερ κύων κορεσθείς επέκεινα του μέτρου αύθις επί τον ίδιον εμετόν κατατρέχει* Εις Θεοτ. 85. **3**) Προστρέχω: *Δεν ήξευρεν ο αετός πλέον το τι να κάμει, στον Δία εβουλήθηκε μόνον να καταδράμει. Να πα να πει τα έπαθεν* Αιτωλ., Μύθ. 2^{20}.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ.=κυνηγημένος· ανυπόληπτος (Πβ. και Χρον. Γαλαξ. 215, 219): *η οποία γυναίκα ήτανε κατατρεμένη, ήτανε και πρωτύτερα αμαρτωλή* Σουμμ., Ρεμπελ. 169.

κατατροπή η.

Από την πρόθ. *κατά* και το ουσ. *τροπή.*

Διαφορετική κατεύθυνση: *πώς δε το εξερχόμενον* (ενν. *νερόν*) *εκ στόματος του γρύψου χωρείται εις μικρολέκανον παντού μη έχον πόρον ή και τινά κατατροπήν εις το νερόν εκστάζειν* Βέλθ. 311.

κατατροπώ.

Το μτγν. *κατατροπόω.*

(Μέσ.) Κατανικώ, κυριεύω: *Αφό δε ετελείωσε πάσας ανδραγαθίας και δη κατετροπώσατο πόλεις ομού και χώρας και παντελώς υπέταξε πάντας τους απειθούντας* Διγ. Ζ 4210.

κατατροχάδην, επίρρ.

Από την πρόθ. *κατά* και το επίρρ. *τροχάδην.*

Σύντομα, γρήγορα: *ην γαρ* (ενν. *ο βασιλεύς Ιωάννης*)*...μη πολυπραγμονών εν άλλοις τα πράγματα πλην εν γυναιξίν,..εν δε πράγμασιν ετέροις, ως έλθοι κατά τύχην και κατατροχάδην απορρεύσει, ούτω και εδέχετο και αντελάμβανε* Δούκ. 71^{26}.

κατατρυπώ, Καναν. 76 C, Θρ. Κων/π. διάλ. 14, Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 186.

Η λ. σε Γλωσσάρ. (L-S, λ. *κατατρυπάω*) και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex.).

Διατρυπώ: *το στέγος αυτού* (ενν. *του πύργου*) *καταβαλόντες από κάτωθεν έως άνω κοσκινηδόν κατετρύπησαν* Δούκ. 149^{20}.

κατατρυφώ, Λιβ. Esc. 4336.

Το μτγν. *κατατρυφάω.*

α) Απολαμβάνω: *Ο δε Μωράτ ην εν Σέρραις κατατρυφών των εκεί αγαθών* Δούκ. 249^{20}· **β**) καρπώνομαι: *Υπόστρεψον ουν, άνθρωπε, και γην σοι δεδομένην πάτει και κατατρύφησον· τι κοπιάς εις μάτην;* Βίος Αλ. 4451.

κατατρώγω, Γλυκά, Στ. 343, Επιθαλ. Ανδρ. Β' 555, Φυσιολ. (Legr.) 420, Πτωχολ. α 418, Χίκα, Μονωδ. 101, Ιστ. Βλαχ. 1454, Χριστ. διδασκ. 109, Διγ. Ο 1335.

Το αρχ. *κατατρώγω.* Η λ. σε έγγρ. (ΕΜΑ 12, 1962 ‹1965›, 139).

1α) Τρώγω κ. μέχρι τέλους, εντελώς: *τους ώμους-του και βραχιόνάς-του τους δυνατούς καταμαραίνουσιν και κατατρώγουσιν οι σκώληκες!* Διγ. Άνδρ. 411^{31}· *Ρίπτουσιν αυτόν* (ενν. *το βρέφος*) *εις άλσος, ίνα τούτον καταφάγουν τα θηρία του δρυμώνος* Ερμον. Β 50· **β**) καταβροχθίζω: *Δουλώσας δ' ου μόνον Θεσσαλονίκην, αλλά και τα πέριξ αυτής...επανήλθεν* (ενν. *ο σουλτάν-Μουράτης*) *άλλα καταφαγείν μελετήσας ο άγριος θηρ.* Ιστ. πολιτ. 8^{2}· (μεταφ.): *Έρως εις την καρδίαν-μου της κόρης υπεσέβην, Πλην τω φαινομένω έμενεν ειρηνεύων κατέτρωγεν, εδάμαζεν, έφλεγεν, εδαπάνει όλην αυτήν-μου την ψυχήν* Λιβ. Sc. 1481. **2**) Βασανίζω εξαντλητικά: *Λαλεί ο Θεός του Μωυσή στου Φαραώ να πάγει, διά να του δώσει παίδευσιν και όλους να καταφάγει* Χούμνου, Κοσμογ. 2328. **3**) Σπαταλώ· εξαθλιώνω οικονομικά: *Αφέντης ήτονε μικρός, νέον παλληκαράκι, τίποτε δεν εγνώριζεν, ότ' ήτονε παιδάκι· κ' εκείνοι εκατάτρωγαν την εντωχήν την τζάραν* Ιστ. Βλαχ. 573.

κατατσακίζω, Λόγ. παρηγ. Ο 705, Αχιλλ. L 1261, Αχιλλ. Ο 566, Αιτωλ., Μύθ. 2^{18}, Εκατόλ. Μ 52, Χριστ. διδασκ. 367, Τζάνε, Κρ. πόλ. 341^{5}.

Από την πρόθ. *κατά* και το *τσακίζω.* Η λ. και σήμ.

Α' Ενεργ. **1**) Κομματιάζω κ.: *να καθυβρίζουν τους σταυρούς, να τους κατατσακίζουν* Ανακάλ. 65· *τα φαριά-τους έκρουεν* (ενν. *ο Αχιλλεύς*) *απάνω εις τα καπούλια και ευθύς κατετσακίζουνταν και ενευροκοπούνταν* Αχιλλ. Ν 1319. **2**) Αθετώ, καταπατώ: *γυνή τον νόμον τον παλαιόν εκατατσάκισέν-τον* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1973. **Β'** Μέσ. **α**) συντρίβομαι: *ελύτρωσε* (ενν. *ο Άγιος Δημήτριος*) *την Θεσσαλονίκην εκ τας χείρας των βαρβάρων και οι μένοντες έφυγον εντροπιασμένοι και κατατσακισμένοι* Εγκ. αγ. Δημ. 109^{166}· *αν σήμερον οι ελπίδες-μου δεν κατατσακιστούσι ως το γυαλί, σαν έχουσι συνήθεια*

να σκορπούσι Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ' [25]· **β**) ταπεινώνομαι: *εσύ δεν προθυμάς να κοιτάξεις εις κανένα παρά μόνον εις τον ταπεινόν οπού έχει κατατσακισμένην την καρδίαν-του* Χριστ. διδασκ. 442.

κατατσιμπώ, Ιμπ. (Legr.) 920, Συναξ. γυν. 622.

Από την πρόθ. *κατά* και το *τσιμπώ*. Η λ. και σήμ.

Τσιμπώ επίμονα: *Ετσίμπαν, κατετσίμπαν-το ο αετός το γαϊτανίτσιν* Ιμπ. 547.

κατατσουφλίζω.

Από την πρόθ. *κατά* και το *τσουφλίζω*. (Για τη λ. *τσουφλίζω* βλ. Ανδρ., Λεξ., λ. *τσουρουφλίζω*).

Καίω· τιμωρώ: *όταν θυμωθούν* (ενν. *οι αυθέντες*) *πολλάκις, πάλι αυτούς κατατσουφλίζουν και πομπεύουν και δημεύουν* Πτωχολ. α 112.

κατατυγχάνω, Λόγ. παρηγ. L 438.

Το αρχ. *κατατυγχάνω*.

Συναντώ: *Εις τούτους γαρ ουκ έσυρα κοντάριν ή ραβδίον, αλλά σπαθίν-μου έσυρα, δέδωκα έσω χείρας και όσους αν κατέτυχον έκοπτον ωσεί χόρτον* Διγ. Z 3527.

κατατύλικτος, επίθ.· *κ α τ α τ υ λ ι χ τ ό ς*, Πουλολ. (Τσαβαρή) 38 (κριτ. υπ.).

Από το *κατατυλίσσω* και την κατάλ. *-τος*.

Που είναι εντελώς τυλιγμένος: *να πάρεις την ποδία-σου* (ενν. *σύ, η ωτίδα*) *αυτήν την κατατύλικτην, να πάρεις να μισέψεις* Πουλολ. (Τσαβαρή) 38 (χφ. ΑΖ) (κριτ. υπ.).

κατατυλιχτός, επίθ., βλ. *κατατύλικτος*.

κατατυλώ.

Από την πρόθ. *κατά* και το *τυλώ*.

Τυλίγω σφικτά: *με τ' απομονάρια να πλέκετ' ένα δίκτυ, ναν το κατατυλείτε σ' εκείνα τα κλαδιά* Πιστ. βοσκ. Ι 5, 82.

κατατύπτω.

Η λ. σε σχόλ. (L-S). Στη Σαπφώ *καττύπτομαι*.

Κτυπώ πολύ, πλήττω: *χερσί γαρ κατατύψας του προσώπου-της την όψιν* Ερμον. Ψ 290· *εκατάτυπτον σφοδρώς τους αντιπάλους* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 938.

κατατυραννώ, Λίβ. Esc. 2914, Λίβ. N 2599.

Το μτγν. *κατατυραννέω*. Η λ. και σήμ.

1) (Ενεργ.) βασανίζω πολύ: *Τούτος έναι...ο Λίβιστρος,.. τόν εκατετυράννησεν ο πόθος της Ροδάμνης* Λίβ. Sc. 1756· *διπλάζει-σας η κάκωσις και κατατυραννεί-σας* Λίβ. Sc. 2999. **2**) (Μέσ.) βασανίζομαι πολύ: *εμεριζόμην κατά νουν, εκατετυραννούμην* Λίβ. Sc. 2320.

κατατυφλώνω.

Από την πρόθ. *κατά* και το *τυφλώνω*. Η λ. και σήμ.

Α' Ενεργ. **α**) παραπλανώ: *κομπώνεις όσους σ' εσέ πιστεύσουσι και τους κατατυφλώνεις* Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ' [108]· *εκατετύφλωσεν αυτούς ο έρωτάς-των* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1421· **β**) οδηγώ σε αποτυχία: *Ο αιών ο πανδαμάτωρ τας κρειττότερας βου-*

λάς γαρ και τας αγαθάς γουν πράξεις ...κατατυφλώνει κ' εμποδίζει μη γενέσθαι Ερμον. Ξ 12. **Β'** (Μέσ.) παραπλανώμαι: *εις τον έρωταν εκείνης* (ενν. *της Ελένης*) *εκατετυφλώθην άμα* Ερμον. Β 192.

κατατώ, Τζάνε, Κρ. πόλ. 268^24 (έκδ. *εκαταλούσαν*· διόρθ. Ξανθ., Μελετ. 255).

Από το *κατατάσσω* (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 147).

α) Ησυχάζω, σταματώ τον αγώνα: *Ποτέ δεν κατατούσινε* (ενν. *οι δαίμονες*), *μα πάνω-του* (δηλ. *του ανθρώπου*) *δουλεύουν* Τζάνε, Κατάν. 325· *Τρεις ώρες εμαλώνασι όλοι-τους κ' εκολλούσαν καλά κ' επέφταν οι Ρωμιοί* (έκδ. *Ρωμνοί*), *μα δεν εκατατούσαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 542^10· **β**) κατακάθομαι, καταπέφτω: *Μ' απής επάψαν οι καπνοί κ' οι σκόνες κατατούσι* (χφ. *κατατούσι*· βλ. Τζάνε, Κρ. πόλ. (Νενεδ.) 559^11· εσφαλμ. *καταντούσι*, Τζάνε, Κρ. πόλ. 501^21), *το χαλασιώνα βλέπουσι ετότες και βοούσι* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Νενεδ.) 559^11.

καταυγάζω.

Το μτγν. *καταυγάζω*.

Λάμπω, φωτίζω: *λίθον έβαλεν* (ενν. *ο Ακρίτης*) *μέγιστον, στρογγυλάτον, κατηύγαζεν εν τη νυκτί φως εις τον οίκον όλον* Διγ. Z 3860.

καταυγόδια(ν), επίρρ., βλ. *κατευοδίαν*.

καταυγόδιον το, βλ. *κατευόδιον*.

καταυγόδιος, επίθ., βλ. *κατευόδιος*.

καταυόδιον το, βλ. *κατευόδιον*.

καταυόδωμαν το, βλ. *κατευόδωμα(ν)*.

κάταυτα, επίρρ.

Από τη συνεκφ. *κατ' αυτά* αναλογ. με το *πάραυτα*.

Αμέσως τώρα: *κάταυτα να διαβώ κι' απέδω να μισέψω* Χρον. Μορ. Η 5836.

καταυτού, επίρρ., Θρ. Κύπρ. Μ 19.

Από τη συνεκφ. *κατ' αυτού*.

Επίτηδες: *Λοιπόν είχες-με κλαμένον καταυτού να με πειράζεις* Κυπρ. ερωτ. 117^13· (με την πρόθ. *για*) *Για καταυτού σας κράζω να θλιβείτε κ' ελάτε, αναγκαστείτε..., θρηνήσατε μιτά-μου* Κυπρ. ερωτ. 103^19.

καταφανίζω.

Η λ. σε σχόλ., στον Ησύχ. (L-S) και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Αφανίζω τελείως, εξολοθρεύω: *άπαντας μετά μανίας να μας καταφανίσει* Κορων., Μπούας 125· *εσκότωσε κ' ελάβωσε κ' εκαταφάνισέ-τους* αυτ. 138.

καταφαρμακεύω.

Το αρχ. *καταφαρμακεύω*.

Δηλητηριάζω: *την φαρμακίαν αυτού εν τω φωλεώ αυτού αποτίθησιν και...καθάριος πορεύεται, ίνα μη τους...πίνοντας καταφαρμακεύσει* Φυσιολ. (Zur.) XIX 2b^4.

καταφάρυγγα, Σταφ., Ιατροσ. 13^372, εσφαλμ. γρ. αντί *κατά φάραγγα* (Βλ. Π.Δ., Ιησ. Ναυή Χ 12).

καταφασκιώνω.

Από την πρόθ. *κατά* και το *φασκιώνω*.

Φασκιώνω με επιμέλεια: *Στα χέρια-μου αναθράφηκες, μικρή ανάθρεψά-σε, χίλιες φορές σ' εβάσταξα κ' εκαταφάσκιωσά-σε* Πανώρ. Γ' 68 (κριτ. υπ.).

καταφέρω, Ιμπ. 11, 743, 769, 856, Ερωφ. Α' 452.

Το αρχ. *καταφέρω*. Η λ. και σήμ.

1) Προκαλώ σε κάπ. κένωση του εντέρου: *καταφέρει* (ενν. *το βόειον*) *γαρ τον ιέρακα, εάν συμπαγή* Ιερακοσ. 375[8]. **2**) Πείθω: *είδεν ότι ου δύναται του να με καταφέρει ...τον πόνον να σιγήσω* Λιβ. Ν 2990. **3**) Φέρνω σε άσχημη κατάσταση, καταντώ: *μοίρα κακή για λόγου-μου... 'ς ποιο τέλος μ' εκατάφερες την πολυπρικαμένη!* Ερωφ. Ε' 488· *πώς τον εκατήφερεν η τύχη-του στα ξένα* Περί ξεν. Α 15· *Ο φθόνος με κατέφερεν άδικα να αποθάνω* Διήγ. Βελ. Neap. 146· *Ψυχή-μου,... αυτού όπου τα κατήφερες κ' εσύ να συνηθίσεις* Γλυκά, Στ. 307.

καταφεύγω, Προδρ. III 1g (χφ. Η) (κριτ. υπ.), Λιβ. Ρ 1848, Αιτωλ., Μύθ. 8[11].

Το αρχ. *καταφεύγω*. Η λ. και σήμ.

Καταφεύγω: *βοηθείας δεόμενος* (ενν. *ο κυριεύων*) *δειν έκρινεν εις Ιταλίαν καταφυγείν και δεηθήναι...του λαβείν...βοήθειαν* Ιστ. πολιτ. 3[6]· *ός φυγάς* (ενν. *ο Οδυσσεύς*) *εκ των Ελλήνων καταφεύγει προς την Τροίαν* Ερμον. Χ 110· *εις τον κόλπον-σου κατέφυγεν* (ενν. *το περδίκιν*) Λιβ. Sc. 1569· *τότε τον λέγεις «δέσποτα», όταν στενοχωράσαι· τότε τον λέγεις «δέσποτα», διά να καταφύγεις* Ιστ. Βλαχ. 1723.

καταφθάζω, βλ. *καταφθάνω*.

καταφθάνω, Διγ. (Trapp) Esc. 148, 340, 1595, Λιβ. Esc. 524, Αχιλλ. Ν 578, Νεκρ. βασιλ. 16, Διγ. Άνδρ. 344[29], 347[26]· *καταφθάζω*, Ερμον. Δ 120· *καταφτάνω*, Χρον. Μορ. Η 1091, Αχιλλ. L 448.

Το μτγν. *καταφθάνω*. Η λ. και σήμ.

Α' (Μτβ.) προλαμβάνω, προφθάνω: *φοβούμαι μήπως κυνηγήσουν και καταφθάσουν-μας* Διγ. Άνδρ. 355[6]· *στους κάμπους εκατάφθασαν τον νέον με την κόρην* Διγ. Ζ 1986· *φοβώντας δυνατά να μη με καταφθάσει, όσον ημπόρουν έφευγα* Πικατ. 29· *να ορθώσω τα φουσσάτα-μου και να σας καταφτάσω* Χρον. Μορ. Η 720. **Β'** (Αμτβ.) φτάνω, έρχομαι: *Επειδή πάντα τα τερπνά... θάνατος τα υποκρατεί,.. κατέφθασεν* (ενν. *ο θάνατος*) *και σήμερον του Διγενή Ακρίτη* Διγ. (Trapp) Esc. 1686· *δεν ήθελες ειπεί ποτέ τίποτες τους αδελφούς-σου...και...τους συγγενείς να καταφθάσουν* Διγ. Άνδρ. 355[17]· *μία αγάπη που γεράσει ...παίδα γίνεται εις όποιον καταφθάσει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [928].

καταφθείρω.

Το αρχ. *καταφθείρω*.

Α' (Ενεργ.) σπαταλώ, καταξοδεύω: *κατέφθειρε* (ενν. *ο Μιχαήλ Γ'*) *όλο το βίο το βασιλικό* Δωρ. Μον. (Βαλ.) 41. **Β'** (Μέσ.) πεθαίνω: *κατιδείν μητέρα σην ουκ έχεις, αλλ' εν ταύτη τη Βαβυλώνι προς μικρόν κακώς καταφθαρήσει* Βίος Αλ. 5004.

καταφιλεύω.

Από την πρόθ. *κατά* και το *φιλεύω*.

Προσφέρω με φιλοφροσύνη φαγώσιμο είδος: *καλά μας δεξιώθηκαν* (ενν. *οι άρχοντες*) *και κατεφίλευσάν-μας* Αρσ., Κόπ. διατρ. [58].

καταφίλημα το, Αχιλλ. Ο 447.

Το μτγν. ουσ. *καταφίλημα*.

Φίλημα: *κρατούν, περιλαμπώνουνται, σφικτά καταφιλούνται και με τα καταφιλήματα και τες περιπλοκές-τους* Λιβ. Esc. 3853.

καταφιλώ, Καλλίμ. 266, Διγ. (Trapp) Esc. 186, Λιβ. Sc. 1141, Αλεξ. 2200, κ.π.α.

Το αρχ. *καταφιλέω*. Η λ. και σήμ.

Φιλώ, φιλώ με πάθος: Καλλίμ. 731, Διγ. Άνδρ. 401[12].

καταφλέγω, Βίος Αλ. 2231, 2374, 2873, Ηπειρ. 218[2], Αχιλλ. Ν 14, Φυσιολ. 373[7], Εκθ. χρον. 17[10], 74[21], Αποκ. Θεοτ. Ι 138.

Το αρχ. *καταφλέγω*.

1α) Καταστρέφω με φωτιά, πυρπολώ: Βίος Αλ. 2314· **β**) πυρώνω: *ο μέν χερσαίος* (ενν. *βάτραχος*) *δύναται τον καύσωνα βαστάζειν ηλίου τε του φλογερού του πάντα καταφλέγων* Φυσιολ. (Legr.) 254· (μεταφ. προκ. για έρωτα): *ευχαριστώ τον Έρωταν τον καταφλέξαντά-σε* Αχιλλ. Ν 1410. **2**) Προκαλώ καυστικό πόνο, τσούζω: *μετά την της υπαλείψεως πέψιν μέλιτι χρίε αυτού* (ενν. *του φάρυγγος*) *ίνα υπό του όξους καταφλεγέντα σχεδόν ανακτήση* Ιερακοσ. 410[33]. **3**) Καταδικάζω, τιμωρώ, «καίω»: *Ίσως δέ καταφλέγει-με δίχως τινός ερεύνας* Προδρ. ΙΙ Η 70.

καταφλογίζω, Διγ. Ζ 209, 214, Φλώρ. 184, Λιβ. Sc. 406, Λιβ. Esc. 1522, Αχιλλ. Ν 8, 966, 1702, Διγ. Άνδρ. 316[14,28], Διγ. Ο 111.

Το μτγν. *καταφλογίζω*. Η λ. και σήμ.

Α' Ενεργ. **α**) (Προκ. για συναίσθημα) «φλέγω»: *ρίπτει* (ενν. *ο Έρως*) *το βέλος εις αυτήν και φλόγα εξανάπτει, τιτρώσκει την καρδίαν-της, όλη καταφλογίζει* Διγ. Ζ 198· *το πρόσωπόν-σου το γλυκύν εκατεφλόγισέ-με* Ερωτοπ. 118· *Ο πόνος-σου ο αβάστακτος και η περισσή πικρία έθλιψεν, ετσιγάρισεν κ' εκαταφλόγισέν-με* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 72· **β**) (με υποκ. *θάνατος*) εξαφανίζω: *τους πάντας θάνατος, Άδης καταφλογίζει* Αχιλλ. Ν 1578. **Β'** (Μέσ.) (προκ. για συναίσθημα) «φλέγομαι»: *ο Σίλβιος θαρρώντας πως σαϊτεύει ένα θηρίον, επλήγωσε την Δορίντα, η οποία εκαταφλογίζετον εις την αγάπην-του* Σουμμ., Παστ. φιδ. Υπόθ. [96].

Η μτχ. παρκ. ως επιθ.=απαίσιος, δυσοίωνος: *Ημέρα Τρίτη, δολερή και καταφλογισμένη, λείψεις από τον αριθμόν, λέγω, της εβδομάδας* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 121.

καταφλογούμαι.

Από την πρόθ. *κατά* και το *φλογούμαι*.

Καίγομαι: *όρνεα πολλά τω ποταμώ παρήσαν* (παραλ. 1 στ.), *όστις δ' αυτών εθίγγανε κατεφλογούτο τάχει· ως πυρ γαρ ήσαν οι στρουθοί και τα πτερά τα τούτων* Βίος Αλ. 4291.

καταφοβερισμένος, μτχ. επιθ.

Από την πρόθ. *κατά* και τη μτχ. παρκ. του *φοβερίζω*.

Γεμάτος φόβο, φοβισμένος: *όταν εμβείς εις έρωταν και θέλεις προσκυνήσειν* (παραλ. 1 στ.), *ποίησε δεινόν το πρόσωπον, καταφοβερισμένος* Λιβ. Ρ 2685.

κατάφοβος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *κατάφοβος.*

Γεμάτος φόβο: *κατάφοβος προσγεγονώς, μήπως ελθών εκείνος εκδίκησιν ποιήσηται πάντων των τολμηθέντων* Βίος Αλ. 5904.

καταφοινίσσω.

Από την πρόθ. *κατά* και το *φοινίσσω.* Η λ. στον Ησύχ. και τη Σούδα.

Κοκκινίζω: *κεντήσασιν* (ενν. *τον μικρόν*) *οι Τρώες, κατεφοίνιξεν το αίμα* Ερμον. Χ 184.

καταφορίζω, βλ. *κατηφορίζω.*

κατάφραγμα το.

Από το *καταφράσσω* και την κατάλ. *-μα.* Η λ. στο Steph., Θησ.

Αμυντικό όπλο που καλύπτει και προστατεύει τον κορμό, θώρακας: *όσα τα καταφράγματα, χαλκούς τους ανδριάντας, είχεν αυτός και στρατηγοί και πάντες Μακεδόνες* Βίος Αλ. 4619.

κατάφρακτος, επίθ., Καναν. 76D.

Το αρχ. επίθ. *κατάφρακτος.* Η λ. και σήμ.

Θωρακισμένος: *κατάφρακτοι πάντες μετά ισχυράς και σιδηράς πανοπλίας και περικεφαλαίας μεγίστας* Καναν. 72D.

Το αρσ. ως ουσ.=θωρακοφόρος: *Στρατολογήσας ουν αυτός χιλίους καταφράκτους προς Τύρον προσεγένετο* Βίος Αλ. 1533.

καταφράσσομαι.

Το μτγν. *καταφράσσομαι.* Τ. *καταφρά(γ)ομαι* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Καλύπτομαι καλά, θωρακίζομαι: *εις Ανδριανούπολιν σπεύδων ῴχετο* (ενν. *ο Μωράτ*) *έχων μεθ' αυτού...στρατόν υπέρ τους δισχιλίους άνδρας Ιταλούς καταπεφραγμένους μέλανι χαλκῷ και δορυφορούντας* Δούκ. 227^{24}.

καταφρόνεμα(ν) το, βλ. *καταφρόνημα.*

καταφρονεσία η, βλ. *καταφρονησία.*

καταφρόνεσις η, βλ. *καταφρόνησις.*

καταφρόνημα το· *καταφρόνεμα(ν),* Χούμνου, Κοσμογ. 552, Σαχλ. Ν 292, Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 270, Ριμ. Απολλων. 1546.

Το αρχ. ουσ. *καταφρόνημα.* Ο τ. στο Somav.

α) Προσβολή, ταπείνωση: *ουδεποσώς στο σπίτι-μας την θέλω* (ενν. *την σκλάβα*) *ν' απομείνει δι' αυτό το καταφρόνεμαν τό 'καμεν στον υιόν-μας* Χούμνου, Κοσμογ. 1213· *το καταφρόνεμα μόνο δεν ε̇ δικό-μου, ...μά 'ναι κοινό εις το βασίλειό-μου* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. γ' 141· *τόσους πλούσιους άρχοντες δίχως τιμή θωρείτε νά 'χουν καταφρονέματα* Τζάνε, Κρ. πόλ. 177^{13}· **β**) αντικείμενο περιφρόνησης: *είμαι σκουλήκιν και όχι άνθρωπος, ονείδισμα των ανθρώπων και καταφρόνημα του λαού* Χριστ. διδασκ. 86.

καταφρονησία η· *καταφρονεσία.*

Από το ουσ. *καταφρόνησις* με επίδρ. των ουσ. σε *-σία.*

Περιφρόνηση, έλλειψη σεβασμού: *Ένι κακιά και απρέπεια η καταφρονεσία* Σπαν. (Ζώρ.) V 286.

καταφρόνησις-ση, η, Χρον. Μορ. Η 5070, Θεολ., Τζίρ. 355^{4}, Δούκ. 139^{1}, 319^{10}, Εις Θεοτ. 81, Αιτωλ., Μύθ. 118^{4}, Βακτ. αρχιερ. 214· *καταφρόνεσις-ση,* Ιστ. πατρ. 176^{7}, Παλαμήδ., Βοηβ. 34, 56, 240, Σεβήρ., Ενθύμ. 28, Σουμμ., Ρεμπελ. 162, 179, Ροδολ. (Μανούσ.) Δ' [52, 488], Ροδολ. Ε' [232], Μαρκάδ. 582, Τζάνε, Κρ. πόλ. 319^{14}.

Το αρχ. ουσ. *καταφρόνησις.* Ο τ. στο Du Cange (λ. *καταφρόνειον*) και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex.). Η λ. και σήμ.

α) Περιφρόνηση, ηθική μείωση, προσβολή: *διά θλίψιν έφυγον από τα γονικά-μου, διά την καταφρόνησιν ήν είχον εκ πατρός-μου* Βέλθ. 512· *από την πικρίαν αυτού απέθανε* (ενν. *ο πατριάρχης*)*...μη δυνάμενος να υπομείνει την καταφρόνεσιν* Ιστ. πατρ. 141^{2}· **β**) ταπείνωση, εξευτελισμός: *εβάλασιν τους βασιλείς... να σύρνουσιν την άμαξαν διά καταφρόνεσίν-των* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 576· *επάνω 'ς κείνον τ' άλογον εβάλαν του Μιχάλη για μίαν καταφρόνεσιν να στέκει το κεφάλι* Παλαμήδ., Βοηβ. 1350· **γ**) ασέβεια: *Περί καταφρονήσεως του ιερέως οπού καταφρονεί και ιερουργεί χωρίς αντιμηνσίου* Βακτ. αρχιερ. 158· **δ**) θράσος: *Δέτε 'ς ποία χέρια βρίσκεται κι' ουδέ ποσώς φοβάται, μόνον με καταφρόνεσιν με βρίζει και καυχάται;* Σουμμ., Παστ. φιδ. Β' [1252].

καταφρονητής ο.

Το μτγν. ουσ. *καταφρονητής.* Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Αυτός που περιφρονεί κ.· ασεβής: *Περί καταφρονητών ανθρώπων, οπού καταφρονούσι την του Χριστού Αγίαν Εκκλησίαν* Βακτ. αρχιερ. 159.

καταφρόνια η.

Από το *καταφρονώ* (Ανδρ., Λεξ.). Η λ. και σήμ.

Περιφρόνηση· ταπείνωση, εξευτελισμός: *ωσάν είδε ο Μπαγιαζίτης τις καταφρόνιες οπού του έκαμνε* (ενν. *ο Ταμερλάνος*), *λέγει* Χρον. σουλτ. 41^{2}.

καταφρονίζω, Λίβ. (Lamb.) Ν 322.

Από τον αόρ. του *καταφρονώ.*

Υποτιμώ την αξία κάπ. πράγματος, περιφρονώ κ.: *για ποίαν αφορμήν τέτοιον τετιμημένον λίθον, πολλά πολύτιμον... θέλεις να τόνε λάβει αυτός... ...που τον καταφρονίζει;* Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [446].

καταφρόνιον το· *κατεφρόνιον,* Χρον. Μορ. Ρ 5070.

Από το *καταφρονώ* (Ανδρ., Λεξ.). Η λ. στο Βλάχ. (λ. *καταφρόνειο*) και σήμ.

Ταπείνωση, εξευτελισμός: *να σκοπήσει καθεείς την περασμένην μάχη, σε Τούρκου καταφρόνιον χαράν μεγάλην νά 'χει* Αχέλ. Πρόλ. 20.

καταφρονώ, Σπαν. Β 497, 501, Σπαν. Ο 71 (υποτ. αορ. *κατεφρονήσεις*), Διδ. Σολ. Ρ 121, 127, Διγ. Ζ 237, Διγ. (Trapp) Esc. 1332, Φλώρ. 1723, Περί ξεν. Α 497, Λίβ. Ρ 204, Μαχ. 466^{4-5}, Δούκ. 337^{12}, Πενθ. θαν.^{2} 519, Αιτωλ., Μύθ. 2^{9}, Πανώρ. Ε' 13, Ιστ. Βλαχ. 244, 1001, 1350, 1824, Σουμμ., Ρεμπελ. 190, Διγ. Ανδρ. 327^{19}, 334^{23}, 335^{35},

Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 793, Στάθ. (Martini) Πρόλ. 9, Α' 197, Ροδολ. Πρόλ. Μελλ. [20], Βακτ. αρχιερ. 147, Σουμμ., Παστ. φιδ. χορ. α' [71], Β' [916], Δ' [1331], Λεηλ. Παροικ. 514, Διγ. Ο 618, Διακρούσ. 100^{10}, κ.π.α.· *ε κ α τ α φ ρ ο ν ώ,* Ιστ. Βλαχ. 1789· μτχ. *κ α τ α φ ρ ο ν ε μ έ ν ο ς,* Γαδ. διήγ. 5, 521, Αιτωλ., Μύθ. 118^{2}, Ιστ. Βλαχ. 2384 [=Γέν. Ρωμ. 26,], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1604, Στάθ. (Martini) Β' 300, Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ' [188], Διακρούσ. 98^{28}, 100^{6}, κ.α.

Το αρχ. *καταφρονέω.* Η λ. και σήμ.

Ι Ενεργ. **1α**) Θεωρώ κάποιον ή κάτι ανάξιο λόγου και εκτίμησης, περιφρονώ: *ούτω γαρ φλέγει τους αυτώ υπείκοντας ο έρως ως πάντα μέν καταφρονείν* Διγ. Ζ 933· *τες όρεξες του σώματος να τες καταφρονήσεις* Ιστ. Βλαχ. 1942· *τω γερόντω τσι φιλιές όλοι καταφρονούσι* Πανώρ. Γ' 344· *εμέναν οπού σ' αγαπώ... ...με μεγάλην ασπλαγχνιά τόσον καταφρονάς-με;* Σουμμ., Παστ. φιδ. Β' [480]· **β**) δε δίνω σημασία, αψηφώ, αδιαφορώ: *η δικαιοσύνη δεν τους επαίδευε και την κατεφρονούσαν* Σουμμ., Ρεμπελ. 174· *Ως δὲ τις μεγαλέμπορος θέλων πολλά κερδίσαι* (παραλ. 1 στ.) *και τα φρικτά καταφρονεί χάσματα των κυμάτων* Γλυκά, Στ. 10· *εμείς οι ελεεινοί και αμαρτωλοί...καταφρονούμε την σωτηρίαν-μας* Αποκ. Θεοτ. ΙΙ 186· **γ**) υποτιμώ· κατακρίνω, κατηγορώ: *είναι ντροπή-σου, κάτεχε, τα ψόματα να λέγεις κι' άδικα να καταφρονάς τσ' άλλους και να τσι ψέγεις* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 884· *αν είσαι δυνατός... βλέπε, μικρόν κι' αδύνατον μη τον καταφρονήσεις* Σπαν. Α 603· *μετά πολλών δακρύων εκατεφρόνει* (ενν. *η κόρη*) *τον εαυτόν της πολλά* Διγ. ·Ανδρ. 356^{14}· **δ**) (προκ. για όρκο ή υπογραφή) παραβιάζω, αθετώ: *ερωτεύθηκεν του κάλλους και... κατεφρόνησεν τον όρκον* (ενν. *ο Αχιλλεύς*) Ερμον. Ε 423· *μοναχός το γράμμα-σου είχες καταφρονέσει* Ιστ. Βλαχ. 1588. **2**) Συμπεριφέρομαι προσβλητικά: *Μη αισχυντήσεις γέροντα, μηδέ καταφρονήσεις* Σπαν. Α 410· *ο λαός επήγαινε καταφρονώντας και βρίζοντας φανερά...τους άρχοντας* Σουμμ., Ρεμπελ. 166· *ένας Τούρκος εδώ 'ρχεται, δεν 'ξίζει μίαν φόλαν, βρίζει και μας καταφρονεί κι' ορίζει-μας εις όλα* Παλαμήδ., Βοηβ. 68. **ΙΙ** (Μέσ.) χάνω την υπόληψή-μου, ξεπέφτω, ταπεινώνομαι: *θε να καταφρονεθεί* (ενν. *η Αρετούσα*) *και θε ν' αποκοτήσει του Ρώκριτου μ' αδιαντροπιά γι' αγάπες να μιλήσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 55· *πώς μου γίνηκε να έλθω εις δυστυχίαν; πώς καταφρονεθήκαμεν στην τόσην ευτυχίαν;* Αιτωλ., Βοηβ. 265.

Η μτχ. παρκ. ως επιθ.=**1α**) Ταπεινός, ασήμαντος, τιποτένιος: *έθαψαν αυτόν...εκεί όπου θάπτουσι καθαέναν πτωχόν και σχεδόν καταφρονεμένον* Σεβήρ., Ενθύμ. 28^{13}· *εσείς δέ* (ενν. *τα μικρά ζώα*) *κακορίζικα... ...μικρούτσικα και καταφρονεμένα* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 577· *τους δέ δικούς-σας θεούς καταφρονώ και ατιμάζω ως πέτρες οπού είναι... και άλλη τις ύλη καταφρονεμένη και άχρηστος* Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 164^{140}· **β**) (προκ. για ναό) παραμελημένος: *τους ωραιότατους ναούς... να τους εβλέπεις έρημους και καταφρονεμένους;* Ιστ. Βλαχ. 2506 [=Γέν. Ρωμ. 128]. **2**) Αξιοκατάκριτος, αναξιόπιστος: *του κόσμου τα καμώματα...* (παραλ. 1 στ.) *ως μάταια και ψεύτικα να τα καταπατήσεις· διότι είναι άκαιρα και καταφρονεμένα* Ιστ. Βλαχ. 1331· *είντα φωτιά ήψε στην καρδιά μι' αγάπη κομπωμένη, άφαντη και προσωρινή και καταφρονεμένη;* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 456.

καταφρύγω.

Το αρχ. *καταφρύγω.*

(Μέσ.) ξεραίνομαι τελείως· (εδώ προκ. για νερό) στερεύω: *εκείνον το αλλόμενον ύδωρ εκαταφρύγη* (παραλ. 1 στ.),..*αι φλέβαι των πηγών επαύσαντο εκείσε* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 636.

καταφτάνω, βλ. *καταφθάνω.*

καταφυγαδεύω.

Από την πρόθ. *κατά* και το *φυγαδεύω.*

(Μέσ.) γίνομαι φυγάς: *κατεφυγαδεύοντο οι ταλαίπωροι [κα]ι εδέοντο βοηθείας* Χειλά, Χρον. 346.

καταφύγιον το, Προδρ. IV 283, Ιερακοσ. 503^{18-9}, 505^{17}· *κ α τ α φ ύ γ ι (ν),* Μαχ. 28^{38}-30^{1}, Συναξ. γυν. 356.

Το αρχ. ουσ. *καταφύγιον.* Η λ. και σήμ.

α) Πρόσ. ή τόπος όπου καταφεύγει κάπ. για να βρει βοήθεια, προστασία: *χαίρε, το καταφύγιον των καταπονημένων* Εις Θεοτ. 108· *να στερηθούμεν...το καταφύγιον των σκλαβωμένων* Χίκα, Μονωδ. 52-3· *το πλήθος του λαού ουκ έχει πού εξοφύγει ειμή εις τον άφθαρτον ναόν, στ' άξο-σου καταφύγι* Σκλέντζα, Ποιήμ. 5^{6}· **β**) κρυψώνας· φωλιά: *Δεν έχει ο κόσμος πούπετε κανένα καταφύγι, που να ‹μ›πορέσει να κρυφθεί άνθρωπος να σου φύγει* Πένθ. θαν. Ν 187· *εβγήκε η κακορίζικη απ' ένα καταφύγι, πού 'τον στην μέσην της σπηλιάς κ' εκοίταξε να φύγει* Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ' [479]· *Ει δέ εν καταφυγίω εισέλθοιεν οι διωκόμενοι πέρδικες* Ιερακοσ. 506^{14}.

Η λ. ως τοπων.: Πορτολ. Α 204^{29}.

καταφυτεύω.

Το μτγν. *καταφυτεύω.*

Πυκνοφυτεύω: *Κύριε Θεέ,* (παραλ. 4 στ.) *ο τον τερπνόν παράδεισον χειρί καταφυτεύσας* Διγ. (Trapp) Esc. 1802.

καταφωτίζω.

Το μτγν. *καταφωτίζω.*

Φωτίζω εντελώς, δίνω πολύ φως: *κατείδομεν πηγήν έχουσαν νάμα πλήρες· ύδωρ γαρ ταύτης έστραπτεν ημάς καταφωτίζον* Βιος Αλ. 4424.

καταχαίρομαι.

Από την πρόθ. *κατά* και το *χαίρομαι.* Η λ. και σήμ.

1) Χαίρομαι πολύ, διασκεδάζω: *αφότου εκαταχάρησαν εκείσε εις το Βλιζίρι, στην Ανδραβίδα εδιάβησαν* Χρον. Μορ. Η 5248· *εκαταχάρησαν εκείσε γαρ αλλήλως* Χρον. Μορ. Η 2145. **2α**) Απολαμβάνω: *χαρά εις...εκείνην την κουρτέσαν, οπού τα* (ενν. *πουλίων γένη*) *εκατετρέπετον και εκατεχαίρετόν-τα ...αυγήν και νύκταν κιλαδούσαν* Αχιλλ. Ν 759· **β**) καμαρώνω: *δεν εγνώρισες την τόσην-μου αγάπην τήν έχω, αφέντη, εις εσέν και καταχαίρομαί-σε* Αχιλλ. L 871.

καταχαλασμός ο.

Από την πρόθ. *κατά* και το ουσ. *χαλασμός.*

Τέλειος χαλασμός, ολοκληρωτική καταστροφή: *τύχη-μου, μου τσ' έδωκες εμένα τσι τόσους καταχαλασμούς παρά στην γην κανένα κάστρο* Τζάνε, Κρ. πόλ. 513^{10}.

καταχαλκεύω.

Το μτγν. *καταχαλκεύω.*

Κατεργάζομαι το χαλκό, κατασκευάζω κ.: *ουχ όπλα κατεχάλκευεν, ου πόλεμον συνήπτεν* (ενν. ο *Νεκταναβώ*) Βίος Αλ. 47.

καταχαλνώ, βλ. καταχαλώ.

καταχαλώ, Σφρ., Χρον. μ. 50[19], Θρ. Κύπρ. Μ 382, Σουμμ., Ρεμπελ. 186, Χριστ. διδασκ. 118, 181, Πρόλ. άγν. κωμ. 48, Διγ. Ο 2770, Τζάνε, Κρ. πόλ. 235[12], 239[6], 311[4], 359[18], 373[16]· *κ α τ α χ α λ ν ώ,* Αιτωλ., Μύθ. 54[8].

Το μτγν. *καταχαλάω*. Ο τ. στο Du Cange. Η λ. και σήμ.

Α' Ενεργ. **1α**) Γκρεμίζω: *κατέφραξα την είσοδον ποτίσας πάντας λίθους* (παραλ. 3 στ.) *ως μήτε παρά των εκτός δυνήσεται τις ταύτην ...ποτέ καταχαλάσαι* Βίος Αλ. 5783· *ήλθεν ο Τουραχάνης και κατεχάλασεν αύθις τα του Ισθμού τείχη* Ψευδο-Σφρ. 300[26]· *εκαταχαλούνταν αι άγιαι του Θεού εκκλησίαι* Εγκ. αγ. Δημ. 106[43]· *τον πύργον της καρδίτσας-μου, τον υψηλόν και μέγα* (παραλ. 1 στ.) *Έρως σαγίταν έσυρεν και εκατεχάλασέν-τον* Αχιλλ. N 1026· **β**) εξαφανίζω, αφανίζω, καταστρέφω: *εκατεχάλασες το ρωμαϊκόν το φούμος* Θρ. Κων/π. (Mich.) 35· *το τάμπαρον τ' Αφής-πασιά να το καταχαλάσουν* Σταυριν. 446· *τον πόλεμον κινούσι, κάτεργα σπάσαν εδεκεί και τα καταχαλούσι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 393[16]· *επολέμησε με τα κάτεργα των εχθρών και τα εκαταχάλασε* Χρον. σουλτ. 89[28]· *εδιάβη και έσμιξε με την αρμάδα του Μουσά και...ενικήσανε οι χριστιανοί και εκαταχάλασάν-την* Χρον. σουλτ. 47[23]. **2**) Εξολοθρεύω, φονεύω: *οι Μπαρμπαρέσοι επέφτανε και τους καταχαλούσαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 315[10]· *εκαταχάλασε 20 χιλιάδες ανθρώπους* Χρον. σουλτ. 110[8]· *από τους αετούς πάντα καταχαλνούνται* (ενν. *οι λαγωοί*) Αιτωλ., Μύθ. 56[4]. **3**) Βασανίζω, τυραννώ: *τσ' αθρώπους να ξεσκίζουσι* (ενν. *τα θερία*), *να τους καταχαλούσι και όχι να τους φονεύουσι* Τζάνε, Φυλλ. ψυχ. 114· *νά 'χουν πνεύματα κακά να τους καταχαλούσι* (ενν. *τους αιρετικούς*) Τζάνε, Φυλλ. ψυχ. 488. **Β'** (Μέσ.) ξεπέφτω, διαφθείρομαι: *Τα πονηρά εκείνα πνεύματα* (ενν. *των αγγέλων*) *τόσον εκαταχαλασθήκασιν, ώστε έγιναν εχθροί...του Θεού και κάθε ανθρώπου καλού* Χριστ. διδασκ. 40· *η εδική-μας φύσις τετοιανής λογής εκαταχαλάσθη* Χριστ. διδασκ. 180.

Ο πληθ. του **ουδ.** της μτχ. παρκ. ως ουσ.=χαλάσματα, ερείπια: *στ' αγιού Ανδρέα την μεράν, στα καταχαλασμένα* Πζάνε, Κρ. πόλ. 515[18].

κατάχαμα, επίρρ.

Από την πρόθ. *κατά* και το επίρρ. *χάμαι*‹αρχ. *χαμαί*, με επίδρ. των επιρρ. σε *-α*. Η λ. και σήμ.

Πάνω στο έδαφος, καταγής: *Ευρίσκει αυτόν τον Ιακώβ..., εκάθετον κατάχαμα, τα πόδια διπλωμένα* Χούμνου, Κοσμογ. 1334.

καταχανάς ο.

Άγν. ετυμ.· βλ. πάντως Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β', Δαγκίτση, Λεξ. και Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ., λ. *καταχωνιάζω*. Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ., ό.π.) και στην Κάρπαθο (Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ., ό.π.).

Βρυκόλακας: *με το σπαθίν, μετά θυμόν να πάτε και να τον πολεμήσετε... τον Τούρκον τον καταχανάν, αυτόν τον χονικιάρην* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 684· *να πολεμίζουν δυνατά και ν' απαντούν τον σκύλον, τον Τούρκον τον καταχανάν, της ανομιάς τον φίλον* Γεωργηλ., Θαν. 579· *Και 'δέ 'ναιν η κακή αρχή, αυτός ο Τζαγκαρόλος κ' εγίνετο καταχανάς και απέκει κάγην όλος, μήπως και παύσει το κακό* Γεωργηλ., Θαν. 267.

καταχαρβαλώνω.

Από την πρόθ. *κατά* και το *χαρβαλώνω*.

Εξαρθρώνω, αχρηστεύω: *εχάλασα τον νώμον-σου, κατεχαρβάλωσά-τον* Πουλολ. (Τσαβαρή) 414.

καταχειρίζω, Λιβ. Sc. 1469 (ἐκδ. *εκατεχείρωσε*· διορθώσ. *εκατεχείρισε*)· *κ α τ α χ ε ρ ί ζ ω,* Λιβ. Esc. 1231.—Βλ. και *καταχωρώ*.

Από την πρόθ. *κατά* και το *χειρίζω*. Πβ. πάντως και το μτγν. *καταχειρίζομαι*. Ο τ. στο Somav. και σήμ. στην Κρήτη (Βλ. Ξανθ., Χρ. Κρ. 1, 1912, 532). Η λ. στη Χίο (Pern., Ét. linguist. Γ' 423).

Επιχειρώ, αρχίζω: *Ήτον καλόν...* (παραλ. 1 στ.) *να μηδέ εκατεχέρισεν* (ἐκδ. *εκατεχέρησεν*· χφ. *εκατεχώρησεν*) *τον πόθον-σου η ψυχή-μου* Λιβ. Esc. 2613.

καταχειρώ -ώνω· *εκατεχείρωσε,* Λιβ. Sc. 1469, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *εκατεχείρισε* (βλ. ἀ. *καταχειρίζω*).

καταχειρώνω, Λιβ. Sc. 936 (ἐκδ. *εκατεχειρήθησαν*· διορθώσ. *εκατεχειρώθησαν*)· *κ α τ α χ ε ρ ώ ν ω.*

Από την πρόθ. *κατά* και το *χειρόω-ώνω*. Πβ. λ. *καταχειρόομαι* στον Ησύχ. (L-S)· επίσης λ. *χειρώνου* σήμ. στην Εύβοια και *χερώνω* στην Κρήτη (Andr., Lex., λ. *χειρώ*).

«Βάζω στο χέρι», κυριεύω, δεσμεύω: *πώς εκατεχερώθηκεν* (ἐκδ. *εκατεχερήθησαν*· χφ. *εκατεχωρέθηκεν*) *ο νους-μου και η ψυχή-μου ...ποτέ να μη σε γράψω;* Λιβ. Esc. 2018.

κατάχερα, επίρρ., Λιβ. Ν 2036· *κ α τ ά χ ε ρ ι* (αν δεν πρόκ. για εσφαλμ. γρ.) Λιβ. Ρ 940.

Από την πρόθ. *κατά* και το ουσ. *χέρι* με επίδρ. επιρρ. σε *-α* (Βλ. και Παπαδ. Α., ΛΔ 2, 1940, 59-60). Πβ. και την αρχ. ἐκφρ. *κατά χείρα* (L-S, λ. *χειρ* II 6 h). Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *κατάχειρα*).

Στην αρχή· (με άρν.) μόλις (Βλ. και Κουκ., Λαογρ. 3, 1911, 368 και Ξανθ., Λαογρ. 3, 1911, 617): *κατάχερι εδειλιάσα-τον,...* (παραλ. 2 στ.). *Όμως μετά συμπλήρωσης ώρας πολλής κατάχερα εκ το στόμα-μου ουδέν έλειψε το γάλα* Λιβ. Sc. 1202· *Ο κύρης και η μάννα-μου..., κατάεβγαίνω ..., ζητώ-τον να τον δώσω και...εις το σχολείον με εβάλαν* Σαχλ., Αφήγ. 31.

κατάχερι, επίρρ., βλ. *κατάχερα*.

καταχερίζω, βλ. *καταχειρίζω*.

καταχερνώ.

Από το *καταχερίζω* με επίδρ. του *αρχινώ* (κατά το σχήμα *αρχίζω*›*αρχινώ*). Η λ. στο Somav. (λ. *καταχερίζω*) και σήμ. στη Χίο (Βλ. Pern., Ét. linguist. Γ' 423, λ. *καταχειρίζω*). Η λ. και στο Δαβίδ 358. Η λ. στο Du Cange (λ. *καταχέρνειν*, εσφαλμ.),

Αρχίζω: *Αφόντις μέσα ήμπανε, αρχίζει για να κλαίγει κ' εις την γυναίκα με καμό καταχερνά να λέγει* Διγ. Ο 806.

καταχερός, επίρρ.

Από την αρχ. συνεκφ. *κατά χειρός*.

Τελείως, εντελώς: *Ο ποταμός ο χείμαρρος εκατέβασεν πολλήν άμμον και καταχερός εσκέπασέν-την* Μαχ. 10^{10}.

καταχερώ· *εκατεχέρησεν,* Λίβ. Esc. 2613· πιθ. εσφαλμ. αντί *εκατεχέρισεν·* πβ. όμως λ. *χερώ* (⟨*χειρώ*) και σήμ. στη Μάνη (Χατζιδ., Αθ. 26, 1914, ΛΑ 54).

καταχηρεύω.

Το αρχ. *καταχηρεύω.*

Στερούμαι: *πού 'νιαι τα καλά φαριά, οπού καταχηρέψαν όλ' απέ τον αυθέντη-τους* Θησ. Ι' [106^{3}].

καταχθόνιος, επίθ., Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι ΙΙ 47.

Το αρχ. επίθ. *καταχθόνιος.* Τ. *καταχτόνα* τα στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *καταχτόνα*). Τ. *καταχτόνιος* ο στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β', λ. *καταχτόνιος*). Η λ. και σήμ.

Το αρσ. του επιθ. ως ουσ.=βρυκόλακας: *Περί καταχθονίου, ήγουν βουρκολάκου* Βακτ. αρχιερ. 162. Ο πληθ. του ουδ. ως ουσ.=κάτω κόσμος, Άδης: *επονόμασαν και αυτόν άρχον των καταχθονίων* Διήγ. Αγ. Σοφ. 150^{15}· *παραλαμβάνουσιν αυτήν οι δαίμονες τύπτοντες αυτήν ανηλεώς και απάγουσιν αυτήν εις τα καταχθόνια υποκάτω της γης, εις τόπον σκοτεινόν και ζοφερόν* Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι ΧΙΙΙ 71.

καταχνιά η· *κ α τ α χ ν ί α·* *κ α τ ε κ ν ι ά.*

Από την πρόθ. *κατά* και το ουσ. *άχνη* (Ανδρ., Λεξ.) ή το ουσ. *κατατμιά* (Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 291, Β' 420). Η λ. στο Somav. και σήμ.

1) Ομίχλη: *Τινάς το γύρο ουκ έβλεπεν... μόνον σαν νά 'τον καταχνιά στους κάμπους τους μεγάλους* Θησ. Η' [10^{2}]· *εξημερώνοντας η Δευτέρα επλάκωσεν καταχνία* Διήγ. εκρ. Θήρ. 110^{12}· *την αυτήν Κυριακήν εγίνετον μία καταχνία, ότι πάντες εχάθην ο κόσμος* Μαχ. 668^{23}· *Ω των ανθρώπων λογισμοί, περίσσια τυφλωμένοι* (παραλ. 1 στ.), *'ς ποιαν κατεκνιάν τόσον πυκνήν με τες ψυχές ομάδι ανταμωμένοι ευρίσκεσθεν* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1062]. **2α**) Ζάλη: *τόσο ήτονε μεγάλη* (ενν. *η κονταρά*) *που τον επιάσε καταχνιά και σκοτισμός και ζάλη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1818· *μεγάλη καταχνιά κι' αντάρα τον πλακώνει, τα μάτια-του εσκοτείνιασε κ' εις την καρδιά-του σώνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) 975· *έτσι κι' αυτή στην καταχνιάν οπού 'χει τη μεγάλη, στου πόθου-της τη σκότιση δε συντηρά άλλα κάλλη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 559· **β**) σκοτούρα (φροντίδες): *να μην μας πλανέσει...η καταχνιά του κόσμου ετουνού* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 447. **3**) Θλίψη: *συννεφιά και καταχνιά μεγάλη τον πλακώνει, κάθε χαρά από λόγου-του 'ξορίζει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1651· *η καταχνιά του παλατιού εσκόρπισε κ' εχάθη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1244.

καταχορταίνω, Λόγ. παρηγ. L 5, Λόγ. παρηγ. Ο 5, Χρον. Μορ. Η 8884, Λίβ. Esc. 2402, 3649, 4067, Αχιλλ. L 558, 843, Αχιλλ. Ν 1393, 1635, Αχιλλ. Ο 474, 522, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^{118}, Ιμπ. (Legr.) 193, Σουμμ., Παστ. φίδ. Υπόθ. [108], Γ' [1092]· *κ α τ ε χ ο ρ τ α ί ν ω,* Χρον. Τόκκων 1537.

Από την πρόθ. *κατά* και το *χορταίνω.*

1) Κάνω κάπ. να χορτάσει εντελώς την πείνα-του: *ας πα χαροκοπήσομε και πασαείς ας πιάσει το μίσσο εκείνο οπού αγαπά να τον καταχορτάσει* Στάθ. (Martini) Γ' 552. **2**) Παρέχω κ. σε μεγάλη ποσότητα, «γεμίζω» κάπ.: *πλούτον τους έδωκε πολύν και κατεχόρ-*

τασέ-τους Ριμ. Βελ. 398· *τας πληγάς εγώ σπογγίσω μόνη όσας με κατεχόρτασεν η φθονερά-μου τύχη* Καλλίμ. 611· *όσους εκατεχόρτασεν* (ενν. *η τύχη*) *αμέτρητα καλά-της* Λόγ. παρηγ. L 11. **3**) Απολαμβάνω εξαιρετικά ώς τον κορεσμό, καμαρώνω, χαίρομαι (κάπ. ή κ.): *Δέτε, καταχορτάσετε τη γη και τον αέρα* Ροδολ. (Μανούσ.) Δ' [437]· *Δέσποινα, εγείρου να τον δεις και κατεχόρτασέ-τον, βλέψον...το θαυμαστόν-του κάλλος* Αχιλλ. Ν 1154· *ουδέν εδύνονταν αντάμα και οι δύο να καταχορτάσουσιν τα 'ρωτικά-τους κάλλη* Αχιλλ. L 1076· *αν η Κασσάντρα σ' αγαπά, ποιό 'ναι το 'μπόδιστρό-σου και δεν πηγαίνεις μια φορά να την καταχορτάσεις* Κατζ. Α' 85. **4**) Μπουχτίζω, βαριέμαι: *Εμέναν ο πατέρας-μου μικρόθεν με είχεν πόθο, τώρα με κατεχόρτασεν, θωρώ παραβαρώ-τον* Ιμπ. 175.

καταχρειάζομαι.

Από την πρόθ. *κατά* και το *χρειάζομαι.*

Χρειάζομαι, έχω την ανάγκη κάπ.: *είδες, αφέντη, τώρα η αλεπού... ...να σε καταφρονεί, να μην σε έχει χρείαν ή να σε καταχρειάζεται εισέ λογήν καμίαν;* Αιτωλ., Μύθ. 71^{10}· *Καλάμι λέγει...τους υπερηφάνους, οπού δεν καταχρειάζονται να κάμουσι το θέλημα του Θεού* Πηγά, Χρυσοπ. 142 (46).

καταχρειούμαι.

Η λ. στην Παλατινή Ανθολογία (L-S, λ. *καταχρειόομαι*).

Που έχει εξαχρειωθεί: *Αλλά μη κλείσης ακοάς, μηδέ αποστραφῇς-με τον δούλον και οικέτην-σου τον κατηχρειωμένον* Προδρ. IV 1tt.

καταχρεμετίζω.

Από την πρόθ. *κατά* και το *χρεμετίζω.* Η λ. τον 5. αι. (Lampe, Lex.).

Χλιμιντρίζω: *ο δέ Μουσταφάς...αγριαίνων ως ίππος αγέρωχος, καταχρεμετίζων και ασελγαίνων* Δούκ. 211^{24}.

κατάχρισμα το.

Το μτγν. ουσ. *κατάχρισμα.*

Άλειμμα, αλοιφή: *κόπρον περιστερών εάν ποιήσης κατάχρισμα μετά ελαίου και οίνου και επιθήσης αυτό* Ιερακοσ. 485^{10}.

καταχρυσώνω.

Το αρχ. *καταχρυσόω.*

Στολίζω με χρυσάφι, επιχρυσώνω: *εκατεχρύσωσεν όλον τον ναόν από χρυσάφιν καθαρόν* Διήγ. Αγ. Σοφ. 155^{24}· *Έκαμεν δέ και πόρτας και κατεχρύσωσεν αυτάς* αυτ. 156^{2}.

καταχρυσωτός, επίθ.

Από το *καταχρυσώνω* και την κατάλ. *-τός.*

Χρυσωμένος: *ήλθε εις συναπάντηση αυτού* (ενν. *του πατριάρχη*) *ένα μεγάλο πλεύσιμο καταχρυσωτό, το οποίο έλεγαν ρεμπούρκιο* Δωρ. Μον. (Βαλ.) 44.

καταχτυπώ, βλ. *κατακτυπώ.*

καταχύνω.

Η λ. σε Γλωσσάρ. (L-S).

Ρίχνω κάτω, σκορπίζω: *τα μάτια-της δάκρυα καταχύνουν* Λίβ. Ν 3573· *τα μέν εσθίεις,*

μυσαρέ,...   τα δ' άλλα με τους πόδας-σου σκορπάς και καταχύνεις Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 137.

καταχυτό το.

Το ουδ. του επιθ. *καταχυτός* που απ. στο Somav ως ουσ. Η λ. και σήμ. στην Ήπειρο (Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου 166).

Επικλινής στέγη (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ Δ' 269-70 και Μπόγκα, ό.π.): *έφτιασεν και το καταχυτό* (έκδ. *καταχωτό*· διόρθ. Βλαχογ., Ν. Εστ. 23, 1938, 855) *...και κάτου το κατώι... με πολλήν τέχνην τα ανεκαίνισεν, διότι ήθελεν να πέσει όλο το σπίτι* Συναδ., Χρον. 41.

καταχωνεύω, Θησ. Γ' [79^{8}].

Το αρχ. *καταχωνεύω*. Η λ. και σήμ.

Α' Μτβ. **1**) Λειώνω, απορροφώ, αποσυνθέτω: *όλους περιμαζώνει-τους* (ενν. *ο θάνατος*) *εις μαυρισμένον τόπον,   όλους καταχωνεύει-τους εις απεράντους τόπους* Βυζ. Ιλιάδ. 1166· *εις τες κόλασες που τον κατεχωνεύαν,   α δεν προβλέψ' η κόρη αυτή και α δεν τόνε γιατρέψει,   πολλά σ' ολίγον τον καιρόν θέλουν τον θανατώσει* Θησ. Δ' [37^{3}]. **2**) (Με υποκ. η φωτιά) αποτεφρώνω, καταδαπανώ: *Παν πράγμα κατεχώνευσε η πύρα της ιστίας* Θησ. Δ' [16^{3}]. **Β'** (Αμτβ.) καίγομαι μέχρι τέλους, αποτεφρώνομαι, λειώνω: *Οι κούπες τ' αργυρά ξιστιά γεμάτα με τον οίνον   και ζώων αίματα πολλά, τ' ολόλευκον το γάλα   από την φλόγαν της ιστίας, τες αλοιφές τες τόσες,   εκ της Συρίας τ' αρώματα όλα κατεχωνεύαν* Θησ. ΙΑ' [51^{4}]· μεταφ.: *Μέσα καρδιά-μου καίγεται, όλη καταχωνεύει,   γιατί αργείς και σύντομα τ' άρματα δεν φοραίνεις* Θησ. Ε' [44^{5}].

καταχωνούμαι.

Το *καταχώνομαι* με μεταπλ. προς τα περισπώμενα.

Χώνομαι, καταχωνιάζομαι: *φοβούμενα τα πλήθη* (παραλ. 1 στ.) *των...ιχθύων   εις οπάς γαρ καταφεύγουν   κ' εν τη γη καταχωνούνται* Ερμον. Τ 334.

καταχώνω.

Το αρχ. *καταχώννυμι -ύω*. Λ. *καταχώνομαι* στο Somav. Η λ. και σήμ.

Κατασκεπάζω, παραχώνω, θάβω: *ο ναός κατέχωσεν άρδην τους ιερείς της αισχύνης* Διήγ. αναιρεθ. 83^{45}.

Η μτχ. ως επιθ.=κρυφός: *επήγασιν ομάδι* (παραλ. 1 στ.) *στο σπήλιο απού μιαν άλλην στράτα   καταχωσμένη, σκοτεινή περίσσια* Πιστ. βοσκ. IV 3, 222.

καταχώρεση η.

Από το *καταχωρώ*.

Υποταγή, υποχώρηση: *Εις πόσην καταχώρεσην και χάλασην μεγάλην   σαν θέλει φέρει μίαν γενεάν κακήν και ξένην άλλην* Φαλιέρ., Θρ. 75.

καταχωρίζω, Αργυρ., Βάρν. Κ 421.

Από την πρόθ. *κατά* και το *χωρίζω*.

α) Χωρίζω διασπώ: *Εις τον Αφράτην ποταμόν, κάτω εις το Σαμουσάτο   πέντε χιλιάδες μας ηύρηκαν και ου κατεχώρισάν-μας   και πάλιν εκρατούμαν-τους, κανείς ουκ εντραλίσθην* Διγ. (Trapp) Esc. 1312· **β**) ξεχωρίζω: *Όσοι κατεχωρίσθησαν στην πόρταν του Αμουράτη,   ουδέ τινάς εγλύτωσεν* Παρασπ., Βάρν. C 416.

καταχωρώ· *εκαταχωρέθηκαν*, Λιβ. Esc. 2018, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *εκατεχερώθηκεν* (βλ. ά. *καταχειρώνω*)· *εκατεχώρησεν*, Λιβ. Esc. 2613, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *εκατεχέρισεν* (βλ. ά. *καταχειρίζω*).

καταχωστά, επιρρ.

Από την πρόθ. *κατά* και το επιρρ. *χωστά*.

Κρυφά, απαρατήρητα: *καταχωστά, με πονηριά και γνώση να ξανοίξου* (παραλ. 1 στ.) Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1899· *από και νά 'βρου φίλους και δικούς, κουρφά να το μιλήσου*   *κουρφα βγάνει το δαχτυλίδι,   με πονηριά, καταχωστά στη χέρα-της το δίδει* αυτ. Ε' 524.

καταχωτό το, Συναδ., Χρον. 41, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *καταχυτό* (διόρθ. Βλαχογ., Ν. Εστ. 23, 1938, 855).

καταψηλαφώ.

Το μτγν. *καταψηλαφάω*.

1α) Αναζητώ, ψάχνω προσεκτικά: *Πρώτον καταψηλάφησε, πρόσεξε την αλήθειαν* Φλώρ. 1399· **β**) ερευνώ, εξετάζω με επιμέλεια: *Πάσαν κατεψηλάφησεν την παραποταμίαν   κι' ουκ ηύρεν τόπον αρεστόν να κατοικήσει Ακρίτης* Διγ. (Trapp) Esc. 1606. **2**) Δοκιμάζω: *εστεριοφηγησάμην-σε του φίλου-μου τους πόνους   ούς εκατεψηλάφησεν μόνος και μετά μέναν* Λιβ. —sc. 4392.

καταψηφίζω.

Το αρχ. *καταψηφίζομαι*. Η λ. και σήμ.

1) Αποφαίνομαι: *ανακομίζουν   κατ' αριθμόν τα βρώματα, ά και καταψηφίζουν.   Εκάστῳ ισοστάθμιον την δικονίαν δίδου(ν)* Παϊσ., Ιστ. Σινά 954. **2**) Υπολογίζω, καταμετρώ: *Παρῴκησε δέ Αβραάμ συν τῳ σπέρματι αυτού εις γην Χαναάν...και πληθυνθέν εις δωδεκάφυλον ελογίσθη και πλήθος εις εξακοσίας χιλιάδας κατεψηφίσθη* Δούκ. 31^{4}.

κατάψιλος.

Από την πρόθ. *κατά* και το επιθ. *ψιλός*.

Πολύ ψιλός, λεπτότατος: *έκλωσα κατάψιλο στημόνι   και ύφανα* Ζήνου, Βατραχ. 305.

καταψιλώ, Δούκ. 223^{32}.

Το μτγν. *καταψιλόω*.

Κάνω κ. τελείως γυμνό: *στείλας ο ψευδαββάς εκείνος δύο των αποστόλων αυτού...έχοντας την κεφαλήν κατεψιλωμένην, ασκεπή* αυτ. 151^{11}· *ήν ιδείν ξένην αλλοίωσιν, τον Μουσταφάν ως εν ακαρεί πτερωθέντα..., τον δέ Παγιαζίτ ως κολοιόν καταψιλωθέντα και έρημον* αυτ. 193^{19}.

καταψοφίζω.

Από την πρόθ. *κατά* και το *ψοφίζω*.

Ξηραίνομαι, καταστρέφομαι: *οίνῳ δέ αυστηρῷ καταφύσησον τα τούτου* (ενν. του ιέρακος) *πτερά, ίνα μη καταψοφίση το δέρμα αυτού* Ιερακοσ. 473$^{18-9}$.

καταψυγμένος, μτχ., βλ. *κατεψυγμένος*.

καταψυχίζω, Διγ. (Trapp) Gr. 1171, Διγ. Z 1506.

Μεταπλασμός του αρχ. *καταψύχω* κατά τα σε *-ίζω*.

(Απρόσ.) πέφτει η βραδυνή δροσιά, σουρουπώνει (Για τη σημασ. βλ. και Θαβώρ., Προσδιορ. ημερον. 95, όπου πβ. και ρηματ. τ. καταψ'χιάζουνdας σήμ. ιδιωμ.): *Αφής εκαταψύχισεν, πηδούν, καβαλικεύουν* Αχιλλ. Ν 618.

καταψύχιν, το.

Από το *καταψύχω*.

Δρόσισμα, δροσούλα (Βλ. και Θαβώρ., Προσδιορ. ημερον. 95): *βάζει χλαμύδιν ελαφρόν διά το καταψύχιν* Διγ. Α 1534.

καταψυχίτσιν το, Διγ. Τρ. 995 (αν η διόρθ. του Grégoire Διγ. Ζ 1506 κριτ. υπ. δεν ευσταθεί).

Από το ουσ. *κατάψυχον* και την υποκορ. κατάλ. *-ίτσιν*.

Δρόσισμα, δροσούλα (Βλ. και Θαβώρ., Προσδιορ. ημερον. 95): *Ήλλαξε δε και το παιδίν την εαυτού εσθήτα, βάλλει χλαμύδιν ελαφρόν διά το καταψυχίτσιν* αυτ. 995.

κατάψυχον το, Καλλίμ. 920, Διγ. (Trapp) Esc. 876, Λίβ. Ρ 515, Λίβ. Esc. 773, Διγ. Ἀνδρ. 347^{2-3}, 355^{24}.

Το ουδ. του επιθ. *κατάψυχος* που απ. σε Γλωσσάρ. (L-S). Τ. *κατάψ'χου* και σήμ. σε ιδιώμ. (Ανδρ., ΑΘΛΓΘ 20, 1955, 263, Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρ. Α' 166).

α) Βραδινή ή πρωινή δροσιά (Για τη σημασ. βλ. και Θαβώρ., Προσδιορ. ημερον. 95): *προς ωρίτσαν δειλινού, προς ώραν καταψύχου* Λίβ. (Lamb.) Ν 652· *όσον είναι κατάψυχον, μη καρτερώμεν ώδε και καύση-μας εις την οδόν το καύμα του ηλίου* Διγ. Ζ 1882· **β**) σκιερός, δροσερός τόπος: *γλυκομηλεά-μου, ...* (παραλ. 1 στ.) *να δροσιστώ στον ήσκιον-σου και εις το κατάψυχόν-σου* Ερωτοπ. 272.

κατάψυχρος, επιθ., Λίβ. Ρ 768, Λίβ. Esc. 1066.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ.

Πολύ ψυχρός, κατάκρυος: *«Τούς κάψει η θέρμη του λουτρού..., κατάψυχρον ας πίνουσιν νερόν να μη διψήσουν»* Λίβ. Ν 924.

κατεβάζω, Προδρ. Ι 255, Περί ξεν. Α 427, Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 150, Θρ. Κων/π. διάλ. 118, Αλεξ. 1386, Πεντ. Γέν. XLIV 29, Αρ. IV 5, Χ 17, Κώδ. Χρονογρ. 49, Ιστ. πατρ. 178^{11}, Αλφ. καταν. 7, Πανώρ. Α' 373, Β' 68, Φαλλίδ. 40, Σουμμ., Ρεμπελ. 175^{6}, Διγ. Ἀνδρ. 395^{14}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1490, Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 68, Συναδ., Χρον. 46, 65, 66, Βακτ. αρχιερ. 178, Τζάνε, Κρ. πόλ. 265^{10}, 516^{26}, 539^{16}, 540^{2}· *καταβάζω,* Πεντ. Γέν. XLIV 21· *κατηβάζω,* Διγ. Ο 688.

Από το αρχ. *καταβιβάζω*. Το -ε- από τους παρωχημένους χρόνους (Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 30). Για τον τ. *καταβάζω* βλ. Χατζιδ., Einleit. 153 και για τον τ. *κατηβάζω* πβ. τον τ. *ανηβάζω,* ά. *ανεβάζω*.

Α' Μτβ. **1α**) Οδηγώ κάπ. ή φέρνω κ. από ψηλότερο σημείο σε χαμηλότερο: *οι ποπολάροι ήθελαν να τον κατεβάσουν από το κάστρο κάτου εις την χώραν με τιμή* Σουμμ., Ρεμπελ. 174· *ανέβηκαν εις το όρος...επήραν εις το χέρι-τους από τον καρπό της ηγής και εκατέβασαν προς εμάς* Πεντ. Δευτ. Ι 25· **β**) φέρνω από τα μεσόγεια στα παράλια: *την αιχμαλωσίαν οπού έκαμναν εις ανθρώπους και εις ρούχα τα εκατέβαζαν κάτω εις τον αιγιαλόν και τα επερνούσαν την ανατολήν* Κώδ. Χρονογρ. 52^{9}· **γ**) οδηγώ νοτιότερα: *ο Ιοσέφ εκατεβά-*

Πεντ. Γέν. XXXIX 1. **2α**) Κινώ ή στρέφω προς τα κάτω· (για
στην εις την Αίγυφτο Πεντ. Γέν. XXXIX 1. *και εκατέβασέν-την...και έδωσεν*
δάκρυα) χύνω: *Ο δε νέος εσήκωσεν την χείραν-του υψηλά και εκατέβασέν-την...και έδωσεν*
την λέαιναν εις την κεφαλήν Διγ. Ἀνδρ. 346^{12}· *τα μάτια καταβάζει, κάθεται χολιασμένη*
Σαχλ. Ν 328· *αφ' τα μάτια-της...δάκρυα κατηβάζει* Διγ. Ο 944· **β**) ρίχνω από ψηλά:
όταν έκοψαν τες σκαλωσίες του τούρλου, έβαλαν και εις την εκκλησίαν νερόν πολύν έως οπού
εκατέβαζαν (έκδ. -ζε· διορθώσ.) *τα ξύλα και εκτυπούσαν εις το νερόν* Διήγ. Αγ. Σοφ.
159^{38}· **γ**) παρασέρνω προς τα κάτω: *ο ποταμός ο χείμαρρος εκατέβασεν πολλήν άμμον*
Μαχ. 10^{9}· **δ**) (με υποκ. το ουσ. *ώρα*) προκαλώ: *κατέχοντας τα κίνδυνα τα κατεβάζει*
η ώρα Φαλιέρ., Ιστ.[2] 150· **ε**) (προκ. για εμπόρευμα) μειώνω την τιμή: *σε πολλή τιμή*
τον λέγεις (ενν. *τον γέρο*)· *μόν' κατέβασέ-τον λίγο* Πτωχολ. Α 77. **3α**) Αναγκάζω κάπ.
να κατεβεί από κάπου: *απήραν ξύλα...και λίθους, την σκάλαν με εκατέβασαν μετά πολ-*
λού του τάχους Προδρ. Ι 255· *'λάφι ωσάν αυτό άφηκα να μου φύγει* (παραλ. 1 στ.)*! Πόσες*
φορές εκ τα βουνιά τούτα εκατέβασά-το! Μά 'τρεχε σαν τον άνεμο Πανώρ. Β' 68· **β**)
βοηθώ κάπ. να κατεβεί, αποβιβάζω: *Ο καπετάνος...έρριψεν μίαν βάρκαν από το κάτεργον*
και έπεψέν-την...με γραφήν εις τον αμιράν λαλώντα πως: «...ο ρήγας έπεψεν μαντατοφόρους
να πάσιν εις τον σουλτάνον και θέλω να τον κατεβάσω εις την γην...» Μαχ. 276^{8}. **4**) Ταπει-
νώνω, υποβιβάζω: *ο θυμός του αφέντη πολομά πολλήν ζημίαν...και άλλους εμπάζει και άλ-*
λους κατεβάζει Μαχ. 244^{29}· *Άλλον υψώνει ο καιρός και άλλον κατεβάζει* Αιτωλ., Βοηβ.
374· *τους μεν ανάγει* (ενν. *ο κόσμος*) *προς καιρόν, τους δε άλλους κατεβάζει* Αλφ. 14^{7}. **5**)
Αποσυνδέω, λύνω: *όταν συνεπάρει το μίσκαν να κατεβάσουν αυτό οι Λεβίμ και όνταν απλι-*
κεύγει το μίσκαν να στήσουν αυτό οι Λεβίμ Πεντ. Αρ. Ι 51. **Β'** Αμτβ. **1**) (Με υποκ. το
ουσ. *νους*) επινοώ, είμαι εφευρετικός: *Η γλώσσα στίχους να μιλεί κι' ο νους να κατεβάζει*
Τζάνε, Κρ. πόλ. 398^{26}. **2**) (Με υποκ. το ουσ. *ουρανός*) ρίχνω δροσιά: *προς ηγή σιτάρι*
και μούστο, απατά οι ορανοί-του να κατεβάσουν Πεντ. Δευτ. XXXIII 28. **Γ'** (Απρόσωπ.)
ρέει, τρέχει: *Ουδέν γαρ ήφηνεν* (ενν. *ο δράκων*) *νερόν ποσώς να καταβάσει εκ του βουνού*
της κορυφής, του ποταμού εκείνου εις του πατρός-μου την αρχήν Καλλίμ. 655. Φρ. **1**)
Κατεβάζω αρμάδα=εκστρατεύω με στόλο: *Μ' επιβουλίαν αρμάδα κατεβάζει* Ἀσμα πολ.
359. **2**) *Κατεβάζω τ' άστρα ή τον ουρανό με τ' άστρα*=κατορθώνω με μαγείες τα ακα-
τόρθωτα (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ ς' 321): *Τον ήλιο σταίνω 'ς τσ' ορανούς και τ' άστρη κατεβάζω*
Πανώρ. Α' 373· *Ήτο μια γρα στην Έγριπον,... μάισσα που κατέβαζε τον ουρανό με*
τ' άστρα Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 892. **3**) (Προκ. για μάτια) *κατεβάζω ποτάμια*=χύνω
δάκρυα: *Τα μάτια-τση από τη χαρά ποτάμια εκατεβάζα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1103.

κατεβαίνω, Ασσίζ. 126^{9}, 371^{26}, 383^{9}, Διγ. (Trapp) Esc. 536 (κριτ. υπ.), 954,
1514, Χρον. Μορ. Ρ 4079, Φλώρ. 1481, Λίβ. Ν 2027, 2195, 2652, Χρον. Τόκκων 2122,
2394, Παρασπ., Βάρν. C 230, 409, Μαχ. 252^{5}, 636^{23}, 658^{33}, Πορτολ. Α 226^{26}, Πεντ. Γέν.
ΧΙ 5, XLII 38, Ἐξ. ΙΙ 5, XIX 24, ΧΧ 28, Πανώρ. Γ' 182, 571, Ε' 289, Ερωφ. Δ' 550,
Ε' 567, Διγ. Ἀνδρ. 319^{29}, $377^{21,22}$, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 595, 1125, Γ' 1289, Σουμμ.,
Παστ. φίδ. Υπόθ. [17-8], Β' [766], Φορτουν. (Vinc.) Β' 213, Δ' 568, Τζάνε, Κρ. πόλ.
200^{6}, 210^{13}, 225^{6}, 238^{30}, 421^{3}· *καταβαίνω,* Λόγ. παρηγ. Ο 501, Προδρ. Ι 168,
ΙΙΙ 100, Διγ. Ζ 2161, Χρησμ. Ι 90, Χ 26, Πεντ. Γέν. XV 11, XXIV 45, Ἐξ. XIX 21, Τζάνε,
Κρ. πόλ. 245^{29}, Εγκ. αγ. Δημ. 106^{61}· *κατεβαίννω,* Μαχ. 140^{32}, 246^{5}, κ.α.· *κα-*
τηβαίνω, Σπανός (Eideneier) Α 224, Πόλ. Τρωάδ. (Πολ. Λ.) 37, Αχιλλ. L 383,
1177, Παρασπ., Βάρν. C 290, Ch. pop. 502, Διήγ. Αλ. G 283, Διγ. Ο 423, 1359.

Το αρχ. *καταβαίνω*. Για τον τ. *κατηβαίνω* βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 33. Η λ. και σήμ.

Α' Αμτβ. **1**) Ἐρχομαι από τα υψηλότερα στα χαμηλότερα: *εκατέβηκα από το όρος*
Πεντ. Δευτ. ΙΧ 15· (προκ. για το Χριστό ή και για άγγελο) έρχομαι στη γη (από τον
ουρανό): *Επειδή ο Θεός ηθέλησεν τον άνθρωπον να τιμήσει εξ ουρανού εκατέβηκεν να*

πέσει εις αύτην την φύσιν Συναξ. γυν. 124· *Κατέβη γαρ εις την μήτραν Μαρίας, όπως σώση το πεπλανημένον γένος των ανθρώπων* Φυσιολ. (Kaim.) 7α^{18}· *εκατέβην ο Κύριος ιπί το όρος Σινά* Πεντ. ῾Εξ. XIX 20· *υιός Θεού να κατεβεί ο φοβερός να κρίνει* Ρίμ. θαν. 77· *εκ τους ουρανούς άγγελος εκατέβη* Αχιλλ. L 818. Φρ. *κατεβαίνω στον ῾Αδη, στη γη*=πεθαίνω: *Ανείναι κ' είναι απαρθινά, σήμερο κατεβαίνω στον ῾Αδη μ' ένα θάνατο περίσσα πρικαμένο* Πανώρ. Ε' 289· *Κρείττον ημείς συζώντανοι στην γην να κατεβούμε* Αλεξ. 2811· *εκατέβη κάτω η ώρα-μου*=ήρθε η κρίσιμη στιγμή: *άφησ'-με, σε παρακαλώ, κυρ-Χάροντα, αν ορίσεις* (παραλ. 4 στ.). *Νά 'τονε μπορεζάμενο αυτείνο έκαμνά-το, μα δεν μπορώ, διατ' η ώρα-σου όλη εκατέβη κάτω* Αλφ. 11^{50}. **2**) Πέφτω: *να κατέβει απάνου-τους το χαλάζι και να απεθάνουν* Πεντ. ῾Εξ. IX 19. **3α**) (Με σύστ. αντικ.) έρχομαι: *καταβημό εκατεβήκαμε εις την αρχή να αγοράσομε φαγί* Πεντ. Γέν. XLIII 20· **β**) έρχομαι από το βορρά προς το νότο: *«Καράβιν, πόθεν έρκεσαι και πόθεν κατεβαίνεις;»* Ανακάλ. 8· **γ**) έρχομαι από τα μεσόγεια στα παράλια: *οι τρεις-των εις την θάλασσαν αντάμα κατεβήκαν* Γαδ. διήγ. 137· **δ**) έρχομαι από το πέλαγος στη στεριά: *Κοιτάζουν από τα βουνιά κι' άρμενα κατεβαίναν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 182^{21}· *όταν καταβαίνεις από το πέλαγος, δείκνει-σε ώσπερ νησί* (ενν. *η Ποντοηράκλεια*) Πορτολ. Β 27^{29}· **ε**) πηγαίνω προς τα ανατολικά (Για τη σημασ. βλ. Dawkins [Μαχ. Β', σ. 249]): *ήλθαν πολλοί πραματευτάδες όπου είχαν πραματείαν να πέψουν...εκατέβησαν εις την ανατολήν* Μαχ. 580^{26}· *να κατεβεί εις το Αρμενάκιν και νά 'ρτει εις την Σελευκίαν* Μαχ. 98^{8}. **4**) Αποχωρώ (από το θρόνο): *Η δε Παλαιολογίνα κατέβη της βασιλείας βασιλεύσασα έτος α' και μήνας γ'* Πανάρ. 66^{16}. **5**) Αναχωρώ (από «επίσημο» οίκημα), φεύγω: *τον καρτερούσασι πως είχε να κατέβει απ' το παλάτι του καδή* Λίμπον. 369· *εμπαίνναν και εκατεβαίνναν εις την αυλήν του ρηγός...να μπορήσου να του(ς) σάσουν* Μαχ. 52^{21}. **6α**) Προχωρώ, φτάνω (έως): *έχει έναν τείχον με πύργους πολλούς και κατεβαίνει ώς την θάλασσα* Πορτολ. Α 198^{31}· *ωσάν περάσεις την ξέρην, κατέβαινε απάνω εις τον μύλον ολίγον και τότε κατέβαινε απάνω εις το νησίν* Πορτολ. Α 151^{1,2}· (προκ. για διήγηση): *Χρήση είναι να ξηγηθούμεν την αφορμήν του καλού Κοντεφρέ ντε Πολίου, διά να κατεβούμεν να ξηγηθούμεν τους ρηγάδες τους Λατίνους όπου εστέφθησαν εις την Ιερουσαλήμ* Μαχ. 16^{25}· **β**) προχωρώ ξεπέφτοντας: *το πταίσμα του Αδάμ...εκατέβαινεν από κακόν εις χειρότερον* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 403. **7**) Ρέω, τρέχω (προκ. για ποταμό): *῾Ωσπερ να βρέχει ο ουρανός, ποτάμια να κατέβουν* Παρασπ., Βάρν. C 270· *προς το ποταμό οπού κατεβαίνει από το όρος* Πεντ. Δευτ. IX 21· (προκ. για δάκρυα): *τα δάκρυα...* (παραλ. 2 στ.) *σα ριγουλάκι λαμπιρόν εδέτσι εκατεβαίνα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1074· *παρευθύς τα δάκρυα-της κατέβαινον της κόρης* Αχιλλ. Ν. 1266· *από φλόγα πικρασμού τα δάκρυά-σου ας κατέβουν* Λόγ. παρηγ. L 484· *πώς ήρχισαν τα ομμάτια-μου να κατεβαίνου ως βρύσες* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 14. **8**) Είμαι έτοιμος για μάχη, εξορμώ: *απάνω στον Αλέξανδρον να κατεβεί στους κάμπους* Ιστ. Βλαχ. 960· *με τα φουσσάτα-τως κ' οι δυο στον κάμπο κατεβαίνου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1604· *επήρε...εκατόν στρατιώτας και εκατέβη εις τον Ευφράτην* Διγ. ῾Ανδρ. 364^{1}· *είναι και ότοιμος να κατεβεί και εις τον πόλεμον μετά-του* Μαχ. 196^{33}. **9α**) Προέρχομαι: *καλόν, κακό, ως κι' αν είναι, μονάχανε από κείνο* (ενν. *τον ουρανό*) *κατεβαίνει* Πιστ. βοσκ. IV 5, 206· *ήθελεν να κάψει το κακόν απόθεν εκατέβαινεν* Ασσίζ. 436^{18}· **β**) κατάγομαι: *από πού κατεβαίνουσι και είν' τα συγγενικά-μου* Φορτουν. (Vinc.) Β' 218· *πες-μου αν οχ το αίμα-σου ετούτος κατεβαίνει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [660]· *από γενιάν ψηλή να κατεβαίνει και όλες τις χάρες νά 'χει στο κορμί-της της γης και τ' ουρανού* Πιστ. βοσκ. II 5, 31. **10**) Περιέρχομαι, ανήκω σε κάπ. (από κληρονομιά, συγγένεια): *ουδέ πρέπει να έχει τό να της κατεβαίνει από συγγένειαν* Ασσίζ. 120^{14}· *να πουλήσουσιν και να αμαχέψουν διά να φάσιν εκείνον τό κατέβην των παιδίων-του από της μητρός αυτών* Ασσίζ. 131^{27}· *να γένουν δίκαιοι κλερονόμοι να λάβουν τά*

μέλλει να τους κατεβούν Ασσίζ. 378^{24}. Φρ. *κατεβαίνω εις θέλημα κάπ.*=είμαι σύμφωνος
με τη θέληση κάπ.: *να κατεβεί εις θέλημα, παιδία-μου, του Φερδερίγου* Λιβ. Esc.
2970· *κατεβαίνω κάτω*=υποδουλώνομαι: *ο ξένος ός μεσοθιό-σου να ανέβει επάνου-σου,*
απάνου απάνου, και εσύ να κατέβεις κάτου κάτου Πεντ. Δευτ. XXVIII 43.
Η μτχ. παρκ. *καταβασμένος* ως επιθ. (προκ. για ποταμό)=πλημμυρισμένος ή ορμη-
τικός: *Αλλ' ο Θεός ηθέλησεν το ριζικόν του δούκα και ηύραν και τον ποταμόν μέγαν*
καταβασμένον· έρρουσαν να περάσουσιν, επνίγησαν εξ αύτους Χρον. Τόκκων 438. **Β'**
(Μτβ.) προχωρώ σε κλίση βουνού, κατήφορο, πορεία ποταμού: *ανέβην, εκατέβηκεν τον*
ποταμόν εκείνον Βέλθ. 1139· *εσέβην εις τα σύνορα, τα βουνά κατεβαίνει* Παλαμήδ., Βοηθ.
997· *το παραπόταμον του Αλφέως ολόρθα εκατεβαίναν* Χρον. Μορ. Η 5029· *ωσότου το*
κατήφορον εκείνο να κατέβει Λόγ. παρηγ. L 389.

κατεγκαλώ, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 343.
Από την πρόθ. *κατά* και το *εγκαλώ*. Η λ. τον 5. αι. (Lampe, Lex., λ. *κατεγκαλέω*).
1) Κατηγορώ: *Ιδόντες δέ οι Ιουδαίοι το γινόμενον κατεγκαλούσι τον Πιλάτον λέγον-*
τες: «Διατί ούτως εκέλευσας...;» Μυστ. 57. **2**) Κάνω επίκληση σε κάπ.: *διά δέ τον πό-*
θον τόν ποθεί τον Φλώριον η κόρη και εγώ ποθώ τον Φλώριον ως απατά εμένα και
αυτή εις εμέν κατεγκαλεί και εις εμέν το θέτει. Εις κίνδυνον και θάνατον βάνω τον εμαυ-
τόν-μου ...αυτήν ν' αποκρατήσω Φλώρ. 589.

κατεγκλείω.
Από την πρόθ. *κατά* και το *εγκλείω*.
Αποκλείω, περιορίζω κάπ. σε ορισμένο χώρο: *ίσχυσεν τότε κατ' αυτόν* (ενν. *τον Μα-*
νοήλ)... *Παγιαζίτης... και κατενέκλεισεν αυτόν εντός της νέας Ρώμης* Ταμυρλ. 15.

κατεγναντίς, επίρρ.
Από την πρόθ. *κατά* και το επίρρ. *εγναντίς* ή από το επίρρ. *κατεγνάντια* και την κατάλ.
-ις.
Ακριβώς απέναντι: *επαίρνει και εξορίζει-το εις την Ταρσόν, εις το κάστρον, κατε-*
γναντίς εις το νησίν, την έσω Μυτιλήνην Βυζ. Ιλιάδ. 126.

κατεγνωσμένος, μτχ.
Μτχ. παρκ. του *καταγιγνώσκω*. Η λ. και σήμ. στην Κάτω Ιταλία (Andr., Lex.).
Αβάσιμος: *Το ζώον ο ασπάλαγκος είναι τετυφλωμένον και της μητρός-του είπε-*
της λόγον κατεγνωσμένον Αιτωλ., Μύθ. 50^{2}.

κατεείς, αντων., βλ. *καθείς*.

κατεκδικώ.
Από την πρόθ. *κατά* και το *εκδικώ*.
Εκδικούμαι: *συνέλαβες, ω γύναι, άρρεν παιδίον ό και σε πάντων ημαρτημένων κα-*
τεκδικήσει πάμπολλα, ωσαύτως πατρός μόρον Βίος Αλ. 384.

κατεκμάττω.
Από την πρόθ. *κατά* και το *εκμάττω*.
Σκουπίζω· (εδώ) γρατσουνώ, ξεσχίζω: *τοις όνυξι μαγούλοις κατεκμάξασα δακτύ-*
λων γοερώς οιμωξαμένη Ερμον. Ψ' 293.

κατεκνιά η, βλ. *καταχνιά*.

κατελάνικος, επίθ., βλ. *καταλανικός*.

κατελόγι(ν) το, βλ. *καταλόγι(ν)*.

κατελυμός ο, βλ. *καταλυμός*.

κατελυτής ο, βλ. *καταλυτής*.

κατελώ, βλ. *καταλύω*.

κατεμπαίζω.

Από την πρόθ. *κατά* και το *εμπαίζω*.

Περιγελώ, περιπαίζω: *υπέρογκα φαντάζει* (ενν. *συ, ο Δαρείος*), *γελών και κατεμπαίζων-με μετά πολλού του θράσους* Βίος Αλ. 1825· *Συ μέν εξέπεμψας αυτά* (ενν. *τον σκύτον και την σφαίραν*) *παίζων και κατεμπαίζων* αυτ. 1860.

κατεμπηδώ.

Από την πρόθ. *κατά* και το *εμπηδώ*.

Πηδώ πάνω (σε κ.): *κατεμπηδά* (ενν. *ο Αλέξανδρος*) *ταχύτατα προς τε τον ανδριάντα* Βίος Αλ. 1507.

κατεμπιστεύομαι, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 418.

Από την πρόθ. *κατά* και το *εμπιστεύομαι*.

α) Εμπιστεύομαι απόλυτα κάπ.: *μέσα εις την αγάπην-μας κατεμπιστεύομαί-σε και δίδω-σε απλότητα και ανεξικακίαν* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 279· **β**) εκμυστηρεύομαι: *εις φίλον-του εγκαρδιακόν μάλλον και συγγενήν-του* (παραλ. 1 στ.) *λέγει, ξηγεί την συμφοράν, κατεμπιστεύεται-την* Φλώρ. 521.

κατεμπλέκω· *καταμπλέκω*, Ασσίζ. 34^{1}, 84^{17}, 97^{28}, 194^{28}, 347^{26}, 350^{7} (μτχ. *καταμπλεξάμενος*· έκδ. *-ζάμενος*· διορθώσ. κατά το χφ.), 445^{28}, 460^{31}, Μαχ. 270^{15}.

Από την πρόθ. *κατά* και το *εμπλέκω*. Ο τ. από αφομοίωση. Ο τ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β′ 581).

α) Κατηγορώ, συκοφαντώ: *επιάστην εις την αυτήν κακοπραξία ού εκατάμπλεξάν-τον και με μάρτυρας πως τον είδαν να το ποιήσει* Ασσίζ. 336^{4}· *το δίκαιον κελεύει να μηδέν πιστεύσουν παντελώς διά το πειν-του...αν ήτον ότι αγάπαν ού εμίσαν εκείνον οπού του εκατάμπλεξεν* Ασσίζ. 404^{8}· **β**) ενοχοποιώ: *ιδέ ο παπάς οπού έφαγεν το ακρόπαστον απάκιν και ημείς εκατεμπλέκαμεν το ταπεινόν κατούδιν* Προδρ. IV 199 και κριτ. υπ.

κατεμπλοκή η· *καταμπλοκή*.

Από την πρόθ. *κατά* και το ουσ. *εμπλοκή*.

Συκοφαντία, δολοπλοκία: *αυτή ένι τιμωρία επάνω εκείνου οπού βάλλουν τας καταμπλοκάς απάνω εις άλλους* Ασσίζ. 445^{30}· *διά τούτον ουκ ωφελεί ποτέ να σύρει μαρτυρία ουδέ καταμπλοκής άνθρωπος και ένοχος* αυτ. 358^{14}.

κατεμποδίζω· *καταμποδίζω*, Ροδολ. Α′ [740], Δ′ [316], Τζάνε, Κρ. πόλ. 508^{16}.

Από την πρόθ. *κατά* και το *εμποδίζω*.

Εμποδίζω: *τους ομοζύγους κατεμπόδιζον μη καταβήναι από του τείχους του κάστρου και του πολέμου σχολάσαι, αλλά αφόβως και ακλονήτως και θαρσαλέως πολεμίζειν τοις Τούρκοις έλεγον* Καναν. 77 C· *Τύχη-μου...* (παραλ. 1 στ.), *παρακαλώ-σε, όσο μπορώ, μη μας καταμποδίσεις* Ροδολ. Γ′ [295]· *πολλήν γαρ έχω νόσον σωματικήν και προσελθείν κατεμποδίζουσάν μοι* Βίος Αλ. 3294.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ.=αχρηστευμένος, ανίκανος· δυστυχής: *Ο Ιωάννης...σ' ένα δενδρό καθίζει και έκλαιγεν το χέρι-του πως ήτον τσακισμένο, «αλί σ' εμένα, έλεγεν, τον καταμποδισμένο»* Διγ. Ο 2628.

κατεμπολώ· *καταμπολώ*.

Από την πρόθ. *κατά* και το *εμπολώ*.

Προσφέρω: *έσφαξεν το βόδι και το κριάρι θεσιό των ερηνικών...και εκαταμπόλησαν τα παιδιά του Ααρών το αίμα προς αυτόν* Πεντ. Λευιτ. IX 18.

κατέμπροσθε(ν), επίρρ., Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 197, Βέλθ. 1003, Σουμμ., Ρεμπελ. 178· *κατεμπρόσθεν*, Παϊσ., Ιστ. Σινά 373.

Από την πρόθ. *κατά* και το επίρρ. *έμπροσθεν*. Η λ. του 4. αι. (Lampe, Lex.). Ο τ. *κατεμπρόσθεν* από μετρ. αν.

1) Μπροστά (σε κάπ.): *Ιδών δ' αυτήν επιστολήν Αλέξανδρος αυτίκα προσέταξε κατέμπροσθεν πάντων αναγνωσθήναι* Βίος Αλ. 3705· *το μέν πρότερον ου φανερώς, ύστερον δέ και κατέμπροσθεν αυτού εκήρυξε λέγων* Ηπειρ. 228^{15}· *έδοξε...πλέξαι θρηνωδίαν, κρούων αυλούς κατέμπροσθεν αυτού του βασιλέως* Βίος Αλ. 2261· *κατέμπροσθεν δέ πάντα πάσης της παρατάξεως ως μέγα τείχος στήσας, εκέλευσε την σάλπιγγα πολεμικήν σημάναι* Βίος Αλ. 4622. **2**) Πρόσωπο με πρόσωπο: *Αφού γαρ δεν ημπόρεσαν να τον συναπαντήσουν, κατέμπροσθε μετ' αύτονε ούτε να πολεμήσουν* Κορων., Μπούας 50.

κατεμπυρίζω, Βυζ. Ιλιάδ. 29.

Από την πρόθ. *κατά* και το *εμπυρίζω*. Η λ. του 5. αι. (Lampe, Lex.).

Βάζω φωτιά, πυρπολώ, καίω: *προσέταξεν Αλέξανδρος ανάκτορα του Ξέρξου κατεμπυρίζεσθαι ταχύ* Βίος Αλ. 3749.

κατέναντι, επίρρ., Ασσίζ. 396^{22}, Γεωργηλ., Βελ. 184, Βακτ. αρχιερ. 184.

Το μτγν. επίρρ. *κατέναντι*.

Απέναντι: *απάνου εισέ βουνόπουλον ανέβηκεν κ' εστάθη κατέναντι του καστελλιού οπού 'σαν τα κοράσια* Θησ. (Foll.) Ι 81· *Ο καστελλάνος τον θωρεί, γοργόν καβαλικεύει, κατέναντί-του απέσωσεν, άκο το τι του λέγει* Φλώρ. 1391.

κατένδον, επίρρ.· *κάτενδον*.

Από την πρόθ. *κατά* και το επίρρ. *ένδον*.

Στο εσωτερικό μέρος: *προς εσπέραν έρχονται κάτενδον του φρουρίου* Πρέσβ. ιππ. 208.

κατένεγξις η.

Από το απαρέμφ. *κατενεγκείν*. Η λ. του 6. αι. (Lampe, Lex., λ. *κατένεξις*).

Πτώση· (εδώ προκ. για οικοδόμημα) γκρέμισμα, ερείπωση: *Μαρμάρου και οστράκου από κατενέγξεως οικημάτων...αναμαλάξας επιτίθει* Ιερακοσ. 494^{27}.

κατεντρέπομαι, Βίος Αλ. 2584.

Από την πρόθ. κατά και το *(ε)ντρέπομαι.*

(Μτβ. και αμτβ.) ντρέπομαι, σέβομαι κάπ. σε μεγάλο βαθμό: *ημών τας όψεις ούτος κατεντραπήσεται λοιπόν καθηγητάς ως όντας;* Βίος Αλ. 2614· *Τότε εκατεντράπησαν η αίγα και ο τράγος* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 578.

κατενώπιον, επίρρ., Ιων. III^{3}, Διγ. Ζ 2713, Βέλθ. 597, 604, Γεωργηλ., Βελ. 352, 703, Ψευδο-Σφρ. 366^{20}, 434^{27}, Παϊσ., Ιστ. Σινά 595, 649, 1009, 2010.

Το μτγν. επίρρ. *κατενώπιον* (L-S, λ. *κατένωπα*).

Μπροστά: *Καίεται και κανδήλιον κατενώπιον ταύτης* (ενν. *της εικόνας*) Παϊσ., Ιστ. Σινά 713· *όρκους ούς κατενώπιον του βήματος του Χριστού εποίησεν* Σφρ., Χρον. μ. 164^{37}.

κατεξαλείφω.

Από την πρόθ. *κατά* και το *εξαλείφω.*

Αφανίζω, εξοντώνω: *μετά σκορπίων και θηρών υμάς κατεξαλείψω* Σπαν. (Λάμπρ.) Va 474.

κατεξετάζω.

Από την πρόθ. *κατά* και το *εξετάζω.* Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.).

Εξετάζω λεπτομερώς: *Αλέξανδρος ταύτα κατεξετάσας και Φίλιππον αναίτιον ευρών της κακουργίας* Βίος Αλ. 3057.

κατεξηγούμαι.

Από την πρόθ. *κατά* και το *εξηγούμαι.*

Εξηγώ, εκθέτω: *τότε επιλογήθη και ως να ήτον άδολη σε το κατεξηγήθη* Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^{204}.

κατεξολοθρεύω.

Από την πρόθ. *κατά* και το *εξολοθρεύω.*

Καταστρέφω, αφανίζω: *παντοιοτρόπως αυτούς εξηφάνιζε και κατεξολόθρευε* (ενν. *ο Θωμάς τους Αλβανίτας*) Ηπειρ. 220^{21}.

κατεπαίρομαι.

Το μτγν. *κατεπαίρομαι.*

Περηφανεύομαι: *σφόδρα κατεπαιρόμενος* (ενν. *ο Αλέξανδρος*) *ημάς κατανικήσων* Βίος Αλ. 2927.

κατεπανίσταμαι.

Από την πρόθ. *κατά* και το *επανίσταμαι.* Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex., λ. *κατεπανίστημι*).

Ξεσηκώνομαι εναντίον κάπ.: *τελείως δ' ούτος παιδευθείς κατεπανίσταταί μου, σφόδρα κατεπαιρόμενος ημάς κατανικήσων* Βίος Αλ. 2926.

κατεπάνω, επίρρ., Διγ. Ἀνδρ. 358^{24}· *κ α τ α π ά ν ο υ,* Πόλ. Τρωάδ. 334, Ερμον. Η 266, Παρασπ., Βάρν. C 422, Θησ. (Foll.) I πριν από στ. 22, 27, 102, Θησ. Ζ' [27^{6}], Ι' [76^{6}], Διήγ. Αλ. V 22 δις, Σουμμ., Ρεμπελ. 157· *κ α τ α π ά ν ω,* Ερμον. Π 169, Χρον. Μορ. Η 8808, 9114, Φαλιέρ., Ιστ.² 113, Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 504, Θησ. (Foll.)

I πριν από στ. 6, Γεωργηλ., Βελ. 601, Συναξ. γυν. 436, Φαλιέρ., Θρ. 21, Χρον. σουλτ. 25^{20}, 52^{35}, 95^{17}, Δωρ. Μον. XXXI, XXXVI, XXXVII, Παλαμήδ., Βοηβ. 126, 228, Σταυριν. μετά στ. 314, Ιστ. Βλαχ. 485, 963, 1814, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [472], Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. γ' 100, Διγ. Ο 1330, 2441, κ.π.α.

Από την πρόθ. *κατά* και το επίρρ. *επάνω.* Για τη λ. βλ. Χατζ., Διασπ. Α' 501.

α) Εναντίον κάπ.: *τότε πάλι εγυρίσανε καταπάνω των Τουρκών* Χρον. σουλτ. 73^{9}· **β)** *Γογγύζεις καταπάνω-μου και δείχνεις πως λυπάσαι* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [398]· (προκ. για εξουσία) πάνω σε κάπ.: *αν ήθελε έχει εξουσία καταπάνου-τους την ώρα εκείνη* Σουμμ., Ρεμπελ. 167· **γ)** σχετικά με κ. ή κάπ.: *του έδωσαν κάθε εξουσίαν να κρίνει την υπόθεσιν καταπάνου του λαού ετούτου* Σουμμ., Ρεμπελ. 183.

κατεπέκεινα, επίρρ.· *κ α τ ε π ί κ ε ι ν α,* Ψευδο-Σφρ. 540^{12-3}.

Από τη συνεκφ. των *κατά επέκεινα.* Η λ. τον 13. αι. (Steph., Θησ.). Ο τ. με αφομοίωση.

Πέρα από· περισσότερο: *το λοιπόν της ουσίας αυτού...μερισθώσι εις τέσσαρα μέρη· εις παραστάσιμα και λειτουργίας υπέρ αυτού κατεπέκεινα των συνήθων* αυτ. 262^{28}.

κατεπέχω.

Από την πρόθ. *κατά* και το *επέχω.*

Σταματώ κάπ., εμποδίζω: *μάντεως τινός αυτοίς προσορνιθευομένου και πάντας κατεπέχοντος* Βίος Αλ. 1672.

κατεπίκεινα, επίρρ., βλ. *κατεπέκεινα.*

κατεργάρης ο, Συναξ. γυν. 641, Τριβ., Ρε 146, Τζάνε, Κρ. πόλ. 324^{26}· πληθ. *κ α τ ε ρ γ ά ρ ο ι,* Τριβ., Ταγιαπ. 80, Τζάνε, Κρ. πόλ. 183^{20}, 197^{6}, 199^{25}, 293^{21}, 314^{13}, 390^{11}, 394^{3}, 409^{14}, 506^{7}.

Από το ουσ. *κάτεργον* και την κατάλ. *-άρης.* Η λ. στο Du Cange (λ. *κάτεργον*) και σημ.

1) Κωπηλάτης σε κάτεργο· ναύτης: *ναύτες κατεργάρηδες* Μαχ. 486^{32}· *τα χοντρά τα κάτεργα γδύνουν κι' αρσίλια μένουν, τους κατεργάρους έφερεν να σκάπτουν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 375^{26}. **2)** Πανούργος: *οι κατεργάροι ελάμνασι δίχως να φοβηθούσι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 516^{14}· *οι πάντες, όσοι σ' οίδασιν* (ενν. *το γλάρο*), *λέγουν-σε κατεργάρη* Πουλολ. (Τσαβαρή) 120 (κριτ. υπ.).

κατεργοκτισία η.

Από το ουσ. *κάτεργον* και το *κτίζω.*

Φόρος για την κατασκευή πλοίων (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 346 σημ. 2): *αλλά δη καστροκτισίας, κατεργοκτισίας, μαγειρίας...διατηρώνται* (ενν. *οι Μονεμβασιώται*)...*ανενόχλητοι και αδιάσειστοι παντελώς* Ψευδο-Σφρ. 540^{25}.

κατεργοκύρης ο, βλ. *κατεργοκύριος.*

κατεργοκύριος ο· *κ α τ ε ρ γ ο κ ύ ρ η ς,* Τριβ., Ταγιαπ. 170, Τζάνε, Κρ. πόλ. 342^{6} (πληθ. *κατεργοκύροι*).

Από τα ουσ. *κάτεργον* και *κύριος.* Ο τ. στο Βλάχ.

Κυβερνήτης πλοίου: *απερνώντας ο αφέντης ο κατεργοκύρης από τα μέρη εκείνα* Σουμμ., Ρεμπελ. 190· *ουκ εγίνωσκε μικρός είτε και μέγας ή και κατεργοκύριοι είτε οφικιά-*

λοι, ποίος να ένι αρχηγός, να ένι καπιτάνος Γεωργηλ., Βελ. 134.

κατεργομπεργαντιά τα· *κατεργοπεργατιά*.

Από τα ουσ. *κάτεργον* και *μπεργαντί*.

Κάτεργα και μπεργαντιά: *είχεν* (ενν. *των Αγαρηνών το γένος*) *κατεργοπεργατιά, να ήταν τετρακόσια και επιάσαν και επολέμιζαν τα κάτεργα πελάου* Θρ. Κων/π. (Mich.) 99.

κάτεργον το, Χρον. Μορ. Η 438, Μαχ. 584^{14}, 586^{32}, 588^{35}, Σφρ., Χρον. μ. 68^{12}, Θησ. (Foll.) Ι 68, Απόκοπ. 309, Αχέλ. 209, 1267, 1585, 2016, Χρον. σουλτ. 108^{5}, 143^{17}, Σουμμ., Ρεμπελ. 169, Φορτουν. (Vinc.) Α' 104, Λεηλ. Παροικ. 67, 411, Διακρούσ. 72^{15}, 83^{11}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 181^{24}, 336^{2}, 339^{12}, κ.π.α.· *κάτιργον*, Χρον. Τόκκων 31, 478, 611, 1838, 1895, 3747, 3774, 3786.

Το μτγν. ουσ. *κάτεργον* (L-S, λ. *κάτεργος* II). Για τη λ. βλ. και Kahane-Tietze, Lingua Franca 692. Η λ. και σήμ., καθώς και ως τοπων. (Συμαϊκά 1, 1972, 51).

Μεγάλο πολεμικό πλοίο, γαλέρα: *τα Χανία, κάστρον μεγάλον,...έχει λιμιώναν διά κάτεργα και καράβια μικρά* Πορτολ. Α 71^{11}· *οι Βενετσάνοι αρματώσανε τα κάτεργά-τους* Χρον. σουλτ. 52^{8}.

κατεργοπεργατιά τα, βλ. *κατεργομπεργαντιά*.

κατεργώ, βλ. *καταργώ*.

κατερημώνω.

Το παλαιότ. *κατερημόω* (L-S).

Ερημώνω, αφανίζω: *Κάστρη εχάλασεν πολλά, χώρες ηφάνισέν-τις και κατακράτος έφθειρεν και κατερήμωσέν-τις* Διγ. Ο 148.

κατέρχομαι, Ιερακοσ. 396^{16}, Ορνεοσ. αγρ. 561^{26}, Διγ. Ζ 328, 1583, 3453, Διγ. (Trapp) Esc. 97, Βίος Αλ. 2562, Διήγ. πόλ. Θεοδ. 61, Αλφ. (Μπουμπ.) Ι 95.

Το αρχ. *κατέρχομαι*.

1α) Κατεβαίνω (από ψηλά): *Οικούντες γαρ εισίν εν όρεσιν υψηλοίς και αβάτοις, κατερχόμενοι δέ εκρούσευον τας κάτω χώρας* Έκθ. χρον. 79^{16}· **β**) πηγαίνω· αναχωρώ: *Ο δέ παραίτησιν ποιήσας πατριάρχης Γεννάδιος, κατελθών εν τη μονή του αγίου Προδρόμου... και εκεί ησυχάζων εν ειρήνη εκοιμήθη* Ιστ. πολιτ. 32^{4}· *ανήλθε* (ενν. *ο βασιλεύς Ρωμαίων*) *και την Κωνσταντίνου, άπρακτος ών κατήλθε, κατέλαβε* Ιστ. πολιτ. 5^{1}· **γ**) διέρχομαι, περνώ από κάπου: *Κάστρη πολλά επαρέδραμεν και χώρας εκατήλθεν και εις κάστρον της Ανάπολης εσέβηκεν απέσω* Ιμπ. 260· **δ**) ορμώ, επιτίθεμαι εναντίον κάπ.: *Τούτον ιδών ο Κίνναμος έτυψε το φαρίν-του και μετά πάσης της οργής επάνω-μου κατήλθε* Διγ. Ζ 3110· *σύρει σπαθίν ετόλμησεν, επάνω-μου κατήλθεν* Διγ. Ζ 3551. **2**) Αναζητώ, ανατρέχω: *αν ουκ έχει ή τέκνα ή γονείς, τότε κατέρχου εις τους αδελφούς ή πρότερον ανέρχου επί τους γονείς* Ελλην. νόμ. 565^{19}. **3**) Καταντώ: *τώρα απού λογάριαζε πως είν' αναπαημένος* (ενν. *ο Βασιλιός*), *σ' είντα κατάρθε σήμερο βλέπετ' ο πρικαμένος* Ερωφ. Β' 226. **4**) Συγκατανεύω: *να κατελθεί* (ενν. *η κόρη*) *εις το θέλημαν ήγουν του Βερδερίχου* Λιβ. Sc. 1809. Φρ. *κατέρχομαι εις νεκρούς*=πεθαίνω: *ευχαριστώ τον Ύψιστον ότι επήκουσέ-μου και ου κατήλθες εις νεκρούς ουδέ σε Άδου γούλα* Ριμ. Βελ. 213.

κατερωτώ, Σπαν. Β 86, Κομν., Διδασκ. Δ 101, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 92, Διγ.

(Trapp) Esc. 726, Χρον. Μορ. Η 4702, 6905, Περί ξεν. Α 164, 387, Λιβ. Ν 3166, Ιμπ. (Legr.) 856, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^{108}· *καταρωτώ*, Ερωτοπ. 372.

Από την πρόθ. *κατά* και το *ερωτώ*. Ο τ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 582). Η λ. και ο τ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Ζητώ να μάθω για κάπ. ή για κ.: *όταν δέ θέλεις κτήσασθαι προς άνθρωπον φιλίαν, ...κατερώτα την γνώμην και την φρόνησιν και την υπόληψίν-του* Σπαν. Ρ 30· *τριακόσιοι είναι εξωλούρικοι εκείνους τούς γυρεύγομεν και τούς καταρωτούμεν* Διγ. (Trapp) Esc. 1211· *Κατερωτούν το πού να ευρούν τον πρίγκιπα Γυλιάμον* Χρον. Μορ. Η 5036.

κατεστυγμένος, Απολλών. 201, εσφαλμ. γρ. αντί *κατεστημένος* (Βλ. Πολ. Λ., Ελλην. 19, 1966, 355).

κατευγόδια, επίρρ., βλ. *κατευοδίαν*.

κατευγόδιον, το, βλ. *κατευόδιον*.

κατευγοδώνω, βλ. *κατευοδώ*.

κατεύθυμος, επίθ.

Από την πρόθ. *κατά* και το επίθ. *εύθυμος*.

Πολύ χαρούμενος: *Ειπών ουν ταύτα Φίλιππος κατεύθυμον εποίει αυτήν τε την ομόζυγα, φόβον μη κεκτημένην* Βίος Αλ. 430.

κατευθύς, επίθ.· θηλ. *κατεύθεια*, Ερμον. Ε 277.

Από την πρόθ. *κατά* και το επίθ. *ευθύς*. Για τη λ. βλ. Steph., Θησ., λ. *κατευθύ*.

Τελείως ευθύς, ολόισιος: *τανύζει* (παραλ. 5 στ.) *την νευράν... και τω κατευθεί γαρ ξύλω* (παραλ. 1 στ.) *προς την γην ωθίζει* Ερμον. Ε 267.

κατευλογώ, Αρσ., Κόπ. διατρ. [674, 1437].

Το μτγν. *κατευλογέω*.

Ευλογώ: *Ο πατριάρχης σήκωσε χείρα-του την αγίαν* (παραλ. 1 στ.), *αγίασε, συγχώρησε κ' εκατευλόγησέ-τους* αυτ. [1092].

κατευοδίαν, επίρρ.· *καταυγόδια*, Ασσίζ. 47^{4}· *καταυγόδιαν*· *κατευγόδια*.

Από τη συνεκφ. της μτγν. έκφρ. *κατ' ευοδίαν* (L-S, λ. *ευοδία*). Πιθ. όμως οι τ. *καταυγόδια, κατευγόδια* και από το *κατευόδιον* με επίδραση των επιρρ. σε -α.

Με επιτυχία, κατ' ευχήν, χωρίς εμπόδια: *αν εβγεί δικαιωμένος και καταυγόδιαν, εντέχεται να μείνει αμέριμνος* αυτ. 225^{6}· *αν είχεν ποίσει το ταξίδιν-του... καλά και κατευγόδια* αυτ. 50^{7}.

κατευόδιο(ν) το· *καταυγόδιον*, Ασσίζ. 50^{15}, 299^{1}· *καταυόδιον*.

Από το *κατευοδώ*. Ο τ. *καταυόδιον* στο Somav. (λ. *καταβόδιον*) και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 584). Τ. *κατευγόδιον* στο Somav. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

1) Καλό, αίσιο ταξίδι: *και επρουμουτίασε να μεν τον εβγάλουν* (ενν. *τον μισέρ Τζουάν τε Πουν*) *ώσπου νά 'ρτουν τα β' κάτεργα με καταυγ(ό)διον εις την Αμόχουστον* Μαχ. 204^{3}· *ανισώς και έλθω εις την Κύπρον με καταυγόδιον βοηθώντος Θεού, θέλω σου ποι-*

σειν...κακόν Μαχ. 216[28]· (ως ευχή) *κατανόδιον αγαθόν επί την Κωνσταντίνου πόλιν την περιβόητον* Αξαγ., Κάρολ. Ε′ 1183. **2**) Αίσια έκβαση, επιτυχία: *το κατευόδιον να ευρείς τό πεθυμάς, υιέ-μου, και να στραφείς στα ίδια-σου* Φλώρ. 1160.

Η λ. ως επίρρ.=με καλό ταξίδι: *έφθασε κατευόδιον* Λίμπον. 129· *Η δέ αρμάδα του σουλτάνου μετά ταύτα εδιάβη όλη κατευόδιο εις τον Έπαχτο* Χρον. σουλτ. 132[13].

κατευόδιος, επίθ.· *κ α τ α υ γ ό δ ι ο ς.*

Από το *κατευοδώ.*

Που έχει καλή άφιξη, καλοτάξιδος: *αν πάγει γερός και καταυγόδιος εις το ταξίδιν οπού έμελλε να πάγει* Ασσίζ. 298[22].

κατευοδώ, Διγ. (Trapp) Gr. 1511, Διγ. (Trapp) Esc. 898, 1743, Χρον. Μορ. Η 3979, Λίβ. P 2406, Λίβ. Esc. 1596, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. (Wagn.) 1034, Σκλέντζα, Ποιήμ. 5[46], Διγ. Άνδρ. 333[5], Χριστ. διδασκ. 437, 455, κ.α.· *κ α τ α υ γ ο δ ώ ν ω,* Μαχ. 106[9], Πεντ. Γέν. XXIV 21, 40, 56· *κ α τ α υ ο δ ώ ν ω,* Χρον. Μορ. P 8257, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1797, Ιμπ. 204, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 1035, Αλεξ. 1317, Πτωχολ. α 930, Δωρ. Μον. XXXVIII· *κ α τ ε υ γ ο δ ώ ν ω,* Ασσίζ. 50[5]· *κ α τ ε υ ο δ ώ ν ω,* Χρον. Μορ. Η 3646, 4043, 8547, Φλώρ. 1159, Λίβ. P 1945, Λίβ. N 2509, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 322, 1875, Μαχ. 442[16], Αλεξ. 532, Ιστ. Βλαχ. 2038, Διγ. Άνδρ. 364[29], κ.α.· *κ α τ ο β ο δ ώ ν ω,* Μαχ. 348[5].

Το μτγν. *κατευοδόω.* Η λ. και σήμ.

I Ενεργ. **Α′** Μτβ. **1**) Ξεπροβοδίζω μ' ευχές, «στέλνω στο καλό»· εξαποστέλλω: *τάχα εκατευόδωνα και υπεκαμάρωνά-το* Λίβ. Sc. 586· *να ηξεύρεις τι έναι ο [φ]θόνος και πόσα εκατευόδωσεν δεινά εις τον κόσμον τούτον* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 296. **2α**) Βάζω κ. σε καλό δρόμο· κατευθύνω, ρυθμίζω: *Όλοι εκατευοδώνασιν τα λούρα και τα 'νία και εγώ εις τα όρη εγύριζα και εις τα ψηλά βουνία* Σαχλ., Αφήγ. 133· *Όλην την νύκταν μελετά πώς να κατευοδώσει της κόρης την υπόθεσιν* Φλώρ. 1470· **β**) κατορθώνω, καταφέρνω: *να ποιήσω μοναστήρι να βάλω το άγιον λείψανον του αφέντου του πατρός-μας κι' ουδέν το εκατευόδωσα από τες αμαρτίες-μου* Χρον. Μορ. Η 2738. **3**) (Προκ. για το Θεό) οδηγώ σε επιτυχία, ευνοώ, βοηθώ: *ο Θεός τον εκατευόδωσεν* (έκδ. *εκατευόδησεν*· διορθώσ.) Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 412· *Η καρδία του ανθρώπου ας λογιάζει δίκαια, διά να κατευοδωθούσιν από τον Θεόν αι στράτες-του* Χριστ. διδασκ. 48· *παρεκάλει την παρθένον Μαρία να τόνε κατευοδώσει* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 412. **Β′** (Αμτβ.) πετυχαίνω: *δι' εκείνου...του κόντου της Τσαμπάνιας, το πώς εκατευόδωσεν, αφόν εκεί απήλθεν, όταν εδιάβη εις την Φραγκίαν* Χρον. Μορ. P 2131· *Κ' εβάλασιν κακήν βουλήν, ίνα τον θανατώσουν και πάλιν το θαυμάζουνται πώς να κατευοδώσουν* Σταυριν. 1048. **II** (Μέσ.) κάνω καλό, ασφαλές ταξίδι, φτάνω με το καλό: *ήρχισε να κατερωτά πώς εκατευοδώθην* Λίβ. N 3166· *ήλθαν κατευοδωμένοι εις την Κύπρον, εις την Αμόχουστον* Μαχ. 202[2]· *τες ημέρες εκείνες η τάμε Μαρία τε Πλισίε...διά να κατευοδωθεί ο άντρας-της...εζήτησεν με όλην της την καρδίαν του ρηγός να της δώσει ορισμόν και τόπον να κτίσει ναόν* Μαχ. 68[29]. Ενεργ. και μέσ. (σε ευχή ή κατάρα) (Βλ. και Κουκ., ΒΒΠ Γ′ 325) στο (με το) καλό: *όλες την αποκρίθησαν: «ας κατανοδωθούμεν, να πας, κυρά, στο σπίτι-σου κ' ημείς να σ' ακλοθούμεν...»* Σαχλ. Β′ (Wagn.) PM 573· *Θεόν ας δώσει μάρτυρα να υποστρέψει πάλιν, ημείς να υπερευχόμεθα καλώς κατευοδείσθαι* Διγ. Ζ 833.

κατευόδωμα(ν) το, Λίβ. Sc. 590, Λίβ. N 1497, κ.α.· *κ α τ α υ ό δ ω μ α ν,* Λίβ. Esc. 3053.

Από το *κατευοδώ* και την κατάλ. *-μα.* Η λ. και σήμ.

Κατόρθωμα, επιτυχία: *της γραίας το κατευόδωμα... και άλογα τά εκατεσκεύασεν εκ μηχανής η γραία* Λίβ. Sc. 1894· *του να είμαι ακαταδούλωτος και πάρεκτος αγάπης· και τό είχα εις κατανόδωμαν ιδού εκατάστρεψά-το* Λίβ. Esc. 1705.

κατευοδώνω, βλ. *κατευοδώ.*

κατευόδωσις η.

Από το *κατευοδώ(νω)* και την κατάλ. *-σις.* Η λ. σε Γλωσσάρ. (L-S).

Καλή έκβαση, επιτυχία: *απεζεύσαν όλοι με κατευόδωσιν* Μαχ. 150[31].

κατευοδωτής ο· *κ α τ α υ γ ο δ ω τ ή ς.*

Από το *κατευοδώ(νω).* Η λ. στο Somav. (λ. *κατευοδώτης*).

Καλότυχος: *και ήτον ο Κύριος με το Ιωσέφ και ήτον ανήρ καταυγοδωτής και ήτον εις το σπίτι του αφεντός-του του Αίγυφτου* Πεντ. Γέν. XXXIX 2.

κατευτελισμένος, μτχ. επίθ., Προδρ. III 1j (χφ. H) (κριτ. υπ.)· *κ α τ η υ τ ε λ ι σ μ έ ν ο ς,* Προδρ. III 116a (χφ. g) (κριτ. υπ.), 139 (χφ. g) (κριτ. υπ.).

Μτχ. παθητ. παρκ. του *κ α τ ε υ τ ε λ ί ζ ω.*

Καταφρονημένος, περιφρονημένος: *αγράμματος ειμί και νέος ρακενδύτης και μοναχός των ευτελών, των κατηυτελισμένων* αυτ. III 21 (χφφ. SA) (κριτ. υπ.)· *βασιλικά προστάγματα... εις μάτην προσγινόμενα και κατηυτελισμένα* αυτ. III 244 (χφ. g) (κριτ. υπ.).

κατευφημώ.

Το μτγν. *κατευφημέω.* Η λ. και σε επιγράμματα (L-S).

Εξυμνώ, εγκωμιάζω: *τόσα στο Διγεν' έδωσεν και κατεστόλισέν-τον κ' εις όλους κατευφήμησεν και εγκωμιασέν-τον* Διγ. Ο 2200.

κατευφραίνω.

Το μτγν. *κατευφραίνω.*

Προκαλώ ικανοποίηση: *λαμπρώς αυτός κατηύφρανε τους τότε κεκλημένους* Διγ. Ζ 4128.

κατευχίτης ο.

Από το ουσ. *κατευχή* και την κατάλ. *-ίτης.* Μάλλον απίθ. ότι πρόκ. για ουσ. *κατευχέτης.*

Αυτός που προσεύχεται· μοναχός: *Ει δέ χιονίσει δυνατά και τα νερά παγώσουν, απέκαρες, κακότυχε, και εγίνης* (ενν. *συ, ο τσικνέας*) *κατευχίτης* Πουλολ. (Τσαβαρή) 94.

κατεύχομαι· μτχ. *κ α τ ε ύ χ ω ν,* Ερμον. Ω 254 (κριτ. υπ.)· αν δεν πρόκειται για εσφαλμ. γρ., η μτχ. ενεστ. *κατεύχων* σχηματ. από επίδρ. ενεργ. τ.

κατεφρόνιον το, βλ. *καταφρόνιον.*

κατεχάρης, επίθ., Τζάνε, Κρ. πόλ. 159[6], 255[24], 395[20]· θηλ. *κ α τ ε χ α ρ ά*· πληθ. *κ α τ ε χ ά ρ ο ι,* Πανώρ. Β′ 486, Ευγέν. 1176 (έκδ. *κάντε χάρη*· διόρθ. Καραγιάννη Ι., Ελλην. 23, 1970, 348).

Από το *κατέχω* και την κατάλ. *-άρης*. Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ε′ λ. *κατεχάρις*).

α) Γνώστης: *ο ακάτεχος του ακάτεχου ποτέ δεν τ' αρμηνεύγει· στον κατεχάρη ο ακάτεχος το μάθημα γυρεύγει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 1866· **β**) έμπειρος: *Τ' αρμάτωσεν* (ενν. *το φορτί*) *ευγενικά μ' ανθρώπους κατεχάρους, με κολονέλους συντροφιές, με πλήσιους λουμπαρδάρους* Τζάνε, Κρ. πόλ. 453^{11}· **γ**) επινοητικός, πολυμήχανος: *εκείνη είναι κατεχαρά και έχει μεγάλη πράξη και ελπίζω με την τέχνη-τση πως να την κατατάξει* Φορτουν. (Vinc.) Β′ 279.

κατεχιά η, Τζάνε, Κρ. πόλ. 154^{16}, 287^{16}, 313^{11}.

Από το *κατέχω*. Η λ. στο Βλάχ.

α) Επινοητικότητα, τεχνάσματα: *το παιδί τ' αφέντη-μας Ντολφή 'θελε το δώσει ... στα χέρια των Τουρκών... Ω Ταλαμάρα γνωστικέ, πού 'τον η κατεχιά-σου; τόσους στρατιώτες έσυρνες... και πώς δεν εγυρίσετε με τούτους να το πάρεις...;* αυτ. 248^{4}· *έκαμε συμβούλιον μ' όλη τη συντροφιά-του να δείξει κ' εις τους άρχοντες όλη την κατεχιά-του* αυτ. 408^{8}· *Κανείς δεν ήτονε καλός να τον εναντιώσει, να τρέξει με την κατεχιά, να πα να τον μαλώσει* αυτ. 168^{10}· **β**) ειδικευμένη γνώση, τέχνη: *Μα ο Γιλδάσης έξυπνος ήτον στες κατεχιές-του, στους λάκκους και στα κτίσματα κ' εις όλες τες δουλειές* (έκδ. *δουλαίς*· διόρθ. Ξανθ., ΒΖ 18, 1909, 595) *-του* αυτ. 280^{21}.

κάτεχος ο· *κάτεχου*, Ερωτόκρ. Β′ 1865, εσφαλμ. γρ. αντί *ακάτεχου*· βλ. Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 1865 (κριτ. υπ.).

κατέχω, Ασσίζ. 435^{20}, 444^{3}, Πουλολ. (Τσαβαρή) 124, Φλώρ. 354, 1801, Συναξ. γυν. 1124, Σαχλ., Αφήγ. 341, Κορων., Μπούας 54^{13}, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 138, Πανώρ. Α′ 393, Β′ 231, 295, 301, Γ′ 233, 389, Ερωφ. Δ′ 227, Βοσκοπ. 266, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 173, 509, 1716, Γ′ 90, Δ′ 115, Ε′ 371, Θυσ.^{2} 69, 264, Στάθ. (Martini) Α′ 224, Ροδολ. (Μανούσ.) Γ′ [544], Σουμμ., Παστ. φίδ. Α′ [133], Ε′ [576], Φορτουν. (Vinc.) Δ′ 135, Ζήν. Α′ 226, Δ′ 314, Διγ. Ο 1938, Τζάνε, Κρ. πόλ. 513^{3}, Τζάνε, Κατάν. 55, κ.π.α.

Το αρχ. *κατέχω*. Η λ. και σήμ. στο κρητ. ιδίωμ. (Πάγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β′).

Ι Ενεργ. **Α′** Μτβ. **1α**) Κρατώ στα χέρια, βαστώ: Προδρ. IV 101, Διγ. (Trapp) Gr. 2648· **β**) συγκρατώ, κατακρατώ: Ιερακοσ. 456^{6}, 469^{22}, Ορνεοσ. αγρ. 525^{23}, Ιατροσ. κώδ. ϡϟβ′. **2α**) Εμποδίζω: Τζάνε, Κρ. πόλ. 273^{8}· **β**) κρατώ κάπ. κοντά-μου: Διγ. Ζ 3363· **γ**) συλλαμβάνω: *Προσμαχησάμενον ημίν τον θαυμαστόν Δαρείον* (παραλ. 1 στ.) *ηυχόμην ζώντα κατασχείν* Βίος Αλ. 4044· *Αυτούς δ' επιδιώξαντες ημείς και κατασχόντες τετρακοσίους εξ αυτών εδήσαμεν σχοινίοις* Βίος Αλ. 4254· *κατεσχέθησαν παρά του βασιλέως του κυρ-Μιχαήλ μέγας δουξ ο Σχολάρης, μέγας δομέστικος ο Μειζομάτης* Πανάρ. 68^{3}. **3α**) Έχω στην κατοχή-μου, είμαι κύριος κάπ.: *ίππους δ' αυτών* (ενν. *των Μακεδόνων*) *κατέχετε συν άρμασι τοις τούτων* Βίος Αλ. 1906· *Τελαμώνιος ο Αίας τεσσαράκοντα ολκάδες πλείον του Λοκρού κατείχεν* Ερμον. Γ 280· *τον δέ έρωτα και πόθον εκατείχεν Αφροδίτη* Ερμον. Α 203· *όντε φοβηθεί κιανείς και χάσει τό κατέχει κι' απορίχτει στα βάσανα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ′ 687· **β**) έχω υπό την εξουσία-μου: Αχιλλ. Ν 185. **4**) (Προκ. για τάφο ή Άδη) περιέχω, περιορίζω: Διγ. Ζ 4457, 4459. **5**) (Προκ. για πόνους) βαστώ, υπομένω: *Αυτής δ' υπό των οδυνών ενοχλουμένης σφόδρα, μη δυνηθείσης κατασχείν τους δριμυτάτους πόνους, έφησεν ούτος προς αυτήν* Βίος Αλ. 526. **6**) (Προκ. για αρρώστια) προσβάλλω: *Εάν υπό νοσήματος ιέραξ κατασχεθεί, ούτως αυτόν νοήσεις* Ορνεοσ. αγρ. 544^{14}. **7**) Φέρω κ. γραμμένο ή χαραγμένο επάνω-

μου, έχω: *Βοός ομοίαν κεφαλήν εν τω μηρώ κατείχε* (ενν. *ο Βουκέφαλος*) Βίος Αλ. 703. **8**) Κρατώ σε ορισμένη θέση: *κατωφερείς έχοντα τας εαυτών κεφαλάς και τους πόδας άνω κατέχοντα* (ενν. *τα σώματα*) Μάρκ., Βουλκ. 340^{3}. **9α**) Γνωρίζω κάπ., έχω γνωριμία με κάπ.: *Κατέχεις την Πανώρια αυτή, του γέρο του Γιαννούλη τη θυγατέρα;* Πανώρ. Α′ 95· *εμαύρισεν, εσκήμισε στα ξένα που γυρίζει κι' όποιος κι' αν τον εκάτεχε, πλιο δεν τόνε γνωρίζει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ′ 844· **β**) έχω γνώση κάπ. πράγματος: *ο αυθέντης-του εκάτεχέν-το και εγνώριζέν-το ότι εκείνον τό του έδωκεν ήτον κλεψιμίον* Ασσίζ. 153^{15}· *η κόρη-μου η γιαλύπητη, καλά και να κατέχει τα πάθη-μου τ' αρίφνητα, λύπη σ' εμέ δεν έχει* Πανώρ. Α′ 119· *μη θες να με ξαναρωτάς το πράμα που κατέχεις* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ′ 1542· *κατέχει-τ' Ορανός...* (παραλ. 1 στ.) *πως μοναχάς τη σήμερο ... τούτο το πράμα τ' άπρεπο τ' αφτιά-μου αφουκραστήκα* Ερωφ. Δ′ 55· *ανέ και δεν κατέχεις γράμματα, πώς το λοιπονίς τούτο γραμμένο έχεις;* Στάθ. (Martini) Α′ 207· *Οι γέροντες κατέχω-το πως όρεξη τσι σέρνει, μα τίβετας η μπόρεση να κάμου δεν τσι φέρνει* Πανώρ. Γ′ 321· **γ**) έχω υπόψη-μου: *Ευρέ-τονε το λοιπονίς και πε-του να κατέχει το πως γυναίκα σήμερο βλοητική-του μ' έχει* Πανώρ. Ε′ 163· *'Σ τούτη τη δίκια απόφαση πού 'καμες, φκαριστώ-σου, Πάρη, και την αντιμοιβή κάτεχε πως χρωστώ-σου* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. β′ 151. **10**) Ξεχωρίζω: *Ο ρήγας κι' όλοι οπού θωρού χαρά μεγάλην έχου, τον πλια-τως δυνατότερον ακόμη δεν κατέχου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 580· *Ολίγη πράξην έχεις και το καλό από το κακό ποιον είναι δεν κατέχεις* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 1340. **11**) Αναγνωρίζω, παραδέχομαι: *Ετούτα είναι...τα έθνη τα αβάφτιστα, τα οποία δεν κατέχουσι Θεόν και μηδέ πιστεύγουσι εις πατέρα, υιόν και πνεύμα άγιον* Αποκ. Θεοτ. Ι 25. **12α**) Ξέρω, γνωρίζω, καταλαβαίνω, μαθαίνω: *δίχως άλλο εβάλθηκε ποιος είναι να κατέχει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 772· *Ετούτο κάτεχε από 'μέ, ότ' όσοι και αν σε βλέπουν θαυμάζονται τες χάρες-σου* Κορων., Μπούας 151· *μηδέ πρικαίνεσαι για πράμα καμωμένο, μα κάτεχε να το κρατείς, όσο μπορείς, χωσμένο* Ερωφ. Α′ 472· *Ο Κρητικός, οπού ποτέ το φόβον δεν κατέχει, να του γροικά να μάχεται, χαρά μεγάλην έχει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 2081· *κατέχω ο πόνος-μου πως θα σάσε γυρεύγει* Τζάνε, Κρ. πόλ. 556^{23}· *Αλλ' ω! και πώς το κάτεχε μέσ' η καρδιά-μου μένα πως θε να με ξεσκίσουσι λιοντάρια θυμωμένα* Τζάνε, Κρ. πόλ. 178^{12}· **β**) (με κατηγ.) θεωρώ: *αυτόνο το ρηγόπουλον άντρα τόνε κατέχω* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 2087· *Δεν το κατέχεις φυσικό στον άνθρωπο είντα γίνη, πάντα να λέγει το κακό και το καλό ν' αφήνει;* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 1975. **Β′** Αμτβ. **1**) Ξέρω, γνωρίζω, έχω υπόψη-μου: *Αρέσει-μου, Πανώρια-μου, να κάμεις τη βουλή-μου και θέλεις έχεις πάντα-σου, κάτεχε, την ευκή-μου* Πανώρ. Ε′ 258· *κατέχω, κι' α μαθητευτεί εκείνο οπού ξετρέχω, εσίμωσε το τέλος-μου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 253· *το ζιμιό ας κατέχω ανίσως και συβάζεται, όλοι ν' ανταμωθούμε, το γάμο-ντως να κάμομε* Φορτουν. (Vinc.) Ε′ 206· *μηδέ δείξεις, κάτεχε, ποσώς την όχθρητά-σου* Ζήν. Β′ 428· *Το μήλο πιάσ' στο χέρι-σου και 'ντήρηση μην έχεις, μα τούτη-μας τη δίκαση σάσε καθώς κατέχεις* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. β′ 46. **2**) Έχω τη δυνατότητα, μπορώ: *Θεριό μήδ' ερπετό ποτέ συντρέχει το ίδιον απατόν-του νά 'χει το θάνατό-ντου, μα τη ζωή φυλάσσει όσο κατέχει* Ροδολ. Χορ. δ′ [4]. **ΙΙ** (Μέσ.) (Μτβ. και αμτβ.) σταματώ, εμποδίζω: *προσελθόντες* (ενν. *οι φρουράρχαι*) *και τούτον κατασχόμενοι έλεγον: «τις και πόθεν και τις η ξένη-σου μορφή και στολισμός όν φέρεις;»* Βίος Αλ. 3399· *Εν τω κάτω μέρει της γλώσσης αυτού δεσμοίς τισί κατέχεται* (ενν. *ο κύων*) Κυνοσ. 590^{21}. Οι μτχ. ενεστ. *κατεχάμενος*=έμπειρος: *τότες γνωρίζετ' ο καλός ναύκλερος, μόνο τότες τιμούνται οι κατεχάμενοι κι' αδυνατοί ποδότες* Ερωφ. Γ′ 52· *κατεχόμενος*=ολοκληρωτικός: *Η...κατεχομένη κόρυζα, δι' ής γίνεται πάσα η όψις του ιέρακος κατασιελομένη* Ιερακοσ. 418^{28}· *Είδη δέ εστί κορύζης τέσσαρα: ξηρά, υγρά, κατεχομένη*

και νοσερά Ιερακοσ. 410[2]. Φρ. *κατέχω φθόνον*=μνησικακώ: *υμείς κατέχοντες φθόνον τον εκ προγόνων, ενδομυχούντες δὲ κακώς, ουκ απεστείλατέ-μοι* (ενν. τους ρήτορας) Βίος Αλ. 2821.

κατέχω, (ΙΙ)· *κατίχα*· εσφαλμ. γρ. αντί *κατήχα* (Βλ. Πολ. Λ., Ελλην. 14, 1955, 521 και Κριαρ., Byz. 28, 1958, 78).— (Βλ. *κατηχώ*).

κατεψυγμένος, μτχ. επίθ.· *κ α τ α ψ υ γ μ έ ν ο ς*.

Μτχ. παθητ. παρκ. του *καταψύχω*.

α) Φθαρτός: *Μη σε πλανεύει, άνθρωπε, κάλλος κατεψυγμένον και θεωρία πρόσκαιρος*... (παραλ. 1 στ.)· *πολλούς γαρ επαγίδευσεν των γυναικών το θάρρος* Αλφ. 23[45]· **β**) μαραμένος: *Ως γαρ ποτίζει ποταμός δέντρη καταψυγμένα ούτω και φίλημα νεκρών παρηγορεί καρδίαν* Καλλίμ. 1962.

κατζούδα η.

Πιθ. σχετ. με το βενετ. cazzar (Πβ. τη φρ. cazzar la mezana, Boerio, λ. cazzar· βλ. και Kahane-Tietze, Lingua Franca 165, λ. cazza, καθώς και Σεγδίτσα, Ναυτ. όροι 51, λ. *κατσάρω*).

?: *εις πάσαν οργίαν οπού έχει τ' αντενάλιν θέλεις ηξεύρει την κατζούδαν από τες φέρσες του φίλου* Καραβ. 495[30]· *όλα τα άρμενα οπού έναι μεντζάνες δεν θέλει νά 'χει κατζούδαν, αμέ θέλει να έναι όλον ροδότον* αυτ. 496[32].

κατηβαίνω, βλ. *κατεβαίνω*.

κατηγόρημα(ν) το.

Το αρχ. ουσ. *κατηγόρημα*.

Κατηγορία, μομφή: *κατηγόρημαν Αμύδης εν γαρ τούτοις επιφέρει* Ερμον. Α 187. Φρ. *πίπτω εις κατηγόρημα*=εκτίθεμαι σε κατηγορία, κατηγορούμαι: *εάν δὲ πλούσιος αδικεί και μάλιστα εις πένην, πίπτει εις κατηγόρημα, πίπτει και εις το κρίμα* Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 68.

κατηγόρησις η.

Το μτγν. ουσ. *κατηγόρησις*. *Κατη(γ)όρησις* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 584).

Κατηγορία, μομφή: *έχω κατηγόρησιν από την γειτονιάν-σου ότι ου καταδέχομαι τινάν να χαιρετήσω* Ερωτοπ. 106· *Άρχοντες, έκραξά-σας να πείτε τον φανόν-σας και μηδὲν αντραπείτε, ότι απού δεν πει καλά δεν έχει κατηγόρησιν* Μαχ. 368[4].

κατηγορία η· *κ α τ η γ ο ρ ι ά*, Ερωτοπ. 93, Ιμπ. 197, Θησ. (Foll.) Ι 105, Αλεξ. 2511.

Το αρχ. ουσ. *κατηγορία*. Η λ. και σήμ.

1) Κατηγορία, ψόγος. **2**) Μαρτυρία: *εάν ήτον εις καταπλοκήν, τουτέστιν έχει κακήν κατηγορίαν* Ασσίζ. 100[5]· *ουδὲν τον είδαν ποτέ να έχει κακήν κατηγορίαν τοιαύτης υποθέσεως κλεψίας* Ασσίζ. 197[17]. Φρ. *πέφτω εις κατηγορίαν*=εκτίθεμαι σε κατηγορία, κατηγορούμαι: *μη σε αναγκάσουσιν τινές κι' αφήκεις την τιμήν-σου και πέσεις εις κατηγορίαν κι' ο βασιλέας χολιάσει* Χρον. Μορ. Η 9079.

κατηγορίζω.

Από τον αόρ. του *κατηγορώ*.

Κατηγορώ: *Δεν έναι δίκαιον να το πω, να σας κατηγορίζω* Σκλάβ. 157.

κατηγόρισμα το.

Από το *κατηγορίζω* και την κατάλ. *-μα*.

Κατηγορία: *Σε τέτοιο κατηγόρισμα μάρτυρες, πε-μου, ποιοί 'ναι;* Ζήν. Γ' 112.

κατήγορον το.

Το ουσ. *κατήγορος* με αλλαγή γένους.

Κατηγορία, μομφή: *ας είν' ως θέλεις αμαρτιά ή και κατήγορόν-της* (έκδ. *κατηγορόν-της*), *εκείνης που την ασπλαγχνιά έχει στον ποθητόν-της* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [413].

κατηγορώ, Πιστ. βοσκ. Ι 2, 42, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1327, Θυσ.[2] 765.

Το αρχ. *κατηγορέω*. Η λ. και σήμ.

1α) Αποδοκιμάζω, ψέγω: *ό,τι μου μίλησες κατηγορώ και ψέγω* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1162· *τούτο ο βασιλεὺς εκατηγόρησέ-το* Χρον. Μορ. Η 1128· **β**) διαμαρτύρομαι: *ήλθαν εις την Λεμεσόν να κατηγορήσουν την αφεντίαν-του: «Τούτη είναι η αγάπη-σας και ο όρκος-σας...»* Μαχ. 630[20]. **2**) Καταβάλλω, στενοχωρώ, βασανίζω: *η πείνα τον κατηγορά* (ενν. *τον Ησαύ*) *κ' είχεν μεγάλην χρείαν* Χούμνου, Κοσμογ. 1336· *Ευχή τσ' ευχής-μου νά 'χετε κι' ό,τι εκατηγορήθης χαρές να σου γυρίσουσιν* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1417.

Η μτχ. ως επίθ.=εξασθενημένος, εξαντλημένος, αδυνατισμένος (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 136, Β' 513, Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ., σ. 575] και Ανδρ., Σημασ. εξ., σ. 34): *αδύναμο, πολλά χλομό και κατηγορημένο, δίχως φαγί, δίχως πιοτό* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 728· *εχλόμανε, αδυνάμισε, τσι συντροφιές αρνήθη* (παραλ. 2 στ.),...*εγίνη ασούσσουμος κι' ανέγνωρος και κατηγορημένος* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 781· *αδυναμίζεις και είσαι να αρρωστήσεις...να μην έλθει ο αδελφός-σου να σε εύρει κατηγορημένον* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 413.

κατήνα η, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 460, Πιστ. βοσκ. ΙΙ 8, 1.

Το λατ. ουσ. catena. Η λ. του 4. αι. (Lampe, Lex., λ. *κατήνα*· βλ. και Psalt., Gramm. 383) και σήμ. σε ιδιώμ. (Meyer, NS III 28 και Μιχαηλ.-Νουάρ. Γ., Λεξ.).

1α) Αλυσίδα: *οι πόρτες του Άδου ας χαλαστούν και ας πέσουν οι κατήνες* Απόκοπ.[2] 111· **β**) αλυσίδα που φράσσει την είσοδο λιμανιού (?): *Αν θέλεις ότι να 'ράξεις έξω* (ενν. *από το λιμιώνα*),...*'ράξε εις οργίες ιβ'... Αν λάχει και θέλεις ότι να πας απόσω, κάτεχε ότι απάνω εις την κατήναν έχει οργίες δ' και παρέσω έχει οργίες γ' και μισόν* Πορτολ. Α 169[3]· **γ**) μάνταλο, σιδερένιο κλείθρο (Για τη σημασ. βλ. και Μιχαηλ.-Νουάρ. Γ., Λεξ.): *να τον κρατούσι σφαλιστόν ουδὲ ποσώς ψηφούσιν, αμέ...τον βιον-τους να κρατούσιν* Επίλ. Ι 549. **2**) Σπονδυλική στήλη: *ήκοψές-μου τα νεφρά κ' ήσπασες την κατήνα* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 17. *με δυο, με τρεις κατήνες* Απόκοπ.

κατηνίζω, Κυπρ. ερωτ. 27[3].

Από το ουσ. *κατήνα* και την κατάλ. *-ίζω*.

1) (Μτβ.) βάζω σε αλυσίδες· μαραίνω: *Την ζωήν-μου κατηνίζω όπου θαρρείς και*

θάλλει αυτ. 72[1]. **2)** (Αμτβ.) μαραίνομαι, φθίνω μες στη φυλακή: *Στες άλυσες η ζωή-μου κατηνίζει, αμμέ γιατί ίτσον αρέσει της κυράς-μου* αυτ. 98[7].

κατήντησις η, βλ. *κατάντησις.*

κατηνώ.

Από τον αόρ. του *κατηνίζω.*

Είμαι αλυσοδεμένος, δέσμιος: *Περίτου δύσκολη ζωγή καμιά δεν ένι σαν κείνους όπου γδέχουνται τό πεθυμούσιν και γδέχουνται με πεθυμιάν να κατηνούσιν* Κυπρ. ερωτ. 73[3].

κάτης ο, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 35, 55, 79, 125, 144, 184, 194, 564, 1036, 1073, Χρησμ. Ι 103, Θησ. Θ' [1[6]], Ι' [70[3]], ΙΒ' [8[6]], Κάτης 1, 3, 7, 20, 25, κ.α.

Το ουσ. *κάτα* με αλλαγή γένους. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., λ. *κάττης*).

Γάτος: *Πρώτον τον κάτην πέμπουσιν, διότι νυκτοβλέπει* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 33.

κατησχυμμή η, βλ. *καταισχυμμή.*

κατησχυμμός ο, βλ. *καταισχυμμός.*

κατησχυσμένα, επίρρ.· *κ α τ η χ υ σ μ έ ν α,* Παρασπ., Βάρν. C 133.

Από τη μτχ. παρκ. του *καταισχύνω.*

Ντροπιασμένα: *ελπίζω... να κόψω με τας χείρας-μου, να σε αποκεφαλίσω κατησχυσμένα, σύντομα, με εντροπήν μεγάλην* Αργυρ., Βάρν. Κ 127.

κατηυτελισμένος, μτχ., βλ. *κατευτελισμένος.*

κατηφής, επίθ., Προδρ. IV 36, Σπανός (Eideneier) A 191-2, D 573, Φλώρ. 316.

Το αρχ. επίθ. *κατηφής.* Η λ. και σήμ.

Σκυθρωπός, λυπημένος· ντροπιασμένος: *κατηφής υπάρχων ο αμιράς και περίλυπος* Ψευδο-Σφρ. 394[17]· *τέρας έδοξε τούτο και εξαίσιον έργον, πώς οι επηρμένοι και γαυριωμένοι το πρότερον άφνω κατηφείς ευρέθησαν και αχρείοι* Καναν. 80Α.

κατηφοριά η.

Από το ουσ. *κατήφορος* και την κατάλ. *-ιά.* Η λ. και σήμ.

Κατηφορικός τόπος, πλαγιά: *έβγαλεν ο Μωσέ τον λαό συναπαντίς του Θεού από το φουσσάτο και εστάθηκαν εις την κατηφοριά του όρου* Πεντ. Έξ. XIX 17.

κατηφοριάζω, Ιων. Ι 6.

Από το ουσ. *κατήφορος* και την κατάλ. *-ιάζω.*

Α' (Ενεργ.) παρασύρω κάπ.: *Όταν σε κατηφοριάζουν* (έκδ. *καταιφοριάζουν*· διορθώσ.) *εις κρασίν και φοβάσαι μη μεθύσεις* Σταφ., Ιατροσ. 23[157]. **Β'** (Μέσ.) παίρνω τον κατήφορο· (εδώ προκ. για βαθύτατο ύπνο) (Για τη σημασ. πβ. Π.Δ., Ιωνάς Ι 5, 6): *ο Ιωνά εκατέβην προς τα σκιστά του καραβίου κ' εκοιμήθη κ' εκατηφοριάστη* Ιων. Ι 5.

κατηφορίζω· *κ α τ α φ ο ρ ί ζ ω.*

Από το ουσ. *κατήφορος* και την κατάλ. *-ίζω.* Τ. *κατωφορίζω* σε έγγρ. του 11. αι. (Act. Xér. 5[16]). Η λ. στο Somav. και σήμ.

α) Κατεβαίνω: *βλέπεις σκάλαν πέτρινην και δη καταφορίζεις. Αύτη σε...κατάγει* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1198· **β)** (μεταφ.) χειροτερεύω· ξεπέφτω: *εβλέπει* (ενν. *η χήρα*) *γουν το οσπίτιν-της πάντα κατηφορίζει και άλλοι της δέρνουν τα παιδιά και άλλοι τα ανασχυντούσιν* Σπαν. (Ζώρ.) V 542.

κατηφορικός, επίθ.· *κ α τ ω φ ο ρ ι κ ό ς.*

Από το ουσ. *κατήφορος* και την κατάλ. *-ικός.* Η λ. στο Somav. και σήμ.

Επικλινής: *ήνοιξαν τας πόρτας του κάστρου και εισέβη το φουσσάτον όλον εύκολα, ώσπερ να τρέχει ποταμός... εις κατωφορικόν τόπον* Τρωικά 534[13].

κατήφορον το, Λόγ. παρηγ. L 406, Λόγ. παρηγ. O 395, Πένθ. θαν.[2] 557.

Από το ουσ. *κατήφορος.* Τ. *κατάφορον* σε έγγρ. του 14. αι. (Γράμματα Μετεώρ. 16[21]).

Έδαφος που έχει κλίση προς τα κάτω, κατήφορος· (εδώ μεταφ.) ηθική κατάπτωση: *ήρξατο καταβαίνειν το επώδυνον κατήφορον της Κακοδυστυχίας* Λόγ. παρηγ. O 393· *Οι συντροφιές, τα γιόματα και οι δείπνοι καθημέραν και τα μεγάλα ανήφορα κατήφορα με φέραν* Σαχλ., Αφήγ. 72.

κατήφορος ο, Χρον. Μορ. Η 5378, Φυσιολ. (Legr.) 354.

Από το επίθ. *κατώφορος,* που απ. τον 6. αι. (L-S). Η λ. και σήμ.

Έδαφος που έχει κλίση προς τα κάτω, επικλινές: *δεύτερον τους εκρότησαν, του κατηφόρου εστρέψαν* Χρον. Μορ. Η 5389.

κατηχητής ο.

Το μτγν. ουσ. *κατηχητής* (Lampe, Lex.). Η λ. και σήμ.

Διδάσκαλος των χριστιανικών δογμάτων: *εμήνυσεν ο ρε Τζακ του επισκόπου της Λευκωσίας και έπεψεν πολλούς ιερείς και τον Μέντζην τον κατηχητήν* Μαχ. 610[27].

κατηχίζω, (I), Προδρ. III 392.

Από τον αόρ. του *κατηχέω.* Η λ. στον Ησύχ. και σε Γλωσσάρ. (L-S). Τ. *κατοσίζω* και σήμ. στο ποντιακό ιδιωμ. (Andr., Lex., λ. *κατηχίζω*).

Παροτρύνω, συμβουλεύω επίμονα κάπ. να κάνει κ.: *τον θυρωρόν ωσαύτως κατηχίζει: «αν έλθει ο δείνα πώποτε να κάτσει εις τον πυλώνα, ραβδέας καλάς, αν με αγαπάς, και διώξε-τον απέκει...»* αυτ. III 396· *εκείνοι τα νομίσματα συνάγουσιν απλήστως, ημάς δε κατηχίζουσι περί φιλαργυρίας* αυτ. III 324.

κατηχίζω, (II)· *κατηχίζει,* Διήγ. Βελ. 474, εσφαλμ. γρ. αντί *ατυχίζει* [Βλ. Διήγ. Βελ. (Cant.) 456-57· βλ. επίσης και ά. *ατυχίζω*].

κατηχισμός ο.

Από το *κατηχίζω.*

Διδασκαλία των χριστιανικών δογμάτων, κήρυγμα: *ο κατηχισμός, ήγουν μία καθαρή και κοντόλογη μάθησις των δογμάτων* Χριστ. διδασκ. Προοίμ. [β'].

κατηχυσμένα, επίρρ., βλ. *κατησχυσμένα.*

κατηχώ, (I), Μαχ. 378[22-3], 406[19].

Το μτγν. *κατηχέω.* Η λ. και σήμ.

1) Αναγγέλλω, διαλαλώ κ.: *Ο λεγάτος εκατήχησεν εις την Ρόδον το άμε όπου έθελεν να πάγει ο ρήγας εις την Συρίαν και πασαείς με προθυμίαν και πίστιν να συντρέξει* Μαχ. 150^{14}. **2**) (Μτβ. και αμτβ.) διδάσκω τα δόγματα της χριστιανικής θρησκείας, κάνω κήρυγμα: *τον Κορνήλιον εδίδαξεν την πίστιν* (παραλ. 2 στ.), *ο Πέτρος εκατήχησεν τότε κ' εβάπτισέ-τον* Διγ. Ο 1138· *εγίνην μία λιτανεία και επήγεν εις τον Άγιον Θαράπον και εκεί ελειτούργησαν και εκατήχησαν* Μαχ. 610^{30}. **3**) Πείθω, «δασκαλεύω»: *Θεωρώντα ο μαριτζάς της Ρόδου...οι Γενουβήσοι και πως οι Κυπριώτες δεν εκουσεντιάσαν να τους δώσουν εκείνα όπου τους εζητούσαν...επάντεχε να τους κατηχήσει και να τους γροικήσουν* Μαχ. 356^{10}. **4**) Επιπλήττω, κατακρίνω (Για τη σημασ. βλ. Πολ. Λ., Ελλην. 14, 1955, 521): *Εμίσα κ' εκατήχα* (έκδ. *εκατέχα*· διόρθ. Πολ. Λ., ό.π. και Κριαρ., Byz. 28, 1958, 78) *-τες, έψεγε και έφευγέ-τες* Τριβ., Ρε 35· *Φροσύνη παινάει τον Πιστόφορο και κατηχάει τον Ρωτόκριτο* Ευρετ. Ερωτόκρ. 772^{130}.

κατηχώ, (II)· *κατηχεί,* Λιβ. P 673, εσφαλμ. γρ. αντί *αστοχεί* κατά Λιβ. Esc. 960 (Βλ. και ά. *αστοχώ*) ή *ατυχεί* κατά διόρθ. Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 150-1, που ξεκινά από το *αποτυχεί* του Λιβ. Ν 822.

κάτι, αντων., Λόγ. παρηγ. L 489, Συναξ. γυν. 754, Αιτωλ., Μύθ. 13^{2}, 106^{2}, Ευγέν. 498· *οκάτι,* Γλυκά, Στ. 51, Λόγ. παρηγ. L 398, 619, Λόγ. παρηγ. Ο 132, 408, Καλλίμ. 326, 1083, 1164, 1795, 1874, Ασσίζ. 331^{21}, Βέλθ. 295, Σπανός (Eideneier) Α 196, Χρον. Μορ. Η 1664, 2804, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 275, Λιβ. P 44, 1242, 1284, 1829, 2639, Λιβ. Esc. 1237, 2645, Λιβ. (Lamb.) Ν 66, Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 581, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 266, 278, 1473, 2302, 2317, 2593, 2956, Χρον. Τόκκων 3548, Γεωργηλ., Θαν. 36, Διήγ. Αλ. V 61· *οκάτιν,* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 560, 1814· *ουκάτι,* Ασσίζ. 155^{3}, Ερμον. Β 44, 263, 290, Δ 322, Ζ 41, 57, Ν 178, Χ 58.

Από τη συνεκφ. *καν τι*. Για τον τ. *οκάτι* βλ. Μαυρ., Εκλ. Α' 507, λ. *οκάποθεν* και 508, λ. *οκάτι*. Βλ. επίσης και Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 595-7. Η λ. και σήμ.

1α) Κάποιο, κάτι: *είπασιν οκάτι καταλόγιν* Απόκοπ. 239· *Πάλι έχω οκάτι ερώτημαν, κυρά, και λέγω-σου-το* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2646· *δεύτε προς εμέν κι' οκάτι να σας είπω* Σπαν. Β 406· *λέγουν: «Ρίξε τ' άρματα, μη τώρα οκάτι πάθεις»* Λιβ. (Lamb.) Ν 211· **β**) (με αρσ. και θηλ.) κάποιος, κάποια, ένας: *Άλλος οκάτι βασιλεύς ευγενικός και μέγας* Καλλίμ. 846· *οκάτι πως εγένετο κτύπος εις το κατώγαιον και πάντες εσηκώθησαν, εφύγασιν αυτίκα* Προδρ. IV 177· *ήλθε-με οκάτι λογισμός να είπω καταλόγιν* Λιβ. Ν 3475· *Μαγάρι ας εύρομεν ιδά γλυκάδα κάτι* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 389 (χφ. Ν) (κριτ. υπ.). **2**) (Με άρν.) τίποτε: *έρχεται άλλος εξ άλλοθεν και επαίρνει-τα* (ενν. τα άρματα και τα άλογα) *και υπάγει και εσύ απομένεις έρημος ως μη έχοντας κάτι* Σπαν. (Ζώρ.) V 49. **3**) (Ως επιρρ.) κάπως, λίγο: *πράγμαν είδα φοβερόν και οκάτι εθαύμασά-το* Λιβ. Sc. 2702· *οκάτι δειλιάζω-σε, φοβούμαι ου μη απαντήσεις* Γλυκά, Στ. 195· *το καλάμι,...όταν το κόψεις, του φόνου έναι φύτευμαν και σπέρματα της τύχης νά 'χουν παράξενον ηχόν, μέλος οκάτι ξένον* Λόγ. παρηγ. L 176· *ήτον ο υστερνότερος από τους δύο αυταδέλφους, οκάτι επιδεξιότερος και φρονιμότερός-τους* Χρον. Μορ. Η 1376.

κατί το, βλ. *κατίν*.

κατιδίαν, επιρρ., βλ. *κατά*, Έκφρ.

κατιλίκι το.

Το τουρκ. kadılık. Η λ. σε έγγρ. του 1568/9 (Act. Kutl. σ. 276) και στο Somav. (λ. *καδιλίκι*).

Το αξίωμα και η περιοχή δικαιοδοσίας ενός καδή (Για τη σημασ. βλ. Δημητριάδη, Εβλ. Τσελ. 86 και 369): *είχεν εβγάλει αυτός ο Αδάμης με όλην την χώραν και άλλα χωριά το άρτζιν-του από τρία κατιλίκια* (έκδ. *καταλήκια*· διορθώσ.) *να πάγει εις την Πόλην και να τον κρίνει* (ενν. *τον Μεχμέτ Γιαζατζή*) Συναδ., Χρον. 38.

κατίν το, Χρησμ. Ι 270 (κριτ. υπ.).

Από το ουσ. *κάτα*.

Γατάκι: *Εκείνος δέ ο αποκρισιάρης είχεν έναν Βούλγαρην πολλά δυνατόν και ανδρειωμένον...και είτιναν ήθελεν πιάσει με τα χέρια-του...έρριφθέ-τον κάτω ωσάν κατίν* Hist. imp. 71.

κάτιργον το, βλ. *κάτεργον*.

κάτις-κάτινας, αντων., Ασσίζ. 5^{8}, 11^{17}, 44^{30}, 70^{1}, 157^{29}, 210^{30}, 423^{9}, Αχιλλ. L 192, 682, Μαχ. 16^{10}, 42^{33}, 44^{5}, 426^{2}, 564^{20}, 658^{30}, Θησ. Β' [45^{5}], ΙΒ' [13^{1}], Γεωργηλ., Θαν. 568, Βουστρ. 414, 425, 431, κ.π.α.· *κάντις,* Ερμον. (Μαυρ., Εκλ. Α' 128^{1437})· *οκάτις-οκάτινας,* Ασσίζ. 15^{14}, 18^{4}, 108^{1}, 123^{13}, 150^{25}, 220^{24}, 367^{11}, 383^{21}, Βέλθ. 6, Γλυκά, Στ. 261, 266, Προδρ. III 344c (χφφ. HV) (κριτ. υπ.), Λιβ. P 194, Λόγ. παρηγ. Ο 23, Χρον. Μορ. P 881, 882, Χρον. Τόκκων 1702, κ.α.· *ουκάτις,* Ασσίζ. 155^{2,3}, 229^{19}, 243^{3}, 375^{5}, 388^{6}, 470^{10}, 476^{22}, Ερμον. Γ 170.

Από το *καν* και την αντων. *τις*. Πβ. όμως και Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 405 σημ. 1. Για το ο των τ. *οκάτις-οκάτινας* βλ. Μαυρ., Εκλ. Α' 507, λ. *οκάποθεν* αλλά και Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 595-7. Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 584, λ. *κάτις* και *κάτινας*) και στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

α) (Ως επιθ. και ουσ.) ένας, κάποιος: *Εάν γένηται...ότι κάτις άνθρωπος, όποιος κι' αν ένι ή καβαλάρης ή βουρζέζης και στείλει το κτηνόν-του να το καλικώσουν* Ασσίζ. 180^{19}· *Το δέ αριστερόν μέρος του γυναικείου...ήτον οσπίτιον κάτινος ξενοδόχου* Διήγ. Αγ. Σοφ. 150^{4}· *Περί του δαρμένου οπού αγκαλεί εις την αυλήν, ότι οκάτις τον έδερεν* Ασσίζ. 217$^{27-8}$· *εφάνη-μου στον ύπνον-μου κάτινες μ' ελαλήσαν* Απόκοπ.^{2} 427· *για ν' αρέσουν* (ενν. οι κορασίδες) *κάτινος, γένονται στολισμένες* Θησ. Γ' [30^{7}]· (με κύρ. όνομ.): *Δυνάστης ήτον βασιλεύς Ροδόφιλος οκάτις* Βέλθ. 25· **β**) καθένας, οποιοσδήποτε: *Μη γύρευε το τι πράττει οκάτις, αλλά πρόσεχε μόνον τον εαυτόν-σου* Ιακ., Παραιν. 39· *είδε τες τέχνες πού 'χασι την δύναμιν την τόσην να κάμνουσιν οκάτιναν να ποίσει αταξία* Θησ. Ζ' [61^{5}]· **γ**) πληθ. κάτινες=μερικοί, ορισμένοι: *είδαν οι αθρώποι και αγρωνίσαν πως τα πράματα καταστήνουν-τα κάτινες από θέλουν να ποίσουν δισπλαζίριν του βισκούντη* Βουστρ. 532· *μηδέν θελήσει η αφεντία-του διά κάτινες αποὺ με μισούν να μου σηκώσει εκείνον οπού μου έδωκεν με το θέλημάν-του* Βουστρ. 422· *Θεωρώντα οι Βενετικοί τους Γενουβήσους πως έρχουνται απάνω-τους, εβγάλαν κάτινες τα σπαθιά-τους αξαυτής-τους, τουτέστιν ο σιρ Γιαννάκης Κο(ρ)νέρ και ο σιρ Μαρρίν Μαρπιέ* Μαχ. 312^{21}.

κατιστορίζω, βλ. *καταϊστορίζω*.

κατισχύω.

Το αρχ. *κατισχύω*.

Έχω την απαιτούμενη δύναμη για να κάνω κ.: *όθεν αυτών* (ενν. *των θηρίων*) *τα στόματα παρά των πυρουμένων κατακαιόμενα σκευών, ουκέτι προς ανθρώπους κατίσχυον επιπηδάν* Βίος Αλ. 4630.

κατιτί, αντων.· *κ ά τ ι τ ι.*

Από τη συνεκφ. *κάτι τι*. Η λ. και σήμ.

Κάτι, λίγο: *μόνο οι κάτω κορυφές από τις κολόνες έσκασαν ολίγο και εκόπησαν κάτιτι μέρος, ως φαίνονται και σήμερο* Ιστ. Βατοπ. 39.

κατίχα, βλ. *κατέχω, (II).*

κατοβοδώνω, βλ. *κατευοδώ.*

κατοικητήρας ο.

Από το *κατοικώ* και την κατάλ. *-τήρας*. Η αρσεν. κατάλ. πιθ. επειδή πρόκ. για πρόσ. Πβ. αρχ. *οικητήρ.*

Τόπος διαμονής, κατοικητήριο: *Τούτοι οι δύο* (ενν. *ο Διοκλετιανός και Μαξιμιανός*) *ήσαν κατοικητήρας του διαβόλου και έκαμαν πολύν αφανισμόν εις το γένος των χριστιανών* Χρον. 307.

κατοικητήριο(ν) το, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2488, Ρίμ. θαν. 42, Π.Ν.Διαθ. φ. 244α 18, Ζήν. Β' 339.

Το μτγν. ουσ. *κατοικητήριον*. Η λ. και σήμ. στο κρητ. ιδίωμ. (Andr., Lex.).

Τόπος διαμονής, κατοικία: *έφθασεν εις τόπους, ούς Κανδαύλης είπε κατοικητήρια θεών προσείναι τούτους* Βίος Αλ. 5399· *τας αγίας εκκλησίας ημών...βούλεται ποιήσαι προσκύνημα της αυτού βλασφημίας...και κατοικητήριον αλόγων και καμήλων* Ψευδο-Σφρ. 420^{12}· *κατοικητήριον των ακαθάρτων παθών* Φυσιολ. 367^{24}.

κατοικία η, Γλυκά, Αναγ. 11, Χούμνου, Κοσμογ. 1094, Διγ. (Trapp) Esc. 1608, Πικατ. 39, Ζήνου, Βατραχ. 22, Αχέλ. 105, 1375, Αιτωλ., Μύθ. 2^{2}, 94^{12}, Ιστ. Βλαχ. 1861· *κ α τ ο ι κ ι ά,* Χούμνου, Κοσμογ. 31, 151, 655, Σκλέντζα, Ποιήμ. 4^{14}, Αλεξ. 1260, Κορων., Μπούας 49, Πεντ. Γέν. XXVIII 4, XLIX 5, Έξ. VI 4 (έκδ. *κατοικά*), Αιτωλ., Μύθ. 94^{2}, Πανώρ. Αφ. 30, Ε' 43, Ερωφ. Δ' 125, 224, 674, Ε' 3, Βοσκοπ. 109, 440, Σταυριν. 728, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 517, Ευγέν. 1259, Στάθ. (Martini) Γ' 83, 441, Ιντ. κρ. θεάτρ. Γ' 30, Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [198, 414], Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1, 407], Λίμπον. 130, Επίλ. 61, Φορτουν. (Vinc.) Α' 338, Ζήν. Ε' 105, Λεηλ. Παροικ. 48, Τζάνε, Κρ. πόλ. 229^{22}, 249^{8}, 301^{11}, 454^{24}, 511^{10}, Τζάνε, Κατάν. 46, 430, κ.π.α.

Το αρχ. ουσ. *κατοικία*. Ο τ. *κατοικιά* στο Βλάχ. και σήμ. στη Χίο (Άμ., Χιακ. Χρον. 6, 1926, 32 και Άμ., Ελλην. 10, 1938, 122). Η λ. και σήμ.

1α) Οικία, σπίτι: *τση κατοικιάς-του τα κλειδιά τσ' ήδωκε να φυλάξει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1298· *πάντες ανέστησαν κ' εις κατοικίας πήγαν* Κορων., Μπούας 46· *Με γην και ύδωρ έπλασα αυτήν την ελικιάν-σου κ' εις αύτην πάλιν να στραφείς και νά 'ναι η κατοικιά-σου* Χούμνου, Κοσμογ. 108· **β**) (γενικώς) οικήματα, εγκαταστάσεις: *δεν εμπόρεσεν η γης τις κατοικιές-τους να σηκώσει* Πεντ. Γέν. XXXVI 7· *να γράψουνε τες σύβασες νά 'χουν τες εκκλησίες, σπίτια, χωράφια, κατοικιές και πλήσες 'λευθερίες* Τζάνε, Κρ. πόλ. 545^{6}. **2**) Τόπος εγκατάστασης, διαμονής· διαμονή, εγκατάσταση: *σκύψε για να δεις πώς είναι καμωμένο το σπίτι πού 'χεις κατοικιά* Τζάνε, Φυλλ. ψυχ. 4· *πάσα μυρισμένο στήθος σκωλήκω κατοικιά κάνω...και βρώση* Ερωφ. Πρόλ. 89· *των φίλων των πιστών η μόνη μια καρδία εις δυο κορμιά ξεχωριστά κρατούν την κατοικία* Λίμπον. Αφ. 12· *ο τόπος έναι πάντρεπνος, καλός εις κατοικίαν* Αχιλλ. Ν 651· *να δώσω εσέν και της σποράς-σου καταπόδου-σου την ηγή της κατοικιάς-σου* Πεντ. Γέν. XVII 8: *οι μέρες χρονών τις κατοικιές-μου έκατο τράντα χρόνια* Πεντ. Γέν. XLVII 9. Φρ. *στήνω κατοικία*= εγκαθίσταμαι: *Ο δὲ βασιλεὺς ἐστειλεν...Τούρκους να παραλάβουν το κάστρον και να στήσουν διαπαντός εις Ιωάννινα την κατοικίαν-των* Ηπειρ. 244^{13}.

κατοικίζω, Αιτωλ., Μύθ. 19^{1}, 113^{7}, Δαρκές, Προσκυν. 30, Πιστ. βοσκ. III 6, 240· V 1, 4, Τζάνε, Κρ. πόλ. 520^{13}· μτχ. *κ α τ ο ι κ ι σ μ έ ν ο ς.*

Από τον αόρ. του *κατοικώ*. Πβ. όμως και το αρχ. *κατοικίζω*.

α) Μένω, διαμένω, κατοικώ: *Θεά-μου, απού στον ουρανό τον τρίτο κατοικίζεις* Πανώρ. Δ' 277· *εκατοίκισεν εκεί με αθρώπους ολίγους* Πεντ. Δευτ. XXVI 5· *εποίκετε...πολλά άδικα τους λας τους κατοικισμένους* Μαχ. 472^{36}· *Κοντά σε σπίτι γεωργού φίδ' ήταν φωλιασμένο, από καιρόν ευρίσκετον εκεί κατοικισμένο* Αιτωλ., Μύθ. 140^{2}· **β**) στρατοπεδεύω: *Τριακόσιοι καβαλάροι ήσαν κατοικισμένοι* Κορων., Μπούας 124.

κατοικίς, επίθ., Ιερακοσ. 485^{20}.

Το μτγν. επίθ. *κατοικίς* (θηλ.).

(Προκ. για πτηνό) κατοικίδιος: *Όρνιν κατοικίδα θύσας υπόδεξαι το αίμα* αυτ. 363^{3}.

κατοίκισσα η.

Από το ουσ. *κάτοικος* και την κατάλ. *-ισσα*.

Κάτοικος, συγκάτοικος: *να ζητήσει γεναίκα από την γειτόνισσά-της και από την κατοίκισσα του σπιτιού-της αγγειά* Πεντ. Έξ. III 22.

κάτοικος ο, Λίμπον. 189.

Η λ. στον Αριστ. και σήμ.

Κάτοικος: *Αντίπερα της Ρωμανιάς άνθρωπος φημισμένος* (παραλ. 1 στ.) *ευρίσκουντονε κάτοικος* Διγ. Ο 1589.

Ως επίθ.=κατοικημένος: *ο ναός της Παμμακαρίστου ήταν όλος έξωθεν το γύρον κάτοικος ανθρώπους* Ιστ. πατρ. 82$^{11-2}$.

κατοικώ, Χούμνου, Κοσμογ. 834, Διγ. (Trapp) Esc. 1767, Ερμον. X 292, Χρον. Μορ. Η 8799, Χρον. Μορ. P 120, Βίος Αλ. 3800, 3950, Αχιλλ. Ν 629, Ιμπ. 579, Πένθ. θαν.^{2} 551, Πεντ. Γέν. XIX 9, XXI 23, Έξ. VI 4, XII 48, Λευιτ. XIX 33, XXV 6, Αρ. IX 14, XV 16, Δευτ. XVIII 6, Πτωχολ. α 917, Πανώρ. Αφ. 14, Α' 14, Ερωφ. Β' 204, Δ' 140, 323, Ε' 9, 216, Παλαμήδ., Βοηβ. 1212, Ιστ. Βλαχ. 369, Σουμμ., Ρεμπελ. 175, Διγ. Ανδρ. 398^{2}, 402^{26}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 683, Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 76, Βακτ. αρχιερ. 189, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [408], Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α' 139, Ζήν. Πρόλ. 133, Α' 354, Διγ. Ο 686, Τζάνε, Κρ. πόλ. 139^{11}, 249^{17}, 331^{2}, 483^{4}, 551^{10}, κ.π.α.· μτχ. ενεστ. *κ α τ ο ι κ ο ύ μ ε ν ο ς*· μτχ. παρκ. *κ α τ ο ι κ η μ έ ν ο ς,* Πανώρ. Δ' 170, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1072, Β' 1382, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [178], Ζήν. Β' 2.

Το αρχ. *κατοικέω*. Η λ. και σήμ.

Α' Μτβ. **1**) Εγκαθιστώ, βάζω κάπ. να κατοικήσει: *ήφεραν σεργούνηδες από άλλα κάστρη και τους εκατοίκησαν εκεί* Ιστ. πατρ. 82^{14}· *ήφερεν όλον τον λαόν εις την Κωνσταντινούπολιν και τους εκατοίκησεν* Μ. Χρονογρ. 36^{13}. **2**) Καταλαμβάνω τόπο για να κατοικήσω: *του ρηγός οι άνθρωποι ευθύς κατοίκησάν-το* (ενν. *το Μπαστούνι*) Κορων., Μπούας 79. **Β'** Αμτβ. **1α**) Διατρίβω, διαμένω, παραμένω, εγκαθίσταμαι: *δεν έναι το πρεπό παιδί 'νούς βασιλέα, σαν είσαι συ, να κατοικάς με τσι βοσκούς στα δάση* Φορ-

τουν. (Vinc.) Ιντ. β' 153· *ο δὲ...Ακρίτης υπήγεν εις τας άκρας, εκεί οπού εκατοικούσαν οι λησταί* Διγ. Ἀνδρ. 364$^{34-5}$· *εκατοικήσαν εις την Κύπρον* Μαχ. 24^{9}· *ήμουνε...συνηθισμένη σε τόπους βγενικότατους νά 'μαι κατοικημένη* Πανώρ. Πρόλ. 18· *σε ξένο σπίτι δεν μπορώ ποτέ να κατοικήσω, τον νοικοκύρην κάμνει χρειά εγώ να ερωτήσω* Ιστ. Βλαχ. 805· *εκατοίκησεν ο Αβραάμ εις την ηγή των Φλισθίμ ημέρες πολλές* Πεντ. Γέν. XXI 34· **β**) (προκ. για στρατό) στρατοπεδεύω: *Ο δὲ στρατός...το Λάδιζε εξέβη και μέσα εις το Λίζενε να κατοικήσει διέβη* Κορων., Μπούας 123. **2**) Ἔχω την κατοικία-μου, κατοικώ: *Σιμά οπού 'τονε χωριά εις ένα κατοικούσαν και τ' άλλα πού 'τονε μικρά τ' αφήναν και χαλούσαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 236^{21}· *όσοι κατοικούσι θεοί απάνω 'ς τσ' ουρανούς και κάτω στης αβύσσου τον πάτο* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α' 94· *από βοσκούς μόνο κατοικημένα* Πανώρ. Πρόλ. 74· *πρέπει-μου χίλι' αγριότατα θεριά να κατοικούσι μέσα στη δόλια-μου καρδιά να τήνε τυραννούσι* Ερωφ. Α' 31· *έγνοιες εις το κεφάλι-μου στέκου και κατοικούσι* Ζήν. Α' 266· *ήταν ο Γεώργιος Χριστόδουλος...Κορφιάτης, αμή κατοικούμενος εις την Ζάκυνθο* Σουμμ., Ρεμπελ. 170. **3**) Βρίσκομαι: *όπου τ' άρματα σμικτά με γνώση κατοικούσι, όλες οι άλλες ομορφιές τιμού και προσκυνούσι* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α' 137· *σ' ανθρώπους χαμηλούς χάρες δεν κατοικούσι· πάντα στους μεγαλύτερους γυρεύγουσι να μπούσι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 659. **4**) Ανήκω: *μπορεί πάσα νησί που κατοικά σε μένα να φκαριστά στα έργα-μου τα πολυπαινεμένα* Τζάνε, Κρ. πόλ. 576^{21}. Φρ. *κατοικώ εν σκότει*=κρύβομαι: *Ει δ' έτερος εκ των Περσών έστιν ο τούτο πράξας, ειπάτω τούτο προς ημάς, μη σκότει κατοικείτω* Βίος Αλ. 3994.

Η μτχ. ενεστ. *κατοικούμενος* ως ουσ.=κάτοικος: *έβλεπε εκείνο το βασίλειο από τους κατοικούμενους ολότης ρημασμένο* Θησ. Δ' [13^{2}].

κατοκνώ, Διγ. (Trapp) Gr. 630, Λέοντ., Αιν. (Knös) 185^{1}.

Το αρχ. *κατοκνέω*.

Α' (Μτβ.) δείχνω απροθυμία για κ.· διστάζω: Διγ. Ζ 2312. **Β'** Αμτβ. **1**) Διστάζω: Διγ. Ζ 875. **2**) (Προκ. για διήγηση) εξελίσσομαι αργά, τραβώ σε μάκρος: *Τον λόγον επαράτεινα και την γραφήν εποίκα προς τους αναγινώσκοντας να κατοκνήσει τάχα* Καλλίμ. 2393.

κατολίγον και **κατόλιγον,** επίρρ., βλ. *ολίγον*.

'κατόμπολη η, βλ. *εκατόμπολη*.

'κατόν, αριθμτ., βλ. *εκατόν*.

κατόνα η, βλ. *κατούνα*.

κατονειδίζω, Σπαν. Α 243, 245, Σπαν. Ρ 127, 128, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 256, Διγ. Ζ 740, 3395, Διγ. (Trapp) Esc. 22, 234, 344 (κριτ. υπ.), 848, Ερμον. Π 264, Λίβ. Ρ 1179, Λίβ. Sc. 1496, Λίβ. Ν 2337, Αχιλλ. Ο 626, Ιμπ. 275.

Το μτγν. *κατονειδίζω*.

α) Εμπαίζω, κοροϊδεύω: *όποιος τους καταφρονά* (ενν. *τους ιερωμένους*) *και τους κατονειδίζει, τον επουράνιον Θεόν καταφρονά κ' υβρίζει* Ιστ. Βλαχ. 1687· *Ω αμιρά, μην τον γελάς, μην τον κατονειδίζεις, άνδρα καλόν τον θεωρώ και δυνατόν πολέμου* Διγ. Ζ 323· **β**) ελέγχω, κατηγορώ: *αν μ' εύρεις χρώμενον κακώς εις ταύτα τά με δίδεις, τότε και κατονείδιζε, τότε κατάκρινόν-μοι* Προδρ. II G 68· *Εγώ* (ενν. *το κοράσιον*) *κατονειδίζω-σε, διατί επαραβραδιάστης* Διγ. (Trapp) Esc. 849· *Τι έν' τό μας λέγεις, δέσποτα, τι μας κατονειδίζεις; 'ς ποίον πόλεμον μας έβαλες κι' ουδέν εποιήσαμε έργον;* Χρον. Μορ. Η 5118· **γ**) μαλώνω (χαϊδευτικά): *ο βασιλεύς εφίλησεν την αυτού θυγατέραν και αυτήν εκατονείδιζεν, χαμογελών ελάλει* Αχιλλ. Ν 1436.

κατονομάζω, Ιστ. Ηπειρ. Ι^{5}, Ερμον. Β 328, Αχιλλ. Ν 277.

Το αρχ. *κατονομάζω*. Η λ. και σήμ.

Δίνω όνομα σε κ. ονομάζω: *γαλακτοτρέφουσίν-τον* (ενν. *το βρέφος*)· *Πάριν γαρ κατονομάζουν* Ερμον. Β 58· *εις παρακκλήσιον σεμνόν μέλλεις καταταγήναι, όπερ κατονομάζουσι των Ἁγιων Πατέρων* Παϊσ., Ιστ. Σινά 699· *καρδιά-(μου) κατονομάζω-σε, ψυχή-μου σε απογράφω* Λίβ. Esc. 1872.

'κατοντάρης ο, βλ. *εκατοντάρης*.

'κατόνταρχος ο, βλ. *εκατόνταρχος*.

κατόπαρδος ο· *γατόπαρδος*, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 337 (κριτ. υπ.).

Από τα ουσ. *κάτος* και *πάρδος*. Για τη λ. βλ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 575], αλλά και Αλεξ. Στ., Κρ. Χρ. 13, 1959, 298. Ο τ. *γατόπαρδος* και σήμ. (Πάπ.-Λαρ., Γεν. Εγκυκλοπ.).

Είδος αιλουροειδούς, γατόπαρδος: *ούτως τα έχω* (ενν. *τα χαρίσματα*) *και εγώ ώσπερ κ' εσέν τον πάρδον, ακμήν και ο κατόπαρδος και βασιλεύς ο λέων* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 888.

κατόπι(ν), επίρρ., Γλυκά, Στ. 533, Ερμον. Δ 71, Παλαμήδ., Βοηβ. 370, 610, 951, 1178, Σταυριν. 360, Ιστ. Βλαχ. 560, Συναδ., Χρον. 32, Βακτ. αρχιερ. 137, Διγ. Ο 731, Τζάνε, Κρ. πόλ. 340^{12}.

Το αρχ. επίρρ. *κατόπιν*. Η λ. και σήμ.

1) (Τοπ.) πίσω, καταπόδι: *τρέχουσι κατόπιν-του, μέλλει να τόνε φθάσουν* Αιτωλ., Μύθ. 32^{5}· *στον λόγγον έφευγεν οπίσω τρομασμένος και ο Μιχαήλ τον δίωκεν κατόπι θυμωμένος* Σταυριν. 260· φρ. *περπατώ κατόπι*=συμπεριφέρομαι ανάλογα: *αλλά κ' εκείν' οι άγνωστοι και οι μωροί ανθρώποι εις την γυναίκα τι θαρρούν και περπατούν κατόπι;* Ιστ. Βλαχ. 710. **2**) Χρον. **α**) ύστερα, έπειτα: *τον μαύρον επιλάλησε, στον αμιράν επήγεν* (ενν. *ο Κωνσταντίνος*) *και μετ' αυτόν οι αδελφοί εφθάσασι κατόπιν* Διγ. Ζ 300· *Κατόπι τον Αλέξανδρον του έδωσαν σαντζάκι* Ιστ. Βλαχ. 1175· **β**) (σε θέση πρόθ.) μετά (κάπ. ή κ.): *εβασίλευσε κατόπι τον Γάιον* Βακτ. αρχιερ. 210.

κατοπτεύω, Βίος Αλ. 2481, 4159, Νεόφ. Ἐγκλ. Γ' 4.

Το αρχ. *κατοπτεύω*. Η λ. και σήμ.

Κοιτάζω, βλέπω, εξετάζω: *συλληφθείς* (ενν. *ο ανήρ*) *κατώπτευεν ημάς αναιδεστάτως* Βίος Αλ. 4240· *Λαβείν δ' ουν επεχείρησα δούλους εμούς ιδίους και μετ' αυτών πάσαν την γην εκείνην κατοπτεύσαι* Βίος Αλ. 4411.

κατόρδινα, επίρρ.· *καθόρδινα*.

Από την πρόθ. *κατά* και το ουσ. *όρδινος*.

Κατά την τάξη που αρμόζει: *εζήτησεν* (ενν. *ο ρήγας*) *τους άρχοντες...λίζιους και συμβουλατόρους και εκάτσεν-τους καθόρδινα* Μαχ. 230^{18}.

κατορδινιάζω· *καταρδινιάζω*, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 799, 858, 909, 1560, Θυσ.^{2} 448.

Από την πρόθ. *κατά* και το *ορδινιάζω*. Ο τ. από αφομοίωση (Βλ. Τριαντ., ·Απ. Α' 336). Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 573]).

Α' Ενεργ. **1α**) Ετοιμάζω: *τον πρικαμένο-σου τάφο καταρδινιάζεις* Θυσ.^{2} 772· *Δε θέλει του κακοφανεί...   δείπνο για τόση φαμελιά γιατί καταρδινιάζω* Στάθ. (Martini) Γ' 360· *αν εμελέτας άλλα   γή κι' άλλα εκαταρδίνιασες, κάτεχε πως σου σφάλα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 386·   **β**) ταχτοποιώ, προετοιμάζω: *Κουρφά καταρδινιάζει-τον* (ενν. *τον φίλο-του*)...   *και πάσκει νά 'βγει νικητής* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 93.   **Β'** (Μέσ.) ετοιμάζομαι: *τ' άλλο φουσσάτο εξύπνησε...,   κι' ώστε να καταρδινιαστούν ό,τι τως κάνει χρεία,   εχάσασι τη δύναμη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 991· *με τα καημένα σωθικά, μ' όψην αποθαμένη   καταρδινιάζουνται κ' οι δυό* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1310.

κατορθούμαι.

Το αρχ. *κατορθόομαι.*

Συγκρατιέμαι, μένω σταθερός: *Αν γουν ορμίσει* (ενν. *η γυναίκα*) *με καλάς, καμπόσον κατορθούται·   ειδέ ορμίσει στο κακόν, τες ατυχίες μανθάνει,   με οίαν συγκαθέζεται ομοία κατατάσσει* Σπαν. Ο 235.

κατορθωμάκιν το.

Από το ουσ. *κατόρθωμα* και την κατάλ. *-άκι*. Η λ. σχηματ. ανώμαλα από μετρ. αν.

Κατόρθωμα: *βούλεται ο κακότροπος, ο δύσπιστος Ιάγγος   τάχα να ποίσει ολιγόν μικρόν κατορθωμάκιν* Παρασπ., Βάρν. C 368.

κατόρθωμα(ν) το, Σπαν. Α 505, Κομν., Διδασκ. Δ 196, Σπαν. Ρ 261, Γλυκά, Στ. Β' 4, Προδρ. ΙΙΙ 1c (χφ. Η) (κριτ. υπ.), Διγ. Ζ 7, 1869, Βίος Αλ. 4136, Αργυρ., Βάρν. Κ 369, Σφρ., Χρον. μ. 60^{6}, Αλεξ. Επίλ. 3, 51, Φαλιέρ., Λόγ. 157, Παλαμήδ., Βοηβ. Εισαγ. 55· Προς αναγν. 10, 25, Ιστ. Βλαχ. 62, Διγ. ·Ανδρ. 342^{32}, 355^{15}, Παρθεν., Γράμμ. 227^{7}.

Η λ. στον Αριστ. και σήμ.

α) Δύσκολο έργο, ανδραγαθία: *Ελεημοσύνη...συν τη νηστεία...   πολλούς ανθρώπους έσωσεν εξ ·Άδου...   κι' άλλον πολύν κατόρθωμα εποίει η νηστεία* Σπαν. Α 518· *Τοιαύτα κάμν' η φρόνησις, τοιαύτα κάμν' η γνώση,   μεγάλα κατορθώματα μπορεί να κατορθώσει* Ιστ. Βλαχ. 746· *πώς δεν ενθυμήθης τα κατορθώματα του πατρός-σου, πόσους Ρωμαίους εσκότωσεν και πόσους εσκλάβωσεν;* Διγ. ·Ανδρ. 327^{12}·   **β**) καλή πράξη: *όταν τίποτε [καλόν] κατόρθωμα ποιήσεις,   μη επαίρου, μή κενοδοξείς* Σπαν. (Λάμπρ.) Va 510· *Υιέ, των κατορθωμάτων-σου η αγάπη ένι το κρείττον* Διδ. Σολ. Ρ 146.

κατορθώνω, Σπαν. Ρ 274, Χρον. Μορ. Η 1971, 2590, 7801, Βίος Αλ. 3893, Σφρ., Χρον. μ. 60^{5}, 86^{15}, 108^{22}, 112^{14}, 126^{22}, Θησ. Ι' [75^{3}], Ριμ. Βελ. 218, Κορων., Μπούας 12, Ιστ. Βλαχ. 1344, Διγ. ·Ανδρ. 341^{7}.

Το αρχ. *κατορθόω*. Η λ. και σήμ.

1α) Πραγματοποιώ (με κόπο), καταφέρνω, πετυχαίνω: *φέρω λοιπόν εις μέριμναν τον Διγενήν Ακρίτην* (παραλ. 1 στ.) *τον κατορθώσαντα εν γη πλείστας ανδραγαθίας* Διγ. Ζ 1247· *ήξευρεν αυτόν μέγαν μάγον και ότι με τας μαγείας-του εκατόρθωνε πολλά* Χρον. 308· *Εις δε την Πάτραν ουδέν εκατορθώθη τι προς άλωσιν* Σφρ., Χρον. μ. 24^{35}· *εποίησαν διετίαν όλην μηδέν κατορθώσαντες* ·Εκθ. χρον. 7^{4}·   (με σύστ. αντικ.): *τοιαύτα κάμν' η γνώση,   μεγάλα κατορθώματα μπορεί να κατορθώσει* Ιστ. Βλαχ. 746·   **β**) τακτοποιώ, ρυθμίζω· βάζω σε τάξη: *όσον εκατόρθωσεν τά είχεν να διορθώσει* (παραλ. 1 στ.) *εδιέβη*

εις τον βασιλέα Χρον. Μορ. Η 3544· *αφότου εκατορθώσασιν τες συμφωνίες-τους όλες   οι αποκρισάροι εστράφησαν εκείσε εις τον Δεσπότην* Χρον. Μορ. Η 8841· *όσον εκατόρθωσεν ο πρίγκιπας τον λαόν-του   εκείσε εις την εκκλησίαν...   όρισεν, εσυνάχτησαν μικροί τε και μεγάλοι* Χρον. Μορ. Ρ 8621·   **γ**) συγκροτώ, φτιάχνω: *ιδού γαρ εκατόρθωσα ετούτην την αρμάδαν   εξοπλισμένην εύμορφα* Γεωργηλ., Βελ. 143· *να χρυσώσεις ποτήρια, θυμιατά λαμπρώς να κατορθώσεις* Ιστ. Βλαχ. 1672· *Γυναίκα εκατόρθωσε με το κερί πλασμένη,   Ολυμπιάδος τ' όνομα έγραψε στην κερένη* Αλεξ. 95.   **2**) «Καταφέρνω» κάπ., «συγυρίζω»: *επεί μάθει* (ενν. *η γυναίκα*) *μαντεύματα, τότε τον κατορθώνει* (ενν. *τον άνδρα-της*) Σπαν. (Ζώρ.) V 642.   Φρ. *κατορθώνω εις τέφραν*=αποτεφρώνω: *Μετά μεγάλης της τιμής...   εις τέφραν εκατόρθωσεν εκείνου το κορμί-του* Θησ. Β' [73^{6}].

κατόρθωσις η, Διγ. Ζ 2.

Η λ. στον Ιπποκράτη.

Επιτυχημένη εκτέλεση πράξης, κατόρθωμα: *ήκουσε...η εμή βασιλεία   περί των κατορθώσεων και ανδραγαθιών-σου* αυτ. 2314.

κατορκίζω, βλ. *καθορκίζω.*

κάτος ο, Συναξ. γαδ. 172, 174 δις, 177, 178, 182, Gesprachb. 70^{1476}, Χρησμ. (Βέης) 13^{23}.

Το μεσν. λατ. cat(t)us (Niermeyer, Med. Lat. Lex.)· βλ. και Τριαντ., ·Απ. Α' 423, 470. Η λ. σε σχόλ. (L-S, λ. *κάττα*) και στο Αχμέτ, Ον. $226^{1,2,3}$ κ.α. Τ. *κάττος* και σήμ. στην Κύπρο (Χατζ., Ξέν. στοιχ. 43).

Γάτος: *εβλέπω, περιεργάζομαι, έχει κάτον η γραία,   χοντρόν κατάκιν κόκκινον* Συναξ. γαδ. 169.

'κατόταρχος ο, βλ. *εκατόνταρχος.*

κάτου, επίρρ., βλ. *κάτω.*

κατούδιν το, Προδρ. IV 193, 199.

Από το ουσ. *κάτης* ή *κάτος* και την κατάλ. *-ούδιν*. Λ. *κατούδιον* τον 8.-9. αι. (Lampe, Lex.). Η λ. στο Du Cange (λ. *κάτος*) και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., λ. *καττούδιν*) και στην Κύπρο (Βλ. Πιλαβάκη, Κυπρ. Σπ. 34, 1970, 127).

Μικρή γάτα, γατάκι: *κάτω κάγώ κατήλθον* (παραλ. 1 στ.) *πρότερον το κατούδιν-μας στήσας εις το τραπέζιν,   διά το να ειπούν ότι εποίησεν εκείνο την ζημίαν* αυτ. IV 190.

κατουμύζω, Ιμπ. (Legr.) 1009.

Από το *καταμύω* και την κατάλ. *-ζω*, με πιθ. επίδρ. του *κάτω* (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 280-1 και Pern., Ét. linguist. Γ' 423). Κατά τον Αλεξ. Στ., Μνήμη Γ. Κουρμούλη, σελ. ανατ. 2, από το *κατωμίζω*, που απ. στον Ιπποκράτη· (πβ. και μτγν. επίθ. *κάτωμος*). Τ. *καdουμύζω* σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β', λ. *καdουμίζω*). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. στη Χίο (Andr., Lex., λ. *καμμύω*) και την Κάρπαθο (Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ., λ. *κατουμίζω*).

1α) Κλίνω το κεφάλι προς τα κάτω, κατανεύω (Βλ. Ξανθ., Χρ. Κρ. 1, 1912, 304): *Η σιωπή δεν έδωκεν απόκρισιν αλλέως,   μονάχ' απού κατούμυσεν κ' εκίνησεν ευθέως* Αχέλ. 1405·   **β**) κατεβάζω το κεφάλι (από εξάντληση): *σηκώνεται και γνέφει-τους*

και πάλιν κατουμύζει Ιμπ. (Legr.) 815. **2**) Κάνω μετάνοιες (Βλ. Αλεξ. Στ., Κρ. Χρ 17, 1963, 241): *διά τα ευαγγέλια να ρωτούν, συχνά να κατουμύζουν* Απόκοπ.[2] 193.

κατούνα η, Καλλίμ. 875, Βέλθ. 126, Ερμον. Μ 271, Χρον. Μορ. Η 1771, 4201, 5145, 5303, 6441, 6732, 6988, 7027, 7068, 8178, 9018, 9091, 9205, Ερωτοπ. 114, Λίβ. P 904, 2529, Λίβ. Sc. 1313, Λίβ. Esc. 164, 2245, Λίβ. (Lamb.) Ν 29, 180, Λίβ. Ν 1050, 1903, 2839, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1323, Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 571, Χρον. Τόκκων 163, 1670, 2365, 3575, Παρασπ., Βάρν. C 327, 405, Αργυρ., Βάρν. Κ 260, 397, Μαχ. 116^{29}, 346^{7}, 450^{17}, 490^{23}, 620^{21}, Σφρ., Χρον. μ. 10^{29}, 38^{27}, Αλεξ. 2496, Σταυριν. 971, κ.π.α.· *κ α τ ό ν α,* Αλεξ. 924.

Από το ιταλ. cantone (Πβ. και το μεσν. λατ. canto -onis, Niermeyer, Med. Lat. Lex., λ. cantus). Η λ. στο Du Cange και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β′ 438) και τη Χίο (Άμ., Χιακ. Χρον. 6, 1926, 32).

1) Ενδιαίτημα: *Επήγεν εις το σπίτιν-του οπού είχεν την κατούναν* Ιμπ. 442· *πάγω στην κατούνα-μου, στο σπίτι να καθίσω* Ιμπ. (Legr.) 479· *της παραδείσου απόκομμαν, της ηδονής κατούνα* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1344· *εις τον Έρωτος ήλθαμε την κατούνα* Λίβ. (Lamb.) Ν 269· *έδε χαρίτων σκήνωμαν, έδε κατούνα ερώτων* Αχιλλ. Ν 764. **2α**) Δωμάτιο, (και προκ. για παλάτι) διαμέρισμα: *εμβαίνει στην κατούναν-της μετά της Φαιδροκάζας* Βέλθ. 1012· *εδώκαν-μου κατούναν εξομπλισμένην εκ πασών πραγμάτων αναγκαίων εις την εμήν ανάπαυσιν με τα παιδόπουλά-μου* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1262· **β**) σκηνή: *τα λαμπρά τα άρματα, τα ρούχα, το λογάρι, τά είχεν στην κατούνα-του, εκράτησεν ο ρήγας διά λόγου κ' ιμοιράδι-του* Χρον. Μορ. Η 7101. **3**) Οικισμός, κώμη: *ήλθαν και εκούρσευσαν του Ερκουλίου τον τόπον, πλησίον το Αγγελόκαστρο, χωρία και κατούνες* Χρον. Τόκκων 2380· *τα χωρία εκίνησαν ομοίως και οι κατούνες και έρχονταν να προσκυνούν* Χρον. Τόκκων 171. **4**) Στρατόπεδο: *θωρώντα πως δεν ημπορού να ποίσουν τίποτες, εστράφησαν* (ενν. *οι Γενουβήσοι*) *εις την κατούναν-τους* Μαχ. 458^{33}· *ήλθαν εις την κατούναν, το λεγόμενον σιέζιν* Μαχ. 488^{16}· *εποχαιρετήσαν* (ενν. *οι μαντατοφόροι*) *και εστράφησαν εις την κατούναν-τους* Μαχ. 490^{18}· *ορθώσαν την κατούναν-τους, πηδούν, καβαλικεύουν* Χρον. Μορ. Η 5146. **5α**) Στρατιωτικός εξοπλισμός: *την κατούνα του δουκός ντε Καρεντάνα εκείνου, τά είχεν εις τες τέντες-του, άρματα και λογάρι, ...εδώκασιν του πρίγκιπος Γυλιάμου* Χρον. Μορ. Η 7103· *επήρε* (ενν. *ο μισίρ Ντζεφρές*) *την κατούνα-του κι' απήλθεν εις το κάστρον* Χρον. Μορ. Η 8240· **β**) εφόδια: *οι Βερβικοί μ' επιάσασι μ' όλες-μου τες κατόνες* Αλεξ. 2212· *επήραμεν κατούνας, σκεύη και πράγματα πολλά προς την αποδημίαν* Καλλίμ. 2511· **γ**) αποσκευές: *η πραγματεία χάθηκε και όλη η κατούνα* Αιτωλ., Μύθ. 48^{10}. Φρ. *βάζω κατούνα ή θέτω κατούνα ή πιάνω κατούνα*=στρατοπεδεύω: *αφόν εβάλαν την κατούναν έξω οι Γενουβήσοι, κανένας δεν ετόλμησεν έξω να βγει* Μαχ. 524^{17}· *Χάριτες... επάνω-της εκάθισαν κ' εθήκασιν κατούναν* Βέλθ. 692· *κατούνες έπιασαν, εστήκασιν τες τέντες* Χρον. Μορ. Η 4674.

κατούνεμα το.

Από το κατουνεύω. Η λ. στον Du Cange (λ. *κατούνα*).

Καταυλισμός, σκηνή: *επαρεσκύπτασιν... άνδρες, γυναίκες, γέροντες... το να σκοπούν το πέσιμον και το κατούνεμά-μας* Λίβ. Sc. 46.

κατουνεύω, Χρον. Μορ. Η 5149, 5305, 6630, 8796, 9132, Λίβ. Sc. 1150, 2020, Λίβ. Esc. 183, 1737, 1908, 2964, Λίβ. (Lamb.) Ν 199, 622, Δούκ. 93^{21}, 215^{11}, 413^{26}.

Από το ουσ. *κατούνα*. Η λ. στον Du Cange (λ. *κατούνα*).

I Ενεργ. **Α′** (Μτβ.) παραχωρώ σε κάπ. κατάλυμα: *αφότου επεζέψασιν κ' εκατουνέψανέ-τους εις τον μαρκέσην ήλθασιν* Χρον. Μορ. Η 227· *εις το Μεσίσκλιν... εκεί έστησαν την τέντα-του κ' εκατουνέψανέ-τον* Χρον. Μορ. Η 5050. **Β′** Αμτβ. **1**) Κατασκηνώνω, διαμένω προσωρινά: *ήλθεν κ' εκατούνευσεν και είδε-τον η φουδούλα* Λίβ. Esc. 1361· *εις αυτό εκατουνεύσαμεν του να αναπαυθούμεν* Λίβ. Esc. 4054· *εποσώσασιν οκάπου εις έναν τόπον και εκατουνέψασιν εκεί, ώστε να ιδούν το τέλος* Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 576· *Άγουρος... εις το ευνοστοαναλίβαδον ήλθε και κατουνεύει* Λίβ. Sc. 628. **2**) Στρατοπεδεύω: *αγγέλλουσι...ως ο Μουσταφάς μετά δυνάμεως πλείστης...εγγύς που τω κάμπω της Αδριανού τω πρωί μέλλει κατουνεύσαι* Δούκ. 187^{15}· *ο Φερδερίγος έπεσεν, εκατούνευσεν έξω του Αργυρού του Κάστρου* Λίβ. Esc. 3187. **II** (Μέσ.) στρατοπεδεύω: *εις το κατουνοτόπιν εκείνο τό και πρότερον ήσαν κατουνεμένοι* Καλλίμ. 1228· *τους Τούρκους ηύρηκαν εκεί που ήσαν κατουνεμένοι* Χρον. Μορ. Η 5170.

κατουνοτόπιον το· *κ α τ ο υ ν ο τ ό π ι (ν),* Λίβ. (Lamb.) Ν 731, Αχιλλ. Ν 438, Θρ. Κων/π. διάλ. 127.

Από τα ουσ. *κατούνα* και *τόπος*. Η λ. στο Du Cange (λ. *κατούνα*).

α) Τόπος στρατοπέδευσης, στρατόπεδο, καταυλισμός: *τα φουσσάτα εμάζωξεν εις το κατουνοτόπιν* Παρασπ., Βάρν. C 436· *Εφθάσασιν, επέσασιν* (ενν. *ο βασιλεύς με τους εκατόν*)... *...εις το κατουνοτόπιν εκείνο τό και πρότερον ήσαν κατουνεμένοι* Καλλίμ. 1227· *τόπον μιλιών τεσσαράκοντα, κατουνοτόπια δύο* Αχιλλ. Ν 695· *είδαν τον τόσον πληθυσμόν και το κατουνοτόπιν* Λίβ. (Lamb.) Ν 660· *σκοπούν το πέσιμον και το κατουνοτόπιν* Λίβ. Esc. 1175 (κριτ. υπ.)· **β**) σκηνή: *εις την τέντα του Αμουράτμπεη* [*ατός-μου να κατέβω*] (παραλ. 1 στ.). *Ηύραν την πόρταν αφυρήν...* (παραλ. 2 στ.),...*εβγάζουν τον αυθέντην, τον Αμουράτην έβγαλαν εκ το κατουνοτόπιν* Αργυρ., Βάρν. Κ 393· *τόσες τεντίτσες έστησεν, τόσα κατουνοτόπια* Θρ. Κων/π. διάλ. 83· (περιληπτικά) *φέροντες το κατουνοτόπιον, ήτοι τας τένδας αυτών, πλησίον των οσπιτίων του Λεονταρίου έθηκαν* Σφρ., Χρον. μ. 116^{10}.

κατούρα η, Σπανός (Eideneier) Β 64· *κ α τ ο υ ρ ά,* Σπανός (Eideneier) Β 194.

Η λ. πλαστή από την προστ. του *κατουρώ* (Βλ. Eideneier [Σπανός, σ. 299]).

Αυτή που ουρεί συχνά (Για τη σημασ. βλ. Κληρίδη, Κυπρ. Σπ. 8, 1934, 110, λ. *κατουρήστρα*· εδώ ως ύβρη γυναικών, βλ. Κουκ., ΒΒΠ Γ′ 308): *μωρή ανούρα, κατούρα, κατουροποδέα* αυτ. Α 243.

κατούρημα(ν) το, Σταφ., Ιατροσ. 8^{207}, Κατζ. Α′ 301.

Από το *κατουρώ* και την κατάλ. *-μα*. Τ. *κατούρεμαν* και *κατούρισμαν* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. και σήμ.

Ούρα: *Το κατούρημαν του αρρώστου...ηνίκα το κατουρήσει ούτος* Σταφ., Ιατροσ. 5^{134}· *Χοίρου φούσκαν οπού έχει το κατούρημαν* Σταφ., Ιατροσ. 3^{68}· *ποτάμι να γενεί τρανό με το κατούρημά-τους* Αιτωλ., Μύθ. 111^{10}.

κατουρλοποδία η, βλ. *κατουροποδιά*.

κατουρλού η.

Από το ουσ. *κάτουρον* και την κατάλ. *-λού* (Θηλ. των καταλ. *-λής* και *-λάς*). Η λ. και σήμ.

Αυτή που κατουριέται συχνά (Βλ. και Eideneier [Σπανός σ. 299]): *μωρή κατουρλοποδία, έτι δὲ και κατουρλοὺ* Σπανός (Eideneier) D 656.

κάτουρο(ν) το, Διήγ. Αλ. G 289.

Από την πρόθ. *κατά* και το ουσ. *οὖρον*. Η λ. στο Du Cange και σήμ.

Ούρα: *Εκείθεν τότ' εξέβημαν 'κ τη δίψ' αποθαμένοι, τα κάτουρά-τους για να πιουν ήταν πολλά χρειασμένοι* Αλεξ. 2048.

κατουροπεριδρομίασις η.

Λ. πλαστή από τα ουσ. *κάτουρο(ν)* και *περιδρομίασις* (Πβ. για τη χρήση της λ. *περίδρομος* σε κατάρες Georgac., Αφ. Τριαντ. 530): *ανουρά-σου, κατουρά-σου, κατουροπεριδρομίασις, αστραπή, βροντή στ' αφτία-σου* Σπανός (Eideneier) B 194.

κατουροποδιά η· *κ α τ ο υ ρ λ ο π ο δ ί α,* Σπανός (Eideneier) D 656· *κ α τ ο υ ρ ο π ο δ έ α,* Σπανός (Eideneier) A 243.

Από τα ουσ. *κάτουρο(ν)* και *ποδιά*. Ο τ. *κατουρλοποδία* από επίδρ. του επιθ. *κατουρλής*, θηλ. *κατουρλού*. Διαφορετικά ετυμολογεί και ερμηνεύει ο Eideneier (Βλ. Eideneier [Σπανός σ. 299, λ. *κατουρλοποδία*]).

Αυτή που έχει κατουρημένη, βρόμικη ποδιά (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' παράρτ. 21): *ανούρα, κατούρα, κατουροποδιά* αυτ. B 64.

κατουροϋάλιν το.

Από τα ουσ. *κάτουρο(ν)* και *ὑάλιον*. Τ. *κατουρογυάλι* στο Βλάχ. και σήμ. στη Χίο (Βλ. Pern., Ét. linguist. Γ' 424).

Ουροδοχείο: *«να μη βάλεις ψωμίν εις κατουροϋάλιν»* Σοφιαν., Παιδαγ. 288.

κατουρώ, Σταφ., Ιατροσ. 2^{52}, 3^{62}, Σπανός (Eideneier) A 272, 529, Ασσίζ. 375^{24}, Ιατροσ. κώδ. υλα', Συναξ. γυν. 610, 717.

Το αρχ. *κατουρέω*. Η λ. και σήμ.

A' (Αμτβ.) ουρώ: *Εις άνθρωπον οπού δεν δύναται να κατουρήσει από οδύνην* Ιατροσ. κώδ. σλα'. **B'** Μτβ. **1**) Ουρώ: *Εις άνθρωπον οπού κατουρεί αίμα* Ιατροσ. κώδ. υπς'· (με σύστ. αντικ.) *Το κατούρημαν του αρρώστου...έπαρον αυτό, ηνίκα το κατουρήσει ούτος* Σταφ., Ιατροσ. 5^{135}. **2**) Βρέχω κάπ. ή κ. με τα ούρα-μου: *εκατούρησέν-τον εις το αφτίν* Σπανός (Eideneier) B 94· *Περί ανθρώπου όταν κατουρεί την κοίτην αυτού* Σταφ., Ιατροσ. 15^{432}.

κατοχή η.

Το αρχ. ουσ. *κατοχή*. Η λ. και σήμ.

Κατοχή, κυριαρχία: *ουκ ην εκ των προγόνων η των φρουρίων και της γης τω Μοράτ κατοχή, αλλά προ ολίγων χρόνων* Δούκ. 291^{18}.

κατοχυρώνω, Διγ. (Trapp) Gr. 3029, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 906, Αχιλλ. O 513, 724.

Το *κατοχυρόω*, που απ. τον 7. αι. (L-S). Η λ. και σήμ.

Θωρακίζω, ενισχύω: *Ατός-του τους ερματωσεν κ' εκατεχύρωσέν-τους* Αχιλλ. N 464· *αρματωμένοι δυνατά και κατοχυρωμένοι* Αχιλλ. N 1217· *τείχος ην εις ύψος επηρμένον, ερηρεισμένον κάλλιστα και κατοχυρωμένον* Διγ. Z 3783· *Είχον δὲ άρματα καλά και κατοχυρωμένα* Διγ. Z 3518· *λωρίκιον θαυμαστότατον και κατοχυρωμένον* Διγ. Z 3638.

κατράμι το, Αχέλ. 437.

Το ιταλ. catrane (Ανδρ., Λεξ.). Η λ. και τ. *κατράνι* στο Somav. T. *κατράνι* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). κ.α. Η λ. και σήμ.

Ρευστή πίσσα: *Τειάφι και πίσσα, πόλβερην, άσφαλτον και κατράμι* αυτ. 1776.

κατράτζι το.

Άγν. ετυμ.

Στενοχώρια (?): *έκαμεν συμπεθεριάν με εκείνον τον Γιαγούπην —και έκαμεν και άλλα προλαβών κατράτζια του δεσπότου* Χρον. Τόκκων 3127.

κατρίνι το, Φαλλίδ. 64, Κυπρ. χφ. 158.

Το βενετ. quatrin. Η λ. και σήμ. στην Κάρπαθο (Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ.).

Μικρό χάλκινο ενετικό νόμισμα (Βλ. Κριαρά [«Κατά Ζουράρη», σ. 376]): *εδά χρουσό τσικίνι τού 'δωκεν η κερά-Μηλιά, που κλαίγει στο κατρίνι* Φορτουν. (Vinc.) A' 199· *δεν είχε...αποὺ τσι γονέους-του τίβοτας πράμα ό,τι να 'ξάζει ένα κατρίνι* «Κατά Ζουράρη» 12.

κατσαρός, επιθ., Συναδ., Χρον. 36.

Από το επιθ. *ακανθηρός* (Βλ. Φιλ., Γλωσσογν. A' 150, αλλά και Ανδρ., Λεξ., καθώς και Δαγκίτσης, Λεξ.). Η λ. στο Meursius (λ. *κατζαρός*) και σήμ.

Σγουρός: *άνθρωπος ψηλός, λιγνός, μαυρογένης, κατσαρά τα μαλλιά-του* αυτ. 37.

κατσηφάρα η.

Από το επιθ. *κατηφής* (Ανδρ., Λεξ.). Η λ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Γεωργακ., ΛΔ 2, 1940, 127 και Παγκ., Ιδιώμ. Κρ. B' και E').

Ομίχλη: *Νέφαλα σκοτεινότατα ο ουρανός γεμίζει, κ' η κατσηφάρα άρχισε λίγο να ψιχαλίζει* Τζάνε, Κρ. πόλ. 263^{12}.

κατσίβελα τα, Διαθ. Ακοτ. 146^{6}.

Άγν. ετυμ. Η λ. στο Βλάχ. (λ. *κατζίβελα*), Du Cange (λ. *κάτζι*) και σήμ. σε ιδίωμ. (Κοντοσόπουλου, Κρητολ. 3, 1976, 183).

Μικροπράγματα, σκεύη, έπιπλα: *λέσινε ότι πως έχει και την κασέλα-ντου, αποὺ έχει μέσα τα τορνέσα-του και άλλα πολλά κατσίβελα* «Κατά Ζουράρη» 106· *θέλω ότι να πωληθούν όλα τα κατσίβελα οπού μου έδωκεν εις τα προικία [και να τα επάρει]* Διαθ. Ακοτ. 148^{30}.

κατσίβελος ο, Σπανός (Eideneier) A 490.

Το βλαχ. cacivel ⟨λατ. captivellus (Βλ. Λάμπρ., ΝΕ 1, 1904, 439 και Τριαντ., Άπ. A' 447· βλ. όμως και Ανδρ., Λεξ.).

Τσιγγάνος, γύφτος: *ήφεραν οι μελλοπεθερές αυτού ιατρόν κατσίβελον* Σπανός (Eideneier) A 481· *ο χοντρός ο καρβουνάρης, ο κατσίβελος χωριάτης πὄκαμε πολλά γυφτούδια* Πτωχολ. A 275.

κατσίκα η, Πεντ. Γέν. XV 9, Λευιτ. IV 28, V 6.

Από το αλβανικό kats kets (Βλ. Τριαντ., Άπ. A' 454 και Ανδρ., Λεξ.) ή από το τουρκ. keçi(k) (Δαγκίτσης, Λεξ.). Η λ. στο Somav.

Κατσίκα: *αν η ψυχή μια να φταίξει με λαθασμό και να προσφέρει κατσίκα χρονιάρικη* για φταίσιμο αυτ. Αρ. XV 27.

κατσίκι το, Σπανός (Eideneier) Α 470, Πεντ. Γέν. XXVII 9, Κατζ. Β′ 12.

Από το αλβανικό kats (Ανδρ., Λεξ.). Η λ. στο Somav.

Κατσίκι: *Αμή τι θέλεις; εν' αρνί ή κανένα κατσίκι* Συμμ., Παστ. φίδ. Β′ [511].

κατσικός, επίθ.

Από το ουσ. *κατσίκα*. Το ουδ. *κατσικόν* ως ουσ. σε έγγρ. του 15. αι. (Τσοπ., Δωδεκαν. Αρχ. 5, 1970, 56, 78).

Κατσικίσιος: *τα τομάρια κατσικά των γιδιών εφόρεσεν ιπί τα χέρια-του* Πεντ. Γέν. XXVII 16.

κάτσιμον το.

Από τον αόρ. του *καθίζω*.

1) Τοποθέτηση, βάλσιμο: *πολλοί απέθαναν διά τούτες αφορμές και τινάς δεν ηξεύρει πώς είναι, ουδέ οι κτίστες, ουδέ πρωτομαστόροι καν τε εις το κάτσιμον της πρώτης πέτρας, καν εις την οσκιάν* (έκδ. *οσκίαν*) *του ανθρώπου, καν εις την συντυχίαν* Μαχ. 592^{12}. **2**) Παραμονή: *το κάτσιμόν-σου εις την Λευκωσίαν γυρίζει-μας μεγάλη ζημία, ότι τριγυρίζουν το νησσίν και κατακουρσεύγουν-το* αυτ. 372^{11}.

κατσίνα η, Συναδ., Χρον. 43, εσφαλμ. γρ. αντί *κατούνα*· διόρθ. Ρούσσος Δ., Ν. Εστ. 24, 1938, 1230.

κατσί(ον) το, Περί γέρ. 107.

Από το ουσ. *κατί(ν)*. Για τη λ. βλ. Τριαντ., Άπ. Α′ 358. Η λ. στο Du Cange (λ. *κατζί*) και σήμ. ιδιωμ. (Pern., Ét. linguist. Γ′ 423, λ. *κάτης*).

Μικρή γάτα: *εκείνοι της Μονοβασίας ουκ είχαν τι να φάγουν,   εφάγασιν τους ποντικούς ομοίως και τα κατσία* Χρον. Μορ. Η 2932.

κατσίπαρδον το.

Από τα ουσ. *κατσί* και *πάρδος*.

Γατόπαρδος: *Το ακούσι τε ο λέων,   κατσίπαρδον και ο βασιλίσκος,   το αρκούδιν και ο δράκων* Χρησμ. Ι 270 (κριτ. υπ.).

κατσιποδιάρης ο.

Από το ουσ. *κατσιποδιά* και την κατάλ. *-άρης*. Τ. *κατσ'πουδιάρ'ς* σήμ. στην Ίμβρο (Ανδρ., Αθ. 42, 1930, 180). Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδιωμ. Κρ. Β′, λ. *κατσιποδιάρις*).

«Κακοπόδαρος», κακορίζικος, ελεεινός: *είντα του προσερέγεται...   'νούς κακομοίρη κι' άνοστου κ' ενούς κατσιποδιάρη   σαν αυτουνού έτοιας κορασάς να κάθεται σιμά-τση;* Φορτουν. (Vinc.) Β′ 368.

κατσιποδιασμένος, μτχ. επίθ.

Η μτχ. παρκ. του *κατσιποδιάζω*. Η λ. και σήμ.

«Κακοπόδαρος», κακορίζικος: *τους Εβραίους ύβριζαν ως κατσιποδιασμένους   κι' απ' ανθρώπους και τον Θεόν περίσσια οργισμένους* Μαρκάδ. 559.

κατσούλι το, Φορτουν. (Vinc.) Δ′ 204.

Από το ουσ. *κατσί* και την κατάλ. *-ούλι* ή λιγότερο πιθ. από το λατ. catulus (Nourney, Lat. Ital. 130). Η λ. στο Βλάχ. (λ. *κατζούλι*) και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδιωμ. Κρ. Β′, λ. *κατσούλλι*).

Γατάκι: *άντρες θαμαστούς εφτά ήπνιξα ωσάν κατσούλια* αυτ. Δ′ 292.

κατσουλόπαρδος ο.

Από τα ουσ. *κατσούλα* και *πάρδος*.

Γατόπαρδος: *ορά 'χε* (ενν. *το άλογο*) *ως κατσουλόπαρδος και πόδια ωσά βουβάλι   και μάτια ωσάν αγριόκατος* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 337.

κατσουνιάζω.

Από το ουσ. *κατσούνα* και την κατάλ. *-ιάζω*. Μτχ. *κατσουνιασμένος* στο Βλάχ. Η λ. στο Somav. (λ. *κατζουνιάζω*). Πβ. λ. *κατσουνώνω* και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδιωμ. Κρ. Β′) και *κατσουνώννω* στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ.).

Καμπουριάζω: *ασπρίσα τα μαλλιά-μου,   το πρόσωπό-μου εζάρωσε κι' όλος εκατσουνιάσα* Πανώρ. Δ′ 13.

κατσουρίζω.

Από το ουσ. *κατσούρα* (Λουκά, Γλωσσάρ.). Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Λουκά, ό.π.).

Σιγοψήνω, καψαλίζω, καίω: *επιάσαν τον Ψιχίδην και τους ν'-του συντρόφους...και εβάλαν-τους στεκάμενους εις τ' αμάξια δημμένους και εβράζαν τες δοντάκρες και εκατσουρίζαν τα κριάτα-τους και εφουρκίζαν-τους* Μαχ. 426^{12}.

κατσούφτερνος, επίθ.

Από το *κατσο-*(θ. *κατσ-* του αορ. του *κάθομαι* (Πβ. Λουκά, Γλωσσάρ., λ. *κατσόχοιρος*) ή *κατσο-*(*ακανθο-* (Ανδρ., Λεξ.) και το ουσ. *φτέρνα*.

(Προκ. για παπούτσι) πατημένο στη φτέρνα: *θωρώντα-τον ο καραβοκύρης με τα παπούγκια κατσούφτερνα είπεν-του: «Άμε στο καλόν· και είναι αντροπή να συντύχω μετάσου»* Μαχ. 84^{19}.

κατυποτάσσω, βλ. *καθυποτάσσω*.

κατυφαίνω, βλ. *καθυφαίνω*.

κάτω, επίρρ., Σπαν. Β 188, Προδρ. III 162, Καλλίμ. 2410, Χούμνου, Κοσμογ. 695 (κριτ. υπ.), Ασσίζ. 44^{21}, 55^{22}, 63^{7}, Ιερακοσ. 502^{16}, Διγ. Ζ 3792, Σπανός (Eideneier) Α 13, Πουλολ. (Τσαβαρή) 297, Λίβ. Ρ 1911, 2329, Λίβ. Sc. 1402, 2308, Λίβ. Esc. 1664, 2551, Λίβ. (Lamb.) Ν 5, 14, Αχιλλ. Ν 1197, Μαχ. 34^{2}, Ιμπ. (Legr.) 898, Βεντράμ., Φιλ. 158, Αιτωλ., Βοηβ. 69, Κώδ. Χρονογρ. 52^{27}, 61^{24}, Πανώρ. Α′ 8, 306, Β′ 415, Γ′ 470, Δ′ 243, Ε′ 286, Ερωφ. Α′ 99, 124, Ιντ. α′ 8, Γ′ 144, 389, Δ′ 441, Ε′ 113, 668, Κατζ. Α′ 245, Παλαμήδ., Βοηβ. 962, Σταυριν. 238, Ιστ. Βλαχ. 907, Διγ. Άνδρ. 315^{14}, 375^{14}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 1204, Β′ 774, 1632, Στάθ. (Martini) Γ′ 29, Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ′ 157, Φορτουν. (Vinc.) Γ′ 466, Ε′ 18, Τζάνε, Κρ. πόλ. 141^{9}, 225^{7}, 350^{16}, κ.π.α.· *κάτου*, Αχιλλ. Ο 269, Βεν. 53, Θησ. (Foll.) Ι 49, 71, Θησ. ΙΑ′ [23^{5}], Σκλάβ. 94, Διήγ. Αλ. G $274^{22,31}$, Ζήνου, Βατραχ. 158, Αχέλ. 867, Βίος Δημ. Μοσχ. 622, Συναδ., Χρον. 47, 54, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε′ [734], Τζάνε, Κρ. πόλ. 138^{16}, 210^{8}, κ.α.· *κάτων*, Βεντράμ., Γυν. 97.—Βλ. και *άνω κάτω*, *αποκάτω*.

Το αρχ. επίρρ. *κάτω*. Ο τ. *κάτου* και σήμ. ιδιωμ. Η λ. και σήμ.

1α) Σε χαμηλότερο σημείο, χαμηλά, κάτω: *Μετὰ δὲ ταῦτα, βασιλεῦ, κάτω κἀγὼ κατῆλθον* Προδρ. IV 188· *στον πόδα κάτω μου βάρηκες* Κατζ. Β′ 83· *κάτου το κατῶι...με πολλὴν τέχνην...ανεκαίνισεν* Συναδ., Χρον. 41· (με αντων.): *μακρὺς ἤτον* (ενν. *ο Αχιλλεὺς*) *ωσὰν κυπάρισσος... επάνω-του και κάτω-του ανοικτὸς ως λεοντάριν* Αχιλλ. L 33· (προκ. για την επίγεια και εγκόσμια ζωή) *ω Θεέ, και πώς εμπόριες τόσες μεγάλες απονιές κάτω στη γη κ' εθώριες* Ερωφ. Γ′ 302· *οχ τσ' ορανοὺς κάτω στη γης ἤρθες* (ενν. *η θεά*) *με το παιδί-σου* Πανώρ. Δ′ 394· *να δεις τες σποὺδες του καιροῦ εδὼ στον κόσμο κάτω* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 112· (προκ. για τον ῞Αδη) *εις γην αποκατέβην, εις μαῦρην σκοτεινότατην, εις ἀδην κάτω λέγω* Λιβ. Esc. 3846· *Μ' απὴς αποὺ τον ῞Αδη βγὴκε κάτω τοῦτ' η περηφανειὰ η ασβολωμένη* Ερωφ. Β′ 503· ἐκφρ. (α) *ἀνω κάτω, (από) ἀνωθεν ἐως κάτω ή-ου, από απάνου ἐως κάτω, απάνω-κάτω*=από ψηλά ὡς χαμηλά, ολότελα, παντοῦ: *στέκει και αναγνῶθει-την* (ενν. *την γραφὴν*), *βλέπει-την ἀνω κάτω* Λιβ. Sc. 558· *τον ἐναν ἐδωκεν σπαθεὰν... και μέσα τον εδίχασεν από ἀνωθεν ἐως κάτου* Αχιλλ. Ν 552· *εμπλέκουνταί-μ' οι ψεἰρες-μου ἀνωθεν ἐως κάτω* Προδρ. IV 270· *ἀλειφε την κοιλίαν...και τον στόμαχόν-του από απάνου ἐως κάτω* Σταφ., Ιατροσ. 4^{86}· *πολλῶν θηρίων δέρματα εἶχεν* (ενν. *ο Φιλόπαππος*) *απάνω κάτω* Διγ. Ζ 1573· (β) *στα επάνω και στα κάτω*· βλ. ά. *επάνω* Ι Α′ 1· **β**) χάμω, καταγής, στο ἐδαφος, στο πάτωμα: *ο Δαβίδ...ἐριξεν κατά του Γολιάθ και εκτύπησέν-τον και ἐπεσεν πάραυτα κάτω* Διγ. ῞Ανδρ. 399^{33}· *ο κόντες Μάρκος ἤλεγε ὁλοι... να βάλου κάτω τ' ἀρματα και να ξεκουραστοῦσι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 359^{4}· *ἐν... εκ των παίδων-μου ἐπεσεν εκ του ὕψους και κροῦσαν κάτω ἐκειτο ὠσπερ νεκρὸν* Προδρ. Ι 209· *εκατέβηκε εκ το κρεβάτι κάτου κ' εδιάβη ο Νεκτεναβὸς εκεί στην κατοικιά-του* Αλεξ. 133· **γ**) πίσω, στον ή από τον αφεδρῶνα (πβ. *κάτωθεν* Αχμέτ, Ον. $62^{23,25,27}$): *ἐνα ζεστὸ γλυστήρι τση βάνω κάτω να μπορεί τον πόνο να τση σύρει* Φορτουν. (Vinc.) Α′ 168· *῞Οταν ο ἀνθρωπος κενώσει και ἀνω και κάτω χολὴν μετά ανάγκης* Σταφ., Ιατροσ. 4^{103}. **2α**) Προς τα κάτω: *λίγα σαλεύγει το κορμί, λίγα το κλίνει κάτω* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 408· *λάμπει* (ενν. *η κανδήλα*)...*και φωτίζει απάνω και κάτω* Ιστ. πατρ. 198^{18}· **β**) (με ἀρθρο· εδώ μεταφ.) προς τα γήινα, τα ταπεινά: *αυτεἰν'* (ενν. *την φύσην*) *οπ' αγαπά δεξά κρατεί ν' αναβολεύγει, η αριστερά πάντα ζητά τα κάτω να στρατεύγει* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 28· **γ**) (ως αντικ. όρκου) η γη, τα γήινα: *μη ομόσετε μηδ' ἀνω μηδέ κάτω* Σπαν. V 181. **3α**) Κάτω από: *πυρ εξάπτουσι πολὺ κάτω του κακκαβίου* Προδρ. ΙΙΙ 294 (χφφ. CSA) (κριτ. υπ.)· *οι Φράγκοι κάτω του φορτιοῦ ἤτονε φυλαμένοι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 420^{5}· *ουδέν ἐχει ἀνω της γης, ουδέ κάτω της γης απόθεν να εμπορήσει να τον πλερώσει* Ασσίζ. 292^{18}· **β**) κάτω από τη γη, στο υπέδαφος: *εδώκασι βουλὴν την πέτραν να τρυπήσουν, να πάσινε κάτω βαθιά, βοτάνι να γεμίσουν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 499^{12}. **4α**) Σε παράλιο τόπο· σε ἐδαφος χαμηλότερο (συγκριτικά με ορεινό): *αν είδες το θαλάσσι το πώς κτυπά κιαμιά φορά κάτω στο περιγιάλι* Ερωφ. Α′ 321· *Τάχα...να κατέβηκε εδὼ στη βρύση κάτω η γαἰγα που μου ξέκοψε κ' ἐφυγ' εκ το μητάτο;* Πανώρ. Γ′ 265· *εκατεβήκαμε κάτου προς την σκήτην* Συναδ., Χρον. 43· **β**) ανατολικά (Για τη σημασ. βλ. Dawkins [Μαχ. Β′ 249, λ. *κατεβαίνω*]): *ο Ψαμμήτιχος...* (παραλ. 1 στ.) *...τα Δωδεκάνησα εἶχε στην επαρχιά-του* (παραλ. 6 στ.)· *εἶχ' ἐνα φίλον γκαρδιακόν, ρήγα στην Κύπρο κάτω* Βεντράμ., Φιλ. 136· *Αυγερινέ ξεκάθαρε* (ενν. *η Κωνσταντινοὺπολη*), *οποῦ ἐφεγγες τον κόσμον* (παραλ. 2 στ.) *και πέραν την Ανατολὴν, κάτου την Αντιοχείαν* Θρ. Κων/π. διάλ. 28· **γ**) (αόριστα) πέρα: *καίονται ὁλα τα εργαστήρια... ἐως κάτου εις το σταρόφορον* Συναδ., Χρον. 45· *Κάτω 'ς τσ' Αρκολιάς πάγω* Κατζ. Α′ 360· ἐκφρ. *επάνω-κάτω*=γ^{1}) πέρα-δῶθε: *μ' ἐγνοια πολλὴ να τόνε βρω γυρίζω απάνω-*

κάτω Ερωφ. Α′ 20· γ^{2}) (για στάση) ολόγυρα: *απάνω-κάτω θεωρεί* (ενν. *η κουρούνα*) *κ' ἐχει καλὴν ελπίδα* Αιτωλ., Μὺθ. 91^{24}· *σύρνεται* (ενν. *ο Δούκας*) *σε μια μερά κ' οι ἀλλοι απάνω-κάτω* (παραλ. 1 στ.)...*εστέκασιν ογιὰ να δου τόσο μεγάλο πράμα* Στάθ. (Martini) Γ′ 18· γ^{3}) *ἀνω και κάτω*=πέρα-δῶθε, εδώ κ' εκεί: *την νύκτα αι βίγλες-των ἀνω και κάτω τρέχουν* Κορων., Μποῦας 19· *κάθισον αυτὸν* (ενν. *τον ιέρακα*), *ἰνα μη ἀνω και κάτω περιέρχηται* Ιερακοσ. 491^{28}. **5**) Λιγότερο: *Περί μνηστευομένων και αρραβωνισμένων από ιγ' χρόνους και κάτω* Βακτ. αρχιερ. 165· *εκράτησαν αυτὸ* (ενν. *το κάστρον*) *χρόνους...ολίγους, κάτω των τεσσαράκοντα και ουχί επάνω* Χειλά, Χρον. 346· *παίδας ἐφεϱον από δωδεκαετοὺς και κάτω* ῞Εκθ. χρον. 74^{26}· ἐκφρ. *επάνω ή κάτω* βλ. ά. *επάνω* ΙΑ 1 ἐκφρ. *απάνω-κάτω* β. Υπερθ. *κάτω κάτω* (Για το σχηματ. του υπερθ. με επανάληψη του θετ. βλ. Jannaris, An Historical Greek Grammar 521): *ο ξένος...να ανέβει απάνου-σου, απάνου απάνου και εσὺ να κατέβεις κάτου κάτου* Πεντ. Δευτ. XXVIII 43. **῾Εκφρ.** *τα κάτω*=**α**) τα επίγεια: *με του οποίου την ενέργειαν γυρεὺομεν ὀχι τα κάτω* Χριστ. διδασκ.· **β**) το ἐδαφος: *επανέστρεφε* (ενν. *το τρυγόνι*), *τα κάτω εψηλάφα· πέντε φοϱάς ανέβηκε και πάλιν εκατέβη* Βὲλθ. 1143· *ο κάτω κόσμος*=ο ῞Αδης: *'ς τοῦτο τον κόσμο ν' ανεβῶ μ' όρισ' αποὺ τον κάτω* Ερωφ. Γ′ 326· *οι κάτω συγγενείς*=οι κατιόντες συγγενείς: *των ευγενῶν, των συγγενῶν των ἀνω και των κάτω* Επιθαλ. Ανδρ. Β′ 554· *η κάτω βασιλεία*=η επίγεια ζωή: *αντί της προσκαίρου τε και κάτω βασιλείας* Θρ. Κων/π. Βαρβ. 57· *η κάτω τύχη*=η κατώτερη, η λαϊκή κοινωνική τάξη: *από της πρώτης τάξεως μέχρι της κάτω τύχης ἀπαντες εσυνήχθησαν* Αχιλλ. Ν 1729· *ου των εντίμων γαρ εισίν οι πρέσβεις Αλεξάνδρου ή των ενδόξων σατραπῶν, αλλά της κάτω τύχης* Βίος Αλ. 5361· *αι κάτω χῶραι*=πεδινοί και παράλιοι τόποι: *Οικοῦντες γαρ εισίν* (ενν. *οι Αλβανίται*) *εν όρεσιν υψηλοίς και αβάτοις, κατερχόμενοι δὲ εκροὺσευον τας κάτω χώρας και ηφάνιζον* ῞Εκθ. χρον. 79^{17}. **Φρ.** *βάλλω κάτω* βλ. ά. *βάλλω* Α 1δ· *βάνω επάνω-κάτω* βλ. ά. *επάνω* ΙΑ 1· *βάνω κάτω* βλ. ά. *βάνω* Α′ 1β, 2α και 69· *βάνω κάτω στη γη*=θάβω, σκοτώνω: *Εσείς γαρ εγροικήσετε πὂχει καταστημένους τόσους αφέντες βασιλείς κάτου στη γη βαλμένους* Αλεξ. 2414· *βλέπω κάτω κάπ.*=θεωρώ κατώτερό-μου: *Γίνεσαι μέγας ἀνθρωπος, βλέπεις* (ἐκδ. *βλέπει*· διορθῶσ.) *-τους όλους κάτω* Αλφ. (Μπουμπ.) Ι 9· *βρίσκομαι κάτω*=μειονεκτώ: *οποὺ καταπιάνεται με μεγαλὺτερόν-του πάντοτε κάτω βρίσκεται* Αιτωλ., Βοηβ. 216· *είμαι κάτω*=βρίσκομαι στην εξουσία κάπ.: *να σε δώσει ο Κὺριος για κεφάλι και όχι για ουρά και να είσαι μόνε απάνου και να μην είσαι κάτου* Πεντ. Δευτ. XXVIII 13· *κατεβαίνω κάτω* βλ. ά. *κατεβαίνω*· *παίρνομαι κάτω*=καταβάλλομαι, απογοητεύομαι: *σαν τη λυγερὴν ιδοὺ* (ενν. *εκείνοι οπ' αγαποῦσι*) *κ' είν' πάντα ξεγνοιασμένη* (παραλ. 2 στ.) *παίρνουνται κάτω το ζιμιό, σκολάζουσι τον κόπο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 1130· *πέφτω κάτω*=**α**) ταπεινώνομαι: *οποὺ υψῶνεται πολλά εγλήγορα πέφτει κάτου* Διήγ. Αλ. G 274^{21}· **β**) θεωροῦμαι ανάξιος λόγου, απορρίπτομαι: *ἀπαντες κατένευσαν· «ο λογισμός-του», λέσι, «ένι φρόνιμος κι' ἀξιος και κάτω να μην πέσει»* Κορων., Μποῦας 55· *ρίχνω κάτω*=γκρεμίζω: *του Χριστοῦ την εκκλησιά πάσι να ρίξουν κάτω, αλλ' ἤτον πλήσια στερεά* Τζάνε, Κρ. πόλ. 188^{15}· *τρέπω κάτω*=ανατρέπω· (μεταφ.) ταπεινώνω: *η τύχη τρέπει τάχιστα κάτω τους επηρμένους* Βίος Αλ. 820.

κατώγαιο(ν) το, Προδρ. IV 177, Ψευδο-Σφρ. 330^{21}· *κατῶγι(ν),* Προδρ. IV 177 (χφ. g) (κριτ. υπ.), Βουστρ. 460, Πεντ. Γέν. VI 16, Αιτωλ., Μὺθ. 34^{16}, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1321, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ′ 386, 387, 539· *κατῶι,* Συναδ., Χρον. 41.

Από το επίθ. *κατώγαιος* (Ανδρ., Λεξ.). Οι τ. και σήμ.

Υπόγειο, κατῶι: *ἐκαμε το κατώγαιον αυτοῦ* (ενν. *του παλατιοῦ*) *αχοὺρι διά τα ἀλογα*

Ιστ. πατρ. 199[8]· *εκείνη έτσι ντυμένη εις το κατώγι εκάθετο, την ώρα κι' ανιμένει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 546.

κατώγαιος, επίθ., Παϊσ., Ιστ. Σινά 1820.

Από το επίρρ. *κάτω* και το ουσ. *γαία*. Η λ. τον 6. αι. (L-S).

Που βρίσκεται κάτω από τη γη, υπόγειος: *κύκλωθεν δέ της αυλής υπάρχουσι κελλία ανώγαια, κατώγαια, λελευκασμένα λία* αυτ. 1186.

κατωγεγραμμένος, μτχ. επίθ.

Από το επίρρ. *κάτω* και τη μτχ. *γεγραμμένος*. Η λ. σε έγγρ. του 16. και 17. αι. (Βλ. Βισβίζ., ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 98, 104, Ευαγγελ., Θησαυρ. 7, 1970, 216 και Μανούσ., Θησαυρ. 2, 1963, 77).

Που είναι γραμμένος στη συνέχεια, επόμενος, ακόλουθος: *ο Χορός των γυναικών... λέγοντας τα κατωγεγραμμένα βέρσα* Ερωφ. Ε' μετά στ. 666· *Μηδέ σάσε κακοφανούν τα κατωγεγραμμένα* Βεντράμ., Γυν. 5.

κατώγι(ν) το, βλ. *κατώγαιο(ν)*.

κάτωθεν, επίρρ., Ιερακοσ. 465[3], Διγ. (Trapp) Esc. 1653, Ερμον. Πρόλ. 92, Ψευδο-Σφρ. 538[25], Τζάνε, Κρ. πόλ. 518[3]· *κάτωθε,* Τζάνε, Κρ. πόλ. 212[26].

Το αρχ. επίρρ. *κάτωθεν*.

1α) Κάτω από· κάτω: *Κάτωθεν...τραπέζης της αγίας* Παϊσ., Ιστ. Σινά 811· *μακρύς ένοι ως κυπάρισσος* (ενν. ο *μείραξ*), *λιγνός ώσπερ καλάμι, επάνωθεν και κάτωθεν ανοικτός ώσπερ λέων, ξανθός και σγουροκέφαλος* Αχιλλ. Ν 100· **β**) παρακάτω: *ανάγκασεν τον υιόν-του διά να έλθει εις τον ρήγα εις την Κύπρον και έγραψέν-του έναν χαρτίν, καθώς κάτωθεν δηλοί* Μαχ. 640[23]. **2**) (Γεωγρ.) δυτικά (Για τις σημασ. βλ. Dawkins [Μαχ. Β' 249, λ. *κατεβαίνω* και *κάτωθεν*]): *αυτήν του Πέλοπος νήσον κατέλαβε και τας κάτωθεν αυτής νήσους ελύπουν, Ζάκυνθόν-τε και Κεφαλληνίαν* Ψευδο-Σφρ. 242[13]· έκφρ. *το κάτωθεν*=προς δυσμάς: *τα ξύλα τους Γενουβήσους και τους Βενετίκους επήγεν το κάτωθεν εις τον τόπον-του* Μαχ. 282[11].

κατώθεο, επίρρ., βλ. *κατωθιό*.

κατωθέον, επίρρ., βλ. *κατωθιό*.

κατωθεός, επίρρ., βλ. *κατωθιό*.

κατωθιό, επίρρ., Πεντ. Γέν. XXIV 2, XXXVI 33, ·Εξ. XXI 24, XXVI 21, XXXII 19, Λευιτ. XV 10, XX VII 32, Αρ. III 12, 45, VI 18, Δευτ. II 25, III 17, XXVIII 23, κ.π.α.· *κατώθεο,* Ιων. IV[5]· *κατωθέον,* Ερμον. Υ 148· *κατωθεός,* Βεν. 33· *κατωθιόν.*

Από το *κάτωθεν* (Για το σχηματ. βλ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 503, λ. *αποκατωθιό*]).

1) Κάτω, κάτω από: *επλέρωσαν τα νερά από το φλασκί και έριξεν το παιδί κατωθιό ένα απέ τα δέντρα* Πεντ. Γέν. XXI 15· *ιπί τα όρη τα ψηλά και ιπί τα λαγκάδια και κατωθιό παν δέντρο τρυφερό* Πεντ. Δευτ. XII 2· *εσκεπάστηκαν όλα τα όρη τα ψηλά ός κατωθιό όλον τον ορανόν* Πεντ. Γέν. VII 19· (μεταφ.): *ότι να δέρει ανήρ τον σκλάβο-του...με το ραβδί και να απεθάνει κατωθιό το χέρι-του* (ενν. *ο σκλάβος*) *ξεγδικιωμό να ξεγδικιωθεί* Πεντ.

·Εξ. XXI 20. **2**) Στην (από την) εξουσία, δικαιοδοσία κάπ.: *είπεν αυτεινής ο άγγελος του Κύριου: «Στράφου προς την κερά-σου και κακουχίσου κατωθιό τα χέρια-της»* Πεντ. Γέν. XVI 9. **3α**) Αντί για, στη θέση κάπ.: *εξάλειψάν-τους αποομπροστά-τους και έκατσαν κατωθιό-τους* Πεντ. Δευτ. II 12· *τώρα ας κάτσε εδά ο σκλάβος-σου κατωθιό το παιδί, σκλάβος του αφεντός-μου· και το παιδί ας ανέβει με τα αδέρφια-του* Πεντ. Γέν. XLIV 33· *ανέβασέ-το* (ενν. *το κριάρι*) *για ολοκαύτωμα κατωθιό τον υιό-του* Πεντ. Γέν. XXII 13· **β**) μετά από: *Εφτά μέρες να τα φορέσει ο γεριάς κατωθιό-του από τα παιδιά-του ός να έρτει προς τέντα-του τάρωμα να δουλέψει εις το άγιο* Πεντ. ·Εξ. XXIX 30· *Εκεί απέθανε ο Ααρών και εθάφτην εκεί και εγερίεψεν ο Ελεάζαρ ο υιός-του κατωθιό-του* Πεντ. Δευτ. X 6. **4**) Εναντίον κάπ.: *ιδού εσηκωθήκετε κατωθιό τους γονεούς-σας ανάθρεμμα αθρώπων φταισμένων* Πεντ. Αρ. XXXII 14. **5**) (Γεωγρ.) προς τα δυτικά (πβ. ά. *κάτωθεν*): *Ο Βυζάντιος και μέγας καπετάνος ήλθεν εις της Θαρσίας το στένωμα, κατωθιόν του Ιέρκου και έπεσεν εις της Μαύρης θαλάσσης τον λαιμόν, της Σκουτάρης κοντά* Διήγ. Αλ. V 55.

κατωθιόν, επίρρ., βλ. *κατωθιό*.

κατώι το, βλ. *κατώγαιο(ν)*.

κατωμαγούλα η· *καταμαγούλα.*

Από το επίρρ. *κάτω* και το ουσ. *μαγούλα*. Ο τ. *καταμαγούλα* με αφομοίωση του α της β' συλλαβής. Εσφαλμ. ο Ξανθ., B-NJ 5, 1927, 358=Μελετ. 228, διόρθ. σε *κατωμαγούλαν*. Πβ. *κατωμάγουλον*, ετυμ.

Φαγητό που παρασκευάζεται από την κάτω σιαγόνα του χοίρου (Για τη σημασ. βλ. Ξανθ., ό.π.): *καταμαγούλαν σύγλωσσην μετά χοιρομερίων* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 378.

κατωμάγουλον το· *καταμάγουλον.*

Από το επίρρ. *κάτω* και το ουσ. *μάγουλον*. Ο τ. *καταμάγουλον* με αφομοίωση του α της β' συλλαβής (Πβ. Παράφρ. Μανασσ. 300 και ά. *καταμαγούλα*).

Η κάτω σιαγόνα: *από το κατωμάγουλον γοργόν πιάνει, κρατεί-τον* Διγ. (Trapp) Esc. 688· *τα καταμάγουλα των γενείων αυτού υπό της οργής κινών* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 484, κριτ. υπ.).

κατωμασέλα η.

Από το επίρρ. *κάτω* και το ουσ. *μασέλα*. Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Ξανθ., Μελετ. 379), όπως και *καταμάσελο*.

Κατωσάγονο: *Πού 'ν' οι κατωμασέλες-σου, τα δόντια, τα βυζιά-σου κ' η σάρκα-σου τι εγίνηκε...;* Τζάνε, Κατάν. 27.

κατωμίζω, βλ. *κατουμίζω*.

κάτων, επίρρ., βλ. *κάτω*.

κατωσάγονο το· *κατασάγονον,* Πεντ. Δευτ. XVIII 3· *κατωσάγουνον,* Σπανός (Eideneier) Β 90.

Από το επίρρ. *κάτω* και το ουσ. *σαγόνι*. Ο τ. *κατασάγονον* σε χφ. του 19. αι. (Κουκ., ΒΒΠ Ϛ' 250). Ο τ. *κατωσάγουνον* και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ., Κρ. Ε', λ. *κατωσάγουνο*). Τ. *κατασάγουνον* στο Somav. Για τη λ. βλ. Τσουδερ., Ορολογ. 105-6. Η λ. και σήμ.

Το πηγούνι: *έτρεμε το κατασάγονόν-του* Σπανός (Eideneier) Α 268.

κατωσαγούνα η· *κατασαγούνα.*

Από το επίρρ. *κάτω* και το ουσ. *σαγούνα* που απ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ'). Ο τ. από αφομοίωση. Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Τσουδερ., Ορολογ. 106), καθώς και το επίθ. *κατωσαγουνάτος* (Ξανθ., Μελετ. 360).

Κάτω σαγόνι: *να σε έγγισα δαμίν εις την κατασαγούναν και να σε εξεστόμωσα έως τον μέλιγγά-σου* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 894.

κατωσάγουνον το, βλ. *κατωσάγονο.*

κατώτερος, επίθ., Γλυκά, Αναγ. 368, Σουμμ., Ρεμπελ. 181.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ.

α) Που είναι σε υποδεέστερη θέση, χειρότερος: *Αισχρόν εστί τον ισχυρόν Δαρείον βασιλέα* (παραλ. 3 στ.) *πεσείν εκ δόξης ευγενούς προς κατωτέραν τύχην* Βίος Αλ. 1816· **β**) ταπεινός (στην κοινωνική ιεραρχία): *μόνον ο Θεός έδωσε...μερικών...τες εξουσίες και οι κατώτεροι να τες βλέπουν και να τες τιμούν και να στέκονται εις την υποταγήν των μεγαλυτέρων και εξουσιαστάδων* Σουμμ., Ρεμπελ. 183· **γ**) (στον υπερθ. βαθμό) που είναι πάρα πολύ κάτω, πολύ βαθιά: *Ρύσαι ημάς, ω Κύριε, εξ Άδου κατωτάτου,* από τα βάθη *τα πικρά του δολερού θανάτου* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1151.

κατωτυχής, επίθ.

Από το επίρρ. *κάτω* και το ουσ. *τύχη.*

(Το ουδ. ως ουσ.) το κατώτερο κοινωνικό στρώμα: *συλλέξαντες εκ πασών των γενεών και ταύτα το πλέον κατωτυχές και αγροτικόν* Δούκ. 171^{8}.

κατωφερώς, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. *κατωφερώς.*

Κατηφορικά, με φορά προς τα κάτω: *Απέχουν* (ενν. τα όρη) *μίλια τέσσαρα από την θείαν Βάτο,* *από δε του περιβολιού Αποστόλων των θείων* *αφίστανται κατωφερώς έως τριών σταδίων* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1676.

κατώφιλιο και **κατώφλιν** το, βλ. *κατώφλιον.*

κατώφλιον, το, Μαχ. 78^{3}, Διήγ. Αγ. Σοφ. 156^{2}, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1434, Συναδ., Χρον. 55· *κατώφιλιο,* Πανώρ. Γ' 580, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 393· *κατώφλιν,* Προδρ. IV 9 (χφ. g) (κριτ. υπ.).

Από το επίρρ. *κάτω* και το ουσ. *φλιά.* Η λ. στον τ. *κατώφλι* και σήμ.

Το κάτω μέρος της εισόδου μεταξύ των παραστάδων: *εύρεν και μαγικά καμώματα εις το κατώφλιον της πόρτας-του* Συναδ., Χρον. 42· *στέκεται στο κατώφιλιο η λησμονή και φράσσει,* *ουδέναν...έσωθεν αφήνει να περάσει* Αχέλ. 1390.

κατωφορικός, επίθ., βλ. *κατηφορικός.*

κατώφορον το.

Το ουδ. του επίθ. *κατώφορος* ως ουσ. Η λ. τον 7. αι. (Lampe, Lex., λ. *κατώφορος*).

Κατηφορικός δρόμος, κατηφοριά (εδώ με ηθ. σημασ.): *αν εύρουν εις κατώφορον ψυχήν αναγκασμένην* Γλυκά, Στ. 187.

καύκα η, Σπαν. (Ζώρ.) V 405, 651, Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 475, 685, Συναξ. γυν. 443· *καύχα,* Σαχλ. Ν 269, Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 524, Σαχλ., Αφήγ. 724, Γράμμα κρ. διαλ. 39, Μαχ. 264^{35}.

Πιθ. από το ουσ. *καύκος* (ο)=«κούπα» (Βλ. Χατζή, Αθ. 41, 1929, 257 και Meyer BZ 3, 1894, 163). Για τη λ. *καύκος* (ο) βλ. Chantraine, Dict. étym., λ. *καύκος.* Η λ. σε Γλωσσάρ. (L-S) και σήμ. σε ιδιώμ. Ο τ. στο κυπριακό ιδίωμ. (Andr., Lex.).

Ερωμένη (για τη χρήση της λ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β' 207): *Όπου επάρει γυναίκα εις το οσπίτιν-του...ας θέσει μαρτυρίαν...ότι επαίρνει-την ως δουλεύτριάν-του...,ότι εάν μιγεί μετ' αυτής να λογισθεί ως καύκαν-του, ειδ' ου μη γε και λάβει-την αμάρτυρον και μιγεί μετ' αυτής λογίζεται ως γυναίκα-του και τα παιδία τα ποιήσει μετ' αυτής έστιν νόμιμα* Ελλην. νόμ. 555^{26}· *Ηξεύρετε ότι ο αυτός ρε Πιέρ είχεν άλλη μίαν καύχαν, την τάμε Τζίβαν τε Σταντιλίου, γυναίκα του σιρ Γρινιέρ Λε Πεντίτ* Μαχ. 218^{18}.

καυκάλιον το, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1294.

Από το ουσ. *καύκαλον* και την κατάλ. *-ιον.* Για τη λ. βλ. και L-S. Τ. *καυκάλι(ν)* στην Κρήτη (Ξανθ., Μελετ. 351) και στο ποντιακό ιδίωμ. και τ. *καυκάλλιν* και σήμ. στην Κύπρο (βλ. Χατζ., Διασπ. 19).

«Κούπα», ποτήρι· εδώ «κρασοβόλι» (Για τη σημασ. της λ. βλ. και Κουκ., ΕΕΒΣ 10, 1933, 115): *Ελθέ εις το μετόχιον ίνα εστιαθήση* *(ίσως σε και καυκάλιον ο μοναχός ποτίση)* αυτ. 1658.

καύκαλο(ν) το, Πικατ. 519, Πεντ. Γέν. XLIX 26, Έξ. XVI 16, Αρ. I 2, 18, 20, 22, Δευτ. XXVIII 35, XXXIII 16, 20, Αχέλ. 1045, Στάθ. (Martini) Α' 178, Γ' 228, Διακρούσ. 80^{24}· *καύχαλον.*

Από το ουσ. *καύκα* και την κατάλ. *-αλον.* Βλ. και Chantraine, Dict. étym., λ. *καύκος* και L-S. Η λ. και σήμ. σε ιδιώμ.

1) Κρανίο, κεφάλι (Βλ. και Κουκ., Αθ. 29, 1917, 100): *Τα αίματα ετρέχασι κάτω προς τα χαντάκια,* *τα καύκαλα με τους μυαλούς μέσα εις τα χαράκια* Διακρούσ. 103^{10}· *μάθε να μιλείς καλά γή σπω το καύκαλό-σου* Στάθ. (Martini) Γ' 234. **2**) (Συνεκδ.) το άτομο: *να πάρεις πέντε πέντε ξάγια για το καύκαλο* Πεντ. Αρ. III 47. **3**) Το ξεροψημένο πάνω μέρος της πίττας ή του ψωμιού: *εις το καύκαλον της πίττας* Χρησμ. (Βέης) 13^{7}. **4**) Το πάνω μέρος του υποδήματος που σκεπάζει τον ταρσό και το μετατάρσιο του ποδιού (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ Δ' 400 και Ξανθ., Χρ. Κρ. 1, 1912, 539-40): *τα ποδηματίτσια-της χρυσά διακεντισμένα,* *τα καύχαλα ήσαν χυμευτά κ' οι πτέρνες με τους λίθους* Διγ. (Trapp) Esc. 1487.—Ως τοπων.: Βουστρ. 462.

καύκημα το, βλ. *καύχημα.*

καυκησά η, βλ. *καυχησιά.*

καυκησάρης ο, βλ. *καυχησιάρης.*

καύκηση η, βλ. *καύχησις.*

καυκί το, βλ. *καυκί(ν).*

καυκίζω.

Από τον αόρ. του *καυκούμαι.* Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *καυχίζω*).

Καυχησιολογώ: *τους χρόνους του Μαθουσαλέμ να ζήσω αποφασίζου* (ενν. τα ά-*στρα*). ΖΗΝΩΝ: *Ποιους χρόνους του Μαθουσαλέμ! Κέρβερε, τι καυκίζεις; εσύ, του κόσμου γέλασμα, να στέκεις και να ορίζεις* Ζήν. Α' 163.

καυκί(ν) το, Διήγ. Βελ. 530, 534, 536, 545, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1856, Τζαμπλάκ. 58, Ερωφ. Α' 606, Ιστ. Βλαχ. 2093, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [679]· *καυκίον*, Αρσ., Κόπ. διατρ. [617]· *καυχί(ν)*, Γεωργηλ., Βελ. 688, Ριμ. Βελ. 897, 898, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [925].

Από το ουσ. *καύκα* και την κατάλ. *-ίον*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.) και σε ιδιώμ. Βλ. και L-S, λ. *καύκος*. Για μεσν. μνεία βλ. Αντωνιάδου, Εις μνήμην Λάμπρ. 371 και Leroy-Molinghen, Byz. 35, 1965, 213 σημ.

1) Κούπα, ποτήρι· τάσι (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 156, 158-60): *καυκίν κρασίν ου δίδουν-με, τό λέγουν ευλογίαν* Προδρ. ΙΙΙ 124· *εις το άλλον-του καυχί παρόμοιον ποτήρι* Τζαμπλάκ. 14· *είδοσαν Βελισάριον τυφλόν διακονιάρην μετά καυχίν, μετά ραβδίν* Γεωργηλ., Βελ. 799. **2**) Κοίτη ποταμού: *Ως ποταμός...όντα φουσκώσει κ' εις το καυκί-ντου δε χωρεί* Πανώρ. Γ' 400.

καύκισμα το, βλ. *καύχημα*.

καυκοπούλα η, βλ. *καυχοπούλα*.

καύκος ο, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 415· *καύχος*, Τρωικά 535[7], Πουλολ. (Τσαβαρή) 172, 196, Σαχλ. Ν 247, Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 262, 275, Σαχλ. Β' (Wagn.) P 481, Σαχλ., Αφήγ. 739, Συναξ. γυν. 750, 804, 808, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [1073].

Από το θηλ. ουσ. *καύκα*. Η λ. και σε Γλωσσάρ. (L-S) και τον 9. αι. (Lampe, Lex.).

Εραστής, αγαπητικός: *Απόντες ήμουν κοπελιά... την αμαρτιάν ηγάπησα, τους καύχους επεθύμουν* Σαχλ., Αφήγ. 856.

καυκούλος ο.

Άγν. ετυμ.

Πρήξιμο, φουσκάλα: *Ο ιέραξ καυκούλον εάν έχη εις τους πόδας αυτού, ποίησον κωδωνίσκην μικράν καθώς ο καυκούλος* Ορνεοσ. αγρ. 561[22].

καυκούμαι, βλ. *καυχούμαι*.

καυλίον το.

Το μτγν. ουσ. *καυλίον*.

Κοτσάνι, μίσχος: *φάγε και αμύγδαλα πικρά ε' ή γ' και κράμβης καυλίον, αν έχει με το άνθος* Ιατροσ. 23[160].

καυλίσκος ο, Ιερακοσ. 477[22].

Το μτγν. ουσ. *καυλίσκος*.

Το κοίλο μέρος της ρίζας του φτερού: *Πτύξας το ζώον ευφυώς τους καυλίσκους των πτερών αξουγγίω άρκτου κατάχριε και παραχρήμα πτεροφυήσει* αυτ. 376[2].

καύλος το.

Από το αρχ. ουσ. *καυλός* με αλλαγή γένους.

Βλαστός, κοτσάνι: *Έοικε δέ η Πελοπόννησος πλατάνου φύλλω εις πάντα· του δέ φύλλου το καύλος ο Ισθμός εστίν* Ψευδο-Σφρ. 246[21].

καυλωμένος, μτχ. επίθ.

Από το *καυλώνω*.

Που έχει σχήμα στελέχους, βλαστού: *θέλεις ιδεί τον Πούπο, οπού έναι ακρωτήρι ψιλόν καυλωμένον* Πορτολ. Β 29[12].

καύμα το, Καλλίμ. 406, Διγ. (Trapp) Gr. 1153, Διγ. (Trapp) Esc. 1669, Λίβ. (Lamb.) Ν 921, Λίβ. Esc. 1062, Αχιλλ. Ο 191, Αλφ. ξεν. 116, Έκθ. χρον. 66[4], Ιστ. πολιτ. 76[16], Διακρούσ. 106[6]· *κάημα· κάμαν*.

Το αρχ. ουσ. *καύμα*. Ο τ. *κάημα* και σήμ. ιδιωμ. (Kahane, Sprache 373. Τ. *κάμα* και σήμ.

1) Υπερβολική ζέστη: Διγ. Ζ 1883. **2**) Κάψιμο· θυσία: *Η ευκή τσ' ευκής-μου, στο σφάμα-σου, στο κάημα-σου, στ'απομισσέ-τέκνο-μου, εις τα στρατέματά-σου,* Θυσ.[2] 844. **3**) Ψυχικός πόνος, «καημός»: *Σκλερόν, με δίχα λύπην ριζικόν-ματά-σου που να μεν παύγει πριν τοθ θάνατόν-μου! μου, το μισσεμάν-της νά 'χει τόσον κάμαν* Κυπρ. ερωτ. 101[11].

καυματίζομαι.

Το μτγν. *καυματίζομαι*.

Υποφέρω από πυρετό: *Εις καυματισθέντα ή κοπωθέντα* (ενν. *κύνα*) Κυνοσ. 590[1].

καυματισμός ο.

Από το *καυματίζω* και την κατάλ. *-μός*.

Πυρετός: *Περί καυματισμού* Ορνεοσ. 580[26].

καυματώδης, επίθ.

Η λ. στον Ιπποκράτη και Αριστ.

Υπερβολικά ζεστός: *καιρός ψυχρός ή καυματώδης* Φυσιολ. 370[26].

καυματώνομαι.

Από το *καυματόω* (Sophocl.).

Υποφέρω, βασανίζομαι από τη ζέστη: *Χιόνες ήσαν κείμενοι και κρύσταλλοι και πάγοι εις ψυχοπαρηγόρημαν παντός καυματωμένου* Καλλίμ. 404.

καυμένος, μτχ., βλ. *καίω*.

καύξος ο ή **καύξον** το.

Άγν. ετυμ.

Καύξον μετά υδρομέλιτος συντετριμμένον εις ποτόν τω ιέρακι δος και την σικχασίαν επαίρει Ορνεοσ. αγρ. 563[13].

καύσις-ση η, Ασσίζ. 155[4], 406[11], Μάρκ., Βουλκ. 343[6], Κορων., Μπούας 57, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 434, Τζάνε, Κρ. πόλ. 247[3].

Το αρχ. ουσ. *καύσις*. Η λ. και σήμ.

1α) Μεγάλη θερμότητα: *πυρός πολλού την καύσιν δεν 'πομένει* Κορων., Μπούας

58· **β**) μεγάλη ζέστη, καύσωνας: *φλογίζει-μας η καύσις του ηλίου* Διγ. (Trapp) Esc. 878· *έλθεις να καταπαύσεις από τον κόπον της οδού και της μεγάλης καύσης* Παϊσ., Ιστ. Σινά 290· *από την καύσιν την πολλήν περίσσα διψασμένοι* Αχέλ. 1095. **2α**) Λύπη, «καημός»: *την καύσην την πολλήν, την έχει η καρδιά-του* Περί ξεν. Α 17· **β**) μαρτύριο, τιμωρία: *ο θάνατος φθάνει· και τι εκερδίσαν; (*παράλ. 2 στ.) *εις κόλασιν αιώνιον και καύσιν της ψυχής-τους* Πένθ. θαν.^{2} 548· *η καύσις της προπατορικής αμαρτίας* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 405. **3**) Δικαιοδοσία: *ει δε δώσει κάτις πράγμαν οπού έχει την καύσιν, ήγουν την εξουσίαν ενού μέρους* Ασσίζ. 154^{31}.

καυστηρία η.

Από το ουσ. *καυστήριον* (L-S, λ. *καυτήριον*).

Καυτηριασμός: *Καυστηρίαν ποίησον μετά λιγνού σιδήρου, πλην ίνα έχης παντοίαν προσοχήν ίνα μη καύσης νεύρον* Ορνεοσ. 580^{14}.

καυστηριασμός ο.

Από το *καυστηριάζω* και την κατάλ. *-μός*. Η λ. και σήμ.

Είδος βασανιστηρίου· κάψιμο με πυρακτωμένο σίδερο: *ιματισμόν πολυτελή διά πολλών βασάνων και καυστηριασμών συλλέξας* Δούκ. 109^{15}.

καυστήριος, επίθ.

Από το ουσ. *καυστήριον* (L-S, λ. *καυτήριον*).

Που καυτηριάζει: *Λάβε από καυστηρίου λύχνου βράζοντος τα υποκάτω του τραχήλου της λυχνίας και συχνώς τον τόπον άλειφε* Ορνεοσ. αγρ. 557^{10}.

καυστηρός, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *καυστηρός*.

Πολύ ζεστός, καυτός: *Πέφυκε σφόδρα καυστηρόν ύδωρ ανακοχλάζον, κινούμενόν τε βίαιον και ήχον απεργάζον* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1997.

καυστικός, επίθ., Ερμον. Β 21, Λιβ. Ν 444.

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ.

1) Που καίει: *παραδούναι τω πυρί τω καυστικώ την κόρην* Φλώρ. 462· *ο Κρονίδης στέλλει με μάνητα και με θυμόν το καυστικόν-του βέλι* Ζήνου, Βατραχ. 440. **2**) (Προκ. για βοτάνι) βοτάνι ή φάρμακο που επιφέρει καυτηρίαση· (εδώ μεταφ.): *η τόση κακή πληγή δεν θέλει παρά καυστικόν βοτάνι* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 404.

καυσώδης, επίθ.

Η λ. στον Ιπποκράτη και το Θεόφραστο.

Πολύ ζεστός, καυματώδης: *ο καιρός είναι λίαν καυσώδης* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1724.

καύσων(ας) ο, Διγ. Ζ 4508, Διγ. (Trapp) Esc. 1783, Φυσιολ. (Offerm.) G 98^{9}, Θησ. Ι' [30^{3}], Κορων., Μπούας 57, Διγ. Άνδρ. 408^{34}.

Το μτγν. ουσ. *καύσων*. Η λ. και σήμ.

1) Υπερβολική ζέστη, καύμα: *έβγαλε* (ενν. *η Μαξιμώ*) *το επιλουρίκιον, διότις ήτον ο καύσων πολύς* Διγ. Άνδρ. 396^{1}· *τη ιζ' του Ιουλίου μηνός...εγεγόνει παγκόσμιος καύσων* Σφρ., Χρον. μ. 68^{18}. **2α**) Πόνος, λύπη: *Ου γαρ χηρείας καύσωνα συ δύνασαι υπομεί-*

ναι εν τω μη έχειν σε τινά εις τον παρόντα κόσμον Διγ. Ζ 4341· *Ιδού, τα εθάρρουν από-σου, υιέ-μου, να κερδίσω. Ήλπιζον έχειν θησαυρόν, καύσωνα δ' έχω μέγαν* Σπαν. (Λάμπρ.) Va 33· **β**) πόθος: *εμπόρει να σε δώσου ανταμοιβή στον καύσωνα του Έρωτος πόναι μπρός-σου* Θησ. Θ' [68^{8}].

καυτηρίασις η.

Από το *καυτηριάζω*. Η λ. και σήμ.

Κάψιμο με πυρακτωμένο εργαλείο (μέθοδος θεραπευτική): *κακώς έχει μοι...το σκέλος...εξ αιτίας τοιαύτης: πεποίηται μοι προ πολλών χρόνων καυτηρίασις* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 79^{16}.

καύχα η, βλ. *καύκα*.

καύχημα το, Προδρ. ΙΙ G 1, Διγ. (Trapp) Gr. 3621, Διγ. Ζ 1287, 4149, Βίος Αλ. 4072, 4093, Δούκ. 385, Ζήν. Πρόλ. 35, 64, Τζάνε, Κρ. πόλ. 503^{14}, κ.π.α.· *κ α ύ κ η μ α*, Θρ. Κων/π. (Mich.) 3, 51, 58· *κ α ύ κ ι σ μ α*, Ροδολ. Β' [126]· *κ α ύ χ η μ α ν*, Φλώρ. 110· *κ α ύ χ ι σ μ α*, Διγ. (Hess.) Esc. 718.

Το αρχ. ουσ. *καύχημα*. Η λ. και σήμ.

1α) Καυχησιολογία: *ψέματα είπεν ο χωριάτης* (παραλ. 1 στ.), *όλα όσα ήσαν λόγια εύκαιρα, καύχημα των Ρωμαίων* ... *όπου επαινούνται ολοστινοί και ψέγουν τους εχτρούς-τους* Χρον. Μορ. Η 3836· *μή ταραχθήτε τοις κενοίς καυχήμασι Δαρείου, ών ούτος ως υπέρογκος μεγαλαυχεί και γράφει* Βίος Αλ. 1741· *εκαυχήσθησαν καυχήματα ψεύστικα* Διγ. Άνδρ. 342^{1}· **β**) έπαρση, αλαζονεία: *με περίσσον καύχημα 'ς κείνην την μάχην δράμαν* Αχέλ. 336· *τι ωφελεί η έπαρσις και η αλαζονεία* ... *και τα πολλά καυχήματα τά έχεις, αλογάκιν;* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 782. **2α**) Αφορμή περηφάνειας, καυχησιολογίας: *μόνος οδεύει πάντοτε καύχημα τούτο* (ενν. *την ανδρείαν*) *έχων* Διγ. (Trapp) Gr. 2896· *να στερηθούμεν...την τιμήν και το καύχημα του όλου-μας γένους το μεγαλότατον* Χίκα, Μονωδ. 50· **β**) αιτία δόξας, αγαλλίασης: *Των ορθοδόξων καύχημα είναι πάντ' ακουσμένη* (ενν. *η Παναγία*) (παραλ. 1 στ.),...*ας δράμομεν σ' αυτείνην* (παραλ. 2 στ.) *και στων δικαίων την χαράν να μας καταξιώσει* Διακρούσ. 117^{13}· *Πας γαρ επιμελούμενος με δύναμιν Υψίστου* ... *έχει ελπίδα και τιμήν και καύχημα και πλούτον* Διήγ. Βελ. Neap. 107· *των παρθένων καύχημα* (ενν. *συ η Θεοτόκος*) Εις Θεοτ. 25· **γ**) αντικείμενο καύχησης, καμάρι: *τέκνον-μου ποθεινότατον, καύχημα των γονέων* Διγ. Ζ 1481· *Εχάσασιν...την Πόλην την αγία, το θάρρος και το καύχημα και την απαντοχήν-τους* Ανακάλ. 4· *του καλού ποιμένος* ... *Ιακώβου, ...οπ' είναι καύχημα εις των Ελλήνων γένος* Λίμπον. 464.

καυχησά η, βλ. *καυχησιά*.

καυχησάρης ο, βλ. *καυχησιάρης*.

καυχησιά η· *κ α υ κ η σ ά*, Πανώρ. Β' 127· *κ α υ χ η σ ά*, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 890, Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [94], Τζάνε, Κρ. πόλ. 345^{10}· *κ α υ χ η σ ί α*, Διγ. (Trapp) Esc. 1220, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 983, Βεντράμ., Φιλ. 143.

Από το ουσ. *καύχησις* και την κατάλ. *-ιά*. Η λ. και σήμ.

Καυχησιολογία: *καυχησά το στόμα-μου και ψόματα δεν έχει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 900· *πέσανε οι καυχησές οπού 'λεγε να κάμει:* ... *να βγει το αίμα των Τουρκών, να τρέξει* ... *σαν ποτάμι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 428^{3}· *Μισεύγει με την εντροπή και πλιο-του δεν εφάνη·* ... *τούτους τσ' όμορφους καρπούς η καυχησά τσι κάνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 2168· *πάν-*

τα-του μ' αγριότητα και καυχησά μαλώνει (ενν. ο Δρακόμαχος) Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1840.

καυχησιάρης, επίθ.· *κ α υ κ η σ ά ρ η ς,* Φορτουν. (Vinc.) Β' 443· *κ α υ χ η σ ά ρ η ς,* Κατζ. Α' 165, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 892.

Από το ουσ. *καύχηση* και την κατάλ. *-ιάρης*. Ο τ. *καυχησάρης* στο Βλάχ. Η λ. και σήμ.

Που καυχιέται, αλαζόνας: *στη δύναμή-του επαίρνετο, πολλά 'τον καυχησάρης* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 263.

καύχησις-ση η, Σταυριν. 245, Εγκ. αγ. Δημ. 106^{53}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 583^{2}, 587^{13}· *κ α ύ κ η σ η,* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 890, 900, 1840 (κριτ. υπ.).

Το μτγν. ουσ. *καύχησις*. Η λ. και σήμ.

1α) Καυχησιολογία, κομπασμός: *ουδέν το καταδέχομαι να γράψω πλαστά λόγια και δε 'ν' καιρός της καύχησης, αμμέ 'ναι μοιριολόγια* Γεωργηλ., Θαν. 187· *άλλοι είν' εδώ που τούτες-σου τσι καύχησες περνούσι μ' αληθινά καμώματα και πάλι δε μιλούσι* Ερωφ. Ιντ. γ' 57· *διά παλαιότητα φυλών, χωρών και τόπων γίνεται πολλή καύχησις στα γένη των ανθρώπων* Λίμπον. Επιλ. 92· *η πολλή καύχησις ουκ αγαθή υπάρχει* Διγ. Ζ 355· *Στην Ρόδον ένας άνθρωπος είπεν εις καύχησίν-του πως πήδημα επήδησε πολύ διά την τιμήν-του* Αιτωλ., Μύθ. 14^{1}· **β**) αφορμή καυχησιολογίας: *Ρωμαίοι αγαπημένοι-μου κι' ανάπαυσις του νού-μου, καύχησις του στομάτου-μου κι' ολπίδα του κορμιού-μου* Τζάνε, Κρ. πόλ. 556^{16}· *το αίμα-σου θα χώσω να το κρατώ σε καύχησιν εις όποια ιμπέρια δώσω* Τζάνε, Κρ. πόλ. 512^{26}· **γ**) αντικείμενο καύχησης, καμάρι: *Η καύχησις των Κρητικών έπεσε κ' εσκλαβώθη* Τζάνε, Κρ. πόλ. 565^{17}.

καυχίζω, βλ. *καυκίζω.*

καυχί(ν) το, βλ. *καυκί(ν).*

καύχισμα το, βλ. *καύχημα.*

καυχίτσα η, Καλλίμ. 2210, 2414, Βέλθ. 1007, Λιβ. Ρ 1282, 1432, Λιβ. Sc. 382, 624, Λιβ. Ν 1241, 1287, Διγ. Ἀνδρ. 315^{32}.

Από το ουσ. *καύχα* και την κατάλ. *-ίτσα* (Βλ. Meyer, BZ 3, 1894, 162 κε.). Η λ. στο Du Cange (λ. *καύχος*).

α) Κόρη: *Σύρτε εις το...ρυάκιν να ιδείτε. Εχθές εις αυτό εσφάξαμεν ευγενικάς καυχίτσας, διότις δεν επείθουνταν να κάμουσιν εκείνα οπού τους ελέγαμεν* Διγ. Ἀνδρ. 321^{23}· *Εζωγράφισεν δὲ και τον Ἔρωτα και ήτον πτεροφόρος...και έσυρνεν από τον τράχηλον ερωτικάς καυχίτσας* Διγ. Ἀνδρ. 315^{25}· **β**) παρακόρη, δούλα, συνοδός (Βλ. και Κουκ., ΒΒΠ Β' 207): *θέλω...* (παραλ. 1 στ.)...*και δουλευτάς ολίγους ή μάλλον μηδέ δουλευτάς, αλλά καυχίτσαν μίαν* Καλλίμ. 1872· *εξέβην η Ροδάμνη* (παράλ. 1 στ.) *να περιπατεί...το πύργωμαν του κάστρου, μετά καυχίτσαν μοναχήν να συχνοασχολείται* Λιβ. Sc. 155.

καυχόδια η, βλ. *καυχουδιά.*

καυχοκτόνος, επίθ.· *κ α υ χ ό κ τ ο ν ο ς.*

Από το ουσ. *καύχος* και το *-κτόνος*. Ο τ. *καυχόκτονος* από μετρ. αν.

Που φονεύει «καύχους», που φονεύει εραστές: *εισέ σέλαν μίας μούλας καυχόκτονο πομπεύουσιν* Σατιρ. ποίημ. 7.

καυχοπούλα η.

Από το ουσ. *καύχα* και την υποκορ. κατάλ. *-πούλα*.

Παρακόρη, δούλα: *η πανεξαίρετος* (έκδ. *-αιρετός*· διορθώσ.) (ενν. *κόρη*) *εβγαίνει εκ το κουβούκλιν, εμπρός-της ο ευνουχόπουλος και οπίσω καυχοπούλα* Λιβ. Sc. 267.

καύχος το, (Ι), Χρον. Μορ. Η 800.

Από το *καυχώμαι*. (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 63).

Καύχηση: *αν εθυμάσου τά έπαθες..., ποτέ-σου ου μη εκαυχήσεσουν... Επεί του κόσμου τα ενάντια και της στρατείας ομοίως ουδέν υπάρχουσιν ομού, ου πρέπει να έχουν καύχος* αυτ. 5555.

καύχος (ΙΙ)· *στα καύχη καταντίζουν,* Χρον. Μορ. Η 766, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *τα κάθοικα τσακίζουν* (Βλ. Ξανθ., Αφ. Χατζιδ. 78).

καυχουδιά η.

Από το ουσ. *καύχα* και την κατάλ. *-ούδα* με καταβιβασμό του τόνου (κατά το σχ. των συνων. *κοπέλα-κοπελιά*).

Νέα κοπέλλα, κόρη: *είχεν δὲ ο Αρχίστρατος κοράσιον ωραίον, νεάνιδα και καυχουδιάν* (έκδ. *καυχωδιάν*· πιθ. διορθωτέον *καυχουδιά*) *εις τα μέρη της Συρίας* Απολλών. 184.

καυχουλάρης ο.

Από το ουσ. **καυχούλα* (⟨*καύχα*) και την κατάλ. *-άρης*.

Γυναικάς: *Εσύ ουκ είσαι αγωνιστής..., αμή οκνός και άτυχος..., υπνιάρης γουν και μεθυστής, μάλλον και καυχουλάρης* Σπαν. (Ζώρ.) V 384.

καυχούμαι και **καυχώμαι,** Διγ. (Trapp) Gr. 600, Χρον. Μορ. Η 5553, Αχιλλ. Ν 1411, Ανακάλ. 56, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [226], κ.π.α.· *κ α υ κ ο ύ μ α ι* ή *κ α υ κ ώ μ α ι,* Αχιλλ. L 626, Θρ. Κων/π. (Mich.) 59, Αχέλ. 1682, Κυπρ. ερωτ. 67^{2}, 104^{30}, Πανώρ. Δ' 303, 401, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 603, Στάθ. (Martini) Α' 130, Β' 259, Φορτουν. (Vinc.) Α' 194, Δ' 26, Τζάνε, Κρ. πόλ. 491^{5}· αόρ. *ε κ α υ χ ί σ θ η κ α* και *ε κ α υ χ ί σ τ η κ α,* Διγ. Ζ 3209, Ερωτοπ. 359, Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 493, Μαχ. 402^{7}, Χούμνου, Κοσμογ. 2729, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 51, 2098· *(ε) κ α υ χ ί σ θ η ν,* Διγ. Ζ 350, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 835, Ερωτοπ. 36, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 163, Αχιλλ. L 117, 191, Αχέλ. 1291, Διγ. Ἀνδρ. 320^{15}, 384^{25}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 585^{18}.

Το αρχ. *καυχώμαι*. Ο τ. *καυκούμαι* και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ε').

Α' Μτβ. 1) Λέω μεγάλα λόγια, καυχιέμαι για κ., παινεύω, καμαρώνω κ.· περηφανεύομαι, παινεύομαι, κομπάζω για κ.: *Αν σε αφήσω, λέοντα, αύριον να το καυχάσαι και να μας τ' ονειδίζουσιν οι θαυμαστοί ανδρειωμένοι* Διγ. (Trapp) Esc. 510· *εσύ εφανέρωσές-την* (ενν. *την αγάπην-σου*), *διά να βγεις να καυχισθείς ότι παρακαλώ-σε* Ερωτοπ. 275· *το εκαυκούνταν* (ενν. *το Βυζάντιον*) *και έτρεμαν της γης όλοι οι ανθρώποι* Θρ. Κων/π. (Mich.) 4· *εγώ τα πλέα και καλά χαρίσματα τά έχω, ακμήν ουδόλως είπον-τα, ουδέ καυχίστηκά τα* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 472· *τον πύργον της καρδίτσας-μου..., τόν εκαυκούμουν πάντοτε κανείς να μη τον χαλάσει. Ἔρως σαΐταν έσυρεν κ' εκατεχάλασέν-τον* Αχιλλ. L 721· *Τώρα όποιος καυχάται τες ανδραγαθίες του λογίζεται ως κενόδοξος* Διγ. Ἀνδρ. 391^{19}· *Τώρα κραλογούμαι βασιλιός, τώρα μπορώ καυχούμαι πως τέτοιο άξιο νησί στα χέρια-μας κρατούμε* Τζάνε, Κρ. πόλ. 577^{25}· *Υιέ-μου, αν είσαι δυνατός και αν είσαι ανδρειωμένος, βλέ-*

πε μη το καυχήσεσαι ότι ανδρειωμένος είμαι Διδ. Σολ. Ρ 77· *τοιούτον εκαυχόμην,* *του*
να είμαι ακαταδούλωτος και πάρεκτος αγάπης Λίβ. Esc. 1703· *καυχούμουν κ' έλεγα να μη*
πιαστώ εις αγάπην Ερωτοπ. 201· *Άλλον δεν εκαυχάτονε, μόνον πως θα νικήσει* *κι' όνομα*
εις την Βενετιά αθάνατον να κτίσει Τζάνε, Κρ. πόλ. 509[13]· (με σύστ. αντικ.) *οι οποίοι*
(ενν. *ο Φιλόπαππος, ο Κίνναμος και ο Ιωαννίκιος*) *εκαυχίσθησαν καυχήματα ψεύστικα*
Διγ. Άνδρ. 342[1]. **2**) Ελπίζω, αισιοδοξώ· φιλοδοξώ: *διά ένα κόπους μοι...παρέσχες,* *προς*
όν μόνη περάσασα, Θεῷ τε καυχωμένη, *άρω αυτού την κεφαλήν και προς υμάς εκφέ-*
ρω; Διγ. Ζ 3469· *Αν καυχάσαι, νεώτερε, έσεσθαι απελάτης,* *την ράβδον ταύτην έπαρον*
και κάτελθε εις βίγλαν Διγ. Ζ 1582. **Β**΄ Αμτβ. **1**) Καυχιέμαι, περηφανεύομαι, παινεύο-
μαι, προβάλλομαι, περιαυτολογώ, κομπάζω: *Ου πρέπει των ευγενικών ανθρώπων να καυ-*
χώνται, *ούτε να ψέγουσιν εχτρόν* Χρον. Μορ. Ρ 4136· *είπαν-με: «μάθε Οππιανόν, πει-*
ναν ουδέν φοβείσαι». *Ως έμαθα τον Οππιανόν, τάχα κ' εγώ καυχίσθην·* *«φεύγε, πτω-*
χειά, στους χωρικούς,...» Προδρ. IV 216· *εκείνη οπού εκαυχάτον γοργόν έπεσεν εις αγά-*
πην Αχιλλ. L 714· *δε μπορεί ουδένας να καυκάται,* *α δε γλυτώσει την ζωήν όλην, όταν*
πολεμάται Τζάνε, Κρ. πόλ. 417[13]· *δεν τα λέγω ετούτα τα λόγια διά να καυχούμαι* Διγ. Άνδρ.
378[12]· *ήλθες και συ...* *να καυχισθείς, να επαρθείς, παράσημον των ζώων;* Διήγ. παιδ.
(Tsiouni) 937· *όπως δὲ πάντας ίσχυσα, αισχύνομαι του λέγειν,* *ίνα μη ως καυχώμενον*
λογίσησθέ-με, φίλοι Διγ. Ζ 3498· *ως πότε, Κύριε, αφ' ημών στρέφεις το πρόσωπό-σου* *κ'*
οι ασεβείς καυχόντανε εις τον πιστόν λαόν-σου; Τζάνε, Κρ. πόλ. 110[28]. **2**) Θριαμβεύω:
Έκτοτε χάριτι Θεού καυχάται η Ρωμανία *εχθρούς καθυποτάσσουσα, τρέπουσα κατά*
κράτος· *αφ' ό γαρ ο... Ακρίτης* *ανδραγαθείν απήρξατο μόνος εν τη Συρίᾳ* Διγ. Ζ 4186.

καυχώ, Διήγ. Αλ. G 268.

Το ενεργ. του *καυχούμαι*<αρχ. *καυχώμαι.*

Εξυμνώ: *ο Αλέξανδρος...εκαύχησε την τιμήν-της της γυναικός εκείνης* (ενν. *της Πολυ-ξένης*) Διήγ. Αλ. V 58.

καφάς ο.

Το τουρκ. kafa. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. και στην Κρήτη (Βλ. Παπαδ. Α., Λεξ. και Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ε΄).

Σβέρκος: *τα μάτια-μου απού τον καφά οπίσω να μου βγάλεις* Φορτουν. (Vinc.) Δ΄ 407.

καφάσι το.

Το τουρκ. kafes. Η λ. και σήμ.

Δικτυωτό κιγκλίδωμα: *περί θύρας ενός προς τον άλλον από το σπίτι και διά το μη βλέπειν εις τον άλλον κάμνουν καφάσια εις τα σπίτια, κάγκελα πολλά* Βακτ. αρχιερ. 154.

καφενές ο, Συναδ., Χρον. 38.

Το τουρκ. kahvehane. Η λ. στο Somav. και σήμ.

Καφενείο: *επήγεν εις τους καφενέδες και εφώναξεν* αυτ. 27.

καφές ο, Λεηλ. Παροικ. 143.

Το τουρκ. kahve. Η λ. στο Somav. και σήμ.

Καφές: *καράβια φραντσέζικα φορτωμένα σιτάριον και καφὲ* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 16[21].

καφίζι(ο)ν το.

Το αραβ. cafiz ή kafiz (Βλ. Χατζ., Ξέν. στοιχ. 60 και Πετρόπ., ΕΛΑ 7, 1952, 65-66). Η λ. το 12. αι. (Παράφρ. Μανασσ.) και σήμ. σε ιδιώμ. (Βλ. Πετρόπ., ό.π.).

Μέτρο ξηρών καρπών (Βλ. Πετρόπ., ό.π. και Schilb., Byz. Metrol. 137-8): *είπεν να δώσει τ' μόδ(ια) κριθ(ά)ρ(ιν) απὲ την Κολόταν, τὸ επουλιέτον ιβ' καφιζία εις το 'λοκοτίνιν* Μαχ. 436[19].

καφιρόζα η, βλ. *καφορόζα.*

καφορόζα η, Κώδ. Χρονογρ. 51[14]· *κ α φ ι ρ ό ζ α,* Κώδ. Χρονογρ. 68[11]· *κ α φ ο ρ ο ύ ζ α,* Πορτολ. Α 212[3].

Για την ετυμ. της λ. βλ. Dawk., B-NJ 3, 1922, 152, καθώς και Dawkins [Μαχ. Β΄ σ. 103-4]. Βλ. επίσης και Παντ., B-NJ 6, 1928, 406.

Πλοίο φορτηγό: *ο δὲ πασιάς...έκαμε καφορόζες και επέρασε με όλον-του το φουσσάτον... εις τον Αυλώνα και απεκεί εις την Κωνσταντινούπολιν* Ιστ. πατρ. 126[8].

καφορούζα η, βλ. *καφορόζα.*

καφουρένος, επίθ.

Από το ουσ. *καφουρά* και την κατάλ. *-έ(ι)νος.* Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Βλ. Χατζ., Ξέν. στοιχ. 60).

Που είναι λευκός όπως η καμφορά, κατάλευκος: *Χέριν άσπρον καφουρένον* Κυπρ. ερωτ. 127[1].

καφούρι(ο)ν το, Ασσίζ. 491[18].

Το αραβ. kafûr. Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Βλ. Χατζ., Ξέν. στοιχ. 60).

Καμφορά: *Το δικαίωμαν της ρίζας του καφουρίου* αυτ. 240[17].

καφτουργάς ο.

Το μεσν. τουρκ. qupturğa (Βλ. Μητσάκη, B-NJ 20, 1970, 260).

Σακκούλι, πουγγί: *έβαλεν το χέρι-του εις τον καφτουργάν και έβγαλεν το δαχτυλίδι* Διήγ. Αλ. V 75.

καφτουργόν το.

Από το μεσν. τουρκ. qupturğa (Βλ. Μητσάκη, B-NJ 20, 1970, 260).

Σακκούλι, πουγγί: *Αλέξανδρος εδοκήθην πριν να τον πιάσουν και έβαλεν το χέρι-του εις το καφτουργόν-του, όπου είχεν το δακτυλίδιν-του* Διήγ. Αλ. G 277[11-2].

κάφτω, βλ. *καίω.*

καχεξία η.

Το αρχ. ουσ. *καχεξία.* Η λ. και σήμ.

Η κακή κατάσταση του σώματος ως προς την υγεία: Παϊσ., Ιστ. Σινά 2003.

καχλανίδα η.

Άγν. ετυμ.

?: *Ότι άζυμα Εβραίων και καχλανίδας των Τουρκών ο χριστιανός να μην φάγει* Βακτ. αρχιερ. 133.

κάψα η, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 484, Θησ. Δ' [64^{2}], Ε' [103^{7}], Η' [97^{1}], ΙΓ' [76^{5}], Κάτης 47, Χούμνου, Κοσμογ. 2469, Αλεξ. 2565, Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 328, Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ. 41, Πεντ. Δευτ. XXVIII 22, Κυπρ. ερωτ. 23^{4}, 71^{3}, 97^{41}, 105^{9}, 109^{27}, Πανώρ. Αφ. 8, Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [1060], Φορτουν. (Vinc.) Γ' 457.

Από τον αόρ. *έκαψα* (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 76, Β' 249). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

1) Μεγάλη ζέστη, καύσωνας: *στην κάψα κ' εις το χιόνι* Πανώρ. Δ' 30· *το καλοκαίρι δροσερό και το χειμώνα κάψα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1682· *από την κάψαν την πολλήν περίσσα διψασμένοι* Διακρούσ. 106^{26}. **2**) Πυρετός: *ο άρρωστος αυτός είχε μεγάλην κάψαν* Αιτωλ., Μύθ. 30^{6}. **3α**) Έξαψη, ζωηρός πόθος: *Γιατί εκαίσουν στην ιστία, στην κάψαν του ερώτου* Θησ. Πρόλ. [95]· *Μηδέ με σφίγγεις και πλαντώ. Καλέ, δεν έχεις κάψα;* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 689· **β**) στενοχώρια, δύσκολη περίσταση: *ο καύχος-‹της› την ερωτά και λέγει-την: «Είντα 'χεις»; Και απιλογάται η μάννα-της με μάνητα μεγάλη: «Άφεςτην την κακότυχον, μηδέν της δίδεις κάψαν»* Σαχλ. Ν 353.

καψερός, επίθ.

Από το ουσ. *κάψα* και την κατάλ. *-ερός*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Θερμός: *ήτονε τόπος καψερός, ήφλεγεν ως φωτία* Χούμνου, Κοσμογ. 654.

καψίδα η.

Από το ουσ. *κάψις-ψη* και την κατάλ. *-ίδα*.

«Φλόγωση» των ματιών: *Εις καψίδα οφθαλμών* Ιατροσ. κώδ. υκη'.

κάψιμο το, Πεντ. Γέν. XI 3 (εκδ. *καψιμό*· διορθώσ.).

Από το επίθ. *καύσιμος*. Η λ. και σήμ.

1) Καύση: *ετούτη η ορμηνειά-του ολοκαύτωμα· ...ανεβαίνει ιπί κάψιμο ιπί το θεσιαστήρι* Πεντ. Λευιτ. VI 2· *Περί κάψιμον χωραφίων ή θημωνίες πλοκού, καραβίου ή σπιτίου* Βακτ. αρχιερ. 162. **2**) Καυτηριασμός: *το έντερον εκρατήθην και εσφάλισεν απέ το κάψιμον εις οπλήν* Ασσίζ. 184^{23}.

κάψις-ψη η, Αλεξ. 1596.

Από το ουσ. *καύσις*.

1) Ζέστη, καύσωνας: *Καθώς ο πάγος στα φυτά κ' εις τους ανθούς η κάψις και το χαλάζι πάντοτε των ασταχιών η βλάψις...* Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [1113]. **2**) Βάσανο, στενοχώρια: *από την κάψην την πολλήν, τήν έχει η καρδιά-του* Περί ξεν. V 18.

καψοφλογίζομαι· *καψοφλογίζουμαι.*

Από το ουσ. *κάψα* και το *φλογίζομαι*.

Φλέγομαι από ισχυρό πόθο: *με φρόνεψη ελαχτάριζε, με γνώση ετυραννάτο· μέσα εκαψοφλογίζουντο κι' όξω δεν εγροικάτο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1742.

κάψωνα η.

Από το ουσ. *καύσων*.

Ερωτική επιθυμία: *τα κοράσια τά 'μορφα, μ' αγάπη γαρ κοιμούνται· τότε γροικούν τες κάψωνες θεάς της Αφροδίτης* Θησ. Β' [3^{6}].

κάψωνας ο· *καψώνας.*

Από το ουσ. *καύσων*. Ο τ. από μετρ. αν.

Ερωτικός πόθος: *Θέλω να σε ειπώ, κυρά-μου, τον καψώνα της αγάπης* Ch. pop. 114.

καψώνω, Φορτουν. (Vinc.) Ε' 35.

Το μτγν. *καυσόω*. Η λ. και σήμ.

Κάνω κάπ. να αισθανθεί ζέστη: *Τον ήλιο δεν αφήνασι ποτέ να με καψώσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 597.

Η μτχ. παρκ. ως επιθ.=«καημένος»: *α λάχει και κιαμιά φορά κοπέλα καψωμένη κιανέναν από λόγου-τως στο σπίτι-τση να βάλει* Φορτουν. (Vinc.) Β' 392.

'κδέχομαι, βλ. *εκδέχομαι*.

'κδίκησις η, βλ. *εκδίκησις*.

'κδικώ, βλ. *εκδικώ*.

κέγχρινος, επίθ.· *κέχρινος.*

Το μτγν. επίθ. *κέγχρινος*.

Που είναι παρασκευασμένος από κεχρί: *κέχρινον καρβέλι* Σπαν. (Ζώρ.) V 392.

κεγχρίον το, Ιερακοσ. 345^{3}· *κέγχριον,* Ιερακοσ. 468^{28}· *κεχρί,* Συναδ., Χρον. 34· *κεχρίν,* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 167.

Από το ουσ. *κέγχρος* και την κατάλ. *-ιον*. Ο τ. *κεχρί* στο Βλάχ. και σήμ.

Κεχρί: *επωλήθην η σίκαλη και το κεχρί ιβ'* (ενν. *άσπρα*) Συναδ., Χρον. 66.

κεδρέα η, Ιερακοσ. 496^{15}, Ορνεοσ. αγρ. 545^{22}.

Το μτγν. ουσ. *κεδρέα*.

Η ρητίνη του δένδρου κεδρελάτη: *Κεδρέαν όξει δριμυτάτῳ ενώσας χρίε τον ιέρακα* Ιερακοσ. 496^{17}.

κέδρινος, επίθ., *γκέρδινος* (βλ. Hesseling [Πεντ., Εισαγ. XXXVIII]), Πεντ. Γέν. VI 14 σημ. 6.

Το αρχ. επίθ. *κέδρινος*. Η λ. και σήμ.

κέδρος ο και η, Γλυκά, Στ. 358, Φυσιολ. (Legr.) 758, Χούμνου, Κοσμογ. 113, Σκλέντζα, Ποιήμ. 7^{11}· *κένδρος,* Θησ. ΙΑ' [23^{7}], Αλεξ. 2652.

Το αρχ. ουσ. *κέδρος* η. Ο τ. στο Du Cange. Η λ. στον αρσ. τ. είναι μτγν. και απ. και σήμ.

Κέδρος: *Πεύκος και κέδρος, κάτεχε, και αυτό το κυπαρίσσι* Χούμνου, Κοσμογ. 1165. — Ως τοπων.: Πορτολ. Α 209^{1}, 337^{9}.

'κείθες και **'κείθε(ν),** επίρρ., βλ. *εκείθεν*.

κείθομαι και **κείθουμαι,** βλ. *κείτομαι*.

κείμαι, Λόγ. παρηγ. L 96, Προδρ. III 325p (χφ. Η) (κριτ. υπ.), 411, IV 134, 181, Καλλίμ. 1318, 1995, 2119, Ασσίζ. 120^{19}, 158^{24}, 166^{7}, 178^{23}, 333^{12}, 461^{20}, Ιερακοσ. 403^{15}, Λιβ. P 850, 952, Λιβ. Sc. 1407, Διγ. Ζ 3115, Διγ. (Trapp) Esc. 1269, Βίος Αλ. 1559, Λιβ. Esc. 3562, Αχιλλ. L 1084, Αχιλλ. Ν 1588, Μαχ. 632^{1}, Δούχ. 169^{6}, Ch. pop. 530, Κυπρ. ερωτ. 100^{20} κ.π.α.

Το αρχ. *κείμαι*. Η λ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex.).

1α) Είμαι ξαπλωμένος, κείτομαι: *απάνω πάπλωμα χρυσόν και απάνου κείται κόρη* Διγ. (Trapp) Esc. 172· *σύσσελον τον επέταξα παρέξω εκ το φαρίν-του, να κείται εκείνος απεκεί και το φαρίν-του εδώθεν* Λιβ. N 2048· *κείται το σώμα-σου νεκρόν, άψυχον την τελείαν* Γλυκά, Στ. 158· **β**) αναπαύομαι, κοιμάμαι: *«...ας πέσομεν στο καλύβιν». Εσέβημεν και επέσαμεν όπου έκειτο η γραία* Λιβ. P 2021. **2**) Βρίσκομαι κάπου ή σε κάποια κατάσταση, υπάρχω: *῞Ωσπερ αετού πουλία εις την φύσιν του πατρός-τους, εις αυτήν την φύσιν κείνται* Πτωχολ. α 810· *εκείτον τοίνυν το λαμπρόν άστρον της Αφροδίτης* (παραλ. 6 στ.) *εις την πικρήν αστένειαν εκείτον του θανάτου* Αχιλλ. N 1581· *«Φουσσάτον είδαμεν πολύν και κείται εις τον κάμπον και να βοηθήσει έρχεται ετούτο το καστέλλιν»* Αχιλλ. L 326· *το κάστρον, όπου της κόρης έκειτον, της κόρης το κουβούκλιν* Λιβ. Sc. 79· *πάλιν εις αυτόν τον σκοπόν κείται ο νούς-μου* Λιβ. P 1823· *της Πόλεως γαρ να σε έχω ειπεί το πώς κείται η χώρα: ως άρμενον την προσομοιώ, τρίγωνος γαρ υπάρχει* Χρον. Μορ. H 532. **3**) Ανήκω: *Τοιαύτη γαρ ανταμοιβή κείται τοις αλαζόσι* Γλυκά, Στ. 423. **4**) Βρίσκομαι στην εξουσία: *ουκ ένι προαιρέσεως ο πλούτος και η πενία [εις του Θεού το θέλημα κείνται μόνα τα δύο]* Σπαν. V 147. **5**) Είμαι άρρωστος: *νυν, φιλάνθρωπε Θεέ, βοήθει τω κειμένω* (παραλ. 4 στ.) *μή ιδω τούτον άφωνον, κατακείμενον, άπνουν* Διγ. (Trapp) Esc. 1836. **6**) Είμαι θαμμένος: *εγέγραπτο και γράμματα...* (παραλ. 2 στ.)*: Ειμί γαρ Κύρος βασιλεύς ο κείμενος ενθάδε* Βίος Αλ. 3769. **7**) (Απρόσ.) ταιριάζει, επιτρέπεται: *τούτοι ήσαν οπού εμοβιάζαν τους ποδελοίπους, τους ποίους δεν κείται να τους ανοματίσω* Βουστρ. 433.

Η μτχ. ως επιθ.=θεσμοθετημένος· νόμιμος, δίκαιος: *το δίκαιον κελεύει με κειμένη ασσίζαν να δώσει δικαίωμαν* Ασσίζ. 495^{12}· *τούτον ουδέν ένι δίκαιον και κείμενον κατά την ασσίζαν* Ασσίζ. 149^{1}· *Εφειδή νικούσατε το δίκαιον των άλλων κρισιμάτων, κείμενον ένι να ηγνωρίζετε εκείνον τό ο νόμος...ορίζει* Ασσίζ. 112^{12-3}.

κείμενα, επίρρ., Ασσίζ. 112^{31}.

Από το ουδ. της μτχ. παρκ. του *κείμαι*.

Σύμφωνα με το νόμο: *ο ιατρός ένι κρατημένος να αμαντιάσει εκείνον τον σκλάβον με το κείμενον, όσον είχεν κουστέψει του αυθέντη-του, κείμενα και κατά την κρίσιν* αυτ. 184^{27}· *῞Επειτα ομνέ να στερεώσει τους λίζιους-του κείμενα καταπρόσωπα παντός ανθρώπου, κατά την τάξιν της αυλής-του με τους λίζιους-του* αυτ. 285^{22}.

κείμενον το, Ασσίζ. 95^{22}, 151^{22}, 179^{6}, 184^{26}, 218^{14}, 220^{23}, 461^{14}, κ.π.α.

Η λ. σε σχόλ. (L-S, λ. *κείμαι* V 5) και σήμ.

1) Νομική διάταξη: *το δίκαιον ορίζει ότι εσού ουδέν είσαι κρατημένος, εάν ου μη θέλεις να μου δανείσεις κατά το κείμενον και κατά την ασσίζαν* Ασσίζ. 158^{20}. **2**) Δικαίωμα· δικαιοδοσία: *εκείνος οπού ζητά το κτηνόν ού τον βίον ουδέν εντέχεται πλειον να έχει κανένα κείμενον ού να το περιλάβει* Ασσίζ. 427^{12}· *Περί εκείνου οπού διδοί διά της διαθήκης-του κανέναν πράγμαν απέ το δίκαιον ή απέ το κείμενον της γυναικός-του* Ασσίζ. 16^{12}. **3**) Το προκείμενο: *Τις άρα δυνηθεί να πει, καταλεπτόν να γράψει; Αλλ' όμως προς το κείμενον να στρέψομεν τον λόγον* Παρασπ., Βάρν. C 245. **4**) Αιτία, αφορμή: *εκείνος σκούζει...* (έκδ. *κούζει*. διορθώσ.) *πιάσθε τον κλέπτην...και έλαχεν ότι εκείνος ο κλέπτης επιάστην με κείμενον την φωνήν* Ασσίζ. 190^{11}.

κειμήλιον το.

Το αρχ. ουσ. *κειμήλιον*. Η λ. και σήμ.

Παλιό πολύτιμο αντικείμενο (που έχει συνήθως ιστορική αξία): Δούκ. 103^{16}.

κείνος, αντων., βλ. *εκείνος*.

κειταστός, επίθ.

Από το *κείτομαι* και την κατάλ. *-στός*.

Πού είναι τοποθετημένος, βαλμένος: *έτερον εγκόλπιον, το του Ιασίτου, έχον εντός τίμιον ξύλον και άγια λείψανα κειταστά* Κώδιξ βιβλιοθήκης μονής Πάτμου 512.

κείτομαι, Προδρ. III 216t (χφ. g) (κριτ. υπ.), 411 (χφφ. gV) (κριτ. υπ.), Καλλίμ. 2203, Ασσίζ. 27^{30}, 143^{24}, 154^{9}, 226^{21}, Διγ. (Trapp) Esc. 409, 1270, Βέλθ. 865, Φλώρ. 761, 1528, Ερωτοπ. 478, Λιβ. P 314, 1821, Λιβ. Esc. 1047, Λιβ. (Lamb.) N 386, Αχιλλ. L 1245, Αχιλλ. N 1179, Αχιλλ. O 712, Ιμπ. 637, Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 107, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 212, Χούμνου, Κοσμογ. 360, Απόκοπ. 350, Σαχλ., Αφήγ. 309, Αιτωλ., Μύθ. 136^{14}, Θρ. Κύπρ. M 326, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 437, Πανώρ. Β' 72, 452, Γ' 121, 205, Ερωφ. Β' 128, Ε' 526, 548, Βοσκοπ. 262, Ιστ. Βλαχ. 2062, 2067, Διγ. ῎Ανδρ. 324^{25}, 382^{27}, 406^{26}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 81, Θυσ.^{2} 303, Ροδολ. Ε' [176, 288], Διγ. O 1287, κ.π.α.· *κ ε ί θ ο μ α ι*, Ασσίζ. 453^{29}, Μαχ. 46^{37}, 64^{2}, Βουστρ. 423· *κ ε ι θ ο υ μ α ι*· *κ ε ί τ ο υ μ α ι*, Λιβ. Esc. 4127, Τζαμπλάκ. 71, Παρασπ., Βάρν. C 112, Ζήνου, Βατραχ. 326, Αιτωλ., Μύθ. 27^{12}, 29^{7}, 136^{6}, Ερωφ. Β' 129, Ιστ. Βλαχ. 2060, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 224, Διγ. O 268, 2410, 2634, Τζάνε, Κρ. πόλ. 210^{5}, 238^{26}, 515^{16}, 529^{14}· μτχ. ενεστ. *κ ε ί τ ο ν τ α*, Βέλθ. 1220, Απόκοπ. 425· μτχ. παρκ. *κ ε ι θ ά μ ε ν ο ς*, Ασσίζ. 476^{27}· *κ ε ι τ ά μ ε ν ο ς*, Ασσίζ. 226^{14}.

Από το *κείμαι* (Βλ. Κατζιδ., ΜΝΕ Α' 316 κ.ε.). Ο τ. *κείθομαι* και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β') και την Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 589). Η λ. και σήμ.

1α) Είμαι ξαπλωμένος, πλαγιασμένος, κείμαι: *'κεί ηύρεν τον Φιλοπαππούν κ' εκείτετο εις κλινάριν* Διγ. (Trapp) Esc. 729· *για ποια 'φορμή ο Ευφημιανός κείτεται αποθαμένος;* Ζήν. Α' 204· **β**) κοιμάμαι: *τα μεσημέρια κείτεστε, τες νύκτες αγρυπνάτε* Ριμ. κόρ. 753· **γ**) είμαι νεκρός: *τις έχει διηγήσασθαι τον πόλεμον εκείνον;* (παραλ. 1 στ.) *πόσα ανήγερτα κορμιά κείτονται των ενδόξων;* Γεωργηλ., Βελ. 323. **2α**) Βρίσκομαι: *εις αύτο* (ενν. *το μέτωπον*) *εκείτουντα τα οφρύδια της κόρης* Λιβ. Sc. 1283· *Είκοσι μήλα κείτουνται 'ς χρυσήν απαλαρέαν* Ερωτοπ. 260· *τα φουσσάτα,...τα κούρση και οι μάχες εις τας χώρας-μου κείτονται* Αχιλλ. L 232· *η αρχόντισσα...εκατέβην εις το σέντε· και εκεί εκείθουνταν σέλες των τζούστων* Μαχ. 266^{2}· **β**) (προκ. για πόλη) εκτείνομαι: *Της Πόλης γαρ να σου ειπώ πώς κείτεται η χώρα: ως άρμενο τριπρόσωπον, τρίγωνος γαρ υπάρχει* Χρον. Μορ. P 532· *ως χώρα γαρ απολυτή κείτεται εις τον κάμπον* (ενν. *η Ανδραβίδα*) Χρον. Μορ. H 1428. **3**) Ανήκω: *το στέμμαν, το διάδημαν παίρνει-το Βελισσάρης, την δόξαν και την δύναμιν, την παρρησίαν, τα πλούτη, όλα εις εκείνον κείτουνται* Διήγ. Βελ. 44. **4**) Βρίσκομαι στην εξουσία: *κείθεται το κορμίν-του εις την ελεημοσύνην του Θεού* Ασσίζ. 474^{9}· *Εις του Θεού το θέλημα κείτονται και τα δύο* (ενν. *ο πλούτος και η πείνα*) Κομν., Διδασκ. Δ 184· *ου ξεύρεις εις εριζικόν κείτεται η στρατεία;* Χρον. Μορ. H 4904. **5**) Είμαι υποχρεωμένος (από το νόμο), πρέπει να...: *εκείνος οπού έφερεν τους αδίκους μάρτυρας κείθεται να δώσει τοιούτον δικαίωμαν του αυθέντη ως άνθρωπον ένοχον* Ασσίζ. 351^{21}· Φρ. *κείτομαι στο στρώμα*=είμαι άρρωστος: *να κείτουνται στο στρώμαν οι γιοχθροί-σου κι' απού την τόσην αρρωστιά να μη μπορά γυρίσου* Πανώρ. Γ' 331.

κείτουμαι, βλ. *κείτομαι*.

κεκερασμένως, επίρρ., Διάτ. Κυπρ. 510^{8}.

Από τη μτχ. παθητ. παρκ. του *κεράννυμι.*

Αναλογικά (?): *Το αυτό εις τας εξόδους ηθελήσαμεν προσφέρειν κεκερασμένως, ότι ο αυτός αρχιεπίσκοπος πέντε, ο Πάφου επίσκοπος τέσσαρεις, ο Αμμοχούστου τρείς* αυτ. 510^{1}.

κεκρυμμένως, επίρρ.

Από τη μτχ. παθητ. παρκ. του *κρύπτω.*

Κρυφά, μυστικά: *«...μάθητε τας μηχανάς της πόρνης ταύτης κόρης». Άπαντα ταύτα προς αυτούς, άπαντα κεκρυμμένως* Καλλίμ. 2222.

κελαδίζω· *κιλαδίζω,* Διγ. Ζ 106.

Από τον αόρ. του *κελαδώ.*

Κελαϊδώ: *τα πουλία τα έμορφα τον πόθον-τους αρχίζαν όλα να κιλαδίζουσι* Θησ. Γ' [7^{2}].

κελαδισιά η· *κιλαδισιά.*

Από τον αόρ. του *κελαδώ.*

Κελάιδημα: *ετούτο τ' όμορφο πουλί...* (παραλ. 5 στ.) *...με την κιλαδισιά-του* Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [205].

κελάδισμα το, Δούκ. 87^{9}· *κιλάδισμα.*

Από τον αόρ. του *κελαδώ* και την κατάλ. *-μα.* Η λ. και σήμ.

Τραγούδι πουλιού: *τόσο του φαίνοντο γλυκία τα κιλαδισματά-των* (ενν. *των αηδονιών*) Θησ. Δ' [74^{8}].

κελαδισμός ο· *κιλαδισμός,* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 119, Θησ. Ζ' [58^{2,3}], Πανώρ. Α' 270, Κατζ. Α' 133, Διγ. Άνδρ. 375^{7}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 673, Ε' 795.

Από τον αόρ. του *κελαδώ.* Η λ. και σήμ.

α) Τραγούδι πουλιού: *πάσα πουλίον εκιλάδιε τον κιλαδισμόν-του* Διγ. Άνδρ. 314^{27}· *Τση ποταμίδας γροίκησε το πώς παραπονάται και με γλυκύ κιλαδισμό τσι πόνους-τση δηγάται* Πανώρ. Γ' 94· **β)** γλυκόηχο τραγούδι: *ήκουσαν της φωνής-της και του κιλαδισμού αυτής* (ενν. *της κόρης*) *κ' εκείνης της θαμπούρας* Διγ. Ζ 2892.

κελαδώ, Διγ. Ζ 2810· *κιλαδώ,* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 292.

Το αρχ. *κελαδέω.* Η λ. και σήμ.

1) Κελαϊδώ: *το σκοπό-του κιλαδεί κάθε λογής πουλάκι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1254. **2α)** Τραγουδώ, ηχώ χαρούμενα: *Ταύτα και άλλα πλείονα εκείνη* (ενν. *η κόρη*) *κιλαδούσα, εμού κιθάραν κρούοντος* Διγ. Ζ 2885· *Καβαλικεύγει σαν αϊτός κ' οι σάλπιγγές-του πηαίνου ομπρός κ' εκιλαδούσανε του νιου του παινεμένου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1764· *η κόρη* (παράλ. 1 στ.) *παρηγοριάν και ρήματα ήρξατο να τον λέγει* (παράλ. 1 στ.) *και την κιθάραν έκρουεν, με μέλος τα κιλάδειν* Απολλών. 667· **β)** αντηχώ: *εκ τον ηχόν* (έκδ. *ηχών*) *του θαμπουριού κ' εκ τον ηχόν της κόρης κτύπος βγήκεν εκ τα βουνά, τα όρη εκιλαδούσαν* Διγ. (Trapp) Esc. 1141· **γ)** εξυμνώ, εκθειάζω κάπ. ή κ. τραγουδιστά: *Ταύτα και ο Δαυίδ φησί εν βίβλω Ψαλτηρίου τα υπέρ φύσιν κελαδών τέρατα του Κυρίου* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1538.

κελάρης ο, Σπαν. (Ζώρ.) V 364, Προδρ. III 203, 392, Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 132, 203, Πικατ. 102· *κελλάρης,* Βουστρ. 440.

Το μτγν. ουσ. *κελλάριος.* Για τη λ. βλ. Kahane, Sprache 533. Ο τ. και σήμ. στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ.). Η λ. στο Βλάχ. (λ. *κελλάρης*) και σήμ.

Υπεύθυνος για την αποθήκη τροφίμων, οικονόμος: *είμαι κελλάρης...της ρήγαινας και αγόρασα αρμυρά διά τα φουσσάτα* Μαχ. 410^{7}· *Έδωκας, κυρ -'γούμενε, τους καλογέρους δικόννημαν, τον κελάρην τον δόλιον κλειδίν εις την κόξαν-του* Σπανός (Eideneier) Α 343· *Κατάβαινε εις την τράπεζαν, βοήθει τον κελάρην* Προδρ. III 100.

κελάρι(ον) το, Διάλ. Ευθυμ. 131^{402β}, Κακή μάννα 9, Πεντ. Γέν. XLIII 30, Δευτ. XXXII 25, Ιστ. πατρ. 199^{2}, Παϊσ., Ιστ. Σινά 958· *κελάριν,* Διάλ. Ευθυμ. 131^{401α}· *κελλάριν,* Μαχ. 406^{32}, Θρ. Κύπρ. Μ 375.

Το μτγν. ουσ. *κελλάριον.* Για τη λ. βλ. Kahane, Sprache 534. Για τον τ. πβ. λ. *τζελλάριν* σήμ. στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ.). Η λ. και σήμ.

1) Αποθήκη τροφίμων ή κρασιού: *Πρόκειται και κελάριον... ένθα τους άρτους βάλλουσι και άλλο είτι φέρου(ν), όπερ κατώτερον εστίν,... «ψωμίου» δέ «κελάριον» καλούν οι καλογέροι* Παϊσ., Ιστ. Σινά 962· *κ' εγίνην μάλλωμαν και ταραχή μεγάλη ομπρός εις τον πύργον όπου ήτον το κελλάριν* Μαχ. 658^{18}· *Δεξιόθεν...θεωρείς το κελάρι και αν πεινάς, μηδέν λυπού· έχει φαγίν και θάρρει* Παϊσ., Ιστ. Σινά 913. **2)** Δωμάτιο, καμαράκι: *να έρτουν* (ενν. *οι βατρακοί*) *εις το σπίτι-σου και εις το κελάρι του πλάγιασμά-σου* Πεντ. Έξ. VII 28· *είχεν μίαν εικόνα των Αγίων Πάντων και όποιος φίλος και αν επήγαινεν αρχάς τον εσέβαζεν μέσα εις το κελάρι και επροσκύναν την εικόναν* Συναδ., Χρον. 56.

κελαρίτης ο.

Από το ουσ. *κελάρι(ον)* και την κατάλ. *-ίτης.* Η λ. τον 4. αι. (L-S, λ. *κελλαρίτης*).

Αποθηκάριος τροφίμων· μάγειρος: *καθέζεται* (ενν. *ο ιεράρχης*)*... ...εις το παιδαγωγήσαι τους κελαρίτας, ως εικός, και τούτοις ερμηνεύσαι ποία και πόσα βρώματα προσήκει μαγειρεύσαι* Παϊσ., Ιστ. Σινά 975.

κέλεσμα το.

Το αρχ. ουσ. *κέλευσμα.*

Προσταγή, θέλημα: *Εάν γίνεται ότι είς άνθρωπος...γίνεται διά κελέσματος του Κυρίου ότι αστενεί και έπειτα απεθαίνει άνευ διαθήκης* Ασσίζ. 382^{26}.

κέλευσις η.

Το μτγν. ουσ. *κέλευσις.*

Διαταγή, ορισμός: *Αι θυμελικαί ή πόρναι καλώς συνάπτονται νομίμως, ως δ' αν βούλονται και χωρίς βασιλικής κελεύσεως, ως αυτεξούσιαι όντες* Ελλην. νόμ. 541^{7}· *ορίζει γαρ ο βασιλεύς...* (παραλ. 1 στ.) *να ακολουθήσουν λυπηρά τον μέγαν Αχιλλέα* (παραλ. 3 στ.)· *διπλώς το επεπλήρωσαν κέλευσιν βασιλέως* Βυζ. Ιλιάδ. 1091.

κέλευσμα το, βλ. *κέλεσμα.*

κελεύω, Λόγ. παρηγ. L 652, Προδρ. Ι 61, Ασσίζ. 239^{30}, 240^{3}, Διγ. Ζ 695, Διγ. (Trapp) Esc. 1216, Χρον. Μορ. Η 3915, 6850, 8850, Βίος Αλ. 1724, 1758, 2377, Φλώρ. 601, 960, Γεωργηλ., Βελ. 229, Απόκοπ.^{2} 52.

Το αρχ. *κελεύω.*

1) Προτρέπω, διατάζω: Αχέλ. 2184. **2**) Επιθυμώ: *ο Διγενής τον δράκοντα ούτως λέγει* (παραλ. 1 στ.): *«Έτοιμος είμαι πανταχού κι' όπου κελεύεις έλα»* Διγ. (Trapp) Esc. 1093· *αν δὲ κελεύεις, άκουσον και την οικονομίαν, άκουσε λιβαδιώτικα και πάλιν η γυνή-μου* Προδρ. II H 19d.

κελεφία η· *κ ε λ έ φ ι α.*

Το μτγν. ουσ. *κελεφία* (L-S Suppl.). Ο τ. από αναβιβ. τόνου. Η λ. στον τ. *κελεφιά* και σήμ. στη Δυτ. Μακεδονία (Μέγ., ΕΛΑ 3/4, 1941/42, 195).

Λέπρα: *εάν συμβεί το έν πρόσωπον απέ το ανδρόγυνον και γίνεται κελεφός, διά την κελέφιαν ουδέν χωρίζουνται* Ελλην. νόμ. 535[24].

κελεφιάζω· *κ ε φ α λ ι ά ζ ω.*

Από το ουσ. *κελεφία* και την κατάλ. *-ιάζω* (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 276-7). Για τη λ. βλ. Du Cange, Appendix, λ. *κελεφός* και Χατζιδ., Αθ. 29, 1916, ΛΑ 7. Λ. *κελεφιάω* στο Steph., Θησ. Ο τ. πιθ. από παρετυμ. από το ουσ. *κεφάλι* (Βλ. Hesseling-Pernot [Προδρ. σ. 151]).

Παθαίνω λέπρα· βρομίζω: *η σαρξ-μου εκεφαλίασεν* (ο Du Cange, Appendix, λ. *κελεφός*, παραδίδει στο χωρίο: *εκελεφίασεν*· πβ. ετυμολ.) *από της αλουσίας* Προδρ. III 419w (χφφ. CSA) (κριτ. υπ.).

κελέφιον το, Ασσίζ. 124[15,20], 377[4], 436[25].

Από το επιθ. *κελεφός* (Βλ. Χατζιδ., Αθ. 29, 1917, ΛΑ 7). Πβ. λ. *τζελέφ'* σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *τζελέφιν*).

Λέπρα: *εάν έχω έναν εδικόν-μου σκλάβον ασθενήν απού κελέφιον ή απού ψώραν στεγνήν* αυτ. 184[28]· *ημπορεί* (ενν. *η γυνή*) *να σκοτώσει ού να λαβώσει κανέναν απέ τα παιδιάτου ού απέ την αστένειαν ού απέ το κελέφιον, ότι πολλά γλήγορα κολλά* αυτ. 377[8].

κελεφός, επιθ., Ασσίζ. 6[13], 42[14,19], 251[14], 291[15,19], 375[22], 377[10], Ελλην. νόμ. 535[24].

Το μτγν. επιθ. *κελεφός* (Sophocl.). Η λ. και σε Γλωσσάρ. (L-S). Για τη λ. βλ. Χατζιδ., Αθ. 29, 1917, ΛΑ 7 και Benveniste, Rev. Philol. 38, 1964, 7-11. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) και στην Κύπρο (Χατζ., Διασπ. 521· πβ. και τ. *τζελεφός*, Λουκά, Γλωσσάρ.).

Λεπρός: *αν ουδέν ένι κελεφή* (ενν. *η γυνή*) *ή δε σεληνιάζεται, ημπορεί καλά να τα αναγιώσει* (ενν. *τα παιδία*) *έως ζ' χρόνους* Ασσίζ. 124[22].—Η λ. ως παρων.: Μαχ. 18[17].

κελί(ο)ν το, Λόγ. παρηγ. L 582, Προδρ. IV 32α (χφ. g) (κριτ. υπ.), Καλλίμ 415, Χρον. Μορ. H 926, 8255, Λίβ. P 259, 1259, 2478, Λίβ. Sc. 1028, Λίβ.Esc.1261, Λίβ. N 1848, Ιμπ. 695, Δούκ. 317[10], Σφρ., Χρον. μ. 8[14-5], 92[21-2], Σαχλ., Αφήγ. 182, Ιστ. πατρ. 134[5], 169[19], 178[5], Αρσ., Κόπ. διατρ. [1328], Παϊσ., Ιστ. Σινά 1024, 1075, 1819, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 434, Δωρ. Μον. XXVI, Διγ. Άνδρ. 317[6], Ψευδο-Σφρ. 16[25], 18[10], 258[6], Συναδ., Χρον. 51, Βακτ. αρχιερ. 166, κ.π.α.· *κ ε λ ί,* Ιμπ. 704, Αλεξ. 2729, 2775, Αχέλ. 1341, Παϊσ., Ιστ. Σινά 231, Ευγέν. 1260, Συναδ., Χρον. 47, Διήγ. ωραιότ. 290, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [952], Διακρούσ. 118[21], Τζάνε, Κρ. πόλ. 251[24], 252[18]· *κ ε λ λ ί ν,* Μαχ. 46[35], 70[15].

Από το ουσ. *κέλλα* και την υποκορ. κατάλ. *-ίον*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex., λ. *κελλίον*). Ο τ. *κελί* και σήμ. Ο τ. *κελλίν* σήμ. στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ.).

1) Ιδιαίτερο δωμάτιο, κάμαρα: *Ημέρας τρεις επλήρωσεν μόνος εις το κελίν-του ... κείμενος επάνωθεν της κλίνης* Καλλίμ. 1015· *να περπατεί εις τες γειτονίες και να ζητά εις τες θύρες και να μηδέν έχει κελίν, ιστίαν ή πυρομάχον* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2381· *τα κελιά των πολιτικών γυρεύγει να διανοίγει* Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 83. **2**) Δωμάτιο μοναχού, ιερωμένου: *Εις του πατρός-μου το κελίν ακρόπαστον απάκιν, σύμπλευρον εμαγείρευον* Προδρ. IV 166· *Τούτο* (ενν. *το μετόχιον*) *οικία μέν εστι μεγίστη με κελία, εν ή οικούσι μοναχών εκάστη ηλικία* Παϊσ., Ιστ. Σινά 2253· *υπήγε* (ενν. *ο πατριάρχης*) *και ανέβη εις το πατριαρχικόν θείον κελίον αυτού* Κώδ. Χρονογρ. 57[11].—Οι τ. *κελίον* (Ψευδο-Σφρ. 258[22]), *κελίν* (Ιστ. πολιτ. 54[17]), *κελί* (Στάθ., Martini, Γ' 315) και στον πληθ. *κελλία* (Μαχ. 634[32]) ως τοπων.

κελιώτης ο, Σφρ., Χρον. μ. 8[1], 20[22,29], 22[14], Ψευδο-Σφρ. 262[29], 264[1,20,23].

Από το ουσ. *κελίον* και την κατάλ. *-ώτης*. Η λ. τον 5. αι. (Lampe, Lex., λ. *κελλιώτης*).

Ακόλουθος άρχοντα, υπασπιστής: *εις την αυτού* (ενν. *του αυθεντοπούλου*) *τάξιν ην, εις υπηρεσίαν επί τραπέζης και κελιώτης αυτού* Ψευδο-Σφρ. 248[17-8]· *έθος γαρ έστι και τούτο, ότι οι κελιώται αυτού δη του βασιλέως καταμένειν επί τον τάφον αυτού μέχρι του πρώτου μνημοσύνου* Ψευδο-Σφρ. 264[24].

κέλλα η, Προδρ. IV 192, Ασσίζ. 222[1], 471[23,25], 472[24], Εξήγ. πέτρ. 276, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1148, 1739.

Το μτγν. ουσ. *κέλλα* ‹λατ. cella (L-S). Η λ. και σήμ. ως β' συνθ. (Πβ. λ. *χαμοκέλλα*).

1) Αποθήκη: *καλά εντέχεται να ηξεύρετε ότι πάντα τά ένι εις την γην χωσμένα ένι εις την κέλλαν του αυθέντη* Ασσίζ. 221[31]. **2**) Δωμάτιο μοναστηριού, κελί (μοναχού): *τούτου δὲ* (ενν. *του νάρθηκος*) *απέναντι υπέρ μίαν ουργυίαν κέλλαι δύο εκτίσθησαν* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1108· *τις...των μοναχών...* (παράλ. 1 στ.) *αφείλετό τι των οστών τη κέλλη προσκομίσας* Παϊσ., Ιστ. Σινά 2213.

κελλάρης ο, βλ. *κελάρης*.

κελλάριν το, βλ. *κελάρι(ον)*.

κελλίν το, βλ. *κελί(ο)ν*.

κένδρος ο, βλ. *κέδρος*.

κενοδοξία η, Φλώρ. 1137, Διγ. Άνδρ. 391[20], Συναδ., Χρον. 42, 72, Αποκ. Θεοτ. II 153· *κ ε ν ο δ ο ξ ι ά,* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [649].

Το μτγν. ουσ. *κενοδοξία*. Η λ. και σήμ.

Ματαιοδοξία, αλαζονεία: *ο λαός ο απηνής και μισόκαλος, η ρίζα της υπερηφανείας, ο κλάδος της κενοδοξίας* Δούκ. 319[9]· *από τες αδικίες-μας και την κενοδοξίαν* Ιστ. Βλαχ. 2319.

κενοδόξισμα το.

Από το *κενοδοξώ*.

Καύχημα, δόξα: *την συγκοπήν και σύνθεσιν, τα του κορμιού-της μέλη αύτη η βασιλεία-σου εκαλοδώρησέν-τα και καθεδρίαν έποικεν ολοσωματωμένην επάνω να καθέζεται εις κενοδόξισμά-σου* Βέλθ. 685.

κενόδοξος, επιθ., Σπαν. (Ζώρ.) V 88, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 251, Λόγ. παρηγ. L

605, Λόγ. παρηγ. Ο 627, Λιβ. Ρ 1240, 1495, Λιβ. Sc. 110, Λιβ. Esc. 3988, Λιβ. Ν 1181, Διγ. Ἀνδρ. 391^{19}.

Το μτγν. επίθ. *κενόδοξος*. Η λ. και σήμ.

Ματαιόδοξος, αλαζών, φαντασμένος: *η κόρη αν έν' κενόδοξος, να θυμωθεί τον λόγον* Λιβ. Ν 1087· *θαρρούσιν οι κενόδοξοι το πως τούσε τιμούσι* Αιτωλ., Μύθ. 90^{29}· *ο γαρ εκδιηγούμενος ιδίας αριστείας κενόδοξος λογίζεται υπό των ακουσάντων* Διγ. Ζ 3500.

Το ουδ. του επιθ. ως ουσ.=**α**) ματαιοδοξία, αλαζονεία: *ρίξε-το το κενόδοξον, άφες το επηρμένον* Λιβ. Ν 1467· *κόρη νικά-σε αγέρωχος με το κενόδοξόν-της* Λιβ. Sc. 2797· **β**) «μεγαλεία»: *ο δέ και πάλιν έγραφε, του βασιλέως του δείνος τις ευγενής ρωμογενής πάσχει, δι' αυτό ηρνήθην γην την αυτού και τα λαμπρά και το κενόδοξόν-του* Βέλθ. 358.

κενοδοξώ, Σπαν. Α 487, Σπαν. (Ζώρ.) V 1, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 312, 511, Πόλ. Τρωάδ. (Πολ. Λ.) 64, Ερωτοπ. 35, Λιβ. Sc. 469, Αχιλλ. L 699, Αχιλλ. Ο 348 (έκδ. *κοινοδοξήσης*· χφ. *κινοδοξίαις*· Σάθας διόρθ. [Βλ. Κριαρ., Αθ. 50, 1940, 189] *κενοδοξήσης*), Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1067], κ.α.

Το μτγν. *κενοδοξώ*.

Α' Αμτβ. (ενεργ. και μέσ.) είμαι ματαιόδοξος, επαίρομαι, μεγαλαυχώ: *οι φεδούλες έχουν-το, ότι κενοδοξούσιν* Λιβ. Ν 1433· *υιέ, αν είσαι πλούσιος, μη διασπάσεις τας οφρύς, μηδέ κενοδοξήσεις* Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 416· *ουδέν εκενοδόξησεν, ως πρέπει των κορασίων* Πόλ. Τρωάδ. 5· *τότε τον ελάλησα κενοδοξούμενόν-τον: «Εγείρου απαύτου, Φιλοπαππού, και όνειρα μη βλέπεις* Διγ. (Trapp) Esc. 1288. **Β'** Μτβ. **1**) Επαίρομαι για κ.: *«Όταν σ' επέλθη χαρωπόν, μη το κενοδοξήση κι' όταν σ' επέλθη λυπερόν, μη σε νικήσει η θλίψις* Σπαν. Α 295. **2**) Περιφρονώ: *εγώ είμαι τόν κενοδοξείς: Έρως, φρικτός δυνάστης* Αχιλλ. Ν 995.

κενός, επίθ., Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 720, Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 670, Αλφ. (Μπουμπ.) Ι 55.

Το αρχ. επίθ. *κενός*. Η λ. και σήμ.

1) Άδειος· με άδεια χέρια: Βίος Αλ. 2782, Δούκ. 311^{31}. **2**) Ανεκμετάλλευτος, απραγματοποίητος: *Της Βενετιάς δέ η αυθεντιά τους λόγους ως ακούσε τ' αμπασσαδόρου του δουκός, κενούς* (έκδ. *καινούς*· διορθώσ.) *ουδέν αφήσε* Κορων., Μπούας 25. Έκφρ. *εις κενόν*=μάταια: *εφάνησαν εις κενόν κεκοπιακότες* Δούκ. 321^{12}· *αλλ' εις κενόν τα του σκοπού και τα της συμβουλής-σου* Γλυκά, Στ. 540. Φρ. *εις κενόν μεταστρέφομαι*=αποτυχαίνω: *καθώς μετασκευάζει ο...Θεός τα πάντα και εν μιᾷ ώρᾳ τα καλώς ιστάμενα καταστρέφει,...ούτω και τα του Θεολόγου...βουλεύματα...εις κενόν μεταστράφησαν* Δούκ. 163^{9}.

κενοτομώ, Λιβ. Sc. 99, Λιβ. Esc. 2249, Λιβ. (Lamb.) Ν 752.

Από το επίθ. *κενός* και το *τέμνω*. Η λ. τον 8. αι. (Lampe, Lex.).

(Μτβ. και αμτβ.) σπαταλώ, χάνω ανώφελα τον καιρό-μου: *τι τον καιρόν κενοτομείς του επιχειρήματός-σου;* Λιβ. Ρ 612· *τι παρατρέχω τον καιρόν, κενοτομώ τους λόγους;* Λιβ. Sc. 1148· *πάντως εκενοτόμησα δίχρονον ήδη τώρα* Λιβ. Ρ 1231.

κενοφωνία η.

Το μτγν. ουσ. *κενοφωνία*.

Ματαιολογία, μωρολογία: *Ως δ' ήκουσεν Αλέξανδρος Πώρου κενοφωνίας, άκρως προσεμειδίασε και λέγει τοις σατράπαις* Βίος Αλ. 4549.

κενταύριον το, Ιερακοσ. 374^{5}, 458^{4}, 497^{29-30}.

Η λ. στον Θεόφραστο (L-S, λ. *κενταύρειον*).

Είδος φυτού με φαρμακευτικές ιδιότητες: *Πέπεριν, αγριοσταπίδα, κενταύριον, φύλλον αρωματικόν* αυτ. 388^{14}· *Είτα τρίψας κενταύριον ένωσον αυτά και χρίε τους πόδας αυτού* αυτ. 498^{2-3}.

κεντέα η.

Από το *κεντώ* και την κατάλ. *-έα*. Λ. *κεντιά* στο Somav.

Βελονιά: *ούτε τσαγγάρης ή σελάς ή δερματοραπτάρης να ράψει δύναται ποσώς άχρι κεντέαν μίαν* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 390.

κεντηνάρι(ο)ν το, Προδρ. ΙΙΙ 110, Σπανός (Eideneier) D 571, 581, Rechenb. 29^{1}, 35^{1}, Δούκ. 129^{9}, Διήγ. Αγ. Σοφ. 154^{1}, 157^{19}, Σαχλ. Ν 277, Σαχλ., Αφήγ. 701, Ψευδο-Σφρ. 196^{5}, 258^{25}, Δωρ. Μον. (Βαλ.) 41· *κ ε ν τ η ν ά ρ ι,* Χούμνου, Κοσμογ. 733· *κ ι ν τ η ν ά ρ ι,* Σκλάβ. 281, Δεφ., Λόγ. 456· *κ ι ν τ η ν ά ρ ι (ο) ν,* Προδρ. ΙΙΙ 110 (χφφ. SA) (κριτ. υπ.), Διγ. Ζ 2078, Διγ. (Trapp) Esc. 985, Σπανός (Eideneier) D 1684, Ερμον. Γ 42, Αλεξ. 492, 507, 2542, 2870, 2883, Απόκοπ. 272, Διγ. Ἀνδρ. 360^{13}.

Το λατ. centenarium (Βλ. Τριαντ., Νεοελλ. γραμμ. 198). Για τη λ. βλ. και Psalt., Gramm. 113.

α) Εκατοντάδα· μέτρο βάρους χρυσού ή χρυσών νομισμάτων, αλλά και άλλων υλικών (Πβ. Schilb., Byz. Metrol. 171-2): *να λάβεις και την προίκα-σου απ' αυτής της ημέρας, κεντηνάρια είκοσι, νομίσματα παλαιά* Διγ. (Trapp) Gr. 1657· *που τό 'βρες το λινάριν, να πάγω να πραγματευτώ κανένα κιντηνάριν;* Σαχλ. Β' (Wagn.) ΡΜ 464· **β**) ποσότητα εκατό αντικειμένων (Πβ. Πετροπ., ΕΛΑ 7, 1952, 88): *εμέτρησε τους καύχους-της, ευρέθη κεντηνάριν* Σαχλ., Αφήγ. 739.

κεντητός, επίθ., Πεντ. Έξ. XXVI 36, XXVII 16, XXXVI 37, XXXVIII 18.

Το μτγν. επίθ. *κεντητός*.

Κεντημένος: *επροβόδισαν το 'πικάμισο το κεντητό και έφερεν προς τον πατέρα-τους και είπαν: «...γνώρισε εδά αν το 'πικάμισο του υιού-σου αυτό...»* Πεντ. Γέν. XXXVII 32· *κεντητό σεντόνιν με πρόβεια έντερα* Σπανός (Eideneir) D 1708.

κεντισμός ο.

Από τον αόρ. του *κεντώ* και την κατάλ. *-μός*.

Νύξη με αιχμηρό όργανο: *Περί κεντισμού* Ιατροσ. κώδ. ωμε'.

κεντιστός, επίθ.

Από τον αόρ. του *κεντώ*. Η λ. σε έγγρ. του 1548 (Δρακάκη, Έγγρ. Σύρου Α' 124).

Κεντημένος: *Της Δάφνης πάλε το ψιλό και κεντιστό βελέσι* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [1125].

κεντούκλα η, Προδρ. IV 121 (χφφ. SA) (κριτ. υπ.), 124 (χφφ. CSA) (κριτ. υπ.), 127 (χφφ. CSA) (κριτ. υπ.), 129 (χφφ. SA) (κριτ. υπ.)· *κ ε ν τ ή κ λ α,* Προδρ. IV 121, 129· *κ ε ν τ ο ύ κ λ ε α,* Προδρ. IV 121 (χφ. C) (κριτ. υπ.).

Από το λατ. centunculus.

Ένδυμα ή κάλυμμα από χοντρoϋφασμένο ύφασμα (Βλ. Hesseling-Pernot [Προδρ.

182] και Κουκ., ΒΒΠ B^2 24): *Κυράδες χειρομάχισσες, καλοοικοδέσποινές-μου, προκύψατε, βηλαρικάς επάρετε κεντήκλας* αυτ. IV 124· *ως είν' καλοοικοδέσποινες οκάποσες γυναίκες και τας κεντήκλας να έπαιρναν και τους πιπεροτρίπτας* αυτ. IV 127.

κέντουκλο(ν) το, Καναν. 69D.

Από το λατ. centunculus (Γλ. Meyer, NS III 30 και Ξανθ., B-NJ 5, 1927, 362 και Psalt., Gramm. 59). Η λ. στο Somav. και το Du Cange, λ. *κέντουκλα*.

Χοντροφτιαγμένο ύφασμα από μαλλιά ευτελή, **κετσές** (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ B^2 23 και Ξανθ., ό.π.): *ποιούν βαρέα στρώματα και παραπιλωμένα, κέντουκλα και 'δρομάχια φέλεθρα εις τας σέλας* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 511· *Τρίχας αλόγου τρίψον και ποίησον αυτάς ώσπερ κέντουκλον* Ορνεοσ. 581^{8}.

κεντρί το.

Το αμάρτ. *κεντρίον*⟨μτγν. *κέντριον* (Ανδρ., Λεξ.).

Κεντρί: *Ως είπα, σαν την μέλισσα στα χείλη-της χωσμένος, εγροίκησα να πεταχτεί το ξιμητό κεντρί-του* Σουμμ., Παστ. φιδ. Β' [263]· *Ήσαν σκορπίοι φοβεροί, πασάνας έναν πήχαν,...κεντριά μεγάλα είχαν* Αλεξ. 2058· (μεταφ.): *η δύναμις του λόγου της παιδείας εις τους ανθρώπους και φοβουμένους τον Θεόν γίνεται σοφία..., αλλά εις τους κακούς και μοχθηρούς γίνεται έμπυρον* ***κεντρί*** Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 91^{48}.

κεντρίζω.

Το αρχ. *κεντρίζω*. Η λ. και σήμ.

Τσιμπώ: *Τότε εκείνα* (ενν. *τα μελίσσια*) *θάρρησαν πως θε να τα χαλάσει και όλα τον εκέντρισαν κ' ήθελαν να τον φάσι* Αιτωλ., Μύθ. 85^{8}.

κέντρον το· *κ ε ν τ ρ ό ν*, Θησ. Ε' [29^{7}].

Το αρχ. ουσ. *κέντρον*. Η λ. και σήμ.

1) Κεντρί: *σκορπίε, φθόνε δολερέ, με μύρια κεντρούνια, πλήρη νά 'ναι τα κέντρασου, γεμάτα το φαρμάκιν* Γεωργηλ., Βελ. 495. **2α**) Ενόχληση, πείραγμα: *Ει δ' απ' εμού κακώσεως τίποτι κέντρον έχεις, εκδίδω-σε το σώμα-μου, όλον τον εαυτό-μου* Βέλθ. 53· **β**) παρόρμηση, παρακίνηση: *Απήτις το γράμμα της εκλαμπρότητός-σας έλαβον, διά του οποίου μοι ελέγετε να έλθω,...ευθύς κέντρον του πόθου και της επιθυμίας εις την καρδίαν-μου εφυτεύθη εις το να έλθω το γοργότερον* Βελλερ., Επιστ. 62^{4}. **3**) Αγκάθι: *Ο βάτος με τα κέντρα-του στα πόδια την κτυπάει* Αιτωλ., Μύθ. 8^{5}. **4**) Κέντρο, επίκεντρο: *η γη στο κέντρον στέκεται, τον κόσμον συστολίζει* Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ' [342]· *Ω Πόλις, Πόλις, κέντρον των τεσσάρων του κόσμου μερών* Δούκ. 385^{11}.

κεντρούνι το, Γεωργηλ., Βελ. 16.

Από το ουσ. *κέντρον* και την κατάλ. *-ούνι*.

Κεντρί: *σκορπίε, φθόνε δολερέ, με μύρια κεντρούνια* αυτ. 494.

κεντρώνω, Φλώρ. 830 (κριτ. υπ.).

Το αρχ. *κεντρόω*.

I Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1**) (Προκ. για έντομα) κεντρίζω: *οι σφήκες* ***πάλιν*** *έλεγαν το γύρο να φυλάγουν, τους κλέπτας να κεντρώνουσι* Αιτωλ., Μύθ. 51^{6}. **2**) Τσιμπώ, αγκυλώνω: *«δεν ηξεύρεις, είπεν-της, πως όλους τους κεντρώνω; κτυπώ-τους με τα κέντρα-*

μου κ' έχουν μεγάλο πόνο;» Αιτωλ., Μύθ. 8^{9}. **Β'** (Αμτβ.) ξεφυτρώνω, «ξεπετιέμαι» προς τα πάνω (Πβ. όμως και Παπαδάκη, Κρητολ. 4, 1977, 17): *Τρία κλωνάρια τρίλογα θέλουσι ξεφυτρώσει, ένα κορμίν και τρεις κορφές, τρεις ρίζες θε κεντρώσει* Χούμνου, Κοσμογ. 372. **II** Μέσ. **1**) Πλήττομαι, πληγώνομαι: *ωσάν είδαν της κόρης το κάλλος, εκεντρώθη η ψυχή-τους εις τα κάλλη-της* Διγ. Άνδρ. 377^{24}. **2**) Ερεθίζομαι: *Τόν αγαπώ είδα στυγνόν, της μάχης κεντρωμένον* Ερωτοπ. 398.

κεντυρίων ο.

Το μτγν. ουσ. *κεντυρίων*.

Εκατόνταρχος: *Ο δὲ κεντυρίων ας νύξη την πλευράν αυτού μετά λόγχης* Μυστ. 60.

κεντώ, (I), Σπαν. Α 20, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 10, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 25, Σπαν. V 18, 1204, Μαχ. 574^{1}, Ιερακοσ. 452^{7}, Ερμον. Χ 183, Αχιλλ. L 428, 438, 829, 835, 885, 1105, Πικατ. 183, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1609, Θησ. Θ' [18^{8}], Μάρκ., Βουλκ. 340^{7-8}, 349^{1}, 1789, 1873, 2299, Διγ. Ο 2909, Τζάνε, Κρ. πόλ. 239^{9}, Τζάνε, Φυλλ. ψυχ. 461, κ.α.· *κ ε ν τ ά γ ω,* Θησ. (Foll.) I 43.—Βλ. και *κεντώ*, (II).

Το αρχ. *κεντέω*. Η λ. και σήμ.

Α' Μτβ. **1α**) Τσιμπώ, τσιμπώ με οξύ όργανο, τρυπώ: *κέντει αυτά* (ενν. *τα πτερά*) *τη βελόνη* Ιερακοσ. 478^{1}· *λαβών φλεβότομον ή μάχαιραν ηκονημένην οξείαν κέντησον αυτόν επάνω του οιδήματος* Ιερακοσ. 493^{28}· **β**) (προκ. για άλογο) σπηρουνίζω: *δεν είχε χρεια να το* (ενν. *τ' άλογο*) *κεντά και να το δασκαλεύγει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1638. **2**) Παρακινώ: *ο Αχιλλεύς αγαπά να επάρει την αυθεντίαν των Ελλήνων και κεντά-τον η νεότης να έχει τα τοιούτα ενθυμήματα* Τρωικά 528^{1}· *Σε μια μερά θε να συρθώ κι' αν τύχει να γροικήσω την αφορμή απού τον κεντά στο κλάημα το περίσσο* Πανώρ. Β' 428 (κριτ. υπ.). **3**) Κεντώ (όπως και σήμ.) (Βλ. Κουκ., Ευστ. Λαογρ. Α' 437): *νά, κέντησον το ρούχον-μου και έπαρ' το ραπτικόν-σου* Προδρ. IV 96· *να κάθονται στο σπίτι-τους να γνέθουν, να κεντούσι* Ιστ. Βλαχ. 707. **Β'** (Αμτβ.) τσιμπώ με οξύ όργανο, τρυπώ: *Τα χόρτα π' αγκυλώνουσι, τ' αγκάθια που κεντούσι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 219.

κεντώ, (II), Περί ξεν. Α 21, Πανώρ. Β' 352 (κριτ. υπ.), 378, Ερωφ. Δ' 577, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1668, 1964, Β' 778, Γ' 477, Στάθ. (Martini) Β' 203, 214, Διήγ. ωραιότ. 202, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α' 162, Β' 131, Ιντ. γ' 147, Λεηλ. Παροικ. 642, Τζάνε, Κρ. πόλ. 152^{7}, 208^{16}, 468^{1}, 495^{7}, 513^{6}, 531^{25}.—Βλ. και *κεντώ*, (I).

Το αρχ. *κεντέω*. Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β', λ. *κεdώ*).

Α' Μτβ. **1**) Καίω (Για την εξέλιξη της σημασίας πβ. *κεντώ* I· βλ. και Χατζιδ., Αθ. 22, 1910, 260 και Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 588): *κι' οπού δε σώσει γλήγορα, σπίθα φωτιάς να σβήσει, δύνεται χώρες και χωριά και δάση να κεντήσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1582· *ελέγασι τα γράμματα σ' όποιον κι' αν τα διαβάζει πως η φωτιά που τον κεντά δροσίζει, όχι να βράζει:* *«Όσο σιμώνω στη φωτιά και βράζει και κεντά-με, τόσο και ξαναπιώνει-με, γιατρεύγει και φελά-με»* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 256-257· *και πλια ο καημός στα σωθικά τόνε κεντά και 'ξάφτει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 5· *Η γλώσσα-σου του βασιλιού ας τό 'θελε μιλήσει· πούρι γιαμιά δεν ήβανε φωτιά να μας κεντήσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 848· *πολύ ήτο οι αναστεναμοί πώς δεν την εκεντήσα, γιατί αρτυμένοι με φωτιά και με τη λάβραν ήσα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 703· *εβάνασίνε τα φαγιά στην 'στιάν και τα κεντούσαν κι' όλα τα πράγματά-τωνε χαμαί και τα πατούσιν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 252^{25}· *Σαν είδασι... και δε μπορού το σύρον* (ενν. *το κάτεργο*),... *δίδει ορδι-*

νιά ο πασάς να κουβαλήσου κλαδιά και παρευθύς να το κεντήσου Λεηλ. Παροικ. 664. **2**) Πυροδοτώ: *όταν προστάξεις, έτοιμοι είναι να την κεντήσου* (ενν. τη *μίνα*) *και το τειχιό να κρεμνιστεί* Τζάνε, Κρ. πόλ. 165[22]. **3**) Βασανίζω: *Οϊμένα η κακορίζικη, τι πόνοι που κτυπούσι στην πρικαμένη-μου καρδιά! περίσσια με κεντούσι!* Ευγέν. 656. **4**) Προσβάλλω: *τους είδεν άτυχος* (έκδ. *άτυχως*· διορθώσ.) *πως ήσαν κεντημένοι, γεμάτοι το θανατικόν και λοιμαναγκαιωμένοι* Γεωργηλ., Θαν. (Wagn.) 276· *κυρίως ην κολλητικόν σαν ψώρα να κεντήσει* Γεωργηλ., Θαν. 331· *ένα βαρύν θανατικόν ευθύς εκέντησέν-τους* Αχέλ. 1507. **Β'** Αμτβ. **1α**) Ανάβω: *λίγο νερό ποτέ φωτιά μεγάλη δεν εσβήνει, μάλλιος την 'ξάφτει και κεντά και βράζει και πληθαίνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 117· *πάλι δευτερώνουσιν κ' οι λουμπαρδιές κεντούσι κι' απάνω-τωνε δίδουσι και τ' άλογα χαλούσι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 358[9]· **β**) καίω, είμαι ζεστός, πυρακτωμένος: *αέρας που μ' εδρόσιζεν εδά κεντά και βράζει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 638· *εκείνα τα σπαθιά βράζου, κεντού περίσσα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1689· **γ**) καίγομαι: *έμπαινε μέσα στη φωτιά κ' εκέντα μοναχός-του. Επάσκισε όσο μπόρεσε την παίδα ν' αλαφρώσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 104· *'ς μια βράσην εκεντούσασι, τα ξύλα έτσι συμπαίνα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 849· **δ**) (μεταφ.) φλέγομαι: *μέσα η καρδιά-του ελάμπανε, τα σωθικά εκεντούσα· αγάλι αγάλι σ' ερωτιά και πόθον εκινάτο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 92. **2**) Λάμπω, φωτίζω: *Είντά 'ναι η σπούδα, κύρη-μου, πριχού να διαφωτίσει και δεν τον ενιμέναμε τον ήλιο να κεντήσει;* Θυσ.[2] 556. **Γ'** Μέσ. **1**) Καίγομαι: *στη χώρα να θωρείς φουρνέλα να κεντούνται κ' εις τον αέρα νά 'ρχουνται, οι Τούρκοι να πετούνται* Τζάνε, Κρ. πόλ. 507[5]· *Μόνο θα πω ανάμεσα οι πόμπες να κεντούνται* Τζάνε, Κρ. πόλ. 491[13]· *τα μοράγια ν'* (έκδ. *μοράγιαν*· διόρθ. Νενεδάκης [Τζάνε, Κρ. πόλ. 340[11]]) *σε μουράγια ν') άπτουσιν κι' ο Τούρκος να μουγκάται· η χώρα όλη κάπνιζε σα νά 'θελε κεντάται* Τζάνε, Κρ. πόλ. 271[20]. **2**) Εξάπτομαι: *ο Χαρίδημος μ' αφούσαν εγροικήθη στα λόγια του Δρακόμαχου και πάραυτα εκεντήθη. Μ' απόξω δεν του εφαίνουντο, γιατί καπνό δεν κάνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1860.

κεντώνω.

Το αρχ. *κεντώ* (πιθ. σε μεσν. χρ.). Για το συσχετισμό με το μεσν. *κεντώνιον* πβ. μεσν. λατ. cento (Niermeyer, Med. Lat. Lex.). Βλ. και Du Cange, καθώς και Dawkins [Μαχ. Β', σ. 249].

Βάζω πρόσθετα κομμάτια, μπαλώνω· επιδιορθώνω: *Τότες ο κοντοστάβλης...εβίγλισεν τον τοίχον του κάστρου όπου εκτύπαν η πέτρα και μοναύτα εποίκεν και εκεντώσαν-τον αππέσσω και εφούρριασέν-τον με άλλον τοίχον* Μαχ. 462[23].

κένωμα το.

Το μτγν. ουσ. *κένωμα*.

Άδειασμα: *Εις κινστέρναν επέρρεεν διά κενώματος μέρος ζ'', εποίει δὲ απόρροιαν μέρος ια''* Rechenb. (Vog.) 97[1].

κενώνω, Καλλίμ. 446, Σταφ., Ιατροσ. 4[103], Λιβ. Sc. 2138, 2357, 2988, Λιβ. Esc. 4135, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 310, Γεωργηλ., Βελ. 253· *χενώνω*, Ασσίζ. 112[1], Κυπρ. ερωτ. 97[12], Μαχ. 36[9], 82[13δις], 208[31], 642[5], Ανθ. χαρ. 300[8], Θρ. Κύπρ. Μ 142.

Το αρχ. *κενόω*. Ο τ. στην Κύπρο (Βλ. Dawkins [Μαχ. Β', σ. 275]). Η λ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex., Παγκ., Ιδίωμ., Κρ. Β').

Α' Ενεργ. **1**) Αδειάζω, χύνω: *όσα θέλεις κένωνε εις πίθον τρυπημένον* Προδρ. ΙΙ Η

19j· *αντί νερού τα δάκρυα-μου τα εκένωνα καθ' ώραν* Λιβ. Esc. 3544. **2**) Εξαντλώ: *εκένωσες τους θησαυρούς εκ της πολλής δαπάνης* Ριμ. Βελ. 84. **3**) Μεταγγίζω από ένα δοχείο σε άλλο, σερβίρω: *Το άριστον ητοίμασαν... Ο βασιλεύς εκάθισεν επί χρυσής τραπέζης* (παραλ. 1 στ.). *Εκένωσεν, ηφέρασιν τους μίσσους έμπροσθέν-τους* Φλώρ. 374 (κριτ. υπ.)· *Ευρίσκει αυτόν τον Ιακώβ κ' είχαν-του κενωμένα· εκάθετον κατάχαμα, τα πόδια διπλωμένα* Χούμνου, Κοσμογ. 1333. **Β'** Μέσ. **1**) Μένω άδειος, απαλλάσσομαι από κ.: *εάν το υποζύγιον λαβωθεί ού αν εχενώθην απὲ το γομάριν-του* Ασσίζ. 362[12]. **2**) Χύνομαι, τρέχω, κυλώ: *ετσακίστην το γαλευτήριν και εχενώθην το γάλαν* Μαχ. 32[18].

κενώς, επίρρ.

Η λ. στον Αριστ. (L-S, λ. *κενός*).

«Με άδεια χέρια», χωρίς αποτέλεσμα: *Τοιαύτα πέπονθα δεινά... παρά μαχίμου γυναικός και τρισαλιτηρίας, ως είδε-με κενώτατα ελθόντα προς τον οίκον* Προδρ. Ι 270.

κένωσις η.

Το αρχ. ουσ. *κένωσις*.

Εκκένωση, αφόδευση: *το σώμα σώζεται με χορτασμόν και κένωσιν, η δὲ ψυχή με κόπον και ανάπαυσιν* Σοφιαν., Παιδαγ. 281.

κερά η, βλ. *κυρά*.

'κέραιος, επίθ., βλ. *ακέραιος*.

κεραμιδάρης ο.

Από το ουσ. *κεραμίδι* και την κατάλ. *-άρης*.

Αυτός που κατεργάζεται τον πηλό, κεραμοποιός: *κεραμιδάρης, γαστράς* (έτσι ερμηνεύεται στο περιθώριο η λ. του κειμένου *πηλουργός*) Χριστ. διδασκ. 65 σημ.

κεραμίδι το, Ιστ. πατρ. 137[13], Συναδ., Χρον. 34, 56.

Το ουσ. *κεραμίδιον* (<αρχ. *κεραμίς*), που απ. τον 4. αι. και σε σχόλ. (L-S). Η λ. και σήμ.

Κεραμίδι: *τα κεραμίδια ελύθησαν, το στέγος εσαπρώθη* Προδρ. Ι 77· *πρώτος έδειξε πώς να κάμνουν τα κεραμίδια και άλλα αγγεία από χώμα* Ροδινός Νεόφ. 229.

κέρας το, Διακρούσ. 115[6].

Το αρχ. ουσ. *κέρας*.

1) Παράταξη· το σύνολο, το γένος: *ύψωσον, μακρόθυμε, χριστιανών το κέρας και δος ημίν την άνεσιν και φως το της ημέρας* Ιστ. Βλαχ. 2567 [=Γέν. Ρωμ. 153]. **2**) Εξουσία: *λαβών αυτός* (ενν. ο *Βατάτζης*) *το κέρας βασιλείας των Ρωμαίων* Λέοντ., Αιν. Ι 128.

κερασά η, βλ. *κερασιά*.

κερασιά η· *κ ε ρ α σ ά*.

Το μτγν. ουσ. *κερασία*. Ο τ. στο Βλάχ. Η λ. και σήμ.

Το οπωροφόρο δέντρο κερασιά: *Φλοιόν κερασάς δενδρου περιελόντες* Ιερακοσ. 337[2].

κεράσι(ον) το, Ιατροσ. κώδ. αξβ'.

Το μτγν. ουσ. *κεράσιον*. Η λ. και σήμ.

Ο καρπός της κερασιάς: *αμύγδαλα χλωρoύτσικα, κεράσια εκ τον Λευκάτην* Προδρ. ΙΙ Η 65b.

Κεράσιος ο, Πωρικ. Ρ 104[10], 106[4].

Προσωποπ. του ουσ. κεράσι: *συνεδριάζοντος δέ...Τζιντζίφου και Κερασίου των γραμματικών* Πωρικ. V 8.

κέρασος ο, Ιερακοσ. 340[31].

Το αρχ. ουσ. *κερασός*.

Κερασιά: *Φλοιόν κεράσου λαβόντες και ξύσαντες αυτόν λεπτόν απεργάζουσιν* αυτ. 339[1].

κεραστής ο.

Από το *κεράννυμι*. Η λ. στα Ορφικά (L-S) και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Αυτός που κερνά: *Ο κεραστής του βασιλιά και ο μάγερος ομάδι στον ορισμόν-του εσφάλασι* Χούμνου, Κοσμογ. 1681.

κερατάς ο, Κατζ. Γ' 541.

Από το ουσ. *κέρατο* και την κατάλ. *-άς* (Ανδρ., Λεξ.). Για τη λ. βλ. Χατζ., Διασπ. Β' 229.

1) Ο απατημένος σύζυγος: *Στάσου δαμάκι, κερατά, κ' εδά θέλεις γελάσει* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 229. —Η λ. και ως βρισιά (Βλ. Κουκ., Ευστ. Λαογρ. Β' 187): *κερατά ξεχασμένε, δεν θέλομε πλέον να είμασθε σούδιτοί-σας* Σουμμ., Ρεμπελ. 179. **2**) Παρωνυχίδα (Βλ. Τσιτσέλη, Γλωσσάρ. Κεφαλλ. 222· πβ. και Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Α', λ. κιρατάδες): *Πάθος ακούσας τοιγαρούν μη κήλην υπολάβεις, μηδ' άλλο τι χειρότερον εκ των μυστικοτέρων, μη κερατάν..., μη ταντανοτραγάτην, μη νόσημα καρδιακόν, μη περιφλεγμονίαν* Προδρ. Ι 20.

κερατέα η.

Από το ουσ. *κέρατο* και την κατάλ. *-έα*. Για την κατάλ. βλ. Eideneier, Ελλην. 28, 1975, 458. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Χτύπημα με κέρατο: *ο βους... ...σείει το κεφάλιν-του, κρούει-τον κερατέα* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 1020.

κερατία η· *κ ε ρ α τ σ ί α,* Μαχ. 62[16,25], 64[1,3,16], 624[4].

Το μτγν. ουσ. *κερατία*. Για τον τ. βλ. Χατζ., Αθ. 73-74, 1973, 35.

Το οπωροφόρο δέντρο χαρουπιά: *λαμπρόν εβάλαν εις την κερατσίαν...διά να κάψουν το δεντρόν* αυτ. 64[10].

κερατίζω, Φυσιολ. 341[2], Φυσιολ. (Legr.) 1038.

Το μτγν. *κερατίζω*.

Χτυπώ κάπ. με τα κέρατά-μου· (εδώ μεταφ.): *συ, ω πολιτευτά, έχων δύο κέρατα, την Καινήν και την Παλαιάν Διαθήκην, εν οίς δύνη τους εχθρούς-σου κερατίζειν* Φυσιολ. (Offerm.) G 124[4].

κεράτιον το, (Ι).

Η λ. στον Αριστ.

Μικρό κέρατο (Πβ. και Κουκ., ΒΒΠ Γ' 306 και Ε' 65): *μικρόν ζώον εστίν, όμοιον εριφω... Έν δέ κεράτιον έχει* Φυσιολ. 355[19].

κεράτιον το, (ΙΙ), Ιερακοσ. 361[3], 385[13], 446[29], Δούκ. 321[5], Πηγά, Χρυσοπ. 307 (6, 7)· *κ ε ρ ά τ σ ι (ο) ν,* Ασσίζ. 239[22], 244[28-9,30], 245[7], 490[27], 495[31], Μαχ. 64[5], Πηγά, Χρυσοπ. 303 (2).

Το μτγν. ουσ. *κεράτιον*. Για τον τ. βλ. Χατζ., Αθ. 73-74, 1972/73, 35 και Σακ., Κυπρ. Β' 589, λ. *κεράτζιν*.

1) Ο καρπός της κερατέας, χαρούπι: *Κέκτηται δέντρα έγκαρπα...* (παραλ. 1 στ.), *έχει δέ και καρύδια, κεράτια και τριμίθια* Παΐσ., Ιστ. Σινά 1381· *ως γιον εκείθετον, εβίγλισεν ψηλά και θωρεί έναν κεράτσιν εις το κλαδίν της κερατσίας* Μαχ. 64[3]. **2**) Μονάδα βάρους (Βλ. Schilb., Byz. Metrol. 185-6, Κουκ., ΒΒΠ Β' 251, Ϛ' 551 και Ευστ., Λαογρ. Α' 404): *Σταφίδος αγρίας κόκκον ένα, πεπέρεως κόκκους επτά, κόστου φύλλα, ναρδοστάχυος ανά κεράτια δύο, καστορίου κεράτιον έν* Ιερακοσ. 385[14]. **3**) Μονάδα βάρους, καράτι (Για τη σημασ. βλ. και Ostrogorsky, BZ 32, 1932, 332): *Έστι το εξάγιον του αργού χρυσού, τουτέστι των κδ' κερατίων, κα'· των ς' ν(ομισμάτ)ων τι λάβω;* Rechenb. (Vog.) 74[1].

κερατισμός ο.

Από το *κερατίζω*. Η λ. τον 6. αι. (L-S).

Λογαριασμός που γίνεται σε κεράτια (Βλ. Schilb., Byz. Metrol. 185): *συναγαγών τον πολλαπλασιασμόν του κερατισμού μέριζε εις το ποσόν των κουκκίων* Rechenb. (Vog.) 80[2].

κερατοβούκινον το.

Από τα ουσ. *κέρατον* και *βούκινον*.

Βούκινο κατασκευασμένο από κέρατο: *το κέρας-μου μεγάλην χρείαν κάμνει· ποιούν κερατοβούκινα... και εις τα κυνηγεύματα... ...κρουν-τα και φωνάζουσιν και κράζει εις τον άλλον* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 606.

κέρατον το, Σπανός (Eideneier) A 76, 450, D 1705, Θησ. Ε' [29[5]], Ζ' [77[3]], Ι' [88[3]], ΙΒ' [81[1]], Χούμνου, Κοσμογ. 2713, Σαχλ., Αφήγ. 901, Πεντ. Γέν. XXII 13, Δευτ. XXXIII 17, Αιτωλ., Μύθ. 4[9], Αρσ., Κόπ. διατρ. [630], Πανώρ. Δ' 22, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [958].

Από το ουσ. *κέρας*. Η λ. και σήμ.

Κέρατο: *βάλε κέρατον αίγας καυμένον* Σταφ., Ιατροσ. 6[152]· *Έτσι εσέβη* (ενν. ο *Αρκίτας*) *ως νά 'μπαινε εισέ πολλά ταυρία άγρια και με τα κέρατα* Θησ. Ζ' [120[6]]. Φρ. κάμνω κέρατα του ανδρός-μου=απατώ τον άντρα-μου: *τ' ανδρός-της κάμνει κέρατα μεγάλα σαν λαμπάδα* Δεφ., Λόγ. 674· (συνεκδ.) *(μου) (ξε)φυτρώνουν κέρατα στην αυλή*=απατώμαι από τη γυναίκα-μου: *αν έναι ορισμός-σου να την πάρεις, κέρατα θέλουν φυτρώσει στην αυλήν της βασιλείας-σου* Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 248· *Εις του Κουταγιώτη την αυλή κέρατα ξεφυτρώνουν* Σαχλ., Αφήγ. 780.

κερατόπουλον το, Διήγ. Αλ. V 27, 37, 60.

Από το ουσ. *κέρατο* και την κατάλ. *-πουλον*. Η λ. και σήμ.

Μικρό κέρατο: *Το κεφάλιν-του έκαμεν ως αετού και εις την κεφαλήν-του κερατόπουλα χρυσά* αυτ. 26.

κερατούλης ο.

Από το ουσ. *κερατάς* και την κατάλ. *-ούλης*.

Η λ. ως βρισιά και με σκωπτικό χαρακτήρα: *μην του κάμνει ατυχιά και να τον λέει κυρούλη κι' άλλοι από την γειτονιά [να] τον λέσι κερατούλη* Δεφ., Λόγ. 436.

κεράτσα η, βλ. *κυράτσα*.

κερατσία η, βλ. *κερατία*.

κεράτσι(ο)ν το, βλ. *κεράτιον* (ΙΙ).

κερατώνω.

Από το ουσ. *κέρατον* και την κατάλ. *-ώνω*. Η λ. και σήμ.

Απατώ το σύζυγο: *έτοιμος με το σπαθί να την κρατεί μη γαμηθεί, τότε ένι δυνατό να μηδέν κερατωθεί* Συναξ. γυν. 740.

κεραυνοβολέα η.

Το μτγν. ουσ. *κεραυνοβολία*.

Κεραυνοβόληση: *῞Ωσπερ τις ιδρύς* (έκδ. *ει δρύς*) *γαρ μέγας εκ τε κεραυνοβολέας εξεριζωθεί και πέσει* Ερμον. Π 294.

κεραυνός ο, Γλυκά, Στ. Β' 28, Βίος Αλ. 1934, 4586, Δούκ. 335[21], 353[1], Κορων., Μπούας 131, Διγ. ῎Ανδρ. 316[2], Λίμπον. 316.

Το αρχ. ουσ. *κεραυνός*. Η λ. και σήμ.

Κεραυνός, αστροπελέκι: *την δύναμιν και μάνητα 's κύματα αγριεμένα, 'μού* (=ομού· έκδ. *μού*· διορθώσ.) *με βροντές και κεραυνούς και χάλαζα εσμιγμένα* Λίμπον 218· *Ω μαυρισμένο ριζικό...* (παραλ. 1 στ.), *να είχε-σε καύσει κεραυνός, να είχε-σε πιάσει ζάλη* Λίμπον. 407· (μεταφ.): *εξ εντός δε και εκτός ο κεραυνός ου παύει* (παραλ. 1 στ.) *῞Εως ενάτην ουδαμώς εσίγησεν η μάχη* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 465· *με τες μπομπαρδές όλ' αφανίσασίν-το κ' εκάψαν και πολύν λαόν οι κεραυνοί εκείνοι* Αχέλ. 327· (προκ. για αισθήματα) φλόγα, πόθος: *βάνει πυρ και κεραυνόν εις την καρδίαν τούτου* Διγ. Ζ 182· *αλί τον εκατέκαψεν ο κεραυνός του πόθου* Λιβ. Ν 1367· *τον ουκ εσίμωσεν ο κεραυνός του πόθου* Λιβ. Sc. 403.

κεραυνοφόρος, επίθ., Αξαγ., Κάρολ. Ε' 621.

Από το ουσ. *κεραυνός* και το *φέρω*.

Που δρα αστραπιαία και αποτελεσματικά: *κεραυνοφόρους ιππικούς, δόκιμους και ανδρείους* αυτ. 810.

κερδαίνω, Καλλίμ. 987, Ασσίζ. 6[28], 102[22], Διγ. (Trapp) Esc. 1685, Φλώρ. 1090, 1792, Ερωτοπ. 646, Λιβ. Sc. 1218, 3226, Λιβ. Esc. 2399, 3930, Λιβ. Ν 1538, Ιμπ. 431, Πανώρ. Γ' 350, Δ' 318, Ερωφ. Ιντ. δ' 2, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 3, 2408, Γ' 62, 367, Δ' 288, 1610, Ε' 1010, Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ' 5, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 452, 454, Διακρούσ. 80[10], Τζάνε, Κρ. πόλ. 330[24], 513[22], κ.π.α.· *κ ε ρ δ α ί ν ν ω*, Κυπρ. ερωτ. 20[11], 94[32]· μτχ. παρκ. *κ ε ρ δ α ι μ έ ν ο ς*, Γεωργηλ., Θαν. 61, Βεντράμ., Φιλ. 138, Τριβ., Ταγιαπ. 132, Ερωφ. Α' 590, Ιντ. α' 181, δ' 114, Παλαμήδ., Βοηβ. 650, Σταυριν. 134, Θυσ.[2] 1074, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [299], Δ' [1044], Ε' [266], Τζάνε, Κρ. πόλ. 576[7], κ.π.α.

Το αρχ. *κερδαίνω*. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) και στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ε' β' ημίτ.).

Α' Μτβ. **1**) Αποκομίζω κέρδη: *δίκαιον ένι να ακούσομεν των δικαιωμάτων των δανεικών και των πραγμάτων τό ένι επάνω της θαλάσσης να κερδαίνουσιν* Ασσίζ. 45[28]. **2**) Πετυχαίνω: *εποίκε νίκος ο Τζανότ ο Καστρέσιος...και τίποτες δεν εκέρδαισεν, ότι το φουσσάτον έφευγεν* Μαχ. 662[13]· *ο θάνατος πλακώνει-σε κι' απόκει τι κερδαίνεις;* Ριμ. κόρ. 675. **3**) Αποκτώ: *Ωσά γνωρίσει ο άθρωπος κ' ελπίζει να κερδαίσει κείνο το πράμα π' αγαπά* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 203· *με καιρόν εμέρωσα κ' εγώ κ' εκέρδαισέ-με γείς άγγουρος* Πανώρ. Γ' 193· *την κόρην κέρδαισε τήν σε υπεσχέθην ο ῾Ερως* Λιβ. (Lamb.) Ν 493· *πώς να το υπομένω; Εγώ να ζω να περπατώ και άλλος να την κερδαίσει!* Φλώρ. 1386· *κόρη, να με κερδαίσεις και νά 'χεις την ευχούλαν-μου να την γλυκοκερδαίσεις* Απολλών. 192. **4**) Κληρονομώ: *Περί των δύο αδελφών ού οι δύο αδελφάδες οπού ουδέν εμοίρασαν μέσον-τους τό εκέρδαισαν* Ασσίζ. 266[13]· *ο γονεύς οπού ζει, ή πατήρ ή μήτηρ, ουδέν κερδαίνει απέ τα πράγματα του παιδίου* Ελλην. νόμ. 578[25]· *τα παιδιά της γυναικού κερδαίνουν-τα όλα...ως παιδία και κληρονόμοι αυτής* Ελλην. νόμ. 578[1]. **5**) Κατέχω, κυριεύω: *τα μουράγι' εδέσανε κ' είχαν-τα κερδαιμένα* Τζάνε, Κρ. πόλ. 515[17]· *την μεγάλην-τως χαρά, οπού 'χουσι παρμένα, πως των αρχόντων τα χωριά έχουσι κερδαιμένα* Τζάνε, Κρ. πόλ. 355[3]· *όλα τα κτισμένα κάστρη, τα δυνατότειχα, εγώ 'χω κερδαιμένα* Τζάνε, Κρ. πόλ. 575[26]· *να θυμούνται... τον κόπον όπου εκόπιασεν να κερδαιθεί ο Μορέας* Χρον. Μορ. Η 2457· *Το τείχος εγκρεμνίσανε και λεν πως το κερδαίσαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 283[17]. **6**) Παίρνω με το μέρος-μου: *γίνεται μεγάλη τραβάγια και...ταραχή τις να κερδαίσει την ψυχή εκείνη* Απόκ. Θεοτ. ΙΙ 38· *η ξενιτειά με θε κερδαίσει και ν' αποθάνω...στα ξένα* Περί ξεν. V 256. **7**) Απολαμβάνω: *πλέον ουδέν διαγέρνω·* (παραλ. 2 στ.) *και εσύ την βασιλείαν-σου μόνος-σου κέρδαισέ-την· μόνος-σου ζήσε* Φλώρ. 1095. **8**) Ξεπερνώ, νικώ: *τη μάνητά-σου την πολλή σήμερο να κερδαίσει τούτο ας μπορέσει* Ερωφ. Δ' 364. **9**) Κατορθώνω: *γή να κερδαίσουν τίποτι γή να θανατωθούσιν* Αχέλ. 2083. **10**) Διασώζω: *διά τον κόπον-σου κερδαίνεις την ψυχήν-σου* Ιστ. Βλαχ. 2046. **11**) Φρ. *κερδαίννω τη ζωή (μου)*=βγάζω τα έξοδά-μου: *πάσα τεχνίτης... ...κερδαίννει την ζωήν-του* Κυπρ. ερωτ. 78[14]· *κερδαίνω τη μάχη ή τον πόλεμο*=νικώ: *τον εχθρόν εδιώξανε, τη μάχη εκέρδαισα* Τζάνε, Κρ. πόλ. 407[1]· *κερδαίνω το ζήτημα*=νικώ σε δικαστικό αγώνα: *εντέχεται να το κερδαίσει το ζήτημαν* Ασσίζ. 107[8]· *ει τις νικήσει τον πόλεμον πρέπει να έχει κερδαιμένον το ζήτημαν* Ασσίζ. 171[15]· *κερδαίνω τους κόπους-μου*=ανταμείβομαι για τις προσπάθειές-μου: *Εκέρδαισε τους κόπους-του, ήσμιξε μετά κείνη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 629. **Β'** Αμτβ. **1**) Αποκομίζω κέρδος: *τους επτωχούς και ορφανούς έτρωγαν σαν ληστάδες, ένας τον άλλον έβλεπε τις πλέον να κερδαίσει* Ιστ. Βλαχ. 567· *και τα βιβλία τσ' ερωτιάς ανοίγου και θωρούσι, κι' αν έχου να κερδαίσουσιν, εύκολα το γροικούσι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1126. **2**) Υπερισχύω, νικώ: *εχάσαν οι λογαριασμοί, τα σφάλματα εκέρδαισα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1284· *να κερδαίσει ο Ρώκριτος όλοι επαρακαλούσα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 2350.

Η μτχ. παρκ. ως ουσ. και ως επίθ.: **α**) Νικητής: *εμάλωσε για λόγου-τως κ' εβγήκε κερδαιμένος* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 70· *Επήρασίνε τουφεκιές κ' έμειναν νεκρωμένοι κ' οι άλλοι, οι επίλοιποι εβγήκαν κερδαιμένοι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 456[22]· **β**) νικηφόρος: *κάτεργα ξ', τα ποία ήταν κερδαιμένα από την Μαύρην* Βουστρ. 480.

κερδαίνω, (ΙΙ)· *κερδαίσει*, Περί ξεν. V 95· εσφαλμ. γρ. αντί *κηδεύσει* (Βλ. ά. *κηδεύω*).

κερδαιτής ο.

Από το *κερδαίνω*. Η λ. στο Βλάχ.

Που κερδίζει, επικρατεί: *Το νικητή, τον κερδαιτή στα πάνω κ' εις τα κάτω δεμένο κωλοσύρνω-τον στ' αμάξι-μου αποκάτω* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 515.

κερδέζω.

Από τον αόρ. του *κερδαίνω*.

Κατορθώνω να αποκτήσω: *Είπασιν... το μέν διά να φυλάττουσιν εκείνα όπου εκερδίσαν και το άλλο να κερδέζουσιν εκείνα γαρ τά ουκ έχουν* Χρον. Μορ. Η 1992. Φρ. *κερδέζω τον πόλεμο*=νικώ: *οι Ούγγαροι,...ωσάν εμπήκανε οι Φραντσέζοι, εκερδέζανε τον πόλεμο* Χρον. σουλτ. 33[12].

κερδίζω, Σπαν. Α 367, Σπαν. Ο 206, Καλλίμ. 956, 1170, 1173, Πόλ. Τρωάδ. 51, Χρον. Μορ. Η 445, 1346, 1620, 4909, 9099, Πουλολ. (Τσαβαρή) 256, Διήγ. Βελ. 117, Περί ξεν. Α 255, Λίβ. Sc. 2776, Λίβ. Esc. 1570, 2470, Λίβ. Ν 1871, Αχιλλ. Ν 110, Αχιλλ. Ο 303, Ιμπ. 457, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 227 (κριτ. υπ.), Θησ. Ε′ [2[3]], Ch. pop. 221, 513, Σαχλ., Αφήγ. 356, Πένθ. θαν.[2] 528, Αιτωλ., Μύθ. 38[12], Ιστ. πατρ. 195[20], Στ. Βοεβ. 46, Ιστ. Βλαχ. 1895, 1936, Διγ. Ἀνδρ. 370[23], Τζάνε, Κρ. πόλ. 290[4], κ.π.α.

Από τον αόρ. *εκέρδησα* του *κερδαίνω*. Η λ. σε σχόλ. (L-S) και σήμ.

Α′ Μτβ. **1**) Αποκομίζω όφελος: *τι κερδίζουσιν να σφάλλουν* (ενν. *οι Ρωμαίοι*) *προς τον Θεόν;* Χρον. Μορ. Η 1256· *κακοπαθείς και μάχεσαι, βούλεσαι να πλουτίσεις και ο θάνατος αρπάζει-σε και τότες τι κερδίζεις;* Περί ξεν. Α 443. **2**) Πετυχαίνω: *εθάρρουν να κερδίσω βασιλικάς ανταμοιβάς και ευχαριστίας μεγάλας* Φλώρ. 418. **3**) Αποκτώ: *Βοσκός... λογάριαζε πώς να κερδίσει βίον* Αιτωλ., Μύθ. 48[2]· *Αν γαρ κερδίσεις άπαντα, ψυχήν δὲ απολέσεις, όφελός σοι ουδέν εστίν εν ημέρᾳ εκείνῃ* Διγ. Ζ 1103· *το όνομα εκέρδισες αυτό με πονηρίαν* Γαδ. διήγ. 539· *Χίλια άλογα εκέρδισαν ετότεσον οι Φράγκοι* Χρον. Μορ. Ρ 4855· *Δε γράφω τι κερδίσανε και τι κακό εκάναν* (παραλ. **1** στ.), *χιλιάδες βόδια επήρανε* Τζάνε, Κρ. πόλ. 390[7]· *την κόρην κέρδισον, ἣν σε υπεσχέθη ο Ἔρως* Λίβ. Ρ 353. **4**) Κυριεύω: *μοιάζεις τον Αλέξανδρον π' ανατολή και δύση κι' όλον τον κόσμ' από σπαθιού είχε-τονε κερδίσει* Κορων., Μπούας 149· *Θεέ-μου, πώς απόμεινες την τόσην ανομίαν, οι Τούρκοι να κερδίσουσι την πόλιν την ολβίαν;* Ψευδο-Γεωργηλ., Ἀλ. Κων/π. 309· *η κούρτη εκέρδισε το κάστρον της Ακόβου* Χρον. Μορ. Η 7608· *αφόν κερδίσεις τα χωρία και να σε προσκυνήσουν, τα κάστρη αν ενεμείνουσιν, έως πότε να βαστάζουν;* Χρον. Μορ. Η 1596. **5**) Απολαμβάνω: *Τινάς δεν τον εκέρδισεν τον ψεύτικον τον κόσμον· ου βασιλείς ουδ' άρχοντες έζησαν χωρίς πόνον* Σταυριν. 1277· *Ἄνθρωπε, πάσχεις και θαρρείς τό κάμνεις να κερδίσεις* Αλφ. 14[1]. **6**) Νικώ: *κανείς ουκ εδυνήθηκεν τον Πάρη να κερδίσει* Βυζ. Ιλιάδ. 650· *εκέρδιζές-τους παρευτύς, είχες-τους νικισμένους* Χρον. Μορ. Ρ 4939· *επεί αφότου εκέρδισαν τριακόσιοι μόνοι Φράγκοι τον αδελφόν του βασιλέως* Χρον. Μορ. Η 6670. Φρ. **1**) *Κερδίζω τον πόλεμον*=νικώ: *τον πόλεμον εκέρδισαν ετότε εκείν' οι Φράγκοι* Χρον. Μορ. Η 1735. **2**) *Με κερδίζει ο θάνατος*=πεθαίνω: *να με κερδίσει ο θάνατος και να με φάγει ο τάφος* Γλυκά, Στ. 572. **3**) *Κερδίζω θάνατον*=θανατώνομαι, φονεύομαι: *άφες την κόρην..., και σώσον εαυτόν-σου, ειδού, κερδίσεις θάνατον, απείθειαν ως έχων* Διγ. (Trapp) Gr. 2465· *Ειδέ και θέλεις να αντισταθείς, θέλεις κερδίσει θάνατον ως απειθής* Διγ. Ἀνδρ. 377[28]. **Β′** Αμτβ. **1**) Αποκτώ κέρδη: *την χώραν που διαγούμιζεν όπως διά να κερδίσει* Κορων., Μπούας 126· *μικροί μεγάλοι έδραμαν να έχουσιν κερδίσει, εκ των Ρωμαίων τα πράγματα να έχουν διαφορήσει* Χρον. Μορ. Ρ 4857. **2**) Νικώ, υπερισχύω: *επίστευα κ' εκράτουν, να μη νικήσει ο λογισμός, να μη κερδίσει ο νους-μου* Σαχλ. Β′ (Wagn.) Ρ 9· Φρ. *κακώς κερδίζω*=ζημιώνομαι: *Ειδέ χαρίσεις το κακόν, έχεις διπλήν ζημίαν, ότι κακώς εκέρδισες και χάνεις και τον φίλον* Κομν., Διδασκ. Δ 355.

κέρδο το, βλ. *κέρδος*.

κέρδος το, Προδρ. Ι 151, IV 129p (χφ. g) (κριτ. υπ.), 129r (χφ. g) (κριτ. υπ.), Πανώρ. Πρόλ. 70, Ερωφ. Ιντ. α′ 136, δ′ 98, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 2184, Δ′ 2006 (πληθ. *κέρδητα*), Ε′ 1034 (πληθ. *κέρδητα*), Στάθ. (Martini) Β′ 46, Ροδολ. Α′ [125], Β′ [124] (πληθ. *κέρδητα*), Τζάνε, Κρ. πόλ. 134[8] (πληθ. *κέρδητα*), κ.α.· *κ έ ρ δ ο*, Στάθ. (Martini) Β′ 318. Λίβ. Esc. 907, Ριμ. Βελ. 252, Σαχλ. Β′ (Wagn.) Ρ 188, Κυπρ. ερωτ. 60[6],

Το αρχ. ουσ. *κέρδος*. Η λ. και σήμ.

1α) Κέρδος (όπως και σήμ.): *Ετούτος...εις πάσα-του υπηρεσία είχε και μεγάλο κέρδος και τσ' ευγενειάς τα δώρα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 710· *τα αφτιά-μου εστούπωσα με του κέρδους το λιθάριν* Σαχλ., Αφήγ. 338· **β**) προικιά: *Ο δευτερογαμήσας ανήρ τα εκ του πρώτου γάμου κέρδη...χρεωστεί να εκδικεί...διά τους κληρονόμους* Ελλην. νόμ. 579[15-6]. **γ**) πλούτος: *τα κέρδητά-μας δεν ψηφώ, ουδέ χαρές γυρεύγω* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε′ 90· *Πού...οι πολεμάρχοι οι άξοι τση Ρώμης; πού τα κέρδητα πού 'χασιν αποτάξει;* Ερωφ. Πρόλ. 28. **2**) Ωφέλεια, πλεονέκτημα: *Ουκ έχει ο κόσμος διάφορος* (έκδ. *διάφορους*· διορθώσ.) *ουδέ τα πλούτη κέρδος* Καλλίμ. 1094· *δυο κέρδητα ήκαμες μετά μένα: τη τζόγια την ολόχρουση και τη φιλιά-μου εμένα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 2037· *παρά των Οτμάνων εγώ ουδέν είδον τι κέρδος ή φιλοτιμίαν ή αξίωμα* Δούκ. 219[4]. **3**) Αμοιβή: *δείχνει* (ενν. *η ξένη βάια*) *ότι αγαπά τα παιδία διά το κέρδος και την ρόγαν* Σοφιαν., Παιδαγ. 267· *η δ' αρετή όσον γερά, γίνεται λαμπροτέρα και κέρδος έχει διάδοχον την άνω βασιλείαν* Κομν., Διδασκ. Δ 191. **4α**) Λάφυρα, λεία: *Ομπρός-του 'ρίζει κ' ήφεραν το κέρδος που εποίκαν, στους πάντας εδιαμοίρασε* Θησ. Β′ [83[5]]· *Επλεύσασιν τα κάτεργα και εχορτάσασιν κούρσος και πλήθος κέρδου* Χρον. Μορ. Η 649· *κέρδος πολύ κ' αιχμαλωσιά και εφορτώσασί-τα Ριμ. Βελ. 410· ηρματώσασί-τα,* **β**) λαφυραγώγηση: *εις τες κατούνες να σεβούν, τα ρούχα-μας επαίρνει* (παραλ. 7 στ.) *και σκορπιστούν τα αλλάγια-τους* (ενν. *των Αλαμάνων*), *στο κέρδος να βαλθούσιν* Χρον. Μορ. Η 6998· *Οι δὲ Αλβανίται εξέδωκαν εαυτούς εις κούρση και κέρδη* Ηπειρ. 236[14]. **5**) Ἔπαθλο: *μετ' αυτά τα κέρδητα ωσάν θεράπιο βρίσκει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 743· *οι καβαλάροι μάχουνται, το κέρδος-τως ξετρέχου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 1798.

κερδώ, Θησ. Β′ [94[2]], Κορων., Μπούας 52, Δεφ., Λόγ. 364.

Από τον αόρ. του *κερδίζω* (Βλ. όμως και Χατζιδ., ΜΝΕ Α′ 278).

Α′ Μτβ. **1**) Ἔχω όφελος, κερδίζω: *κάμνω λογαριασμόν ότι κερδώ κε′ τα ρ′* Rechenb. 84[6]. **Β′** Αμτβ. **1α**) Συγκεντρώνω κέρδη, πλουτίζω: *διήγον εν ειρήνῃ άπαντες κερδώντες και σπαταλώντες* Ἐκθ. χρον. 55[23]· **β**) αποκομίζω λεία: *πάντοτε εκούρσευε και τίποτες δεν κερδούμεν ...κ' εύκαιρα πολεμούμεν* Παλαμήδ., Βοηβ. 1229. **2**) Κατορθώνω, πετυχαίνω: *αν δεν ελθείς ατός-σου εδώ, τοτε εκέρδα* Χρον. Τόκκων 480. **3**) Βγαίνω κερδισμένος· (εδώ νικώ): *Ὅπου ‹και› αν επολέμησε* (ενν. *ο Ψαμμήτιχος*), *ρήγα ή βασιλέα, εκέρδα με την τύχη-του μετά μικρή μαλέα* Βεντράμ., Φιλ. 134.

κερέλα η.

Το μεσν. γαλλ. querele (προχ. για την Κύπρο) και το βενετ. querela (προχ. για την Κρήτη).

Δικαστική αγωγή: *ο νικητής του πολέμου πρέπει να έχει νικημένη την κερέλα, ήγουν την αίτησιν, με δίκαιον* Ασσίζ. $357^{27\text{-}8}$· *τον εκερελάρανε και στέκουνται και οι κερέλες-του, αλλά δεν τό 'χει χρεία* «Κατά Ζουράρη» 140.

κερελάρω.

Το ιταλ. querelare.

Α' (Μτβ.) μηνύω, καταγγέλλω κάπ.: *πολλές βολές τον εκερελάρανε και στέκουνται και οι κερέλες-του, αλλά δεν τό 'χει χρεία* «Κατά Ζουράρη» 140. **Β'** (Αμτβ.) κινώ δικαστικό αγώνα, καταθέτω καταγγελία: *εκερελάρησε ο πτωχός ο π(α)πάς Δημήτρης...και δε μπορεί...να κάμει τίβοτας και φέρνει τσι μαρτύρους και δε θέλουσίνε να τσι ζαμινάρει ο νοδάρος* αυτ. 118.

κερένιος, επίθ., Σπανός (Eideneier) Β 121· *κ ε ρ έ ν ο ς,* Ασσίζ. 395^{2}.

Από το ουσ. *κερί* και την κατάλ. *-ένιος*. Ο τ. *κερένος* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) και στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 590). Η λ. και σήμ.

Που είναι κατασκευασμένος με κερί: *εποίκεν πολλάς λαμπάδας κερένας χοντρές* Μαχ. 102^{5}· *Γυναίκα εκατόρθωσε* (ενν. *ο Νεκτεναβός*) *με το κερί πλασμένη, Ολυμπιάδος τ' όνομα έγραψε στην κερένη* Αλεξ. 96.

κερένος, επίθ., βλ. *κερένιος*.

κερεστές ο.

Το τουρκ. kereste.

Η λ. και σήμ. ιδιωμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ε') και στην Κάρπαθο (ΛΔ 11, 1966, 93).

Οικοδομήσιμη ξυλεία: *εχρεώθηκαν και τα έφτιασαν τα εργαστήρια και το χάρτζιν πάγει πέντε δίπλες περισσότερον, διότι ήτο και εις άκαιρον καιρόν και δεν ευρίσκονταν κερεστές* Συναδ., Χρον. 45.

κερήθρα η, βλ. *κηρήθρα*.

κερί το, βλ. *κηρίον*.

κέρινος, επίθ., βλ. *κήρινος*.

κερκέλλι το, βλ. *κρικέλλιον*.

κέρκελλον το, βλ. *κρίκελλον*.

κερμεζής, επίθ., βλ. *κιρμιζής*.

κερνάτορας ο, Αρσ., Κόπ. διατρ. [112].

Από το *κερνώ* και την κατάλ. *-άτορας*. Η λ. στο Du Cange (λ. *κερνείν*) και σήμ. σε ιδιώμ. (Παπαδ. Α., Λεξ. και Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β').

Οινοχόος: *κερνούν και τον Αλέξανδρον, την κούπαν γαρ λαμβάνει* (παραλ. 1 στ.). *Είδετον ο κερνάτορας* Αλεξ. 1161· *Ο κερνάτορας έδειξεν του Δαρείου και είπεν: «Κέρνα με άλλην κούπα»* Διήγ. Αλ. V 75.

κερνώ, Προδρ. IV 56, Διγ. Α 4282, Ιστ. Ηπείρ. XXII^{8}, Αλεξ. 2758, Σαχλ., Αφήγ. 193, Διήγ. Αλ. G $276^{27,29}$, Δεφ., Λόγ. 662, Αρσ., Κόπ. διατρ. [739], Παϊσ., Ιστ. Σινά 106, Διγ. Ἀνδρ. 404^{27}, Συναδ., Χρον. 52, 63, Ζήν. Ε' 38.

Από το *κιρνάω*. Η λ. και σήμ.

1) Κερνώ: *οίνον εκέρασεν πολύν* (ενν. *η βασιλίς*) *τους δούλους... ...και εμεθύσθησαν* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 615· *μετά την απόλυσιν της θείας λειτουργίας κερνούσι και καυκάλιον εις χάριν ευλογίας* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1294. **2**) Φιλοδωρίζω: *πάραυτες θέλει πιάσει εκειόν που πάγει την γραφή διά να τον κεράσει* Ευγέν. Πρόλ. 132.

κεροδοσία η, βλ. *κηροδοσία*.

κερομάστιχον το, βλ. *κηρομάστιχον*.

κερτός, επίθ., βλ. *κυρτός*.

κεσάτι το.

Το τουρκ. kesat. Η λ. και σήμ.

Ἐλλειψη εργασίας, εμπορική απραξία: *εγίνην μεγάλο κεσάτι εις τα πάντα εις όλον τον κόσμον...εζημιώθηκαν όλοι-τους μικροί τε και μεγάλοι. Και επτώχηνεν ο κόσμος πολλά* Συναδ., Χρον. 65.

κεστάρω.

Το ιταλ. acquistare (Βλ. Κριαρ., Μνημ. Αντωνιάδη 280-1).

Κερδίζω (Για τη σημασ. βλ. Κριαρ., ό.π.): *έχει κεσταρισμένα έως εδά φόρισι πενήντα χιλιάδες δουκάτα* «Κατά Ζουράρη» 10.

κεστίουν ή **κεστιούν** η.

Το γαλλ. question (Χατζ., Ξέν. στοιχ. 76). Για τη λ. βλ. Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 139, 149.

Ζήτημα, υπόθεση: *ο μισέρ Τζιάμες ευρίσκετον εις την Ρόδο διά καμίαν κεστίουν τήν είχεν με τον πρώτον-του αδελφόν* Βουστρ. 484.

κετζές· *ομολογ(εί;) εις κετζέ,* Ιατροσ. κώδ. υμδ', εσφαλμ. γρ. αντί *ομολογεί σκετζέ* (Βλ. ά. *σκεντζές*).

κεφαλαδίκιν το, βλ. *κεφαλατίκι(ον)*.

κεφαλαδοτίκι το.

Από συμφ. του πληθ. *κεφαλάδες* και της κατάλ. *-(τ)ίκι*.

Ἐδρα εξουσίας, διοίκησης: *απ' εξαύτου την αρχήν εφάνη τέτοιον έθνος* (παραλ. 3 στ.), *εις το σκαμνίν των χριστιανών, το 'ξ Ανατολών επήδησεν κ' εκάτσεν κ' εις την Δύσιν,* Ψευδο-Γεωργηλ., Ἀλ. Κων/π. 485. *κεφαλαδοτίκι* (έκδ. *κεφαλοδοτίκι*· διορθώσ.)

κεφάλαιο(ν) το, Ασσίζ. 94^{19}, 262^{4}, Ελλην. νόμ. 522^{31}, 533^{28}, 549^{2}, 560^{25}, 562^{9}, Χρον. Μορ. Η 2010, 6467, 6472, 8587, 8728, Βίος Αλ. 2533, Διάτ. Κυπρ. 505^{8}, 512^{19}, Μαχ. 134^{31}, Θρ. Κων/π. (Mich.) 66· *κ ε φ ά λ ι ο*.

Το αρχ. ουσ. *κεφάλαιον* (L-S, λ. *κεφάλαιος* II). Η λ. και σήμ.

1α) Το κυριότερο, το σπουδαιότερο: Διγ. Ἀνδρ. 341^{14}· *...ένι το κεφάλαιον όπερ γαρ αφεντεύει όλην την Πελοπόννησον* Χρον. Μορ. Η 1446· (προκ. για κάστρο): *ένι κάστρον* (ενν. *η Κόρινθος*) *φοβερόν...* **β**) (προκ. για πόλη) πρωτεύουσα: *των αγίων τόπων...το κεφάλαιον είναι η αγία πόλις Ιερουσαλήμ* Προσκυν. Ιεροσ. 394^{10}. **2**) Χρημα-

τικό ποσό, εισφορά (Για τη σημασ. πβ. Νικήτ. Χων. 712^{18}): Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 712, κριτ. υπ.)· *εκέρδισαν φλουριά γη΄. Ζητώ να μάθ(ω) πόσα έρχεται του καθενού το κέρδος. Τα τρία κεφάλαια συνάψας, άπερ εισίν α.β΄* Rechenb. 7^{3}. **3α**) Τμήμα (ολοκληρωμένο) λόγου, συμφωνίας, εγγράφου: *Τες συμφωνίες εγράψασιν λεπτώς και τα κεφάλαια* Χρον. Μορ. Η 8576· *να κράξουν κ' ερωτήσουσιν τους αποκρισαρίους να μάθωσιν κι' ακούσωσιν όλα-τους τα κεφάλαια* Χρον. Μορ. Η 6368· *εγράψετε κεφάλαια άπρεπα* Μαχ. 48^{19}· *ερωτάται ο άνθρωπος κεφάλαιον προς κεφάλαιον και γράφει ο νοτάριος* Ελλην. νόμ. 575^{23}· *θέλω να δώσω οικειόχειρόν-μου ανάθεσιν έχουσαν κεφάλαια ε΄* Σφρ., Χρον. μ. 88^{18}· *Έναν κεφάλαιο εγράψασιν στο προβελέντζι εκείνο* Χρον. Μορ. Η 8579· **β**) (προκ. για νόμο) άρθρο: *συχνάκις να δημηγορώ, να δείχνω την αλήθειαν με παραδείγματα σοφών και με κεφάλαια νόμων* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1223· *δίκαιον ένι να ακούσετε και περί των παρακαταθηκών. Το αυτόν κεφάλαιον ένι νόμιμον λατίνικον* Ασσίζ. 329^{12-3}. Έκφρ. εις το κεφάλιο=εξ ολοκλήρου: *να ξεμολογηθούν το φταίσιμό-τους ός έκαμαν και να στρέψει την αμαρτιά-του εις το κεφάλιο-του και το πέντατό-του να προσμίξει απάνου-του* Πεντ. Αρ. V 7.

κεφαλαιώνω, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 919.

Το αρχ. *κεφαλαιόω.*

Ολοκληρώνω· θέτω τέλος, αποτελειώνω: *Άνθρωπος ασυμβούλευτος είτι επιχειρίσθη, δεν το εκεφαλαίωσε* Ιστ. Βλαχ. 1474· *και ούτως να κεφαλαιώσομεν, ως φαίνεται, το πράγμα* Πόλ. Τρωάδ. 434· *τον Τούρκον να εβγάλετε, αυθέντες να γενείτε· τότε να κεφαλαιώσετε, αυθέντες να γενείτε, ν' αναπαυθείτε όλοι-σας* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 466· *άμα ταύτα να γενούν, τότε να κεφαλαιώσεις, όλα-σου τα θελήματα να ποίσεις παραυτίκα* Πόλ. Τρωάδ. 300.

Η μτχ. ως επίθ.=**α**) που αποτελεί δύναμη, συγκεντρωμένος, συνασπισμένος: *Βλέπετε εις πόσον τρομασμόν στέκει η χριστιανότης·* (παραλ. 2 στ.) *διατ' είναιν όλοι χριστιανοί ο κόσμος οπού γράφω, ένι κ' οι τόποι θροφανοί από ζωήν μεγάλην· ποιώντα θέλετε βρεθεί ούτως κεφαλαιωμένοι* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 995· **β**) που έχει δύναμη, ισχυρός: *τρέχουν οι αχριστιανοί μόνον διά τες ρόγες και δι' αυτό ευρίσκεται πάντα κεφαλαιωμένος* (ενν. *ο Τούρκος*). *Τό χρήζει ευθύς το πολεμά διχώς τινός εμπόδου* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 657· *ήλθε καιρός, αν βούλεσθε, να δείξετε* (ενν. σεις οι *Βενετσιάνοι*) *την γνώσιν* (παραλ. 2 στ.), *να δώσετε, να πάρετε κεφαλαιωμένον τόπον με το σπαθίν* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 881.

κεφαλάκιν το.

Από το ουσ. *κεφάλι* και την κατάλ. *-άκι*. Η λ. και σήμ.

Μικρό κεφάλι: *«είντά 'χεις; το κεφαλάκιν-σου πονείς ή μετά μέναν τά 'χεις;»* Σαχλ. Α΄ (Wagn.) PM 325.

κεφαλαλγία η, Ορνεοσ. αγρ. 544^{23}· *κεφαλαλγιά,* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1649· *κεφαλαργία,* Ιατροσ. κώδ. υμ΄, ωις΄.

Η λ. στον Ιπποκράτη. Ο τ. *κεφαλαργία* μτγν. Τ. *κεφαλαργιά* και σήμ. σε ιδίωμ. (Andr., Lex., λ. *κεφαλαλγία*).

Πονοκέφαλος: Ωροσκ. 41^{9}.

κεφαλαλγικός, επίθ.

Η λ. στον Ιπποκράτη (L-S).

Που προκαλεί πονοκέφαλο: *Εις κόρυζαν κεφαλαλγικήν* Ορνεοσ. αγρ. 551^{3}.

κεφαλαργία η, βλ. *κεφαλαλγία.*

κεφαλαρέα η, Αχιλλ. L 804.

Από το ουσ. *κεφάλι* και την κατάλ. *-αρέα* (Για την κατάλ. βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β΄ 263). Η λ. σε σχόλ. (L-S, λ. *κεφαλαραία*), στο Meursius, στο Du Cange και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) και στον τ. *κεφαλαριά* στην Ίμβρο (Ανδρ., ΕΕΦΣΠΘ 12, 1973, 510).

Το μέρος του χαλιναριού που προσαρμόζεται στο μέτωπο του αλόγου: *τα άλογα αυτών αρματωμένα μετά κεφαλαρέων σιδηρών* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 202, κριτ. υπ.)· *σέλαν είχεν εξαίρετον...* (παραλ. 1 στ.) *τα εντεληνοπροστέληνα και η κεφαλαρέα μάλαγμαν ολοπόρφυρον* Αχιλλ. Ν 1116.

κεφαλάς ο, Ερμον. Ν 314, Ξ 102, Φ 180, Χ 91, Χρον. Μορ. Η 138, 570, 842, 2335, 3360, 5324, 6680, 7394, 8892, 9087, κ.α., Διήγ. Βελ. 253, Χρον. Τόκκων 741, 1579, 3310, 3740, Ορισμ. Σινάν 62, Σφρ., Χρον. μ. 112^{13}, 142^{23}, Θησ. ΙΑ΄ [52^{7}], Ριμ. Βελ. 411, Βουστρ. 455, Παράφρ. Χων. [Νικήτ. Χων., Βόνν., κριτ. υπ. των σ. 125, 422].

Από το ουσ. *κεφαλή* και την κατάλ. *-άς*. Η λ. στο Meursius, λ. *κεφαλάδες.*

Άρχοντας, αρχηγός· διοικητής: *Να είδες άρματα έκλαμπρα, καλούς καβαλαρίους, αυθέντας και τοπάρχοντας, μάλλον και κεφαλάδας* Ιμπ. 341· *πήρε και τους άρχοντας πασών των καστελλίων και κεφαλάδας ούς είχεν όλη η Αγκλητέρα* Γεωργηλ., Βελ. 373· *τους άρχοντας αυτών τους μέν κεφαλάδας κατέστησεν, άλλους δέ ζουπαναίους ετίμησε* Ηπειρ. 227^{15}· *ο αυτός Λάσκαρις, έτι δέ και οι άλλοι άρχοντες οι εις τα εκείσε κάστρη κεφαλάδες* Ψευδο-Σφρ. 278^{10}.—Ως τοπων.: Τζάνε, Κρ. πόλ. 546^{12}.

κεφαλατεύω, Σφρ., Χρον. μ. 6^{20}.

Από το ουσ. *κεφαλάτικον.*

Διοικώ, εξουσιάζω: *πανοικί όντες έν τινι άστει των εκείσε κεφαλατεύοντες ο γαμβρός-μου Γρηγόριος Παλαιολόγος Μαμωνάς...και συν αυτῷ η αδελφή-μου, η γυνή αυτού ούσα* Ψευδο-Σφρ. 248^{5}.

κεφαλατικεύω, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βονν., κριτ. υπ. των σ. 97, 318, 664).

Από το ουσ. *κεφαλάτικον*. Η λ. και στο Meursius, λ. *κεφαλατικεύειν* και σε έγγρ. του 13. αι. (Act. Xér. 10^{64}, 25^{44}) και του 14. αι. (Act. Kutl. 10^{55}).

Διοικώ, εξουσιάζω: *του κεφαλατικεύοντος το της Λήμνου κάστρον* Σφρ., Χρον. μ. 130^{1-2}.

κεφαλατίκι(ο)ν το, Σπαν. V 111, Κομν., Διδασκ. Δ 144, Πανάρ. 73^{6}, Σφρ., Χρον. μ. 68^{25}, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., κριτ. υπ. των σ. 268, 429, 584, 644)· *κεφαλαδίκιν,* Σπαν. (Λάμπρ.) Va 120, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 560· *κεφαλατίκι,* Πεντ. Αρ. I 16, XXX 2, XXXI 26, XXXVI 1 δις, Δευτ. I 13, 15, XX 9, XXXIII 21· *κεφαλατίσι* (έκδ. *κεφαλάτισι·* διορθώσ.), Πεντ. Αρ. XVII 18.

Από το ουσ. *κεφαλάς* και την κατάλ. *-(τ)ίκι(ον)* (Βλ. Χατζιδ., Βυζαντίς 2, 1911/12, 516-7). Για τον τ. *κεφαλατίσι* βλ. Hesseling [Πεντ. σ. XXXVII-VIII]. Ο τ. *κεφαλαδίκιν* πιθ. από επίδρ. του πληθ. *κεφαλάδες* του ουσ. *κεφαλάς*. Η λ. στο Meursius.

1) Άρχοντας, αφέντης, αρχηγός: *Εσείς...τα κεφαλατίκια-σας των σκήφτρων-σας, γέροντές-σας και ραβδατόροι-σας* Πεντ. Δευτ. XXIX 9. **2**) Έδρα ή εδαφική περιοχή στην οποία εκτείνεται η εξουσία ενός κεφαλά· εξουσία, διοίκηση: *περάσαντος του Παΐζιτη...και την Άγκυραν έχοντος κεφαλατίκιον* Σφρ., Χρον. μ. 12[33]· *εκρατούσαν ως κεφαλατίκια, ήγουν Καρύταιναν, Βορδόνιαν* Σφρ., Χρον. μ. 112[11]· *κάστρα...εις κεφαλατίκια απήτουν* Σφρ., Χρον. μ. 114[10]· *πολλά 'χει μέγαν όνομα ο Καίσαρ όν δουλεύεις εις όλα τα στρατεύματα, εις τα κεφαλατίκια* Σπαν. Α 118.

κεφαλάτικο(ν) το, Σφρ., Χρον. μ. 28[14], Ψευδο-Σφρ. 254[9], 530[37], Πεντ. Έξ. VI 25, Αρ. X 4 (έκδ. *κεφαλατίκα*· διορθώσ.), XXV 4.

Από το ουσ. *κεφαλάς* και την κατάλ. -(*τ*)*ικον*.

1) Ηγέτης, αρχηγός οικογένειας: *εδιάλεξε ο Μωσέ αθρώπους...έδωσεν αυτουνούς κεφαλάτικα ιπί τον λαό· άρχους χιλιαντάρους, άρχους εκατοντάρους* Πεντ. Έξ. XVIII 25· *Ετούτα κεφαλάτικα σπίτι των γονεών-τους· παιδιά του Ρεουβέν πρωτότοκος του Ισραέλ* Πεντ. Έξ. VI 14. **2**) Η έδρα ή εδαφική περιοχή στην οποία εκτείνεται η εξουσία ενός κεφαλά· εξουσία, διοίκηση: *ο Λάσκαρις Αλέξιος ελήφθη εις κεφαλάτικον την Βοστίτσαν και εναπέμεινεν εκείσε* Ψευδο-Σφρ. 278[11]· *ευεργετήθην εγώ το κεφαλάτικον της Πάτρας* Σφρ., Χρον. μ. 50[1-2].

κεφαλατίσι το, βλ. *κεφαλατίκι(ον)*.

κεφαλεύω.

Από το ουσ. *κεφαλή* και την κατάλ. -*εύω*. Για τη λ. βλ. Lampe, Lex. και Sophocl.

Διοικώ, εξουσιάζω: *του κεφαλεύοντος το της Λήμνου κάστρον* Σφρ., Χρον. μ. 130[1-2] (κριτ. υπ.)· *πανοικί όντες έν τινι άστει την εκείσε κεφαλεύοντες ο γαμβρός-μου Γρηγόριος Παλαιολόγος Μαμωνάς...και συν αυτῷ η αδελφή-μου* Ψευδο-Σφρ. 248[5] (κριτ. υπ.).

κεφαλή η, Προδρ. II Η 19, Ασσίζ. 90[25-6], 340[22], Διγ. (Trapp) Gr. 2900, 3213, Διγ. (Trapp) Esc. 242, Βέλθ. 519, Χρον. Μορ. Η 1362, 3610, 4535, 5080, 6642, 8321, Χρον. Μορ. Ρ 206, 5171, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 147, 172, 302, Λίβ. Esc. 820, 2709, Λίβ. (Lamb.) Ν 665, Αχιλλ. Ν 104, 1441, Αχιλλ. Ο 321, Ιμπ. 392, Χρον. Τόκκων 504, 2191, 3902, Μαχ. 34[15], 206[37], 426[27], 502[33], 602[14], Ch. pop. 402, Βουστρ. 519, 521, Σαχλ., Αφήγ. 222, Πτωχολ. α 278, Πανώρ. Α' 311, 414, Β' 35, Ε' 52, 273, Ερωφ. Γ' 348, Δ' 190, 216, Ε' 23, 555, Διγ. Άνδρ. 322[4,6], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 170, 205, Δ' 1759, 1954, Ε' 1364 (κριτ. υπ.), Στάθ. (Martini) Ιντ. α' 35, Φορτουν. (Vinc.) Α' 59, Β' 55, Δ' 199, Τζάνε, Κρ. πόλ. 186[18], 228[21], κ.π.α.· *κεφάλη*, Γεωργηλ., Θαν. 437, Αλεξ. 113, Κορων., Μπούας 15, 62· πληθ. *κεφαλάδες*, Μαχ. 402[27], 602[17], Βουστρ. 460, 482.

Το αρχ. ουσ. *κεφαλή*. Ο τ. από συμφ. των ουσ. *κεφάλι* και *κεφαλή* (Βλ. Holton [Αλεξ. σ. 196]). Για τον πληθ. *κεφαλάδες* βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 16. Ο τ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Andr., Lex., λ. *κεφαλή*). Η λ. και σήμ.

1α) Κεφάλι: *Ξανθά 'σαν τα μαλλιά τση κεφαλής-τση* Βοσκοπ. 13· **β**) «κάρα» (αγίου): *ευρίσκουνται εις την Κύπρον οι δύο κεφαλάδες του αγίου Κυπριανού και Ιουστίνης* Μαχ. 38[14]. Έκφρ. *απάνω εις την κεφαλήν-μου*=με κίνδυνο της ζωής-μου: *ο ρήγας όρισεν και εδιαλαλήσαν να μεν είναι τινάς απότορμος να ποίσει μάλλωμαν απάνω εις την κεφαλήν-του* Μαχ. 148[24]. **2**) Κορυφή τόπου ή αντικειμένου: *το ακρωτήριν...κατακρώτηρα έχει κεφαλήν και ομοιάζει ωσάν νησόπουλον* Πορτολ. Α 18[7]· *επήραν σανίδια και εκαρφώσαν-τα με τα καρφία και εχώσαν-τα εις τον άμμον, τες κεφαλάδες κάτω και τες μούττες απάνω*

Μαχ. 484[21]· *εις κεφαλήν πάνυ ψηλά εκείνου του τρικλίνου* Βέλθ. 668· *όλες οι κολόνες απάνω από την κεφαλήν και κάτω από τα ποδάρια* Διήγ. Αγ. Σοφ. 157[4]. **3**) Άκρη: *ουδέν ήξευρεν* (ενν. *ο γιατρός*) *να το κάψει* (ενν. *το κακόν*) *εντεχάμενα, αμμέ έκαψεν την κεφαλήν του κωλοντέρου-του* Ασσίζ. 436[20]. **4**) (Προκ. για ποτάμι) πηγή: *Έπιασε το αναπόταμον εκείνος και γυρεύει την κεφαλήν του ποταμού* Βέλθ. 241. **5α**) Ο επικεφαλής, αρχηγός, αφέντης, διοικητής: *ποίον να ποιήσουν κεφαλήν απάνω εις τα φουσσάτα* Χρον. Μορ. Η 139· *η κεφαλή και ο λαός της χώρας* Χρον. Τόκκων 3791· *ο πατέρας...να έχει τιμήν ως πατέρας και κεφαλή του υιού* Ιστ. πατρ. 143[22]· *Σταλείς ουν εις κεφαλήν της Ιθώμης και Ανδρούσης ο αυτός Λάσκαρις* Ψευδο-Σφρ. 278[8]· *απέστειλεν ο πρίγκιπας μαντατοφόρους δύο στην περιέχουσαν κεφαλήν οπού ήτον στον Μορέαν* Χρον. Μορ. Η 8675· *ορίζει κι' αφήνει-τους το τέλος και το χρεός-τους όσους χρόνους έλειπεν και κεφαλήν αφήκεν και εκείνος αποδιάβηκεν* Απολλών. 834· **β**) κορυφή· (μεταφ.) κορυφαίος: *ο της ανδρείας στέφανος* (ενν. *ο Διγενής*), *η κεφαλή της τόλμης* Διγ. Ζ 3769· *αυτή η χώρα η Κωνσταντινόπολη έναι η κεφαλή και βασίλισσα ολονών των πόλεων* Χρον. σουλτ. 34[33]. Έκφρ. *κακή κεφαλή*=«ξεροκέφαλος»: *«Κακή κεφαλή, διατί τας ορέξεις τας κακάς της σης γνώμης ουκ εκυβέρνησας...;»* Ψευδο-Σφρ. 224[16]· *ο ποίος Αλεξόπουλλος ήτον Κρητικός κακής κεφαλής, όπου πρώτα σκοτώνει τον άνθρωπον και τότε λαλεί-τον* Μαχ. 566[17]. **Φρ. 1**) *Αίρω κεφαλήν*=σηκώνω κεφάλι: *απατήσας τον αυθέντην ήρε κεφαλήν και βούλεται όπως αυθεντεύη εν τοις τόποις εκείνοις* Έκθ. χρον. 75[26]. **2**) *Δεν έχω πού την κεφαλήν κλίνη (ή κλίναι)*=δεν βρίσκω πουθενά ανάπαυση ή βοήθεια: *ήτον πτωχός και δεν είχε πού την κεφαλήν κλίνει* Σουμμ., Ρεμπελ. 171· *δεν είχανε πού την κεφαλή κλίναι ειμή εις την κραταιά χειρί του Θεού* Χρον. σουλτ. 134[27].

κεφαλία η.

Από το ουσ. *κεφάλι* και την κατάλ. -*ία*.

Κεφαλόπονος(?) : Ιατροσ. κώδ. ϡξε'.

κεφαλιάζω, βλ. *κελεφιάζω*.

κεφαλιάτικο(ν) το.

Από το ουσ. *κεφάλι* και την κατάλ. -*ιάτικο*. Η λ. στο Somav.

Κεφαλικός φόρος: *τα κεφαλιάτικα τους ελευθέρους, όπου επλερώνναν κάθα κεφάλιν ονόμισμαν α'* Μαχ. 612[5].

κεφαλίκι το.

Από το ουσ. *κεφάλι* και την κατάλ. -*ίκι*.

Κεφαλή, αρχηγός (οικογένειας): *μετ' εσάς να είναι ανήρ, ανήρ εις το σκήφτρο, ανήρ κεφαλίκι εις το σπίτι των γονεών-του αυτός* Πεντ. Αρ. Ι 4.

κεφαλικός, επίθ., Ιερακοσ. 410[10], 484[6], Δούκ. 301[20].

Το μτγν. επίθ. *κεφαλικός*.

1) Που είναι σχετικό με το κεφάλι: *Όταν ο ιέραξ πάσχη υπό κεφαλικής δυσπνοίας* Ορνεοσ. αγρ. 524[7]· *Εάν ο ιέραξ αλγῇ τους οφθαλμούς αυτού υπό κεφαλικού νοσήματος* Ορνεοσ. αγρ. 544[4-5]. **2**) Που αφορά το κεφάλι, τη ζωή (Για τη σημασ. πβ. Κουκ., ΒΒΠ Γ' 241 σημ. 3): *προσέταξεν...τούτους πανοικί εν τη Πόλει είναι επάνω ποινής κεφαλικής τιμωρίας* Δούκ. 393[25]· *Περί γυναικών κρίσεων ότι αύται κεφαλικόν έγκλημα δεν δύνονται εις την κρίσιν να το κινήσουν* Βακτ. αρχιερ. 142.

Ως ουσ. **1**) Αρρώστια του κεφαλιού: *Του κεφαλικού σημεία ταύτα: ογκούται η κεφαλή και τα ομμάτια αυτού* (ενν. *του ιέρακος*) Ορνεοσ. 581^{12}. **2**) Φάρμακο για αρρώστια του κεφαλιού: *η δέ σύνθεσις του κεφαλικού εστίν αύτη: ελαίου γλυκέος ουγγ. δ', ασφάλτου* ...Ιερακοσ. 484^{8}.

κεφαλικώς, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. *κεφαλικώς*.

Με θυσία του «κεφαλιού», της ζωής: *εάν τις το πράγμα μικρόν παρέβαινε, χωρίς τινός συμπαθείας, κεφαλικώς αυτούς επαίδευεν* Ψευδο-Σφρ. 230^{34}.

κεφάλι(ν) το, Σταφ., Ιατροσ. 15^{430}, Λόγ. παρηγ. L 521, 560, Ιων. 215^{6}, Ασσίζ. 24^{2}, 112^{22}, Διγ. Ζ 3112, 3552, Σπανός (Eideneier) A 308, 364, Χρον. Μορ. P 292, 7093, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 120, Πόλ. Τρωάδ. 35, 703, Φλώρ. 1562, Περί ξεν. A 85, Απολλών. 47, 71, Λίβ. P 556, 2496, Λίβ. Sc. 2540, Λίβ. (Lamb.) N 913, Αχιλλ. N 1524, Χρον. Τόκκων 2832, Βεν. 47, Ανάλ. Αθ. 37, Μαχ. 318^{27}, 430^{15}, Ch. pop. 232, 251, 351, Αρμούρ. 182, Χούμνου, Κοσμογ. 1110, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^{23}, Γεωργηλ., Θαν. 19, Βουστρ. 435, Αλεξ. 1025, Ιμπ. (Legr.) 710, 954, Συναξ. γυν. 564, Κορων., Μπούας 10, Βεντράμ., Γυν. 35, Διήγ. Αλ. G 286, Πεντ. Γέν. XLVIII 14, Έξ. XII 9, Λευιτ. X 6, XIX 27, Αρ. VI 9, Δευτ. XXVIII 13, Αχέλ. 766, Αιτωλ., Μύθ. 11^{3}, Αιτωλ., Βοηβ. 104, Πτωχολ. (Κεχ.) P 277, Κυπρ. ερωτ. $108^{4,25}$, Ερωφ. Ιντ. γ' 50, 53, Ε' 417, Παλαμήδ., Βοηβ. 901, 1350, Σταυριν. 442, Ιστ. Βλαχ. 280, 642, 2102, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 2005, 2064, Γ' 1014, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [1147], Ε' [1439], Λίμπον. 265, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α' 36, Χριστ. διδασκ. 231, Ζήν. Γ' 304, Δ' 23, Ε' 291, Διγ. Ο 2456, Διακρούσ. 80^{20}, 105^{16}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 275^{2}, 358^{20}, 452^{3}, κ.π.α.

Το μτγν. ουσ. *κεφάλιον*. Η λ. και σήμ.

1α) Κεφάλι: *σπαχήδων και γιανίτσαρων πολλά κεφάλια πέσα* Τζάνε, Κρ. πόλ. 161^{4}· *Ραβδούχοι, το κεφάλι-τον κόψετε μη φωνιάζει* Ζήν. Γ' 178· (συνεκδ.) *να ζήσει το κεφάλι της αφεντιάς-σου τ' ακριβό* Ερωφ. Δ' 237· *να δώσει θέλημα του Ρήγα το κεφάλι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1302· **β**) για πράγμα σε σχήμα κεφαλιού: *σκόρδα κεφάλια δώδεκα* Προδρ. III 184. **2α**) Κορυφή, επάνω μέρος: *τους στύλους-τον πέντε και τα ραβδιά-τους και εξάπωσεν τα κεφάλια-τους* Πεντ. Έξ. XXXVI 38· *οι Κραμπούσες τα κεφάλια του μεσημερίου είναι υψηλά και εγκρεμνοί* Πορτολ. A 73^{7}· *απάνω στο νησί...έχει σημάδι ένα κεφάλι άπου κάμνουν οι κουρσάροι τη βίγλα* Πορτολ. A 183^{14-5}· *κρύψον το ευτύχημα, αυτό γουν το βασμίδιν· οκάτις γαρ κατέβηκε από του κεφαλιού-του* Λόγ. παρηγ. O 357· *να μου ιστορίσετε το πρόσωπόν-μου εις τον στύλον και να μου βάλετε το στεφάνι-μου εις το κεφάλιν της ιστορίας* Διήγ. Αλ. V 23· **β**) αρχή? (εδώ το σημείο που αρχίζει η θάλασσα): *Το στάσιμο ένι κάτω στο ποτάμι...και ένι κεφάλι της θαλάσσου* Πορτολ. A 350^{26}· **γ**) (προκ. για ποτάμι) αρχή· διακλάδωση: *ποτάμι εβγαίνει από την παράδεισο να ποτίσει το περιβόλι και από 'κεί να χωριστεί και να είναι τέσσερα κεφάλια* Πεντ. Γέν. II 10. **3**) Κεφάλαιο, τμήμα συγγράμματος: *θέλομεν φέρειν και τες ασσίζες, ανισώς και εύρομεν και κανέναν κεφάλιν περί τούτου* Μαχ. 250^{32}· *απέ κείνον τό ελαλήθην εις το άλλον κεφάλιν όπου λαλεί ότι...* Ασσίζ. 372^{28}. **4**) Σύνολο, κατάλογος: *Σήκωσε το κεφάλι παιδιά του Κεάθ απομεσοθιό παιδιά του Λεβή εις τις γενεές-τους* Πεντ. Αρ. IV 2· *μόνε το σκήφτρο του Λεβή μη αναγράψεις και το κεφάλι-τους μη σηκώσεις μεσοθιό παιδιά του Ισραέλ* Πεντ. Αρ. I 49. **5**) Νους, κρίση, γνώμη: *το σκήπτρο-μου ω, πώς έχασα για το ζουρλό κεφάλι;* Ζήν. Ε' 353· *από το κεφάλι-σου χάσαμεν την τιμήν-μας* Αιτωλ., Βοηβ.

καθ' εαυτού πολέμιος είναι χωρίς κεφάλι Ιστ. Βλαχ.
296· *Άνθρωπος ασυμβούλευτος...* 6) Άρχοντας, αρχηγός, ο επικεφαλής, υπεύθυνος: *Πολλή ζωή του αυθέντη-μας,*
1478. *της Ρόδου το κεφάλι* Γεωργηλ., Θαν. 306· *ηύρα τον δούκα φίλον-μου, του κάστρου το κεφάλιν* Σαχλ., Αφήγ. 268· *Η ρήγαινα όρισεν πάραυτα τον Τζόρτζε Μονομάχον, καβαλάρην πολίτην γιά κεφάλιν και έδωκέν-του ξ' ανθρώπους* Μαχ. 430^{11}· *ο σιρ Τζουάν τε Σουρ αρμάτωσεν β' σατίες από την Αμόχουστον και αφήκεν κεφάλιν το σιρ Τζουάν τε Κολιές* Μαχ. 200^{31}· *μετά την αποβίωσιν του μαστρ-Αντώνη τα Περγάμου του ιατρού φυσικού, ο ποίος ήτον κεφάλιν του εφφικίου της τζάμπ(ρ)ας του ρηγός* Μαχ. 612^{22}· *της Μαργαρώνας τά 'δωκαν οπού 'τονε κεφάλι, λέγω, και η κτητόρισσα και πρώτη εκ τες άλλες* Ιμπ. (Legr.) 774. **Φρ.** *βάζω το κεφάλιν-μου*=ριψοκινδυνεύω: *όρκον έκαμαν φρικτόν να έχουν γνώμην μίαν, να βάλουν το κεφάλι-τους ένας διά τον άλλον, όταν τους έλθει τίποτες σε κίνδυνον μεγάλον* Ιστ. Βλαχ. 1147· *το αίμαν-τους εγώ 'ννα το γυρεύσω, να βάλω το κεφάλιν-μου εκείνους να συντρέξω* Θρ. Κύπρ. M 628· *βγάζω κεφάλι*=επιβάλλομαι, υπερισχύω: *Η Αμόχουστος είναι δυναμωμένη με το σπαθίν δεν γίνεται νά 'ναι αυτή παρμένη· μόνε με τον φοβερισμόν αν τήνε παραδώσουν* (παραλ. 1 στ.) *αλλέως ημείς πάνω-της δεν βάλλομεν κεφάλιν* Θρ. Κύπρ. M 765· *δίδω κάπ. για κεφάλι*: βλ. *δίδω* I Α' 13 γ· *είμαι κεφάλι απάνω σε κάπ.*=καταδυναστεύω, είμαι κυρίαρχος κάπ.: *συμβούλιον εποίησαν να κόψουν τους Ρωμαίους* (παραλ. 1 στ.) *διότι όλ' οι άρχοντες εκείνοι οι μεγάλοι, όλοι Ρωμαίοι ήσανε απάνω-τους κεφάλι* Ιστ. Βλαχ. 858· *κάμνω κεφάλι, σηκώνω κεφάλι*=στασιάζω, επαναστατώ εναντίον κάπ.: *έκαμαν κεφάλι* (ενν. *οι φυλακωμένοι*) *και εδυναμώθηκαν και επεριπατούσαν φανερά χωρίς κανένα φόβο της δικαιοσύνης* Σουμμ., Ρεμπελ. 190· *λέγουσι ότι Ομέρ μπέης τον ηνάγκασε εις αυτά και εσήκωσε κεφάλι* Χρον. σουλτ. 102^{3}· *πλέον δεν θέλεις βουληθεί κεφάλι να σηκώσεις απάνω στον αφέντην-σου έξω να τον διώξεις* Ιστ. Βλαχ. 1289.—Η λ. ως τοπων.: Πορτολ. A 256^{22}.

κεφάλιο το, βλ. *κεφάλαιο(ν)*.

Κεφαλληνιός ο· *Κεφαλληνός*.

Από το ουσ. *Κεφαλληνία* και την κατάλ. *-aios*›*ιός*. Η λ. και σήμ.

Αυτός που κατάγεται από την Κεφαλληνία: Χρον. Τόκκων 1369.

Κεφαλληνός ο, βλ. *Κεφαλληνιός*.

κεφαλόδεμα το.

Από τα ουσ. *κεφαλή* και *δέμα*. Η λ. στο Βλάχ. (λ. *κεφαλόδεμμα*) και σήμ. σε ιδιώμ. (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ Δ' 370).

Μαντίλι ή άλλο ύφασμα δεμένο στο κεφάλι (Βλ. Κουκ., ό.π.): *Όταν έρχετον ο βασιλεύς να βλέπει τους μαΐστόρους, εφόριεν άσπρην φορεσίαν και οξύ κεφαλόδεμα εις την κεφαλήν* Διήγ. Αγ. Σοφ. 151^{35}.

κεφαλοδέσμιον το.

Το μτγν. ουσ. *κεφαλοδέσμιον* (L-S και Lampe, Lex.). Η λ. και στο Du Cange.

Το σύνολο από τα χάμουρα στο κεφάλι του αλόγου, τα περικέφαλα: *χίλια σαγίσματα διά τους ίππους αυτού και χίλια ταγιστήρια και χίλια κεφαλοδέσμια* Δούκ. 425^{5}.

κεφαλοκόλονο το.

Από το *κεφαλο-* και το ουσ. *κολόνα*. Η λ. στο Steph., Θησ. (λ. *κεφαλοκόλωνα*) και σήμ.

Κορυφή κολόνας, κιονόκρανο: *εχρύσωσε και τα κολλήσματα των μαρμάρων και τα κεφαλοκόλονα και όλον τον στολισμόν της εκκλησίας* Διήγ. Αγ. Σοφ. 155[26].

κεφαλοκόπτης ο.

Από το *κεφαλο-* και το ουσ. *κόπτης*. Πβ. λ. *κεφαλοκόβγω* στο Βλάχ.

Αποκεφαλιστής: *την κλήσιν του κάστρου Πασκεσέν εκέλευσε καλείσθαι, εξελληνιζόμενον δέ ερμηνεύεται κεφαλοκόπτης* Δούκ. 301[11].

Κεφαλονιώτης ο.

Από το ουσ. *Κεφαλονιά* και την κατάλ. *-ιώτης*. Η λ. και σήμ.

Αυτός που κατάγεται από την Κεφαλληνία: Τζάνε, Κρ. πόλ. 497[34].

κεφαλόπονος ο.

Από το *κεφαλο-* και το ουσ. *πόνος*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Πονοκέφαλος: *ο Κύριος εθυμήθηκεν να πάρει τον Αδάμη, δίδει-του κεφαλόπονον, δεν ξεύρει τι να κάμει* Χούμνου, Κοσμογ. 292.

κεφαλοπονώ, Ιστ. Βλαχ. 2343.

Από το *κεφαλο-* και το *πονώ*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

α) Έχω πονοκέφαλο: *κονδοκρατούν τα δάκρυα μη κεφαλοπονέσουν* Εβρ. ελεγ. 164· **β**) νοιάζομαι υπερβολικά, ανησυχώ, πονοκεφαλιάζω για κ.: *εύκαιρα 'παντεχαίνετε* (έκδ. *'παντεχάνετε*· διορθώσ.) *και κεφαλοπονείτε να έλθουν εις βοήθειαν-σας, αυτό μη το θαρρείτε* Διακρούσ. 100[21].

κέφαλος ο, Προδρ. ΙΙΙ 325a (χφφ. HgVCSA) (κριτ. υπ.), 325k (χφ. H) (κριτ. υπ.), Σπανός (Eideneier) A 58, Gesprächb. 48[895].

Το αρχ. ουσ. *κέφαλος*. Η λ. και σήμ.

Το ψάρι κέφαλος: *και κέφαλος τριπίθαμος, αβγάτος εκ το Ρήγιν* Προδρ. ΙΙΙ 153.—Ως προσωποπ.: *Κεφάλου του επικέρνη* Οψαρ. 361[3].—Ως κύρ. όνομ.: Θησ. Ϛ' [19[1]], Ζ' [19[5]], Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην. 19, 46.—Ως τοπων.: Πορτολ. Α 113[2], Τζάνε, Κρ. πόλ. 338[24].

κεφαλώνω.

Από το ουσ. *κεφάλι* και την κατάλ. *-ώνω*. Η λ. και σήμ.

Εγκαθίσταμαι κάπου ως κυρίαρχος, γίνομαι «αφέντης»: *αμέτε καταπάνω του Τούρκου μέγα Μαχουμέτ,... οπού 'μπεν κ' εκεφάλωσεν εις των Ρωμαιών την χώραν* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 560.

κεφίλης ο· *κ ι φ ί λ η ς.*

Το τουρκ. kefil. Η λ. στο Somav.

Εγγυητής: *με το...να σμίγει...με γιαρένηδες, να πίνει και να τους γίνεται και κιφίλης, εκατάντησε εις τόσον ο άθλιος* Συναδ., Χρον. 66.

κεφιλίκι το.

Το τουρκ. kefilik.

Εγγύηση: *είχεν φύγει από την Πόλιν* (ενν. *ο παπά-κυρ-Ιωάννης*)*,..ήλθεν εις τας Σέρρας από κεφιλίκια* (έκδ. *κεφαλίκια*· διορθώσ.) *και από κάποια σκάνδαλα της Μεγάλης Εκκλησίας* Συναδ., Χρον. 49.

κεχαγιάς ο, Αιτωλ., Ρίμ. Α. Καντ. 18, Τζάνε, Κρ. πόλ. 152[18]· *γ ι α χ α γ ι ά ς,* Τζάνε, Κρ. πόλ. 559[14]· *κ ι α χ α γ ι ά ς,* Λεηλ. Παροικ. 373, 392.

Το τουρκ. kehaya⟨περσικό kethuda (Βλ. Δημητριάδη, Εβλ. Τσελ. 93). Για τη λ. βλ. Mor., Byzantinot. Β' 142, λ. *κεχαγιάδες* και Δημητριάδη, ό.π. 93-4. Ο τ. *κιαχαγιάς* (⟨τουρκ. kâhya) στο Somav. (λ. *κιαχαΐάς*) και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδιωμ., Κρ. Β' και Ε' β' ημίτ.). Η λ. και σήμ.

α) Τιτλούχος της σουλτανικής αυλής: *εκ των γιαμπάσηδων και των κεχαγιάδων επορεύθησαν του ενεγκείν τον σουλτάν Σελίμην* Έκθ. χρον. 53[18]· **β**) γραμματέας ανωτάτου αξιωματούχου: *βγαίνει όξω* (ενν. *ο πασάς*) *και μιλεί του κιαχαγιά-του* Λεηλ. Παροικ. 347· **γ**) αξιωματικός του οθωμανικού ιππικού: *Τότες γροικούνται βούκινα, φωνές ανακαράδων ...κι' άλογα γιαχαγιάδων* Τζάνε, Κρ. πόλ. 243[26].

Κεχαριτωμένη, μτχ. επίθ., Θρ. Κύπρ. Μ 670.

Η μτχ. παθητ. παρκ. του *χαριτόω*.

(Ως επίθ. της Παναγίας) που έχει δεχθεί τη Χάρη του Θεού: *ευλογούμεν-Σε την Κεχαριτωμένην* Διακρούσ., Πένθος 193.

κεχρί(ν) το, βλ. *κεγχρίον*.

κέχρινος, επίθ., βλ. *κέγχρινος*.

κηβεύω, βλ. *κηδεύω*.

κηδεία η, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.) 11943.

Το αρχ. ουσ. *κηδεία*. Η λ. και σήμ.

Εκφορά νεκρού, κηδεία: *τούτον μέλλω θανατώσαι· και κηδείαν ου ποιήσουν οι προσήκοντες εκείνου* Ερμον. Ρ 175.

κήδευσις η· *κ ή β ε ψ ι ς - ψ η.*

Το μτγν. ουσ. *κήδευσις*. Για τον τ. βλ. Κονομή, Κρ. Χρ. 7, 1953, 149. Η λ. στον τ. *κήδεψη* και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδιωμ. Κρ. Β', λ. *κήδεψι*).

Φροντίδα· προστασία, βοήθεια: *Περί των ιατρών των κτηνών, οπού δι' αυτήν την κακήν-τους κήβεψην και ιατρείαν...λαβώνουν κανένα κτηνόν* Ασσίζ. 180[15]· *Πλάσιν για σέν' ποτέ δεν απολπίζω, τους πόνους έχω γειάν και κήβεψήμ-μου* Κυπρ. ερωτ. 70[10].

κηδεύω, Σπαν. Α 568, Σταυριν. 702· *κ η β ε ύ γ ω,* Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[117], Κυπρ. ερωτ. 41[6], 62[6], 98[11]· *κ η β ε ύ ω,* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 415· *κ η δ ε ύ γ ω.*

Το αρχ. *κηδεύω*. Για τον τ. *κηβεύγω* πβ. το τσακων. *τζηβέγγου* (Andr., Lex., λ. *κηδεύω*). Ο τ. *κηδεύγω* και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδιωμ. Κρ. Β'). Η λ. και σήμ.

Α' Μτβ. **1α**) Φροντίζω, περιποιούμαι, υπηρετώ: *βυζάνου, θεραπεύουν-το, κηδεύουσιν το βρέφος* Βυζ. Ιλιάδ. 158· *για να την κηδέψουσι, κάμεραν τη βγοδώσαν και στρώμαν άξιον της τιμής για λόγου-της εστρώσαν* Ριμ. Απολλων. 1009· *αυτείνη την εκήβευεν πολλά επιτήδεια και επειδή ήτονε κερά, ήξευρεν πώς θέλουσιν οι κυράδες να τες θεραπεύουν οι δούλες* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 417· *τον ύμνον δέ και την ταφήν κηδεύσαντες ηδέως αυτού το σώμα έθαψαν* Διγ. Ζ 3993· **β**) νοιάζομαι για κάπ., σπλαχνίζομαι κάπ., αφήνω απει-

ραχτο: *έπεσα κ' εζαλίστη* (παραλ. 2 στ.). *Κ' εκείνη οπού μ' εκήδευγε, θωρώντα-με πώς ήμου* (παραλ. 1 στ.), *...με το μαντιλάκιν-της ώρες και με τη χέρα μ' εσφόγγιζε κ' εχάριζε παρηγοριά και αέρα* Φαλιέρ., Ιστ.² 283· *Εμέν τον δουλευτήν θεν να με κρίνεις κ' εκείνην απού σε μισά κηβεύγεις* Κυπρ. ερωτ. 10^{13}. **2**) Κάνω κηδεία, θάβω: *την ψυχήν-των παίρνουσιν* (ενν. *οι άγγελοι*) *και ο ξένος απομένει χωρίς κανέναν εδικόν, διά να τον κηδεύσει* Περί ξεν. Α 93· *αυτήν* (ενν. *την μητέρα*)... *ο Διγενής εν μνήματι συν τω πατρί κηδεύει* Διγ. (Trapp) Gr. 3330. **Β'** (Αμτβ.) προσέχω, φυλάγομαι: *Μουλλώνοντα την πλήξημ-μου, κηβεύγω για να μεν κλαιν όσοι γροικούν μιτά-μου* Κυπρ. ερωτ. 5^{12}.

κηκίδι(ο)ν το, Σταφ., Ιατροσ. 1^{22}, 5^{121}, Ασσίζ. 493^{6}, Ιερακοσ. 494^{14,19}, Ορνεοσ. αγρ. 533^{9}· *κηκίδι*, Σταφ., Ιατροσ. 6^{166}.

Το μτγν. ουσ. *κηκίδιον*. Ο τ. στο Somav. (λ. *κηκίδα*) και σήμ.

Εξόγκωμα του φλοιού της βαλανιδιάς που χρησιμεύει ως φάρμακο και ως χρωστική ουσία: *ετραυματιάσε το παιδίν, γοργόν ας αγοράσουν κηκίδιν, λυσσομάμμουδον,...* (παραλ. 1 στ.) *και ας ποιήσουν τραυματάλειμμα* Προδρ. II Η 60· *βάλε σχίνου φύλλα,...ρόδιν κοπανιστόν, ροΐδιου φλούδα, κηκίδια κοπανισμένα...και ας βράσουν* Σταφ., Ιατροσ. 5^{130}· *Απέ το κηκίδιν, κελεύει το δίκαιον να λάβουν τέλος εις τα μάρκα ρ', μάρκα ε', κουκία ιη'* Ασσίζ. 242^{5}.

κηκίς η, Ιερακοσ. 433^{26}, Ορνεοσ. αγρ. 531^{3}, 532^{19}, Κυνοσ. 591^{24}.

Το αρχ. ουσ. *κηκίς*.

Εξόγκωμα του φλοιού της βαλανιδιάς που χρησιμεύει ως φάρμακο και ως χρωστική ουσία (η σημασ. στον Ιπποκράτη): *Θλάσας κηκίδας βράσον αυτάς μετά ύδατος* Ιερακοσ. 434^{4}· *δώσεις αυτῷ κονιορτόν κηκίδος, τον όντα εις το μέσον της αυτής κηκίδος* Ορνεοσ. αγρ. 532^{18}.

κήλη η, Ορνεοσ. αγρ. 536^{23}.

Η λ. στον Ιπποκράτη (L-S) και σήμ.

Κήλη: *Πάθος ακούσας τοιγαρούν μη κήλην υπολάβης μηδ' άλλο τι χειρότερον* Προδρ. I 18.

κηλώνομαι.

Από το ουσ. *κήλη* και την κατάλ. *-ώνομαι*.

Παθαίνω κήλη: *Εάν ο ιέραξ κηλωθῇ, ούτως αυτόν θεραπεύσεις* Ορνεοσ. αγρ. 536^{24}.

κηλώνω.

Το μτγν. *κηλόω*.

Απαλλάσσω: *Εάν γίνεται ότι είς άνθρωπος πάρει μίαν γυναίκαν εγγύτριαν και εκείνη η γεναίκα έχει άντραν, καλά να ηγνωρίζετε ότι ο άνδρας-της ημπορεί καλά να την κηλώσει απέ την εγγυμασίαν* Ασσίζ. 346^{3}.

κηπευτής ο.

Η λ. σε Γλωσσάρ. (L-S).

Κηπουρός: *ο καλός ο κηπευτής, ο θείος φυτηκόμος* Γλυκά, Στ. Β' 79.

κηπευτικός, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *κηπευτικός* (Lampe, Lex.). Η λ. και σήμ.

Που καλλιεργείται στον κήπο: *Σίνηπι, πήγανον κηπευτικόν,...τρίψας αυτά εν θυΐᾳ καινῇ* Ορνεοσ. αγρ. 546^{8}.

κηπεύω, Καλλίμ. 1986, 2040.

Το αρχ. *κηπεύω*. Τ. *κηπεύγω* στο Βλάχ. Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Andr., Lex.).

Περιποιούμαι τον κήπο: *σήμερον ως μισθαργός κηπεύει προς τον κήπον* αυτ. 1687.

κηποπότισμα το· *κηποπότισμαν*.

Από τα ουσ. *κήπος* και *πότισμα*.

Πότισμα του κήπου: *με το κηποπότισμαν ολίγον κατ' ολίγον εις το παλάτιν έφθασεν, ανέβην, εγνωρίσθην* Καλλίμ. 1695.

κήπος ο, Προδρ. IV 129i (χφ. g) (κριτ. υπ.), Ασσίζ. 10^{24}, 156^{13}, 164$^{2-3}$, 191^{29}, Ερμον. Β 188, Βίος Αλ. 4235, Αχιλλ. Ν 975, 1243, Χειλά, Χρον. 357, Πεντ. Γέν. XIII 10, Αρ. XXIV 6, Δευτ. XI 10, Θρ. Κύπρ. Μ 187, Παΐσ., Ιστ. Σινά 1515, Βακτ. αρχιερ. 143, Τζάνε, Κρ. πόλ. 570^{11}.

Το αρχ. ουσ. *κήπος*. Η λ. και σήμ.

Κήπος: *Καθέζεσαι εις το οσπίτιν-μου και ενοίκιον ου φροντίζεις* (παραλ. 2 στ.)· *οι τοίχοι καταπίπτουσιν, εξεχερσώθη ο κήπος* Προδρ. I 78· *εισέ χωράφι γή 's δουλειά γή 's κήπο γή σ' αμπέλι* Πανώρ. Γ' 224.—Η λ. στον πληθ.=εξοχή: *τα νέα παλληκάρια* (παραλ. 1 στ.) *οδεύασιν μετά σπουδής τους κάμπους και τους κήπους* Ριμ. Βελ. 806· *μιᾷ των ημερών έξεισι της πόλεως έν τινι των τερπνών κήπων ευθυμίας χάριν συν τη γυναικωνίτιδι* Δούκ. 137^{26}.

κηπούλι το.

Από το ουσ. *κήπος* και την κατάλ. *-ούλι*.

Μικρός κήπος: *με χορτάρια πράσινα που βρίσκου εις το κηπούλι τση γης και με τα 'πωρικά χορταίνου μόνον ούλοι* Ροδολ. (Μανούσ.) Δ' [45].

κηπουρικός, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *κηπουρικός*. Η λ. και σήμ.

α) Που αναφέρεται στην καλλιέργεια του κήπου: *κηπουρικήν πολύκαρπον να 'ργάζουμουν την τέχνην* Προδρ. IV 129α (χφ. g) (κριτ. υπ.)· **β**) που προέρχεται από τον κήπο: *άλλοι δὲ σευτλόρριζα άγρια ή κηπουρικά καθαρίσαντες* Ορνεοσ. αγρ. 544^{20}.

κηπουρός ο, Προδρ. IV 129e (χφ. g) (κριτ. υπ.), Καλλίμ. 926, Πωρικ. Α 32, Σπανός (Eideneier) D 1711, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^{157}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 76· *κηπωρός*, Αιτωλ., Μύθ. 44^{1}.

Το αρχ. ουσ. *κηπουρός*. Η λ. και σήμ.

Αυτός που φροντίζει τον κήπο, περιβολάρης: *Ωσάν ρίπτει ο κηπουρός το κίτρινον αγγούριν* Ερωτοπ. 528· *Μόνον ουκ είχεν κηπουρόν ο τηλικούτος κήπος* Καλλίμ. 286.

κηποφύλαξ -ακας ο.

Από τα ουσ. *κήπος* και *φύλαξ -ακας*. Η λ. στο Steph., Θησ.

Κηπουρός: *τον μέν κηποφύλακα, τον γέρονταν εκείνον* Καλλίμ. 1655.

κηπωρός ο, βλ. *κηπουρός*.

κηρήθρα η· *κ ε ρ ή θ ρ α.*

Από το ουσ. *κηρός* και την κατάλ. *-ήθρα*. Η λ. στο Du Cange (λ. *κηρίθρα*). Η λ. και ο τ. και σήμ.

Κερήθρα: *σαν της μέλισσας το μοναχό κουβέλι που δεν του μένει τίποτες κερήθρα ουδέ μέλι* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ′ [666].

κήρινος, επίθ.· *κ έ ρ ι ν ο ς,* Σπανός (Eideneier) D 1695, Αλεξ. 13.

Το αρχ. επίθ. *κήρινος*. Ο τ. και σήμ.

Φτιαγμένος από κερί: *σα νά 'χεν είσται κέρινο* (ενν. το *σκουτάρι*), *τέτοιας λογής διαβαίνει, στον κάμπο πέφτει το μισό, τ' άλλο μισό απομένει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ′ 1763.

κηρί(ο)ν το, Σταφ., Ιατροσ. 6^{157}, Ορνεοσ. αγρ. 555^{24}, Νεκρ. βασιλ. 76, Κορων., Μπούας 145, Αιτωλ., Μύθ. 85^{1}, Παϊσ., Ιστ. Σινά 482, 1408, 2134· *κ ε ρ ί,* Ερωτοπ. 393, Φαλιέρ. Ιστ.² 157, Θησ. Γ′ [79^{2}], Ch. pop. 772, Σαχλ., Αφήγ. 762, Πένθ. θαν.² 306, Δεφ., Λόγ. 368, 432, Φαλλίδ. 100, Βοσκοπ. 275, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 756, Β′ 757, 2177, 2391, Ε′ 414, 923, Συναδ., Χρον. 64, Τζάνε, Κρ. πόλ. 344^{20}· *κ ε ρ ί ν,* Σταφ., Ιατροσ. 12^{345}, Προδρ. II H 59, Ασσίζ. 493^{11}, Σπανός (Eideneier) A 44, Ερωτοπ. 305, Χειλά, Χρον. 351, Μαχ. 410^{10}, Ch. pop. 76, Βουστρ. 476, Πικατ. 226, Κυπρ. ερωτ. 109^{24}· *κ η ρ ί,* Παϊσ., Ιστ. Σινά 460, 484, 604, Ιστ. Βλαχ. 1653· πληθ. *κ ε ρ γ ά,* Θρ. Κύπρ. Μ 572· *κ ή ρ ι α,* Παϊσ., Ιστ. Σινά 430.

Το αρχ. ουσ. *κηρίον*. Ο πληθ. *κήρια* από μετρ. αν. Ο τ. *κερίν* στο ποντιακό ιδίωμ., Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *κερί(ν)*. Ο τ. *κερί* και σήμ.

α) Κερί (ως φυσική, ακατέργαστη ύλη): *είδα, εκάθετον μελίσσιν φωλεμένον κ' είχε το μέλι σύγκερον...* (παραλ. 4 στ.). *Ήπλωσα, επιάσα εκ το κερίν κ' έφαγ' από το μέλι* Απόκοπ.² 39· *η ξενιτειά μ' εχώρισε σαν το κερί εκ το μέλι* Περί ξεν. Α 267· *Απέ το κερίν κελεύει το δίκαιον να λάβουν δικαίωμαν εις τα μάρκα ρ′, μάρκα ια′, κουκία ε′* Ασσίζ. 242^{9}· **β**) κερί (ως μέσο φωτισμού ή για λατρευτική χρήση), λαμπάδα: *μα ένα κερίν αφτούμενον εκράτουν κ' ήσβησέ-μου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ′ 1396· *λιγαίνω σαν κερί καίγοντας κι' όλη λιώνω* Τζάνε, Κρ. πόλ. 460^{4}· *ου θέλει ελάδιν και κερίν και προσφορά και νάμαν* Προδρ. II H 42f· *δε θέλω αφήσει να σβηστού, θεά-μου, τα κεριά-σου* Πανώρ. Δ′ 324.

κηροδοσία η· *κ ε ρ ο δ ο σ ι ά.*

Από το ουσ. *κηρός* και το *δίδω*. Μαρτυρία της λ. βλ. στο Du Cange (λ. *κηρός*). Η λ. και ο τ. *κεροδοσιά* και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex.).

Προσφορά κεριών· το σύνολο των προσφερόμενων κεριών σε θρησκευτική τελετή: *πάντων δ' η ψυχή θάλλει βλεπόντων...την κεροδοσίαν και των εικόνων την λαμπράν όντως φωτοχυσίαν* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1055.

κηροκίσηρον το.

Από τα ουσ. *κηρός* και *κίσηρις*.

Μείγμα κεριού και ελαφρόπετρας: *Αξούγγιν ορνιθίου και έλαιον ρόδινον και κηροκίσηρον μετά μαστίχης* Ορνεοσ. αγρ. 564^{27-8}.

κηρομάστιχον το· *κ ε ρ ο μ ά σ τ ι χ ο ν.*

Από τα ουσ. *κηρός* και *μαστίχη*. Λ. *κηρομάστιχος* (η) στο Lampe, Lex.

Μείγμα κεριού και μαστίχας ως συγκολλητική ουσία: *με το κερομάστιχον σ' έχω θεμελιωμένην* Ερωτοπ. 351.

κηροπούλης ο, βλ. *κηροπώλης*.

κηροπώλης ο· *κ η ρ ο π ο ύ λ η ς.*

Από το ουσ. *κηρός* και την κατάλ. *-πώλης*. Η λ. στο Du Cange (λ. *κηρός*) και σήμ.

Πωλητής κεριού ή κεριών: *εχάλασαν οι Τούρκοι τον Ταξιάρχην την εκκλησίαν εις τους κηροπουλάδες εις τας Σέρρας* Συναδ., Χρον. 46.

κηρός ο, Προδρ. III 86, IV 1ii (χφφ. CSA) (κριτ. υπ.), Παϊσ., Ιστ. Σινά 412.

Το αρχ. ουσ. *κηρός*.

α) Κερί (ως ακατέργαστη ύλη): *χερσί ταις εαυτού κηρόν καταμαλάσσων έπλασεν ανθρωπάρια* Βίος Αλ. 57· **β**) λαμπάδα: *συ δε ουδέ φόλιν κέκτησαι,... ίνα αγοράσης καν κηρούς εις την απόκαρσίν-σου* Προδρ. III 86 και κριτ. υπ..

κηροστούπιν το.

Από τα ουσ. *κηρός* και *στουπίν*. Για τη λ. βλ. Ανδρ., Αθ. 51, 1941, 21 και Βαγιακ., Αθ. 59, 1955, 21. Τ. *κεροστούπι* σήμ. στη Μάνη και *τσαραστούπι* στο Καππαδοκικό ιδίωμ. (Andr. Lex.).

Κερωμένο στουπί: *κηροστούπιν και δαδίν, ελάδιν και λινέλιν* Προδρ. II G 53.

κήρυγμα το, Θρ. Κων/π. Β 44.

Το αρχ. ουσ. *κήρυγμα*. Η λ. και σήμ.

Αυτό που κάπ. διακηρύσσει ή εξυμνεί: *των Αποστόλων καύχημα, κήρυγμα των μαρτύρων, οσίων αγαλλίαμα και ασκητών λαμπρότης* (ενν. η *Παναγία*) Εις Θεοτ. 8· *Είχες και την Αγιά Σοφιά, το κήρυγμα του κόσμου* Θρ. Κων/π. διάλ. 46.

κηρύκειον το.

Το αρχ. ουσ. *κηρύκειον*.

α) Ραβδί του κήρυκα: Βίος Αλ. 3356· **β**) σύμβολο του κήρυκα ή κάλυμμα της κεφαλής κήρυκα (από παρανόηση του χωρίου· πβ. Leben und Taten Alexander von Makedonien [έκδ. H. van Thiel] 42^{1-2}): *Αλέξανδρος κατείδε τον Άμμωνα θεόν... φορούντα και κηρύκειον εν τοις κροτάφοις τούτου* αυτ. 1257.

κηρύσσω, Προδρ. IV 1t (χφφ. CSA) (κριτ. υπ.), Καλλίμ. 983, Ελλην. νόμ. 534^{20}, 535^{1}, 549^{5}, Φλώρ. 1450, Λίβ. P 2221, Λίβ. Esc. 3233, Λίβ. N 1674, 2872, Μαχ. 598^{23}, 602^{25-6}, 680^{4}, Δούκ. 403^{23}.

Το αρχ. *κηρύσσω*. Η λ. και σήμ.

Α′ Μτβ. **1**) Διακηρύσσω ως κήρυκας, διαλαλώ: *τότες δη κηρύξει ο κήρυξ τον διαλαλημόν γ′ φοράς* Ασσίζ. 215^{8-9}. **2**) Δίνω το σύνθημα: *προσέταξεν ευθύς γενέσθαι τον αγώνα· εκήρυσσον αι σάλπιγγες* Βίος Αλ. 2409. **3**) Ανακηρύσσω: *βασιλεύς κηρύσσεται* (ενν. ο *Λίβιστρος*) *γης Αργυρού του κάστρου* Λίβ. Sc. 2063· *λέγω-σε δεσποτεία-μου και φώς-μου σε κηρύττω* Λίβ. Sc. 783. **4**) Διακηρύσσω: *δόγμα* (έκδ. *διώμα*· διορθώσ.) *φρικτόν εκήρυξε* (ενν. ο *Βελισάριος*): *«πας γέροντας και νέος, είτι ιδείτε εις εμέ να πράξω και να ποίσω, αυτά ποιείτε και υμείς...»* Ριμ. Βελ. 260· *οι αμιράδες...επέψαν τον ρηγός*

κανισκία...ζητώντα να ξαναστερεώσει την αγάπην τὴν είχεν η Αταλεία μετά-του. Και ο ρήγας εκήρυξέν-την Μαχ. 188[34]· *τούτο δὲ ελάλει το μὲν πρότερον ου φανερώς, ὺστερον δὲ και κατέμπροσθεν αυτού* (ενν. του *Θωμὰ*) *εκήρυξε λέγων: «τοιούτος εί συ και ούτω σε λέγομεν»* Ηπειρ. 228[15-6]· *η φήμη που είναι πτερωτὴ με προθυμιὰ ας πετάξει* (παραλ. 1 στ.) *κηρύσσοντας με σάλπιγγα... του Λίμπονά-μου τ' όνομα και χάριτες τες τόσες* Λίμπον. 71. **5**) Κατονομάζω, ορίζω: *εις την ημέραν ότι τελειωθούν οι μάρτυρες όλοι, διδοί ημέραν...κηρύσσουν τους μάρτυρας* Ελλην. νόμ. 563[1]. **6**) Ανακοινώνω (με κήρυκα): *εγράφη, ανεγνώσθη, εκηρύχθη η μέση απόφασις* Ελλην. νόμ. 533[15]· *Ο πρίντζης και κουβερνούρης...έπεψεν εις την δύσιν ένα νοτάρην...εις τον αγιότατον πάπαν να κηρύξει τον θάνατον του ρε Πιέρ* Μαχ. 296[7]. **7**) (Προκ. για πόλεμο) κηρύσσω: *πόλεμον εκήρυξεν ο βασιλεὺς εκείνος* Αχιλλ. Ν 448· *αποκάτσαν την αγάπην και εκηρύξαν την μάχην* Μαχ. 282[19-20]. **8**) Διδάσκω: *Ειρήνην πούρου εκήρυξεν ο λυτρωτής-μας και χώρις-της δεν σώννεται... κανείς* Κυπρ. ερωτ. 153[3]. **9**) Διαδίδω: *γι' αύτηνε να κηρυχθεί μία φήμη εντροπιασμένη* Σουμμ., Παστ. φιδ. Β' [1314]. **10**) Διασύρω: *θέλω μοναχός-μου όλες* (ενν. τις *γυναίκες*) *διά να τας δείξω και εις τον κόσμο να κηρύξω* Συναξ. γυν. 487. **Β'** (Αμτβ.) διακηρύσσω: *Εκείνος γουν ο βασιλεὺς εκήρυξεν ευθέως, τους πάντας επροσφώνησεν ότι ν' αρματωθοῦσιν* Αχιλλ. Ο 245.

Κήτος ο, Οψαρ. 361[1,17], 362[40].

Προσωποπ. του ουσ. *κήτος* (Βλ. Krumb. [Οψαρ. σ. 366]): *προστάξας ο βασιλεὺς Κήτος έφεραν τον Τσίρον μετὰ κλοτσάτων* αυτ. 362[31].

κήτος το, Φυσιολ. (Legr.) 514, Φυσιολ. (Zur.) XXX[7,11,16], Φυσιολ. 352[7,14].

Το αρχ. ουσ. *κήτος*. Η λ. και σήμ.

Ονομασία μεγάλων ψαριών, ιδίως υδρόβιων θηλαστικών: *Ιωνὰν διέσωσε* (ενν. *ο Χριστός*) *του θαλαττίου κήτους* Προδρ. ΙΙΙ 441· *πολλάκις φενακίζονται οι ναύται εις το κήτος, υπὰν και ράσσουσιν εκεί* Φυσιολ. (Legr.) 501.

κιαμιά, αντων., βλ. *κανείς*.

κιανείς, κιανένας, αντων., βλ. *κανείς*.

κιάλια τα, βλ. *οκκιάλια*.

κιαουλιάς, επίρρ.

Από το σύνδ. **κια<κιας<καν* και το ουσ. *(γ)ουλιὰ* (Βλ. Γεωργακ., ΒΖ 38, 1938, 109-10. Πβ. και Ξανθ., Αθ. 38, 1926, 126.) Η λ. στο Du Cange και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β' και Ε' λ. *κια'ολεὰς*).

α) Καθόλου, έστω και λίγο: *πε-μου, ξεύρει κιαουλιάς τούτη η αγαφτική-σου το πως ποθείς για λόγου-τση;* Φορτουν. (Vinc.) Β' 253· **β**) (με άρν.) τίποτε, ούτε λίγο, καθόλου: *μύγα να χάφτει ο νηστικός παρά κιαουλιάς καλλιά 'το* Στάθ. (Martini) Β' 252· *'πού την μπουνάτσα κιαουλιάς οι μύλοι δεν γυρίζουν* Διήγ. ωραιότ. 877.

κιαούσης ο, βλ. *τσαούσης*.

κιαούσμπασης ο, βλ. *τσαούσμπασης*.

κιας, επίρρ., Φαλιέρ., Ιστ.[2] 364, 382, Πανώρ. Πρόλ. 67, Ερωφ. Α' 238, Β' 445, 462, Γ' 254, Δ' 7, 439, Ε' 146, 358, 442, Ροδολ. Α' [372, 444], Β' [182, 469], Ε' [168, 284], Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [263, 274], Δ' [88], κ.α.· **σκιας,** Φαλιέρ., Θρ. 195,

213, 303, Πανώρ. Α' 351, Γ' 453, Ερωφ. Πρόλ. 50, Β' 74, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 713, 1679, Β' 705, Γ' 1382, Ε' 1538, Θυσ.[2] 123, 912, Στάθ. (Martini) Β' 308, Γ' 3, 172, 200, 489, Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ' 133, Διήγ. ωραιότ. 533, Φορτουν. (Vinc.) Β' 98, 422, Γ' 526, Ιντ. δ' 50, Ε' 25, 244, Ζήν. Δ' 343, Τζάνε, Κρ. πόλ. 547[21], κ.α.

Από τη συνεκφ. *και ας* (Βλ. Δειν., Αφ. Χατζιδ. 141, αλλά και Ξανθ., Μελετ. 324, καθώς και Georgac., ΒΖ 38, 1938, 105-8, όπου και επισκόπηση παλιότ. ετυμ.). Ο τ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ' και Ϛ') και στην Κάρπαθο (Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ.). Η λ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ε', λ. *κι ας*).

1) Τουλάχιστο, έστω και λίγο: *ποιά 'τονε που μ' επαίδευγε δίχως ελπίδα τόση τον πόθο και τα πάθη-μου να κάμω κιας να γνώσει* Ερωφ. Α' 272· *μιας μέρας σκιας ανάπαψη σωστής να μου χαρίσει* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 388· *εγώ, αποὺ 'μαι αγράμματος, δειλιός και άτεχνος τόσα* (παραλ. 1 στ.), *πώς μὄναι μπορεζάμενο σκιας να τσ' αναθιβάλω...;* Φορτουν. (Vinc.) Αφ. 11. **2**) (Με άρν.) ούτε καν, διόλου: *εδώ κ' εκεί ξεσκίζεσαι με τις συντρόφισσές-σου και σκιας λαγό δεν ήφερες στο σπίτι-μας ποτέ-σου* Πανώρ. Β' 112· *εσέ μη βρει ποτέ κακό σκιας στο μικρό-σου νύχι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 120· *πολλά 'πιδέξα ανέβηκε, χαλίκι σκιας δεν πέφτει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 576. **3**) (Με το *να* και άρν.) άραγε, μήπως: *Μα την αλήθεια μάσε πε· σκιας να μηδέν τσι βρούμε τσι προξενιές των κορασώ τουνώ να τώσε πούμε;* Πανώρ. Ε' 293.

κιαφίρης ο, Συναδ., Χρον. 27 (έκδ. *ιναφίρην*· διόρθ. Κ. Foy· βλ. Λάμπρ., ΔΙΕΕΕ 2, 1885/89, 642 σημ. 1).

Το τουρκ. kâfir. Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ε').

Άπιστος: *λέγουν, βρε κιαφίρη,...χαλάλι...να είναι χαρισμένη η ζωή-σου* αυτ. 52.

κιαχαγιάς ο, βλ. *κεχαγιάς*.

κιβαρίτης ο.

Από το ουσ. *κιβάριον*, που απ. σε παπυρ. και επιγρ. (L-S Suppl.) και την κατάλ. *-ίτης*.

Ψωμί από ακάθαρτα αλεύρια (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 20): *μη να χορτάσω το ψωμίν τὸ λέγουν αφρατίτσιν, αλλὰ το μεσοκάθαρον τὸ λέγουν κιβαρίτην* Προδρ. IV 81 (χφ. g) (κριτ. υπ.).

κιβαρόν το, Γλυκά, Αναγ. 192, 194.

Από το ουσ. *κιβάριον* ή το επίθ. *κιβάριος* (L-S Suppl.). Λ. *κιβαρός* τον 7. αι. (Sophocl.). Για τη λ. βλ. Καλλέρ., ΕΕΒΣ 23, 1953, 691 σημ. 5. Η λ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *κιβαρό*).

Ψωμί φτιαγμένο από ακάθαρτα αλεύρια (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 12, 20, Ϛ' 84): *ουδ. το καλὸν ψωμίν το σεμιδαλαφράτον ισάζει με το κιβαρὸν ή με την κριθαρίδα* Διήγ. παιδὲ (Tsiouni) 367.

κίβδηλος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *κίβδηλος*. Η λ. και σήμ.

Ψεύτικος, απατηλός: Δούκ. 375[26].

κιβιτάνος ο, βλ. *τσιβιτάνος*.

κιβουράκι το.

Από το ουσ. *κιβούρι* και την κατάλ. *-άκι*.

Μικρό κιβώτιο: *Ζιμιό σαν εγεννήθηκεν ετούτο το παιδάκι, πάραυτας εις ένα μικρό τό 'βαλε κιβουράκι και ρίχνει-το στον ποταμό* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α' 164.

κιβούρι(ν) το, βλ. *κιβούριον*.

κιβούριον το, Χρον. Μορ. Η 7792, Απολλών. 520, Αχιλλ. Ν 1734, Βεντράμ., Γυν. 246· *κιβούρι*, Αλεξ. 926, 1296, 1902, Σκλάβ. 51, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1944, 1947, 1983, 1992, Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ' [1120], Ε' [1403], Φορτουν. (Vinc.) Β' 282· *κιβούριν*, Πόλ. Τρωάδ. 745, Χρον. Μορ. Η 2743, Απολλών. 388, 449, 521, Αχιλλ. L 1334, Μαχ. 32[21], 602[15], 682[12], Βουστρ. 478, Απόκοπ.[2] 360, Βυζ. Ιλιάδ. 1083, 1097, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1944 (κριτ. υπ.)· *κιβούρι(ο)ν*, Πόλ. Τρωάδ. 771· *κιβώριον*, Διγ. Ζ 4100.

Το μτγν. ουσ. *κιβώριον*. Η λ. τον 6. αι. (Lampe, Lex., λ. *κιβώριον*). Ο τ. *κιβούρι* στο Βλάχ. (λ. *κηβούρι*) και σήμ. Ο τ. *κιβούριν* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 591). Τ. *κιβώριν* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *κιβόριν*).

1) Κουβούκλιο, θόλος· θολωτό ταφικό μνημείο (Βλ. Ξυγγόπουλος, Ελλην. 20, 1967, 26-7): *το κιβούριν-του* (ενν. *τον Έκτορα*) *έποικαν..., μάρμαρον χρυσοπράσινον, άσπρον λευκόν, ωραίον* (παραλ. 1 στ.) *και εις την υψηλήν την τράπεζαν... εποίκασιν...τρία πεζούλια ωραία* Πόλ. Τρωάδ. 745· *εις το κιβούριν...εκείνο το μεγάλον το θρονίν εθέσασιν, επάνω τον εκάτσαν* (ενν. *τον Έκτορα*) Πόλ. Τρωάδ. 766. **2α**) Σαρκοφάγος: *έκτισεν τετρακάμαρον στην γέφυραν απάνω* (παραλ. 2 στ.) *και κάτωθεν υπέστησεν κιβούριν του θανάτου* Διγ. (Trapp) Esc. 1653· *εθάψαν-την εις το μέγαν βήμαν εις την αριστερήν μερίαν καταπρόσωπα του κιβουρίου του ρε Τζακ του πεθθερού-της* Μαχ. 628[36]· **β**) φέρετρο: *ματασκάπτοντες εύρον ένα κιβούριον· και ανοίγοντας το σκέπασμα θεωρεί το κορμί σώον και ακέραιον* Εγκ. αγ. Δημ. 110[193]· *τότε κεριά-σου αγόραζε, κιβούρι-σου πελέκα* Σαχλ. Ν 383. **3**) Κιβώτιο: *τριακόσια άλογά 'στειλε μετά των κιβουρίων, πλήρεις χρυσάφιν άμετρον* Γεωργηλ., Βελ. 616.

κιβώριον το, βλ. *κιβούριον*.

κιβώτι(ο)ν το, Απολλών. 805, 807, Ιστ. πολιτ. 49[21], Διγ. Άνδρ. 403[30].

Το αρχ. ουσ. *κιβώτιον*. Η λ. και σήμ.

α) Μεγάλο ορθογώνιο κουτί, ξύλινη θήκη, κάσα: *θωρούσιν το κιβώτιον, σηκώνουντο οι μαθηταί, εις το σκολειόν το παίρνουν* Απολλών. 400· **β**) λειψανοθήκη: *λείψανα μαρτυρικά... ένδον εις έν κιβώτιον πέλουν ησφαλισμένα* Παϊσ., Ιστ. Σινά 574.

κιβωτό το, βλ. *κιβωτός*.

κιβωτός η και ο, Χρον. Μορ. Η 4744, Χούμνου, Κοσμογ. 2807, Συναξ. γυν. 142, Διήγ. Αγ. Σοφ. 156[35], Πεντ. Γέν. VI 15, VIII 4, (Πεντ. Γέν. VI 16, VII 1, κ.α. της Πεντ., πιθ. εσφαλμ. *το κιβωτό*, αιτ.), Δωρ. Μον. (Βαλ.) 44, Χίκα, Μονωδ. 171.

Το αρχ. ουσ. *κιβωτός* (η). Η λ. και σήμ.

1) Ξύλινο κιβώτιο, θήκη: *εκατέβην η θεγατέρα του Φαρώ να πλυθεί ιπί το ποτάμι... και είδεν τον* (έκδ. *το*) *κιβωτό μεσωθιό τον καλαμιώνα* Πεντ. Έξ. II 5· *αφειλετό-τι των οστών τη κέλλη προσκομίσας* (παράλ. 1 στ.) *απέθετο εν κιβωτώ κλειδί επασφαλίσας* Παϊσ.,

Ιστ. Σινά 2215. **2**) Η Κιβωτός του Νώε: *Αφού εστάθ' η Κιβωτός και εθεμελιώθη ο κόσμος* Θρ. Κων/π. (Mich.) 120· *εγλύτωσεν...ό,τι ήτονε μέσα εις εκείνην την Κιβωτόν* (ενν. *του Νώε*) Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 404· *Κόσμου λοιπόν η κιβωτός βλέπεις πως κινδυνεύει, αμαρτιών εις κύματα πλέγοντα σε γυρεύει* Σκλέντζα, Ποιήμ. 7[37]· (προκ. για την Παναγία) σωτηρία: *η κιβωτός η αληθής* Εις Θεοτ. 12.—Η λ. (*Κιβωτός, ο*) ως τοπων.: Πορτολ. Α 68[5,6].

κίγγλα η· *γίγγλα*, Διγ. Ζ 1765, Διγ. Άνδρ. 352[35]· *ίγγλα*, Διγ. (Trapp) Esc. 793, Κορων., Μπούας 63.

Το λατ. ουσ. cingula (Meyer, NS III 30). Ο τ. *ίγγλα* και σήμ. (Δημητράκ.)· στην Κρήτη *γίγλα* (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β'). Για τη λ. και τους τ. βλ. Τριαντ., Απ. Α' 352, 360, 373, 380, Καραγιάννη [Διγ. σ. 205] και Γεωργακ., Αθ. 46, 1935, 120.

Ζώνη, λουρί που συγκρατεί τη σέλα στη ράχη του αλόγου: *Απόστρωσε τον βούλχανμον, στρώσον-μου δε τον μαύρον, δυο κίγγλας τον κίγγλωσον και δύο εμπροσθελίνας* Διγ. (Trapp) Gr. 1328.

κιγγλώ -ώνω· *ιγγλώνω*, Διγ. (Trapp) Esc. 793.

Από το ουσ. *κίγγλα*.

Εφαρμόζω, τοποθετώ την «κίγγλα» στο ζώο: *δυο κίγγλας τον κίγγλωσον* Διγ. (Trapp) Gr. 1328.

κίδαρις η.

Το μτγν. ουσ. *κίδαρις*.

Είδος περιβλήματος του κεφαλιού: *φορούντα και την κίδαριν επί την κάραν τούτου* Βίος Αλ. 1625.

κίδυνος ο, βλ. *κίνδυνος*.

κιθάρα η, Διγ. (Trapp) Gr. 1348, 1387, 1781, 2445, 3298, Διγ. Ζ 985, 1802, 1838, Ερμον. Γ 216, Απολλών. 194, 197, 219, 222, 601, 656, 667, 748, Αχιλλ. L 975, Διγ. Άνδρ. 377[14], Ζήν. Β' 18· *κιτάρα*, Κατζ. Α' 130.

Το αρχ. ουσ. *κιθάρα*. Η λ. και σήμ.

Έγχορδο μουσικό όργανο: *επίσταμαι καλώς κιθάραν να την παίζω* Απολλών. 594· *κρότησον την κιθάραν-σου* Διγ. Ζ 2871.

κιθαργός ο.

Από το αρχ. ουσ. *κίθαρος*.

Είδος ψαριού: *κιθαργός οπτούτσικος, ακέραιος, με το γάρος* Προδρ. III 161.

κιθάριον· *κιθάρια*, Σπαν. Ο 197, Σπαν. V suppl. 224, εσφαλμ. γρ. αντί *καθάρια*.

κικνέας ο, βλ. *τσικνέας*.

κιλαδ- και κιλάδ-, βλ. *κελαδ-* και *κελάδ-*.

κιλάκιν το.

Αγν. ετυμ.

Ώμος (Βλ. Dawkins [Μαχ. Β' σ. 249]): *ελαβώσαν έναν καβαλλάρην...με έναν βεργετούνιν εις το πρόσωπον και εξέβην εις το κιλάκιν-του* Μαχ. 366[13].

κιλιούρης ο, Μαχ. 376^{11}.

Από το παλαιότ. γαλλ. cueilleor (Βλ. Dawkins [Μαχ. Β′ σ. 249]).

Εισπράκτορας φόρων: *έβαλεν έναν εφφίκιν και επαίρναν δύο καρτζά εις τ' ονόμισμαν απού πάσα πράμαν απού να πουληθεί και έβαλεν πολλούς κιλιούρηδες και εκλέξαν πολλά καρτζά* αυτ. 620^{12}.

κιλιτρία η.

Πιθ. από το ουσ. **κελλαρίτρια* (Για την ετυμ. βλ. Dawkins [Μαχ. Β′ σ. 249]).

Καμαριέρα: *έκραξεν την Προφέτταν την κιλιτρίαν της ρήγαινας* Μαχ. 410^{26}.

κιλό(ν) το, Notizb. 16, Rechenb. 5^{4}.

Από το τουρκ. Kile (‹αραβ. Keyl). Η λ. στο Du Cange (λ. *κοίλον* και *κοιλόν*), σε έγγρ. της τουρκοκρατίας και σήμ. σε ιδιώμ. (Βλ. Πετρόπ., ΕΛΑ 7, 1952, 62-3).

α) Μέτρο χωρητικότητας δημητριακών (Για τη σημασ. βλ. Πετρόπ., ό.π., Schilb., Byz. Metrol. 158-9, καθώς και Ζώη, Λεξ. Ιστορ. Λαογρ. Ζακύνθου, ²1963, Β′ 212): *Το κιλ(όν) το σιτί(ον) πουλιέται αγ′ και κάμνουν το ψωμί λίτρ(ες) ε′* Rechenb. 48^{2}· *τριών κιλών αλευριού σιμιγδάλι* Πεντ. Γέν. XVIII 6· **β**) (γενικά) μέτρο χωρητικότητας στερεών σωμάτων: *έχει και ασβέστην η καθέν οργιά κιλ(ά) η′* Rechenb. 87^{3}.

κινδυνάρης ο.

Από το ουσ. *κίνδυνος* και την κατάλ. *-άρης*.

Ριψοκίνδυνος: *αγαπούν και θέλουν-τον δι' άλλον κινδυνάρην* (έκδ. *κινδυνάριν*· χφ. *κιντινάριν*), *μάλλον διά τον πατέρα-του τον μέγαν Βελισάριν* Ριμ. Βελ. 762.

κινδυνεύω, Καλλίμ. 1193, Διγ. Ζ 1719, Βέλθ. 632, Σαχλ., Αφήγ. 320, Κορων., Μπούας 117, Αιτωλ., Μύθ. 29^{10}, 34^{21}, 63^{7}, Χρον. σουλτ. 134^{33}, Ιστ. Βλαχ. 640, 1068, 2240, Διγ. Άνδρ. 355^{1}· *κινδυνεύγω*· *κιντυνεύγω,* Ασσίζ. 136^{17}, Μαχ. 98^{33}, 372^{18}, 436^{2}, Κυπρ. ερωτ. 92^{17}, 98^{22}, 104^{15}, Ερωφ. Α′ 286, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 847, 1637, 1645, Δ′ 75, Ε′ 89, 1528, Φορτουν. (Vinc.) Α′ 289, Γ′ 242, Τζάνε, Κρ. πόλ. 334^{23}· *κιντυνεύω,* Χρον. Μορ. Η 65, 154, 5853, 7137, 8554, Χρον. Μορ. Ρ 3872, 8527, Ch. pop. 834.

Το αρχ. *κινδυνεύω.*

Α′ Αμτβ. **α**) Διατρέχω κίνδυνο: *Εάν τύχει ότι μία νάβα ή καράβιν εύρει-το ο κακός καιρός και κιντυνεύσει* Ασσίζ. 47^{10}· *ο τόπος του Μορέως ευρίσκεται εις την μάχην και κιντυνεύει, χάνεται* Χρον. Μορ. Η 8524· *το ταίρι-μου εκιντύνευγε 'ς κείνη τη σκοτεινάδα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ′ 108· **β**) ριψοκινδυνεύω: *μουδ' όλπιζα σε σένα: ...έτσι να κιντυνεύγεις και πράματα ανημπόρετα κι' άμοιαστα να γυρεύγεις* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 167· *παρά σ' αγάπη έτοιας κεράς να μπεις, να κιντυνεύγεις και το κακό-σου μοναχός να θες να το γυρεύγεις* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 185. **Β′** Μτβ. **α¹**) Εκθέτω σε κίνδυνο κάπ. ή κ.: *κιντυνεύει* (ενν. *η συκοφαντία*) *περισσούς ανθρώπους εις τον κόσμον* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 398· **α²**) διακινδυνεύω κ.: *μη τις...εξείπη τῳ Δαρείῳ* (παράλ. 1 στ.) *και κινδυνεύσητε ζωὴν ἣν ὡδ' εχαρισάμην* Βίος Αλ. 1798· *να βρει της νίκης τρόπον χωρίς να κινδυνεύγουσιν τον φόνον των ανθρώπων* Αχέλ. 751· *μετ' αυτόν τον λογισμόν* ‹*το*› *κιντυνεύει όλως* (ενν. *το δίκαιον*· υποκ. *αυτός οπού έναι μετ' αυτόν το δίκαιον*) Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1068· **β**) διατρέχω τον κίνδυνο να..., κοντεύω να...: *εκινδύνευσε να χαλάσει το μοναστήριον τούτο* Χειλά, Χρον. 349· *πολλά εκινδύνευσα να χάσω την ζωήν-μου* Παλαμήδ., Βοηβ. 686.

Η μτχ. παρκ.=επικίνδυνος, γεμάτος κινδύνους: *το διάδημα π' αξώθηκε ογιά χάρη κιντυνεμένου παιγνιδιού ο νικητής να πάρει* Ροδολ. (Μανούσ.) Γ′ [440]· *την ξενίαν... την μοχθηράν και την κακήν και την κινδυνεμένην* Βέλθ. 152.

κίνδυνο(ν) το, Χρον. Τόκκων 1294, 3160, Χρον. σουλτ. 58^{12}, 84^{13}, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 402, Ζήν. Α′ 321, Τζάνε, Κρ. πόλ. 153^{25}, 378^{4}, κ.π.α.· *κίντυνο,* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 1594, Γ′ 1261, Δ′ 724, Ε′ 1127, Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ′ 52, Φορτουν. (Vinc.) Α′ 203, κ.α.

Από το ουσ. *κίνδυνος.* Συνήθως στον πληθ. κατά το *βάσανα, πάθη,* κ.ά. (Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Β′ 440).

α) Περίσταση, κατάσταση με αμφίβολη έκβαση: *με τους Τούρκους καμίαν όρθωσιν ποσώς δεν έφθασεν να κάμει και έστεκεν κατά παντός εις κίνδυνα μεγάλα* Χρον. Τόκκων 1906· *ήρθα ογιά να γιάνω ένα που 'ς τόσα κίνδυνα βρίσκεται μπερδεμένος* Πρόλ. άγν. κωμ. 3· *κόπους και κίνδυνα ομπροστά πρέπει να δοκιμάσει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ′ [910]· *ηχμαλωσία, κίνδυνα και κούρση εις τον τόπον εβλέπασιν συχνά και την καθὴν ημέραν* Χρον. Τόκκων 3837· **β**) ριψοκίνδυνη πράξη, τόλμημα: *αυτείνος μας τα κέρδαισε με κίντυνα μεγάλα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε′ 1426.

κίνδυνος ο, Καλλίμ. 254, Ασσίζ. 89^{12}, 90^{31}, 178^{15}, 179^{12}, Διγ. (Trapp) Gr. 960, Διγ. Ζ 680, 913, Λίβ. Esc. 892, Αχέλ. 608, 1407, κ.α.· *κίδυνος,* Πεντ. Γέν. XLII 4· *κίντυνος,* Ασσίζ. $340^{24,28}$, 430^{22}, Χρον. Μορ. Η 4457, 5629, Λίβ. Esc. 50, 52, Μαχ. 194^{4}, 330^{5}, 378^{9}, Αγν., Ποιήμ. Α 61, Πεντ. Γέν. XLII 38, XLIV 29, κ.α.

Το αρχ. ουσ. *κίνδυνος.* Η λ. και σήμ.

Περίσταση, κατάσταση με απειλητική έκβαση: *ομόσαμεν οι δύο ότι, αν έλθει κίντυνος, να μη απεχωριστούμεν* Λίβ. Esc. 3600· *βρίσκεται σε κίντυνο στο στρώμα, μοναχός-του* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ′ 1488· *εδά σε πόσο κίντυνο στέκομαι και τρομάσσω να μην αλλάξει η τύχη-μου* Ερωφ. Β′ 331· *παρακάλει-τον... να σε λυτρώσει από κακόν και κίνδυνον του κόσμου* Διδ. Σολ. Ρ 21· *εισέ μεγάλους κίνδυνους να μπαίν' αρματωμένος* Κορων., Μπούας 96· *πάλιν να της μεταφανούν της Ρόδου οι κινδύνοι* Αχέλ. 116.

κινδυνώ.

Από το ουσ. *κίνδυνος.*

Διατρέχω κίνδυνο: *δεν νιώθω πως κινδυνώ διά σέναν* Κυπρ. ερωτ. 99^{6}.

κίνημα(ν) το, Διγ. (Trapp) Gr. 3305, Διγ. Ζ 125, Ερμον. Χ 306, Λίβ. Esc. 2852· *τσίνεμα,* Λίβ. Sc. 3009· *τσίνεμαν,* Λίβ. Sc. 2775.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ. Για την τροπή του *κ* σε *τσ* στον τ. *τσίνεμα(ν)* βλ. Pern., Ét. linguist. Α′ 242 και Lambert [Λίβ. σ. 497].

1) Κίνηση· λίκνισμα: *να κρίνω... ...το κορμίν-της όλον, το βάδισμα, το κίνημα και την πορπατηξιάν-της* Βέλθ. 614· *το κίνημαν, το λύγισμαν, το υπόκλιμαν της κόρης έκαιεν* Αχιλλ. Ν 965. **2**) Ξεκίνημα: *εσυνάχθησαν... παρέτοιμοι προς κίνημα και συμπλοκὴν πολέμου* Αχιλλ. Ν 332· *Εδάρτι προς το κίνημαν είμεσθεν και την μάχην* Καλλίμ. 1191. **3**) (Ερωτική) συγκίνηση: *ανήφερεν...η κόρη τον εξαρχής τον έρωταν, το κίνημαν της κόρης και πόσα εκακοπάθησεν, ώστε να την κερδαίσει* Λίβ. Esc. 3929.

κίνησις-ση η.

Το αρχ. ουσ. *κίνησις*. Η λ. και σήμ.

1) Κίνηση, μετακίνηση: *όταν ίδης εκ σημείων την των περδίκων κίνησιν, βόα το «πρόσεχε»* Ιερακοσ. 506^{27}· *την λαμπρότην των αστρών και τ' ουρανού γνωρίζει, τσι κίνησες και τσ' αστραπές πώς γίνονται* Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην. 7· *κίνησιν έχουσιν ώσπερ ζώντα* Βέλθ. 252. **2**) Ξεκίνημα, αναχώρηση: *εάν οι ναύτες λείψουν..., όταν εντέχουνται να κινήσου, και διά την βίαν της κίνησης ο καραβοκύρης μισταρώνει άλλους ναύτας* Ασσίζ. 297^{10}. **3**) (Προκ. για στρατό) προέλαση, ξεκίνημα: *Συμμαχικόν συνάγει, τους στρατιώτας αριθμεί..., επιχειρεί την κίνησιν, επιχειρεί την μάχην* Καλλίμ. 1049. **4**) Έγερση αγωγής (Πβ. και Αρμενόπουλο [Εξάβ. Α' 3^{1}]): *Προέβαλεν...εις την κρίσιν ότι η κίνησις του αυτού Γερμανού εξαρχής ουδέν υπήρχεν, ότι τοις μνημονευθείσιν επισκόποις δίκαιον εκλογής αρχιεπισκόπου ουδόλως μετέχειν* Διάτ. Κυπρ. 503^{27}.

κινητέον το, Ιατροσ. κώδ. σγ'.

Το ουδ. του επιθ. *κινητέος* ως ουσ.

Καθαρτικό: *Κινητέον Πυροπόλου να σπαράξει* αυτ. σοθ'.

κινητής ο, Μορεζίν., Λόγ. 467.

Το αρχ. ουσ. *κινητής*.

Αυτός που βάζει σε κίνηση· πλάστης, δημιουργός: *Συ..., Ύψιστε κινητή,... όλα τα κυβερνάς και βασιλεύεις* Σουμμ., Παστ. φίδ. χορ. α' [83]· *μέσα εις τον κύκλον του κηρύγματός-του* (ενν. του *Τίτου*) *περικλείει μεγαλύτερα, υψηλότερα και θαυμαστότερα παρά τον πρώτον κινητήν* Μορεζίν., Λόγ. 467.

κινητικός, επίθ., Ασσίζ. 172^{10}, Ιατροσ. κώδ. σε', σνδ', φμ', ψκ'.

Το αρχ. επίθ. *κινητικός*. Το ουδ. ως ουσ. και σήμ. στην Ήπειρο (Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Α', λ. *κινητ'κό*) και στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *κινητικόν*).

1) Που θέτει σε κίνηση· (εδώ μεταφ.) παρορμητικός: *γίνονται και οι λόγοι των φίλων προς τους φίλους πτέρυγες και κινητικά υπεκκαύματα* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 85^{16}. **2**) Που μπορεί να μετακινηθεί, κινητός: *έρισεν ο ρε Χαρήν...να πουλήσουν όλα-του τα κινητικά πράματα και να πλερώσουν όσα αφήκεν ο κύρης-του* Μαχ. 54^{3}. **3**) Που προκαλεί διάρροια, καθαρτικός: *ο ιατρός δίδει-του πράγματα κινητικά ή πράγματα θερμά* Ασσίζ. 182^{9}.

Το ουδ. ως ουσ.=καθαρτικό: *Ευκράτον κινητικόν να σπαράξει άνθρωπος· όταν έσται από παροξυσμόν και θέρμην και δεν σπαρνά* Ιατροσ. κώδ. ρϟδ'.

κινητός, επίθ., Ασσίζ. 35^{11}, 135^{8}, 141^{27}, 358^{27}, 393^{1}, 424^{31}, Χρυσόβ. Ανδρ. Β' 24, Πτωχολ. α 38.

Το αρχ. επίθ. *κινητός*.

(Προκ. για περιουσιακό στοιχείο) που δε συνίσταται σε «ακίνητο», κινητή (περιουσία): *εις όποιον τόπον οπού ο κύρης ημπορεί να εύρει το πράγμαν-του κινητόν τό είχεν χάσει, εντέχεται να το αναλάβει* Ασσίζ. 423^{24}· *εφάνη καλόν ότι...να απέλθω δε εις τον Μορέαν και την Κύπρον και ότι να επάρω και μετ' εμέ...από του κινητού-μου βίου το πλέον μεριδικόν* Σφρ., Χρον. μ. 92^{11}.

Το ουδ. στον πληθ. ως ουσ.=κινητή περιουσία: *Περί εγκαλεσίας κινητών έως πόσους χρόνους διορθώνουνται* Βακτ. αρχιερ. 150.

κινίτσι το.

Από το ουσ. *Κίνα* και την κατάλ. *-ίτσι*.

Εκλεκτό κεραμικό, πορσελάνη: *Εάν θέλεις να κολλήσεις υαλίν ή κινίτσι ήγουν τσινί* Ιατροσ. κώδ. χβ'.

κιννάβαρι το, Σφρ., Χρον. μ. 86^{2}.

Η λ. στον Αριστ. (L-S).

α) Ερυθρός θειούχος υδράργυρος που χρησιμοποιείται ως κόκκινο χρώμα: *τα χείλη-του ήσαν κόκκινα, κιννάβαρι βαμμένα* Ιμπ. 83· **β**) κόκκινη μελάνη: *ο βασιλεύς οικειοχείρως...εποίησε σταυρούς τρεις μετά κινναβάρεως εις το ανώτερον του χρυσοβούλλου μέτωπον εις βεβαίωσιν κατά την εκείνων συνήθειαν* Ψευδο-Σφρ. 366^{22}.

κίνναμον το.

Το μτγν. ουσ. *κίνναμον*.

Είδος αρωματικού ξύλου, κανέλα: Θησ. ΙΑ' [28^{7}].

κιννάμωμο(ν) το, Σεβήρ., Σημειώμ. 38, 50β, 60, 78γ.

Το αρχ. ουσ. *κιννάμωμον*.

Είδος μπαχαρικού, κανέλα (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 42-3): *Πραγματευτής τις έδωκεν πρός τινα άσπρ(α) ,γ...' προστάξας αυτόν αγοράσαι κανέλ(α) και πιπέρι...Πωλείται δέ το μέν κιννάμωμον η λίτρ(α) αθ', το δέ πιπέρι άσπρ(α) η'* Rechenb. 14^{2}.

κινούργιος, επίθ., βλ. *καινούργιος*.

κιντηνάρι(ον) το, βλ. *κεντηνάριον*.

κιντυνεύ(γ)ω, βλ. *κινδυνεύω*.

κίντυνο το, βλ. *κίνδυνο(ν)*.

κίντυνος ο, βλ. *κίνδυνος*.

κινύρα η, Απολλών. 186.

Το μτγν. ουσ. *κινύρα*. Η λ. και στο Αλφ. 8^{45}.

Έγχορδο μουσικό όργανο με εβραϊκή προέλευση: *ας μένει Απολλώνιος ημέρας προς το σπίτι, έως να μάθω άσματα, να κρούω την κινύραν* αυτ. 257.

κινώ, (I), Προδρ. II Η 11, III 189, Καλλίμ. 2289, 2499, Διγ. (Trapp) Gr. 2461, Διγ. Ζ 2164, 2898, Σαχλ., Αφήγ. 772, Αχιλλ. L 368 (αόρ. *εκίνεσα*), Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 220, Απόκοπ.^{2} 318, Διήγ. Αγ. Σοφ. 160^{25}, Κυπρ. ερωτ. 97^{28}, 150^{13}, Πανώρ. Β' 232, 428, Ερωφ. Α' 328, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 249, 1114, Β' 1679, Δ' 2003, Ε' 631, Θυσ.^{2} 405, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [355], Δ' [1036], Τζάνε, Κρ. πόλ. 156^{27}, κ.π.α.· *κουνώ,* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 470, Πικατ. 306, Ιμπ. (Legr.) 791, Πεντ. Γέν. IV 12 (μτχ. παρκ. *κουνισμένος*), Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1696 (κριτ. υπ.), Μαρκάδ. 309, Διγ. Ο 283, Τζάνε, Κρ. πόλ. 281^{7}.

Το αρχ. *κινέω*. Ο τ. *κουνώ* στο Βλάχ. και σήμ. Η λ. και σήμ.

I Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1α**) Κουνώ, σείω: *κουνεί την κεφαλή, κλαίγει κι' αναστενάζει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 635· *την ουράν-του εκούνει* (ενν. *ο κάτης*) Κάτης 93· *τσ' ορανούς κινά* (ενν. *ο Θεός*), *μα δεν κινάται* Ζήν. Πρόλ. 3· *κουνώντας* (ενν. *τη σαΐτα*) *κάνει την*

πληγήν και πλιο-της μεγαλώνει Σουμμ., Παστ. φιδ. Β′ [61]· **β**) θέτω σε κίνηση, σε ενέργεια: *νους κινὰ το χέρι-μου, λέγει-μου να τ' αρχίσω* Τζάνε, Κρ. πόλ. 185^{5}· *τον λαόν κίνησε πάντα και παράταξε προς μάχην* Ερμον. Ξ 92· *εκίνησαν τα άλογά-τους και ήρχοντο προς την κόρην* Διγ. ʼΑνδρ. 359^{17}· *οι μπουμπαρδάροι τρέχουσι λουμπάρδες να κινήσουν, τα κάτεργα τ' Αγαρηνού να σπάσουν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 323^{21}· **γ**) συγκλονίζω, ταράζω, συγχύζω: *απού το φόβο-μου κινάς-μου το κουφάρι* Στάθ. (Martini) Γ′ 37· *ο πόθος όταν σκληρευτεί, του κόσμ' όλην την κτίσην να την ταράξει δύνεται και να τήνε κουνήσει* Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ′ [50]· *κινάτε-μου τον νουν... από τον πόνον τον πολύ που μού 'χετε δοσμένον* Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε′ [921]. **2α**) Μετακινώ (προς κάπ. κατεύθυνση): *ην κομήτης περιφανής...από δύσεως εν εώᾳ ως δόρυ κινών την ακτίνα* Δούκ. 93^{28}· *πόσο στέκεται* (ενν. το χαράκι) *βαθιά μέσα στην γην χωσμένον και δεν μπορεί να κουνιστεί* Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ′ [1390]· **β**) κάνω κάπ. ν' αλλάξει συμπεριφορά, επηρεάζω, συγκινώ: *Να τες κινήσουν* (ενν. τις χήρες) *πολεμούν, να τες ξεβγάλουν πάσχουν* Απόκοπ.^{2} 207· *τα λόγια της επίβουλης γνωρίζω πως... ...την καρδιάν λιγάκι την κουνήσαν* Σουμμ., Παστ. φιδ. Β′ [1202]· **γ**) αναιρώ, μεταβάλλω κ.: *πρέπει...νά 'ν' της αρσενικότης κυριότατον το θέλημα παρά της γυναικότης. Αμ' ένα πράμα τα κινά: οπὄχει πλια τον πόθο γοργότερα συγκλίνεται* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 503. **3**) Προκαλώ, δημιουργώ: *Χαρά περίσσα κι' άμετρη έρχομαι να κινήσω* Τζάνε, Κρ. πόλ. 417^{9}· *Κύριε άναρχε,... ...κίνησε παρηγοριά και δώσ'-μου την υγειά-μου* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 300· *Κρασίν-μου...,* (παραλ. 1 στ.), *κινείς τα ούρα συνεχώς, ευφραίνεις την καρδίαν* Κρασοπ. 85. **4α**) Παρακινώ, προτρέπω: *Εκείνα γράφω και λαλώ όσα κινούν προς οίκτον, όσα κινούν προς έλεον* Προδρ. II G 11· *η όρεξη τον εκίνα να πάγει...να κονταροκτυπήσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 746· *'ς πράμ' άπρεπον η πεθυμιά κινά-με* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 653· *ο κύρης-μου ήτον ασθενής και εκίνησε τους φίλους-του να έλθουν προς εκείνον* Ασσίζ. 116^{26}· **β**) ωθώ, κατευθύνω, αναγκάζω: *Πολλά είν', καλέ, τα πράγματα οπού κινούν... ...τον κριτήν να εργάζεται το άδικον εις την κρίσην* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1015· *κυβερνά* (ενν. ο Θεός) *και κινεί πάσαν φύσιν αυτού...προς το αγαθόν* Ιστ. πατρ. 86^{16}· *ποιά 'ν' η αιτία που σε κινά τόσα πρικιά να κλαίγεις* Πανώρ. Α′ 57. **5**) Ξεκινώ, αρχίζω (να κάνω κ., να ασχολούμαι με κ.): *επήρεν την παράξενον, εκίνησε τον δρόμον* Λιβ. Esc. 3925· *οδυρμούς τε εκίνησαν και θρήνους* Διγ. (Trapp) Gr. 204· *οι Τούρκοι σαΐτιές και τουφεκιές κινούσι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 312^{12}. **6**) Αρχίζω δικαστικό αγώνα, εγείρω ποινική διαδικασία: *Περί εγκλημάτων, ποίοι τα κινούν και ποίοι δεν τα κινούν* Βακτ. αρχιερ. 150· *αύται* (ενν. αι γυναίκες) *κεφαλικόν έγκλημα δεν δύνονται εις την κρίσιν να το κινήσουν* Βακτ. αρχιερ. 142. **Β′** (Με τις προθ. εις και προς και το σύνδ. *να* και ρ.) ξεκινώ, αρχίζω (να κάνω κ., να ασχολούμαι με κ.): *σ' αγάπην εμπερδεύγετο κ' εις πεθυμιάν εκίνα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 442· *ο λογισμός εκόπτετον και εις το κακόν εκίνα* Απόκοπ.^{2} 337· *να κινήσει η γλώσσα-μου προς έπαινον* Τζάνε, Κρ. πόλ. 140^{19}· *εγέμισεν όλη χαράν, ότι εκίνησεν να χορεύει* Διγ. ʼΑνδρ. 335^{14}· *εκίνησα του Χάροντα να λέγω* Πικατ. 371· *ο καθεείς στον τόπον-του να πάγει εκινήθη* Κορων., Μπούας 64· *εκίνησαν του να με κολακεύουν* Λιβ. Esc. 3321· φρ. *κινώ χείρα εις, κινούν τα χέρια-μου εις*=αρχίζω να ασχολούμαι με γράψιμο: *εκίνησαν τα χέρια-μου...εις πιττάκιν* Λιβ. Sc. 642· *ʼΕλεγον ου μη να γράψω, ουδέ χείρα να κινήσω εις διήγησιν του λόγου* Πτωχολ. α 2. **Γ′** Αμτβ. **1**) Κουνιέμαι, σαλεύω, σκιρτώ: *κυνηγοί... ...έβλεπαν τα κλήματα τότε πού εκουνούσαν* Αιτωλ., Μύθ. 64^{8}· *τα χείλη-μου ου κινούν προς σένα να συντύχουν* Αχιλλ. Ν 1636· *κινώ από την χαράν-μου, εφαίνετό-με εις νέφη επάνω τρέχω* Λιβ. Sc. 1085. **2α**) Ξεκινώ, αναχωρώ, φεύγω: *μ' ένα πόδ' είναι* (ενν. το κακό) *όντε κινά και με τα χίλια τρέχει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 1586· *εκίνησε κ' επήγε στο σεφέρι*

Ιστ. Βλαχ. 887· *Εκίνησες, αφέντη-μου, και ο Θεός και οι αγιοί μετά-σου* Ερωτοπ. 360· *Αν εβουλήθης... Εβγαίνω απέ την χώραν-μου, κινώ εκ τα γονικά-μου* Λιβ. (Lamb.) Ν 603· *εδώ να μείνεις, μείνε· αλλέως κίνησε γοργό* Αχέλ. 1179· **β**) προχωρώ, πορεύομαι, πηγαίνω: *παρευθύς εκίνησαν στου λιβαδιού τη στράτα* Γαδ. διήγ. 39· *θέλει κινήσει ξοπίσω-μας...για να μας κυνηγήσει* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. γ′ 41· *μετά πόνου εκίνησεν όπου είχεν τον κοιτώνα* Λιβ. Sc. 412· **γ**) εξαρτώμαι από κ.: *κινά από λόγου-σου τούτος ο γάμος* Φορτουν. (Vinc.) Γ′ 100· **δ**) (προκ. για ποταμό) πηγάζω: *εκ τον παράδεισον τέσσαρες εκινήσαν οι ποταμοί τσ' Ανατολής* Χούμνου, Κοσμογ. 55. **3**) Ορμώ, επιτίθεμαι, στρέφομαι βιαστικά σε κ.: *Ως λέοντες θέλουσι πηδάν, ως δράκοντες κινήσαν* Ρίμ. θαν. 131· *μη καθέζεσθε, κινάτε εις τους εχθρούς-σας* Λιβ. (Lamb.) Ν 888· *εκίνησα κατά Περσών* Βίος Αλ. 1642· *ο νους-μου εγέμισε στο φύγι να κινήσω* Πικατ. 25. **4**) Επιχειρώ, «κάνω να...»: *θαρρώντας κ' είναι ζωντανός κινούν να του μιλήσουν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 277^{2}· *απάνω όντεν εκίνησα να πω του Ριζικού-μου να συβουλέψει,... τότε μου λέγει* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 245. **5α**) Αρχίζω: *εις τας ιδ' του Σεπτεβρίου μηνός εκίνησαν σεισμοί μεγάλοι* Διήγ. Φλώρ. 374· *κινούν και εβρίζουν και άσκημα τον ατσαλίζουν* Συναξ. γυν. 1105· *Εκίνησαν, εφέρνασιν τους μίσσους έμπροσθέν-τους* εκρ. Θήρ. 109^{4}· **β**) (προκ. για υγρό) αρχίζω να κυλώ, τρέχω: *μια βρύση με νερό εκεί πλησίον εκίνα* Τζάνε, Κρ. πόλ. 151^{20}· *κινούν τα σάλια-μου και τρέχουν σαν ποταμός το αίμα να κινήσει* Φορτουν. (Vinc.) Δ′ 200· *κινούν τα σάλια-μου και τρέχουν ως ποτάμιν* Προδρ. IV 67· *δάκρυα κινούν και κλαίγει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ′ 205· *ο ιδρωτάς-μου εκίνησεν* Πικατ. 48· **γ**) (προκ. για άνεμο) αρχίζω να φυσώ, «σηκώνομαι»: *τσ' ανέμους κάνω και κινού, τη θάλασσα φουσκώνω* Πανώρ. Α′ 375. **II** Μέσ. **1α**) Κουνιέμαι, σαλεύω· σείομαι, δονούμαι: *ήσαν τα πάντα* (ενν. τα ζώδια) *λαξευτά ώσπερ να εκινούνταν* Βέλθ. 347· *τότες να βάλουνε φωτιά... στη μίνα και σαν άναψε, αρχίζει να κουνιέται η χώρα κι' όλα τα τειχιά* Τζάνε, Κρ. πόλ. 491^{17}· **β**) (με άσεμνη χρήση) *με τους καύχους αποκλείται εις το σπίτι και κουνιέται* Συναξ. γυν. 1172· **γ**) ταράζομαι, αναστατώνομαι: *της αγριεμένης θάλασσας είσ' άξια θυγατέρα· γι' αυτό κ' εσύ σαν αύτηνε κινάσαι πάσα μέρα* Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ′ [1100]. **2α**) Μετακινούμαι, ξεκινώ, προχωρώ: *ως λίθος μένω ασάλευτος την ώρ' απού κινούμαι* Πανώρ. Α′ 210· *η καραβάνα των Τουρκών ήτονε κινημένη* Τζάνε, Κρ. πόλ. 438^{3}· *εσείς νερά τρεχάμενα, σταθείτε, μην κινούσθε* Θρ. Κων/π. Β 8· **β**) απομακρύνομαι· περιπλανιέμαι: *εκινήθησαν των πόλεων ευθέως* Αξαγ., Κάρολ. Ε′ 845· *Από δέ φόβου των εχθρών εδώ κ' εκεί κινούντο* Κορων., Μπούας 57· *έδιωξες εμέν σήμερα αποπάνου τα πρόσωπα της ηγής...και νά 'μαι κουνισμένος και μετασαλεμένος εις την ηγή* Πεντ. Γέν. IV 14· **γ**) δραστηριοποιούμαι· μπαίνω σε κίνηση: *ως είδανε τα κάτεργα, εκινήθησαν οι Μεθωναίοι,...εδράμανε εις τον γιαλό* Χρον. σουλτ. 132^{26}· *ο δούκας δ' αφού τό 'μαθε, όλος τότ' εκινήθη κι' άλλα φουσσάτα κατ' αυτών έστειλ' όσο δυνήθη* Κορων., Μπούας 38· **δ**) στρέφομαι προς κ. ή κάπ.· ορμώ, επιτίθεμαι: *πάντα πεινών αγανακτώ, κινούμαι εις το αγιοζούμιν* Προδρ. III 309· *καθ' ημών αδίκως εκινήθη* Κορων., Μπούας 24· *ως λέων ανημέρωτος κατ' αύτων εκινήθη* Κορων., Μπούας 109· *ʼΟπως δει κινείσθαι τον ιέρακα εις τους πέρδικας* Ιερακοσ. 500^{18}. **3**) Ξεκινώ, προέρχομαι (από), προκαλούμαι, δημιουργούμαι: *του κακού την αφορμή βρίσκω αποπού κινάται* Φορτουν. (Vinc.) Α′ 165· *κινάται μία επιθυμία από την καρδιάν* (ενν. του ανθρώπου) *να πεθυμήσει το πράμα απού του άρεσεν* ʼΑνθ. χαρ. 290^{5}· *Μεγάλη καλοθέληση στο λογισμό εκινάτο κ' εκείνου του τραγουδιστή τση νύκτας εθυμάτο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 503· *ως κινηθεί η πεθυμιά κι' αρχίσει και νικά-μας* (παραλ. 1 στ.), *ζιμιό σ' αγάπη βάνει-μας* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 1257. **4α**) Αρχίζω: *η μπατάγια δόθηκε, πόλεμος εκινήθη* Κορων., Μπούας 10· **β**) κινούμαι εις ή προς κ.=αρχίζω να κάνω κ.: *ακούσοντα τους λόγους-του εις οίκτον εκι-*

νήθη Κορων., Μπούας 16· *σ' ερωτιά και πόθον εκινάτο* (ενν. *ο Ρωτόκριτος*) Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 93· *στο φύγειν εκινήθην* (ενν. *ο λαός*) Χούμνου, Κοσμογ. 2802· *Ήλθεν...η άνοιξις του χρόνου, όπου κινούνται άπαντες εις άρματα και μάχην* Χρον. Μορ. Η 5018· *Ο βασιλεύς προς οργήν κινάται* Καλλίμ. 2438· **γ**) επιχειρώ, δοκιμάζω: *μεθ' ημερών τεσ- σάρων ενοήθη το πράγμα και μετά σπουδής ο πρίγκιψ εκινήθην ...διαπλεύσαι εκείσε* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 606· *ο ρήγας δεν κινάται να πει για το Ρωτόκριτο, 'πειδή κι' οχθρός λογάται* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 957.

Η μτχ. ενεστ. ως επιθ. (προκ. για αντικ. περιουσίας)=κινητός: *τοιούτον δίκαιον όλων των πραγμάτων κινουμένων οπού τα έκλεψεν* Ασσίζ. 174^{31}· *ειδέ και ο πατήρ-τους ή η μήτηρ-τους να τους αφήκαν πράγματα κινούμενα* Ασσίζ. 129^{8}.

Το ουδ. της μτχ. ενεστ. ως ουσ.=**1**) (Πιθ.) όρος για την έναρξη ποινικής διαδικασίας: *τοιούτον δίκαιον εντέχεται να γένηται παντός βίου κλαπέντος κινούμενον, ότι αν ένι ότι εκεί- νος οπού ζητά δύναται παραστήσαι διά β' μαρτύρων πως το είχεν α' μήναν πρωτύτερα* Ασσίζ. 427^{17}. **2**) Αντικείμενο κινητής περιουσίας: *περί...ετέρων πραγμάτων οπού να ένι τοιούτα απέ τα 'ποία δύνουνται γενέσται εις βίον, καθάπερ τα κινούμενα και χωράφια* Ασσίζ. 284^{5}· *εκείνη η γυναίκα εντέχεται να έχει όλην την περιγύρισιν του σπιτίου, όλα τα κινούμενα* Ασσίζ. 398^{4}. **III** Φρ. **1**) *Κινώ (το) βούλευμα:* βλ. ά. *βούλευμα* 2. **2**) *Κινώ γλώσ- σαν*=**α**) μιλώ: *Αλέξανδρος ευρών... ημιθνητον* (ενν. *τον Δαρείον*), *αιμόφυρτον, μόγις κινούντα γλώσσαν, πολύν τον θρήνον έπλεξε* Βίος Αλ. 3876· *άνοιξε το στόμα-του, την γλώτταν-του εκίνα, τα χρήσιμα και πρέποντα έλεγε του αγίου* Βίος αγ. Νικ. 200· **β**) (προκ. για σκύλο) γαυγίζω: *εις όλα τα παιδιά του Ισραέλ μη να κουνήσει σκύλος την γλώσσα-του* Πεντ. Έξ. ΧΙ 7. **3**) *Κινώ δόρυ προς κάπ.*=στρέφομαι απειλητικά, επιτίθεμαι εναντίον κάπ.: *δειν ῳήθη ο παρελθών Μεχεμέτ...εγχειρίσαι την επαρχίαν τω υιῷ αυτού... προς Ρωμαίους...δόρυ κινών, εν πάση τη Ασία...το υπήκοον εν ευπραγία διάγειν* Δούκ. 165^{7}. **4**) *Κινώ τον δρόμον*: βλ. ά. *δρόμος* 12. **5α**) *Κινώ (την) κοιλίαν*=προκαλώ διάρ- ροια: Ιατροσ. κώδ. ωπα'· **β**) *η κοιλιά με κινά*=υποφέρω από διάρροια: *ασθένησε και η κοι- λιά τον κίνα* Κορων., Μπούας 63. **6**) *Κινώ λίθον*=ενεργώ εχθρικά: *ου παύεται πάντα κινών λίθον κατά των εκάστου ορθοδόξων* Ιστ. πατρ. 146^{14}. **7**) *Κινώ το πόδι*=πορεύομαι, κα- τευθύνομαι: *εσηκώθη απάνω κι' ωσάν ημερωμένο αρνί όθεν είχα κινήσει το πόδι-μου εκινότουνα κι' αυτός να μ' ακλουθήσει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [127]. **8**) *Κινώ χείρα*= «απλώνω χέρι», σφετερίζομαι, αρπάζω: *κατά των θείων σκευών χείρα κινήσαι τετόλμηκε* Ηπειρ. 217^{2}.

κινώ, (ΙΙ)· *εκίνησεν,* Λίβ. Ν 2344, εσφαλμ. γρ. αντί *εκείνην μέν* (Πβ. Λίβ. Sc. 1505)· *κινούσι,* Τζάνε, Κρ. πόλ. 323^{9}, εσφαλμ. γρ. αντί *καούσι* (διορθώσ. κατά το κριτ. υπ.).

κιόλας, επίρρ., Πιστ. βοσκ. V 5, 197, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 653, Δ' 157· *κ ι ό- λ α,* Θυσ.^{2} 614, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 232.

Από τη συνεκφ. της φρ. *και όλα* με επίδρ. επιρρ. σε -ς (Γεωργακ., B-NJ 14, 1938, 79).

1) Επιπλέον, αποπάνω, πρόσθετα, επίσης: *ανάγκη ήτον και είτι ήθελεν με ειπεί, να μην τον ακούσω κιόλα;* Διγ. Άνδρ. 372^{23}· *αν είναι κ' ήθελε μπορεί κιόλας να σ' είχε ντύνει χωστά-μου επήρες γι' άντρα-σου με τόσην εντροπή-μου;* Κατζ. Α' 41· *Παίνεμα κιόλας, άτυχη, γιατί ένα δουλευτή-μου* Ερωφ. Δ' 269· *νά 'ρθει ο πρεσβύτης τση θεάς κιόλας να σας βλοήσει και την ευκή-ντου και τω δυο αντρόυνω να χαρίσει* Πανώρ. Ε' 371· *γυ- ρεύεις τους περήφανους* (έκδ. *και* μετά το *περήφανους*· διαγράψαμε) *νά 'χεις φτερά να πηαί- νεις στον ουρανό και παραμπρός κιόλας α θες να μπαίνεις;* Ζήν. Α' 82. **2**) Ήδη, από

καιρό· τόσο γρήγορα, αμέσως: *Καθώς εγίνη κιόλας που θωρώντας οι Παροικιώται τούτο και δειλιώντας πως ο πασάς δεν ήπεμψε μαντάτο* (παραλ. 1 στ.), *βάνου βουλή και πέμ- πουσίνε... αβίζο βιαστικό* Λεηλ. Παροικ. 165· *Ας πάμε. Α δεν επήγαινα κιόλας συνα- φορμάς-σου να σου γεμίσω αθόγαλο όλη τη γαλαυτιά-σου!* Πανώρ. Γ' 387· *εγώ 'χω κιόλας, Γύπαρη, πολλότατην ολπίδα* (παραλ. 1 στ.) *να συγκλιθεί, σαν πεθυμάς, άντρα-τση να σε πάρει* Πανώρ. Β' 549· *αυτή την ώρα κιόλα εντεσ⟨μ⟩παρκάρα λεβέντες και τα σπί- τια εσαμεντζάρα* Λεηλ. Παροικ. 407· *προξενήτρα εθέλησα κιόλας εσέ να κάμω, ανέναι κ' είναι ορεχτικός να κάμομε το γάμο* Πανώρ. Ε' 161· *Γιατί το καταφρόνεμα μόνο δεν έ- δικό-μου, σαν ξεύρετε, μά 'ναι κοινό εις το βασίλειό-μου· για κείνο κιόλας όλοι-μας εσμίξαμεν αντάμι και όρκο μεγάλο και φρικτό εθέλαμένε κάμει* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. γ' 143· *ας βρει τον κύρη-μου να δώσει την ευχή-ντου κι' ο γάμος τούτος να γενεί κιόλας με τη βουλή-ντου* Πανώρ. Ε' 166. **3**) Λοιπόν: *Είδες-το, ποιο σαλιάρη ήθελες κιόλας γι' άντρα-σου να πάρεις* Κατζ. Α' 167.

κιόμαι, βλ. *καίω.*

κιόνι(ο)ν το, Διγ. Ζ 3831, Διγ. (Trapp) Esc. 1651, Σπανός (Eideneier) Α 515, Β 206, Χρον. Μορ. Η 901, Διήγ. πόλ. Θεοδ. 52, Λέοντ., Αιν. Ι 178, Παϊσ., Ιστ. Σινά 771, Διγ. Άνδρ. 398^{35}· *κ ι ό ν ι,* Χρον. Μορ. Η 890, 893, 896, Χρησμ. (Βέης) 34^{1}, Μαρκάδ. 37.

Το μτγν. ουσ. *κιόνιον.* Ο τ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex.).

Κίονας: *ομπρός εις την Αγίαν Σοφίαν έστηκεν κιόνιν φοβερόν, μέγα, ψηλόν υπάρχει* Χρον. Μορ. Η 888· *Η δέ αγία τράπεζα...* (παραλ. 3 στ.)*...ίσταται εις τέσσαρα κιόνια θεμένη* Παϊσ., Ιστ. Σινά 591· *Εσύ 'σαι κιόνιν πορφυρόν που στέκει στο παλάτιν* Ερωτοπ. 560.—Ο τ. ως τοπων.: Πορτολ. Α 241^{4}, 248^{9}.

κιόσκι(ον) το, Συναδ., Χρον. 41.

Το τουρκ. köşk. Η λ. και σήμ.

Στεγασμένος χώρος στην ύπαιθρο: *έκτισεν εκ του μέρους της θαλάσσης κιόσκιον* Έκθ. χρον. 67^{4}.

κιούζος, επίθ.

Το ιταλ. chiuso.

Κλειστός· (προκ. για λιμάνι) απάνεμος: *εις την μερέα του λεβάντη έναι ένα πόρτο κιούζο* Πορτολ. Α 199^{22}.

κιούμαι, βλ. *καίω.*

κιρμιζένιος επίθ.· *κ ρ ε μ ι σ έ ν ι ο ς,* Σπανός (Eideneier) Α 435· *χ ρ ι μ ι- ζ έ ν ι ο ς.*

Από το επίθ. *κιρμιζής* και την κατάλ. *-ένιος.* Τ. *κρεμεζένιος* στο Somav.

Φτιαγμένος από κόκκινο δέρμα ή ύφασμα, κόκκινος: *ποδήματα χριμιζένια* αυτ. Β 107.

κιρμιζής, επίθ.· *κ ε ρ μ ε ζ ή ς*· ουδ. *κ ρ ι μ ί ζ ι ν χ ρ ι μ ι ζ ί ν.*

Το αραβοτουρκ. kirmizi. Ο τ. *κριμίζιν* στο Du Cange. Τ. *κιρμιζί* και *κριμιζί* σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ε' και Ϛ'), καθώς και τ. *κρεμεζί* στο Somav. και σήμ.

Κόκκινος, ερυθρός: *καβάδιον κερμεζήν χαμουχάν μετά βαρέων καταρούχων ενδεδυμένον* Ψευδο-Σφρ. 290^{1}.

Το ουδ. ως ουσ.=**1**) Κόκκινη βαφή: *εντελημπροστέληνα, με το χρυσοπετάλιν, βαμμένα με το χριμιζίν* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 761. **2**) Κόκκινο ύφασμα: *έτερος δὲ ελθών... συντροφεύσας μετ' αυτών εις κριμίζιν* (έκδ. *κρεμέζιν* διόρθ. Κριαρ., BF 3, 1968, 145 κατά το χφ) *δους φλουριά* Rechenb. 9^{4}.

κίσαλον το· *κίσαλα*, Διήγ. παιδ. 672, εσφαλμ. γρ. αντί *βήσαλα*, διόρθ. Meyer, Bezzenbergers Beiträge 1893, 154· βλ. και Ξανθ., B-NJ 5, 1926/27, 365.

κίσηρας ο, Διήγ. πανωφ. 59, Διήγ. ωραιότ. 709, 717, 813, 851, 867· *α κ ί σ η ρ α ς*, Διήγ. πανωφ. 59.

Από το ουσ. *κίσηρις*. Η χρ. της λ. ως ουσ. τον 9. αι. (Lampe, Lex., λ. *κίσηρος*).

Ελαφρόπετρα: *ελόγιασαν πως το νησί-μας* (εννν. *η Σαντορίνη*) *να εβούλησε και έπλευσε ο κίσηρας, οπού κατέχουν πως ευρίσκετο απάνω στο νησί-μας* Διήγ. πανωφ. 59· *η θάλασσα 'φορμίζει, πάρτη χωράφια παίρνει-μας, κίσηρα τα γεμίζει* Διήγ. ωραιότ. 412· *πάλε ερχίνησε η φλόγα να φουσκώνει, κισήρους, πέτρες, χώματα απάνω τα σηκώνει* Διήγ. ωραιότ. 938.

κισήρι(ον) το, Ορνεοσ. αγρ. 564^{15}.

Από το ουσ. *κίσηρις* και την κατάλ. *-ιον*. Η λ. στο Etymologicum Magnum και σε Γλωσσάρ. (L-S). Τ. *κισούρι* και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β', λ. *κισούρι*).

Ελαφρόπετρα: *τα κισήρια σα βουνιά το πέλαος γεμίζει* Τζάνε, Κρ. πόλ. 334^{9}· *βάλε άμμον εις την μούταν και κισήριον, ίνα τρίβη την μούταν* Ορνεοσ. αγρ. 559^{15}.

κίσσα η, Πουλολ. Ζ 276.

Το αρχ. ουσ. *κίσσα*. Η λ. και σήμ.

Καρακάξα: *η πασιδόνα ήρξατο περιγελάν την κίσσαν* Πουλολ. (Τσαβαρή) 325· *αφασιανόν και φάσσαν τε, την κίσσαν, το τρυγόνιν* Πουλολ. (Τσαβαρή) 373.—Η λ. ως τοπων.: Πορτολ. Α 290^{1}.

κισσός ο.

Το αρχ. ουσ. *κισσός*. Η λ. και σήμ.

Κισσός: Πανώρ. Γ' 610.

κισσόφυλλον το· *κ ι τ τ ό φ υ λ λ ο ν*.

Το μτγν. ουσ. *κισσόφυλλον*. Η λ. και σήμ.

Φύλλο κισσού: *τα λιθολάξευτα, ά είχεν γύρου γύρου* (παραλ. 1 στ.), *κιττόφυλλα, χρυσόφυλλα ίων, κρίνων και ρόδων, μάλαμα νά 'ναι καθαρόν* Βέλθ. 477.

κιτάρα η, βλ. *κιθάρα*.

κιτάσσα η.

Από το προβηγκ. quitança (Βλ. Χατζ., Ξέν. στοιχ. 77. Βλ. και Pern., Ét. linguist. Α' 244).

Απαλλαγή από υποχρέωση ή χρέος (Για τη σημασ. βλ. Χατζ., ό.π.): *Να ξεύρετε ότι ανισώς και να ήλθεν όλος ο κόσμος, δεν τσακκίζεται να ποίσει αγάπην χωρίς να γενεί η αυτή κιτάσσα* Μαχ. 290^{13}.

κίτερνος, επίθ., βλ. *κίτρινος*.

κίτες, άκλ., Ασσίζ. 40^{8}, 54^{2}, 56^{4}, 62^{3}, 66^{28}, 75^{18}, 80^{25}, 81^{5}, 85^{10}, 92^{17}, 98^{15}, 112^{11}, 117^{12}, 140^{19}, 173^{16}, 205^{16}, 289^{5}, 303^{6}, 311^{6}, 329^{24}, 348^{14}, 400^{9}, 405^{7}, 426^{3}, 457^{19}, 469^{14}, 470^{15}, κ.α.

Το προβηγκ. quite (Βλ. Χατζ., Ξέν. στοιχ. 77).

Απαλλαγμένος από καταδίκη ή υποχρέωση· ελεύθερος: *πρέπει να τον εβγάλουν έξω της φυλακής και να ένι με το αυτόν κίτες, τουτέστιν ελεύτερος αυτού του φόνου* αυτ. 458^{28}· *ο Ρομπέρτ ένι κίτες απέ κείνη την κλεψίαν με το κείμενον* αυτ. 445^{22}· *θέλει να ένι κίτες απέ την εγγυμασίαν* αυτ. 61^{20}· *αν ουδέν ευρεθούν ότι εποντίστησαν ού εκαταλύθησαν, ουδέν πρέπει η γυναίκα να τα αξανακαινώσει, αμμέ να μείνει κίτες διά τας άλλες δούλεψες τάς του εποίησεν* αυτ. 415^{12}· *εντέχεται να ένι ελεύτερος, τὸ λέγεται κίτες, κατά το κείμενον και κατά την ασσίζαν της βασιλείας των Ιεροσολύμων* αυτ. 384^{5}.

κιτιάζω, Ασσίζ. $61^{25,27}$, 96^{9}, $311^{16,24,27}$, Μαχ. 116^{1}, 288^{37}· *κ ι τ ά ζ ω*, Ασσίζ. 61^{22}.

Από το προβηγκ. *quitar* (Βλ. Χατζ., Ξέν. στοιχ. 77).

1) Απαλλάσσω κάπ. από χρέος ή υποχρέωση, ξεχρεώνω: *Αν θέλετε να τελειωθεί η αγάπη, κιτιάσετέ-με από τα πράματα των πραματευτάδων οπού επήρα* Μαχ. 288^{29}· *Εάν έρτει είς άνθρωπος και εγγυέται γ' εγγυτάδες...ουδέν ημπορεί...να κιτιάσει τον έναν εγγυητήν οδίχως τον άλλον* Ασσίζ. 61^{16}. **2**) (Προκ. για χρέος) παραιτούμαι (από), εξαλείφω, εξοφλώ: *διατί εμούλλωσεν όταν εμπόρεν να έχει εκείνον τὸ ζητά, καλά ημπορεί να μηδέν αξαναπεί τίποτες, ότι δείχνει πως εκιτίασεν το χρείος-του, όταν ουδέν το εζήτησεν, όταν ημπόρεν να το έχει* Ασσίζ. 419^{5}· *απέ τα πράγματα του ανδρός εντέχεται να κιτιαστούν, ήγουν να αμεριμνωθούν τα χρέη της συμβίας-του* Ασσίζ. 136^{30-1}· *εκείνος ή εκείνη του ποιού ένι εγγυητής ή χρεοφελέτης ημπορεί καλά να του σηκώσει το κτηνόν-του διά το χρέος-του ή διά την εγγυμασίαν-του, να κιτιάσει το χρέος-του με δίκαιον* Ασσίζ. 70^{12}.

κιτιρνογένης, επίθ., βλ. *κιτρινογένης*.

κιτρέα η· *κ ι τ ρ ι ά*.

Το ουσ. *κιτρέα*, που απ. στα Γεωπονικά. Ο τ. και σήμ.

Το δέντρο κιτριά: *Με την κιτριάν η λεμονιά συχνιά συμπεθεριάζει* Πανώρ. Γ' 109· *την στράταν-σου να φύτεψα... ...νεραντζούλες και κιτρές* Ερωτοπ. 4.

κιτρινάδα η.

Από το επίθ. *κίτρινος* και την κατάλ. *-άδα*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Ίκτερος, χρυσή: *να σε δείρει ο Κύριος με τον πειρασμό...και με την κάψα και με το σπαθί...και με την κιτρινάδα...ώς να χαθείς* Πεντ. Δευτ. XXVIII 22· *Εις κιτρινάδ(α) οφθαλμών* Ιατροσ. κώδ. ωιε'.

κιτρινιάρης, επίθ.

Από το επίθ. *κίτρινος* και την κατάλ. *-ιάρης*. Η λ. στο Somav. και σήμ.

Κίτρινος στην όψη: *ορδινιάσαν...τον σιρ Αρνάτ τον Μουντολίφ τον κιτρινιάρην* Μαχ. 594^{18}.

κιτρινίζω, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1894.

Από το επίθ. *κίτρινος* και την κατάλ. *-ίζω*. Η λ. τον 9. αι. (Steph., Θησ.) και σήμ.

Γίνομαι κίτρινος: *χλομιάνω και μαυρίζω,   οκ τα λόγια κιτρινίζω* Συναξ. γυν. 920· *Ετέρα πράξις εις αυτό όταν κιτρινίσει η γλώσσα* Ιατροσ. κώδ. ιε΄.

κιτρινοβαμμένος, επίθ.

Από το επίθ. *κίτρινος* και τη μτχ. παρκ. του *βάφω*. Η λ. και σήμ.

Κίτρινος, χλομός: *εσκέπασε τα μάγουλα τα κιτρινοβαμμένα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β΄ 1447.

κιτρινοβυσσινάτος, επίθ.

Από τα επίθ. *κίτρινος* και *βυσσινάτος*.

Που έχει χρώμα κίτρινο και βυσσινί: *Κοκκινοπρασινόχροα, κιτρινοβυσσινάτα* (ενν. *τα βλαστήματα*) Παϊσ., Ιστ. Σινά 1853.

κιτρινογένης, επίθ., Συναδ., Χρον. 71· *κ ι τ ι ρ ν ο γ έ ν η ς,* αυτ. 31.

Από το επίθ. *κίτρινος* και το ουσ. *γένι*. Η λ. και σήμ.

Που έχει γένια κιτρινωπά: *άνδρας θεωρητικός, κιτιρνογένης* αυτ. 28.

κίτρινος, επίθ., Κρασοπ. 3, Ασσιζ. 240[21], 491[23], Ιερακοσ. 343[27], 460[18], Σπανός (Eideneier) A 352, Πουλολ. (Τσαβαρή) 273, Αχιλλ. N 494, Θρ. Κυπρ. M 401, Διγ. O 384, Διακρούσ. 69[58], Τζάνε, Κρ. πόλ. 196[28], 363[6]· *κ ί τ ε ρ ν ο ς,* Ιστ. Βλαχ. 1162.

Το μτγν. ουσ. *κίτρινος*. Τ. *κίτιρνος* και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *κίτρινος*, Γεωργίου Χρ., Γλωσσ. ιδ. Καστορ., λ. *κίτιρνους*, Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρ., λ. *κίτιρνους*).

Κίτρινος: *βαμμένα όλα ήσασιν κίτρινα με τον κρόκον* Διγ. A 3738· *ήτον χλομοί και κίτρινοι κι' ωσάν αποθαμένοι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 162[18]· *Ωσάν ρίκτει ο κηπουρός το κίτρινον αγγούριν* Ερωτοπ. 528.

Το ουδ. του επιθ. στον πληθ. ως ουσ.=χρήματα, φλουριά: *εκουδούνιζε...   ...το σακούλι-του με κίτρινα γεμάτο* Κατζ. Α΄ 196.

κιτρινοφυλλιάζω.

Από το επίθ. *κίτρινος* και το *φυλλιάζω*. Η λ. και σήμ. ιδιωμ.

Κιτρινίζω σαν τα φύλλα: *Ημέρα δεν επέρασεν κ' εκιτρινοφυλλιάσα   και ως κόραξ τε εμαύρισα* Νεκρ. βασιλ. 71.

κιτρινοχλομιαίνω.

Από το επίθ. *κίτρινος* και το *χλομιαίνω*.

Γίνομαι κατάχλομος: *αν αγριωνιάζει, δεν θωρεί και κιτρινοχλομιαίνει* Συναξ. γυν. 259.

κιτρινόχροιος, επίθ.

Από το επίθ. *κίτρινος* και το ουσ. *χροιά*. Λ. *κιτρινόχρους* τον 9. αι. (Steph., Θησ.).

Που έχει κίτρινο χρώμα: *είχεν πτερόν του παγωνιού βαμμένον κιτρινόχροιον* Ιμπ. 393

κιτρινόχρυσος, επίθ.

Από τα επίθ. *κίτρινος* και *χρυσός*. Η λ. και σήμ.

Κίτρινος σα χρυσός: *του παγωνιού πτερόν...   βαμμένον κιτρινόχρυσον* Ιμπ. (Legr.) 427.

κίτριον το.

Το μτγν. ουσ. *κίτριον*. Λ. *κιτρίον* στο Μανασσ., Αριστ. II 541.

Κίτρο: *ασταπίδας ολιγάς και το διά κιτρίου* Προδρ. III 283 (χφ. g) (κριτ. υπ.).

κιτρολεμονίτσι το.

Από τα ουσ. *κίτρο* και *λεμόνι* και την κατάλ. *-ίτσι*.

Είδος λεμονιού σαν κίτρο: *μυρίζουσιν τα χνότα-του ως κιτρολεμονίτσι* Περί γέρ. 165.

κιτρομηλέα η· *κ ι τ ρ ο μ η λ ι ά.*

Από τα ουσ. *κίτρον* και *μηλέα*. Λ. *κιτρομηλιά* και σήμ.

Νεραντζιά: *εποίκεν...εις περιβολία και δέντρη και κιτρομηλίες...και ούλα εξήλειψέντα* (ενν. *η ακρίδα*) Μαχ. 622[37].

κιτρομηλόφυλλον το.

Από τα ουσ. *κιτρόμηλον* και *φύλλον*.

Το φύλλο της κιτρομηλιάς: *οι λας επείνασαν και τα άλογα δεν είχα να φαν παρά τα κιτρομηλόφυλλα* Μαχ. 110[10-1].

κίτρο(ν) το, Προδρ. III 283, Διακρούσ. 100[32].

Το μτγν. ουσ. *κίτρον*. Η λ. και σήμ.

Ο καρπός της κιτριάς, κίτρο: *τα κίτρα, τα νεράντζια   από τους κλώνους κρέμονται* Ορνεοσ. αγρ. 522[18]. Ch. pop. 220· *Ζωμόν κυδωνίου ή κίτρου μετά μέλιτος παλαιού μίξας* Ορνεοσ. αγρ. 522[18].

κιφίλης ο, βλ. *κεφίλης*.

κίχλα η, βλ. *κίχλη*.

κιχλάτος, επίθ.

Από το ουσ. *κίχλη* και την κατάλ. *-άτος*.

Που έχει το χρώμα της κίχλας, κιτρινωπός: *το γαρ κόκκινον και κιχλάτον [το ψηφίν] αδόκιμον* Ορνεοσ. 577[10].

κίχλη η· *κ ί χ λ α,* Πουλολ. (Τσαβαρή) 598.

Το αρχ. ουσ. *κίχλη*.

Το πουλί τσίχλα: *Εκεί 'βρε κίχλα 'πού 'τονε μέσα εις ένα δάσι* Αιτωλ., Μύθ. 31[3]· *Είτι θέλω να τρώγω   σπουργίτες, κίχλες, κόσσυφας* Πουλολ. (Τσαβαρή) 44 AZ.

κίων -ονας ο, Βακτ. αρχιερ. 170.

Το αρχ. ουσ. *κίων*. Η λ. και σήμ.

1) Κίονας, κολόνα: *έφερε δε και κίονας και τάβλας εκ μαρμάρων πρασίνων και πορφυρών πολυτίμους* Έκθ. χρον. 67[2].   **2**) Στήριγμα: *πατήρ γαρ ήσουν ορφανών και των χηρών προστάτης,   φυλάκτορας και κίονας της άτυχης Τρωάδος* Πόλ. Τρωάδ. 615.

'κκλησ-, βλ. *εκκλησ-*.

κλαγγάζω.

Το μτγν. *κλαγγάζω*.

Κράζω: *αετός φέροντα δράκον* (παραλ. 1 στ.) *έρριψεν μέσον των Τρώων και κλαγγάσας γουν απήλθεν* Ερμον. Π 34.

κλαγγίζω· *γ λ α γ γ ί ζ ω.*

Από το ουσ. *κλαγγή* και την κατάλ. *-ίζω*. Ο τ. στο Meursins (λ. *γλαγγίζειν*).

(Μέσ.) (προκ. για δόρυ) ηχώ, αντηχώ: *γλαγγίζεται το δόρυ μετά μήνης και θυμού* Ερμον. Κ 184.

κλαδάκι(ν) το, Σουμμ., Παστ. φιδ. Β' [54, 833], Ε' [699].

Από το ουσ. *κλαδί(ον)* και την κατάλ. *-άκι*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Μικρό κλαδί: *το κλαδάκιν του δενδρού από τον τόπον σχίσθη* Περί γέρ. 38· *'ς περβολάκι βρίσκω βαγιά και κόφτω ένα κλαδάκι* Βοσκοπ. 138.

κλαδερόγαντο, Πιστ. βοσκ. Ι 5, 79, εσφαλμ. ανάγν. του εκδ. πιθ. αντί *κλαδερό ναν το*.

κλαδεροπλάτονος ο· *κλαδεροπλατόνου,* Πιστ. βοσκ. Ι 4, 162, εσφαλμ. γρ. αντί *κλαδερού πλατάνου* (Πβ. Guarini, Il pastor fido σ. 36: platano frondoso, καθώς και Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [976]).—Βλ. και *κλαδερός*.

κλαδερός, επίθ., Πιστ. βοσκ. Ι 4, 162 (έκδ. *κλαδεροπλατόνου*· διορθώσ. σε *κλαδερού πλατάνου*).

Από το ουσ. *κλάδος* και την κατάλ. *-ερός*. Η λ. στο Βλάχ.

1) (Προκ. για δέντρο) πολύκλαδος: *εστεκόμουνα... σ' ενός πλατάνου κλαδερού την ρίζ' ακουμπισμένος* Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [976]. **2**) (Προκ. για φράχτη) που αποτελείται από θάμνους: *αυτείνη από την κλαδερήν την φράχτη, οπού σφαλίζει το περιβόλι και δροσιές με τσ' ήσκιους το γεμίζει, ...στέκεται κι' αφουγκράται* Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ' [755]. **3**) (Προκ. για τόπο) που έχει πολλά δέντρα, κατάφυτος, δασώδης: *η μεριά του πουνέτη δείχνει-σου ωσάν κλαδερή* Πορτολ. Β 57^{23}· *κοστάριζε το νησί το στρογγυλόν, το κλαδερόν ένα πλωρήσι—μηδέ φοβάσαι* Πορτολ. Β 58^{26}.

Ο πληθ. του ουδ. του επιθ. ως ουσ.=κλαδιά: *όποιος κι' αν μπει στα δάσητα και θε να κυνηγήσει τα ρούχα όλα που φορεί στα κλαδερά θ' αφήσει* Τζάνε, Κρ. πόλ. 422^{27}· *άνθισε κ' έκαμε καρπόν κ' έγινε μυρισμένο, οπού 'τονε πολλούς καιρούς στα κλαδερά χωσμένο* Τζάνε, Κρ. πόλ. 135^{2}.

κλαδευτήρι το.

Από το κλαδεύω και την κατάλ. *-τήρι*. Λ. *κλαδευτήριον* στον Ησύχ. (L-S). Η λ. και σήμ.

Εργαλείο για κλάδεμα: *δεν εβάστα βέργα—μόνον ένα κλαδευτήρι εις το λουρί-ντου και βγάνει-το και κόβγει τσι πλεξούδες-τση* «Κατά Ζουράρη» 91.

κλαδεύω, Καλλίμ. 2458, Καρτάν., Διαθ. 239.

Το μτγν. *κλαδεύω*. Τ. *κλα(δ)εύκω* σήμ. στην Κύπρο (Βλ. Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 91, 205). Η λ. και σήμ.

Κόβω τα κλαδιά δέντρου ή αμπελιού, κλαδεύω: *ανέβη σ' ένα δενδρόν και άρχισε διά να το κλαδεύει να πέσει κάτω ο καρπός* Αιτωλ., Μύθ. 122^{4}· *έξι χρόνια να κλαδέψεις το αμπέλι-σου* Πεντ. Λευιτ. XXV 3.

κλαδί(ο)ν το, Τρωικά 521^{13}, Σταφ., Ιατροσ. 2^{46}, Λόγ. παρηγ. Ο 545, Αλεξ. 880, Δεφ., Σωσ. 259, Αιτωλ., Μύθ. 101^{6}, Αρσ., Κόπ. διατρ. [666, 1003, 1129, 1455], Παϊσ., Ιστ. Σινά 1333, Διγ. Ἀνδρ. 374^{25}· *κ λ α δ ί,* Διγ. Α 2677, Διγ. (Trapp) Esc. 1358, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 243, Πανώρ. Γ' 91, 95, 569, Δ' 46, Ερωφ. Ε' 90, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 679, 1253, Γ' 345, Σουμμ., Παστ. φιδ. Β' [422], Γ' [171, 1172, 1322], Ζήν. Ε' 378, Τζάνε, Κρ. πόλ. 302^{10}, 422^{3}, 481^{21}, 482^{15}, 483^{10}, 514^{22}, 548^{3}· *κ λ α δ ί ν,* Λιβ. Ρ 2510, 2514, 2727, 2767, Λιβ. Esc. 975, 3945, 3951, Λιβ. Ν 437, 837, 2196, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2186, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 210, κ.π.α.—Βλ. και ά. *κλαρί*.

Το μτγν. ουσ. *κλάδιον*. Ο τ. *κλαδίν* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Ο τ. *κλαδί* στο Βλάχ. και σήμ.

α[1]) Βλαστός δέντρου ή θάμνου, κλωνάρι, κλαρί, βέργα: *Ω δάση καλορίζικα τα δέντρη γεμισμένα, με τα κλαδιά τα πράσινα και τ' άθη φορτωμένα* Πανώρ. Ε' 384· *εκάμανε και πλέκτες με τα κλαδία και κοφίνες μεγάλες* Χρον. σουλτ. 79^{25}· *Θέλω να πάγω να κρυφτώ εις τα κλαδιά 'ποπίσω* Σουμμ., Παστ. φιδ. Β' [767]· *αγάλια αγάλια η πεθυμιά μ' έβανεν εις τα βάθη κ' ήκαμε ρίζες και κλαδιά, βλαστούς και φύλλα κι' άθη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 302· **α**[2]) (μεταφ.) *έναι της υπομονής τούτο κλαδίν και ρίζα* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 667· *Ἐπαρ' και τον Μελέτιον τον Αγιοτριαδίτην, οπού ήτον ρίζα ‹και› κλαδίν εκείνος της σοφίας* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 862· *έναι* (ενν. *η αρετή*) *ρίζα και κλαδίν πάσης δικαιοσύνης* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 907· **β**) (συνεκδ.) δέντρο: *δάση δίχως τα κλαδιά, κάμπος δίχως χορτάρι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 488· **γ**) (συνεκδ.) δασωμένος ή θαμνώδης τόπος: *τ' άλλα πάλε κρύβω εις το βουνίν, εις το κλαδίν αύριο πάλε νά 'χω* Συναξ. γαδ. 129· *κουβαλώ-τα στο κλαδί και κρύβγω-τα στο δάσο* Γαδ. διήγ. 219.

κλαδοεξεσκισμένος, μτχ., βλ. *κλαδοξεσκισμένος*.

κλαδοκοπώ.

Από το ουσ. *κλαδοκόπος*.

Κόβω κλαδιά δένδρου, κλαδεύω: *Την καρέαν κλαδοκοπούσιν και τα φύλλα ρίπτουν κάτω* Χρησμ. (Βέης) 14^{18}.

κλαδοξεσκισμένος, μτχ. επίθ.· *κ λ α δ ο ε ξ ε σ κ ι σ μ έ ν ο ς.*

Από το ουσ. *κλάδος* και την μτχ. παρκ. του *ξεσκίζω*.

Που είναι σχισμένος, πληγωμένος από κλαδιά: *γραία πολλά ταλαίπωρος..., γυμνή, πολλά λοξόφθαλμος και κλαδοεξεσκισμένη* Λόγ. παρηγ. L 230.

κλάδος ο, Ιερακοσ. 503^{24}, Διγ. (Trapp) Gr. 3340, 3670, Διγ. Ζ 2770, Λιβ. Esc. 260, Αχιλλ. L 1216, Κορων., Μπούας 20, Διγ. Ο 1110.

Το αρχ. ουσ. *κλάδος*. Η λ. και σήμ.

1) Κλωνάρι: *οι Ἐρωτες επέτουνταν εις των δενδρών τους κλάδους* Αχιλλ. Ν 1051· *κλάδους κόψας εκ δενδρών* Βίος Αλ. 3334· (μεταφ.) *η ρίζα της υπερηφανείας, ο κλάδος της κενοδοξίας, το άνθος της υψηλοφροσύνης* Δούκ. 319^{8-9}. **2**) Κλωνάρι, βλαστάρι, απόγονος: *Κυρ-Ιωάννη ένδοξε...*(παραλ. 1 στ.), *κλάδος εκ ρίζης αγαθής είσαι από προγόνων* Ιστ. Βλαχ. 3· *υιόν τον αποθυμητόν-μου Βασίλειον τον Διγενή, κλάδο τον εκλεκτό-μου* Διγ. Ο 978· *εκ γένους πάνυ χαμηλού τοιούτος έφυ κλάδος* Ριμ. Βελ. 59· *έναι ρίζης ευγενών εκφυλλισμένοι κλάδοι* Φλώρ. 1783.—Η λ. ως τοπων.: Πορτολ. Α 256^{24}.

κλαδοτρυπολόγος, επίθ.

Από το ουσ. *κλάδος* και το επίθ. *τρυπολόγος*.

Που κρύβεται μέσα στα κλαδιά: *Φλυαροκόπε λαγωέ...* (παραλ. 4 στ.) *και μεγαλάπτη, γαμησά και κλαδοτρυπολόγε* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 327.

κλαδοτσύμπανο(ν) το.

Από το βενετ. clavicembalo (Ξανθ., ΕΕΒΣ 4, 1927, 104) με επίδρ. του ουσ. *τύμπανον*.

Είδος μουσικού οργάνου: *Μέρα-νύκτα σοναδόρους... τσίτερες, βιολιά, λαγούτα, άρπες, μπάσα και φιαούτα, κλαδοτσύμπανα, τρουμπέτες* Φαλλίδ. 46.

κλαδοφυλλαδόφυλλον το.

Από συμφ. των ουσ. *κλαδόφυλλον* και *ελαδόφυλλον*.

Φύλλο της ελιάς: *ελαδόφυλλα και κλαδοφυλλαδόφυλλα από του Φυσαμένα το χωρίον* Σπανός (Eideneier) B 118.

κλαδόφυλλον το, Σπανός (Eideneier) D 1692.

Από τα ουσ. *κλάδος* και *φύλλον*.

Κλαδιά και φύλλα: *έχει δὲ και ως στέφανον περιζωγραφισμένον κύκλῳ με τα κλαδόφυλλα καταπεπυκνωμένον* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1096.

κλάζω· *κλάξου,* Ζήν. B' 149, εσφαλμ. γρ. αντί *φλάξου* (=φυλάξουν)· διόρθ. Ξανθ. (B-NJ 2, 1921, 69).

κλάημα το, βλ. *κλαύμα*.

κλαημένος, μτχ., βλ. *κλαίω*.

κλαημός ο, βλ. *κλαυθμός*.

κλαθμός ο, βλ. *κλαυθμός*.

κλαιάμενος, μτχ., βλ. *κλαίω*.

κλαίγω και **κλαί(γ)ομαι,** βλ. *κλαίω*.

κλαίω, Καλλίμ. 2046, Διγ. (Trapp) Esc. 1009, Φλώρ. 80, Λίβ. Esc. 2715, Αχιλλ. N 1059, Ιμπ. 242, Μαχ. 588[16], Ch. pop. 336, Κορων., Μπούας 92, Χρον. σουλτ. 138[14], Κυπρ. ερωτ. 50[3], Πανώρ. Δ' 106, Ερωφ. Δ' 421, Βοσκοπ. 258, Φορτουν. (Vinc.) Δ' 566, Ζήν. B' 45, Τζάνε, Κρ. πόλ. 490[10], κ.π.α.· *ι κ λ α ί γ ω,* Divân 504[3]· *κ λ α ί γ ω,* Προδρ. IV 18 (χφ. g) (κριτ. υπ.), Ερωτοπ. 497, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 214, Μαχ. 244[13], Ch. pop. 423, Πεντ. Έξ. II 6, Πανώρ. Γ' 172, Ε' 211, Ερωφ. Δ' 21, 606, Βοσκοπ. 398, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1010, Δ' 1541, Θυσ.[2] 106, Στάθ. (Martini) Ιντ. α' 1, Γ' 138, Φορτουν. (Vinc.) Ε' 120, Τζάνε, Κρ. πόλ. 356[14], 436[14], κ.π.α.· *κ λ ι ω,* Κυπρ. ερωτ. 53[5], 94[80], 101[26], 106[21], 117[33]· (μτχ. ενεστ. *κ λ ι ό ν τ α,* Κυπρ. ερωτ. 34, 78[11,29], 93[3,48], 94[31], 101[24], 106[10], 131[6])· *κ λ α ί ο μ α ι,* Φλώρ. 60· *κ λ α ί γ ο μ α ι,* Ιστ. Βλαχ. 438· (μτχ. ενεστ. *κ λ α ι ά μ ε ν ο ς,* Θησ. B' [26[4]])· μτχ. παρκ. *κ λ α η μ έ ν ο ς,* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1726, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 771, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [302], Ζήν. B' 317, Τζάνε, Κρ. πόλ. 209[23]· *κ λ α μ έ ν ο ς,* Θρ. Κύπρ. M 324, 369, Κυπρ. ερωτ. 93[46], 106[12], Ευγέν. 308· *κ λ α υ μ έ ν ο ς,* Θησ. Ε' [12[7]], Παϊσ., Ιστ. Σινά 1402· *κ λ ι α μ έ ν ο ς,* Διγ. O 340, 592, 2236· μτχ. ενεστ. *κ λ α μ ό ν τ α,* Κυπρ. ερωτ. 1[16], 49[7], 80[6], 95[34], 113[15]· *κ λ α μ ο ύ μ ε ν ο ς,* Κυπρ. ερωτ. 109[28].

Το αρχ. *κλαίω*. Για το *κλαίομαι* βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 132-5. Οι μτχ. ενεστ. *κλαμόντα* και *κλαμούμενος* με επίδρ. του ουσ. *κλαμός*<*κλαυθμός*. Για το σχηματ. των μτχ. *-άμενος* και άλλων βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. B' 483 κε. Ο τ. *κλαημένος* κατά το *καημένος* (Χατζιδ., ό.π. 490). Για τη μτχ. *κλα(υ)μένος* βλ. Χατζιδ., ό.π. 423. Ο τ. *κλιω* και σήμ. στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ., λ. *κλιω*). Η λ. και σήμ.

I Ενεργ. **Α'** Αμτβ. **1α**) Κλαίω, θρηνώ: *κλαίει, θρηνάται, δέρνεται και υπομονήν ουκ έχει* Αχιλλ. N 1716· *ταύτα ειπών εθρήνησεν και έκλαυσεν θαρσέως* Αχιλλ. N 859· *ιδών αυτόν έκλαυσεν πικρώς* Οψαρ. 362[45]· *εκλάψανε μεγάλα* Τζάνε, Κρ. πόλ. 452[10]· *η ρήγαινα έκλαυσεν πολλά* Μαχ. 46[22]· *κλάψετε λίγο, κλάψετε για τ' αμαρτήματά-σας* Τζάνε, Κρ. πόλ. 431[19]· *ν' αναστενάζει από ψυχής, να κλαί' από καρδίας* Γεωργηλ., Βελ. 512· *απόκει αρχίζει να μιλεί... ...κ' η εμιλιά-του κλαίγει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 820· *αναστενάζουν τα βουνά, κλαίουν δι' εμέν οι κάμποι* Λίβ. Esc. 3798· *οι πέτρες και τα σίδερα κλαίσι την ώρα κείνη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1568· *αντιδονούν οι ποταμοί, κλαίουσιν τα λιβάδια* Αλφ. ξεν. 22· **β**) δακρύζω από χαρά, συγκινούμαι: *'Ολοι εκλαίγαμεν από την χαράν-μας* Διήγ. πανωφ. 57· *πιάνουνται κι' αγκαλιάζουνται και κλαίγοντας φιλούσι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1630· *Τα ματάκια-της εκλάψασιν της κόρης* Αχιλλ. L 950. **2**) Υποφέρω: *εάν σε δέρνουν οι 'Ερωτες και κλαίεις ως διά πόθον* Αχιλλ. L 614· *το πρόσωπόν-του εχλόμιαινε κ' έκλαιγε η καρδιά-του* Τζάνε, Κρ. πόλ. 427[26]· *επόνειν το κεφάλι-μου κ' έκλαιγεν η καρδιά-μου* Πικατ. 4. **3**) Παραπονιέμαι, κλαίγομαι: *εκλάψανε με πάσαν επιτηδειοσύνην να διορθωθεί η δουλειά ετούτη* Σουμμ., Ρεμπελ. 162. **B'** Μτβ. (Για τη μτβ. χρήση βλ. Ανδρ., Προσφ. Κυριακ. 56, 59, 61). **1**) Κλαίω για κάπ. ή για κ.: *τα παιδιά-της έκλαιγε, εκείνα τα καημένα* Ευγέν. 1234· *με κλαίσιν οι βοσκοί,...με κλαίσιν ούλες ...τσ' 'Ιδας οι βοσκοπούλες* Πανώρ. B' 293· *ας κλαίω την ατυχίαν-μου* Λίβ. Esc. 3595· *κοσμοαναγυρεύει-σε και κλαίει την ξένωσίν-σου* Λίβ. Sc. 2304· *κλαίοντες την αδικίαν ἣν ηδικήθησαν* Ψευδο-Σφρ. 222[31]· *Πάγω κ' εις των εδικώ-μου να τως κλάψω το καημό-μου, αλλ' αυτείνοι δε μ' ακούσι* Φαλλίδ. 53· *μέγαν θρήνον έκλαυσαν οι δώδεκα εκείνοι* Αχιλλ. L 1294· *έκλαυσεν δάκρυα από καρδίας* Αχιλλ. N 1590. **2**) Πενθώ: *χρεωστεί* (ενν. *η μνηστή τον άνδρα αυτής*) *να τον κλαίει από θανάτου έως μ' ημέρας* Ελλην. νόμ. 525[30]. **II** (Μέσ.) παραπονούμαι: *ούτοι δὲ έγραψαν εις την Ιταλίαν όλοι κλαιόμενοι* Ηπειρ. 271[8].

Η προστ. αορ. έναρθρ. ως ουσ.=θρήνος: *θάμπηναν τα μάτια-μου από το πε και κλάψε* Γεωργηλ., Θαν. 84. Η μτχ. παρκ. με σημασ. ενεργ.: *Εθώρες και τα νήπια εις τα στενά κλαμένα* Θρ. Κύπρ. K 367.

κλάμα(ν) το, βλ. *κλαύμα*.

κλαμένος, μτχ., βλ. *κλαίω*.

κλαμόντα, μτχ., βλ. *κλαίω*.

κλαμούμενος, μτχ., βλ. *κλαίω*.

κλαμπανία (μνήμη).

Κατά παρωδία του θηλ. επιθ. *αιωνία* (Πβ. το σημερ.: *αιωνίως και τυμπανίως*). Βλ. Eideneier [Σπανός σ. 300, λ. *κλαμπάνιος*].

(?): *δεόμεθα υπέρ θέσεως, χέσεως, σκατοψυχίσεως και* ***κλαμπανίας μνήμης*** Σπανός (Eideneier) D 1746.

'κλαμπρός, επίθ., βλ. *έκλαμπρος*.

κλανηθέλαιον το.

Παιγνιώδης σχηματ. από το *κλάνω* και το ουσ. *ανηθέλαιον* (Βλ. Eideneier [Σπανός σ. 301]).

(Σκωπτικά) ανηθέλαιο: *λάβε ανηθέλαιον, κλανηθέλαιον, φυσαμέλαιον, σκατέλαιον, φατέλαιον* Σπανός (Eideneier) D 1769-70.

κλανήθιν το, Σπανός (Eideneier) A 447, 472, B 134, D 1703, 1723, 1736.

Παιγνιώδης σχηματ. από το *κλάνω* και το ουσ. *ανήθιν* (Βλ. Eideneier [Σπανός σ. 301]).

Ἀνηθος: *Εις δὲ την τράπεζαν εσθίετε αντίδια χεσμένα και σκαταφάτα διάφορα και ανήθιν, κλανήθιν κακολογούντες τον σπανόν* αυτ. D 1664.

κλανογένης ο.

Από το *κλάνω* και το *-γένης* (Πβ. *σκατογένης, τραγογένης* Eideneier [Σπανός σ. 321, 326]).

Σκωπτική προσωνυμία του γενειοφόρου: *Μαγαρίζομέν-σε, κλανογένη σπανὲ* Σπανός (Eideneier) D 1056.

κλανομοσχίζω.

Από το *κλάνω* και το *μοσχίζω*.

Προσδίδω σε κ. δυσάρεστη μυρωδιά: *ενεσηκώθην και ἐκλασεν...και εκλανομόσχισεν αυτά και ἐστειλέν-τον-τα* Σπανός (Eideneier) A 241.

κλανομουστάκης ο.

Από το *κλάνω* και το ουσ. *μουστάκιν* (Eideneier [Σπανός σ. 301]).

Σκωπτική προσωνυμία του «μουστακαλή»: *ω τρελὲ αγριάνθρωπε, ω κλανομουστάκη* Σπανός (Eideneier) D 411.

κλανομούστακος, επίθ., Σπανός (Eideneier) A 147.

Παιγνιώδης σχηματ. από το *κλάνω* και το ουσ. *μουστάκιν*.

Κλανομούστακον γενειάδα αυτ. D 693.

κλανού η.

Από το *κλάνω* και την κατάλ. *-ού*. (Βλ. Ανδρ., Λεξ. και Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 79).

Γυναίκα που πέρδεται υπερβολικά: *Είντα θες να σου δώσουσι, πορδού, κλανού, μπουφούνα;* Φορτουν. (Vinc.) Ε' 357.

κλάνταλα (?)

Παιγνιώδης σχηματ. από το *κλάνω* και το ουσ. *ἀνταλα*: *ἐπαρον ἀνταλα, βάνταλα, κλάνταλα, μικρῶν παιδιῶν τσιρλίσματα* Σπανός (Eideneier) D 636.

κλάνω, Σπανός (Eideneier) D 674, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 171, Γαδ. διήγ. 452.

Από το *κλάω* (Βλ. Hatzid., Einleit. 406 και Χατζιδ., Αθ. 27, 1915, ΛΑ 9). Η λ. στο Etymologicum Magnum και σήμ.

1) Πέρδομαι: *στέκεται, κλάνει δυνατά απέσω εις την τρῦπαν και πνίγεται ο ποντικός εκ τον πολὺν τον βρόμον* Φυσιολ. (Legr.) 450. **2)** Συμπεριφέρομαι περιφρονητικά, υβριστικά σε κάπ. κλάνοντας: *Κλάνε-μου κιόλας, δάσκαλε, και πρέπει-μου, να ζήσω— ετούτο μόνο ελείπουμον από σένα να γροικήσω* Κατζ. Δ' 223.

κλάπα η.

Το μτγν. ουσ. *κλάπα* (L-S, λ. *κλάπαι*)〈λατ. clava (Βλ. Ανδρ., Λεξ.—· για άλλες ετυμ. βλ. Βαγιακ., Αθ. 56, 1952, 15 σημ. 5). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Α' 175, Γεωργίου Χρ., Γλωσσ. ιδ. Καστορ. 92, Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ.) και τ. *κλάππα* στην Κύπρο (Βλ. Σακ., Κυπρ. Β' 593).

Ποδοκάκκη (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ Γ' 234): *Ἐξω δὲ του ναοὺ είναι η κλάπα του Χριστοῦ και λέγουσιν πως ἐβαλαν τους τιμίους αυτοὺ πόδας* Προσκυν. Ιεροσ. 399[9].

κλαπώνω· *κ λ α π π ώ ν ω,* Μαχ. 126[2].

Από το ουσ. *κλάπα* και την κατάλ. *-ώνω*. Ο τ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 594). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Βαγιακ., Αθ. 56, 1952, 19).

Βάζω τα πόδια κάπ. σε κλάπες: *τα πόδια-μου κλαπώσασιν, τα πάντα-μου πετάσαν* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 213.

κλαπωτός, επίθ., Προδρ. IV 25, 39, Αχιλλ. N 1122.

Από το *κλαπώνω* και την κατάλ. *-τός*.

Χρυσοκέντητος (Βλ. και Κουκ., ΒΒΠ Β' 210): *αν μ' ἐποικαν τεχνίτην χρυσοράπτην, απ' αυτοὺς οπού κάμνουσι τα κλαπωτά και ζῶσι* Προδρ. IV 24.

κλαρί(ν) το, Κορων., Μπούας 112.

Από το ουσ. *κλάδιον* με επίδρ. της υποκορ. κατάλ. *-άρι(ον)* (Βλ. Amantos, Suffixe 9=Αμ., Γλωσσ. μελετ. 18, καθὼς και Shipp 315-6, λ. *κλάδιον*) ή από το ουσ. **κλαδάριον*〉**κλαάριον*〉*κλάριον* (Βλ. Σκουβαρά, Ιχνηλατώντας τις λέξεις σ. 31 και Θαβώρ., Δωδώνη 6, 1977, 185-199). Για άλλες ετυμ. βλ. Παπαδ. Α., Αθ. 46, 1935, 256 και ΛΔ 5, 1950, 135-6, καθώς και Frisk, Wört. Γ' 129, λ. *κλάδος*. Η λ. *κλάριον* και πληθ. *κλαρία* στον Ησύχ. (Βλ. και Φάβ., Αθ. 49, 1939, 15-7 και Θαβώρ., ό.π. 186-8, 198-9). Η λ. στο Meursius (λ. *κλαρία*), στο Somav., στο Χρον. Γαλαξ. σ. 201 και σήμ.

Κλαδί· (συνεκδ.) δέντρο: *κλαριά αυτείνοι φέρνουσι στην στράτα και τα βάνουν διά να πατοὺν τα άλογα κορνιακτὸν να βγάνουν* Αλεξ. 1089· *ο γεωργὸς όστις κλαρὶ φυτεύει κ' επιμελὼς λατρεύει-το και με νερὸν τ' αρδεύει* Κορων., Μπούας 112.

κλάσμα το.

Το μτγν. ουσ. *κλάσμα*, που απ. και σε επιγρ. (L-S). Η λ. και σήμ.

1α) Σπάσιμο, λύγισμα· (εδώ) άρθρωση: *κλάσματα ου κέκτηται, ἠγουν γονάτων κλίσεις, ἠ αρμονὴν [εν] εαυτῷ να κύψει να υπνώσει* Φυσιολ. (Legr.) 8· **β)** θλάση: *Εις εξάρμοσιν και κλάσμα ιέρακος* Ορνεοσ. αγρ. 554[6]. **2)** (Πιθ.) μέρος, κομμάτι, αλλά και πορδή (Βλ. και Eideneier [Σπανός σ. 301]): *ασπίδος πορδὴν ξέστας κδ', μερμηγκίου κλάσματα ιβ'* Σπανός (Eideneier) D 570.

κλαστώδης, επιθ.

Από το επίθ. *κλαστός* και την κατάλ. *-ώδης*.

(Προκ. για τόπο) «κομματιασμένος»· ανώμαλος (Για τη σημασ. πβ. *συγκλαστός*, Χρον. Μορ. Η 7039): *Ο τόπος ετοὺτος όπου είμεστεν ἐνι κλαστώδης τόπος και ουδὲν ἐνι διά πόλεμον κάμπος πλατύς, καθάριος* Χρον. Μορ. Η 6968.

κλάτσα η, βλ. *κάλτσα.*

κλαυθμός ο, Καλλίμ. 1712, 2244, 2358, Διγ. (Trapp) Gr. 3569, Βέλθ. 1163, Διακρούσ. 68^{18}, 84^{12}, 93^{19}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 157^{21}, κ.π.α.· *κλαημός*· *κλαθμός,* Καλλίμ. 1578, 1818, 1930, Θρ. Κων/π. (Mich.) 69, Πένθ. θαν.² 550, Κυπρ. ερωτ. 132^{6}, Αποκ. Θεοτ. Ι 20, Διγ. Ο 578, Τζάνε, Κρ. πόλ. 151^{18}· *κλαυμός,* Ανακάλ. 1· *κλιαμός,* Αχιλλ. L 1333, Διγ. Ο 2830.

Το αρχ. ουσ. *κλαυθμός.* Οι τ. *κλαημός* (λ. *κλαϋμός*) και *κλαθμός* στο Βλάχ., ο πρώτος και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.), ο δεύτερος και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 593).

α) Κλάμα, θρήνος: *των αγγέλων ο κλαυθμός υπάρχει μέγα θαύμα* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1132· *Οι άνθρωποί-του έπαιρναν τους δούλους και τες δούλες* (παραλ. 1 στ.), *κ' εγίνηκεν κλιαμός πολύς εκείνην την ημέρα* Διγ. Ο 167· *έδε κλαημούς και δάκρυα και βρουχισμός μεγάλος* Θρ. Κων/π. διάλ. 117· *βαριά βαριά 'ναστέναξεν μετά κλαυθμού και είπε* Ανακάλ. 24· *η μάννα-του γυρίζει στον αμιρά και με κλαθμόν τον λόγον-της αρχίζει* Διγ. Ο 1020· *μετά κλαυθμόν ανάκραζεν, μετά πικράς καρδίας* Απολλών. (Wagn.) 376· **β**) έντονο παράπονο: *Παιδί-μου, πάψε τον κλαθμόν κι' αυτά δε σε 'φελούσι* Ζήν. Δ' 322· *προσέρχουνται τω βασιλεί μετά κλαυθμού μεγάλου* Αχιλλ. Ν 45· **γ**) θλιβερός σκοπός: *ας συντροφιάσει τέτοιο κλαθμό το θέατρο* Ζήν. Α' 34· **δ**) θλίψη: *στενοχωρία και κλαυθμός υπάρχει η ζωή-μας* Διγ. Α 4759· *δεν είναι παρά σε κλαθμούς το βιο-μου να τελειώσω* Ζήν. Β' 7· *χωρίς οδύνης και κλαυθμού ώραν αν ποίσεις μίαν* Καλλίμ. 2029· **ε**) δάκρυα χαράς: *περιπλέκεται γαρ ταύτην ασπασίως μετά πόθου· γίνονται αυτοφυείς γαρ κ' εις κλαυθμόν άμα κινούνται* Ερμον. Χ 333.

κλαυθμών ο.

Το μτγν. ουσ. *κλαυθμών.*

Κλάμα, θρήνος: *τοις μέν γαρ εχαρίσατο το της Εδέμ χωρίον* (παραλ. 1 στ.), *τοις δέ λοιποίς απένειμε το πέδον του κλαυθμώνος* Γλυκά, Στ. 483.

κλαύμα το, Εγκ. αγ. Δημ. 111^{225}, Λίμπον. 96, 510· *κλάημα,* Βέλθ. 1157, Ιμπ. 189, 216, 518, 844, Αχέλ. 1715, 2050, Πανώρ. Α' 59, 77, 127, 177, 218, 225, 229, 231, 407, Β' 428, Γ' 557, Δ' 151, 174 Ε', 211, Ερωφ. Ε' 308, 319, Πιστ. βοσκ. IV 8, 32, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 250, Β' 1162, Γ' 361, 558, 996, Δ' 254, Ε' 662, 947, 1405· *κλάμα(ν),* Λίβ. Esc. 3789, Μαχ. $50^{14,22}$, 54^{14}, 242^{36}, 650^{27}, Κυπρ. ερωτ. 24^{7}, 103^{23}, 126^{8}, 129^{30}, 136^{5}, 140^{12}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 233^{9}, 379^{11}, κ.α.· *κλιάμα,* Διγ. Ο 1776.

Το αρχ. ουσ. *κλαύμα.* Για τον τ. *κλάημα* βλ. Pern., Ét. linguist. Α' 196. Ο τ. *κλάμα* και σήμ., ενώ οι τ. *κλάμαν* στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 593) και *κλιάμα* στην Ήπειρο (Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Β' 136).

Κλάμα, θρήνος: *Εσύ το πρώτο εδέχτηκες κλάημα της γέννησής-μου* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [1257] · *Αμ' η γιαγάπη κλάηματα τρώγει και δε χορταίνει* Πανώρ. Δ' 149· *Εβγάνουν κλάηματα πολλά, βρυχούνται από καρδίας* Ιμπ. 518.

κλαυμένος, μτχ., βλ. *κλαίω.*

κλαυμός ο, βλ. *κλαυθμός.*

κλαύσιμο το, Θησ. Ζ' [90^{4}]· *κλάψιμο(ν),* Θησ. Β' Υπόθ. [3], Γ' [35^{1}], Ζ' [43^{3}], ΙΑ' [25^{1}], Πεντ. Γέν. XLV 2, Σουμμ., Ρεμπελ. 180, Ζήν. Γ' 239.

Το ουδ. του επιθ. *κλαύσιμος.* Α. *κλαύσιμος* στο Lampe, Lex. (Βλ. και L-S). Ο τ. και σήμ.

α) Κλάμα, θρήνος: *άρχιζαν το κλάψιμον με ουριασμούς μεγάλους* Θησ. Β' [78^{2}]· *Τότε επιάσαν και εσαβάνωσάν-τους...και έκαμαν πολύν κλάψιμον του οσπιτίου-τους οι άνθρωποι* Διγ. Άνδρ. 410^{23}· **β**) παράπονο: *εγνώρισαν την ευγενίαν εκείνων των γυναικών και διατί έναι το κλάψιμόν-τους* Θησ. Β' [16^{2}]· **γ**) πένθος: *απέρασαν οι μέρες του κλάψιμού-του και εσύντυχεν ο Ιωσέφ προς το σπίτι του Φαρώ* Πεντ. Γέν. L 4.

κλαυσώδης, επίθ.

Από τον αόρ. του *κλαίω* και την κατάλ. *-ώδης.*

Που συνοδεύεται από κλάμα: *ολολυγμούς ακούω και κλαυσώδεις ολοφυρμούς* Διγ. (Trapp) Gr. 2079.

κλάψα η.

Από τον αόρ. του *κλαίω* (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 76). Η λ. και σήμ.

1) Παράπονο: *κλάψα της Αρετούσας για το φλάκιασμα* Ευρετ. Ερωτοκρ. (Ερωτόκρ. 768^{394}). **2**) Σύσταση, προτροπή που γίνεται με κλάψιμο: *κλάψα της Φροσύνης για το μίλημα τση σιδερής θυρίδας* αυτ. 768^{248}.

κλάψιμο· *κλαψίματα,* Συναδ., Χρον. 60, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *κλεψίματα.*

κλάψιμο(ν) το, βλ. *κλαύσιμο.*

κλέβ(γ)ω, βλ. *κλέπτω.*

'κλέγω, βλ. *εκλέγω.*

κλειδάρι, βλ. *κλειδαριά.*

κλειδαριά η, Πεντ. Έξ. XXV 27, XXXVII 12 (έκδ. *κλειδάρια* στο δεύτερο χωρίο).

Από το ουσ. *κλειδί* και την κατάλ. *-αριά.* Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

1) Κλειδαριά: *Ως θησαυρός* (ενν. *το λείψανον*)*...εγκεκρυμμένος και ασφαλώς με κλειδαριές τρεις κατησφαλισμένος* Παϊσ., Ιστ. Σινά 624. **2**) Πλαίσιο, «κάσα» του τραπεζιού: *να κάμεις αυτουνού* (ενν. *του τραπεζιού*) *κλειδαριά γροθαρική τριγύρου και να κάμεις στεφάνι μαλαματένιο εις την κλειδαριά-του τριγύρου* Πεντ. Έξ. XXV 25.

κλειδάς ο.

Το μτγν. ουσ. *κλειδάς.* Η λ. και σε επιγρ. (L-S Suppl.) καθώς και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Κλειδαράς, σιδηρουργός: *επαρακλάσθη η θύρα-μας, κλειδάς και ας την ευθειάσει* Προδρ. II G 57.

κλειδίον το, Διήγ. Αγ. Σοφ. 153^{37}· *κλειδί,* Φαλιέρ., Ιστ.² 195, 322, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1419, 1835, Γ' 1497· *κλειδίν,* Ασσίζ. 75^{3}, $80^{3,5}$, Χρον. Μορ. Η 2711, Ερωτοπ. 426, Αχιλλ. Ν 398.

Το αρχ. ουσ. *κλειδίον.* Ο τ. *κλειδί* και σήμ. Ο τ. *κλειδίν* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 594).

1) Κλειδί: *λέγουν-του: «Πάρε τα κλειδιά, το κάστρο είν' δικό-σου»* Διακρούσ. 93^{11}. **2**) (Μεταφ.) βαθύτερη υπόσταση, το «άπαντον»: *πολλά το εκατέλυσαν και ησφαλίσασίν-το* (ενν. *το καστέλλιν*) *και ωσάν κλειδίν το έκαμεν εις όλες-του τες χώρες* Αχιλλ. L 301· *Φοβούμαι-σε, γλυκειά χώρα, ο Τούρκος μην σε πάρει, οπού 'σαι της Βενετίας κλειδίν, της Κύπρου τ' αννοικτάριν* Θρ. Κύπρ. Μ 280· *η Πόλις ήτον το κλειδίν της Ρωμανίας όλης κ' εκλείδωνε κ' εσφάλιζεν όλην την Ρωμανίαν* Ψευδο-Γεωργηλ., Ἀλ. Κων/π. 615· *εχάθη το κλειδί όλης της οικουμένης* (ενν. *η Πόλη*) Θρ. Κων/π. Β 5. (Φρ.) **1**) *Κρατώ τα κλειδιά του λογισμού κάπ.*=κυριαρχώ στη σκέψη κάπ.: *τα μέλη-μου είντ' ανάπαψη να πάρουσι μπορούσι, όντεν αυτή που τα κλειδιά κρατεί του λογισμού-μου* (παραλ. 1 στ.), *ποτέ δεν είδα να στραφεί με μάτια μερωμένα* Πανώρ. Α' 163. **2**) *Κρατώ τα κλειδιά της όρεξης κάπ.*=εξουσιάζω τις επιθυμίες κάπ.: *τσ' ορεξής-μου τα κλειδιά να τα κρατούσιν άλλοι;* Ερωφ. Β' 52. **3**) *Δίνω τα κλειδιά σε κάπ.*=παραχωρώ σε κάπ. την εξουσία: *τον εθρόνιασε* (ενν. *τον Ἅγιο Πέτρο*)...*πρώτον της οικουμένης· του παραδείσου τα κλειδιά του έδωκεν... την εξουσίαν του έδωκε να δέσει και να λύσει* Χρον. Μορ. Η 776· *είναι πτωχοί, αλλ' έχουσι την χάρη* (παραλ. 1 στίχ.)· *εις αυτουνούς εδόθηκε και το δεσμείν και λύειν και τα κλειδία τ' ουρανού ανοίγειν τε και κλείειν* Ιστ. Βλαχ. 1762. **4**) *Δίνω τα κλειδιά της καρδιάς-μου σε κάπ.*=δίνω σε κάπ. την καρδιά-μου: *χαριτωμένου νιου το λογισμό-τση και τση καρδιάς-τση τα κλειδιά να δώσει* Ερωφ. Β' 493.

κλειδότρυπα *η.*

Από τα ουσ. *κλειδί* και *τρύπα*. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Φουρ., Αθ. 30, 1918, 349 σημ. 2).

Κλειδαρότρυπα: *πάγει εις την πόρταν της εκκλησίας...και βάνει τα αμμάτια-του από την κλειδότρυπαν* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 461.

κλειδούχος ο.

Το αρχ. ουσ. *κλειδούχος*. Η λ. και σήμ.

1) Αυτός που κρατάει τα κλειδιά· αυτός που έχει τη φύλαξη ενός χώρου: Αξαγ., Κάρολ. Ε' 540. **2**) Αυτός που έχει τη γενική επιστασία, επόπτης, κυβερνήτης: *της οικουμένης βούλεται κατασταθεί κλειδούχος* αυτ. 186. **3**) Προστάτης: *της ορθοδόξου πίστεως στήριγμα και κλειδούχος* αυτ. 978.

κλειδωνέα η· *κ λ ε ι δ ω ν ί α,* Λεξ. Μακεδ. 120.

Από το *κλειδώνω*. Ο τ. *κλειδωνία* στο Βλάχ. και τ. *κλειδωνιά* στο Somav. και σήμ.

Κλειδαριά: *άνοιξαν...την άλλη βούλλα* (ενν. *του σεντουκιού*) *και την κλειδωνέα με το κλειδί* Ιστ. πατρ. 124^{7}.

κλειδώνω, Προδρ. Ι 199, Ασσίζ. 80^{10}, Φλώρ. 1378, Λιβ. Sc. 282, Νεκρ. βασιλ. 68, Σαχλ. Β' (Wagn.) Ρ 296, Χριστ. διδασκ. 275, Διγ. Ο 834, 2321, Τζάνε, Κρ. πόλ. 223^{9}· *κ λ ε ι δ ώ ν ν ω,* Μαχ. 52^{6}.

Το *κλειδόω,* που απ. σε επιγρ. και παπυρ. (L-S). Ο τ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 594). Η λ. και σήμ.

Α' Ενεργ. **1α**) Κλείνω κ. με κλειδί: *ο νοικοκύρης ημπορεί να βάλλει κλειδίν και να κλειδώσει το εσπίτιν-του* Ασσίζ. 75^{3}· *πόρταν εποίησαν... και μόνος-του την ήνοιγεν... μόνος-του την εκλείδωνεν* Διγ. Ζ 94· *προς το αρμάριν επελθών ευρίσκω κλειδωμένον* Προδρ. Ι 203· *η καρδιά-μου... ...μέσα-της σε ήβαλεν κ' έχει-σε κλειδωμένο* Διγ. Ο 1825· *ως σ' έβαλε, σ' εκλείδωσε* (ενν. *η καρδιά*), *δε θέλει πλιο ν' ανοίξει* Ερωτόκρ. (Αλεξ.

Στ.) Γ' 1419· **β**) φυλάγω, ασφαλίζω: *το ψωμίν εκλείδωσε και το κρασίν εντάμα* Προδρ. Ι 179· *τύπωσε τα 'ρκομωτικά... και μέσα στο σεντούκι-σου βάλε και κλείδωσέ-τα* Φαλιέρ., Ιστ.² 832· *τα χρυσά των γυναικών... που στις κασέλες τά 'χασι και κλειδωμένα ήσα* Διήγ. ωραιότ. 688· **γ**) περιορίζω κάπ. σε κλειστό χώρο: *Κλειδώνει-την εις τη φλακή με την καημένη νένα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 523· *εμπαίνει εις το σεντούκιν. Σφαλίζει-τον* (ενν. *η γυναίκα*), *κλειδώνει-τον* (ενν. *τον δαίμονα*) Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2107· *Ἔπρεπε την καρδίτσαν-μου, ελάγχανε το νου-μου να σφαλιστούν, να κλειδωθούν και να μηδέν συντύχουν* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2118· **δ**) σφίγγω κ.: *το θηλυκόν... ...ωσάν του εσίμωσεν, κλειδώνει-το εις τας χείρας* Διγ. (Trapp) Esc. 681· *αυτήν* (ενν. *την αρκούδα*) *περιλαμβάνει και κλειδώσας τας χείρας-του ευθύς απέσφιξέ-την* Διγ. Ζ 1408. **2**) Προστατεύω: *η Πόλις ήτον το κλειδίν... κ' εκλείδωνε κ' εσφάλιζεν όλην την Ρωμανίαν* Ψευδο-Γεωργηλ., Ἀλ. Κων/π. 616. **Β'** (Μέσ.) γίνομαι απρόσιτος: *ανοίγεται και κλειδώνεται η βασιλεία των ουρανών κατά την εντολήν του Θεού* Χριστ. διδασκ. 398.

κλείδωσις *η.*

Από το *κλειδώνω* και την κατάλ. -σις. Η λ. σε σχόλ. (L-S), σε επιγρ. (L-S Suppl.) και σήμ.

Ἀρθρωση των οστών: *έκρουσεν αυτόν αυτίκα ένθα κλείδωσις υπήρχεν των χειρών μετά του στήθους* Ερμον. Υ 222.

κλειδωτήρι το.

Από το *κλειδώνω* και την κατάλ. *-τήρι*. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. Παπαδ. Α., Λεξ.).

Κλειδί: *της πόρτας μετ' αυτή βαστά το κλειδωτήρι* Φαλιέρ., Ιστ.² 378.

κλείνω, βλ. *κλείω* (Ι).

κλείσμα το.

Το μτγν. ουσ. *κλείσμα* (Steph., Θησ.). Η λ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *κλείσμαν*).

1) Κλείσιμο (σε τόπο)· εγκλεισμός: *πάλιν αν δεν τους αρέσει το κλείσμα, παιδεύονται* (ενν. *οι μοναχοί*) Βακτ. αρχιερ. 166. **2**) Περίβολος: *περιπλεκόμενος* (ενν. *ο Ιερόθεος*) *από τες πέτρες οπού εγκρεμνίζουνταν από τα κλείσματα των υποστατικών* Ιερόθ. Αββ. 331.

κλεισμός ο.

Το μτγν. ουσ. *κλεισμός*.

Κλείσιμο: *εσύ ακριβότατη σπηλιά, δέξου την εδικήν-σου* (ενν. *την Ερωπρικούσα*) (παραλ. 1 στ.) *για να μπορέσει στον κλεισμόν τούτον τον εδικόν-σου αι πεθυμιές-της...τέλος καλόν να δώσουν* Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ' [1213].

κλεισούρα η, Καλλίμ. 1477, Διγ. (Trapp) Gr. 541, 657, 697, 700, 967, 3606, Διγ. Ζ 822, 940, 1267, 3027, 4195, Διγ. (Trapp) Esc. 397, 483, 609, 1358, Βέλθ. 225, 1286, Χρον. Μορ. Η 3261, 4708, 5332, 5361, 5643, Χρον. Μορ. Ρ 2994, Φλώρ. 35, Λιβ. Sc. 1581, 2633, Λιβ. Esc. 2730, 3800, Λιβ. Ν 2417, Χρον. Τόκκων 2347, 2392, 2507, Δούχ. 433^{5}, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 72, κριτ. υπ.), κ.π.α.

Από το μεσν. λατ. clausura με παρετυμολογία του *κλείνω* (Ανδρ., Λεξ.). Η λ. του 6. αι. (L-S) και σήμ.

1α) Στενή διάβαση ανάμεσα σε βουνά ή δύσβατους τόπους: *τα διάβατα όλα έπιασεν,*
τες στράτες και κλεισούρες, όπως μη σέβει ή εξεβεί άνθρωπος εις το κάστρον Χρον.
Μορ. Η 8347· *τας δεινάς κλεισούρας και ποταμούς τους φοβερούς διέλθομεν εν τάχει;*
Διγ. Ζ 900· *η Τρανσυλβάνια είναι περιορισμένη, βουνά πολλά ψηλότατα πάντοθεν κυκλω-*
μένη (παραλ. 6 στ.), *εκεί κλεισούρες βρίσκονται* Παλαμήδ., Βοηβ. 507· **β**) οχυρή στε-
νωπός συνόρου (Βλ. Καλονάρου [Διγ. Α, σ. 260], Ahrweiler, Études VIII 81-2 και Μανούσ.,
ΕΕΒΣ 30, 1960/1, 636): *εις τας κλεισούρας έτρεχεν και εις αυτάς τας άκρας* Διγ. Ζ 2266·
τους είχεν πάντας φύλακας εις τας στενάς κλεισούρας κ' εφύλαττον την Ρωμανιάν από
βάρβαρα έθνη Διγ. (Trapp) Esc. 1678. **2**) Κλείσιμο· οχύρωμα: *είδον και πόλιν... γύ-*
ροθεν έχουσαν βουνά, πλησίον δὲ πεδία, κλεισούραν έχων κύκλοθεν, ώσπερ αι πόλεις σού-
δας Διήγ. πόλ. Θεοδ. 16.

κλεισούριν το.

Από το ουσ. *κλεισούρα* και την κατάλ. *-ιν*.

Κλεισούρα: *να σώσω εις τόπον αγαθόν κ' εις εύμορφον κλεισούριν* Ριμ. θαν. 28.

κλεισουρότοπος ο.

Από τα ουσ. *κλεισούρα* και *τόπος*.

Τόπος όπου υπάρχει κλεισούρα: *Εις κάποιον κλεισουρότοπον, εις διάβαν Τουρκοβού-*
νου λησταί το εδιαυθέντευαν Βέλθ. 220.

κλειτόριον το.

Από το ουσ. *κλειτορίς* και την κατάλ. *-ιον*.

Κλειτορίδα: *ας πλυθεί η γυνή εις το κλειτόριον αυτής* Σταφ., Ιατροσ. 16^{458}.

κλείω, (Ι), Προδρ. Ι 180, Chron. br. (Loen.) 150, Συναξ. γυν. 666, Σουμμ.,
Ρεμπελ. 159· *κ λ ε ί ν ω,* Πόλ. Τρωάδ. 330, 358, Περί ξεν. Α 25, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 196
(κριτ. υπ.), Έκθ. χρον. 79^{11}, Κορων., Μπούας 57, 58, Αιτωλ., Μύθ. 136^{3}, Αλφ. 21^{30},
Παλαμήδ., Βοηβ. 1213, Ιστ. Βλαχ. 270, 338, 2278, Διγ. Ανδρ. 407^{7}, Βακτ. αρχιερ. 166,
Διγ. Ο 130, Τζάνε, Κρ. πόλ. 158^{1}, 244^{12}, 258^{19}· *κ λ ε ι ώ,* Χρον. Μορ. Η 2387, Τζάνε,
Κρ. πόλ. 379^{13}· *κ λ ω.*

Το αρχ. *κλείω*. Ο τ. *κλείνω* και σήμ. Ο τ. *κλειώ* στο Βλάχ. Ο τ. *κλω* και σήμ. ιδιωμ.

Ι Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1**) Κλείνω: *Έκλεισε την φανέστραν-της* Πόλ. Τρωάδ. 89· *κλείει*
σφικτήν την θύραν Προδρ. Ι 126· *να τα κλείσω τα μάτια-μου να κοιμηθώ* Κατζ. Α' 263·
τες γραφές οπού 'τονε κλεισμένες και με σφραγίδα τούρκικη ήτονε σφραγισμένες Τζάνε,
Κρ. πόλ. 413^{2}. **2α**) Αποκλείω, φράζω: *εκλείσασι τον δρόμον* Αλεξ. 339· *το λογικόν που*
χειμωνιάζει μέσα στα γνέφη των αιστήσεών-μας τον ουρανόν μας κλει και σκοτει-
νιάζει Σουμμ., Παστ. φιδ. χορ. δ' [15]· *είχε σείσει πέτραν μεγάλην και μ' αυτήν το*
στόμα-της (ενν. *της σπηλιάς*) *να κλείσει* Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ' [988]· **β**) εμποδίζω,
περιορίζω: *εποίκαν έναν τοίχον ξυλένον...και εκλείστην το δειν-τους και δεν εθωρούσαν πού*
να ρίψουν τα βερετουνία Μαχ. 486^{11}· *ωσάν εμπήκανε εις τους στενούς τόπους, το εγροική-*
σανε οι Τούρκοι και τους εκλείσανε στην μέση Χρον. σουλτ. 68^{36}· **γ**) καθορίζω το νόημα
(νόμου ή δικαιώματος) (Βλ. Ζέπ., ΕΕΒΣ 18, 1948, 212): *όθεν είναι χριστιανοί στην οικου-*
μένην όλην, τον νόμον και τες αγωγές οι συμφωνίες τον κλείνουν Χρον. Μορ. Ρ 2387. **3**)
Εγκλείω, φυλακίζω: *μέγιστον Θουκυδίδην ως δέσμιον εκλείσατε* (ενν. *σεις, οι Αθηναίοι*)
δεινῷ δεσμωτηρίῳ Βίος Αλ. 2844· *Εις τσάμπραν μίαν ολόχρυση εκεί γαρ τους εκλείσαν*
Θησ. Β' [98^{7}]· *στον πύργον τον εκλείσαν* (ενν. *τον κύρη*) Βεντράμ., Φιλ. 296. **4**) Περι-

κλείω: ένα βοσκόν χοντράνθρωπον να κλει στην αγκαλιάν-της Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ'
[1158]. **5**) Περικυκλώνω, πολιορκώ: *πέμψας ουν ικανά στρατεύματα έκλεισε Θεσσαλο-*
νίκην Δούκ. 239^{9}· *κακό οπού 'παθες σήμερον, Κυδωνία!* (παραλ. 2 στ.) *τρίγυρα την εκλεί-*
σανε καστέλλια και τριντζέρες (έκδ. *τζιντζέρες*) Τζάνε, Κρ. πόλ. 152^{13}· *τον Τούρκον να*
τσακίσουν πού 'χε κλεισμένα τα Χανιά μ' άρμενα πεντακόσια Τζάνε, Κρ. πόλ. 156^{9}. **6**)
Διακόπτω, απαγορεύω (κάπ. λειτουργία): *Περί πλεονεξίας και αισχροκερδείας των αρχιε-*
ρέων οπού αφορίζουν και αργούν και κλείουν τας εκκλησίας Βακτ. αρχιερ. 173. **7**) Ολο-
κληρώνω, αποτελειώνω: *απ' εσένα κι' από εμέ, σαν είν' πρεπόν, κλεισμένα και δεμένα ό-*
λα τα χρειαζόμενα οπού μπορούν να κάμου ασάλευτον το δέσιμον ετουτουνού του γάμου
Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [894]· *αφότου σπείρει* (ενν. *ο γεωργός*) *την σποράν και κλείσει το*
χωράφιν, εμπάζει τα χοιρίδια-του και σκάπτουν το χωράφιν Σπαν. Α 380. **Β'** (Αμτβ.)
(προκ. για *πληγή*) επουλώνομαι: *σαν κλείσει ολότελα, γροικάται γιατρεμένη* Σουμμ., Παστ.
φιδ. Ε' [1356]. **ΙΙ** Μέσ. **1**) Κλείνω (αμτβ.): *επιάσθη η φωνή-σου και εκλείσθησαν τα*
μάτια-σου; Διγ. Ανδρ. 401^{17}. **2**) Κλείνομαι, περιορίζομαι (σ' ένα μέρος): *έξω ποτέ*
δεν έβγαιναν (ενν. *οι Τούρκισσες*), *μα κάθουνταν κλεισμένες* Σταυριν. 122· *Ω θάνατε αλύ-*
πητε, σταμάτησε κοντά-σου, στο αίμα οπού χύνεται και κλείσου στη φωλιά-σου Τζάνε,
Κρ. πόλ. 526^{16}· *οι Τούρκοι επήγαν στα Χανιά κ' ήτον εκεί κλεισμένοι* Τζάνε, Κρ. πόλ.
421^{13}· *να στείλει στο παιδάκι-του οπού 'τονε κλεισμένον, στο κάστρον του Φαγαρισμού*
ήτονε σφαλισμένον Σταυριν. 1011. **3**) Παύω, σταματώ: *Εμοί εκλείσθη η φωνή η πάν-*
των ηδυτάτη Διγ. Ζ 3969. **Φρ. 1**) *Κλείνω τας ακοάς* βλ. ά. *ακοή* 2. **2**) *Κλείνω τα*
μάτια=κοιμούμαι: *μία νύκτα δεν με άφησαν τα μάτια-μου να κλείσω* (παραλ. 2 στ.) *ολη-*
νυκτίς εφώναζαν Ζήνου, Βατραχ. 322. **3**) *Κλείνει η μέρα*=βραδιάζει, νυχτώνει: *η ημέ-*
ρα, ... γουργόν ουκ έκλεισεν να παραλάβει η νύκτα Πόλ. Τρωάδ. 59.

Η μτχ. παρκ. ως επιθ.=**1**) Κλειστός, σφαλιστός: *εις δένδρον εκοιμάτονε, τα μάτια-*
του κλεισμένα Θησ. Πρόλ. [199]· *θεωρείς εκ δεξιών μεσόθυρον κλεισμένον* Παϊσ., Ιστ.
Σινά 509. **2**) (Προκ. για βουνό) συνεχής, ενιαίος, που εκτείνεται ώστε να κλείνει τον
ορίζοντα: *εις την μέσην έναι* (ενν. *το βουνί*) *σεράδο, ήγουν κλεισμένον και ολίγο κομμένον*
απάνω εις τον πουνέντε Πορτολ. Α 286^{13}.

κλείω, (ΙΙ)· *κλείσουν,* Τζάνε, Κρ. πόλ. 287^{7}, εσφαλμ. γρ. αντί *γλύσου* [Βλ. Τζά-
νε, Κρ. πόλ. (Νενεδ.) 357^{1}]· *κλείει,* Σαχλ. Ν. 167, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *κλαίει*· *κλει-*
ούν, Θρ. Κύπρ. Κ 632, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *κλαίουν* (Πβ. Θρ. Κύπρ. Μ 588).

'κλεκτός, επιθ., βλ. *εκλεκτός*.

κλεμμός ο.

Από το *κλέβω* και την κατάλ. *-μός*.

(Ως σύστ. αντικ. ενεργ. και παθητ. ρ.) κλέψιμο: *κλεμμό εκλέφτηκα από την ηγή των*
Οβραιών Πεντ. Γέν. XL 15· *αν κλεμμό να κλεφτεί από αυτόν να πλερώσει του νοικοκύρου-*
του αυτ. Έξ. XXII 11.

κλένω, βλ. *κλίνω*.

κλεπτάτα, επίρρ., βλ. *κλεφτάτα*.

κλέπτης ο, Ωροσκ. 42^{8}, 45^{5}, Αχιλλ. L 1258, Μαχ. 506^{28}, Γαδ. διήγ. 349, Συναξ.
γυν. 930, 1018, Βεντράμ., Γυν. 275, Αιτωλ., Μύθ. 30^{10}, Διγ. Ο 218· *κ λ έ φ θ η ς,* Αλφ.
10^{30}· *κ λ έ φ τ η ς,* Ασσίζ. 216^{9}, Μαχ. 200^{21}, Διήγ. Αλ. V 63, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)
Α' 1980, Β' 820, Φορτουν. (Vinc.) Δ' 13.

Το αρχ. ουσ. *κλέπτης*. Ο τ. *κλέφτης* και σήμ.

1α) Αυτός που κλέβει, κλέφτης: *μισέρο, κλέπτης, πιάσε-τον, επήρε τα καλίγια* Πουλολ. (Τσαβαρή) 362· *ημπορούν να τους αγκαλέσουν διά κλέπτας...εκείνοι οπού το εχάσαν* Ασσίζ. 321[15]· *να ομόσει...ότι εκείνος εκείνον το πράγμαν ουδέν το έκλεψεν...ουδέ από κλέφτην το αγόρασεν* Ασσίζ. 192[20]· *ο χάρος είναι κλέπτης κι' ουδεποσώς ο θάνατος ουκ ελεεί τους πάντας* Περί ξεν. Α 476· *Επήρεν τα πιττάκια-του κ' εβάλθη εις τον δρόμον* (παραλ. 2 στ.). *Ο κλέφτης ήτον πονηρός και μηχανός εις σφόδρα* Χρον. Μορ. Η 3740· *ιδέ τον κλέφτη είντά 'φερε! να λάχει να τα δούσι ...κι' όλοι να με γελούσι* Στάθ. (Martini) Β' 311· **β**) ληστής: *έπιασαν και εκρέμασαν πέντε κλέφτες εις όλον το παζάρι* Συναδ., Χρον. 55· **γ**) απαγωγέας: *ότι να ευρεθεί ανήρ κλέφτει ψυχή από τα αδέλφια-του...και να απεθάνει ο κλέφτης εκείνος και να ξαλείψεις το κακό από μεσοθιό-σου* Πεντ. Δευτ. XXIV 7. **2**) (Προκ. για κόσμο) απατηλός: *Ω κόσμε, κόσμε δολερέ, προσερινέ και κλέφτη* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 115.

κλεπτοσπίτης ο.

Από το *κλέπτω* και το ουσ. *σπίτι*.

Κλέφτης, διαρρήκτης: *άνθρωποι...κλέπτες, άρπαγοι, κλεπτοσπίτες* Συναδ., Χρον. **71**.

κλέπτρια η, Πουλολ. (Τσαβαρή) 443· *κλέφτρα*, Χούμνου, Κοσμογ. 1897, Στάθ. (Martini) Ιντ. β' 97.

Το θηλ. του ουσ. *κλέπτης*. Η λ. τον 5. αι. (L-S). Ο τ. και σήμ.

Κλέφτρα: *πιάνει, φυλάσσει... τα χαρτιά των τραγουδιώ (κλέφτρα του πόθου εγίνη)* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1532· *ούτε η φιλία-σου κρατείται 'μπιστεμένη, αλλ' είσαι ψεματάρισσα, κλέπτρια και τσιγγάνα* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 285.

κλέπτω, Γλυκά, Στ. Β' 355, Γλυκά, Αναγ. 161, Ασσίζ. 199[15], Πτωχολ. Α 846· *κλέβγω*, Διγ. Ο 2708· *κλέβω*, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 79, 400· *κλέφθω*· *κλέφτω*, Ασσίζ. 9[30], 72[3], 189[15], 304[17], Μαχ. 432[14], Χούμνου, Κοσμογ. 1497, Αιτωλ., Μύθ. 70[4], Χριστ. διδασκ. 414.

Το αρχ. *κλέπτω*. Οι τ. *κλέβω* και *κλέφτω* και σήμ.

Α' Μτβ. **1**) Παίρνω κ. κρυφά ή απρόοπτα, (δι)αρπάζω κ.: *τους γειτόνους-του τους έκλεφτε σιτάρι ή πράγμα άλλο πού 'χασι* Αιτωλ., Μύθ. 107[5]· *πάνε οπίσω στο νησί πρόβατα για να κλέψουν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 348[11]· *πώς να κλέψομε από σπίτι του αφεντός-σου ασήμι ή μάλαμα;* Πεντ. Γέν. XLIV 8· *μόνο το μαρουλόφυλλον οπὄχω φαγωμένον και πούρι δεν το έκλεψα, μα τό 'χω δουλεμένον* Γαδ. διήγ. 356· *διάβηκεν εκεί κάποιος και τον λέγει ότι το σπίτι τό 'κλεψαν* Αιτωλ., Μύθ. 39[6]. **2**) Καταχρώμαι, σφετερίζομαι: *είπε* (ενν. *ο Ιούδας*): *«κρίμα στο βότανον... να μην το δώσουν στα πτωχά...», διότ' ήθελεν ο άνομος το δέκατον να κλέψει* Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[127]· *Περί τους γραμματικούς τους Σαρακηνούς, οπού ένι εις τον φούντικαν..., αν κλέφτουν το τέλος και το δίκαιον του αυθέντη-τους* Ασσίζ. 228[18]. **3**) Καταλαμβάνω, κυριεύω: *σκάλες εδιόρθωσαν την νύκταν να την κλέψουν* (ενν. *την Βόδιτσαν*) Χρον. Τόκκων 95· *το της Λήμνου κάστρον... εκλάπη...και εδόθη προς την αυθεντίαν των Βενετιών* Σφρ., Χρον. μ. 130[3]· (μεταφ. προκ. για αρρώστια· βλ. και v. Gemert [Φαλιέρ., Ιστ.² σ. 143]): *κλέψει-σε θέλει το κακό, πράμα τό δε σ' αρέσει* Φαλιέρ., Ιστ.² 61. **4α**) Αρπάζω, απάγω κάπ.: *Ρωμαίου παιδίν είμαι και εκλέψασίν-με οι Φράγκοι* Πουλολ. (Τσαβαρή) 355· *Ρωτούν-τον...* (παραλ. 1 στ.) *...αν ήτον δούλος των βοσκών και αυτοί τον ενεθρέψαν ή πάλι αν ήτο ελεύθερος κ' εκείνοι τον εκλέψαν* Χούμνου, Κοσμογ. 1624· *ότι να ευρεθεί ανήρ κλέφτει ψυχή από τα αδέρφια-του...και να καταδουλώσει εις αυτόν και να τον πουλήσει* Πεντ. Δευτ. XXIV 7· *μήπως με κλέψει ο θάνατος μέραν τήν ου θωρούμεν* Ρίμ. θαν. 43· **β**) πετυχαίνω κ. με «βία»: *αρπάζει, κλέπτει το φιλί μετά χαρίτων πόσων* Καλλίμ. 1915. **5**) Εξαπατώ: *τί έκαμες και έκλεψες την καρδιά-μου και εδηλαγώγησες τις θυγατέρες-μου...; Γιατί εκρύφτης να φύγεις και έκλεψες εμέν...;* Πεντ. Γέν. XXXI 26. **Φρ. 1**) *Κλέπτω τη θέληση κάπ.*=πετυχαίνω τη συγκατάθεση κάπ.: *τάσσω-σου να γυρέψω τη θέλησήν-του, όσο μπορώ, με πονηριά να κλέψω* Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [154]. **2**) *Κλέπτω καιρό*=εκμεταλλεύομαι την ευκαιρία: *να στέκου κάτω...να πολεμούσι είπως και κλέψουσι καιρό για να ξανανεβούσι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 296[16]. **Β'** Αμτβ. **α**) Κάνω κλοπή: *ω βασιλέα, εσύ...είσαι άρπαγος και αρπάσσεις, ζεις και κλέβγεις* Χρον. σουλτ. 40[25]· *μη πιστέψεις ποτέ-σου τη γυναίκα-σου και βάλει-σε και κλέψεις* Συναξ. γυν. 266· *ουδέν σκολάζομεν...τες αμαρτίες, μα κλέβγομεν, πορνεύομεν, κάμνομεν αδικίες* Διήγ. ωραιότ. 840· **β**) αρπάζω, λεηλατώ: *εβγήκαν από την Κρήτη και ερχόμενοι έκλεφθαν, εσκότωναν* Ιστ. Βατοπ. 39· *Ετρέχανε στ' αρχοντικά να βρούσινε να κλέψου* Τζάνε, Κρ. πόλ. 563[19].

κλέρης ο· πληθ. *κλεράδες*.

Από το γαλλ. clerc.

1) Κληρικός: *Εστράφησαν εις την Φραγκίαν τινές πλείστοι κλεράδες διά του λεγάτου την διδαχήν, διά την ευχήν του πάπα* Χρον. Μορ. Η 514. **2**) Γραμματικός: *Έναν κλέρην εσήκωσεν, όπου ήφερεν μετ' αύτον· τα προβελέγγια, όπου ήφερεν, όρισεν ν' αναγνώσει* αυτ. 2329.

κλερ-, βλ. *κληρ-*.

κλέφθης ο, βλ. *κλέπτης*.

κλέφθω, βλ. *κλέπτω*.

κλεφτά, επίρρ.

Από το επίθ. *κλεφτός*. Η λ. και σήμ.

Κρυφά: *κρουφά, κλεφτά την πάτασσε του έρωτα η οδύνη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 444 (κριτ. υπ.).

κλεφτάτα, επίρρ.· *κλεπτάτα*, Πιστ. βοσκ. III 6, 402, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 444, Γ' 1659.

Από το επίθ. *κλεφτάτος*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Κρυφά: *πορπατώ αποπίσω-σου και βλέπω-σε κλεφτάτα σε όρη κ' εισέ δάσητα κ' εις πάσαν άλλη στράτα* Πανώρ. Γ' 565· *τότε ήρχισεν η τύχη-μου... κλεπτάτα να με συγελά και να με αζιγανεύει* Σαχλ., Αφήγ. 90.

κλεφτάτος, επίθ., Πιστ. βοσκ. III 6, 403.

Από το επίθ. *κλεφτός* και την κατάλ. -άτος. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Κρυφός: *Χρυσομαλλούσα-μου κερά, χρειά 'ναι να σου σιμώσω κλεφτάτο σκιας ένα φιλί δροσάτο να σου δώσω* Πανώρ. Β' 220· *κλεφτάτους* (έκδ. *κλεφτάνους*· διορθώσ.) *γάμους έκαμεν ετότες σκεπασμένους απού τη νύκτα κι' απ' εμάς τους ίδιους σωπασμένους* Ροδολ. Α' [617].

κλέφτης ο, βλ. *κλέπτης*.

κλεφτικά, επίρρ.

Από το επίθ. *κλέφτικος*. Η λ. στο Βλάχ.

Κρυφά, σαν κλέφτης: *αλλότε μπαίνει κλεφτικά* (εσφαλμ. *κλέφτικα* διόρθ. Ξανθ., Βυζαντίς 1, 1909, 344 και Papadimitriou [Σαχλ., Αφήγ. σ. 199]) *και θέλει να φιλήσει* Σαχλ. Α′ (Wagn.) PM 67.

κλέφτικος, επίθ.

Από το ουσ. *κλέφτης* και την κατάλ. *-ικος*⟨*-ικός*. Η λ. και σήμ.

1) Δόλιος, απατηλός: *είν' κιόλας ψεύτικη και κλέφτικ' η καρδιά-της* Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ′ [1180]. **2**) Παράνομος, απαγορευμένος: *πρέπον δεν είναι να γυρεύγεις αγάπην κλέφτικην* Σουμμ., Παστ. φιδ. Α′ [277].

κλεφτός, επίθ.

Από το *κλέφτω*. Η λ. και σήμ.

Αυτός που γίνεται κρυφά και βιαστικά: *Γι' αυτό κ' εσύ, καθώς θωρώ, εκείνα τα κλεφτά-σου φιλιά... τ' αγόρασες πολλά 'κριβά* Σουμμ., Παστ. φιδ. Β′ [327].

Ο πληθ. του ουδ. ως ουσ.=κλοπιμαίο: *εκείνα τα κλεφτά τά 'τρωγα μοναχός-μου* Γαδ. διήγ. 198.

κλέφτρα η, βλ. *κλέπτρια*.

κλέφτω, βλ. *κλέπτω*.

κλεφτώς, επίρρ.

Από το επίθ. *κλεφτός*.

Με δόλο, ύπουλα: *ως πλάνοι ήλθασι κλεφτώς να μάσε ξεμαυλίσουν* Χρον. Μορ. Η 1119.

κλεψιά η, Ασσίζ. 284[7], Συναξ. γαδ. 256, Γαδ. διήγ. 172, Δεφ., Λόγ. 208, Πεντ. Εξ. XXII 2, Αχέλ. 1860, Σουμμ., Παστ. φιδ. Β′ [213, 1127], Γ′ [271, 442], Τζάνε, Φυλλ. ψυχ. 123, κ.π.α.· *κ λ ε ψ ά,* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 1870, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. δ′ 135, Τζάνε, Κρ. πόλ. 251[21]· *κ λ ε ψ ί α,* Ασσίζ. 35[13], 153[13,19], 174[29], 192[15,25], 194[6], 199[22,28], 221[20], 282[26], 441[7], 452[2], Χρον. Τόκκων 94, Θησ. Ε′ [17[5]], Σαχλ., Αφήγ. 886, Αιτωλ., Μύθ. 47[6], Χριστ. διδασκ. 498, κ.π.α.

Από τον αόρ. του *κλέπτω*. Ο τ. *κλεψία* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. και σήμ.

1α) Κλεψιά: *το δίκαιον ορίζει ότι τον αυτόν κλέπτην, εφειδή τον εξαναπιάσαν εις την κλεψίαν,...να τον πάρουν και να τον κρεμάσουν* Ασσίζ. 231[22]· *εκείνος ού εκείνη οπού αυτήν ποιήσει κλεψίαν απαύτα εις την κέλλαν του αφέντη,...να λάβει...ανταπόδοσιν καθά πρέπει να έχει κλέπτης* Ασσίζ. 471[22]· *στο χωράφι-σου εγίνηκε κλεψία, τα βόδια-σου έκλεψαν κλέπτες* Αιτωλ., Μύθ. 91[10]· **β**) υπερβολική σπατάλη: *τα δὲ αδικήματα των νέων...γίνονται μεγάλα..., λέγω πολυφαγία και γαστριμαργία και κλεψία του πλούτου των γονέων* Σοφιαν., Παιδαγ. 119· **γ**) κερδοσκοπία: *εις την κλεψιάν ουδέν ήμουν μαθημένος ... και εθεώρουν-τους... να γδέρνουσι...και συγγενείς και φίλους* Σαχλ., Αφήγ. 300· *των αβουκάτων την κλεψιάν να την αποχωρίσω* Σαχλ., Αφήγ. 388. **2**) Αυτό που έχει κλαπεί, κλοπιμαίο: *ότι ο σκλάβος κανενού βουργέση κλέψει κανένα πράγμαν του αφέντη-του... και γίνεται ότι κανείς-του γείτος περιλαμβάνει εκήν την κλεψίαν εις τον οίκον-του* Ασσίζ. 424[20]· *είπεν ότι έτερος του το επούλησεν* (ενν. το άλογον) *και διά τούτο κρατώντα την κλεψίαν τήν εζητούσαν* Ασσίζ. 194[21]. **3**) Λεηλασία: *βγαίνου απού την κλεψιάν κ' έρχονται να τους βρούσι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 349[13]. **4**) (Προκ. για πρόσ.) απαγωγή: *μη μ' ονειδίζεις αύριον, ότι κλεψιάν σ' επήρα* Διγ. (Trapp) Esc. 951. **5α**) Δόλος, απάτη: *τούτον* (ενν. *τον ψυχάρπαγα*) *μου τον υστέρησαν οι βορθακοί οι πλάνοι· εβάλασίν-τον με κλεψία στην λίμνην ν' αποθάνει* Ζήνου, Βατραχ. 212· *τεχνήτρα των πραγμάτων, πού 'ναι γεμάτα τες κλεψιές και βρύσις των ψεμάτων* Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ′ [1094]· *ο παπουτσής στα ψέματα πάντοτε τον περισσεύουν και ο ράφτης εις ‹τες› κλεψιές* Αιτωλ., Μύθ. 102[14]· **β**) κατάχρηση της εμπιστοσύνης κάπ., προδοσία: *Τότες η λύπη-της η πολλή... ...κ' η τύχη η τόσ' αντιδική-μου τα μέλη-μου στη σκοτεινή κλεψά είχασι νικήσει κ' επίβουλος του φίλου-μου την πίστη είχα τσακίσει* Ροδολ. Α′ [293]. **6**) Κρυφή απόλαυση: *Δεν είν' κλεψιά τόσ' εκλεκτή κ' έτσι γλυκά να βγαίνει από τον πόθον σαν αυτή που στέκεται χωσμένη* Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ′ [729]· *δίδει μιαν κατάνυξιν... και για του πόθου τες κλεψιές ανάπαυσιν μεγάλην* Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ′ [812]. **7**) Αιφνιδιασμός, αιφνιδιαστική επίθεση: *διότι προλαβέστερον το Δραγαμέστο ηπήραν· με σκάλες το ηπήρασιν την νύκταν, με κλεψίαν* Χρον. Τόκκων 404· *Περί την κλεψίαν οπού ηβουλήθησαν οι Σπαταίοι να κάμουν εις την Βόδιτζαν* Χρον. Τόκκων μετά στ. 93.

κλεψίγαμος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *κλεψίγαμος* (Lampe, Lex.).

Μοιχός: *ποιήσω και τους γάμους-σου ακουστούς εις τον κόσμον του μη κράζειν-σε πώποτε κλεψίγαμον οι νέοι* Διγ. (Trapp) Gr. 1676.

κλεψιγαμώ.

Από το επίθ. *κλεψίγαμος*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex., λ. *κλεψιγαμέω*).

Παραβαίνω την υπόσχεση του γάμου, μοιχεύω: *γυναίκα κλεψιγαμούσα τον ανδρός, τουτέστιν έφυγεν απέ τον άνδραν αυτής και εγίνετον πόρνη εις πάντας* Ελλην. νόμ. 583[21]· *ου βούλεται είναι μετ' εμού ως νόμιμοι σύζυγοι, αλλ' αποφεύγων κλεψιγαμών ένθα και βούλεται* αυτ. 544[28].

κλεψιμαίος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *κλεψιμαίος*.

Το ουδ. ως ουσ.=κλοπιμαίο: *περί κλεψίας και διά εκείνον οπού αγοράζει τα κλεψιμαία* Βακτ. αρχιερ. 162.

κλεψίμιος, επίθ.· *κ λ ε ψ ι μ ί ο ς,* Ασσίζ. 403[16], 405[4], 421[11], 448[9]· *κ λ ε ψ ι μ ι ό ς,* Ασσίζ. 196[27], Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε′ [1501].

Από το επίθ. *κλεψιμαίος*. Για την παραγ. βλ. Χατζιδ., Αθ. 22, 1910, 240-1. Ως ουσ. τα ουδ. *κλεψίμιο* στο Βλάχ. (λ. *κλεψίμνιο*) και σήμ. στην Κρήτη (Ξανθ., Μελετ. 381), *κλεψιμίο* στο Du Cange (λ. *κλεψιά*) και σήμ. στην Κ. Ιταλία (Rohlfs, Et. Wört. 245, λ. *κλεψιμαίος*) και *κλεψιμιό* στη Μακεδονία (Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α′ 166). Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Ξανθ., ό.π. 379, 381).

1) Αυτός που προέρχεται από κλεψιά: *Περί εκείνου οπού κρατεί εις τον οίκον-του έναν σκλάβον ή μίαν σκλάβαν κλεψιμίαν* Ασσίζ. 17[29]· *Περί αγοράς κλεψίμιων πραγμάτων πώς απολογείται ο αγοράσας* Βακτ. αρχιερ. 134. **2**) Κρυφός, απαγορευμένος: *τις κλεψιμιές* (έκδ. *κλεψισμιές*· διόρθ. Kriar., BNJ 19, 1966, 281) *χαρές το πως ν' αφήκε των ουρανώ-τση τη γλυκιάν αγκάλη* Πιστ. βοσκ. I 1, 240· *δεν σου πρέπει πόθου κλεψίμια πεθυμιά ν' αφήσεις ν' άψει ποτέ τον νου και την καρδιά-σου* Πιστ. βοσκ. I 1, 355. Το

ουδ. του επιθ. ως ουσ. **α**) κλοπιμαίο: *αν εποίκεν καμίαν κλεψίαν...και έδωκέν-τα του αυθέντη-του και ο αυθέντης-του...εγνώριζέν-το ότι εκείνον τὸ του έδωκεν ήτον κλεψιμίον* Ασσίζ. 153^{16}· *οι Τούρκοι τότ' εκάμαν ως λύκος, όταν βρίσκεται κλεψίμια φορτωμένος* Αχέλ. 1574· **β**) αυτό που γίνεται στα κρυφά, πράξη επιλήψιμη: *'Οτι να κλέπτουν, δεν είναι δίκιο ποτέ ν' αφήσουν εκείνους που το κλεψιμιὸν δεν είν' καλοί να κρύψουν* Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ' [646].

κλέψιμο το, Συναδ., Χρον. 60.

Από τον αόρ. του *κλέπτω* και την κατάλ. *-ιμο*.

Κλοπή, κλεψιά: *εις τα κρυφά κλεψίματα και τας 'πιδεξιοσύνας ομοιάζω την μητέρα-μου* Συναξ. γαδ. 146.

κληδονίς η.

Από το ουσ. *κληδών* και την κατάλ. *-ίς*.

Μαντεία, προμάντευμα: *οι δὲ Πισαίοι πλέξαντες ύμνον αυτῷ προσείπον* (παραλ. 4 στ.) *«...χαίροις ο κοσμοκράτωρ». 'Ενθεν Αλέξανδρος λαβὼν την κληδονίδα ταύτην νικηφορῶν υπέστρεψεν εις την Μακεδονίαν* Βίος Αλ. 917.

κλήμα η.

Πιθ. από το παλαιότ. γαλλ. cleime (Gr. d'Hauterive, Dictionn., λ. cleim). Βλ. και Σακ., Κυπρ. Β' 594.

Γλέντι, συμπόσιο (Βλ. Σάθα [Βουστρ. σ. 613] και Dawk., The chronicle of George Boustronios σ. 32): *ο ρήγας έβαλεν τζογίαν της κλήμας να παίξουν οι μαστόροι εις την αυλὴν και έδωκεν του άνωθεν Νικολή να χωρίζει* Βουστρ. 473.

κλήμα το, Σπαν. Β 511, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 465, Κρασοπ. 55, 74, Ιερακοσ. 473^{27}, Διγ. Α 2842, 3957, Βέλθ. 284, Ωροσκ. 41^{27}, Πουλολ. (Τσαβαρή) 514, Ερωτοπ. 184, 348 (γεν. *κλημάτου*), Θησ. ΙΑ' [24^{8}], Νεκρ. βασιλ. 69 (γεν. *κλημάτου*), Γεωργηλ., Θαν. 177, Διήγ. Αλ. V 29, Πεντ. Γέν. XLIX 11, Αρ. VI 4, Δευτ. VIII 8, XXXII 32, Αχέλ. 1005, Παϊσ., Ιστ. Σινά 233, 1487, 1704, Πανώρ. Γ' 112, 121, 124, Διγ. 'Ανδρ. 374^{27}, 398^{35}, Συναδ., Χρον. 41.

Το αρχ. ουσ. *κλήμα*. Η λ. και σήμ.

Κλήμα αμπελιού, κληματόβεργα: *χαλάζιν άμπελον όταν την κατακρούσει, τσακίζει και τα κλήματα και ρίχνει τον καρπόν-τους* Κομν., Διδασκ. Δ 392· *ο ιερεύς της πόλεως εις τον βωμόν υπάγει, εκείνος άπτει κλήματα έσω στην εκκλησίαν* Φυσιολ. (Legr.) 766· *η σγουραφιά της κεφαλής ήδειχνε την ελπίδα, γιατί 'χε κλήμα δροσερό μ' όμορφην αγγουρίδα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 432· (συνεκδ.) αμπέλι: *ιδού κλήμα ομπροστά-μου. Και εις το κλήμα τρια κλωνάρια και αυτοί σαν αθί, ανέβην το αθί-της, ωρίμασαν τα βοτρύδια-της σταφύλια* Πεντ. Γέν. XL 9.—Η λ. και ως τοπων.: Τζάνε, Κρ. πόλ. 313^{17}.

κληματίς η, Δούκ. 353^{10}.—Βλ. και *κληματσίδα*.

Το αρχ. ουσ. *κληματίς*. Τ. *κληματίδα* στο Somav.

Κληματόβεργα: *Εφύλαττον ουν αυτό* (ενν. *το τείχος*) *ποιούντες ξυλοσκευάς μετὰ κληματίδων και βαμπάκων* 'Εκθ. χρον. 13^{14}.

κληματσίδα η.—Βλ. και *κληματίς*.

Από το ουσ. *κληματίς*. Η λ. και σήμ.

Κληματόβεργα: *έβαλαν* (ενν. *εις την φλόγα*) *περισσὰ ξύλα και κληματσίδες* Συναδ., Χρον. 27.

κλημέα και **κλημία** η, βλ. *κνημία*.

κλήρα η, Ασσίζ. 15^{21}, $125^{6,13}$, 129^{5}, 131^{15} (γεν. πληθ. *κλήρων*), $132^{12,16-7}$, $136^{20,23}$, 250^{27}, 251^{2}, $263^{7,8,9}$, $287^{22,24}$, 317^{23}, 365^{20}, 372^{2}, κ.α., Χρον. Τόκκων 1315, 1562, 3116, Θρ. Κων/π. Β 55, Κορων., Μπούας 5, κ.α.

Από το ουσ. *κλήρος* με αλλαγή γένους ή, λιγότερο πιθανό, από το *κληρονομώ* (Βλ. Μενάρδ., Αθ. 41, 1929, 50). Για τη γεν. πληθ. *κλήρων* βλ. Χατζ., Διασπ. Α' 512. Η λ. στο Somav. και σήμ.

1) Κληρονομιά, μερίδιο κληρονομιάς: *Εάν γίνεται ότι ουκάτις ποιεί κληρονόμον-του τον σκλάβον-του,...κελεύει το δίκαιον ότι ούτος ο κληρονόμος ένι κρατούμενος να πάρει την κλήραν του αυθέντη-του παρευτὺς το να πεθάνει ο αφέντης-του* Ασσίζ. 399^{20}· *ει δέ ο άνδρας και η συνβίος επεθάναν και αφήκαν τα σπίτια-τους των τέκνων-τους, εάν ένι του νόμου, καλά εμπορούν να πουλήσου και να δώσου εκείνας τας κλήρας ότινος θέλουν ο καθές το μερτικόν-του* Ασσίζ. 381^{14}. **2**) Κληρονόμος· απόγονος, παιδί: *'Εμνοξε... την κλήρα του Αρμάκιου στο θρόνο να τη βάλει* Ζήν. Δ' 30. **3**) Τάξη των ευγενών, αριστοκρατία: *Την κλήραν είχεν συγγενείς από της γυναικός-του* Χρον. Τόκκων 1221. **4**) Κλήρος, ιερατείο: *Πόλη, με το βασίλειο-σου τον ουρανόν ομοιάζεις και πάλε με την κλήρα-σου το τάγμα των αγγέλων* Θρ. Κων/π. διάλ. 137.

κληρικός ο, Βέλθ. 1330, 'Εκθ. χρον. 6^{25}, 29^{5}, 30^{18}, 31^{2}, 47^{14}, 75^{12}, Ιστ. Βλαχ. 2849, Συναδ., Χρον. 33· *κλερικός*, Μαχ. 28 σημ. 1.

Το μτγν. ουσ. *κληρικός*. Ο τ. από επίδρ. του μεσν. λατ. clericus (Niermeyer, Med. Lat. Lex.). Η λ. και σήμ.

Αυτός που ανήκει στον κλήρο, ιερωμένος: *εμπήκεν ο πατριάρχης μετά των αρχιερέων αυτού και των κληρικών* Δωρ. Μον. (Βαλ.) 45· *ο λαός και οι κληρικοί* 'Εκθ. Χρον. 28^{26}.

κληροδοτώ.

Το μτγν. *κληροδοτώ*. Η λ. και σήμ.

Δίνω μερίδιο κληρονομιάς, κάνω κάπ. κληρονόμο: *Αγαθός δὲ ων ο δεσπότης τους πάντας τότε ῴκτειρε και ύστερον εκληροδότησε* Ηπειρ. 231^{16}.

κληρονομία η, Κομν., Διδασκ. Δ 288, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 478, Ασσίζ. 69^{3}, 108^{14}, 120^{22}, 129^{7}, 136^{12}, 250^{30}, 358^{28}, Χρον. Μορ. Η 2785, 7764, Χρον. Μορ. Ρ 8582, Μαχ. 94^{18}, 196^{15}, Θησ. Γ' [36^{6}], Ζ' [145^{4}], Θησ. (Schmitt) 336 V 97, 98, Ριμ. Βελ. 995, 'Εκθ. χρον. 4^{26}, Δωρ. Μον. XX, XXVI, Βακτ. αρχιερ. 175, Διγ. Ο 2208, κ.α.· *κλερονομία*, Ασσίζ. 308^{6}, Μαχ. 16^{2-3}, 640^{34}· *κλερονομιά*, Χρον. Τόκκων 1197, Μαχ. 260^{6}, Πεντ. Γέν. XXI 14, XLVIII 6, 'Εξ. VI 8, Αρ. XXVI 54, 62, XXVII 7, XXXII 32, XXXVI 3, 8, Δευτ. II 5, XII 9, XIV 29, XVIII 1, XX 16, XXIV 4, XXXII 9, Ερωφ. Α' 582, Δ' 542, Ε' 584, Ροδολ. Β' [502], Φορτουν. (Vinc.) Β' 222· *κληρονομιά*, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 268, Ε' 231, 1404.

Το αρχ. ουσ. *κληρονομία*. Ο τ. *κληρονομιά* και σήμ.

1α) Περιουσία που περιέρχεται μετά το θάνατο κάπ. στην κυριότητα κάπ. άλλου: *'Αφησε ουν ο πατέρας-του κληρονομίαν πολλὴν από τε κτημάτων και χρημάτων* Διγ. 'Ανδρ. 402^{4}· *τίποτε δεν απόμεινεν 'ξ αυτού κληρονομία* Ιστ. Βλαχ. 717· *το θηλυκόν παιδί 'ς κληρο-*

νομίαν αφέντου ποτέ στερχτό ουκ ευρίσκεται του να κληρονομήσει Χρον. Μορ. Ρ 7812· *η σοφία του Θεού εις την Φραγκιάν εδόθην· οι Φράγκοι την επήρασιν εισέ κληρονομιάν-των* Ψευδο-Γεωργηλ., Ἀλ. Κων/π. 695· *επρουμούτιασεν ασήμιν, χρυσίον, κληρονομίες να τους δώσει και κείνους και των παιδιών-τους* Μαχ. 24^{5}· **β**) δικαίωμα κληρονομιάς: *ύπαγε εις τον οίκον-σου, ποίμαινε τον λαόν-σου· ουκ έχεις μέρος μεθ' ημών ουδέ κληρονομίαν* Σπαν. Α 457. **2α**) Κλήρος, μερίδιο γης: *ποίσε-τους κληρονομίες όπου να είναι αναπαμένοι* Μαχ. 22^{27}· *εις ετουτουνούς να μεριστεί η γης εις κλερονομιά, εις μέτρος* Πεντ. Αρ. XXVI 53· **β**) κτήμα: *αν γένηται ότι είς άνθρωπος εκτήσατο κληρονομίας οίας έκαμεν ή έτερον πράγμα πριν πάρει γυναίκαν* Ασσίζ. 131^{3}· *εάν είς άνθρωπος αγοράσει μία κληρονομία απού έτερον άνθρωπον* Ασσίζ. 288^{13}· *τούτους δη βουλόμενος επισυνάξαι και προς τας ιδίας αποκαταστήσαι κληρονομίας* Ηπειρ. 212^{21}. **3α**) Κληρονόμοι, απόγονοι: *πρέπει ζιμιό να γνώσεις το πως η θυγατέρα-σου σφάζεται κι' απομένεις με διχωστάς κλερονομιά* Ερωφ. Δ' 542· *εσίμωσε κ' ήρθεν εκείνη η ώρα να γεννηθεί κληρονομιά, ν' αναγαλλιάσει η χώρα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 50· *παιδιά να κάμεις όμορφα να δεις κλερονομιά-σου* Πανώρ. Γ' 159· **β**) ο θρησκευόμενος λαός, οι πιστοί: *δείξον τους οικτιρμούς-σου εις την κληρονομίαν-σου και του πιστού λαού-σου* Ιστ. Βλαχ. 2494 [=Γέν. Ρωμ. 116]. **4**) Κατοχή, εξουσία: *Γυνή και τέκνα σὄδωκεν ο Θιος για χάριτά-του και όντα του 'φάνη, τά 'συρε εις την κληρονομιά-του* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 174. **5**) Ωφέλεια, απόκτημα: *τούτο ένι το καλό και η κληρονομία, την πεθυμούν και αναζητούν οι γνώσες των ανθρώπων* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 130.

κληρονόμισσα η, Χρον. Μορ. Ρ 7402, Ἀνθ. χαρ. 298^{33}· *κ λ ε ρ ο ν ό μ ι σ σ α,* Βουστρ. 480, Δωρ. Μον. XLII.

Από το ουσ. *κληρονόμος* και την κατάλ. *-ισσα*.

Κληρονόμισσα: *να επάρει ο πρίγκιπας αυτού την θυγατέραν όπου ήτον κληρονόμισσα* Χρον. Μορ. Ρ 6402· *ήλθεν και η ⟨πρώτη⟩ αδελφή... όπου ήτον κληρονόμισσα σ' όλον το γονικόν-τους* Χρον. Μορ. Ρ 6028.

κληρονόμος ο, Ασσίζ. 17^{21}, 147^{31}, 186^{6}, Βέλθ. 171, 569, 577, Χρον. Μορ. Η 1886, 2349, 2732, 7271, 8582, Ιστ. Ηπειρ. XXXI^{8}, Απολλών. 846, Λίβ. Esc. 3151, Αχιλλ. L 239, Αχιλλ. Ν 1444, Ιμπ. 476, Σφρ., Χρον. μ. 32^{29}, Θησ. ΙΒ' [24^{1}], Βουστρ. 443 (κριτ. υπ.), Πένθ. θαν.^{2} 583, Αχέλ. 2398, Αρσ., Κόπ. διατρ. [1205], Αλφ. 10^{20}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1206, 1615, Βακτ. αρχιερ. 188· *κ λ ε ρ ο ν ό μ ο ς,* Ασσίζ. 157^{16}, 361^{17}, 369^{28}, 399^{14}, 408^{26}, Λέοντ., Αιν. II 26, Μαχ. 48^{16}, 76^{25}, 334$^{22-3}$, 504^{10}, 590^{23}, Βουστρ. 443, 475, Ερωφ. Πρόλ. 71, Ε' 631, 632, Στάθ. (Martini) Γ' 344, 517, Φορτουν. (Vinc.) Α' 24, 574· *κ λ ο ρ ο ν ό μ ο ς,* Μαχ. 590^{21}.

Το αρχ. ουσ. *κληρονόμος*. Η λ. και σήμ.

Κληρονόμος: *αυτός κ' οι κληρονόμοι-του χαράτσι να πλερώνου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1269· *μόνην εμέ του στέμματος είχασι κληρονόμον* Λίβ. Sc. 1982· *Περί εκείνου οπού πολομά τον σκλάβον-του κλερονόμον-του* Ασσίζ. 264^{14}.

κληρονομώ, Ιμπ. 14, Χούμνου Κοσμογ. 628, 718, Ελλην. νόμ. 542^{16}, Διγ. Ζ 1115, 1949, 3212, Διγ. (Trapp) Esc. 899, Ρίμ. θαν. 88, 119, Ιστ. Βλαχ. 1888, Διγ. Ἀνδρ. 357^{2}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1104, Τζάνε, Κρ. πόλ. 228^{25}· *κ λ ε ρ ο ν ο μ ώ,* Πεντ. Γέν. XV 3, 4, 7, 8, XXII 17, XXIV 60, XXVIII 4, Ἔξ. XXIII 30, Λευΐτ. XX 24, XXV 46, Αρ. XVIII 24, XXXVI 8, Δευτ. I 21, III 20, IV 22, VII 1, XI 8, XV 4, XVII 14, XXX 16, XXXI 13, Ερωφ. Ε' 624, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α' 45, Τζάνε, Κρ. πόλ. 323^{17}, κ.π.α.

Το αρχ. *κληρονομέω*. Η λ. και σήμ.

Ι Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1**) Κληρονομώ κάπ.: *πρι αποθάνει, διάταξην έκαμε κ' είχε αφήσει ό,τι έχει τση Αρετούσας-του να τον κλερονομήσει* Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [394]· *κληρονομήσας και διαδεξάμενος τον πατέρα αυτού* Ιστ. πολιτ. 15^{2}· *να κάμω και παιδί να με κλερονομήσει* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 309. **2**) Παίρνω, αποκτώ: *αναβάτε και κλερονομήσετε την ηγή ός έδωκα εσάς* Πεντ. Δευτ. IX 23· *μεγάλα πλούτη και χαρές πας να κλερονομήσεις* Θυσ.^{2} 852· *πασκίσετε και πολεμήσετε να κληρονομήσετε την βασιλεία των ουρανών* Χρον. σουλτ. 89^{21}· *ο πατέρας-του ο Γκυ ετελεύτησεν και δεν εκλερονόμησεν το ρηγάτον* Μαχ. 94$^{25-6}$· *μα πήρανε και τα σκυλιά ογιά να μην τ' αφήσουν να τά 'βρουν οι Αγαρηνοί, να τα κλερονομήσουν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 553^{8}. **3**) Δίνω κληρονομιά: *πατήρ κληρονομεί τους παίδας* Ελλην. νόμ. 574$^{20-1}$· *να είναι την ημέρα οπού κλερονομήσει τα παιδιά-του το ός να είναι αυτουνού* Πεντ. Δευτ. XXI 16· *να κάτσετε εις την ηγή ός ο Κύριος ο Θεός-σας κλερονομάει εσάς* Πεντ. Δευτ. XII 10. **4**) Διανέμω, χωρίζω σε κλήρους: *ετούτα ονόματα των αθρώπων ός να κλερονομήσουν εσάς την ηγή* Πεντ. Αρ. XXXIV 17· *ετούτοι ός επαράγγειλεν ο Κύριος να κλερονομήσουν τα παιδιά του Ισραέλ εις την ηγή του Κεναάν* Πεντ. Αρ. XXXIV 29. **5**) Κληρονομώ με τη βία· εκδιώκω: *τα παιδιά του Εσαύ εκλερονόμησάν-τους και εξάλειψάν-τους αποομπροστά-τους* Πεντ. Δευτ. II 12. **Β'** (Αμτβ.) παίρνω κληρονομιά: *ο πατήρ-του δεν εκλερονόμησεν, πώς να κληρονομήσει ο υιός-του;* Μαχ. 386^{28}. **II** (Μέσ.) μοιράζομαι, παίρνω με κλήρο: *ετούτη η γης ός να κλερονομηθείτε αυτή με σκαλφί ός επαράγγειλεν ο Κύριος* Πεντ. Αρ. XXXIV 13.

κλήρος ο, Διγ. (Trapp) Gr. 1008, Δούκ. 217^{4}, 363^{8}, Κορων., Μπούας 22, Διγ. Ἀνδρ. 342^{26}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 304^{10}.

Το αρχ. ουσ. *κλήρος*. Η λ. και σήμ.

1) Λαχνός, κλήρωση: *κλήρους θέτουσιν γαρ τότε τις γαρ ακοντίσει πρώτον* Ερμον. Υ 210· *Με κλήρους και με προσοχήν η μερισία εγένετον* Χρον. Μορ. Η 1024. **2**) (Μεταφ.) μοίρα, τύχη: *Γεώργιε, Δημήτριε, Θεόδωρέ-μου Τήρων που επολαύσετε κ' εσείς τον κλήρον των μαρτύρων* Διήγ. ωραιότ. 74. **3**) Περιουσία, κτήματα: *πολύς γαρ κλήρος ην αυτῷ και πλήθος πολύ πλούτου και μέγας εφημίζετο* Διγ. Ζ 1320· *Και κλήρον, το βασίλειον το πατρικόν εκείνο βουνός και φύσις άψυχος απήρε-με, στερεί-με;* Καλλίμ. 110. **4**) Κληρονομία: *Οι ουν λαβόντες εξαρχής ως πατρικόν-τους κλήρον των πάντων την ευπάθειαν και την ευημερίαν, έχουσι πόρους πάντοθεν* Προδρ. II G 77· *τα λουτρικά τά με έποικες και το κραβατοστρώσιν εις κλήρον να τα δέξονται οι παίδες-σου πατρώον* Προδρ. I 63. **5**) Οι κληρικοί: *στας εφ' υψηλού τόπου προσεπισήμου συνάμα κλήρῳ τε παντί και πάντων Ιουδαίων* Βίος Αλ. 1617· *Λοιπόν ο κλήρος τό 'κουσεν κ' ευθύς επαρετράπην* Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^{64}.

κλήρος το, Διάτ. Κυπρ. 508^{7}.

Το ουσ. *κλήρος* ο με αλλαγή γένους.

1) Κληρονομιά· κέρδος: *πάντα φέρουσι* (ενν. *οι καλόγηροι*) *θυμούντες του Σωτήρος τας ύβρεις, τους κολαφισμούς και το της χλαίνας κλήρος* Παΐσ., Ιστ. Σινά 342. **2**) Οι κληρικοί: *ο 'πίσκοπος των Λευκάρων επήγεν με το κλήρος-του και λαός πολύς και ήλθαν ζητών τον σταυρόν* Μαχ. 64^{27}.

κληρουχία η.

Το αρχ. ουσ. *κληρουχία*.

Φρ. *θεία, άνω κληρουχία*=επουράνια κληρονομιά, παράδεισος: *θέλουσιν αξιωθεί της άνω βασιλείας να λάβωσι τον στέφανον της θείας κληρουχίας* Ιστ. Βλαχ. 1830· *κάμνει-τον συμμέτοχον της άνω κληρουχίας, της δόξης τε και της χαράς της άνω βασιλείας* Νεκρ. βασιλ. 131.

κληρώ ή **-ώνω.**

Το αρχ. *κληρόω*. Η λ. και σήμ.

Α' (Ενεργ.) εκλέγω με κλήρο: *Εσέβησαν σ' ένα κελίν· εκεί τους απεκλείσαν, έως ότου να κληρώσουσιν τον βασιλέα της Πόλης* Χρον. Μορ. Η 927. **Β'** Μέσ. **α**) Παίρνω με κλήρο: *ο μέν τον Αχελώον και τα επέκεινα συν τω Αγγελοκάστρῳ εκληρώσατο,...θάτερος δὲ την 'Αρταν* Ηπειρ. 215[10]· **β**) κατέχω: *'Ενεκα γουν τούτου ου χρη τοσαύτην γην η Κωνσταντίνου κληρώσασθαι* Δούκ. 127[6]· **γ**) νέμομαι, εκμεταλλεύομαι: *το δίκαιον κελεύει ότι ο κύρης του πάκτου ημπορεί καλά να κληρωθεί το περιβόλιν-του...έως όπου να πλερωθεί* Ασσίζ. 328[21].

'κλησ-, βλ. *εκκλησ-*.

κλήσις η, Προδρ. ΙΙΙ 289 q (χφ. gCSA) (κριτ. υπ.), Βίος Αλ. 2231, Ανακάλ. 97, Ψευδο-Σφρ. 536[35].

Το αρχ. ουσ. *κλήσις*.

1) Κάλεσμα: Βίος Αλ. 1506. **2**) 'Ονομα, επωνυμία: Διγ. Ζ 1308, Σωσ. 48[2], Βίος Αλ. 1818· έκφρ. *εις κλήσιν*=στο όνομα: *εις κλήσιν γαρ βαπτίζονται Τριάδος της Αγίας* Προδρ. ΙΙΙ 297.

κλητικός, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *κλητικός*.

Επικαλεστικός: *Αν εις τ' αφτιά σώσει να μπει του κύρη-της για δαύτη, το πως με πόθον κλητικόν ηθέλησε κ' εστάθη ν' αφουγκραστεί του ποθητού τσ' αγάπης-του τα πάθη* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [391].

κλητούριν το· *κ λ η τ ο ύ ρ ι ο*, Πεντ. Γέν. XIX 3, XXI 8, XXIX 22, XL 20.

Από το ουσ. *κλητόριον*, που απ. τον 10. αι. (Sophocl.). Βλ. και Krawczynski [Πουλολ. σ. 28]. Η λ. στη Σούδα (Steph., Θησ.). Τ. *κλητούρι* και *κλητόρ'* σε ιδιώμ. (Andr., Lex., λ. *κλητόριον*).

Κάλεσμα σε γεύμα· συμπόσιο: *Αετός, ο μέγας βασιλεύς απάντων των ορνέων, κλητούριν είχεν και χαράν και γάμον του παιδιού-του* (έκδ. *παιδίου*· διόρθωσ.) Πουλολ. (Τσαβαρή) 2· *έκαμεν αυτωνών κλητούριο και έφαγαν και ήπιαν* Πεντ. Γέν. XXVI 30.

κλιάμα το, βλ. *κλαύμα*.

κλιαμένος, μτχ., βλ. *κλαίω*.

κλιαμός ο, βλ. *κλαυθμός*.

κλιάρος ο, βλ. *κρίαρος*.

κλιβανισμένος, μτχ. επίθ.

Από το **κλιβανίζω*.

Θωρακισμένος: *επήγαιναν έμπροσθέν-του Αραβίτες χίλιοι χρυσόλουροι, κλιβανισμένοι* Διγ. 'Ανδρ. 338[36].

κλίβανος ο.

Το αρχ. ουσ. *κλίβανος* (L-S, λ. *κρίβανος*). Η λ. και σήμ.

Φούρνος: Παϊσ., Ιστ. Σινά 885.

κλιέντος ο.

Το ιταλ. cliente.

Πελάτης: *τες σκάλες ενεβαίνασι κλιέντοι κι' αβοκάτοι* Στάθ. (Martini) Γ' 49.

κλίμα το, Βίος Αλ. 1888, Δούκ. 347[25], Γεωργηλ., Θαν. 117, 440· *κ λ ί μ α ν*, Αχιλλ. Ν 826.

Η λ. στον Αριστ. και σήμ.

1) Λύγισμα, σκύψιμο: *Το κλίμα του τραχήλου-της και το υπολύγισμά-της* Βέλθ. 709· *θωρείς-τον τον λωλόν—και κρίμαν σ' άλλο κρίμα— βάλλει γομάρι πάνω-του κ' εις το κεφάλιν κλίμα* Γεωργηλ., Θαν. 421. **2**) Τόπος, περιοχή: *κρατάρχα βασιλεύ τεσσάρων γης κλιμάτων* Προδρ. IV 163.

κλιμακοφόρος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *κλιμακοφόρος*.

Που έχει κλίμακες: *οι κλιμακοφόροι τριήρεις* Ψευδο-Σφρ. 424[13-4].

κλινάρης, επίθ.

Από το ουσ. *κλίνη* και την κατάλ. *-άρης*.

Κατάκοιτος: *Ο δὲ σουλτὰν Μπαγιαζίτης γέγονε κλινάρης· εκυρίευσε γαρ αυτόν ο ρευματισμός εν όλῳ τῳ σώματι* 'Εκθ. χρον. 49[22].

κλινάριον το· *κ λ ι ν ά ρ ι*, Περὶ ξεν. Α 391, Ερωτοπ. 317, Αχιλλ. L 246, Αχιλλ. Ο 489, Θησ. ΙΒ' [75[6]], Ch. pop. 182, Αλεξ. 105, 2315, Βοσκοπ. 173, 224, 309, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1237, Ε' 52, Απόκοπ.[2] 4· *κ λ ι ν ά ρ ι ν*, Προδρ. Ι 71, Διγ. (Trapp) Esc. 171, 385, 729, 1175, Βέλθ. 1039, Πόλ. Τρωάδ. 260, 684, Φλώρ. 252, 260, 1676, Αχιλλ. L 1099, 1221, Θησ. Ζ' [70[8]], Χούμνου, Κοσμογ. 699, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1950· *κ λ ι ν ά ρ ι (ο) ν*, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 496, 915.

Το αρχ. ουσ. *κλινάριον*. Ο τ. *κλινάριν* και σήμ. στην Κύπρο (Βλ. Σακ., Κυπρ. Β' 595 και Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 237).

Κρεβάτι: *Ως στρώσει το κλινάρι-του ο καθεείς κοιμάται* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 143· *εσύ κοιμήθητι έξω του κλιναρίου* (παραλ. 1 στ.). *Η κόρη το επροθύμησεν, έπεσεν, εκοιμήθη εις μιαν κλίνην ολόχρυσην* Πόλ. Τρωάδ. 105.

κλίνη η, Προδρ. Ι 202, 204, Καλλίμ. 371, 372, Ασσίζ. 270[17], Διγ. (Trapp) Gr. 283, Διγ. Ζ 2765, 4242, Διγ. (Trapp) Esc. 408, 1123, Βέλθ. 1160, Βίος Αλ. 5647, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 881, Αχιλλ. L 867, 1281, Αχιλλ. Ν 992, 1179, 1548, 1595, 1795, Φαλιέρ. Ιστ.[2] 6, Φαλιέρ., Ενυπν.[2] 20, Ch. pop. 241, Γεωργηλ., Βελ. 433, Ιστ. πολιτ. 62[12], Πανώρ. Γ' 204, 580, Δ' 382, Ερωφ. Γ' 399, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 591, 775, Β' 1234, Στάθ. (Martini) Α' 267, 275, Φορτουν. (Vinc.) Β' 256, κ.π.α.

Το αρχ. ουσ. *κλίνη*. Η λ. και σήμ.

1α) Κρεβάτι: *πίπτω εις την κλίνην-μου το γεύμα περιμένων* Προδρ. I 201· *το δὲ παιδίον ἐσωθεν εκάθητο εις την κλίνην παρηγορών και τον πατὴρ αντάμα με την μήτηρ* Αχιλλ. Ν 328· **β**) (συνεκδ.) χώρος για ύπνο: *ύπαγε εις την τέντα-μου και φέρε-μου ν' αλλάξω* (παραλ. 1 στ.). *Κ' η κόρη υπάει εις την κλίνην-μου να φέρει να αλλάξω* Διγ. (Trapp) Esc. 1187. **2**) Φέρετρο: *μετά πολυτίμου κλίνης εις τας νήας τον απήγαν· μεγαλοπρεπώς, εντίμως ενταφίασαν εκείνον* Ερμον. Φ 347.—Η λ. ως τίτλ. βιβλίου: *να κάμω το παρὸν βιβλίον, του οποίου όνομα δίδω να κράζεται «Κλίνη»* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 390.

κλινήρης, επίθ., Ἐκθ. χρον. 60^{18}.

Το μτγν. επίθ. *κλινήρης*.

Κατάκοιτος: *έπεσεν εις ασθένειαν και ήτο κλινήρης πάσαν ημέραν από την ποδαλγίαν* Συναδ., Χρον. 30.

κλινοτραχηλισμένος, Λόγ. παρηγ. Ο 624· πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *κλιτοτραχηλισμένος*.

κλιντήρ ο, Βίος Αλ. 954, 975, 3462, 5239 (σε όλα ἐκδ. *κλιτήρ*· διορθώσ.· πβ. σημασιολ.).

Το αρχ. ουσ. *κλιντήρ*. Βλ. και Χατζιδ., Γλωσσ. ἐρ. Α' 460. Η λ. τον 9. αι. (Steph., Θησ.).

Είδος καθίσματος: *Ἄριστον παρητοίμασται...· πρώτος αυτός εκάθισε κλιντήρος* (χφ. *κλι·τήρος*· διόρθ. Reichmann) *ο Δαρείος* αυτ. 3454.

κλιντηρία η.

Από το ουσ. *κλιντήρ* και την κατάλ. *-ία*.

Είδος καθίσματος: *Συμπίπτει δ' ούτος σκελισθείς επί της κλιντηρίας* (ἐκδ. *κλιτηρίας*· διορθώσ.· πβ. ἀ. *κλιντήρ*) Βίος Αλ. 943.

κλίνω, Προδρ. I 206, Διγ. (Trapp) Gr. 756, Διγ. Ζ 73, Βέλθ. 503, Χρον. Μορ. Η 292, Αχιλλ. Ν 1441, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 108, Απόκοπ.^{2} 51, 57, Κορων., Μπούας 65, Πεντ. Γέν. XII 8, XXXIX 21, Ἐξ. X 12, Αχέλ. 155, Αιτωλ., Μύθ. 142^3, Χρον. σουλτ. 134^{27}, Παλαμήδ., Βοηβ. 163, Ερωφ. Ιντ. δ' 94, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 699, 783, Δ' 943, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. γ' 59, Τζάνε, Κρ. πόλ. 235^{21}· *κλένω* (?), Παρασπ., Βάρν. C 229· μτχ. ενεστ. *κλιμένος*.

Το αρχ. *κλίνω*.

I Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1**) Στρέφω προς κάπ., στρίβω κ.: *Ἡτον η κόρη αληθώς ωσὰν ζωγραφισμένη* (παραλ. 3 στ.), *το πρόσωπον ως ρόδον τε ἐκλινεν εις όλους* Διγ. Α 1772· *ἐδειρεν ο Βιλεάμ το μουλάρι να το κλίνει εις τη στράτα* Πεντ. Αρ. XXII 23. **2α**) Γέρνω κ., κάνω κ. να σκύψει: *Πάγει στου ρήγα το ζιμιό, με γνώση χαιρετά-τον, λίγα σαλεύγει το κορμί, λίγα το κλίνει κάτω* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 408· *ακουμπιστό στη χέρα-του ἤκλινε το κεφάλι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1014· *τα χόρτ' ας κλίνουσιν κορφές αχ τ' ἀδικον π' ακούσετε* Κυπρ. ερωτ. 125^{15}· **β**) κατεβάζω προς τα κάτω, χαμηλώνω: *κλίνε το ραβδί-σου και δέρε το χώμα της ηγής* Πεντ. Ἐξ. VIII 12· *ἐκλινεν ο Ααρὼν το χέρι-του ιπί τα νερά της Αίγυφτος και ανέβην ο βατρακός και εσκέπασεν την ηγή* Πεντ. Ἐξ. VIII 2· *κι' αν είχα δει κιανένα πεθυμισμένον ἀγγουρο..., τα μάτια-μου ἐκλινα ζιμιὸ κι' είχα-το για ντροπή-μου* Πανώρ. Γ' 189· *Μὰ την αλήθεια, ἐν-την εδώ! το πρόσωπότση κλίνει* Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 82. **3**) Κάνω κ. υποχωρητικό: *το ἀκλιτον της γνώμης-μου*

δι' αυτόν ἐκλινά-το Λιβ. Ρ 2204· *της γυναίκας την καρδιάν η ευσπλαγχνιὰ την κλίνει* Δεφ., Λόγ. 306. **4**) Προσκυνώ με σέβας: *ευχόμεθα τοις κλίνουσιν όνομα του Δαρείου* Βίος Αλ. 4071. **5**) (Γραμμ., προκ. για κλιτά μέρη του λόγου) σχηματίζω τους τύπους μιας λέξης, κλίνω: *να κλίνει τα μέρη του λόγου* Σοφιαν., Γραμμ. 252. **Β'** Αμτβ. **1**) Στρίβω, στρέφομαι, γυρίζω: *εστάθην εις τόπο στενὸ ός δεν είναι στράτα να κλίνει δεξιά γὴ ζερβά* Πεντ. Αρ. XXII 26· *ώς ἐνα μίλι ἐλιπον μακρὰν από την τένταν και από 'κει εκλίνασιν, ἠλθον εμού πλησίον* Διγ. Α 2973. **2**) (Με την προθ. *από*) απομακρύνομαι: *ἐκλινεν το μουλάρι από τη στράτα και ἐφυγεν εις το χωράφι* Πεντ. Αρ. XXII 23. **3**) Κατευθύνομαι, ρέπω: *διά να μην κλίνει ο λογισμός προς ἐρωτα αλλέως* Διγ. Ζ 58· *ηρξάμην από την χαρὰν να κλίνω προς το κλαίγειν* Ριμ. Βελ. 148· *εις κανένα πράγμα καλόν ολότελα δεν είσαι αρκετός, αμή εις κάθε κακὸν να είσαι κλιμένος* Χριστ. διδασκ. 360· *διατί 'σαι αυθέντης δυνατός, σ' ελεμοσύνην κλίνεις* Ρίμ. Θαν. 37. **4**) Απλώνομαι: *τι εγάθυναν οι τέντες-σου Ιαακώβ, τα απλισέματά-σου, Ισραέλ. Σα ποτάμια ἐκλιναν, σαν κήπους απάνου εις ποταμὸ* Πεντ. Αρ. XXIV 6. **5**) Εκτρέπομαι, παρεκκλίνω: *να πεις προς αυτουνούς· ανήρ ανήρ ότι να κλίνει η γεναίκα-του και να παρακαμμύσει εις αυτόν παρακάμμυσμα* Πεντ. Αρ. V 12· *Η ζυγαρὰ η ἀσφαλτος οπού τα δίκια κρίνει πώς είναι μπορετὸν εδὰ να σφάλλει και να κλίνει;* Θυσ.^{2} 664. **6**) Σκύβω: *κ' ἐκλινε μια και δυο φορές χάμαι στη γη να δώσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1092· *ας την παρακαλέσω* (ενν. *την Πανύμνητον*) *να κλίνει ολίγον προς εμέν και να με χαριτώσει* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 38· *Ἐκλινες 'πού τους ουρανοὺς και ἠλθες κ' εσαρκώθης* Θρ. Κύπρ. Μ 77· (μεταφ.): *Τότες εκλίναν οι ουρανοί, ο ἡλιος και η σελήνη και προσκυνού μετὰ τιμής* Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 736. **7α**) Υποχωρώ: *οι Τούρκοι σχεδόν προς το κλίναι ολίγον αρχὴν εποίουν και ο αμιράς εις δειλίαν ενέπεσε* Ψευδο-Σφρ. 180^{12}· **β**) συγκατανεύω: *Ο πάπας επαρακάλεσεν τον ρήγα να κλίνει να ποίσουν αγάπην...και να εβγοὺν και οι Χριστιανοί από τες...φυλακές* Μαχ. 200^{10}· *ως τέκνον της υπακοής ἐκλινεν, εσυβάστη* Βίος αγ. Νικ. 106· *Και το λοιπόν περηγορού κ' ἐχε-το για καμάρι αυτόν τον ἀγιον θάνατον οπού 'κλινε να πάρει* Φαλιέρ., Θρ. 72. **8**) Σέβομαι: *ομοίως και στους ιερείς κλίνουν και ευλαβούνται* Ιστ. Βλαχ. 1767. **II** Μέσ. **1**) Κάμπτομαι, λυγίζω, γέρνω: *ποσώς ουδέν εκλίθηκεν να ἐλθει εις αγάπην* Αχιλλ. Ο 356· *όταν τον δούσιν οι εχθροί, να κλίνονται ως θάμνοι* Κορων., Μπούας 31· *ταύτ' ειπών εγέρθηκε την κεφαλὴν κλιμένος* Κορων., Μπούας 41· *πολλά θλιμμένη, σοβαρή, την κεφαλὴν κλιμένη* Θησ. ΙΒ' [38^3]. **2**) Υποχωρώ: *Κλινομένης δὲ ἠδη της ημών παρατάξεως* Ψευδο-Σφρ. 424^{35}. **3**) Καταπέφτω, μαραίνομαι: *αφού κλιθείς και μαρανθείς, πότε να εξαναθάλεις;* Γλυκά, Στ. 219· *αλλ' ως φυτὸν εκλίνετον και είχεν του πόθου πόνους* Αχιλλ. L 939. Φρ. *κλίνω (-ομαι) εις αγάπην*=πέφτω σ' αγάπη, ερωτεύομαι: *ο Αχιλλεύς ο μέγας κατεδουλώθη εις ἐρωταν, εκλίθην εις αγάπην* Αχιλλ. Ν 1399· *κλίνω (την) κεφαλή, κάρα, τον τράχηλο*=**α**) υποχωρώ, λυγίζω: *Οι δὲ Θηβαίοι στήσαντες μάχην γενναιοτέραν κάραν ουκ ἐκλιναν εμοί· λοιπόν τελεία πτώσει πάντας κακώς επόρθησα* Βίος Αλ. 2525· *αλλ' ου μη κλίνω κεφαλὴν και πέσω εις αγάπην* Αχιλλ. L 683· *σον τράχηλον ἀκλιτον κλίνον εις ἐρωτάν-του* Λιβ. Ρ 1315· *είναι-μου χρεια να κλίνω την κεφαλή* Ερωφ. Δ' 189· **β**) προσκυνώ, εκφράζω σεβασμό: *Δεν ἐν' να κράζω το λοιπὸν τες Μούζες των Ελλήνω(ν), μα στην Τριάδα την αγιάν την κεφαλὴν-μου κλίνω* Δεφ., Λόγ. 4· *κλίνω κρίση*=καταστρατηγώ, παραβιάζω το δίκιο: *Μη κλίνεις κρίση ξένου, ορφανού και μη σημαδέψεις ρούχο χήρας* Πεντ. Δευτ. XXIV 17· *Καταραμένος οπού κλίνει κρίση ξένου* Πεντ. Δευτ. XXVII 19· *κλίνω* με την πρόθ. *μετά*+αιτ.=πηγαίνω με το μέρος κάπ.: *Αφότου τους βουθήσουσιν και κλίνουν μετ' εκείνους* Ρίμ. Θαν. 135· *κλίνω τέντα*=στήνω σκηνή, εγκαθίσταμαι: *ἐχτισεν εκεί θεσιαστήρι...και ἐκλινεν εκεί τη τέντα-του και ἐσκαψαν εκεί σκλάβοι του Ιτσχὰκ πηγάδι* Πεντ. Γέν. XXVI 25· *ο Μωσὲ να πάρει την τέντα και να κλίνει αυτουνού από ὀξω...*

μακριά από το φουσσάτο Πεντ. Ἐξ. XXXIII 7· *κλίνω το γόνυ*=γονατίζω· εκφράζω σεβασμό: *ονειδιζόμενος συχνώς, γόνυ μη κλίνων όλως* Προδρ. III 419s (χφφ. CSA) (κριτ. υπ.)· *κλίνω το ους*=ακούω με καταδεκτικότητα, εισακούω: *κλίνον το ους-σου, δέσποτα, εισάκουσον ευχής-μου* Διγ. (Trapp) Esc. 1828· (στρατ.) *κλίνω* (ή *κλένω*) *φλάμουρον*= ξεκινώ για επίθεση, επιτίθεμαι: *τα φαριά συχνοπηδούν και πόλεμον ζητούσιν.* (αμτβ.) *Φλάμουρον κλένει εκ των Ουγγρών εις τους Ισμαηλίτας και όλους τους αζάπιδας τους †κατειχαγιά αμούρην† εσκότωσαν και έκοφαν* Παρασπ., Βάρν. C 199· *Το φλάμουλόν-του έκλινεν ο Λούξμπανος αυθέντης και κράτει τα φουσσάτα-του, εις αύτους εκατέβην* Παρασπ., Βάρν. C 266· *κλίνει ο ήλιος*=δύει: *είδα τον ήλιον ότι έκλινεν, εσίμωσεν η εσπέρα* Λιβ. Sc. 418.

κλιόντα, μτχ., βλ. *κλαίω*.

κλιτά, επίρρ., Απόκοπ. 75, Πανώρ. Α′ 105, Γ′ 644, Ερωφ. Ιντ. α′ 138, 149, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 2100, Δ′ 395, Ε′ 1315, Θυσ.^{2} 582, Στάθ. (Martini) Α′ 99, Σουμμ., Παστ. φιδ. Β′ [1192], Λεηλ. Παροικ. 339, Τζάνε, Κρ. πόλ. 389^{12}.

Από το επιθ. *κλιτός*.

α) Γερτά, σκυφτά: *γονατίζει να μιλεί κλιτά, με ταπεινότη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε′ 1329· *κλιτότατα την προσκυνώ φιλώντας-της το χέρι* Λεηλ. Παροικ. Αφ. 32· *κλιτά, όσο μού 'ναι μπορετό, σκύφτω και προσκυνώ-σε* Φορτουν. (Vinc.) Ε′ 143· *αμμέ να μπει στου βασιλιού κλιτά να προσκυνήσει* Τζάνε, Κρ. πόλ. 403^{16}· **β**) ταπεινά, με συντριβή: *αναστενάζοντας συχνά, κλιτά παρακαλώντας* Σουμμ., Παστ. φιδ. Α′ [1259]· *εστέκουντα πικριά όλοι και εθωρούσα, την χώραν-τως κλιτά αποχαιρετούσα* Λεηλ. Παροικ. 620.

κλιτήρ· *κλιτήρα,* Βίος Αλ. 954, *κλιτήρος* 975, 3462, *κλιτηρών* 5239· εσφαλμ. γρ. αντί *κλιντήρα, κλιντήρος, κλιντηρών* (βλ. ά. *κλιντήρ*).

κλιτηρία· *κλιτηρίας,* Βίος Αλ. 943, εσφαλμ. γρ. αντί *κλιντηρίας* (βλ. ά. *κλιντηρία*).

κλιτός, επιθ., Φλώρ. 841, 1237, Λιβ. (Lamb.) Ν 261, Πεντ. Δευτ. IV 34, V 15, VII 19, IX 29, Ερωφ. Ιντ. α′ 119, 149, β′ 110, 236, Γ′ 62, 442, Δ′ 234, 520, Ε′ 18, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 1066, Θυσ.^{2} 102, 151, 418, 572, 585, Στάθ. (Martini) Β′ 36, Γ′ 569, Σουμμ., Παστ. φιδ. Α′ [728, 733], Γ′ [379], Δ′ [462], Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. γ′ 78, 91, Ζήν. Α′ 260, Β′ 243, 320, Δ′ 259.

Από το *κλίνω*. Η λ. του 4. αι. (Lampe, Lex.).

1) Γονατιστός, σκυφτός, γερτός: *Δι' αύτο κλιτή σε δέομαι, της αληθείας Πνεύμα* Σκλέντζα, Ποιήμ. 3^{11}· *Κλιτή, ως μού 'ναι μπορετό, στα πόδια τσ' αφεντιάς-σου πέφτω η φτωχή και ταπεινά... παρακαλώ* Ερωφ. Ε′ 637· *δένδρον πολλά παράξενον κ' είχεν κλιτούς τους κλώνους* Λόγ. παρηγ. Ο 535· *το έναν-της το χέριν κλιτόν είχεν εις μέτωπον και να δαχτυλοδείχνει του λογισμού-της το άψυχον, το ακέραιον φρόνημάν-της* Λιβ. (Lamb.) Ν 808· *ηυρήκαν-τον* (ενν. *τον μέγαν Ολοφέρνην*), *εκείτετον κουτσοκεφαλισμένος. Ευθύς τα φλάμπουρα κλιτά και το φουσσάτον όλον εθρηηθήκαν άμετρα με φόβο και τρομάρα* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1886. **2α**) Ταπεινός, φοβισμένος· κατηφής, θλιμμένος, λυπημένος (Για τη σημασ. βλ. και Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α′ 460): *'Σ τούτα τα παρακάλια τα κλιτά-μου λυπητερά τ' αμμάτια-σου ας στραφούσι* Ερωφ. Γ′ 442· *Ποια άλλη αφορμή το λοιπονίς σε κάνει τώρα νά 'σαι τόσα κλιτή και ταπεινή και τόσα να φοβάσαι;* Ερωφ. Β′ 110· *η εμιλιά-σου είναι κλιτή και παραπονεμένη* Θυσ.^{2} 566· *έχει το πρόσωπο*

κλιτό, τ' αμμάτια θαμπωμένα Ερωφ. Γ′ 62· *Δεν το λυπάσαι το παιδί τ' ακριβαναθρεμμένο; δεν το θωρείς πως είν' κλιτό, πολλά χαμηλωμένο;* Θυσ.^{2} 796· **β**) υπάκουος: *νά 'σαι κλιτός, προθυμερός και ταπεινός στο Θιο-σου* Θυσ.^{2} 1002. **3**) Απλωμένος, απλωτός· (μεταφ. πιθ.) δυνατός: *έβγαλέ-μας ο Κύριος από την Αίγυφτο με χέρα δυνατή και με βραχιόνα κλιτή* Πεντ. Δευτ. XXVI 8· *να γλυτώσω εσάς από την δούλεψή-τους και να ξαγοράσω εσάς με βραχιόνα κλιτή και με κρισίματα μεγάλα* Πεντ. Ἐξ. VI 6.

κλιτότη-τητα η, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 2177.

Από το επιθ. *κλιτός* και την κατάλ. *-ότη, -ότητα*.

1) Σεβασμός, ταπεινοσύνη: *ομπρός-τως* (ενν. *στους γονέους*) *γονατίζει με τάξη και κλιτότητα κ' έτοιας λογής αρχίζει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ′ 308. **2**) Ταπείνωση: *φαντά θωρούν τα μάτια-μου σ' αρχοντικά μεγάλα και με πολλή κλιτότητα τάχα με συντηρούσι* Στάθ. (Martini) Α′ 109.

κλιτοτραχηλισμένος, επιθ., Λόγ. παρηγ. Ο 624 (έκδ. *κλινοτραχηλισμένος*· διορθώσ.).

Από το επιθ. *κλιτός* και τη μτχ. *τραχηλισμένος*.

Που έχει σκυμμένο το κεφάλι, σκυφτός (Για τη σημασ. βλ. και Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α′ 460): *Ηνεσηκώθη και ήστεκεν κλιτοτραχηλισμένος· ήστεκεν κ' επερίμενεν το τις να τον συντύχει* Λόγ. παρηγ. L 602.

κλιω, βλ. *κλαίω*.

κλοιός ο.

Το αρχ. ουσ. *κλοιός*. Η λ. και σήμ.

Δεσμός λαιμού ή άκρων των καταδίκων (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ Γ′ 233· εσφαλμ. Τσολάκης [Γλυκά, Στ. σ. 39]): *Εκείνος* (ενν. *ο Κύριος*) *άρη τον κλοιόν και τα δεσμά συντρίψη και πάλιν σοι χαρίσεται την πριν ελευθερίαν* Γλυκά, Στ. 529.

κλονίζω, Βίος Αλ. 5290, Συναξ. γαδ. 24, Φλώρ. 992, Λιβ. Sc. 1835, 2501, Λιβ. Esc. 566, 2047, 3862, Λιβ. Ν 2677, 3178, κ.α.

Από τον αόρ. του *κλονέω*. Η λ. του 6.-7. αι. (Lampe, Lex.) και σήμ.

I Ενεργ. **Α′** Μτβ. **α**) Σείω, τραντάζω: *μάχη μεγάλη γέγονεν, ως άπαν το πεδίον εκ των βελών κλονίζεσθαι* Βίος Αλ. 2026· **β**) (προκ. για έντονο συναίσθημα) συνταράζω, συγκλονίζω, συγχύζω: *η γαρ εξαίφνης συμφορά κλονίζει την καρδίαν* Λιβ. Sc. 2569· *εκλονίζετον ο νους-μου απέ τον φόβον* Λιβ. (Lamb.) Ν 355. **Β′** (Αμτβ.) σαλεύω, κουνιέμαι· σείομαι, ταράζομαι: *Κράτει κ' εσύ το χέρι-σου ίσια και μην κλονίζει* Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ′ [1513]· *τρέμει ως το φύλλον του δενδρού, κλονίζει ως το καλάμι* Βυζ. Ιλιάδ. 295. **II** Μέσ. **1**) Τραντάζομαι, τρέμω: *ανεφημίσασιν μετά κραυγής και κτύπου, ...ώστε τον κόσμον όλον έλεγες ότι σείεται, κλονίζεται* Λιβ. Esc. 4333· *κλονίζομαι, τρέμω και θέλω πέσει* Γαδ. διήγ. 67. **2**) Ταράζομαι, ανησυχώ έντονα: *τι κλονίζεσαι, τι σε προδέρνει φόβος;* Λιβ. Ρ 2065· *την οδόν επήραμεν και τότες ο νους-μας εκλονίζετο το στρέμμα νά 'ναι πότες* Απόκοπ.^{2} 336· *Κυρά-μου, όταν σε θυμηθώ... κλονίζεται η καρδίτσα-μου* Ερωτοπ. 576.

κλόνισμα το.

Από τον αόρ. του *κλονίζω* και την κατάλ. *-μα*.

Κλονισμός, ψυχική ταραχή, συγκίνηση: *ποίον εγκάρδιον κλόνισμα, φίλε-μου,... να δυναστώ εις τά μ' έποισες...;* Λιβ. Esc. 3762.

κλονισμός ο.

Από τον αόρ. του *κλονίζω* και την κατάλ. *-μός*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.) **και** σήμ.

Ταραχή, στενοχώρια: *αν δώσει ο Παντοκράτορας και εύρομεν την κόρην και να περάσει ο κλονισμός και το άδικον της μοίρας* Φλώρ. 1211.

κλόνος ο, Καλλίμ. 1761, Λιβ. Sc. 860, 1415, Λιβ. Esc. 2564, Θησ. Γ' [77^{8}, 95^{3}], Σκλάβ. 227.

Το αρχ. ουσ. *κλόνος*.

1) Κλονισμός· σύγχυση, ταραχή, στενοχώρια: *ο νους-μου είχεν ταραχήν..., μέριμναν η καρδία-μου και κλόνον από πόθον* Λιβ. Ν 349· *Γίνεται κλόνος, θόρυβος και συντριβή και ζάλη* Καλλίμ. 1017· *σ' εμέναν έφτασεν της ατυχιάς ο κλόνος* Φλώρ. 86· *την καρδίαν-μου* (ενν. *κατέλαβε*) *παλμός και κλόνος-μου τα μέλη* Γλυκά, Στ. 53· *πόσοι εκατεκλόνισαν κλόνοι τον λογισμόν-μου* Λιβ. Esc. 1943. **2**) Τράνταγμα, δόνηση, σεισμός: *Με κλόνον έσεισε* (ενν. *ο Θεός*) *την γην* Σκλάβ. 17.

κλοπή η.

Το αρχ. ουσ. *κλοπή*. Η λ. και σήμ.

1) Κλεψιά: Ασσίζ. $405^{7,9}$. **2**) Απαγωγή· δραπέτευση: *έρχεται* (ενν. *ο Τζινεήτ*) *εις Μάλαμον κἀκεί κρυφίως πέμπει προς τους εγκλείστους, ως ήδη κλέψων ήλθεν αυτούς Οι δέ τους φύλακας...κοιμήσαντες ως τεθνηκότας, αυτοί εξήλθον του πύργου...και πλεύσαντες ήλθον εις Σμύρναν. Εγένετο ουν μεγάλη χαρά εν τη τοιαύτη κλοπή* Δούκ. 117^{10}.

κλοπιμαίος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *κλοπιμαίος*. Η λ. και σήμ.

Κλεμμένος: *μετά γνώμης του δεσπότου εγένετο* (ενν. *η κλοπή*) *μερισθέντος του κλοπιμαίου αργυρίου* Ιστ. πολιτ. 36^{2}.

κλορονόμος ο, βλ. *κληρονόμος*.

κλόστριν το.

Το παλαιότ. γαλλ. clostre (Χατζ., Ξέν. στοιχ. 77).

Μοναστήρι: *εθάφτην εις τον Σαν-Τομένικον εις το κατώφλιον όπου εβγαίνει εις το κλόστριν* Μαχ. 78^{3}.

κλοτσά η, βλ. *κλοτσιά*.

κλοτσάρης ο, βλ. *κλουτσάρης*.

κλοτσάτο(ν) το, Προδρ. III 295d (χφ. g) (κριτ. υπ.) (έκδ. *κλωστάτα*· διορθώσ. κατά χφ. V), Οψαρ. $362^{32,49}$, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 748 (κριτ. υπ.), Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., κριτ. υπ. των σ. 194, 396).

Από το λατ. calceatus (Βλ. Αλεξ. Στ., Αμάλθ. 8, τεύχ. 3, 1977, 79) ή από το ουσ. *κλότσος* (Βλ. Τωμ., Αθ. 77, 1978/79, 53). Η λ. στο Du Cange Appendix (λ. *κκοτζάτον*

αντί κλοτζάτον από τυπογρ. λάθος· πβ. και Du Cange, λ. *κλωζάτον*). Η λ. και στον Πολ. Ν., Παροιμ. Γ' 579.

Κλοτσιά· είδος παιγνιδιού με κλοτσιές (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Γ' 143-4): *ιστάμενος δέ τις όπισθεν αυτού...καθέν του τοιούτου ευνούχου αναπήδημα έκρουεν αυτόν κλοτσάτον* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 675, κριτ. υπ.)· *κρουταλίζουν* (έκδ. *κρουσταλίζουν*· διορθώσ.) *έμνοστα και κρούουσιν κλοτσάτα* Προδρ. III 295d (χφ. V) (κριτ. υπ.).

κλοτσέα η, βλ. *κλοτσιά*.

κλοτσεύω.

Από το ουσ. *κλότσος* και την κατάλ. *-εύω*. Η λ. στο Somav. (λ. *κλοτζεύω*) και σήμ. στη Χίο (Pern., Ét. linguist. Γ' 427).

Κλοτσώ· (μεταφ.) απειθαρχώ: *επάχυνεν ο Ιεσουρούν και εκλότσεψεν...και άφηκεν Θεόν οπού τον έκαμεν* Πεντ. Δευτ. XXXII 15.

κλοτσιά η, Περί γέρ. 106, Κατζ. Ε' 112· *γλοτσά,* «Κατά Ζουράρη» 90, Φορτουν. (Vinc.) Δ' 151, 164· *κλοτσά,* Κατζ. Δ' 373, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 483 (κριτ. υπ.)· *κλοτσέα,* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 748.

Από το *κλοτσώ* (Για την κατάλ. *-ιά*(*-έα* βλ. Ανδρ., Λεξ.). Για τον τ. *γλοτσά,* που απ. και σήμ. στην Κρήτη (Ξανθουδίδης [Φορτουν. σ. 229]), βλ. Αλεξ. Στ., Αμάλθ. 8, 1977, 79 σημ. 23. Ο τ. *κλοτσά* στο Βλάχ. (λ. *κλοτζά*) και σήμ. Ο τ. *κλοτσέα* σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 234). Η λ. στο Somav. (λ. *κλοτζιά*· πβ. και *κλοτζία* στο Du Cange, λ. *κλοτζάν*) και σήμ.

Χτύπημα με το πόδι, κλοτσιά: *βρίσκει-το* (ενν. *το κοπέλι*) *και δίδει-του και σκοτώνει-το με ξυλιές και με γλοτσές* «Κατά Ζουράρη» 83· *με μια γλοτσά την πόρτα-τση ν' ανοίξω* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 154.

κλοτσιάρης, επίθ.· ουδ. *κλοτσιάρικο(ν)*.

Από το ουσ. *κλοτσιά* και την κατάλ. *-άρης*. Η λ. στο Somav. (λ. *κλοτζιάρης*) και σήμ.

Που έχει τη συνήθεια να κλοτσά: *Περί πουλήσεως ζώων σκληρών και κλοτσιάρικων* (έκδ. *κλοτζηαρέων*· διορθώσ.) Βακτ. αρχιερ. 176.

κλοτσίζω, Σπανός (Eideneier) Α 402.

Από τον αόρ. του *κλοτσώ*. Η λ. στο Βλάχ. (λ. *κλοτζίζω*).

Κλοτσώ: *κλοτσίζειν-σε ομπρός κι' οπίσω* αυτ. D 1230.

κλοτσοκοπλώ· *κλοτσοκοπλούν,* Δεφ., Λόγ. 214, εσφαλμ. γρ. αντί *κλοτσοκοπούν* (βλ. ά. *κλοτσοκοπώ*).

κλοτσοκοπώ, Πουλολ. (Τσαβαρή) 48 ΑΖ, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 86· *γλοτσοκοπώ,* «Κατά Ζουράρη» 97-8.

Από το *κλοτσώ* και το *-κοπώ*. Η λ. στο Du Cange (λ. *κλοτζάν*).

Κλοτσώ δυνατά πολλές φορές: *κ' εκείνες* (ενν. *τις μέλισσες*) *πόρχονται εύκαιρες... κλοτσοκοπούν* (έκδ. *κλοτσοκοπλούν*· διορθώσ.) *και διώχνουν-τες να πα να φέρουν μέλι* Δεφ., Λόγ. 214.

κλοτσοπατώ, Πουλολ. (Τσαβαρή) 477 (κριτ. υπ.), Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1074 (κριτ. υπ.), Ε' 443 (κριτ. υπ.)· *γ λ ο τ σ ο π α τ ώ,* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 443.

Από το *κλοτσώ* και το *πατώ*. Ο τ. *γλοτσοπατώ* και σήμ. στην Κρήτη (Βλ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ.² σ. 441]. Η λ. και σήμ.

Πατώ και κλοτσώ, τσαλαπατώ: *οι άλλοι οπού γκρεμνίζουνταν κ' είχαν πνοή κ' εζούσα, οι καβαλάροι κ' οι πεζοί τους εγλοτσοπατούσα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1074.

κλότσος ο, Σπανός (Eideneier) A 5, D 16.

Από το μεσν. λατ. calcio<λατ. calx, -cis (Βλ. Niermeyer, Med. Lat. Lex.· πβ. και Ανδρ., Λεξ.). Για τη λ. βλ. και Kahane, Sprache 558. Η λ. στο Βλάχ. (λ. *κλότζος*) και σήμ.

Κλοτσιά, τσινιά: *στά παρέκει μη σε δώσω δέκα κλότσους, κακέ Σπανέ* Σπανός (Eideneier) A 42· *κλότσον τον κλότσον έκρουεν* (εvv. *ο βούβαλος*) *τον πάρδον με τους πόδας* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 1029.

κλοτσώ.

Από το ουσ. *κλότσος*. Η λ. στο Βλάχ. (λ. *κλοτζώ*) και σήμ.

Χτυπώ με τα πόδια: *Πολλές φορές εβύθιζε* (ενν. *ο ποντικός*) *και πάλι αντρευέτον κλοτσώντας σαν ημπόριε κι' απάνου έστρεφέ-τον* Ζήνου, Βατραχ. 142· *Περί ζώου αγρίου οπού κλοτσούν ή δαγκάνουν* Βακτ. αρχιερ. 154.

κλουβάκι το.

Από το ουσ. *κλουβί* και την κατάλ. *-άκι*. Η λ. και σήμ.

Μικρό κλουβί: *Εμέν* (ενν. *την κίσσαν*) *στην Πόλιν φέρνουν-με μέσα εις το κλουβάκι* Πουλολ. (Τσαβαρή) 360 (κριτ. υπ.).

κλουβίον το, Διγ. Α 1971· *κ λ ο υ β ί (ν),* Γλυκά, Στ. 226, Χρον. Μορ. Η 2910, Ερωτοπ. 292, 293, 300, Λίβ. P 775, Αχιλλ. L 654, 976, Αχιλλ. Ν 1292, Αχιλλ. Ο 546, Ch. pop. 293, Κυπρ. ερωτ. 115^{10}· *κ λ ο υ β ί (ο) ν*· *κ λ ω β ί (ν),* Διγ. Α 271, Πουλολ. (Τσαβαρή) 360· *κ λ ω β ί ο ν,* Ηπειρ. 220^{23}, 227^{22}, 232^{3}, Ιστ. Ηπειρ. XXII^{9}, XXXI^{7}, κ.α.· *κ ο υ β λ ί (ν),* Εκατόλ. Μ 60, 61, 66.

Το μτγν. ουσ. *κλουβίον* (L-S, λ. *κλουβός*). Ο τ. *κλωβίον* μτγν. Η λ. στον τ. ***κλουβί*** και σήμ.

1α) Κλουβί: *εις το έναν-του το χέρι να κρατεί κλουβίν με τα πουλία* Λίβ. Esc. 1074· *Ανθρωποφάγους πέβω-σου οκτώ με τα κλουβία* Αλεξ. 2183· **β**) κάτι που έχει σχήμα κλουβιού: *ήτον έναν κλουβίν καθημένον απάνω εις μίαν κορφήν μίας νευρίας και ήτον γεμάτον ανθρώπους τζακρατόρους* Μαχ. 484^{9}. **2**) Κουβούκλι, φορείο: *το κοράσιον εις κλουβίν βαστού-την πέντε μούλες* Διγ. (Trapp) Esc. 198. **3α**) Μικρό δωμάτιο: *θρονί εκράτει* (ενν. *η κόρη*) *και γιαλί εις το κλουβί οπού 'τον, εις το θρονίν εκάθητον και το γιαλί εθώρει* Διγ. Α 256· **β**) κελλί φυλακής, «κλούβα»: *τον δέ Κωνσταντίνον τον προκαθήμενον κρατήσας μετά δεσμών εις κλωβίον χρόνους πέντε* Ηπειρ. 227^{1}.

'κλουθώ, βλ. *ακολουθώ.*

κλουτσάρης ο· *κ λ ο τ σ ά ρ η ς.*

Από το ρουμανικό clucer. Τ. *κλοτσιάρης* στου Κοδρικά, Εφημερ. 241. Η λ. και σε έγγρ. της Τουρκοκρατίας.

Διαχειριστής· (εδώ) τίτλος αξιωματούχου στις παραδουνάβιες ηγεμονίες (Για τη σημασ. βλ. Β. Μπόμπου-Σταμάτη, Ελλην. 23, 1970, 323 σημ. 5): Σταυριν. Εισαγ. 26^{175}.

κλύδων ο, Χρον. Τόκκων 31, Φυσιολ. (Offerm.) Μ 153^{15}· *κ λ υ δ ώ ν,* Πουλολ. (Τσαβαρή) 539· *κ λ ύ δ ω ν α ς,* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.) 12337, Χρον. Τόκκων 29· *κ λ ύ δ ω ν (α ς),* Τρωικά 522^{16}, Απολλών. 381· θηλ. *κ λ ύ δ ω ν,* Βυζ. Ιλιάδ. 446.

Το αρχ. ουσ. *κλύδων*. Ο τ. *κλυδών* από μετρ. αν.

κλυδωνικός, επίθ.

Από το ουσ. *κλύδων* και την κατάλ. *-ικός*. Η λ. στον Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Που κλυδωνίζεται, κυματώδης: *Ην γαρ η θάλασσα προς το αγριώτερον ορώσα και κλυδωνικόν σίελον αποπτύουσα* Δούκ. 69^{11}.

κλυδωνισία η.

Από το *κλυδωνίζομαι* και την κατάλ. *-σία*.

Θαλασσοταραχή, φουρτούνα: *να μάσε βγάλεις τους πτωχούς εκ την αιχμαλωσίαν ωσάν τους Αποστόλους-σου εκ την κλυδωνισίαν* Ιστ. Βλαχ. 2548 [=Γέν. Ρωμ. 138].

κλυδωνισμός ο, Λίβ. Ν 3197.

Το μτγν. ουσ. *κλυδωνισμός*. Η λ. και σήμ.

1) Θαλασσοταραχή, φουρτούνα: *έκειτο πλοίον εν τω πελάγει αυτού και θαλατεύοντα κλυδωνισμός επάγει* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 146. **2**) Αναστάτωση, ψυχική αναταραχή: *ποίον-σου ψυχής κλυδωνισμόν τόν έπαθες δι' εμέναν...;* Λίβ. Sc. 2597.

κλύζω, Κυπρ. ερωτ. 4^{2}, 117^{3}.

Το αρχ. *κλύζω*.

Πλημμυρίζω· (εδώ μεταφ.) καταστρέφω, ρημάζω: *την ζωήν-μου τέλειωσέν-την* (ενν. *ο πόθος*), *ολότελά 'κλυσέν-την τ' ανέσβηστον λαμπρόν-του* Κυπρ. ερωτ. 96^{16}· *εκομπώθησαν διά το κέρδος και όλοι ετζενιάστησαν και εκλύσαν το νησσίν· πόσες εμείναν χήρες και ορφανοί και εις το διακόνιον από τους Γενουβήσους* Μαχ. 392^{8-9} (το χωρίο εσφαλμ. στο ά. *εκλύω*).

κλυστέριος, επίθ., βλ. *κλυστήριος.*

κλυστήρι(ο)ν το, Σταφ., Ιατροσ. 1^{18-9}, 8^{218}, Ιατροσ. κώδ. ψϟη', Αιτωλ., Μύθ. 30^{7}· *γ κ λ υ σ τ ή ρ ι,* Ιατροσ. κώδ. ι'· *γ λ υ σ τ ή ρ ι (ν),* Ιατροσ. κώδ. κθ', μα', νς', Φορτουν. (Vinc.) Α' 175· *ε γ κ λ υ σ τ ή ρ ι,* Ιατροσ. κώδ. ι', ξδ', ρλβ', ρνα', ρνδ', τλς', κ.α.· *ε γ κ λ υ σ τ ή ρ ι (ο) ν,* Ιατροσ. κώδ. κγ', λα', λθ', μβ', νβ', τλζ'· *ε γ λ υ σ τ ή ρ ι,* Ιατροσ. κώδ. νη', σιε'· *ε γ λ υ σ τ ή ρ ι (ο) ν,* Ιατροσ. κώδ. με', χξς'.

Το μτγν. ουσ. *κλυστήριον*. Ο τ. *γλυστήρι* στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Β' 83). Ο τ. *εγκλυστήρι* στο Somav. Τ. *αγκλυστήρι* στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Andr., Lex., λ. *κλυστήρ* και Buturas, Glotta 5, 1914, 189). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ., λ. *κλυστήρ*).

Κλύσμα: *ένα ζεστό γλυστήρι τση βάνω κάτω να μπορεί τον πόνο να τση σύρει* Φορτουν. (Vinc.) Α' 167· *Τροφήν και εγκλυστήριν εις την αυτήν ανάγκην της πέτρας* Ιατροσ. κώδ. λγ'.

κλυστήριος, επιθ.· *κ λ υ σ τ έ ρ ι ο ς.*

Από το ουσ. *κλυστήρ.*

Που χρησιμοποιείται σε κλύσμα· καθαρτικός: *δος...βοτάνην κλυστερίαν μετά λευκού του ωού και μέλιτος...μίξας διά στόματος έχειν* (ενν. *τον ιέρακα*) Ορνεοσ. αγρ. 541^{14}.

κλύστρα· *κλύστρες,* Σαχλ. Β′ (Wagn.) PM 483, εσφαλμ. γρ. αντί *κρίστρες* (διόρθ. Ξανθ., Βυζαντίς 1, 1909, 358· ο Papadimitriu [Σαχλ., Αφήγ. σ. 220-3] είχε προτείνει *κρίτρες*).—Βλ. ά. *κρίτρια.*

κλω, βλ. *κλείω* (I).

κλωβί(ο)ν το, βλ. *κλουβίον.*

κλωβός ο, Βίος Αλ. 4387.

Το μτγν. ουσ. *κλωβός.* Η λ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Κλουβί: *σιδηρούν προσέταξα κλωβόν γενέσθαι τάχος* αυτ. 4356.

κλωθογυρίζω, Σπαν. (Ζώρ.) V 151, Περί ξεν. Α 428, Αλφ. 14^{8}, Αλφ. καταν. 8.

Από τα *κλώθω* και *γυρίζω.* Η λ. στο Somav. και σήμ.

I Ενεργ. **Α′** Μτβ. **1**) Στριφογυρίζω, μεταστρέφω, αλλάζω: *τροχός έν' και γυρίζει, τούς ανεβάζει σήμερον αύριον κλωθογυρίζει* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 103· *που το εκλωθογύρισεν* (ενν. *η τύχη*) *το πράγμα που το φέρνει* Χρον. Τόκκων 1080. **2**) Περικυκλώνω: *μ' εκλωθογυρίσασιν θλίψες πολλές και πόνοι* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 12· *γροικώντα οι Γενουβήσοι πως ήτον απεζοί με ολλίγους λας εκλωθογυρίσαν-τους· κ' εστάθησαν εις τον πόλεμον* Μαχ. 500^{4}. **Β′** Αμτβ. **1**) Μεταστρέφομαι, αλλάζω: *είδες του χρόνου το άστατον, το πώς κλωθογυρίζει* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 626. **2**) Τριγυρίζω, περιφέρομαι: *Ήλθε ως δράκος φοβερός κ' εκεί κλωθογυρίζει* Αλεξ. 189. **3**) Ελίσσομαι, χειρίζομαι: *καθάρια εξεπλήττω το πώς εκλωθογύρισαν και κάτω και απάνω* Χρον. Τόκκων 3042. **II** (Μέσ.) στρέφομαι, περιστρέφομαι: *όταν κλωθογυριστώ και ιδώ-σε, περιστέριν* Πουλολ. (Τσαβαρή) 521.

κλωθογύριστος, επιθ., Πωρικ. Ρ 107^{17}, Πωρικ. V 88.

Από το *κλωθογυρίζω.*

Μπερδεμένος, ασυνάρτητος: *να λέγουν λόγια κλωθογύριστα ως δαιμονιζόμενοι* Πωρικ. Ζ 40.

κλώθω, Λίβ. Sc. 1196, 3110, 3221, Λίβ. Esc. 2519, Λίβ. Ν 2031, 3692, Δούκ. 409^{4}, Θησ. Ι′ [32^{2}], Γεωργηλ., Βελ. 208, Συναξ. γυν. 714, Ζήνου, Βατραχ. 305, Πεντ. Έξ. XXXV 25, Κυπρ. ερωτ. 104^{33}, Πανώρ. Β′ 25.

Το αρχ. *κλώθω.* Η λ. και σήμ.

I Ενεργ. **Α′** Μτβ. **1α**) Κλώθω: *να κάθουνταιν στα σπίτια-τους να κλώθουν, να κεντούσι* Διγ. Ο 2909· *ήκλωθε τόσα ονόστιμα κ' έτσι πολλά 'πιτήδεια* Πανώρ. Β′ 97· **β**) στρίβω: *οίων κλώσας έντερα εποίησε τας κόρδας* Διγ. Ζ 1805. **2**) Γυρίζω, περιστρέφω, στρέφω: *έδραμον εις τον Χρόνον ...να τον παρακαλέσω όπως να κλώσει τον τροχόν να μεταβηματίσω* Λόγ. παρηγ. Ο 458· *βλέπεις τον χρόνον έκλωσεν απάρτι τον καιρόν-του* Λίβ. Esc. 4268. **3**) Καταβροχθίζω: *αφού δέ κλώσει το τυρίν και τα χορδοκοιλίτσια*

Προδρ. IV 54· *αυτός γαρ εμπουκώνεται, κλώθει την μαγειρίαν* Προδρ. IV 68. **Β′** (Αμτβ.) ορίζω, καθορίζω: *διά του πολέμου την φοράν το πώς να κλώσει η μοίρα* Λίβ. Sc. 1146· *να κλώσει η τύχη κατ' εμού να νικηθώ εις την μάχην* Λίβ. Ρ 934. **II** Μέσ. **1**) Στρίβομαι: *ορών ως ήδη τα της τύχης νήματα αντιστρόφως κλώθονται* Δούκ. 193^{21}· *ωσάν είν' τα μαλλία-σου κατάκλωστα κλωσμένα έτσ' έναιν και η αγάπη-σου παντού περιπλεγμένη* Ερωτοπ. 396. **2**) Μπλέκομαι, περιπλέκομαι: *οι κλώνοι-του είναι κόκκινοι και φυλλωτά κλωσμένοι* Διγ. (Trapp) Esc. 1633. **3**) Ορίζομαι, καθορίζομαι: *της μοίρας-μου το άστατον κατάδικά-μου εκλώσθη* Λίβ. Ν 2211· *Κλώσμα της τύχης δυστυχές εκλώσθη-μου και μοίρας* Καλλίμ. 703.

κλωνά η, βλ. *κλωνιά.*

κλώναξ ο.

Υποκορ. του ουσ. *κλων.* Η λ. στον Ησύχ. (L-S).

Κλωνάρι: *Συμφύτου κλώνακας συν ταις ρίζαις και ρέον Ποντικόν αμφότερα μίξας έψει μετά ύδατος* Ιερακοσ. 474^{20}.

κλωναράκι το.

Από το ουσ. *κλωνάρι* και την κατάλ. *-άκι.*

Κλωναράκι: *στα κλωναράκια τω δεντρών εσμίγαν κ' εφιλούσα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε′ 780.

κλωνάριον το, Λίβ. Ρ 2508, Αχιλλ. L 488, Προσκυν. Ιεροσ. 406^{11}· *κ λ ω ν ά ρ ι,* Διγ. Α 2543, Φαλιέρ., Ιστ.² 602, Θησ. Ζ′ [57^{4}], Ch. pop. 400, Χούμνου, Κοσμογ. 160, 371, Δεφ., Λόγ. 367, Πεντ. Γέν. XL 10, Αιτωλ., Μύθ. 40^{5}, Ερωφ. Πρόλ. 105, Ε′ 169, 354, Πιστ. βοσκ. V 6, 338, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 658, Β′ 405, Θυσ.² 379, Σουμμ., Παστ. φιδ. Πρόλ. [99], Α′ [306, 1091], Δ′ [347, 885], Ζήν. Πρόλ. 58, Β′ 143, 249, Γ′ 236· *κ λ ω ν ά ρ ι ν,* Λόγ. παρηγ. L 529, Λίβ. Sc. 2788, Λίβ. Esc. 2509.

Από το ουσ. *κλων* και την κατάλ. *-άριον.* Η λ. στα Γεωπονικά και σε Γλωσσάρ. (L-S, λ. *κλων*). Ο τ. *κλωνάρι* και σήμ.

1) Κλαδί: *το σπαθί-του εκρέμασεν εισέ δεντρού κλωνάρι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 810· *εις τα κλωνάρια-του έβλεπες να κάθονται πουλία* Λίβ. Sc. 1368· *της ψυχής-μου είσαι κλωνάρι, της καρδιάς-μου αναδενδράδι* Ch. pop. 169· *Κλωνάρι πόθου εις την εμήν εφύτρωσε καρδίαν* Λίβ. Esc. 3941. **2**) Κλωνάρι στεφανιού (εδώ από χρυσό): *των αγίων στέφανα με τα μαργαριτάρια και με τ' αργυροχρύσινα κυκλοφερή κλωνάρια* Παΐσ., Ιστ. Σινά 666. **3**) Γόνος (κυρίως ευγενούς καταγωγής), «βλαστάρι»: *Ήρχισε κ' εμεγάλωνε το δροσερό κλωνάρι κ' επλήθαινε στην ομορφιά, στη γνώση και στη χάρη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 57· *Το τέκνο-του..., το μοναχό κλωνάρι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ′ 797· *Τούτον τον νέον ήρωα, που ήτον χρυσό κλωνάρι* (παραλ. 1 στ.), *στον κόσμον εγεννήσασιν άρχοντες τιμημένοι* Λίμπον. 99· *ετούτα τ' άξα-σου παιδιά και φημιστά κλωνάρια* Ροδολ. (Μανούσ.) Δ′ [90]. **4**) Παρακλάδι, παραπόταμος: *κατάριζα του δενδρού πηγάδιν αναβλύζει κ' υπέκλυσεν τα τέσσερα του ποταμού κλωνάρια* Διγ. (Trapp) Esc. 1622. **5**) Απόληξη: *από την ρίζαν-του έβγαινε ένας μέγας στύλος ωσάν σεργούτσι καθολικό με τα κλωνάρια-του* Συναδ., Χρον. 32.

κλωνιά η· *κ λ ω ν ά,* Σουμμ., Παστ. φιδ. Α′ [1196], Ζήν. Γ′ 279.

Από το ουσ. *κλωνί.* Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β′).

Κλωστή: *η βασιλειά εις μια κλωνά κρέμεται για να πέσει* Ζήν. Δ' 38· *Συχνά μιας σταυρωτής κλωνάς την άκρη-της δαγκάνεις και με το χέρι το ζερβί την άλλη-τσ' άκρη πιάνεις* Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [1193].

κλωνίν το, Κυπρ. ερωτ. 97^{26}.

Το ουσ. *κλωνίον,* που απ. στο Θεόφραστο (L-S, λ. *κλων*). Η λ. και σήμ.

Κλαδί: *Τώρα τα δέντρη... εις τα κλωνιά-τους τον καρπόν φορτώννουνται* αυτ. 97^{8}.

κλωνοκοπώ, Φυσιολ. (Zur.) II 2^{4-5}.

Από το ουσ. *κλώνος* και το *-κοπώ,* αν δεν πρόκειται για το *κλονοκοπώ‹κλόνος.*

Χτυπώ τα κλωνάρια, ραβδίζω: *είπαν-με θερίζουν το σιτάρι και την ελιάν κλωνοκοπούν* Ch. pop. 52· *την καρυάν κλωνοκοπούσιν και τα φύλλα ρίπτουν κάτω* Χρησμ. Χ 18.

κλώνος ο, Διγ. (Trapp) Gr. 2225, Διγ. Ζ 2506, 2630, 3800, Διγ. (Trapp) Esc. 1633, Πουλολ. (Τσαβαρή) 97 (κριτ. υπ.), Ερωτοπ. 266, Λίβ. Ρ 1063, Λίβ. Esc. 108, Λίβ. (Lamb.) Ν 128, Αχιλλ. L 745, Θησ. Γ' [6^{5}], Ch. pop. 528, 529, Απόκοπ.[2] 47, Πανώρ. Πρόλ. 56, Γ' 609, Διγ. Ἀνδρ. $371^{13,14}$, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 210, Ευγέν. 626.

Από το ουσ. *κλωνί* (Ανδρ., Λεξ.). Η λ. σε Γλωσσάρ. και σε επιγρ. του 3.-4. αι. (L-S Suppl.).

1) Κλωνάρι, κλαδί: *εις κλώνον δένδρου ήκουσα πουλιά, τρυγόνια δύο* Λίβ. Ρ 109· *οι μέν ψιττακοί έκαμαν φωλέας εις τους κλώνους* Διγ. Ἀνδρ. 375^{2}· *δένδρον πολλά παράξενον κ' είχεν κλιτούς τους κλώνους* Λόγ. παρηγ. Ο 535· *Τα μήλα, τα δαμάσκηνα, τα κίτρα, τα νεράντζια από τους κλώνους κρέμονται* Ch. pop. 221. **2**) Δροσερότητα, άνθηση· (εδώ) παρθενία: *να φα το πρικοφάρμακον αντάμα με τον πόνον, διατί έφθειρε της κορασιάς τον ζαχαράτον κλώνον* Περί γέρ. 130.

κλωπικώς, επίρρ.

Από το επιθ. *κλωπικός.* Για τη λ. βλ. Λαμψίδη [Πανάρ. σ. 18-9].

Με πονηριά, με τέχνασμα: *κατά την ημέραν των Φώτων επιάσθη η Γόλαχα παρά των Τούρκων κλωπικώς* Πανάρ. 77^{4}.

κλώσμα(ν) το, Λόγ. παρηγ. L 740, Καλλίμ. 703, 1635, Λίβ. Sc. 3219, Χρον. Τόκκων 3708, Ch. pop. 840.

Το μτγν. ουσ. *κλώσμα.* Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) και στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 596).

1) Κλώσιμο, γύρισμα· (κατ' επέκταση) μετατροπή, μεταστροφή: *Πολλά γαρ ένι αδύνατον άνθρωπον... την ειμαρμένην εκφυγείν και το τύχης κλώσμα* Βέλθ. 739· *ός αν τόν ουκ επέτυχε το τρόχωμα της Τύχης να τον τσακίσει εις κλώσματα και να τον βασανίσει* Λόγ. παρηγ. Ο 451· *Φοβείσθε και τα κλώσματα της ασυστάτου τύχης* Λόγ. παρηγ. Ο 754· *οπόταν έλθει συννεφία, χειμών και σκοτεινάδα* (παραλ. 3 στ.)...*ουδέν φωτίζει* (ενν. *ο ήλιος*) *ως έφεγγεν διά του καιρού το κλώσμα* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 919. **2**) (Προκ. για ποταμό) στριφογύρισμα: *εσύ 'σαι ο ποταμός ο χρυσομελιτάρης, οπού έχει κλώσματα πολλά* Ερωτοπ. 556. **3**) Μέριμνα, στενοχώρια: *κλώσμαν αν είχε δύσκολον ο νους-μου ουκ ενθυμάτον* Λίβ. Ν 2207.

κλωσσαρέα η.

Από το ουσ. **κλωσσάρις* (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 263). Τ. *κλωσσαρά* στο Βλάχ.

Κλώσσα: *και τύχει και η κλωσσαρέα και ουδέν τα επιμελείται* (ενν. *τα πουλία*) Πουλολ. (Τσαβαρή) 390.

κλωστάτα, βλ. *κλοτσάτο(ν).*

κλωστάτο(ν) το, (Ι), Gesprächb. 32^{514}.

Από το ουσ. *κλωστή* (Βλ. Vitti, Κρ. Χρ. 14, 1960, 195, όπου ερμηνεία Λ. Πολ.) και την κατάλ. *-άτον.*

(Πιθ.) μπλέξιμο, μπέρδεμα: *όταν ιδεί η πολιτική καλά και εντροπιάσθη κ' εμάθα τα κλωστάτα-της και ιδεί κ' εκαταπιάσθη* Σαχλ. Ν 285.

κλωστάτον, (ΙΙ)· *κλωστάτα,* Προδρ. ΙΙΙ 295d (χφ. g) (κριτ. υπ.), πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *κλοτσάτα.*—Βλ. ἀ. *κλοτσάτο(ν).*

κλωστή η, Θησ. Ι' [32^{3}], Συναξ. γυν. 524, Ερωφ. Β' 446, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1301, Ε' 467, Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [132], Φορτουν. (Vinc.) Γ' 390.

Το θηλ. του επιθ. *κλωστός* ως ουσ. Η λ. στο Du Cange και σήμ.

Κλωστή: *εις μια μπαμπακερή κλωστήν η ζήση-μου εκρεμάστη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1354· *φορέματα τά ένι πλουμιστά με το μετάξιν και απού κλωστή* Ασσίζ. 494^{29}.

κλώστης ο.

Από το *κλώθω* (Πβ. και L-S, λ. *κλωστής*). Η λ. και σήμ.

Ρόκα: *Αρκίτα, φίλε ακριβέ, θεοί να αποβλέπουν ο κλώστης οπού εκλώστηκεν σε σεν πολλά ολίγον να μην την σπάσει την κλωστήν* Θησ. Ι' [32^{2}].

κλωστός, επίθ., Πεντ. Ἐξ. XXVI 1, XXXVI 8.

Το αρχ. επίθ. *κλωστός.* Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Κλωσμένος: *να κάμεις κουρτίνα γεράνιο και οξύ και πυρνοκόκκατο και λίνο κλωστό* αυτ. XXVI 31· *όλα τα πλεχτά της αυλής λίνο κλωστό* αυτ. XXXVIII 16.

κλώστρα η, Λίβ. Ν 2212· *κ λ ώ σ τ ρ ε α,* Λίβ. Sc. 1379, Λίβ. Esc. 2520 (κριτ. υπ.)· *κ λ ω σ τ ρ έ α,* Λίβ. Esc. 4366.

Θηλ. του ουσ. *κλώστης.* Οι τ. κατ' αναλογ. θηλυκών σε *-έα.* Η λ. και τ. *κλώστρια* στο Somav. Η λ. και σήμ. στο κρητ. και ποντιακό ιδίωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β' και Παπαδ. Α., Λεξ.).

1) Αδράχτι· (εδώ μεταφ.) η μοίρα: *η κλώστρα η μυριοπώδυνος εκύλισεν του χρόνου* Λίβ. Ρ 1067· *πάλιν η κλώστρα η μοίρα-μου κατ' εδικού-μου εγέρθην* Φλώρ. 1001. **2**) Ιμάντας(?) (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ Δ' 401-2, καθώς και Ξανθ., Μελετ. 233): *το δερμάτιν-μου κάμνει μεγάλας χρείας* (παραλ. 1 στ.), *παπούτσια, υποδήματα, φελλάρια και κλώστρας* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 515.

κνέζης ο, Αρσ., Κόπ. διατρ. [963], Μικρ. χρον. Yale 70v, Βίος Δημ. Μοσχ. 731, Ιστ. Βλαχ. 920· *κ ν έ σ η ς,* Αρσ., Κόπ. διατρ. [603].

Το σερβικό knez. Η λ. στο Du Cange.

Τίτλος Σέρβου ή Ρώσου ηγεμόνα: *'Ετους...εδιάβην αυτός ο σουλτ(άν) Μουράτ(ης) Σερβίαν εις τον κνέζην Λάζαρην* Μικρ. χρον. Yale 70r· *Βλαντιμερίου Μόσχοβου και πάσης της Ρωσίας* (παραλ. 2 στ.) *άρχοντες και αρχόμενοι του παλατίου όλοι και κνέζηδες, βοϊβόντηδες της βασιλείας όλοι* Αρσ., Κόπ. διατρ. [1210].

κνέσης ο, βλ. *κνέζης*.

κνήθω.

Το *κνήθομαι*, που απ. στον Αριστ. Η λ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex.).

I (Ενεργ.) ξύνω: *ας έκνηθες την λέπραν-σου και ας ήφηνες εμέναν* Προδρ. I 105. **II** (Μέσ.) ξύνομαι: *μη τρίβεσαι, μη κνήθεσαι, μη περισσοψωρίζεις* Προδρ. III 47.

κνηκάτος, επίθ.

Από το ουσ. *κνήκος* και την κατάλ. -*άτος*. Η λ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex. και Παπαδ. Α., Λεξ.).

Που είναι βαμμένος με κνήκο (χρώμα ανάμεσα στο κόκκινο και το κίτρινο): *το μεγαλογράμματον ιμάτιν το κνηκάτον* Προδρ. I 60.

κνήκος ο.

Η λ. στο αρσ. γένος στο Θεόφραστο.

Είδος φυτού με βαφικές ιδιότητες: *η Μαξιμώ...εκαβαλίκευεν άλογον άσπρον ωσάν χιόνι και τα τέσσαρά-του ονύχια ήσαν βαμμένα με τον κνήκον* Διγ. Άνδρ. 394^{28}.

κνήμη η.

Το αρχ. ουσ. *κνήμη*. Η λ. και σήμ.

1) Περικνημίδα: *κνήμας Βαβυλωνίους προσδεδημένος ασφαλώς δοκίμῳ τε χρυσίῳ* Βίος Αλ. 3417. **2**) Πόδι, στήριγμα: *άβατος δ' ην ο ποταμός· και τούτον γεφυρώσας κνήμαις, ψαλίσι σιδηραίς επάνω τούτου βαίνειν εκέλευσε το στράτευμα* αυτ. 3068.

κνημία η· *κ λ η μ έ α,* Σπανός (Eideneier) Α 511· *κ λ η μ ί α.*

Το αρχ. ουσ. *κνημία*. Οι τ. από ανομοίωση. Ο τ. *κλημέα*<*κλημία* αναλογ. με ουσ. σε -*έα*. Τ. *κλημιά* και σήμ. στη Θράκη (Βλ. Χατζιδ., Αθ. 29, 1917, 220 και Αντιχάρ. Ανδρ. 223, λ. *κλημνιά*) και στη Βέροια (Σβαρνόπ., Γλωσσ. Βερ. 42, λ. *κλιμιά*).

Ακτίνα ή τμήμα του στεφανιού της ρόδας αμαξιού (Εσφαλμ. στον Eideneier [Σπανός σ. 301]): *εις τ' αμάξι να σε κάτσουν και τ' αμάξιν άνω-κάτου και η κλημία εις τον κώλοσου* αυτ. Β 203.

κνήσμα το.

Η λ. στον Ιπποκράτη. Λ. *κνήσμα(ν)* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) και στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 596).

Ερεθισμός του δέρματος, φαγούρα: *Περί κνήσματος* (έκδ. *κνίσματος*) Ιατροσ. κώδ. ωλ'.

κνησμώδης, επίθ.

Η λ. στον Ιπποκράτη.

Που προκαλεί φαγούρα: *Η κνησμώδης και ψωρώδης επιγενομένη διάθεσις αυτόν τοις όνυξι και τῳ ράμφει καταναγκάζουσα ως πολέμιον χρήσθαι* Ιερακοσ. 470^{28}.

κνίδη η, Ιερακοσ. 431^{8}.

Η λ. στον Ιπποκράτη. Τ. *κνίδα* στην Πελοπόννησο (Andr., Lex., λ. *κνίδη*).

Τσουκνίδα: *Κνίδης κόκκους δεκαπέντε τρίψας καλώς δίδου μετά κρέως φαγείν εις μέρη τρία* αυτ. 385^{29}.

κνίζω, (I), Φυσιολ. (Offerm.) M $157^{5,7,10}$.

Το αρχ. *κνίζω*.

1) Ξύνω κ.: *Κνίζεται ουν το συκάμινον τη πρώτη ημέρᾳ, τη δε τρίτη παριστάνεται και τροφή γίνεται πάντων* Φυσιολ. (Offerm.) M 157^{14}. **2**) Κεντώ, πληγώνω κάπ.: *ο Κύριος ημών Ιησούς Χριστός κνισθείς την πλευράν* Φυσιολ. 367^{14}.

κνίζω, (II)· *κνίσον*, Ασσίζ. 386^{22}, εσφαλμ. γρ. αντί *αν ίσως*.

κοβερν-, βλ. *γκουβερν-* και *κουβερν-*.

κογκέστα η, Δωρ. Μον. XXII (έκδ. *κοντότας*· διορθώσ.)· *κ ο γ κ ί σ τ α,* Χρον. Μορ. P 1023· *κ ο υ γ κ έ σ τ α,* Χρον. Μορ. H 1859, 2452, 7877, Χρον. Μορ. P 92.

Το μεσν. γαλλ. conquest (Gr. d'Hauterive, Dictionn.).

Κατοχή: *οι καβαλάροι όπου κρατούν προς ένα φιε ο καθένας* (παραλ. 1 στ.)· *ωσαύτως και τους λέγουσιν σιργέντες της κουγκέστας* Χρον. Μορ. H 1988· *το θανατικόν... ήρχιζεν, εσταμάτιζεν με του Θεού την χέραν* (παραλ. 1 στ.)· *έπαυε και ο πόλεμος, του Χάρου η κουγκέστα* Γεωργηλ., Θάν. 373.

κογκεστίζω, Χρον. Μορ. P 1510· *κ ο υ γ κ ε σ τ ί ζ ω,* Χρον. Μορ. H 1395, 1510, 2021, 2078, 2567.

Το μεσν. γαλλ. conquester (Gr. d'Hauterive, Dictionn.).

Κυριεύω, κατακτώ: *εκείνος να έλθει εις Ρωμανίαν του να έχει κουγκεστίσει κάστρη και χώρας* Χρον. Μορ. H 1382· *Έποικεν γαρ κ' εχτίσεν-το* (ενν. *το κάστρο*) *κ' εκαταϊστόρισέν-το, το πώς εκουγκεστίσασιν οι Φράγκοι την Συρίαν* Χρον. Μορ. H 8085.

κογκίστα η, βλ. *κογκέστα*.

κογκλουντέρω, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 159· *κ ο γ κ λ ο υ δ έ ρ ω.*

Το ιταλ. *concludere*.

Συμπεραίνω: *κογκλουδέρω μοναχάς το πως τον κόπο χάνω να τ' αρμηνεύγω δασκαλιές* Κατζ. Δ' 122.

κόγκος ο, βλ. *κόγχος*.

κόγχη η, Παΐσ., Ιστ. Σινά 1234· *κ ό χ η,* Πεντ. Έξ. XXVI 23, XXXVI 28, Διγ. Άνδρ. 399^{6}.

Το αρχ. ουσ. *κόγχη*. Η λ. και ο τ. και σήμ.

1) Εσοχή, κοίλωμα, κόγχη: *ο ήλιος, οπόταν ανατέλλει, εκπέμπει την ακτίναν-του στην κόγχην του βημάτου* Παΐσ., Ιστ. Σινά 315. **2**) Γωνιά: *εις τες κόχες εδώ κ' εκεί τον έβλεπες να φεύγει* Μαρκάδ. 592.

κόγχος ο, Φυσιολ. (Zur.) $LI^{9,12}$, Φυσιολ. 366^{16}· *κ ό γ κ ο ς,* Φυσιολ. (Zur.) LI^{6}.

Το αρχ. ουσ. *κόγχος*.

κογχύλη η.

Το μτγν. ουσ. *κοχύλη*.

Κοχύλι για την παρασκευή της πορφύρας: *είχεν το στόμα-της μικρόν ωσάν το δακτυλίδι, τα χείλη-της λιγνούτσικα ωσάν χρυσή κογχύλη* Μαρκάδ. 44.

κοδάρδος, επίθ.

Το ιταλ. codardo (Nourney, Lat. Ital. 117).

Δειλός: Κατζ. Κατάλ. Προσώπων.

κοδέτα, βλ. *κουδέτα*.

κοδιμέντο(ν) το· *κουδιμέντο(ν)*· *κουδουμέντο(ν)*, Προδρ. III 76 (χφφ. CSA) (κριτ. υπ.).

Το λατ. condimentum (Τριαντ., Άπ. Α' 374, 381, 424). Η λ. στον τ. *κοδίμεντον* τον 6. αι. (Lampe, Lex.). Τ. *κοδούμεντον* στο Somav.

Άρτυμα· μαϊντανός· (εδώ μεταφ.) **α**) κάτι με δευτερεύουσα σημασία: *Μη ουν αποχωρίσεις-τους* (ενν. *τους στίχους*), *μηδ' αποπέμψεις μάλλον, ως κοδιμέντα δέξου-τους ποσώς αν ου μυρίζουν και φιλευσπλάγχνως άκουσον άπερ ο τάλας γράφω* αυτ. I 13· **β**) (εδώ) κακογραφία: *Αυτός ψηφίζει πάντοτε και γράφει στρογγυλούτσικα, συ δέ ψηφίζεις φάβατα και γράφεις κουδιμέντα* αυτ. III 76 (χφ. Η) (κριτ. υπ.).

κοδιμεντόσπορος ο· *κουδουμιτόσπορος*.

Από τα ουσ. *κοδιμέντο—κουδουμέντο* και *σπόρος*. Ουδ. *κουδουμεντόσπορον* στο Somav.

Σπόρος μαϊντανού: *εις το φαν-της και να βάλουν μαλαθόσπορον, κουδουμιτόσπορον* Ιατροσ. κώδ. σκβ'.

κοδόμεντος ο.

Από το ουσ. *κοδιμέντον*.

Μαϊντανός: *Να ποίσει(ς) εις ένα σοχπέτι να φυτρώσ(ει) ευθύς κοδόμεντος* Ιατροσ. κώδ. χθ'.—Η λ. στον τ. *κουδούμεντος* ως προσωποπ.: *Κουδούμεντε και Δαύκο και Σέλινε* Πωρικ. V 48.

κοθλός, επίθ.· *κοχλός*, Στάθ. (Martini) Γ' 381.

Πιθ. από το ιταλ. coglione ή το βεν. cogion. Βλ. και Αλεξ. Στ., Αμάλθ. 8, τεύχ. 30, 1977, 76 σημ. 7.

Ανόητος, ηλίθιος: *δεν το γνώθουν οι κοθλοί, οι ξαναννιασμένοι* Φορτουν. (Vinc.) Β' 391· *δεν εντρέπεται η κοθλή να δώσει το παιδί-τζη 'νούς γέροντα σαν έναι αυτός;* αυτ. Δ' 427.

κοιλάς-δα η, Προσκυν. Ιεροσ. 405^{33}.

Το αρχ. ουσ. *κοιλάς*. Η λ. και σήμ.

Μικρή πεδιάδα που την κλείνουν βουνά, κοιλάδα: *Κατέβαινε τον ποταμόν εκ ταύτης της κοιλάδος υμνών το θείον όνομα της άγιας Τριάδος* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1665· *Εις την κοιλάδα Ιωσαφάτ, εις του Δαβίδ τους οίκους* Ρίμ. θαν. 67.

κοιλέντερο(ν) το· *κοιλιάντερο(ν)*, Τζάνε, Κρ. πόλ. 211^{22}· *κοιλιόντερο(ν)*, Αχέλ. 1476.

Από τα ουσ. *κοιλιά* και *έντερο*. Λ. *κολέντερον* σε Γλωσσάρ. (L-S Suppl., λ. *κολέντερον*). Η λ. και σήμ.

Έντερο: *κοίταζες κοιλέντερα και σάρκες κομματάκια* Τζάνε, Κρ. πόλ. 162^{24}.

κοιλιά η, Σπανός (Eideneier) Α 14, Πουλολ. Αθ. 178, Φυσιολ. (Legr.) 296, Μαχ. 679^{28}, Γεωργηλ., Θαν. 554, Κορων., Μπούας 63, Πεντ. Έξ. XXIX 17, 22, Λευιτ. I 13, XI 42, Αρ. V 21, 22, Δευτ. VII 13, XXVIII 18, Ερωφ. Ε' 247, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 2201, Γ' 81, Δ' 1049, Φορτουν. (Vinc.) Α' 238, 298, Β' 289, Γ' 522, Ε' 260, Διακρούσ. 114^{30}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 172^{20}, 512^{7}· *κοιλία*, Σταφ., Ιατροσ. 2^{42}, Κρασοπ. 33, Ασσίζ. 183^{18}, 184^{2}, Ελλην. νόμ. 583^{3}, Σπανός (Eideneier) Α 421, Ερμον. Χ 265, Ιατροσ. κώδ. ωπα', Πτωχολ. α 762, Απολλών. 763, Βεντράμ., Φιλ. 108, Αχέλ. 895, Αιτωλ., Μύθ. 135^{4}, κ.α.

Το αρχ. ουσ. *κοιλία*. Η λ. και σήμ.

1α) Κοιλιά: *Τον πρώτον που υπήντησεν με το σπαθί 'δωσέν-του και την κοιλιάν-του ήκοψεν κ' εις δυο εχώρισέν-του* Διγ. Ο 1950· *εάν είχα έναν σκλάβον ή μίαν σκλάβαν απού ήτον εδρωπική, τουτέστιν είχεν την κοιλίαν παχείαν* Ασσίζ. 183^{16}· *Εις τόσον πόλεμον φρικτόν, μεγάλον που εμπήκαν, που στην κοιλιά της μάννας-των και τα παιδιά σχισθήκαν* Διακρούσ. 90^{6}· *πού 'ναι τα σπίτια τα ψηλά Αλκμήνης της δροσάτης που νύκτα τριπλή ηθέλησε να φουσκωθεί κοιλιά-της;* Θησ. Δ' [14^{8}]· **β**) το περιεχόμενο της κοιλιακής χώρας: *να ευρεί νερόν από γιστέρνα, διατί ένι στητικόν νερόν και σταίνει την κοιλίαν* Χρον. Μορ. Η 8202· *Χέρια και πόδια να δεις που κείτουνταν στο χώμα, κοιλιές, αντεροσήκωτα έξω απού το σώμα* Διακρούσ. 80^{22}· **γ**) στομάχι: *η κοιλιά-μου ηυκαίρησεν από την αφαγίαν* Προδρ. I 259· *την κοιλίαν-σου ουκ ημπορείς ψωμίν να την χορτάσεις* Πουλολ. (Τσαβαρή) 252· *ο κάτης εβουλήθηκε... να μας εφάγει τσι ελεεινούς, να θρέφει την κοιλιάν-του* Κάτης 108· **δ**) σωθικά· ψυχή: *είχε το φαρμάκι μέσα εις την κοιλίαν-του φυλαμένον κατά του πατριάρχου* Ιστ. πατρ. 130^{8-9}· *μίσησέν-τους ο Θεός..., επήρεν-τους ο διάβολος κ' εμπήκεν στες κοιλιές-των* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 323. **2**) (Προκ. για πλοίο) ύφαλα: *στην κοιλίαν του καραβιού, στον βρόμον εκατέβη* Απολλών. 620· *εις την κοιλιάν του καραβιού ανέβηκεν η κόρη* Απολλών. 663. Έκφρ. *κοιλία Άδου*=ο κάτω κόσμος: *Εκ κοιλίας Άδου εφώναζεν και δεν τον ακούσαν* Σπανός (Eideneier) Α 137.

κοιλιακός, επίθ., Σπανός (Eideneier) Α 436, Χρον. Μορ. Η 8200.

Το μτγν. επίθ. *κοιλιακός*. Η λ. και σήμ.

Σχετικός με την κοιλιά και τα έντερα: *Θανατωδέστερα τούτων τα των κοιλιακών και υστερικών διαθέσεων έσονται* Ωροσκ. 41^{10}· *επανέζευξε καταλιπών Τούρκους..., τους μέν... σφαγέντας, τους δέ κοιλιακῷ νοσήματι* Δούκ. 407^{31}.

Το ουδ. του επιθ. ως ουσ.=τύφος: *Εάν γένηται από κανέναν ριζικόν ότι είς-μου σκλάβος...να ηστένησεν απού κοιλιακόν* Ασσίζ. 182^{5}· *το κοιλιακόν τους ηύρηκεν κι' απόθαναν οι πλέω* Χρον. Μορ. Η 7206.

κοιλιάντερο(ν) το, βλ. *κοιλέντερον*.

κοιλιάρης, επίθ.· ουδ. *κοιλιάριν*.

Από το ουσ. *κοιλιά* και την κατάλ. *-άρης*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *κοιλάρης*).

Που έχει μεγάλη κοιλιά: *το μέν γαρ πέφυκεν* (ενν. *το σώμα*) *τυφλόν...* (παραλ. 1 στ.), *το μέν παχύν, το μέν χοντρόν, το μέν, λέγω, κοιλιάριν* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2968· *ο Περσίλοχος ην μέσος και χοντρός και κοιλιάρης* Ερμον. Δ 236.

κοιλιοδουλεία η· *κοιλιοδουλειά.*

Από τα ουσ. *κοιλιά* και *δουλεία.*

Λαιμαργία: *κοιλιοδουλειάν και λαιμαργιάν λέγει-σου να αφήσεις* Γεωργηλ., Θαν. 534.

κοιλιόδουλος, επίθ., Ιστ. Ηπείρ. XI[10].

Από τα ουσ. *κοιλιά* και *δούλος.* Η λ. τον 7. αι. (Lampe, Lex.) και σήμ.

Λαίμαργος: *τις οίδε κοιλιόδουλον, σπάταλον και ν' αγιάσει...;* Γεωργηλ., Θαν. 552· *να ζιούσιν οι κοιλιόδουλοι ως έναι η όρεξή-των* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 323.

κοιλιόντερο(ν) το, βλ. *κοιλέντερον.*

κοιλιοπονώ, Πεντ. Δευτ. XXXII 18· *κοιλοπονώ.*

Από το ουσ. *κοιλιά* και το *πονώ.* Η λ. τον 7. αι. (Lampe, Lex.). Ο τ. και σήμ.

Γεννώ με πόνους της κοιλιάς: *αύξαινε και εις εκείνον η αγάπη της Αμμίας,* **διότι τον** *έβλεπεν ωσάν να τον ήθελεν κοιλοπονήσειν ατή-της* Ροδινός (Βαλ.) 209.

κοιλιοπρήστης ο, Πωρικ. Ρ 106[22], Πωρικ. Απ. 22.

Από το ουσ. *κοιλιά,* το *πρήζω* και την κατάλ. *-της.*

Που φέρνει φούσκωμα στην κοιλιά: *Φάσουλον τον κοιλιοπρήστην* Πωρικ. V 29.

κοιλιοχορδοφάσα, επίθ.

Από το ουσ. *κοιλιόχορδα* (Για τη λ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε΄ 56) και τον αόρ. του **τρώγω** *(-φάγουσα)-φάουσα)-φάσα).*

Που καταβροχθίζει κοιλιές και έντερα: *μαγγαναρέα, μιαρή, κοιλιοχορδοφάσα* (ενν. *συ, η αλωπού*) Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 286.

κοιλοπονώ, βλ. *κοιλιοπονώ.*

κοίλος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *κοίλος.* Η λ. και σήμ.

(Προκ. για σκεύος ή τόπο) βαθουλός: Ιερακοσ. 445[173], 512[14].

Το θηλ. του επίθ. ως ουσ.=κοιλάδα: *τας νάπας και τας κοίλας τε και φάραγγας διώκει* Φυσιολ. (Legr.) 75.—Το θηλ. ως τοπων.: Πορτολ. Α 253[15].

κοιλούλα η.

Από το ουσ. *κοιλιά* και την κατάλ. *-ούλα.*

Κοιλιά (χαϊδευτικά): *να βρω λαγούς και πέρδικες, κατσίκια και καπόνους να πρήξω την κοιλούλα-μου* Κατζ. Ε΄ 248.

κοίλωμα το· *κοίλωμαν.*

Η λ. στον Αριστ. και σήμ.

Κούφωμα, βαθούλωμα: *το κοίλωμα του τάφου* Μάρκ., Βουλκ. 345[13]· *Εις άνθρωπον όταν σπάσει και ποίσει κοίλωμαν* Ιατροσ. κώδ. ρκγ΄.

κοιμηντήριον το, βλ. *κοιμητήριον.*

κοιμησιό το.—Βλ. και *κοιμητίο* το.

Από το *κοιμούμαι-κοίμησις* με επίδρ. ουδ. ουσ. σε **-ιό** (Πβ. **γένεσις-γενέσιον**) ή λιγότερο πιθ. από τον αόρ. *εκοίμισα-κοιμίσειν (το),* οπότε πρέπει να γραφεί με ι. (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β΄ 67). Πβ. και τ. *κοιμησιού* στη Μύκονο (Μάνεσης, ΛΔ 5, 1950, 123 και 128), καθώς και το ποντιακό *κοιμησίος* (ο) (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *κοιμησίος*).

Ύπνος: *Άφες το κοιμησιό, τώρα μηδέν κοιμάσαι* Τριβ., Ρε 239.

κοίμησις η, Παϊσ., Ιστ. Σινά 840.

Το αρχ. ουσ. *κοίμησις.* Η λ. και σήμ.

«Ύπνος» του θανάτου, θάνατος (Η σημασ. σήμ. προκ. για τη Θεοτόκο): **ίνα τι ανάξιον** *με έκρινας* (ενν. *Θεοτόκε Μαρία*)... (παραλ. 1 στ.) *του μη ιδείν σου την σεπτήν κοίμησιν;* αυτ. 219.

κοιμητάτο(ν) το, Ηπειρ. 232[3].

Από το ουσ. *μητάτον* (βλ. λ.) πιθ. με παρετυμολογική επίδρ. του *κοιμούμαι* (Βλ. Μουστοξύδη, Ελληνομνήμων 9, 1845, 516 σημ. 51).

Υποχρεωτική παροχή καταλύματος (σε στρατιώτες ή κρατικούς υπαλλήλους): *επιλείψει γαρ με διηγούμενον ο χρόνος περί...των αγγαρειών και των ζημιών και των δαρμών τον όλον χρόνον και άλλα τινά πάθη, ήγουν κοιμητάτα και πορνείας* αυτ. 219[12].

κοιμητήριον το, Ασσίζ. 223[20,24-5], Παϊσ., Ιστ. Σινά 1876· *κοιμηντήριον,* Ασσίζ. 474[4]· *κοιμητήρι,* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1378· *κοιμητήριν,* Μαχ. 30[11,13,21,36,39].—Βλ. και *σιμιντίριν.*

Η λ. σε επιγρ. του 4. αι. π.Χ. (L-S) και σήμ. στην Κύπρο. Ο τ. *κοιμηντήριον* πιθ. από επίδρ. της λ. *σιμιντίριν,* ο τ. *κοιμητήρι* στο Βλάχ. και σήμ. και ο τ. *κοιμητήριν* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

1) Τάφος, μνήμα: *ηύραν* (ενν. *οι Σαρακηνοί*) *εις την Οδηγήτριαν το κοιμητήριν του αγίου Τριφυλλίου και ανοίξαν-το και ηύραν τον άγιον του Θεού σωστόν* Μαχ. 34[14]. **2**) Νεκροταφείο: *δυσμόθεν του χωριού... έστι το κοιμητήριον ανδρών τε και θηλείων* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1868.

κοιμητίο το.

Από το *κοιμώμαι.* Πβ. λ. *κοιμηθιός* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Ύπνος: *ήτονε* (ενν. *ο Μουσουλμάνος*) *εις τα φαγία και εις τα πιοτά...και εις το κοιμητίο της μέθης* Χρον. σουλτ. 45[2].

κοιμίζω, Σπαν. Ρ 126, Λίβ. Sc. 647, Λίβ. Esc. 1752, Συναξ. γυν. 708, Κατζ. Β΄ 162.

Το αρχ. *κοιμίζω.* Η λ. και σήμ.

Α΄ Ενεργ. **1α**) Βάζω κάπ. να κοιμηθεί, κοιμίζω κάπ.: *αμμέ μοναύτα να μας φυλακίσεις άφαγους, άποτους!...και να μας κοιμίσεις ως γιον τους σκύλλους!* Μαχ. 396[24]· *Φαγόντες και ευφρανθέντες πάντων εκοίμισαν δε και τον γαμπρόν και την νύφην* Σπανός (Eideneier) Α 474· (με αντικ. το ουσ. *ύπνος*) *τον άνδραν από χου της γης εδημιούργησέν-τον και διά να κάμει την γυνήν ύπνον εκοίμισέν-τον* Συναξ. γυν. 87· *ως ήτον μαθημένα, να τα κοιμίσουν* (ενν. *τα παιδιά*) Τζάνε, Κρ. πόλ. 137[24]· *αυγή ποτέ ου κοιμίζει-τον, νύκτα ου καταπονεί-τον, η μέριμνά-του σφάζει-τον* Λίβ. Sc. 629· **β**) ξαπλώνω, πλαγιάζω κάπ.: *ουδέ πνοή ουκ εξήρχετο εξ αυτήν το παράπαν ως νεκρήν* (ενν. *την Ανδρομαθά*) *την εσήκωσαν..., εις κλινάριν ολόχρυσον ήραν, εκοίμισάν-την* Πόλ. Τρωάδ. 684· *Εις άκρον ήτον πλούσιον εκείνον το κιβούριν. Αφόν τα πάντα έποικαν, εκοίμισαν τον ήρων, εποίη-*

σαν εικόνισμα όμοιον του Εκτόρου Πόλ. Τρωάδ. 779. **2**) Καταπραΰνω: *ας κοιμίσει την κακοσύνην-του* (ενν. ο σουλτάνος) Μαχ. 168[19]· *Ο ρήγας εταπεινώθην και εκοίμισεν τον θυμόν-του* Μαχ. 250[34]. **Β'** Μέσ. **α**) είμαι ξαπλωμένος, κοιμισμένος: *έβλεπεν από μικρόν τρυπάρι το πώς όλοι κοιμίζονται και πού ο καθείς κοιμάται* Πόλ. Τρωάδ. 97· *Αν πορπατεί γή αν κάθεται γή αν είναι κοιμισμένη* Πανώρ. Α' 453· **β**) αδρανώ: *όταν οι αίσθησες βρίσκονται κοιμισμένες* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [1017].

κοιμούμαι, Διγ. (Trapp) Esc. 840, Φλώρ. 486, Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 530, Ερωτοπ. 474, Λίβ. N 2633, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 495, Αχιλλ. Ο 521, Ιμπ. 796, Μαχ. 38[6], 650[4], Θησ. Β' [3[5]], Ch. pop. 383, Κορων., Μπούας 60, 102, Δεφ., Λόγ. 704, Κυπρ. ερωτ. 126[60], Πανώρ. Β' 98, Ε' 363, Ερωφ. Ιντ. β' 73, Διγ. Ἀνδρ. 316[13], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 94, 775, Β' 687, Δ' 990, Θυσ.[2] 485, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [1193], Διακρούσ. 79[1], Τζάνε, Κρ. πόλ. 355[18], 503[17], 525[4], κ.π.α.· *κ ο ι μ ο ύ μ α ι ή κ ο ι μ ώ μ α ι,* Προδρ. Ι 223, ΙΙΙ 79, Ελλην. νόμ. 530[20], 541[18], Ασσίζ. 134[4], 138[6], 146[4-5], 162[24], Βέλθ. 1040, Πανάρ. 62[1], 74[16], Φυσιολ. (Offerm.) G 108[3], Βουστρ. 443, Βακτ. αρχιερ. 181· *κ ο ι μ ώ μ α ι,* Προδρ. Ι 71, ΙΙ G 90, Βέλθ. 1054, Σκλέντζα, Ποιήμ. 7[26]· μτχ. ενεστ. *κ ο ι μ ώ ν τ α* και *κ ο ι μ ώ ν τ α ς,* Κυπρ. ερωτ. 11[1], 78[16], Πιστ. βοσκ. Ι 4, 158, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 670 (κριτ. υπ.), Δ' 64, Ε' 993.

Το αρχ. *κοιμάομαι.* Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Α' Αμτβ. **1**) Πλαγιάζω, κοιμούμαι: *Εσύ έμαθες από νωρίς να πέφτεις να κοιμάσαι* Ch. pop. 821· *η κόρη στο κουβούκλι-της εμβαίνει και κοιμάται* Διγ. Ζ 195· *Σαν ξεχαημένος πορπατεί, δεν τρώγει, δεν κοιμάται* Πανώρ. Γ' 507· (με σύστ. αντικ.): *ύπνον γλυκύν, γλυκύτατον Ιμπέριος εκοιμήθην* Ιμπ. 659. **2**) Πεθαίνω, κείτομαι νεκρός: *εκοιμήθην εκεί ο άγιος και εθάψαν-τον* Μαχ. 34[31]· *Αιωνία-του η μνήμη, διότι εν μετανοία και εξομολογήσει εκοιμήθην* Συναδ., Χρον. 48· *εμακαρίζαν το νεκρό, πολλά τον επαινούσα· κι' αυτός κρυγιός κι' ανέγνωρος παντοτινά κοιμάται* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1987· (με σύστ. αντικ.) *πατριαρχεύσας ολίγον εκοιμήθη τον μακάριον ύπνον* Ιστ. πολιτ. 31[21]· φρ. *κοιμούμαι θάνατον*=πεθαίνω: *πόσοι...εκοιμήθησαν θάνατον αιώνιον;* Διήγ. πανωφ. 61. **3**) Πλαγιάζω· έρχομαι σε ερωτική επαφή: *αφότις εκοιμήθηκεν την †ηλιογεννημένην†, έτεκαν παίδα θαυμαστόν* Διγ. (Trapp) Esc. 210· *ως ουν είδα τον φουρνάρη* (παραλ. 1 στ.), *εκοιμήθηκα μαζί-του και εγέννησα εσένα* Πτωχολ. Β 354. **4**) Αδιαφορώ, εφησυχάζω, αδρανώ: *Ὅμως, φιλανθρωπότατε, θαρρώ ότι κοιμάσαι και μας απαλησμόνησες και δεν μας ενθυμάσαι* Ιστ. Βλαχ. 2541 [=Γέν. Ρωμ. 131]· *ο πρίντζης...και ο κοντοστάβλης...δεν κοιμούνται, αμμέ εννοιάζουνται πώς να μα(ς) σκοτώσουν* Μαχ. 434[22]· *ας φυλάσσομεν μήπως και μας γελάσει* (ενν. ο κλέπτης) (παραλ. 1 στ.) *και ανοίξετε τα μάτια-σας καμπόσον, μη κοιμάστε* Πένθ. θαν.[2] 518. **Β'** (Μτβ.) έρχομαι σε ερωτική επαφή, συνευρίσκομαι: *εκοιμήθην-την κ' εξεπαρθένευσέν-την* Βέλθ. 1046· *άφησα και την έχασα κι' άλλος τήνε κοιμάται* (ενν. την κοπελιά) Ευγέν. 839· *εάν ετελείωσαν τον γάμον και εκοιμήθην ο γαμβρός της νύφης, ουδέν ημπορούν να χωριστούν* Ασσίζ. 113[25].

κοιμώμαι, βλ. *κοιμούμαι.*

κοιμώντας, μτχ., βλ. *κοιμούμαι.*

κοινά, επίρρ., Χριστ. διδασκ. 240, 254.

Από το επίρρ. *κοινώς* με επίδρ. των επιρρ. σε -α. Η λ. στο Βλάχ.

Από κοινού, μαζί, γενικά: *οι φίλοι τον τιμούσι κι' όλοι κοινά ογι' αφέντη-τους πολλά τον πεθυμούσι* Ροδολ. Ε' [14]· *να κλαύσω...την μεγάλην και αφόρητον συμφοράν οπού κοινά όλους-μας εκατέλαβε σήμερον;* Χίκα, Μονωδ. 7.

κοϊνάρος, κοϊνιάρης και **κοϊνιάρος** ο, βλ. *κονιάρης.*

κοινοβιάρχης ο.

Από το ουσ. *κοινόβιον* και το -*άρχης.* Η λ. τον 6. αι. (Lampe, Lex.) και σε παπυρ., καθώς και στο Du Cange (λ. *κοινόβιον*).

Ηγούμενος κοινοβιακού μοναστηριού: *οι αρχιερείς* (ενν. *πενθήσατε*) *τον κανόνα της ιεροσύνης, οι προστάται της εκκλησίας τον διαφεντευτήν των αληθινών δογμάτων, οι μοναχοί τον ασκητήν, τα κοινόβια τον κοινοβιάρχην* Χίκα, Μονωδ. 156· *μοναστήριον του αγίου Θεοδοσίου του κοινοβιάρχου* Προσκυν. Ιεροσ. 410[32].

κοινοβιάτης ο.

Από το ουσ. *κοινόβιον* και την κατάλ. -*ιάτης.* Λ. *κοινοβιώτης* τον 5. αι. (Lampe, Lex.).

Μέλος κοινοβίου: *Περί μοναχών κοινοβιατών ότι χώρια εδικά-τους τίποτες να μην κρατούν* Βακτ. αρχιερ. 166.

κοινόβιο(ν) το, Προδρ. ΙΙΙ 26, 26 (χφ. g) (κριτ. υπ.), Θρ. Κων/π. διάλ. 120, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 432, Επιστ. Ηγουμ. 174 δις, 175 τρις, Βλαστού, Επιστ. 177· *κ ο ι ν ό ν β ι ο ν*(?), Ασσίζ. 366[28], 376[5,8].

Το μτγν. ουσ. *κοινόβιον* (L-S, λ. *κοινόβιος*). Η λ. και σήμ.

Κοινοβιακό μοναστήρι: *πάντα όσα θελήσει η μονή διά να την λάβει* (ενν. *την μοναχήν*) *εις το κοινόνβιον...να τα πλερώσει* Ασσίζ. 347[11]· *από τα κοινόβια εξέβαζαν* (ενν. *οι Τούρκοι*) *εγκλείστρες, από τα μοναστήρια αρχοντοθυγατέρες* Θρ. Κων/π. Β 114· *οι μοναχοί* (ενν. *πενθήσατε*) *τον ασκητήν, τα κοινόβια τον κοινοβιάρχην, οι κριταί τον κριτήν τον δικαιότατον* Χίκα, Μονωδ. 156.

κοινοδοξώ· *κοινοδόξησα,* Ch. pop. 500, εσφαλμ. γρ. αντί *κενοδόξησα* κατά διόρθ. Legr. (Βλ. Pernot [Ch. pop. 500 κριτ. υπ.]).

κοινολογώ, Γλυκά, Αναγ. 381, Εξήγ. πέτρ. 275, Δούκ. 169[9], 187[6], 207[6], 223[14].

Το αρχ. *κοινολογέομαι.* Η λ. και σήμ.

1) (Ενεργ. και μέσ.) συνομιλώ, συζητώ με κάπ.: *ασμένως ουν την αυτών προσδεξάμενος πρεσβείαν ο βασιλεύς περί του Θωμά κοινολογείται τοις πρέσβεσιν* Ηπειρ. 215[23]· *λαλώ τον φίλον-μου...*(παραλ. 1 στ.)*...μετ' αυτόν κοινολογώ* Λίβ. P 436· *ηθέλησα πολλάκις περί τούτου να συμβουλευθώ και να κοινολογήσω το πράγμα με όσους σοφούς και πεπαιδευμένους* Σοφιαν., Παιδαγ. 259. **2**) Ανακοινώνω: *Υμείς δε συναθροισθέντες κοινή και την γραφήν-μου τοις πάσι κοινολογήσαντες* Θεολ., Τζίρ. 359[6].

κοινόνβιον το, βλ. *κοινόβιον.*

κοινός, επίθ., Διδ. Σολ. P 72, Καλλίμ. 383, 685, Ασσίζ. 29[13], 74[26], Διγ. (Trapp) Esc. 119, 189, Ερμον. Υ 335, Ωροσκ. 39[10], Χρον. Μορ. Η 352, 3532, Χρον. Μορ. P 343, 7760, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 756, Λίβ. P 980, Χρον. Τόκκων 1297, 1313, Μαχ. 666[3], Δούκ. 187[25], Ριμ. Βελ. 585, Διήγ. Αγ. Σοφ. 158[15], Ἔκθ. χρον. 23[15], Ζήνου, Βατραχ. 214, Κώδ. Χρονογρ. 47, Ιστ. πολιτ. 34[21], Πανώρ. Πρόλ. 28, Ερωφ. Β' 476, Διγ. Ἀνδρ. 341[10], Λίμπον. Αφ. 182, Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 62.

Το αρχ. επίθ. *κοινός*. Η λ. και σήμ.

1) Που ανήκει, αναφέρεται σε πολλούς ή σε όλους: Ασσίζ. 133[7], Ιστ. πατρ. 95[14], Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. γ' 142, Ιστ. πατρ. 196[21], Διάτ. Κυπρ. 508[14], Γλυκά, Στ. 50. **2**) Που ανήκει στην κοινότητα: *αγαθός, φιλοκκλήσιος, μεγαλόφωνος, ψάλτης κοινός, γραμματικός* Συναδ., Χρον. 49. **3**) Απλός, συνηθισμένος: *ου θέλω να είμαι βασιλεύς ή στρατηγός εις όλους, αλλά στρατιώτης εις κοινός και σύντροφος τυγχάνω* Αχιλλ. Ν 229.

Το ουδ. ως ουσ. **1**) Αυτό που είναι κοινό σ' όλους τους ανθρώπους, η κοινή μοίρα των ανθρώπων· ο θάνατος: *Ύψιστε, μέγα βασιλεύ, άμετρε των θαυμάτων, το φυσικόν και το κοινόν άνθρωπος να 'θυμάτον!* Σκλάβ. 2· *ως του ήλθεν το κοινόν του κόσμου, ν' αποθάνει* Χρον. Μορ. Ρ 1225· *όταν του έλθει το κοινόν, η ώρα του θανάτου* Χρον. Μορ. Ρ 6283. **2**) Η κοινή χρήση, η κοινοκτημοσύνη: *το μεν των καλογραιών το κοινόν της τροφής και φορεμάτων και το μη έχειν τι ίδιον* Σφρ., Χρον. μ. 34[29]· *ως γαρ ουκ έχει το κοινόν επί του πόθου χώραν, ούτως ουδέ επί της αρχής την αυτοκρατορίαν* Καλλίμ. 55. **3**) Το πλήθος· ο λαός: *το κοινό του φράγκικου φουσσάτου* Χρον. Μορ. Η 1013· *σύντομα τον ετύφλωσεν κανείς μη το γροικήσει, μη το νοήσει το κοινόν και ταραχήν σηκώσει* Διήγ. Βελ. 351· *οι άρχοντες και το κοινό της χώρας Ανδραβίδου* Χρον. Μορ. Η 1435. Εκφρ. **α**) *Ο κοινός λαός*=η λαϊκή τάξη: *ιερέων και αρχόντων και του κοινού λαού πλήθος* Έκθ. χρον. 30[22]· *όρισε και τους άρχοντας... να έλθουν εις συγκάθεδρον εις μέγα το παλάτιν, αλλά και του κοινού λαού πλήθος αναριθμήτου* Βέλθ. 945· *όταν εδίδασκε* (ενν. ο *Χριστός*) *τον κοινόν λαόν, τους απλούς ανθρώπους* Ροδινός (Βαλ.) 128· **β**) *κοινή αυλή* (πβ. *πολιτικήν αυλήν*, Ασσίζ. 283[31])=πολιτικό δικαστήριο: *Αυτού λέγει περί ποίων πραγμάτων δύνουνται οι άνθρωποι να εγκλητεύσουν εις την πόλιν την κοινήν αυλήν και ποία όχι* Ασσίζ. 250[2]· **γ**) *κοινή φωνή*=η γλώσσα του λαού: *το δίκαιον κρινίσκει ότι ένι κρατημένος να ικανώσει, το λέγεται κοινήν φωνήν να μεντιάσει* Ασσίζ. 181[9]· **δ**) *τα κοινά*=η κοινότητα: *άνθρωπος ευλαβής, κατά πολλά φιλοκκλήσιος, γραμματικός καλός, ψάλτης εις τα κοινά* Συναδ., Χρον. 45· **ε**) *τα κοινά γράμματα*=τα πρώτα, τα στοιχειώδη γράμματα: *εις τον διδάσκαλον...έμαθα...τα κοινά γράμματα* Συναδ., Χρον. 29.

κοινότης η· *κ ο ι ν ό τ η*, Ασσίζ. 334[10], Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 905.

Το αρχ. ουσ. *κοινότης*. Η λ. και σήμ. στον τ. *κοινότητα*.

1) Σύνολο των πολιτών, κράτος: *οι Θεσσαλονικαίοι έστερξαν του είναι πιστοί εν τη κοινότητι των Βενετίκων* Δούκ. 247[20]. **2**) Συγκέντρωση ατόμων, ομήγυρη: *εξήλθον και εστάθησαν οι δύο* (ενν. *ο βους και ο βούβαλος*) *εις το μέσον και ήρξαντο προσφθέγγεσθαι προς την κοινότην όλην* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 549.

κοινωνία η, Ελλην. νόμ. 549[25], Παλαμήδ., Βοηβ. 247· *κ ο ι ν ω ν ι ά*.

Το αρχ. ουσ. *κοινωνία*. Η λ. και σήμ.

1) Ομάδα, σύνολο (προσώπων): *τι θέλει να ειπεί η κοινωνία των αγίων* Χριστ. διδασκ. 240. **2**) (Ενίοτε και με τα επίθ. *αγία* ή *θεία*) θεία μετάληψη: *εζήτησες την κοινωνιάν ως χριστιανών την τάξιν* Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[208]· *το σεπτόν μυστήριον της θείας κοινωνίας* Ιστ. Βλαχ. 2538· *να χορτάσω τον άρτον τον εκ του ουρανού καταβάντα, ήγουν την αγίαν κοινωνίαν* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 455. (Έκφρ.) *γάμου κοινωνία*=γάμος: *δούναι... ιδίαν τούτου αδελφήν προς γάμου κοινωνίαν* Βίος Αλ. 3014.

κοινωνικόν το.

Το μτγν. ουσ. *κοινωνικόν* (L-S, λ. *κοινωνικός*).

Ύμνος της θείας κοινωνίας (Για τη σημασ. σε παλαιότ. κείμενα βλ. Sophocl., λ. *κοινωνικός* και Lampe, Lex., λ. *κοινωνικός* 5): *Αιώνια μνημόσυνα έχουσιν οι δίκαιοι, καθώς εις τα κοινωνικά της λειτουργίας λέει* Βίος αγ. Νικ. 36.

κοινωνώ, Κρασοπ. 45, Ασσίζ. 440[8], Γεωργηλ., Θαν. 602, Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι Ι 67, Σκλάβ. 265, Ιστ. Βλαχ. 1706, 2006, 2017, 2021, 2297, Διήγ. πανωφ. 56, Διήγ. ωραιότ. 408, 561, Χριστ. διδασκ. 151, Τζάνε, Κρ. πόλ. 190[20], 204[24], 267[7], 411[4], Αλφ. (Mor.) IV 86, Τζάνε, Κατάν. 524.

Το αρχ. *κοινωνέω*. Η λ. και σήμ.

Ι Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1**) Παίρνω μέρος, συμμετέχω: *ο γαρ προθύμως κοινωνών θλίψεσι των φιλούντων, εκείνος φίλος αληθής* Διγ. Ζ 3297· (θρησκ.) *κοινώνει τα μυστήρια εν όλη τη ζωή-σου* Ιστ. Βλαχ. 2016. **2**) Δίνω μερίδιο ενός πράγματος, προσφέρω: *ο Χριστός...όλα τα εδικά-του πλουσιοπάροχα μας τα κοινωνά* Χριστ. διδασκ. 152· *το ποτήριον ετούτο του κοινωνάται* Χριστ. διδασκ. 371. **Β'** (Μτβ. και αμτβ.) μεταλαβαίνω: *τα άχραντα μυστήρια να τούσε κοινωνήσει* Ιστ. Βλαχ. 2286· *έχει και τα άχραντα μυστήρια σήμερον κοινωνημένα* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 437· *να φέρω τον ξαγορευτή παπά να κοινωνήσω* Αλφ. 10[86]. **ΙΙ** (Μέσ.) μεταλαβαίνω: *να ξομολογηθούν και να κοινωνηθούσιν* Αχέλ. 178.

κοινώς, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. *κοινώς*.

1) Γενικά, σε όλους: *πρόσταγμα βασιλικόν κοινώς εξαπεστάλη* Καλλίμ. 1521. **2**) Σε κοινή γλώσσα: *εν απλότητι λέξεων κοινώς διηγουμένη τα γεγονότα εν ταις ημέραις ημών* Έκθ. χρον. 1[2].

κοίταγμα το, Πεντ. Γέν. XVI 13, 14, Αρ. XXIV 16.

Από το *κοιτάζω* και την κατάλ. *-μα*.

Μορφή, θωριά: *λέει οπού ακούει λόγια Θεού, ός κοίταγμα του ικανού κοιτάζει* αυτ. Αρ. XXIV 4.

κοιτάζω, Προδρ. Ι 239, Χρον. Μορ. Η 8548, Ch. pop. 464, Πεντ. Γέν. XV 5, XIX 17, Αρ. XXIV 4, Χρον. σουλτ. 85[19], 101[35], Κυπρ. ερωτ. 135[1], Παλαμήδ., Βοηβ. 33, 581, 643, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [447], Γ' [633], Δ' [480], Διακρούσ. 103[4], Τζάνε, Κρ. πόλ. 145[4], 176[21], 190[27], 201[3], 213[8], 240[25], 284[19], 398[2], 432[1], 479[2], 500[3], 543[2], 572[19], 585[28].

Το αρχ. *κοιτάζω* (Βλ. Ανδρ., Λεξ.). Η λ. και σήμ.

Ι Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1α**) Προσηλώνω σε κάπ. ή σε κ. το βλέμμα, παρακολουθώ με το βλέμμα, παρατηρώ, θεωρώ, αντικρίζω: *Οι βρύσες πού 'ναι, τα νερά κ' οι ανθισμένοι κήποι, κι' όσοι κι' αν τα κοιτάζανε ποτέ δεν είχαν λύπη;* Τζάνε, Κρ. πόλ. 570[12]· *ο κηπουρός το κοίταξε* (ενν. *το δενδρόν*) *τότες και το σπλαγχνίσθη* Τζάνε, Κρ. πόλ. 134[24]· *σαν εβγαίνει ο Μοσέ προς την τέντα, να σηκωθούν όλος ο λαός...και να κοιτάξουν οπίσου το Μοσέ ώς να έρτει εις την τέντα* Πεντ. Έξ. XXXIII 8· *εδιάβη εισέ τόπον ψηλό του Γαλατά και εκοίταζε τον πόλεμον* Χρον. σουλτ. 81[34]· *ήθελεν ο Μιχαήλ διά να τα κοιτάξει αν ην φουσσάτα εκλεκτά και νά 'χουν καλήν τάξη* Παλαμήδ., Βοηβ. 1025· *μόνον κοιτάζει έρημον όλον εκεί τον τόπον* Τζάνε, Κρ. πόλ. 252[4]· *η χώρα το Μπονιφάτσιο...κοιτάζει την Σαρδένια* Πορτολ. Α 333[24]· **β**) εξετάζω: *κράζει κι' άλλους* (παραλ. 3 στ.) *για νά 'ρθουσι εις τ' αφεντός ομπρός να τους κοιτάξει* Τζάνε, Κρ. πόλ. 342[9]· *ένας που θέλει πράξει εις χώρες των αλλογενών κ' εκεί καλά κοιτάξει τες γνώμες διάφορου λαού, τρόπους και*

πολιτείαν Λίμπον. 122. **2**) Διακρίνω, ξεχωρίζω κάπ. ή κ.: *επειδή 'τον λαγκάδια και*
θαμνά εσχιάζαν τα φουσσάτα του Μιχαήλ και δεν τα εκοιτάζαν Παλαμήδ., Βοηβ. 282·
να κοιτάξεις από όλο τον λαό αθρώπους φουσσάτου...και να βάλεις απάνου-τους άρχους
χιλιαντάρους Πεντ. Έξ. XVIII 21· *Εχθρός δεν είναι μπορετό το δίκιο να κοιτάξει* Τζάνε,
Κρ. πόλ. 535^{9}. **3α**) Προσέχω, φροντίζω, νοιάζομαι για κάπ. ή κ.: *Αν το μυστήριο-*
[σου] δεν μπορείς ατός-σου να φυλάξεις, πώς ημπορούν οι απόλοιποι; αυτείνο να κοιτά-
ξεις Δεφ., Λόγ. 184· *μη θέλεις να θαρρευτείς σ' εκειόν που σε κοιτάζει και δείχνει ότι*
σ' αγαπά Δεφ., Λόγ. 461· *τον έσυρνε γελώντας ...όσον δεν ήβρεσκε άλλον να την κοιτά-*
ξει και...σ' αγάπην να την κράξει Συυμμ., Παστ. φίδ. Α' [479]· **β**) προσπαθώ να...:
Αμή ας κοιτάξει όσο μπορεί περίσσιους να κερδαίσει Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [770]· **γ**)
λογαριάζω: *δε κοιτάζει εξοδιές, μόνο ακριβά κρατεί-το* Τζάνε, Κρ. πόλ. 407^{7}· **δ**) επι-
βλέπω κάπ. ή κ., επιστατώ: *έβγαλε τον Καμούτζο από την τιμή-του και έβαλε τον Τζογάνο*
να κοιτάξει τα πράματα του Μορέως Χρον. σουλτ. 106^{34}· *ελπίδαν έχω στον Θεόν, τα πάντα*
που κοιτάζει Παλαμήδ., Βοηβ. 93. **Β'** Αμτβ. **1α**) Πλαγιάζω, κοιμάμαι: *την νύχταν*
πάσα ζον κάπου κοιτάζει Κυπρ. ερωτ. 78^{19}· **β**) πλαγιάζω (ερωτικά): *μετά τα φιλήματα*
και της νυκτός το πλέον εκοίτασε μεθ' ηδονής και συνεσωματώθην Καλλίμ. 1967. **2**)
Παρακολουθώ: *οι Παριανοί ετρέμανε... οπού 'τονε εις τα βουνιά απάνω κ' εκοιτάζαν*
Τζάνε, Κρ. πόλ. 340^{9}· *οι δέ Χανιώται οι πτωχοί εστέκαν κ' εκοιτάζαν* Διακρούσ. 97^{2}·
Ώχου, Θεέ, οπού είσαι στα ψηλά και χαμηλά κοιτάζεις Εβρ. ελεγ. 168. **3**) Προσέχω:
είχαν κλεισμένα τρίγυρα κ' οι Τούρκοι να κρατούσι τσι πόρους, να κοιτάζουνε έξω να μην
εβγούσι Τζάνε, Κρ. πόλ. 158^{2}. **ΙΙ** Μέσ. **1**) Πλαγιάζω να κοιμηθώ: Δούκ. 363^{14}. **2**)
Περιεργάζομαι τον εαυτό-μου στον καθρέφτη: *οι γυναίκες...οπού άλλο δεν κάμνουν...μόνον*
να κοιτάζονται εις τον καθρέφτην Ροδινός (Βαλ.) 60.

κοιταία τα, Χρον. Τόκκων 3196.

Το μτγν. ουσ. *κοιταίον* (L-S, λ. *κοιταίος* II).

Κοίτη, φωλιά άγριων ζώων· πιθ. απόκρημνοι τόποι, κακοτοπιές (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 409-10): *εγλίστρησε εκ τα 'κράκορα και εσέβην εις κοιταία* αυτ. 2841· *Αυτού τον ετριγύρισαν..., ολόγυρα τον γύρισαν μέσα εις τα κοιταία* αυτ. 2846.

κοιτακτής ο, βλ. *κοιταχτής*.

κοιτάρι το, Πεντ. Δευτ. XXVIII 57, εσφαλμ. γρ. αντί *κυττάρι*.

κοιτασία η.

Το μτγν. ουσ. *κοιτασία*.

Ερωτική μείξη: *ατασθαλείν ήρξατο...ουκ εν αιχμαίς και δόρασιν, αλλ' εν κοιτασίαις και ασελγείαις* Δούκ. 65^{11}.

κοιτασμός ο.

Το μτγν. ουσ. *κοιτασμός*.

Μέρος όπου πλαγιάζει κάπ.: *εκειτόμην εν τη τοιαύτη φυλακή πικρώς διαβιβάζων από*
τε των λαβωμάτων...και του ξηρού κοιτασμού και των άλλων οπού είχεν...το οσπίτιον κα-
κών Σφρ., Χρον. μ. 32^{11}.

κοιταχτής ο

Από το *κοιτάζω*.

Παρατηρητής, φρουρός: *επήρε-τον εις το χωράφι των κοιταχτάδων...και έχτισεν εφτά θεσιαστήρια* Πεντ. Αρ. XXIII 14.

κοίτη η, Ιερακοσ. 503^{12}, Διγ. Ζ 1488, Φυσιολ. (Legr.) 653, Θησ. Η' [26^{2}], Σκλέντζα, Ποιήμ. 5^{36}, Πικατ. 271, 557, Κυπρ. ερωτ. 135^{1}.

Το αρχ. ουσ. *κοίτη*. Η λ. και σήμ.

1α) Μέρος όπου πλαγιάζει κάπ., κρεβάτι, στρώμα: *αφού 'φαγε και έπιε, επλάγιασε στην κοίτη* Κορων., Μπούας 48· *λάθρα της κοίτης αναστάς, επέστρωσε τους ίππους* Διγ. Ζ 2564· *Περί ανθρώπου όταν κατουρεί την κοίτην αυτού* Σταφ., Ιατροσ. 15^{432-3}· **β**) ώρα του ύπνου, ύπνος: *ώρα ουκ εδιέβαινε να μη βρεθούν εντάμα· η κλίνη τους εχώριζεν, η κοίτη δέ και μόνον* Γεωργηλ., Βελ. 433. **2α**) Κρεβάτι γάμου, γάμος: *την κοίτην να φυλάττομεν την εστεφανωμένην* Φυσιολ. (Legr.) 672· *Η παπαδιά παρέπεσεν, εξύβρισεν την κοίτην* Γλυκά, Στ. 270· **β**) συνεύρεση: *όταν πάσιν εις το σπίτι, νύκτα-μέρα έχουν κοίτην* Συναξ. γυν. 633. **3**) Φωλιά ζώου: *εις τα δασιά τα δένδρα, που κοίτην γαρ την είχασι τα ζα και κατοικούσαν* Θησ. ΙΑ' [21^{3}]· *Σαν περιστέρες όντε 'δού τη θάλασσα αγριεμένη* (παραλ. 1 στ.) *και κάμει αντάρα και βροχή... κι' από φωλιές και κοίτες-τως άνεμος τσι 'ξορίσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1828· *«Κυρά, και είντα σε ωφελά να κάθεσαι στο σπίτιν και νά 'σαι εις τα σκοτεινά σαν όρνιθα στην κοίτην;...»* Απόκοπ. 210.

κοιτών(ας) ο, Λίβ. Sc. 32, 443, Λίβ. Esc. 819, 1176, 1323, 2448, Λίβ. Ν 1202, 1374, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1996, 2096, Ιμπ. 155, Πτωχολ. α 572.

Το αρχ. ουσ. *κοιτών*. Λ. *κοιτώνας* και σήμ.

Υπνοδωμάτιο: *σεβαίνει εις τον κοιτώνα-μου και λέγει-με: «Κοιμάσαι;»* Λίβ. Ρ 1475· *πότε πατήσω ενήδονα της κόρης τον κοιτώνα;* Λίβ. Sc. 444.

κοκαρίσκιον το.

Από το ουσ. *κοκάριον* (<*ποκάριον*, που απ. σε σχόλ. του Θεόκριτου και στα Ιππιατρικά· βλ. και Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ε', λ. *κοκάρι*) και την κατάλ. *-ίσκιον*.

Τούφα από ακατέργαστα μαλλιά: *κοκαρίσκια ποιήσας από μαλλίου απλύτου υποκάτωθεν των πτερύγων θήσεις* Ορνεοσ. αγρ. 552^{4}.

κόκκα η, (Ι).

Το ιταλ. cocca<παλαιοευρωπ. kukka (Βλ. Devoto, Dizionario etimologico). Η λ. στο Somav. (λ. *κόκα*) και σήμ. στην Κάρπαθο (Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ.) και την Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ε').

Εντομή βέλους όπου μπαίνει η χορδή του τόξου (Για τη σημασ. βλ. Ξανθ., Αθ. 28, 1916, ΛΑ 23): *σαϊτιά του δώκα κ' είχε τον πόθο στο χωνί, τον έρωτα στην κόκκα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 614.

κόκκα η, (ΙΙ), Χρον. Τόκκων 1859, 1864, 1875, 1876, 1887, 1894.

Το ιταλ. cocca<προβηγκ. coca.

Είδος μεγάλου πλοίου: *ο Αλέξανδρος όρισεν τριγύρου τους αυθεντάδες να ποιήσουν χοντρά ξύλα, κόκκες και κάτεργα* Διήγ. Αλ. V 54· *τα κάτεργα, αλλά δη οι κόκκες, τα καράβια, ερχόντησαν μέχρι εις την γην ωσάν να ήσαν βάρκες* Χρον. Μορ. Η 538· *Κόκκες πάλιν του πρίγκιπος και η αρμάτα όλη εξέβηκαν απόμπροσθεν τον πόλεμον να δώσουν* Χρον. Τόκκων 1873.

κοκκαλάκι το, Σαχλ. Ν 151, 221.

Από το ουσ. *κόκκαλο* και την κατάλ. *-άκι*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Ζάρι, κότσι: *ο ζαριστής ορέγεται να κάτσει στο παιγνίδιν, τα κοκκαλάκια να κυλεί στο μαλακόν σανίδιν* Σαχλ. Α΄ (Wagn.) PM 161.

κοκκαλένιος, επίθ., Σεβήρ., Σημειώμ. 37α, 53β.

Από το ουσ. *κόκκαλο* και την κατάλ. *-ένιος*. Η λ. και σήμ.

Κατασκευασμένος από κόκκαλο: *Εκείνος βόδια δεν είχε, 'πὄταξε στην ασθένεια, κόκκαλα τότε μάζωξε κ' έκαμε κοκκαλένια* Αιτωλ., Μύθ. 18^{6}.

κοκκαλογλυμμένος, μτχ. επίθ.

Από το ουσ. *κόκκαλο* και τη μτχ. παρκ. του *γλύφω*.

Φτιαγμένος από σκαλισμένο κόκκαλο: *Βλέπεις την θύραν, αδελφέ, αυτήν την κεκλεισμένην, την όντως ωραιόμορφον και κοκκαλογλυμμένην;* Παϊσ., Ιστ. Σινά 752.

κόκκαλο(ν) το, Σταφ., Ιατροσ. 6^{156}, Ιατροσ. κώδ. χ΄, Διγ. Α 1812, 3153, Αχιλλ. L 1217, Πεντ. Αρ. IX 12, XIX 18, XXIV 8, Αιτωλ., Μύθ. 143^{1}, Χρον. σουλτ. 41^{2}, Ιστ. πατρ. 123^{2}, Αλφ. (Μπουμπ.) II 20, Κυπρ. ερωτ. 129^{38}, Πανώρ. Β΄ 458, Κατζ. Β΄ 145, Διγ. Ἀνδρ. 382^{18}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ΄ 309, Στάθ. (Martini) Γ΄ 259, Διήγ. πανωφ. 57, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε΄ [772], Λίμπον. 429, Φορτουν. (Vinc.) Β΄ 399, Ζήν. Β΄ 92, Διακρούσ. 98^{19}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 172^{27}, κ.π.α.

Από το ουσ. *κόκκαλος* με αλλαγή γένους (κατά το *οστούν*). Η λ. και σήμ.

1) Κόκκαλο: *εύχολα ημπόριες να μετρήσεις απάνω σ' όλον το κορμί τα κόκκαλάτου όλα* Θησ. Δ΄ [27^{4}]· *εάν δεν την εσκέπαζεν το σκουτάριον, δεν ήθελεν απομείνει κόκκαλον καθόλου γερόν* Διγ. Ἀνδρ. 381^{27}· *Τα κόκκαλά-σου ανάπαψη κάτω στη γην ας βρούσι* Πανώρ. Β΄ 478· *Πάντα σε θέλω καρτερεί, ζώντας κι' αποθαμένη, γιατί μια αγάπη μπιστική στα κόκκαλα απομένει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ΄ 1480. (Φρ.) *τρώγω κάπ. ώς το κόκκαλο*=εκμεταλλεύομαι κάπ.: *τρώ-την ώς το κόκκαλον διά να την συργουλίζει* Σαχλ., Αφήγ. 779. **2**) Ελεφαντοστό: *ποτήρια από κόκκαλα εγκοσμημένα* Διήγ. Αλ. G 288^{34}· *Εκατασκεύασε δέ και θείον θρόνον μέγαν και θαυμαστόν...,έχει δέ και κόκκαλα πολύτιμα, ωραιότατα, άσπρα* Ιστ. πατρ. 201^{5}.

κόκκαλος ο, Πανώρ. Β΄ 110, Πιστ. βοσκ. II 1, 137· 8, 3, Φορτουν. (Vinc.) Γ΄ 234.

Το ουσ. *κόκκαλος,* που απ. στον Ιπποκράτη. Η λ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex. και Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ε΄).

Ισχίο: *είχεν άλογον, ουκ είδα ...τοιούτον,* (παραλ. 3 στ.) *οι κοκκάλοι-του μεγάλοι, αργοκίνητον εις δρόμον* Πτωχολ. α 442· *στον κόκκαλον εξώστηκες το κοφτερό μαχαίρι* Θυσ.^{2} 746.

κοκκαλοχωρισμένος, μτχ. επίθ.

Από το ουσ. *κόκκαλο* και τη μτχ. παρκ. του *χωρίζω*.

Διαλυμένος σε κόκκαλα, αποσυνθεμένος: *Πού 'ν' ο λαιμός και ο λάρυγγας, πού το κορμί-σου τ' άλλο και μιαν εικόνα σαν εμέ πού θέλεις να την βάλλω, σ' ένα αραχνοστόλιστο, σκουληκοφαγωμένο, σ' ένα ασκημοθώρετο, κοκκαλοχωρισμένο;* Τζάνε, Κατάν. 26.

κοκκαρίσκιον· *κοκκαρίσκια,* Ορνεοσ. αγρ. 552^{4}, εσφαλμ. γρ. αντί *κοκαρίσκια*· διορθώσ.

κοκκεύγω.

Από το ουσ. *κόκκα*.

Εκτοξεύω: *πάλι αν λάχει και ιδεί πέρδικα ή ξιφτέρι, πάραυθες το δοξάρι-του κορδώνει χέρι χέρι κ' έναι μεγάλον θάμασμα, λέγω, όντα το κοκκεύγει, ή στο κεφάλι ή στο κορμί πάραυθες το δοξεύγει* Ευγέν. 267.

κοκκιάζω, Απόκοπ. 415.

Από το ουσ. *κόκκα* και την κατάλ. *-ιάζω*. (Βλ. Ξανθ., Αθ. 28, 1916, 272-3 και ΛΑ 23-4).

Τοποθετώ το βέλος στο τόξο: *τη σαΐτα εκόκκιασε ζιμιό την ώρα εκείνη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β΄ 701· *βαστά και δύο σαΐτες ολόχρυσες κ' εκόκκιασε την μίαν απέ τες δύο* Θησ. Γ΄ [16^{5}].

κοκκιαστός, επίθ.

Από το *κοκκιάζω*.

(Προκ. για τόξο) που έχει το βέλος τοποθετημένο στη χορδή-του: *Τον Ἔρωτα κατέχομε πως πάντα-του γυρεύγει με το δοξάρι κοκκιαστό τσ' αθρώπους να δοξεύγει* Ερωφ. Δ΄ 130.

κοκκίζω· *εκοκκίζαν,* Μαχ. 656^{5}, εσφαλμ. γρ. αντί *εκογγύζαν* κατά Dawkins [Μαχ. Β΄, σ. 250] (Βλ. και Σακ., Κυπρ. Β΄ 597, λ. *κογγώ* και Λουκά, Γλωσσάρ., λ. *κογγώ,* καθώς και Προσθήκες Η΄ τόμ., λ. *γογγύζω*).

κοκκί(ο)ν το, Σταφ., Ιατροσ. 16^{441}· *κ ο κ κ ί ν,* Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι XIII 95· *κ ο ύ κ κ ι,* Δεφ., Λόγ. 216· *κ ο υ κ κ ί,* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 167, Σαχλ., Αφήγ. 148, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 299, Rechenb. 39^{4}, Γαδ. διήγ. 248, Πανώρ. Γ΄ 260, «Κατά Ζουράρη» 60, Στάθ. (Martini) Α΄ 168· *κ ο υ κ κ ί ν,* Γλυκά, Στ. 183, Ασσίζ. 237^{25}, $245^{4,10,12,22}$, 487^{23}· *κ ο υ κ κ ί (ο) ν,* Σταφ., Ιατροσ. 5^{116}, Σοφιαν., Παιδαγ. 288, Rechenb. (Vog.) 1^{3}, 54^{1}, Πηγά, Χρυσοπ. 327(4), 328(5,6), 337(13), Δωρ. Μον. (Βαλ.) 45.

Το μτγν. ουσ. *κοκκίον*. Η λ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Ο τ. *κούκκι* από μετρ. αν. Ο τ. *κουκκί* και σήμ.

1) Σπόρος, σπυρί, κόκκος: *Βάτου καρπόν, ήτοι τα κουκκία-του* Σταφ., Ιατροσ. 5^{118}· *εις τον σίτον έρχεται και [τα] κουκκιά συνάζει* Φυσιολ. (Legr.) 1081· *Ἔπαρον στρύχνον, ...κοπάνισον τούτον, θέλεις τα κουκκία-του, θέλεις τα φύλλα-του* Σταφ., Ιατροσ. 1^{4}· *Ἕνα πουλί πιάστηκε κ' έκλαιγε 'τ' εχαλάσθη, σίτου κουκκί να ορεχθεί εις την παγίδα πιάστη* Αιτωλ., Μύθ. 54^{2}. **2**) Ο καρπός της κουκκιάς, κουκκί: *ρύζι, ροβίθια και κουκκιά, φακήν τε και κριθάρι* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1304· *πολλά φασούλια εφέρασιν, πολλά κουκκιά καθόλου* Σαχλ., Αφήγ. 220. **3**) (Φαρμακευτικός) κόκκος: *εξ αυτού τω ιέρακι δώσεις εκάστη ημέρα οφάς τρεις, τουτέστι κοκκία γ΄* Ορνεοσ. αγρ. 525^{3}. **4**) Μονάδα βάρους (Βλ. Schilb., Byz. Metrol. 185-6) ή νομισματική μονάδα: *το δ' εξάγιον κουκκίων ην κα΄* Rechenb. (Vog.) 1^{1}· *Απέ την στύψην κελεύει το δίκαιον να λάβουν εις τα ρ΄ πέρπυρα να λάβουν πέρπυρα ια΄, κουκκία ε΄* Ασσίζ. 487^{29}· *οίδας ότι τα ς΄ κουκ(κία) του ν(ομίσματος) δ΄΄ υπερπύρου εισί* Rechenb. (Vog.) 54^{14}· *Τα λεφτοκάρυα εβγαλμένα έξω της χώρας, κελεύει το*

δίκαιον να λάβουν εις τον μόδην κουκία γ' Ασσίζ. 244^{15}.

κοκκινάδα η, Διήγ. εις τους κρασοπατέρας 602^{43}, Κυπρ. ερωτ. 84^{9}, Πανώρ. Α' 357 (κριτ. υπ.).

Από το επίθ. *κόκκινος* και την κατάλ. *-άδα*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Κόκκινο χρώμα, κοκκινάδα: *εκ τα χείλη-σου δεν λείπει κοκκινάδα* Ch. pop. 556· *Ως ένα κάμπον που να ιδείς παπαρούνες στρωμένον* (παραλ. 1 στ.) *κ' η γη ουδόλως φαίνεται, μόνον η κοκκινάδα* Κορων., Μπούας 33.

κοκκινάδι το.

Από το επίθ. *κόκκινος* και την κατάλ. *-άδι*. Η λ. στο Somav. και σήμ.

α) Κόκκινο χρώμα, κοκκινάδα: *Τα κοκκινάδια τά 'μορφα του ξέλαμπρου προσώπου* Θησ. ΙΒ' [2^{1}]· **β**) καλλυντικό που προσδίδει κόκκινο χρώμα, «κοκκινάδι»: *ότι ρούχο να μη βάλω, να φτιαστώ με κοκκινάδι* Συναξ. γυν. 891.

κοκκινάμορφος, επίθ., βλ. *κοκκινόμορφος*.

κοκκινάσπρος, επίθ.

Από τα επίθ. *κόκκινος* και *άσπρος*.

Κόκκινος και άσπρος: *τότες ευρίσκεις τους εγκρεμνούς κοκκινάσπρους* Πορτολ. Α 143^{7}.

κοκκινίδιν το.

Από το ουσ. *κοκκινίς* και την κατάλ. *-ίδιν*. Η λ. στο Du Cange.

(?) Κόκκος δάφνης (Πβ. Du Cange και L-S, λ. *κνίδιος* ΙΙ): *Τρίψον καλώς κοκκινίδιν και τρίβων ποίει αυτό ως βούτυρον* Ορνεοσ. αγρ. 528^{23}.

κοκκινίζω, Τρωικά 531^{9}, Πουλολ. (Τσαβαρή) 471, Θησ. Θ' [40^{4}, 71^{3}], Κορων., Μπούας 38, 64, Πορτολ. Α 15^{16}, 345^{28}, Αχέλ. 1483, Ιστ. Βλαχ. 2101, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1156, Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε' [1293], Ζήν. Ε' 205, Διακρούσ. 81^{1}, 103^{15}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 161^{15}, 172^{5}, 276^{24}, 290^{8}, 448^{12}.

Η λ. σε σχόλ. (L-S) και σήμ.

Ι Ενεργ. **Α'** Αμτβ. **α**) Γίνομαι, είμαι κόκκινος: *η γη όλ' εκοκκίνισεν εκ το πολύ το αίμα* Διγ. Ο 2847· *Είχα κ' εγώ στο πρόσωπο ρόδα κ' εκοκκινίζα* Πανώρ. Γ' 149· *Λαμπρόν, χιονοκρυστάλλινον ήτο το πρόσωπόν-της, ολίγον εκοκκίνιζε όσον να πορφυρίζει* Διγ. Α 134· *Τα χείλη-της ήσαν κόκκινα ωσάν το τριαντάφυλλον όταν 'χιρνά να κοκκινίζει* Διγ. Άνδρ. 375^{14}· (η μτχ. παρκ. εδώ με ενεργ. σημασ.) *ρόδο κοκκινισμένο και δροσάτο* Σουμμ., Παστ. φιδ. Χορ. β' [36]· **β**) γίνομαι κόκκινος (από ντροπή ή συστολή): *απ' εντροπής το πρόσωπον κοκκίνισε το άσπρο* Θησ. Γ' [18^{5}]· *σ' εμένα 'σουν κρυμμένη; Σ' εμέ που τόσον σ' αγαπώ; τι κοκκινίζεις; τι έχεις;* Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ' [595]. **Β'** (Μτβ.) κάνω κ. κόκκινο, κοκκινίζω: *την θάλασσα μ' αίματα ας κοκκινίσει* Ροδολ. Ε' [144]· *την γην εκοκκινίσασιν από τα αίματά-τους* Αχέλ. 2204· *τα πρόσωπά-τους πλουμίζουν* (παραλ. 1 στ.) *μερικές διά να τα ασπρίζουν και άλλες να τα κοκκινίζουν* Συναξ. γυν. 545. **ΙΙ** (Μέσ.) βάφομαι με κοκκινάδι, φτιασιδώνομαι: *νίβγουνται* (ενν. *οι γυναίκες*), *κοκκινίζουνται και μοσκολαντουρούνται* Πανώρ. Α' 419· *η δόξα-σου κ' η έγνοια-σου είναι πάντα βαλμένη σ' ενού προσώπου μοναχά φλούδα κοκκινισμένη* Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [1170].

κοκκινίς η, Ορνεοσ. αγρ. $528^{17,19}$.

Από το επίθ. *κόκκινος* και την κατάλ. *-ίς*.

(?) Κόκκος δάφνης: *Κοκκινίδα λαβών και καθαρίσας αυτήν καλώς και το ήμισυ θλάσας και ποιήσας αυτό όμοιον βουτύρω* Ορνεοσ. αγρ. 528^{13}.

κοκκινοβαμμένος, μτχ. επίθ., Λίμπον. 43· *κοκκινοβεβαμμένος,* Διγ. Ζ 147.

Από το επίθ. *κόκκινος* και τη μτχ. παρκ. του *βάφω*.

Βαμμένος με κόκκινο χρώμα, κόκκινος: *τα χείλη-σου τα κοκκινοβαμμένα* Πανώρ. Β' 189· *τα λούλουδα τα κοκκινοβαμμένα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 127.

κοκκινόβαπτος, επίθ.· *κοκκινόβαφτος.*

Από τα επίθ. *κόκκινος* και *βαπτός*.

Βαμμένος με κόκκινο χρώμα: *μετάξι κοκκινόβαφτον* Λιβ. Esc. 2148.

κοκκινοβαφής, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *κοκκινοβαφής*.

Βαμμένος με κόκκινο χρώμα, κόκκινος: *ιδόντες τα ιστία ευρύχωρα και κοκκινοβαφή* Δούκ. 417^{5-6}· *το της κεφαλής κάλυμμα...όσοι εξ ιδιωτών και εξ ευγενών τυγχάνουσι κοκκινοβαφές τούτο χρώνται* αυτ. 179^{22}.

κοκκινόβαφος, επίθ., Ερμον. Μ 128, Λιβ. Sc. 1071.

Η λ. σε σχόλ. (L-S).

Βαμμένος με κόκκινο χρώμα, κόκκινος: *χείλη κοκκινόβαφα να καίουν εκ την φλόγαν* Φλώρ. 813· *μετάξια κοκκινόβαφα να λάμπουν ως την φλόγαν* Λιβ. Ν 1888.

κοκκινόβαφτος, επίθ., βλ. *κοκκινόβαπτος*.

κοκκινοβεβαμμένος, μτχ. επίθ., βλ. *κοκκινοβαμμένος*.

κοκκινοδροσάτος, επίθ.

Από τα επίθ. *κόκκινος* και *δροσάτος*.

Ροδαλός και δροσερός: *την Εμίλιαν την λαμπράν, την κοκκινοδροσάτην* Θησ. Γ' Υπόθ. [3].

κοκκινοκέφαλος, επίθ., Σπανός (Eideneier) Β 227.

Από το επίθ. *κόκκινος* και το ουσ. *κεφάλι*.

Που το δέρμα της κεφαλής-του έχει κόκκινο χρώμα: *εκάλεσεν τρεις παπάδας κοκκινοκέφαλους, φαρακλούς* αυτ. Β 222.

κοκκινόλευκος, επίθ.

Από τα επίθ. *κόκκινος* και *λευκός*.

Ροδοκόκκινος: *Χρυσηίς...*(παραλ. 3 στ.) *κοκκινόλευκος υπήρχεν και ξανθή* Ερμον. Ζ 49.

κοκκινομάγουλος, επίθ.

Από το επίθ. *κόκκινος* και το ουσ. *μάγουλο*. Η λ. και σήμ.

Που έχει κόκκινα μάγουλα: *άσπρη, κοκκινομάγουλη, γέννημα χαριτωμένον* Αχιλλ. L 553.

κοκκινομηλοφόρος, επίθ.

Από τα επίθ. *κόκκινος* και *μηλοφόρος*.

Που έχει τα μήλα του προσώπου κόκκινα: *Αφέντη-μου πολύκαρπε, κοκκινομηλοφόρε* Ερωτοπ. 468.

κοκκινόμματος, επίθ.

Από το επίθ. *κόκκινος* και το ουσ. *ομμάτι*. Τ. *κοκκινομμάτης* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Ξανθ., Μελετ. 361).

Που έχει κόκκινα μάτια: *κοκκινόμματος από κρασί και ασπρόδοντος από γάλα* Πεντ. Γέν. XLIX 12.

κοκκινόμορφος, επίθ.· *κοκκινάμορφος,* Θησ. ΙΒ' [58[4]].

Από τα επίθ. *κόκκινος* και *όμορφος*.

Κόκκινος και ωραίος: *Τα μάγουλα ουκ ήτανε τίποτε χωνεμένα* (παραλ. 1 στ.), *μάλλον... άσπρα και κοκκινόμορφα ως ρόδα μυρισμένα* Μαρκάδ. 42.

κοκκινοπλουμόχειλος, επίθ., Αχιλλ. Ν 816.

Από τα επίθ. *κόκκινος* και *πλουμόχειλος* (Πβ. και Haag [Αχιλλ. σ. 95]).

Που έχει ωραία κόκκινα χείλη: *κοκκινοπλουμόχειλη, φεγγάριν ασπρισμένον* Αχιλλ. L 551.

κοκκινοπορφυρίζω.

Από το επίθ. *κόκκινος* και το *πορφυρίζω*.

Παίρνω το χρώμα της πορφύρας: *Ως γουν το ρόδον δροσερόν κοκκινοπορφυρίζει* (εννν. *το πιθάριν του κρασιού*) Κρασοπ. 53.

κοκκινοπράσινος, επίθ.

Από τα επίθ. *κόκκινος* και *πράσινος*.

Κόκκινος και πράσινος: *κοκκινοπράσινόν εστι ταβάνι συνθεμένο* Παϊσ., Ιστ. Σινά 823.

κοκκινοπρασινόχρους, επίθ.

Από τα επίθ. *κόκκινος* και *πρασινόχρους*.

Κόκκινος και πράσινος: *Ομοίωμα μέν έχουσι φυτών και βλαστημάτων* (παραλ. 5 στ.). *Κοκκινοπρασινόχροα, κιτρινοβυσσινάτα ...πέλουν* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1853.

κοκκινοροδίζω.

Από το επίθ. *κόκκινος* και το *ροδίζω*.

Ροδοκοκκινίζω: *ποιος δεν την γνωρίζει τ' Ορμίνου μιαν ξανθή αδελφήν που κοκκινοροδίζει χαροποιά στο πρόσωπον* Σουμμ., Παστ. φιδ. Β' [20].

κόκκινος, επίθ., Σταφ., Ιατροσ. 11[295], Προδρ. III 152, Καλλίμ. 373, 833, Ιερακοσ. 479[28], Διγ. Ζ 159, 3616, Διγ. (Trapp) Esc. 1630, 1676, Ερωτοπ. 261, 362, Λίβ. Sc. 1294, 1399, Λίβ. Esc. 1039, 2688, Αχιλλ. L 58, Αχιλλ. Ν 214, 494, Ιμπ. 83, 540, Θησ.

Γ' [50[3]], ΙΑ' [36[5]], Ch. pop. 175, 236, 443, Διήγ. Αγ. Σοφ. 151[36], Αχέλ. 1148, Κατζ. Α' 359, Διγ. Ανδρ. 315[9], 354[23], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 297, 340, 383, Ζήν. Δ' 290, Διγ. Ο 1755, Τζάνε, Κρ. πόλ. 189[17], 294[1], κ.π.α.

Το αρχ. επίθ. *κόκκινος*. Η λ. και σήμ.

Κόκκινος: *εις τα χέρια-του τριαντάφυλλα κόκκινα να βαστάζει* Λίβ. (Lamb.) Ν 899· *ήκαμες άθη κόκκινα το αίμα τση καρδιάς-του* Πανώρ. Δ' 336.—Η λ. σε τοπων. με τα ουσ. *νησί, φανάρι*: Πορτολ. Α 233[17], 251[19].

κοκκινοσκαρτσάτος, επίθ.

Από τα επίθ. *κόκκινος* και *σκαρτσάτος*.

Που φοράει κόκκινες κάλτσες: *τον ορέγομαι τον κοκκινοσκαρτσάτο* Ch. pop. 553.

κοκκινότη(ς) η, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 429 δις.

Από το επίθ. *κόκκινος* και την κατάλ. *-ότη(ς)*.

Κοκκινάδα, κόκκινο χρώμα: *τ' όμορφό-τση πρόσωπο χίλιω λογιών εγίνη: χιόνι καθάριο στην ασπριά, φωτιά στην κοκκινότη* Πανώρ. Α' 357.

κοκκινοφόρος, επίθ., Κορων., Μπούας 22.

Από το επίθ. *κόκκινος* και το *-φόρος*. Τ. *κοκκινόφορος* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Που φορά κόκκινα: *τις έναι ψεύστης: ή ο Κρομμύδιος ο κοκκινοφόρος ή η Στάφυλος η μαυροφόρος* Πωρικ. V 69-70.

κοκκινόχειλος, επίθ.

Από το επίθ. *κόκκινος*, το ουσ. *χείλι* και την κατάλ. *-ος*.

Που έχει κόκκινα χείλη: *Λιγνή και κοκκινόχειλη και χαμοκιλαδούσα* Ερωτοπ. 237.

κοκκινοχρυσούς, επίθ., Ψευδο-Σφρ. 324[20].

Από τα επίθ. *κόκκινος* και *χρυσούς*.

Που έχει χρώμα κόκκινο και χρυσαφί: *τα φλουριά τα κοκκινοχρυσέα* Γεωργηλ., Βελ. 672.

κοκκόδαφνον το.

Από τα ουσ. *κόκκος* και *δάφνη*. Η λ. τον 7. αι. (L-S).

Ο καρπός (σπέρμα) του φυτού δάφνη: Ορνεοσ. αγρ. 533[19].

κόκκος ο, Διγ. Ζ 3440· *κούκκος,* Πωρικ. Ρ 106[22], Πωρικ. Ζ 24.

Το αρχ. ουσ. *κόκκος*. Η λ. και σήμ.

1) Σπόρος, σπυρί: Γλυκά, Αναγ. 119. **2**) Είδος κόκκινης βαφής, πρινοκόκκι (Βλ. Καλονάρο [Διγ. Α σ. 195 σχόλ.]): *τα τέσσαρα ονύχια του δηλωθέντος ίππου μετά του κόκκου ετύγχανον άπαντα βεβαμμένα* Διγ. Ζ 3637. **3**) Κουκκί (με προσωποπ.): *Κόκκον τον αιματοδόχον και πνευματομάχον* Πωρικ. S 104[23].

κοκκυσμός ο.

Το μτγν. ουσ. *κοκκυσμός*.

Φωνή κότας ή πετεινού (Για τη σημασ. πβ. Steph., Θησ. και Somav., λ. *κόκκυσμα*): *όρνιθος ημέρου κοκκυσμός* Δούκ. 109[21].

κοκκωτός, επίθ.· *κ ο υ κ κ ω τ ό ς,* Πεντ. Γέν. XXX 32, 39.

Από το ουσ. *κόκκος* και την κατάλ. *-ωτός.* Η λ. σε Γλωσσάρ. (L-S).

Κατάστικτος, πιτσιλωτός: *μακραί αι ουραί αυτών* (ενν. *των φαλκονίων*) *και κοκκωταί* Ορνεοσ. 578^{9}.

κόκολος ο, Φυσιολ. (Offerm.) G 158^{7}.

Από το λατ. ουσ. cuculus.

Το πουλί κούκος: *ο κόκκυξ όρνεον εστίν...παρά δὲ Ρωμαίοις κόκολος λέγεται* αυτ. 158^{3}.

κολάδα η, βλ. *κολάτα.*

κολάζω, Σπαν. P 5, Σπαν. (Μαυρ.) P 360, Ιστ. πατρ. 158^{1}, Κυπρ. ερωτ. 65^{2}, Αποκ. Θεοτ. I 14, 36, 126, II 216, Διήγ. ωραιότ. 268, κ.π.α.

Το αρχ. *κολάζω.* Η λ. και σήμ.

Α' Ενεργ. (μτβ. και αμτβ.) **1α**) Τιμωρώ: *Πίστευσον τοίνυν εις Χριστόν... και μη κολάσεις την ψυχὴν εν σκότει εξωτέρῳ* Διγ. Ζ 1101· *ούτω κολάζει και Θεός, ούτω παρα- πικραίνει τους εν κακοίς χρονίζοντας* Γλυκά, Στ. Β' 50· *η φυλακή... οί[αν] αν είπεις κόλασιν, παχυμερώς κολάζει* Γλυκά, Στ. 140· **β**) καταδικάζω κάπ.· καταδικάζω κάπ. να πάει στην κόλαση: *Ήμουν εις την δούλεψήσ-σου μέραν-νύχταν κολασμένος* Κυπρ. ερωτ. 117^{6}· *Ιδές, προσέχου τίποτες ποσώς μη σε κολλήσει και σε κολάσει ο Θεός οπόταν κάμει κρίση* Ιστ. Βλαχ. 1878· *μήπως και κολαστώ κ' εγώ εις τον καιρόν εκείνο, γιατί δεν είν' αμάρτημα μεγάλο σαν αυτείνο* Γαδ. διήγ. 385· *όποιος παραβαίνει αυτούς* (ενν. *τους θείους νόμους*)...*θέλει πέσει εις την οργὴν και κατάραν του Θεού και θέλει κολασθεί αιωνίως* Ιστ. πατρ. 99^{11}· *Καλὴν στράταν τους έδειξα διά να περιπατούσιν και να κρατούν τες εντολές να μηδέν κολαστούσιν. Εκείνοι δεν ηθέλησαν, τώρα ας πειραστούσιν* Θρ. Κύπρ. Μ 84· **γ**) υποβάλλω κάπ. σε βασανιστήρια της κόλασης, βασανίζω: *Υπηρέται και κρι- τάδες, ηγεμόνες και πτωχοί ίσια θέλουν τους κολάζουν δαίμονες οι τρομεροί* Αλφ. (Μπουμπ.) III 40· *διά την απιστίαν-τους... πάντοτε να κολάζονται χωρίς ελεημοσύνην* Ιστ. Βλαχ. 2698· *Μάλλον γυμνούς ημάς λαβών ανηλεώς κολάσει* Βίος Αλ. 2615· *ωσάν κο- λάζουνται ψυχές εκεί στον κάτω κόσμον, έτσι κολάζει η φυλακή τους ζωντανούς ανθρώπους* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 245. **2α**) Παιδεύω, ταλαιπωρώ κάπ.: *Το λοιπόν μηδὲ πειρά- ζεις το κορμί-μου να κολάζεις* Αγν., Ποιήμ. Β' 62· **β**) (εδώ) κουράζω: *έπαυσα ο- μοίως και το σπουδάζειν και το ξετρέχειν τ' άπιαστον και το φαρὶν κολάζειν* Απόκοπ.^{2} 16. **3**) Προσπαθώ: *όλους του Άδη τους νεκρούς κολάζει να γυρίσει* Δεφ., Λόγ. 111. **Β'** Μέσ. (μτβ. και αμτβ.) **1**) Παιδεύομαι, ταλαιπωρούμαι, κουράζομαι (Για τη σημασ. βλ. και Δραγ., Αθ. 26, 1914, 32 β): *δωριανὰ κολάζομαι εις όσα κι' αν σου λέγω* Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 7· *με την ματσούχαν πολεμώ τον άνεμον να δείρω κι' από τον Άδην τους νεκρούς κολάζομαι να 'γείρω* (έκδ. *γύρω*· διόρθ. Ξανθ., Βυζαντίς 1, 1909, 343) Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 11· *τα αλλάγια ας χωρίσουσιν, σπουδαίως να υπαγαίνουν ολόρθα εις τα Γιάννινα να σώσομεν τους Ρωμαίους μη πρου μακρύνουν από εμάς και κολαστούμε πλέον* Χρον. Μορ. Η 9037. **2**) Προσπαθώ, καταπιάνομαι να...: *Αλλ' αστοχούν ως το πουλίν...* (παραλ. 1 στ.). *Εις αύτα τά κολάζουνται μόνον τον κόπον έχουν* Απόκοπ.^{2} 219. **3)** (Με σύστ. αντικ.) τιμωρούμαι: *σκώληκα ακοίμητον,...τάρταρον,...σκότος. Εγὼ δὲ, κοσμο- κράτορ-μου, τας τρεις κολάσεις ταύτας ενταύθα τας κολάζομαι και προ της τελευτής- μου* Προδρ. IV 150.

κολάινα η, Κορων., Μπούας 17, 28, 101.

Το ιδιωμ. βενετ. colagna (Βλ. Kahane, Sprache 569). Τ. *κολαΐνα* (<βενετ. colarina κατά Meyer, NS IV 36, λ. *κολάνα*) και *κολάνα* (<βενετ. colana) στο Du Cange και σήμ. ιδιωμ. (Kahane, ό.π. 585). Τ. *κολαγίνα* σε έγγρ. του 1634 [Βισβίζ., ΕΚΕΙΕΔ 12, (1965) 1968, 78].

Περιδέραιο: *Χρυσὴν κολάιναν έπειτα εις τον λαιμόν του βάλλει* αυτ. 64.

κολακεία η, Λίβ. Esc. 209, 2076, 3327, Δούκ. 305^{28}, Ιστ. πατρ. 143^{1}, Σουμμ., Παστ. φίδ. Χορ. δ' [21].

Το αρχ. ουσ. *κολακεία.* Τ. *κολακειά* στον Κατσαΐτ. Η λ. και σήμ.

Υπερβολικά καλή συμπεριφορά για την απόκτηση συμπάθειας· απάτη, ξεγέλασμα: *παν γένος γαρ ευνούχικον φιλεί την κολακείαν* Λίβ. N 1823· *η κολακεία κ' η ρουφιανιά εστέκετον αντάμα* Θησ. Ζ' [62^{8}]· *ουδέν σε τα θέλω δώσειν εάν εποίησες μυρίας τέχνας και χιλίας κολακείας* Τρωικά 523^{22}.

κολάκεμα το.

Από το ουσ. *κολάκευμα.* Η λ. στο Somav. και σήμ.

Καλόπιασμα: *Ιδόντα ο...κριτής πως δεν του πέμπει δώρα* (παραλ. 2 στ.) *παύει τα κολακέματα, πέπτει εις αγριοσύνην* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1075· *καλεί την κόρην... και λόγους κολακέματος ήρξατο να την λέγει* Ιμπ. (Lambr.) 259.

κολακεύω, Τρωικά 528^{4}, Λόγ. παρηγ. L 293, Προδρ. I 192, IV 232, Ελλην. νόμ. 569^{21}, Ιερακοσ. 509^{29}, Διγ. (Trapp) Gr. 3170, Περί ξεν. Α 437, 489, Λίβ. Esc. 3321, 3361, Λίβ. N 2075, Χρον. Τόκκων 16, 3605, Φυσιολ. (Legr.) 794, Δούκ. 295^{24}, Αρμούρ. 37, Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι XI 98, Συναξ. γυν. 206, Κορων., Μπούας 52, Δεφ., Λόγ. 298, Πτωχολ. α 909, Σταυριν. 1261, κ.α.· *κ ο λ α κ ε ύ γ ω,* Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 359, Λίβ. Esc. 2346, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 496, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 315, Μαχ. 74^{10}, 164^{25}, 206^{30}, 256^{6}, 414^{15}, 470^{12}, κ.α.

Το αρχ. *κολακεύω.* Ο τ. *κολακεύγω* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 599). Η λ. και σήμ.

1α) Κολακεύω, καλοπιάνω: *καθάρια σου μιλώ και δεν σε κολακεύω* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [738]· *το γαρ κολακευόμενον καν έχει λίθου φύσιν, εκ της αγριοψυχίας-του μαλάσσεται μεγάλως* Λίβ. Sc. 2142· *Τούτον όλον εγίνετον διά να μαλακτιάνουν τον θυμόν τους Γενουβήσους και να τους κολακέψουν* Μαχ. 322^{40}· *θηράσαντος δὲ του ιέρακος...σπεύ- σον τῳ θηρατῇ και αταράχως εγγίσας και κολακεύσας χρω τη συνήθει φωνῇ ώι ώι* Ιερακοσ. 504^{19}· **β**) «μαλακώνω», πραΰνω κάπ.: *και ποίαν ουκ εύρεν μηχανὴν το να με κολακεύει* Λίβ. Sc. 2178. **2**) Κάνω κ. ευχάριστο: *νά 'δες μικρού φιλήματα, μικρού 'πιδεξιοσύ- νες, πώς κολακεύει το φιλίν, πώς κυβερνά τον πόθον* Ερωτοπ. 180.

κολάκι(ον) το, Πτωχολ. α 360.

Από το *κολακεύω.* Για το σχηματ. βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 67. Η λ. στο Somav.

Κολακεία, καλόπιασμα: *εσύ με τα κολάκια-σου και με την φρόνεσήν-σου επιάσες-με στα βρόχια-σου* Ερωτοπ. 471· *Μανθάνοντα τον 'ξηλοθρεμμόν...εχουχλούμισεν το αίμαν- του και με κολάκιον εσυμπίασεν πολλούς ανθρώπους κ' επήρεν-τους και επήγεν εις την Πά- φον* Μαχ. 360^{25}.

κόλαξ ο, Προδρ. III 289d χφ. H, κριτ. υπ., 400i χφφ. CSA, κριτ. υπ., Πτωχολ. α 378.

Το αρχ. ουσ. *κόλαξ*. Η λ. και σήμ. στον τ. *κόλακας*.

Κόλακας: *κάθηνται γαρ οι κόλακες πλησίον του ποιμένος τα παρ' αυτού γινόμενα μεγάλως επαινούντες* Προδρ. III 227.

κόλασις-ση η, Σπαν. Α 79, Γλυκά, Στ. 521, Προδρ. IV 149, Καλλίμ. 2441, 2447, Ελλην. νόμ. 570[20], Διγ. Ζ 3874, Χρον. Μορ. Η 6089, Σφρ., Χρον. μ. 136[33], Θησ. (Foll.) Ι 95, Θησ. Ι' [19[5]], Αγν., Ποιήμ. Α 28, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1294, Χρον. σουλτ. 112[34], Παϊσ., Ιστ. Σινά 926, Πανώρ. Α' 196, 216, Β' 352, 534, Ερωφ. Ιντ. α' 2, Ιστ. Βλαχ. 432, 440, 2696, Διγ. Άνδρ. 399[23], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 460, Αποκ. Θεοτ. Ι 134, Διήγ. πανωφ. 57, Διήγ. ωραιότ. 831, Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε' [248], Ζήν. Δ' 314, Διακρούσ. 90[16], Τζάνε, Κρ. πόλ. 405[2], κ.π.α.

Το αρχ. ουσ. *κόλασις*. Η λ. και σήμ.

1) Τιμωρία: *Πλούσιος δέ...αν αδικεί... κόλασιν έχει ασύγκριτον και τιμωρίαν μεγάλην* Κομν., Διδασκ. Δ 340. **2**) Τόπος όπου δυστυχεί, βασανίζεται κανείς: *κόλαση και κακομοιριά τυχαίνει να τον κράζεις κι' όχι ποτέ παράδεισο τον πόθο να λογιάζεις* Ερωφ. Β' 277· *δυο πάθη δυνατά πάντα βαστώ σμιμένα* (παραλ. 2 στ.) *στην κόλαση να με κρατού και να με τυραννούσι* Ερωφ. Α' 416. **3α**) Τόπος όπου τιμωρούνται οι αμαρτωλοί χριστιανοί μετά το θάνατό-τους: *Ω Άδη και τση κόλασης της σκοτεινής καημένες ψυχές* Ερωφ. Β' 431· *Κι' αν έμπεις εις την κόλασιν εκεί κι' αυτείνη εμπαίνει* Σουμμ., Παστ. φιδ. Β' [701]· **β**) μεταθανάτια τιμωρία: *εις τους μεγάλους χαλασμούς οπού 'καμες σιμά-μου, κόλασιν από τον Θεόν να βρεις για όνομά-μου* Τζάνε, Κρ. πόλ. 513[8]. **4**) Παιδεμός, ταλαιπωρία: *έν' άλλο τίποτες ανταμοιβή να στρέψω στους κόπους κ' εις τες κόλασες που έπαθε γι' αγάπη του φίλου-σου του Κάλλιστου* Θησ. Ι' [35[2]]· *ακούσετε, γροικήσετε... να δείτε πώς...τους αλλοχροιαίνει εκείνους που συνακλουθούν του έρωτος την στράτα και πώς μετά τες κόλασες την χάριν είχαν πάντα* Θησ. (Foll.) Ι 4· *τον θρήνον και την πνιγμονήν, την κόλασιν, την ζάλην ...τον δαρμόν τον τόσον τόν ήξευρες της δέσποινας ημών και της κυρίας κατέπαυσεν, ησύχασεν* Καλλίμ. 2128· *Στον κόσμο σύρε με χαρά πράξες πολλές να βλέπεις να σ' αλαφραίνουν τες πικριές κόλασες της αγάπης* Θησ. (Schmitt) 335 III 77.

κολασμός ο.

Το μτγν. ουσ. *κολασμός*.

Τιμωρία: *δίχως νά 'χει* (ενν. *η καρδιά-μου*) *κολασμόν ένι καμένη* Κυπρ. ερωτ. 102[8].

κολαστήριο(ν) το, Θρ. Κύπρ. Μ 76, Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 163[92], Εγκ. αγ. Δημ. 107[96], Διακρούσ., Πένθος 184.

Το μτγν. ουσ. *κολαστήριον*.

Τρόπος βασανισμού, βασανιστήριο: *ετιμωρούσαν αυτούς ανηλεώς και άσπλαγχνα με στρέβλες, ραβδισμούς και με άλλα διάφορα κολαστήρια* Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 164[120].

κολαστής ο.

Το αρχ. ουσ. *κολαστής*.

Βασανιστής: *κολασταίς παρέδωκε* (ενν. *άγγελος Κυρίου*) *και σκότει και ταρτάρῳ* Γλυκά, Στ. 67.

κολαστικός, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *κολαστικός*.

Ανιαρός, ενοχλητικός: *επεχείρησεν μισίρ Νικόλας εκείνος να λέγει κι' αφηγήσεται τον τρόπον της Ακόβου* (παραλ. 4 στ.) *το όποιον ουδέν με φαίνεται να σας το διπλογράψω, διατό ένι γαρ κολαστικόν, οι πάντες το βαριώνται* Χρον. Μορ. Η 7559.

κολάτα η, Πορτολ. Α 207[2], 243[15], Β 25[10]· κ ο λ ά δ α, Πορτολ. Α 246[10].

Από το ιταλ. culatta (Βλ. Kahane, Sprache 576). Ο τ. από επίδρ. ουσ. σε *-άδα*. Τ. *κολάτσα* και σήμ. στην Αστυπάλαια (Βλ. Καραναστάση, ΛΔ 8, 1958, 78).

Μυχός κόλπου: *υπάγει μέσα ο κόρφος μίλια δέκα...και μέσα εις την κολάτα έχει νησία τρία. Από την κολάτα του κόρφου να έλθεις εις την μπούκα* Πορτολ. Α 251[7].—Η λ. ως τοπων.: Τζάνε, Κρ. πόλ. 176[10], 419[17], 430[7], 448[26].

κολατσιό το· κ ο λ α τ σ ί ο υ ν, Μαχ. 82 (κριτ. υπ.)· κ ο λ α τ σ ό.

Το βενετ. colazion(e) (Βλ. Nourney, Lat. Ital. 117). Για τον τ. *κολατσίουν* βλ. Μάνεση, ΛΔ 5', 1950, 126· πβ. και τ. *κολατσιού* στη Θήρα (Βαγιακ., Αθ. 59, 1955, 47). Η λ. και ο τ. *κολατσό* και σήμ.

α) Πρόγευμα: *Σκιας κολατσιό ας είχαμε κάμει, μα τ' άντερά-μου ...πονούν* Κατζ. Α' 27· **β**) ώρα προγεύματος: *απέρασε το κολατσό κι' ακόμη δεν εφάνη* Πανώρ. Β' 51.

κολαφίζω, Μυστ. 55, Τζαμπλάκ. 60, Φυσιολ. (Offerm.) G 28[6], Φυσιολ. (Zur.) VIII 3[7], Φυσιολ. 367[20].

Το μτγν. *κολαφίζω*.

1) Κολαφίζω, χαστουκίζω: *ηρχίσαν οι Εβραίοι τον Ιησούν να δέρνουν και να τον πτύουν στο πρόσωπον και να τον κολαφίζουν* Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 175· *Των γαρ Αποστόλων τυπτομένων, κολαφιζομένων, λοιδορουμένων* Ψευδο-Σφρ. 498[16]. **2**) Χτυπώ: *κολαφίζει* (ενν. *ο πελεκάνος*) *την ιδίαν πλευράν* Φυσιολ. Β 7[8].

κολαφισμός ο.

Το μτγν. ουσ. *κολαφισμός*.

Χτύπημα, ράπισμα: *αυτοί δέ...θυμούντες του Σωτήρος τας ύβρεις, τους κολαφισμούς και το της χλαίνας κλήρος* Παϊσ., Ιστ. Σινά 342· *ονειδισμούς, κολαφισμούς και εμπαιγμούς μεγάλους* Διακρούσ., Πένθος 164.

κολέντα· *κολέντας*, Προδρ. III 295, εσφαλμ. γρ. πιθ. αντί *κολέτας* (βλ. λ. *κολέτα*).

κολεός ο· κ ο υ λ έ ο ς, Ερμον. Κ 20.

Το αρχ. ουσ. *κολεός*.

κολέτα η.

Το βενετ. coléta.

Αρμαθιά (εσφαλμ. όσα σημειώνουν οι Hesseling-Pernot [Προδρ. σ. 185]): *γεμίζουσί-το* (ενν. *το κακκάβιν*) *ύδωρ* (παραλ. 1 στ.) *και βάλλουσι κρομμύδια καν είκοσι κολέτας* (έκδ. *κολέντας*· διορθώσ.) Προδρ. III 295.

κολίανδρον το, Σταφ., Ιατροσ. 16[440], Ιατροσ. κώδ. αογ'· κ ο λ ι ά ν τ ρ ο· κ ο λ ί α ν τ ρ ο (ν), Ιερακοσ. 388[16], Ορνεοσ. αγρ. 520[30].—Βλ. και *κορίανδρον*.

Η λ. σε σχόλ. (L-S). Τ. *κόλιαντρο και σήμ.* ιδιωμ. (Andr., Lex.).

Είδος αρωματικού φυτού: *αυτό σαν σπόρος κολιάντρο, άσπρο* (έκδ. *ασπρό*) *και η γέψη-του σαν λαλαγγίτα με το μέλι* Πεντ. Έξ. XVI 31.

κόλλα η, (I), Ιερακοσ. 497[5], Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [1116].

Το αρχ. ουσ. *κόλλα*. Η λ. και σήμ.

1α) Συγκολλητική ουσία: Ιερακοσ. 497[15]· **β**) κολλητική ουσία του φυτού ιξός· (συνεκδ.) ξόβεργα: *Καθώς τα χιόνια τω φυτρώ...* (παραλ. 2 στ.) *και των πουλιών οι κόλλες και τω λαγώ οι σκύλοι, έτσι τ' ανθρώπου οχθρός πάντα 'ναι ο πόθος* Πιστ. βοσκ. Ι 5, 4. **2**) Σιρόπι: *ο Τζορτζή τε Ταμαθιάνη...έψηννεν το παρούτιν και επολόμαν κόλλαν και έψηννεν τον ζάχαριν* Μαχ. 656[19].

κόλλα η, (II).

Το ιταλ. colla (Ανδρ., Λεξ.). Η λ. και σήμ.

Φύλλο χαρτιού: *έγραψεν ο καντζιλιέρης μίαν κόλλαν χαρτίν* Βουστρ. 517.

κολλέγιον το, Σεβήρ., Ενθύμ. 28 δις.

Το μτγν. ουσ. *κολλήγιον*<λατ. collegium.

Ανώτατο συμβούλιο, δικαστικό σώμα: *μαζωκτήκανε γιαμιά πρίντζιπες και κολλέγιο, προκουρατόροι κι' άρχοντες κ' εκάμανε κονσέγιο* Τζάνε, Κρ. πόλ. 399[15].

κόλλημα το· *κ ό λ λ ι σ μ α*.

Το αρχ. ουσ. *κόλλημα*. Ο τ. με επίδρ. ουσ. σε *-ισμα*. Η λ. και σήμ.

1) Το μέρος όπου γίνεται η συγκόλληση: *τα κολλίσματα των μαρμάρων* Διήγ. Αγ. Σοφ. 155[26]. **2**) Αρρώστια του δέρματος: *άθρωπος ότι να είναι εις τη τσίπα της σάρκας-του σήκωμα γή κόλλημα γή 'γλαμπράδα* Πεντ. Λευιτ. XIII 2.

κολλητικός, επίθ., Ιατροσ. κώδ. ψϛ'.

Η λ. στον Αριστ. και σήμ.

1) Που έχει την ιδιότητα να κολλά: *εμύξωνε ο ασβέστης και ήτον κολλητικός πολλά* Διήγ. Αγ. Σοφ. 151[10]· *Εις τομήν· μπούλβεριν θαυμαστή και κολλητική* Ιατροσ. κώδ. τοζ'. **2**) Μεταδοτικός: *ην κολλητικόν σα ψώρα να κεντήσει* Γεωργηλ., Θαν. 331.

κολλητός, επίθ., Πεντ. Έξ. XXVIII 7.

Το αρχ. επίθ. *κολλητός*. Η λ. και σήμ.

Στενά συνδεμένος, συνεχόμενος: *σου φαίνεται ότι έναι κολλητό με τον κάβο* (ενν. *ένα νησόπουλο*) Πορτολ. Α 357[31]· *Εις την δεξιάν-σου μερέαν αφήνεις τρία νησία και έναι ωσάν κολλητά* Πορτολ. Α 95[7]· *Οι ρίζες-του με τες κορφές εις τρία τα μοιράζει κ' οι μέσες έναι κολλητές, ένα κορμίν ομοιάζει* Χούμνου, Κοσμογ. 1198· *Κατάβηθι... να εύρεις τρία κολλητά κάλλιστα παρακκλήσια* Παΐσ., Ιστ. Σινά 134.

κολλίκιον το· *κ ο υ λ λ ί κ ι,* Λέοντ., Αιν. Ι 82, Χρησμ. Ι 84, 96, 121.

Το ουδ. του επιθ. *κολλίκιος* ως ουσ. Ο τ. και σήμ. στη Μακεδονία (Andr., Lex.). Τ. *κολλίκι* στη Χίο και *κολλίκιν* στο ποντιακό ιδίωμ. (Andr., Lex. και Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *κολλίκιν*).

Είδος μικρού ψωμιού, κουλουράκι: *αίμα περιστεροπούλου ή απόξυσμα κολλικίου...*

καύσον έως ού γένηται κονιορτός Ορνεοσ. αγρ. 556[24]· *ερχόνταν από την χώραν με κουλλίκια και με πλάτες* Συναδ., Χρον. 32.

κόλλισμα το, βλ. *κόλλημα*.

κολλιτσιδόκεχρον το, Σπανός (Eideneier) Β 15.

Από τα ουσ. *κολλιτσίδα* και *κεχρί*.

Κεχρί που «κολλάει» σαν κολλιτσίδα: *εκατόν καντάρια κολλιτσιδόκεχρον* αυτ. Α 184.

κολλίω· *κ ο λ λ ί ε ι,* Διήγ. Αγ. Σοφ. 151[14], πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *κολλά*.

κολλούριον το, Ιερακοσ. 421[4,5,6]· *κ ο υ λ λ ο ύ ρ ι,* Χρον. Τόκκων 300, 2770, 2800· *κ ο υ λ λ ο ύ ρ ι (ο) ν,* Χρον. Τόκκων 905.

Το μτγν. ουσ. *κολλούριον*. Τ. *κολούρι* στο Du Cange. Ο τ. *κουλούρι* στο Du Cange, Somav. και σήμ.

1) Μικρό στρογγυλό ψωμί: *κουλλούρια άρτων* Νομοκ. 389[6]. **2**) Μάζα σε σχήμα σφαιρικό, μπαλάκι: *Πτελέας αγρίας σπέρμα κόψας και συντρίψας μετά ελαίου ποίει ως κολλούρια* Ιερακοσ. 426[11]· *Κολλούρια από σποδού ποιήσας* Κυνοσ. 598[14]. **3**) Κύκλος, δακτύλιος: *ένα κουλλούρι εκάμανε στο πέλαγος και δένου* (ενν. *τα καράβια*) Τζάνε, Κρ. πόλ. 444[8]· *πολλούς κύκλους εγίνηκεν εις τρόπον κουλλουρίου* Διγ. Ο 2418. **4**) Στεφάνι του γάμου: *δεν του μέλλει, τάσσω-σου, του γέρο το κουλλούρι* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 500. **5**) Περίβολος, περίφρακτος χώρος: *Αφού γαρ εδυνάμωσαν τον πύργον, το κουλλούρι* Χρον. Τόκκων 926· *αν τους βοηθήσει ο Θεός και εμπούν εις το κουλλούρι, τον πύργον να μαλώσουσιν* Χρον. Τόκκων 292· *τον φυλακάτορα έστειλεν κάτω εις το κουλλούρι* Χρον. Τόκκων 891·

κολλουρίς η.

Το μτγν. ουσ. *κολλυρίς*.

Μικρή κουλούρα· αντικείμενο με σχήμα κυκλικό: *Εάν ο ιέραξ εσθίῃ πολλά..., αποδημήσῃς τῷ τοιούτῳ: μέλιτος κολλουρίδας εις το φαγείν δος* Ορνεοσ. αγρ. 569[25].

κολλυβογράμματα τα.

Από τα ουσ. *κόλλυβα* και *γράμματα* (Βλ. Ανδρ., Λεξ.). Η λ. στο Somav. και σήμ.

Στοιχειώδης μόρφωση: *σώνει-μου...να γράφω και νά 'χω πράξιν εις τα κολλυβογράμματα* Σοφιαν., Γραμμ. 253.

κόλλυβο(ν) το· (συνηθέστ. στον πληθ.) Προδρ. II Η 43, Ιμπ. (Legr.) 690, Παΐσ., Ιστ. Σινά 1409, Βακτ. αρχιερ. 133, Νομοκ. 387[22].

Το μτγν. ουσ. *κόλλυβον*. Η λ. και σήμ. συν. στον πληθ.

Νεκρική προσφορά από βρασμένο σιτάρι και άλλα υλικά: *δεν υπάς εις μνημόσυνα να φας...* (παραλ. 1 στ.) *εκ του νεκρού τα κόλλυβα* Πουλολ. (Τσαβαρή) 4 ΑΖ· *Περί λειτουργιών και μνημοσύνων...και πότε εμποδίζουνται να μην γίνονται τα κόλλυβα* Βακτ. αρχιερ. 163.

κολλυβοπρόσφορα τα.

Από τα ουσ. *κόλλυβα* και *πρόσφορα*.

Κόλλυβα και πρόσφορα: *τίποτες δεν γινώσκουν* (ενν. *οι ιερείς*) *μόν' τα κολλυβοπρόσφορα* (έκδ. *κολλυβοπρόφορα*· διορθώσ.) *ωσάν τα ζώα βόσκουν* Ιστ. Βλαχ. 2206.

κόλλυμβον το· *κόλυμβα,* Προδρ. II G 43, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *κόλλυβον* (Βλ. ά.).

κολλώ, Σταφ., Ιατροσ. 1[14], Ασσίζ. 124[20], 377[8], Ιερακοσ. 498[15], Ιατροσ. κώδ. χβ', Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 303, Φυσιολ. 350[26], Ch. pop. 505, Πεντ. Αρ. XXV 5, XXXVI 9, Δευτ. XIII 18, XXVIII 60, Πορτολ. Α 167[8], Αιτωλ., Μύθ. 89[1], Κυπρ. ερωτ. 76[5], Ιστ. Βλαχ. 1877, Στάθ. (Martini) Β' 141, Φορτουν. (Vinc.) Β' 53, Δ' 188, Χριστ. διδασκ. 453, Τζάνε, Κρ. πόλ. 138[20], 191[2], 212[5], 297[19], 444[6], 482[12], 516[1], κ.π.α.· *κ ο λ ν ώ·* μτχ. παρκ. *κ ο λ λ ι σ μ έ ν ο ς,* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [915], Χριστ. διδασκ. 342.

Το αρχ. *κολλώ.* Η λ. και σήμ.

I Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1α**) Συγκολλώ, προσαρμόζω κ. σε μια επιφάνεια: *Του φοινικίου το οστέον έχει ωσάν τσίπαν· ταύτα έπαρον και κόλλησον εις τον τόπον ένθα ένι τα χείλη τεσχισμένα* Σταφ., Ιατροσ. 1[8]· **β**) συνδέω, συνενώνω κ.: *αντένες, τράβες και πολλά ξύλ' κα- άλλα να κολλήσουν με σίδερον και μιαν μακράν καδένα-τους να ποίσουν* Αχέλ. 1672. **2**) (Προκ. για ασθένεια) προκαλώ: *Να κολλήσει ο Κύριος εις εσέν το θανατικό* Πεντ. Δευτ. XXVIII 21. **3**) Πλησιάζω: *το θηλυκόν* (ενν. *τρυγόνι*) *εκόλλησεν, εσμίκτην την Χρυσάν- τζα* Βέλθ. 1120. **4α**) Χτυπώ κάπ. (Για τη σημασ. βλ. Χατζιδ., ΛΑ 6, 1923, 1 κε.): *όντε σου κόλλα τσι ξυλιές ο φράρακας... δεν ήρασσες απάνω-του* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 143· **β**) (προκ. για πολεμική ενέργεια) ρίχνω σε κάπ.: *άλλοι κολλούσαν τουφεκιές κι' άλλ' ήτονε στεμένοι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 245[12]. **Β'** Αμτβ. **1**) Κολλώ, προσκολλώμαι σφικτά σε κ.: *Από ελαίου τον τόπον, όπου ο ιξός εκόλλησε, πλύνον* Ορνεοσ. αγρ. 568[5]· *η μέθη είναι σαν οξός οπού κολνά και σέρνει και δεν έχει ξεκολλημόν εκείνος που την φέρνει* Ιστ. Βλαχ. 2091· *στεφάνια έρριπταν... οπού 'χαν φλόγα...· εις τα κεφάλια των Τουρκών έμπαιναν κ' εκολλούσαν* Αχέλ. 1780· *αν δέ παγώσει* (ενν. *το θυννόκομμαν*), *εκόλλησε και απέκει ουκ ανασπάται και... ρίπτω-το μετά του σκουτελλίου* Προδρ. III 211. **2**) Γίνομαι συμπα- γής: *τα λείψανα εστεγνώσαν και ήλθαν και εκολλήσαν ώσπερ πέτρα* Μαχ. 36[16]. **3α**) (Προκ. για σκέψη ή συναίσθημα) κατέχω, κυριεύω (το νου ή την καρδιά κάπ.): *μην κάμεις, όντα σου γροικά, να της κολλά τρομάρα* Θυσ.[2] 694· *Πού μ' εύρε, πού μ' εκόλλησεν η περισσή-σου αγάπη;* Ερωτοπ. 63· **β**) (προκ. για ασθένεια) μεταδίδομαι: *το κοιλιακόν τους εκόλλησε κ' επόθαναν οι Φράγκοι* Χρον. Μορ. Ρ 7206· **γ**) (προκ. για κατηγορία) προσάπτομαι: *εσύ με εξεφανέρωσες κ' εκόλλησέ-μου η σούρα και μόνο εντροπιάστηκα* Σαχλ. Ν 332. **4**) Προσκολλώμαι κάπου (με σκοπό κάπ. ωφέλεια): *μην αργείς· αμέ κ' εσύ ποθές να πα κολ- λήσεις σαν έναι το συνήθι-σου* Φορτουν. (Vinc.) Ε' 21. **5**) Προσκολλώμαι, αφοσιώ- νομαι σε κάπ.: *εκόλλησεν ο Ισραέλ εις το Βαάλ Πεόρ* Πεντ. Αρ. XXV 3· *εκόλλησεν η ψυχή-του εις τη Δίνα...και εγάπησεν τη παιδουπούλα και εσύντυχεν ιπί την καρδιά της παιδοπούλας* Πεντ. Γέν. XXXIV 3. **6**) (Προκ. για φαγητό) φέρνω ικανοποίηση και χορτασμό: *με τσι φωνές-του ο γέρουκας και σκιας να μου κολλήσει δε μ' άφηκε καλού θετού η πρικομακαρούνα* Φορτουν. (Vinc.) Β' 296. **7α**) Χτυπώ: *με δάκρυα όλος ο λαός στο στήθος εκολλούσαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 271[6]· *με τες πέτρες να κολλούν ετρέχαν και γυναί- κες* Τζάνε, Κρ. πόλ. 283[30]· *αποπίσω με σχουγιάζου τα κοπέλια... ...και γελούσι, μ' ό,τι φτάξου μου κολλούσι* Φαλλίδ. 73· **β**) πυροβολώ, κανονιοβολώ: *Μόλο* (έκδ. *Μόλα·* γρά- ψαμε κατά Τζάνε, Κρ. πόλ. (Νενεδ.) 61[19]) *που εκόλλαν ολημερνίς προς την μεριάν εκεί- νην, άνθρωπον δεν εσκότωσαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 192[23]· *πλιο δεν εκολλούσανε κ' επάψανε τα σμπάρα* Τζάνε, Κρ. πόλ. 362[18]· *οι λουμπαρδάροι να κολλούν ήτονε κουκλωμένοι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 277[28]. **II** Μέσ. **1**) Συνδέομαι, συνέχομαι με κ.: *έκαμε δεύτερον... κελλίον αυτού πατριαρχικόν, κολλημένον μετά του πρώτου* Ιστ. πατρ. 198[22-3]· *κεκόλληται* (ενν. *η εκκλησία*) *τω του μοναστηρίου τοιχίω* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1123. **2**) Προσκολλώμαι, αφοσιώνομαι

σε κάπ.: *αυτοίς τοις ηττωμένοις τε κολλώμενος* (ενν. *ο Αλέξανδρος*) *αυτίκα* Βίος Αλ. 590· *πώς εμακρύναμεν του Θεού; πώς εκολλήθημεν τω διαβόλω;* Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι VIII 59. **3**) Στρέφομαι εναντίον κάπ., επιτίθεμαι: *τώρα διατί είμεστεν πολλά πεθυμη- μένοι ν' αποβγούμεν τους λας τούτους απού μας εκολλήθησαν..., διά τούτον μηνούμεν-σου... να φκαιρέσεις το κάστρον-μας* Μαχ. 502[7]. **4**) (Προκ. για ασθένεια) μεταδίδομαι: *ουδ' αμαρτία, ουδ' ασθένεια καμία, από εκείνες οπού ακόμη μας απαντέχουσι στανικώς να μας κολληθούσιν* Χριστ. διδασκ. 368· *Αρρωστημένοι και καλοί μαζί ανακατωθήκαν εκεί και το θανατικό πολλοί το κολληθήκαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 206[28].

κολοβός, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *κολοβός.* Η λ. και σήμ.

α) Ελλιπής: *ανάγκη εις εκείνο το μέρος να ένωι ελλιπής και κολοβή η αρετή* Σοφιαν., Παιδαγ. 265· **β**) κοντός: *μη δυνάμενος τρέχειν διά το τους πόδας έμπροσθεν κολοβούς έχειν* (ενν. *ο λαγός*) Φυσιολ. (Zur.) LVIII[4].

κολοβώνω.

Το αρχ. *κολοβόω.* Η λ. και σήμ.

Μετριάζω: *Άμποτες να κολοβώσει* (ενν. *ο Θεός*) *τα επισειόμενα καθ' ημών κακά* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 74[40].

κολογριά η, βλ. *καλογραία.*

κολοκένος, επίθ.

Από το ουσ. *κολόκιν* και την κατάλ. *-ένος.* Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 600).

Κολοκυθένιος: *Μάλτα και 'εν σε παίρνομεν και αν ήσουν κολοκένη και με το τσιπ- ποκρόμμυνον αν ήσουν γυρκασμένη* Άσμα Μάλτ. 66.

κολοκύθ- και κολοκυθ-, βλ. *κολοκύνθ-* και *κολοκυνθ-.*

κολοκυνθέα η, Ιατροσ. κώδ. χιδ'· *κ ο λ ο κ υ θ έ α,* Ιων. 217[6]· *κ ο λ ο κ υ θ ι ά,* Ερωτοπ. 529.

Από το ουσ. *κολοκύνθη* και την κατάλ. *-έα.* Τ. *κολογκυθέα* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) Ο τ. *κολοκυθιά* στο Somav. και σήμ.

Κολοκυθιά: *έπληξε την κολοκυθέα κ' εξεράθην* Ιων. 217[7].

κολοκύνθη η, Ιερακοσ. 487[11], Ιατροσ. κώδ. ͵αξδ'· *κ ο λ ο κ ύ θ α,* Gesprächb.

Η λ. στον Αριστ. Ο τ. και σήμ.

Κολοκυθιά: *κήπος πεφυτευμένος λαχάνων και κολοκυνθών* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1172. —Τ. *κολοκύνθα* ως τοπων.: Πορτολ. Α 66[9].

κολοκύνθι(ο)ν το, Σπανός (Eideneier) D 1780· *κ ο λ ο κ ύ θ ι,* Σπανός (Eideneier) B 184, Πανώρ. Γ' 294, Στάθ. (Martini) Γ' 413· *κ ο λ ο κ ύ ν θ ι ν,* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 371.

Από το ουσ. *κολοκύνθη* και την κατάλ. *-ιον.* Η λ. τον 6. αι. (Lampe, Lex.). Ο τ. *κολοκύθι* στο Βλάχ. και σήμ. Λ. *κολογκύθιν* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ).

Κολοκύθι: *σπείρουσι... ...κολοκύνθια* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1384. — Η λ. και ο τ. *κολοκύθι* ως τοπων.: Πορτολ. Α 215[21], 295[10].

κολοκυνθοκέφαλος, επίθ.· *κ ο λ ο κ υ θ ο κ έ φ α λ ο ς,* Σπανός (Eideneier) B 29.

Από τα ουσ. *κολοκύνθη* και *κεφάλι*.

Που έχει κεφάλι σε σχήμα κολοκυθιού: *αβγοπίγουνος και κολοκυνθοκέφαλος* αυτ. D 589.

κολοκυνθόφυλλον το· *κ ο λ ο κ υ θ ό φ υ λ λ ο.*

Από τα ουσ. *κολοκυνθέα* και *φύλλον*. Ο τ. και σήμ.

Φύλλο κολοκυθιάς: *Κολοκυθόφυλλα ξεράνας* Σταφ., Ιατροσ. 10^{290}.

κολόνα η, Χούμνου, Κοσμογ. 590, Αλεξ. 1579, Διήγ. Αγ. Σοφ. 148^{4}, Ιστ. πατρ. 198^{3}, Πορτολ. A 104^{1}, 330^{6}, Παϊσ., Ιστ. Σινά 404, Ερωφ. Δ' 583, Πιστ. βοσκ. V 2, 91, Στάθ. (Martini) B' 278, 284, Γ' 22, Σουμμ., Παστ. φιδ. E' [173], Ροδινός (Βαλ.) 59, 70, Διακρούσ. 98^{12}.

Το ιταλ. colonna. Η λ. και σήμ.

1) Κίονας, στήλη: *την κολόνα έσυρε* (ενν. *ο Σαμψών*) *και πιάνει και χαλά-τη και τότες επλακώθησαν μέσα εις το παλάτι* Δεφ., Λόγ. 645· *οράς απέξωθεν καμάραν κολλημένην μετά πετρίνων κολονών* Παϊσ., Ιστ. Σινά 378· *Ωσάν κολόνα λαμπιρή* (ενν. *ο καπνός*)*... στους ουρανούς ανέβαινεν* Χούμνου, Κοσμογ. 167· *στέκεται* (ενν. *η Μαργαρώνα*)*...ωσάν χρυσή κολόνα* Ιμπ. (Legr.) 482. **2α**) Πρόσωπο γενναίο, ακατανίκητο: *κολόνα βρέθ' ατσάκιστος κ' έδειξε την ανδρειάν-του* Κορων., Μπούας 37· **β**) στήριγμα: *ντρόπιαζε τον άνδρα-της πού 'χε διά κολόνα* Δεφ., Λόγ. 657. — Η λ. ως τοπων.: Πορτολ. A XIII 27, 248^{14}, 271^{7}.

κολοννέλλος ο, Σεβήρ., Σημειώμ. 8α, 28α, 72, Κατζ. Γ' 285, Τζάνε, Κρ. πόλ. 351^{7}, 428^{17}, 447^{8}, 453^{12}, 469^{7}, 492^{6}, 518^{19}.

Το ιταλ. colonnello.

Ανώτερος αξιωματικός, συνταγματάρχης: *νά 'ρθουν όλοι... γουβερναδόροι, στρατηγοί να πάσι, κολονέλλοι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 289^{17}.

κολόσσα τα.

Το ιταλ. colosso (Για την ετυμ. βλ. Κατσαΐτ. σ. 347).

Γιγάντια έργα: (εδώ) οι Πυραμίδες και τα άλλα αρχαία αιγυπτιακά κολοσσιαία μνημεία (Βλ. Ξανθουδίδη [Ερωφ. σ. 159]): *Πέτε-μου, ποιοι κοπιάσασι κ' εκτίσα τα κολόσσα...;* Ερωφ. Πρόλ. 51.

κολουμπρίνα η.

Το βενετ. colubrina (Boerio, λ. colombrina).

Πυροβόλο όπλο: *'Ηγραψα να μας πέψουσι...* (παραλ. 6 στ.) *δυο κολουμπρίνες δυνατές, δυο τρόμπες, δυο πιστόνια* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 10.

κολπίζω.

Από το ουσ. *κόλπος* και την κατάλ. *-ίζω*. Η λ. στη Σούδα.

(Μέσ.) κρύβω κ. στον κόρφο-μου: *Προς τι πάντα τα κύπελλα, γενναίε, συ κολπίζει;* Βίος Αλ. 3476.

κόλπον το, Φλώρ. 674, Αχιλλ. O 683.

Το ιταλ. colpo.

Χτύπημα: *κόλπον καλόν τον έδωκεν, πίστομα εξαπλώθη* (παραλ. 1 στ.). *Θανάσιμον το λάβωμα* Πολ. Τρωάδ. (Πολ. Λ.) 80.

κόλπος ο, (I), Λόγ. παρηγ. O 706, Προδρ. IV 12 κριτ. υπ., Ιερακοσ. 454^{9}, Διγ. (Trapp) Gr. 1317, Βίος Αλ. 4144, Φλώρ. 846, Λίβ. P 1477, 1867, Λίβ. Sc. 1548, 2098, Φυσιολ. (Legr.) 1000· *κ ό λ φ ο ς,* Απολλών. 382, Λίβ. Sc. 458, Αλεξ. 1160, 1161, 1164· *κ ό ρ φ ο ς,* Σπαν. (Ζώρ.) V 502, Καλλίμ. 1210, 2553, Χρον. Μορ. H 8788, Ερωτοπ. 158, Λίβ. Esc. 1577, 2696, 3276, Λίβ. N 1420, Ch. pop. 554, Πορτολ. A 53^{16}, 217^{2}, Αλεξ. 40, Πεντ. 'Εξ. IV 6, Δευτ. XIII 7, Τζάνε, Κρ. πόλ. 244^{14}, κ.α.

Το αρχ. ουσ. *κόλπος*. Ο τ. *κόλφος* στο Du Cange και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. A., Λεξ.). Ο τ. *κόρφος* στο Βλάχ. και σήμ. Για τη λ. και τους τ. βλ. και Kahane, (Ill. Class. St. 3, 1978, 208). Η λ. και σήμ.

1) Στήθος· αγκαλιά: *ο κόρφος-του βουρβουρίζεν ψείρας αμυγδαλάτας* Προδρ. IV 11 χφ. g, κριτ. υπ.· *ουτέ 'μουν αγαπητικός στην πλάσιν της μητρός-μου, ούτε στους κόρφους-της αυτής οπίσω να 'πιστρέψω* Θησ. Ι' [95^{6}]. **Εκφρ. α**) *Οι κόλποι του Αβραάμ ή των προπατόρων*=ο Παράδεισος: *εις τους κόλπους του Αβραάμ να έλθω και να φτάσω* Διήγ. ωραιότ. 43· *στους κόλπους των προπατόρων... ...εις ανάπαψης τόπο να χαίρεται* Ζήνου, Πρόλ. Πένθ. θαν.^{2} 10· **β**) *η γυναίκα του κόρφου*=η σύζυγος: *Ο ανήρ ο τρυφερός εις εσέν και ο κανακεμένος πολλά να κακύνει το μάτι-του εις τον αδερφό-του και εις τη γεναίκα του κόρφου-του* Πεντ. Δευτ. XXVIII 54. **Φρ.** *βάζω το χέρι στον κόρφο*=«βάζω το χέρι στην καρδιά», κρίνω, αποφασίζω κατά συνείδηση, με επιείκεια: *απιλογήθησαν ομπρός του γενεράλε και τού 'πανε: «στο κόρφο-σου το χέρι, αφέντη, βάλε». Το δίκιον-τως εγροίκησε και ελυπήθηκέ-τσι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 416^{22}. **2**) Τμήμα θάλασσας που εισχωρεί στην ξηρά, κόλπος: *εποίκεν άρμενα και επήγεν εις τον κόλφον της Ατταλείας* Μαχ. 270^{26}· *απέσω εις την θάλασσαν, απέσω εις τον κόρφον ήτον νησόπουλον μικρόν* Ιμπ. 528.

κόλπος ο, (II), Ασσίζ. 12^{3}, 90^{25}, 204^{7}, Θησ. B' [53^{5}, 58^{7}], E' [32^{6}, 67^{4}], H' [17^{1}, 47^{8}], Πολ. Τρωάδ. 533· *κ ό ρ π ο ς,* Ασσίζ. 105^{31}, 204^{26}, 210^{17}, 257^{14}, 265^{1}, 268^{22}, 322^{7}, 340^{18}, 356^{13}, 405^{19}, 456^{11,13,20,29}, 459^{8}, 462^{16}, 487^{3}, Μαχ. 176^{19}, 266^{28}, Βουστρ. 518, Κυπρ. ερωτ. 5^{9}.

Το ιταλ. colpo. Ο τ. στο Du Cange.

1) Χτύπημα, πόνος από χτύπημα: *είτινος κόλπον έδιδε Αρκίτας ανδρειωμένος με το σπαθί-του* Θησ. H' [17^{7}]· *ο κόλπος ήτο αδυνατός πολλά κ' εσήκωσέν-τα* (ενν. *τα σπαθιά*) *κι' όξω την πόρτα τά 'βγαλε ομάδι κ' έριξέν-τα* (ενν. τα σπαθιά) Στάθ. (Martini) Γ' 47· *τα όπλα τα καλά δεν είχαν μετ' εκείνους, ως ημπορούν 'πομένουσιν των γυναικών τους κόλπους* Θησ. (Foll.) I 70· *ολίγον στο κεφάλιν-του ελάβωσεν εκείνον· τον κόλπον ουκ εβάσταξεν, έπεσεν εκ τον ίππον* Πολ. Τρωάδ. 499. **2**) Τραύμα, πληγή: *τόσα τον βλάπτει δυνατά ο κόλπος του λαιμού-του* Θησ. H' [84^{6}]· *Περί του λαβωμένου οπού έχει κόλπον φανερόν* Ασσίζ. 90^{21}· *απέ τους κόλπους τους πολλούς οι δύο εσκεπαζόνταν* Θησ. H' [41^{8}].

κολπώνω· *κ ο λ π ώ ν ν ω,* Ασσίζ. 207^{4}· *κ ο ρ π ώ ν ν ω,* Ασσίζ. 21^{28}, 219^{12}, 269^{31}, 405^{22}, 469^{5}, 470^{25}, 487^{6}, Μαχ. 584^{12}.

Από το ιταλ. colpire. Οι τ. *κολπώννω* και *κορπώννω* στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ.).

Τραυματίζω, πληγώνω, λαβώνω, χτυπώ: *Δόξου και αναφάναν από τους λας τους ομπρός της βίγλας κορπωμένοι απού τους Σαρακηνούς,...ήτον...και ο Κωσταντής του παπά... και όσον ήλθεν επέθανεν* Μαχ. 660[6]· *πώς δεν είναι μιτά-του κακιωμένοι, αμμ' όλοι τ' ακλουθούν όσους κορπώννει;* Κυπρ. ερωτ. 17[11]· *Περί του κορπωμένου...ποτάπον δίκαιον εντέχεται να γένει απ' εκείνον οπού τον ελάβωσεν* Ασσίζ. 218[23].

κολυμβήθρα η, Ασσίζ. 126[16], Διγ. Ζ 1312, Φυσιολ. (Legr.) 710, Διγ. ῞Ανδρ. 342[20], Συναδ., Χρον. 64, Διγ. Ο 1118.

Το αρχ. ουσ. *κολυμβήθρα*. Η λ. και σήμ.

1) Σκεύος του βαπτίσματος: *βαπτισθείσα ύδατι αγίας κολυμβήθρας η κόρη προσωνόμασται Ειρήνη εκ γονέων* Διγ. Ζ 65· *τω θείω βαπτίσματι της θείας κολυμβήθρας τον γαμβρόν τελειώσαντες εποίησαν τους γάμους* Διγ. Ζ 575. **2**) Βάπτισμα: *ενελαβώθην αυτούς ο πατήρ αυτού διά της αγίας κολυμβήθρας, ήγουν του αγίου βαπτίσματος* Ελλην. νόμ. 557[9-10].

κολυμβητής ο.

Το αρχ. ουσ. *κολυμβητής*. Η λ. και σήμ.

Αυτός που κολυμπά: *αν ουκ εθάρρεις κολυμβάν, κολυμβητής μη εγένου* Προδρ. Ι 103.

κολυμβίζω, Ερμον. Ζ 158· *κ ο λ υ μ π ί ζ ω.*

Από τον αόρ. του *κολυμβώ*.

Κολυμπώ: *άλλος πάλι να εκδύνεται τάχα να κολυμπίζει* Λίβ. Esc. 2490.

κολυμβοπολεμώ.

Από τα *κολυμβώ* και *πολεμώ*.

Πασχίζω να κολυμπήσω: *Ετήρησα τους οφθαλμούς, κόρη, τους ιδικούς-σου και εις το νερόν του έρωτος κολυμβοπολεμούσι· να είπες κινδυνεύουσιν, ωραία, να πνιγούσι* Βέλθ. 631.

κόλυμβος ο, Διγ. Ζ 108.

Το αρχ. ουσ. *κόλυμβος*. Τ. *κόλυμπος* και σήμ. στην Κύπρο (Γιώρκαλλου Α., Οι λαλέδες σ. 65).

1) Κολύμπι: *τινές των εξ ημών κολύμβῳ διελθόντες* Βίος Αλ. 4338. **2**) Δεξαμενή: *Τριγύρου εκατασκεύασεν εκείνου του κολύμβου αργυροκατασκεύαστα παγώνια και περδίκια* Διγ. Ζ 98.

κολύμβου, επίρρ., Χρον. Τόκκων 2309, Κορων., Μπούας 96· *κ ο λ ύ μ π ο υ,* Χρον. Τόκκων 694, Θησ. Α' [63[5]], Κορων., Μπούας 43.

Η γεν. του ουσ. *κόλυμβος* ως επίρρ.

Κολυμπώντας: *῞Ανθρωπος τούτος το λοιπόν κολύμπου εδιάβη* Αχέλ. 1804· *Οι στρατηγοί εγδύθηκαν κολύμπου για να πάσι, τότε καβούροι βγήκανε, αρπάσσουν να τους φάσι* Αλεξ. 1679.

κολυμβώ, Προδρ. Ι 103, Ορνεοσ. αγρ. 552[19], Λίβ. Sc. 1349, Σταυριν. 236· *κ ο λ υ μ π ώ,* Λίβ. Ν 2180, Δεφ., Λόγ. 503, Αχέλ. 1739, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1380, Τζάνε, Κρ. πόλ. 143[6]· μτχ. ενεστ. *κ ο λ υ μ β ά ν τ α,* Ασσίζ. 50[28] (έκδ. πιθ. εσφαλμ. *κολυβάντα*).

Το αρχ. *κολυμβώ*. Ο τ. και σήμ.

Α' (Ενεργ.) κολυμπώ: *Αν καίγεται, στον ποταμό ας πα να κολυμπήσει* Πανώρ. Γ' 209· *Εις τον βυθόν της λίμνης-σου απέσω κολυμβούσι μικρά-μικρά ερωτόπουλα* Βέλθ. 697· *Τότε στην θάλασσά 'πεσαν όλοι και κολυμπούσαν, διά να ξέβγουν εις την γην όλοι επολεμούσαν* Αιτωλ., Μύθ. 88[5]. **Β'** (Μέσ.) καλύπτομαι από νερό: *να λούγεσαι, να πλένεσαι, όλη να κολυμπάσαι* Πουλολ. (Τσαβαρή) 147 κριτ. υπ.

κολυμπ-, βλ. *κολυμβ-*.

Κομανός ο, βλ. *Κουμάνος*.

κομάντα η· *κ ο υ μ ά ν τ α,* Ασσίζ. 79[27].

Το μεσν. γαλλ. comande (Gr. d'Hauterive, Dictionn., λ. comant I).

Παρακαταθήκη· παραγγελία, διακίνηση εμπορευμάτων: *Περί των πραγμάτων τών παραδίδει ο είς του άλλου εις παρακαταθήκην, ήγουν κουμάντα* αυτ. 11[2]· *Εάν λάχει ότι είς άνθρωπος διδεί ετέρου ανθρώπου απέ το εδικόν-του κουμάντα να το πάρει απάνω εις την θάλασσαν εις το διάφορος* αυτ. 49[31].

κομανταμέντο το, Κυπρ. χφ. 158, Κατά ζουράρη 116.

Το βενετ. ή ιταλ. comandamento.

Διάταγμα, δικαστική εντολή, σύσταση: *είχε-ντου κομανταμέντο ο άνωθ(ε)ν π(α)πάς ο ενορίτης πενήντα τσικίνια χρυσά και δεκοκτώ μήνες φορτσάδικο* Κατά ζουράρη 114· *κοντραφάρει τσι δια‹λα›λημούς και κομανταμέντα οπού του έχουνε [κα]μωμένα και δε‹ν› ψηφά τίβοτας* Κατά ζουράρη 152.

κομαντάρω· *κ ο υ μ α ν τ ά ρ ω.*

Το ιταλ. comandare. Η λ. στον τ. *κουμανδάρω* σε έγγρ. του 17. αι. (Κατσουρ., ΕΕ Κυκλ. Μ 7, 1968, 76[39]). Ο τ. *κουμαντάρω* και σήμ.

1) Διευθύνω, κυβερνώ, εξουσιάζω: *την ανώφελη πολύ και λίγη δύναμή-μου στα χέρια τσ' εξουσίας-σου να τήνε κουμαντάρεις* Λεηλ. Παροιχ. Αφ. 19. **2**) Διατάζω: *Εγώ σας έχω δούλους-μου και νά 'στε μπιστεμένοι* (παραλ. 3 στ.) *και γλήγορα να κάμετε ό,τι σας κομαντάρω* Ευγέν. 385.

κομαντίζα η· *κ ο υ μ α ν τ ί ζ α.*

Το μεσν. γαλλ. comandise (Gr. d'Hauterive, Dictionn., λ. comant I).

Σύνολο κανόνων, νόμων σχετ. με παρακαταθήκες: *δίκαιον ένι να ακούσετε το δίκαιον των παραδόσεων, ήγουν τό λέγεται κουμαντίζα λατίνικα κατά τον νόμον* Ασσίζ. 79[25].

κομάντο το.

Το ιταλ. comando. Τ. *κουμάντο* και σήμ.

Κυριότητα, κατοχή, διαχείριση: *είν' πλούσιος... και ξέρω στο κομάντο-του έχει πολύ λογάρι* Ευγέν. 218.

κομάσι το, βλ. *κουμάσι*.

κομβί(ο)ν το, Διαθ. Θεοδ. Σαρ. 20[23]· *κ ο μ π ί,* Ερωφ. Ιντ. β' 77, Συμμ., Παστ. φίδ. Α' [1052], Β' [754]· *κ ο μ π ί (ν),* Διγ. (Trapp) Esc. 1425, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 89, Πεντ. ῾Εξ. XXVI 6, 33, XXXVI 13, XXXIX 33· *κ ο μ π ί (ο) ν,* Διγ. ῞Ανδρ. 347[6]· *κ ο υ μ π ί.*

Από το ουσ. *κόμβος* (Lampe, Lex.) και την κατάλ. *-ιον*. Η λ. το 12. αι. (Κουκ., Ευστ. Λαογρ. Α' 112) και σε σχόλ. (L-S). Ο τ. *κομπί* στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Δ' 619, λ. *kobi*). Ο τ. *κουμπί* και σήμ.

1α) Κουμπί: *τα κομπία έστραπτον εκ καθαρού χρυσίου* Διγ. Ζ 1511· *τρανά μαργαριτάρια είχεν αντί κομβίων* Διγ. (Trapp) Gr. 1175· **β**) αγκύλη: *να κάμεις κομπιά χαρκά πενήντα και να φέρεις τα κομπιά εις τις θηλές και να κολλήσεις την τέντα* Πεντ. Έξ. XXVI 11. **2**) Κάλυκας, μπουμπούκι: *τ' όμορφο ρόδο, απού 'ναι στο πράσινόν-του το κουμπί χωσμένο, ξυπνά και ξεφουντώνει* Πιστ. βοσκ. Ι 4, 248.

κομβοθηλύκι(ο)ν το, Κώδιξ Βιβλιοθήκης μονής Πάτμου 515.

Από τα ουσ. *κομβίον* και *θηλύκι(ο)ν*.

Κούμπωμα, θηλυκωτήρας χειρογράφου: *Ευαγγέλιον...έχον εις το έν μέρος Σταύρωσιν, τους δ' Ευαγγελιστάς, κομβοθηλύκια έξ, τα αμφότερα αργυρά* αυτ. 514.

κομβοθηλυκόβουλλα τα, Κώδιξ Βιβλιοθήκης μονής Πάτμου 515.

Από τα ουσ. *κομβοθηλύκιον* και *βούλλα*.

Θηλυκωτήρες και κυκλοτερή στολίδια χειρογράφων: *τετραβάγγελον έχον εις το έν μέρος σταυρόν αργυρόν και κομβοθηλυκόβουλλα και αμυγδάλια χαλκά* αυτ. 514.

κομέδια η· *κομεδία*, Κατζ. Ε' μετά στ. 526· *κομεδιά*, Πρόλ. κωμ. 89, Ευγέν. Πρόλ. 151. — Βλ. και ά. *κωμωδιά*.

Το βενετ. comedia.

Κωμωδία (θεατρικό είδος): *Κομέδια παστοράλ του Γύπαρη γενομένη από βοσκούς... εις τα βουνά της Ίδας* Πανώρ. Υπόθ. κατά Α· *μια κομεδιά να κάμομε σήμερον μας εφάνη γιατί και τούτη αρετή στον λογισμόν μας βάνει* Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην. 89.

κομεσσαρία η, βλ. *κουμεσσαρία*.

κομεσσιούν η, Χρον. Μορ. Ρ 7843, 8629· *κομεσιουν*.

Από το μεσν. γαλλ. comission (Greim., Dictionn., λ. cometre). Τ. *κουμουσσού* και σήμ. στη Μάνη (Βλ. Βαγιακ., Αθ. 59, 1955, 44-5). Τ. *κομισιού* στο Somav., λ. *κουμισιού* και τ. *κουμουσίον* στο Du Cange.

Γραπτή διαταγή: *Ο ρήγας του απέστειλεν το πρόσταγμα 'κ την Πούλιαν, την λέγουν οι Φράγκοι κομεσίουν, ούτως την ονομάζουν* Χρον. Μορ. Η 7994.

κομέσσος ο· *κουμέσσος*, Σουμμ., Ρεμπελ. 173, 176, 177, 181, 189.

Το βενετ. comesso.

1) Πληρεξούσιος, επίτροπος: *ελογιάσανε να ψηφίσουνε και τέσσερους κουμέσσους του λαού...να γυρεύουν τα δικαιώματά-τους* Σουμμ., Ρεμπελ. 169. **2**) Ακόλουθος, υπηρέτης: *κανείς... χωρίς ειρήνην...* (παραλ. 1 στ.) *μπορεί να λογηθεί ποτέ Χριστού κουμέσσος* Κυπρ. ερωτ. 153^{8}.

κόμης ο, Αποκοπ.² 327, Κορων., Μπούας 39, Πορτολ. Α 83^{2}, Τριβ., Ταγιαπ. 134, Διγ. Ο 2232, Τζάνε, Κρ. πόλ. 324^{18}. — Βλ. και *κόμις*.

Το λατ. comes (Βλ. και L-S).

1) Άρχοντας, διοικητής επαρχίας: *Εγώ κόμη παιδίν ήμουν απέσω εκ την Γλαρέντσα και εφόρουν τα κατακοπτά* Πουλολ. (Τσαβαρή) 647. **2**) Αρχηγός, διοικητής αυτοκρατορικής φρουράς: *εποίησέν-τον...κόμην απάνω εις τους κουρτέσηδες* Hist. imp. II 106. **3**) Αξιωματούχος του στόλου, αρχηγός στόλου: *εις το κατάρτι εβάλανε βίγλα για να κοιτάξει α φαίνουνται πλεούμενα, του κόμη να χουγιάξει* Τζάνε, Κρ. πόλ. 393^{10}· *Όρισε... ο κόμης με τα κάτεργα στην Τρίπολη να πιάσει* Αλεξ. 610.

κομήτης ο, Ζήν. Α' 371, Δ' 143, 267, Τζάνε, Κρ. πόλ. 170^{9}, 183^{7}.

Το αρχ. ουσ. *κομήτης*. Η λ. και σήμ.

Ουράνιο σώμα, κομήτης: *Μηδέ φανεί στον ουρανόν άστρο ούτε μη φέξει* (παραλ. 1 στ.) *ούτε φεγγάρι, ούτε φως, αστέρας γή πλανήτης, αμμ' ας θλιβεί για λόγου-μου κάθε λοής κομήτης* Τζάνε, Κρ. πόλ. 556^{4}· *ανάμεσα 'ς τέτοια χαρά γυρίζου και θωρούσι σκληρό κομήτη* (ενν. το *Λογγίνο*) *και απ' αυτό θάνατο καρτερούσι, να σημαδεύει σκοτωμούς* Ζήν. Α' 360.

κόμις ο, Πωρικ. V 199^{14}, Βέλθ. 1227, 1228, 1232, 1246, Οψαρ. 361^{9}, 362^{23}, Δούκ. 201^{17}.

Το λατ. comes (Βλ. και L-S, λ. *κόμης*).

α) Άρχοντας, διοικητής επαρχίας: *του κόμιτος Σαρνών* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 550· **β**) αξιωματούχος του στόλου· κυβερνήτης πλοίου, καπετάνιος: *τον κόμιτα, του κατέργου τον κύρην* Χρον. Μορ. Η 2190· **γ**) πρωτοϊπποκόμος: *του αμιρά μεραχούρην, ήγουν κόμιτα των αυτού αλόγων* Σφρ., Χρον. μ. 98^{76}. — Βλ. και *κόμης*.

κόμιτας ο.

Το λατ. comes (Βλ. και L-S, λ. *κόμης*).

Αξιωματικός του στόλου· καπετάνιος: *ο κόμιτας τον έκραξεν... και λέγει-του: «Το κάτεργον... ...χρήζομαι να ευτειαστεί, να το καλαφατίσω...»* Χρον. Μορ. Η 2194. — Βλ. και ά. *κόμης* και *κόμις*.

κομιτίβα η.

Το ιταλ. comitiva.

Ομάδα ανθρώπων, συντροφιά, παρέα: *Μα ποια θωρώ κ' επρόβαλε μεγάλη κομιτίβα* (παραλ. 3 στ.)*; Στη μια μερά θε να συρθώ τά λέσι να γροικήσω κ' ύστερα...να τούσε χαιρετήσω* Φορτουν. (Vinc.) Ε' 267.

κόμιτος ο.

Από τη γεν. *κόμιτος* του ουσ. *κόμις* (Πβ. *βασιλιός* ο‹*βασιλέως-βασιλιώς*· βλ. ά. *βασιλεύς*).

Αξιωματικός του στόλου· καπετάνιος: *ως έφτασεν το κάτεργο εις των Κορφών το κάστρο, ο κόμιτος ελάλησεν εκείνον τον Ρουμπέρτον* Χρον. Μορ. Ρ 2194.

κόμμα το· *κόμμαν*, Μαχ. 470^{11}, 532^{32}· *κόνμμαν*, Μαχ. 362^{11}.

Το αρχ. ουσ. *κόμμα*. Ο τ. *κόμμαν* στο Du Cange και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) και στην Κύπρο, όπου και ο τ. *κόνμμαν* (Σακ., Κυπρ. Β' 601, λ. *κόμμαν* και *κόνμαν*). Η λ. και σήμ.

Αποκοπή, κόψιμο: *Έκοψεν το κόμμαν του χεριού εκείνου όπου να σηκώσει μαχαίριν απάνω εις καβαλλάρην ή λιζίου* αυτ. 88^{5}· *Να μεν τορμήσει τινάς να είναι απότορμος να ποίσει καμίαν ταραχήν εις κόμμαν κεφαλής* αυτ. 270^{6}.

κομμάδιν το, βλ. *κομμάτιον*.

κομματάκι το.

Από το ουσ. *κομμάτι* και την κατάλ. *-άκι*. Η λ. στο Βλάχ. (λ. *κομμάτι*) και σήμ.

Μικρό κομμάτι: *τα βόλια ήρχουντα...* (παραλ. 3 στ.). *Κ' εκοίταζες κοιλέντερα και σάρκες κομματάκια* Τζάνε, Κρ. πόλ. 162^{24}.

κομματιά η, Τζάνε, Κρ. πόλ. 395^{10}· *κ ο μ μ α τ ί α,* Διήγ. ωραιότ. 369.

Από το ουσ. *κομμάτι* και την κατάλ. *-ιά*. Η λ. στο Somav.

Κανονιοβολισμός, κανονιά: *Σε μάχη οπ' αρκομπουζές και κομματιές εβρέχαν ωσάν το χιόνι κ' αίματα σαν το ποτάμι ετρέχαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 157^{1}.

κομματιάζω, Τζάνε, Κρ. πόλ. 312^{22}, 313^{1}, 328^{16}, 345^{26}, 441^{13}, 523^{20}.

Από το ουσ. *κομμάτι* και την κατάλ. *-ιάζω*. Η λ. στο Somav. και σήμ.

Τεμαχίζω, διαμελίζω, κατακρεουργώ: *Άλλοι να θάπτου τους νεκρούς και τους κομματιασμένους* Τζάνε, Κρ. πόλ. 294^{5}· *επιάσανε τον φονέα Σέρβον...και εκομματιάσαν-τον* Χρον. σουλτ. 27^{33}.

κομμάτιον το, Κώδιξ Βιβλιοθήκης μονής Πάτμου 513· *κ ο μ μ ά δ ι ν,* Θρ. Κύπρ. Μ 756· *κ ο μ μ ά τ ι,* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 634, Χρον. Τόκκων 3237, 3242, Καραβ. 503^{25}, Γαδ. διήγ. 332, Πικατ. 252, Κορων., Μπούας 62, Τριβ., Ρε 74, Πεντ. Γέν. XV 10, XVIII 5, Αιτωλ., Μύθ. 143^{1}, Χρον. σουλτ. 60^{26}, Ιστ. πατρ. 110^{6}, Πανώρ. Γ' 550, Ερωφ. Α' 493, Δ' 201, Κατζ. Α' 129, Βοσκοπ.^{2} 18, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1078, 1507, 1883, Στάθ. (Martini) Γ' 211, Ιντ. κρ. θεάτρ. Γ' 58, Λίμπον. 310, Φορτουν. (Vinc.) Ε' 53, 55, Λεηλ. Παροικ. 500, Διγ. Ο 370, 1824, Διακρούσ. 69^{53}, 84^{9}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 143^{10}, 162^{14} 251^{18}, 261^{7}, 310^{14}, κ.π.α.· *κ ο μ μ ά τ ι (ν),* Χρησμ. VI 28, VII 14, Θησ. Δ' [43^{8}], Θ' [36^{6}], Ch. pop. 375, Καραβ. 494^{3}, Θρ. Κύπρ. Μ 684, Διγ. Άνδρ. 322^{22}, Διήγ. πανωφ. 57· *κ ο μ μ ά τ ι ν,* Προδρ. I 267, III 103, 104, 159, 206 χφ. C, κριτ. υπ., IV 31, Καλλίμ. 1926, Λιβ. Sc. 1281, Λιβ. Esc. 2415, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 168, Βησσ., Επιστ. 36^{10}, Μαχ. 6^{7}, 224^{30}, 612^{31}, Καραβ. 494^{26}, 495^{5}, 498$^{15-6}$, Βουστρ. 456 κριτ. υπ., 478· *κ ο μ μ ά τ ι (ο) ν,* Ιατροσ. 23^{171}, Διγ. Ζ 293, Χρησμ. (Βέης) 13^{25}, Rechenb. (Vog.) 6^{7}, Βεν. κείμ. 2^{25}.

Από το ουσ. *κόμμα* και την κατάλ. *-ιον*. Ο τ. *κομμάτι* και σήμ. Ο τ. *κομμάτιν* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) και στην Κύπρο όπου και ο τ. *κομμάδιν* (Σακ., Κυπρ. Β' 601, λ. *κομμάδιν* και *κομμάτιν*).

1α) Τμήμα, μέρος, τεμάχιο: *το λαγούτο εσκόρπισεν εις εκατό κομμάτια* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 527· *σχίσε το χαρτί κομμάτια και ρίξε-το εις το βυθός* Ιατροσ. 22$^{139-40}$· *κόψε αυτήν* (ενν. *την προσφορά*) *κομμάτια και να χύσεις απάνου-της λάδι* Πεντ. Λευιτ. II 6· **β**) κομμάτι (από διαμελισμένο ανθρώπινο σώμα): *Πήαιννε, γιε-μου, στο καλόν, Θεός να σε βοηθήσει κ' ισσίαλλα τα κομμάτια-σου τους σκύλους να ταΐσει* Άσμα Μάλτ. 19· **γ**) κάτι, κατιτί· λίγο: *αλίμονον, Αθούσα-μου, δείξε κ' εσύ κομμάτι* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 680· *παρέξω έχει* (ενν. *το ατυπίν*) *κόκκινον και κίτρινον κομμάτιν* Πουλολ. (Τσαβαρή) 273. **2**) Τμήμα γης, κτήμα, τιμάριο: *δεν μ' έδιδες κομμάτι ή χωρίον διά τιμάρι* Πτωχολ. Α 307. **3**) (Προχ. για ποσότητα) *ο μποντικός... επήγεν κ' ηύρε συντροφιά αρίφνητον κομμάτι* Κάτης 56· *πόσα εξάγια οφείλομεν αφελέσθαι εκ του αορίστου κομματίου* Rechenb. (Vog.) 1^{5}. **4**) Ψωμί, φαγητό: *Ποθές ηύρηκε κουμπαριά κ' εκάτσε στο σοπάτι και δε μισσεύγει αποδεκεί ν' αφήσει το κομμάτι* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 134· *τούτες δεν τως λείπεται ποτέ-τως το κομμάτι* Φορτουν. (Vinc.) Β' 330. **5**) Σύνεργα μαντικής: *ο άλλος* (ενν. *μάντης*) *έχει κάποια κομμάτια* Πηγά, Χρυσοπ. 328(5). **6**) (Προχ. για πυροβολικό) μοίρα, τμήμα, μονάδα: *επτά κομμάτια αρτελαριά έστειλε για να φέρουν* Κορων., Μπούας 99· *ποτέ δεν αναπεύετον αλτελαρία κείνη* (παραλ. 2 στ.). *Εις τόπους δεκατέσσερεις 'βδομήκοντα κομμάτια τ' ανθρώπου κωφοτύφλαιναν ωτία και τα μάτια* Αχέλ. 1528. **Φρ. 1**) *Άγωμε στα κομμάτια*=φύγε, χάσου από μπροστά-μου: *αφέντη, 'δὲ πώς σου μιλεί.* [Δάσκ.] —*Άγωμε στα κομμάτια, γιατί με τον αφέντη-σου θέλω να ντισκορέρω* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 184. **2**) *Κάνω κομμάτια*: βλ. ά. *κάμνω*, φρ. *κάνω κομμάτια*· (μεταφ.) *τα γλυκά-μου μάτια που την καρδίαν-σου ένα καιρόν εκάνασι κομμάτια* Σουμμ., Παστ. φιδ. Β' [1196].

κομματίτσιν το.

Από το ουσ. *κομμάτι* και την κατάλ. *-ίτσιν*.

Μικρό κομμάτι, κομματάκι: *ψωμίν ζητώ τω κράτει-σου ολίγον, κομματίτσιν* Προδρ. III 434.

κομματοπούλιν το.

Από το ουσ. *κομμάτι* και την κατάλ. *-πούλιν*.

Μικρό κομμάτι, κομματάκι: *ψωμίν ζητώ τω κράτει-σου καλόν κομματοπούλιν* Προδρ. III 434 χφ. g, κριτ. υπ.

κομματούκλα η.

Από το ουσ. *κομμάτι* και την κατάλ. *-ούκλα*.

Μεγάλο κομμάτι (ψωμιού): *το βραδίν να μ' έδιδαν μεγάλας κομματούκλας* Προδρ. IV 89e χφ. g, κριτ. υπ.

κομματούλι το· *κ ο μ μ α τ σ ο ύ λ ι.*

Από το ουσ. *κομμάτι* και την κατάλ. *-ούλι*. Ο τ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β', λ. *κομματσούλλι*).

Μικρό κομμάτι, κομματάκι: *τρία κομματσούλια κόκκαλα* Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 148.

κομματούρα η.

Από το ουσ. *κομμάτι* και την κατάλ. *-ούρα*.

Μεγάλο κομμάτι (ψωμιού): *ως σηκωτής να εδούλευα την άπασαν ημέραν και το βραδί να μ' έδιδαν μεγάλην κομματούραν* Προδρ. IV 116.

κομματσούλι το, βλ. *κομματούλι*.

κομμέντα η.

Το ιταλ. commenda.

Εκκλησιαστική πρόσοδος: Κυπρ. χφ. 158.

κομμενταρία η· *κ ο υ μ ε ν τ α ρ ί α,* Βουστρ. 531.

Από το γαλλ. commanderie.

Διοίκηση τμήματος μοναχικού τάγματος (Βλ. Χατζ., Ξέν. στοιχ. 77-8): *τη κδ' Μαρ-*

τίου εσήκωσεν η ρήγαινα την κομμενταρίαν της Κύπρου απὲ τον σιρ Νικὸλ Σαπλὰνες...Και επέψεν χαρτίν...του μεγάλου μαστόρου διὰ να ορδινιάσει κουμεντούρην αυτ. 531.

κομμεντούρης ο, Χρον. Μορ. Η 2686· *κουμεντούρης*, Ασσίζ. 93^{31}, 343^{25}, Μαχ. 54^{19}, 368^{20}, 622^{27}, Βουστρ. 531 δις.

Από το γαλλ. commandeur.

Διοικητής τμήματος μοναχικού τάγματος: *είς ἀνθρωπος οπού ἐνι της ευσεβείας, οπού ἐνι μαΐστορος οὐ κουμεντούρης ενού εσπιτίου* Ασσίζ. 343^{17}· *ο κουμεντούρης του Τεμπλίου μετά του Σπιταλίου* Χρον. Μορ. Ρ 2686.

κομμερκιάρης ο· *κουμμερκιάρης*.

Από το ουσ. *κομμερκιάριος* (Lampe, Lex.). Ο τ. στο Βλάχ., λ. *κουμερκιάρης*.

Τελώνης: *Ο ἀλλος ήτον ένας τελώνης, κουμμερκιάρης..., απ' εκείνους οπού μαζώχνουσιν τα τέλη, τα κουμμέρκια* Πηγά, Χρυσοπ. 276(3).

κομμέρκι(ο)ν το, Ασσίζ. 239^{17}, Notizb. 67, 87, Δούκ. 227^{32}, 297^{29}, 307^{14}, Ψευδο-Σφρ. 540$^{2-3}$, 566^{34}· *κουμμέρκι(ν)*, Ασσίζ. 228^{22,27}, 240^{16}, Rechenb. 32^{1}, Μαχ. 98^{13}, 136^{19}, 564^{15}, Σφρ., Χρον. μ. 134^{19}, Διήγ. Αγ. Σοφ. 158^{5}, Πεντ. Αρ. XXXI 28, 37, Δωρ. Μον. XXXIV, Βακτ. αρχιερ. 134, Τζάνε, Κρ. πόλ. 143^{23}· *κουμμέρκιον*, Ασσίζ. 484^{7}, Μαχ. 208^{26}, Βακτ. αρχιερ. 143.

Το λατ. commercium. Η λ. τον 7. αι. (Lampe, Lex.). Ο τ. *κουμμέρκι(ν)* και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex.).

1) Τελωνείο: *ινα...δίδωσιν εις το κομμέρκιον της θεοδοξάστου Κωνσταντινουπόλεως υπέρ εκβολής ποσότητος νουμισμάτων εκατόν νούμισμα ἐν* Ψευδο-Σφρ. 540^{15}· *οι πραματευτάδες οι Γενουβήσοι ενέβησαν εις τα δώματα του κουμμερκίου, όπου είναι κοντά της λόντζας, και εσύραν...πέτρες* Μαχ. 228^{33}. **2**) Τελωνειακός δασμός: *Ο ρε Πιερ...εμήνυσεν...ότις πραματευτής να θελήσει να έλθει εις την Κύπρον εις την Κερυνία να μεν πλερώσει κουμμέρκιν* Μαχ. 584^{32}· *δο-μας τα ἀσπρα οπού μας χρεωστάς διά το κουμμέρκι εις το πράγμα οπού ἐβγαλες* Σουμμ., Ρεμπελ. 175.

κομμερτικίνα η, βλ. *κουμμερτικίνα*.

κομμεσίουν η, βλ. *κομεσσιούν*.

κομμεσσάριος ο, βλ. *κομμισσάριος*.

κομμισσάριος ο· *κομμεσσάριος*, Διαθ. Ηγουμ. Μακαρίας 164^{11}, 165^{38,41}· *κουμμεσσάριος*, Διαθ. Ακοτ. 146, Διαθ. Ντεφαΐτζ. 77 τρις, Διαθ. Πασχαλίγ. 78, Σουμμ., Ρεμπελ. 179, 181, 182, 187.

Το ιταλ. commissario. Η λ. και τ. *κουμισσάριος* στο Somav. (λ. *κωμισσάριος*).

Πληρεξούσιος' επιστάτης: *παίρνοντας γραφές από τον αφέντη τον κομμισάριον επήγε διά να γυρέψει τον ίδιον εδικόν-του αμπασσαδόρον* Σουμμ., Ρεμπελ. 176· *ο...αυθέντης Αντώνιος Τζιβράν κομμεσσάριος...ήλθε* (ενν. *εις την Ζάκυνθο*) *διά να μαζώξει τα χρέγια τα αφεντικά* Σουμμ., Ρεμπελ. 167· *Ουκ οίδα πώς επάρθησαν ύστερον υπό των κουμμεσσαρίων και επωλήθησαν τα οσπίτια ταύτα* Χειλά, Χρον. 351.

κομμοκεφαλιάζω.

Από το *κόπτω*, το ουσ. *κεφάλι* και την κατάλ. *-ιάζω*. Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 601).

Αποκεφαλίζω: *εστέψαν-τον* (ενν. *τον ρήγα*) *εις την Αγίαν Σοφίαν...και τότε εκομμοκεφαλίασεν τον Γλιμότ και τον Περότ* Μαχ. 606$^{12-3}$.

κομμοκέφαλος, επιθ.

Από το *κόπτω* και το ουσ. *κεφάλι*.

Που του έχει κοπεί το κεφάλι: *ηύρεν-τον τυλιμένον (σ)το αίμαν-του, αναβράκωτον και κομμοκέφαλον* Μαχ. 268^{6}.

κομμός ο, Κορων., Μπούας 39, 103.

Από το *κόπτω*. Η λ. στο Βλάχ.

1) Κόψιμο: *Εποίησε πονηρά και κομμός εις τους βραχίονας αυτού, διασκορπιστούν οι οφθαλμοί αυτού* Σπανός (Eideneier) D 823. **2**) Σφαγή: *Έξε μήνας εστάθηκεν ο πόλεμος εκείνος κ' εκ τον κομμόν που γίνετον αιμά 'τρεχεν ως Ρήνος* Κορων., Μπούας 107.

κομμούνιον το, Ιστ. Ηπείρ. XL^{2}· *κουμμόνι(ο)ν*, Ασσίζ. 259^{6}· *κουμμούνι*, Ασσίζ. 356^{19}, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1256· *κουμμούνι(ν)*, Ασσίζ. 23$^{11-2}$, Λέοντ., Αιν. I 191, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 177, κ.α.· *κουμμούνιν*, Ασσίζ. 104^{21}, 105^{19}, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1257, 1276, Μαχ. 130^{7}, 138^{15}, 280^{1}, 284^{9}, 286^{1,3}, 312^{7}, 322^{8}, 336$^{15-6}$, 542^{33}, κ.α.· *κουμμούνι(ο)ν*, Ασσίζ. 104^{20}, 106^{7}, Μαχ. 204^{22}, 206^{18}, κ.α.· *κουμμούνιον*, Χειλά, Χρον. 347· γεν. πληθ. *κουμουνίου*, Μαχ. 198^{31}.

Από το λατ. commune. Ο τ. *κουμμούνιον* στο Du Cange και σε Διαθ. του 1496 και 1500 (Σάθ.. ΜΒ Ϛ' 663^{14}, 672^{9}). Η λ. και στο Χρυσόβ. του 1364 σ. 32. Ο τ. *κουμμούνι* σήμ. ιδιωμ. (Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ. 235).

Κράτος, πολιτεία, κοινότητα: *το λαμπροενδοξότατον κουμμούνιν Βενετίας* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1238· *Εκ τα ρηγάτα της Φραγκιάς και εξ όλα τα κουμμούνια κανείς δεν αποκότησεν να μαχιστεί την Ρώμην* Χρον. Τόκκων 3334· *Περί ποίων πραγμάτων έχουν τα κουμμούνια αυλή μέσον-τους* Ασσίζ. 259^{9}· *Όσα νησία βρίσκονται νά 'χουν καθαροσύνη, αυτά που 'ρίζει το λοιπόν της Ρόδου το κουμμούνι* Αλεξ. 2892.

κομνηνοβλάστητος, επιθ.

Από το ουσ. *Κομνηνός* και το *βλαστάνω*.

Απόγονος των Κομνηνών: *ω κομνηνοβλάστητον από πορφύρας ρόδον* Προδρ. IV 275.

κομνηνόβλαστος, επιθ.

Από τα ουσ. *Κομνηνός* και *βλαστός*.

Βλαστός, απόγονος των Κομνηνών: *σκηπτούχε κομνηνόβλαστε, κράτιστε κοσμοκράτορ* Προδρ. IV 1b χφφ. gCSA.

κομοδάτος ο.

Από το βενετ. comodar.

Κατάλληλος, περιποιημένος: Κυπρ. χφ. 158.

κομοδιάζω· *κομουδιάζω*, Θρ. Κύπρ. Κ 216· *κουμουδιάζω*, Κυπρ. χφ. 159.

Από το βενετ. comodar ή το προβηγκ. accoumoudar (Βλ. Χατζ., Ξέν. στοιχ. 80,

λ. κουμουδιάζω). Τ. κουμουδκιάζω και σήμ. στην Κύπρο (Βλ. Χατζ., ό.π.).

Ταχτοποιώ, περιποιούμαι: *ακόμη ζουν οι χριστιανοί οπού 'σαν λαβωμένοι, χέργα και πόδια στέκονται κακά κουμουδιασμένοι* Θρ. Κύπρ. Μ 175.

κομόδιτα, κομοντιτά και **κομοτιτά** η, βλ. *κομοδιτά*.

κομοδιτά η, Κυπρ. χφ. 158· *κομόδιτα· κομοντιτά· κομοτιτά*, Μανολ., Επιστ. 173[23]· *κουμουδίτα*, Κυπρ. χφ. 159.

Το ιταλ. comodità.

Άνεση, ευκολία: *Διά την καλήν κομόδιταν οπού 'βρα εις αυτόν-σου* (ενν. το *Κίτιν*) *γράφω* Κυπρ. ερωτ. 135[3]· *Πετρούτσο, εγώ επεθύμησα περίσσα τη φιλιά-σου κ' έχω τορνέσα όσα κι' α θες για την κομοντιτά-σου* Στάθ. (Martini) Β' 160.

κομουδιάζω, βλ. *κομοδιάζω*.

κομπανάτος ο· *κουμπανάτος*, Λέοντ., Αιν. Ι 20.

Από το ουσ. *κομπανία* και την κατάλ. *-άτος*.

Σύντροφος: *Ήλθεν Διόνυς ανδρειωμένος μετά Σέρβων κομπανάτων* Χρησμ. Ι 22.

κομπανία η· *Κουμπάνια*, Χρον. Μορ. Η 7283, 7295, 8010, 8086· *κουμπανία*.

Το ιταλ. compagnia. Η λ. και σήμ.

Ομάδα, συντροφιά, συμμορία· (προκ. για στρατιώτες) λόχος: *τινές φιλοτάραχοι ομονοήσαντες και κουμπανία μία γενόμενοι* Παράφρ. Χων. [Νικήτ. Χων., Βόνν., 600 κριτ. υπ.]· *μια κομπανία σολδαδών* Κατζ. Β' 74. — Ως επων.=η Καταλανική Εταιρεία (Πβ. Χρον. Μορ. Ρ 7273: Μεγάλη Συντροφία): Χρον. Μορ. Η 7273.

κομπάνιος ο· *κουμπάνιος· κουμπάνος*, Τριβ., Ταγιαπ. 169.

Το ιταλ. compagno. Για τη λ. βλ. και Kahane, Sprache 583.

Σύντροφος: *ένας από τους κουμπάνιους πα και κόφτει-τους τους μάντους* αυτ. 191.

κομπάσο το.

Το ιταλ. compasso. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. στους τ. *κομπάσο* και *κουμπάσο*.

Διαβήτης: *πιάσε και γράψε-μου εδεπά ό,τι και α μ' απαντέχει.* — *Την ώρα όπου εγεννήθηκες βλέπω με το κομπάσο πως ασκημότερο θεριό δε βρίσκεται εις το δάσο* Ζήν. Α' 101.

κομπηγορώ.

Από το επίθ. *κομπηγόρος*.

Μιλώ με κομπασμό: *Δαρείος μέν κομπηγορών αφρόνως ταύτα λέγει* Βιος Αλ. 1743.

κομπηρός, επίθ., Βίος Αλ. 1982.

Η λ. σε σχόλ. (L-S).

Κομπαστικός: *Εν λόγοις-σου τοις κομπηροίς φαντάζη μέγας είναι* αυτ. 1838.

κομπί(ν) και **κομπί(ο)ν** το, βλ. *κομβί(ο)ν*.

κομπίρω· *κοπίρω*, Σεβήρ., Σημειώμ. 12 ις'. — Βλ. και *κομπλίρω*.

Το ιταλ. compire.

Λήγω, τελειώνω: *Εφερέ-μου τριών μηνών, ήγουν του Μαΐου και του Ιουνίου και του Ιουλίου, οι οποίοι κοπίρουσιν έως τες 10 του Αυγούστου* αυτ. 14β.

κομπλεζιάζω, βλ. *κουμπλεζιάζω*.

κομπλίρω· *κοπλίρω*. — Βλ. και *κομπίρω*.

Το παλαιότ. ιταλ. complire.

Λήγω, τελειώνω: *Εφερέ-μου από τους 10 του Κονσέγιου L διακόσιες έξι και σολδία 8 διά όλον τον Σεπτέβριον και Οκτώβριον και Νοέμβριον και Δικέμβριον και κοπλίρουσιν εις τας 10 του Ιανουαρίου κατά Λατίνους* Σεβήρ., Σημειώμ. 14δ.

κομπόδεμα το.

Από το *κομποδένω*. Η λ. στο Somav. και σήμ.

Μαντίλι όπου φυλάγονται χρήματα: *κομπόδεμα του ασήμιου-του εις το σακκί-του* Πεντ. Γέν. XLII 35.

κομποδεμένος, μτχ. επίθ.

Η μτχ. παρκ. του *κομποδένω*. Λ. *κομποδένω* στο Βλάχ. και σήμ.

Που είναι γεμάτος ρόζους: *ένας δρυμώνας... άγριους ιδρύους γεμάτος, δασοί πολλά και υψηλοί, χοντρά κομποδεμένοι* Θησ. Ζ' [37[2]].

κομποθήλυκον το· *κομποθέλυκο*, Σπαν. (Eideneier) Β 142.

Από τα ουσ. *κόμπος* και *θηλύκι*. Η λ. στα Ιππιατρικά (L-S, λ. *κομποθήλυκα*).

Κούμπωμα, θηλυκωτήρι: *διά να ενδύσουσι την κάπαν και να ιδείς χαράς μεγάλας με τα κομποθήλυκά-της* Χρησμ. Χ 13.

κομπολόγι το.

Από το ουσ. *κόμπος* και την κατάλ. *-λόγι*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

α) Κομποσκοίνι: *με ευλάβειαν πολλήν κρατούν* (ενν. οι *καλογεροπαπάδες*) *τα κομπολόγια* Παΐσ., Ιστ. Σινά 638· **β**) προσευχή που συνοδεύεται από τη χρ. κομποσκοινιού: *έχομεν την δόξαν του Θεού εις το στόμα-μας και λέγομεν ψαλμούς και κομπολόγια* Ροδινός (Βαλ.) 69.

κομπολογώ, Συναξ. γαδ. 383.

Το μτγν. *κομπολογέω* (Lampe, Lex., λ. *κομπολογέω*). Λ. *κομβολογείν* στο Du Cange (λ. *κομβίον*).

Καυχησιολογώ, περιαυτολογώ: *ταύτα εκομπολόγησε ο γάδαρος εκείνος τον λύκον και εποίησεν καθώς τον ορδινιάσεν* αυτ. 304.

κόμπος ο, (Ι), Πιστ. βοσκ. II 8, 47, Ροδολ. Α' [321, 413], Β' [115], Ε' [73, 92, 102], Σουμμ., Παστ. φιδ. Β' [935, 1305], Γ' [226, 1351], κ.π.α.

Το ουσ. *κόμβος* που απ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.). Η λ. και σήμ.

1) Δέσιμο νήματος ή υφάσματος· κάτι που μοιάζει με κόμπο: *το κασσίδι χυμευτόν ήτον παραλλαγμένον με τα χρυσά μετώπια, με τους χρυσούς τους κόμπους* Διγ. (Trapp) Esc. 1484· *κλαπωτόν κομπώσιον είχεν η σέλα εκείνη με φούντας χρυσοκόκκινας, με χρυσαργύρους κόμπους* Αχιλλ. Ν **1123**· *ένα μέρος απ' αυτά* (ενν. *τα μαλλιά*) *με χίλιους*

κόμπους σέρνεις και διπλωμένα τεχνικά στο κούτελο τα φέρνεις Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [1179]· τον εχάρισεν εύμορφην πατερίτσαν (παραλ. 2 στ.) και είχε κόμπους τέσσαρας εγκαψοσμαλδωμένους Αρσ., Κόπ. διατρ. [567]. **2**) Ανωμαλία του εδάφους· εμπόδιο· (μεταφ.) δυσκολία: παρακάτω έναι τα Αθάνατα και έναι έξω αμμούδα· έχει κόμπον και στέκεσαι Πορτολ. Β 47^{12}· Ψέματα λες, ταλαίπωρε, στον κόμπον του λαιμού-σου Δεφ., Σωσ. 261. **3**) Σταγόνα: σιγή, σιωπή τα δάκρυα-της εστάλαζαν ως κόμποι Λίβ. Sc. 2429. **4**) Δάκρυ: εις τα ματοφρύδια-μου κρεμάζονται οι κόμποι Συναξ. γαδ. 205. **5**) Δεσμός, σύνδεσμος: με του πόθου τον γλυκύ τον κόμπον να δεθούσι Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε' [1117]· της παντρειάς-τους τον καλόν κόμπον να τούσε σφίξεις Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε' [1523]· τον κόμπο, ως φρόνιμος, που εδέσασίνε, λύσε, και τη φωτιά οπού άναψε ο Πάρης σου τη σβήσε Στάθ. (Martini) Ιντ. β' 107. **6**) Κρίσιμη στιγμή: Ω στρατηγοί, με τ' άρματα τρεχάτε σαν τυχαίνει· ήρθε ο κόμπος, τύραννε! Ζήν. Ε' 289. **Φρ. α**) δένω κόμπο=σμίγω, συναντιέμαι: εις μιαν αγάπη εδέσασι κόμπον οι ορεξέ-μας Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [294]· **β**) ήρθ' ο κόμπος εις το κτένι=τα πράγματα έχουν φτάσει σε αδιέξοδο: ήρθ' ο κόμπος εις το κτένι κ' η ψυχή-μου απολιγαίνει Φαλλίδ. 90.

κόμπος ο, (ΙΙ).

Το αρχ. ουσ. κόμπος.

Κομπασμός· μεγαλοπρεπής εορτή: κόμποις και πανηγύρεσιν εκάτεροι ποιούντες Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1209.

κομπράρω, βλ. κουμπράρω.

κόμπωμα(ν) το, Τρωικά 533^{24}, Ἀνθ. χαρ. 296^{22}, Ριμ. κόρ. 582, Κυπρ. Ερωτ. 51^{4}, Ερωφ. Δ' 373, Πιστ. βοσκ. Ι 5, 123, ΙΙ 1, 373· 7, 59, ΙΙΙ 5, 316, IV 5, 118, 120, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 879, Γ' 1016, Δ' 15, Ροδολ. Α' [199], Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [180, 212], Σουμμ., Παστ. φιδ. Β' [332, 1144], Λεηλ. Παροικ. 271, Τζάνε, Κρ. πόλ. 159^{2}, 260^{9}, 345^{21}, 372^{8}.

Από το κομπώνω. Λ. κόμβωμα στον Ησύχ. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

1) Πονηριά, τέχνασμα: Θέλω γυρέψει εις έργασιν τες μηχανές να βάλω και πάσα τέχνη οπού μπορώ και πάσα κόμπωμ' άλλο Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [868]· με λόγια και κομπώματα σαν μύλον τον γυρίζει Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 253. **2**) Απάτη· πλάνη: ετούτα τα κομπώματα εκάνασι τα γένια που βάναν εις το πρόσωπο κ' οι δυο τα ψοματένια Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 583· δεν επιστεύσασιν διατί αθθυμούνταν τα πολλά κομπώματα οπού τους εκόμπωσεν Μαχ. 278^{31}· άφησε 'ς τέτοιο κόμπωμα να χαίρετ' η καρδιά-μου Ερωφ. Δ' 368.

κομπώννω, βλ. κομπώνω.

κομπώνω, Σπαν. Ο 35, 209, Διδ. Σολ. Ρ 45, Γλυκά, Στ. 222, 362, Λόγ. παρηγ. L 472, Προδρ. Ι 106, Ελλην. νόμ. 529$^{22-3}$, 536^{31}, Διγ. Α 3006, 3075, Ερμον. Θ 52, Χ 60, Πουλολ. (Τσαβαρή) 295, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 362, Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 349, Περί ξεν. Α 431, Ερωτοπ. 322, Λίβ. Esc. 3044, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1047, 1157, Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 320, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 117, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 78, 148, Χρον. Τόκκων 432, 499, 1249, 1331, Φυσιολ. (Legr.) 662, Θησ. Ι' [22^{8}], Ch. pop. 48, 488, Χούμνου, Κοσμογ. 1460, 1793, 1951, Αλεξ. 816, 888, Συναξ. γυν. 80, Ριμ. κόρ. 761, Σαχλ. Ν 390, Δεφ., Λόγ. 245, Πεντ. Γέν. XXIX 25, XXXI 7, Μορεζίν., Κλίνη

Σολομ. 453, Κυπρ. ερωτ. 137^{7}, Πανώρ. Γ' 233, 425, Δ' 27, 37, Ερωφ. Α' 463, Δ' 535, 691, Κατζ. Α' 95, 178, Πιστ. βοσκ. Ι 3, 111, ΙΙ 2, 39, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 14, Β' 228, 570, Γ' 961, Δ' 1571, Θυσ.^{2} 959, Στάθ. (Martini) Α' 42, Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 91, 119, Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [203], Δ' [164], Απόκοπ^{2}. 196, 268, Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [842], Β' [424], Δ' [676], Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. δ' 133, Ζήν. Γ' 258, Δ' 183, Λεηλ. Παροικ. 214, 520, Διγ. Ο 2271, Τζάνε, Κρ. πόλ. 302^{2}, 307^{9}, 436^{18}, κ.π.α.· γ κ ο μ π ώ ν ω, Λίβ. Sc. 1885, Χρον. Τόκκων 854· κ ο μ π ώ ν ν ω, Μαχ. 42^{14}, 52^{8}, 164^{29}, 206^{33}, 212^{22}, 278^{32}, 450^{32}, 618^{10}, 636^{19}, 656^{5}, κ.α.· κ ο υ μ π ώ ν ω· αόρ. ε κ ο μ π ή θ η σ α ν (αν δεν πρόκ. για τυπογρ. λάθος αντί ε κ ο μ π ώ θ η σ α ν), Μαχ. 510^{8}.

Το κομβόω, που απ. στον Ησύχ. και σε Γλωσσάρ. (L-S· πβ. και Lampe, Lex.· βλ. Ξανθ., Αθ. 26, 1914, ΛΑ 150-1). Για άλλες ετυμ. (πιθ. συσχετισμός με το κόμπος-κομπάζω, κλπ.) βλ. Κριαρά [Πανώρ. σ. 248]. Τ. κομβώνω τον 9. αι. (Lampe, Lex.). Βλ. και Kahane (BZ 68, 1975, 82). Ο τ. κομπώννω και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 601, τ. κομπόννω). Ο τ. κουμπώνω στο Somav. και σήμ. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ., λ. κομποθελλά, Ἀμ., Χιακ. Χρον. 6, 1926, 35).

Α' Ενεργ. **1**) «Δένω» κάπ. με μάγια: νομίζουν κατεργάζεται (ενν. ο Ιωσήφ) μάγια να τους κομπώνει Χούμνου, Κοσμογ. 1614. **2**) Εξαπατώ, ξεγελώ: γιατί με απαρνίστηκες, μόνον εκόμπωσές-με, ωσάν ανήλικο παιδί εμένα γέλασές-με; Διγ. Ο 1753· ήτον γρα κι' ανήμπορη... κι' ως έσμιξα στα γέρα-της όρισες κ' εγαστρώθη και με τον θεϊκό ορισμόν η φύσις εκομπώθη Θυσ.^{2} 46· με σιργουλίσματα γλυκά βλέπε μη σε κομπώσει Σαχλ. Ν 387· εκόμπωσεν (ενν. το στήθος-σου) κ' εμέναν και τον Πόθον Κυπρ. ερωτ. 109^{35}· Γλήγορα εκείνη που γελά κ' εκείνη που κομπώνει γνωρίζεται Κατζ. Α' 95. **Β'** Μέσ. **α**) Γελιέμαι: σ' εκράτου γνωστικό, άνθρωπο παιδεμένο, μα, σα θωρώ, εκομπώνουμουν, ως τό 'χω γροικημένο Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 170· Ο βασιλιός είν' σπλαχνικός, γλυκύς με πάσαν ένα· μην κομπωθείς πως αγαπά τον κύρη-σου κ' εσένα Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 228· **β**) αυταπατώμαι· καυχιέμαι: κείνοι οπού κουμπώνουνται και λέγουν κ' έχουν φίλους ...έσφαλαν και πλανώνται Σαχλ. Β' (Wagn.) Ρ 170.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ.=**α**) ψεύτικος, απατηλός: είντα φωτιά ήψε στην καρδιά μια αγάπη κομπωμένη Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 455· τάσσουνται εις την γραφήν με λόγια κομπωμένα Σαχλ. Β' (Wagn.) Ρ 112· **β**) «φαντασμένος»: μα έρχομαι εις άνθρωπον κ' εις Πώρον κομπωμένον κ' εις βασιλιά αλάζονα, μάλιστα κ' επηρμένον Αλεξ. 1815.

κομπωσία η, Προδρ. Ι 111.

Από τον αόρ. του κομπώνω.

Απάτη: διά την ύβριν την πολλήν...και κομπωσίαν ...εκαταφρόνεσεν (ενν. ο Σολομών) των γυναικών το γένος Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2132.

κομπώσιον το.

Από το κομπώνω (Βλ. R. Lavagnini, RSBN 6/7, 1969/70, 175 σημ. 2). Η λ. και στον Ψευδο-Κωδ., Οφφικ. 170^{4}. Λ. κομπώσι και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Κουκ., ΕΕΦΣΠΑ 6, 1955/6, 273).

Στολίδι της σέλας αλόγου: κλαπωτόν κομπώσιον είχεν η σέλα εκείνη Αχιλλ. Ν 1122.

κόμπωσις η.

Από τον αόρ. του κομπώνω.

Εξαπάτηση: Τριάντα αργύρια σου δίδομεν και νά-τα και ορδινιάσου γοργόν με δίχως κόμπωσιν τον Ιησούν να πιάσου Μυστ. παθ. 120^{14}.

κομπωτής ο, Μαχ. 370^{10}, 526^{5-6}.

Από το *κομπώνω*. Τ. *κομβωτής* σε σχόλ. (Steph., Θησ.). Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β′ 601), στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) και στην Κάρπαθο (Μι- χαηλ.-Νουάρ., Λεξ.).

Απατεώνας, άπιστος: *κομπωτής κ' επίβουλος οπού 'σουν εις εμένα πὄκόμπωσες κ' εφίλησες και ύστερα μ' εφήκες* Ch. pop. 47.

κομπώτρα η, Ερωφ. Ε′ 487, Πιστ. βοσκ. ΙΙ 1, 78· 7, 17, Σουμμ., Παστ. φιδ. Β′ [1111].

Από το ουσ. *κομπωτής* και την κατάλ. *-τρα*.

Απατεώνισσα, άπιστη: *μια άπιστη γυναίκα και κομπώτρα δεν είναι μπορετόν και- ρόν περίσσιο στην 'πιβουλήν-της γνώμη να καυχάται* Πιστ. βοσκ. Ι 5, 244.

κομψά, επίρρ., Μαρκάδ. 620.

Από το επίθ. *κομψός*. Η λ. και σήμ.

Με κομψότητα, με γλαφυρότητα: *το κάμωμα κομψά εδιηγήθην* αυτ. 771.

κονάκι το, Διγ. Ἀνδρ. 334^{26}· *κ ο ν ά κ ι ν,* Παλαμήδ., Βοηβ. 1126.

Το τουρκ. konak. Η λ. και σήμ.

α) Κατάλυμα: *εις το κονάκιν έφτασεν, στην τέντα-του σεβαίνει* Παλαμήδ., Βοηβ. 1262· (φρ.) *κάνω κονάκι*=καταλύω· σταθμεύω, σταματώ: *ποσώς κονάκ' εν ήκαμνεν, μόν' όσο για να φάγει* Διγ. Ο 960· **β**) (προκ. για μέτρηση απόστασης): *Ποτὲ δὲ ἡ και μάλλον το τοπικόν διάστημα σημαίνει* (ενν. ο σταθμός)... *Ούτω γαρ τοσοίδε σταθμοί οδευ- θήναι πρός τινων λέγονται, άπερ νυν ημείς και κονάκια φαμέν* Metrol. 46^{39}· **γ**) κατοι- κία: *έφθασε κατευόδιον και, ως είπαν, στο κονάκι* (έκδ. *το κονάκι*· διορθώσ.), *επήγεν εις την κατοικιάν Ιωάννου του Σολδάκη* Λίμπον. 129.

κονάρι(ν), Ασσίζ. 244^{16}, 495^{17}, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *κωνάριν* (Βλ. ά.). Πβ. πάντως Χατζ., Λαογρ. 11, 1934/7, 105.

κονδάρι(ον) το, βλ. *κοντάριον*.

κονδίτον το· *κ ό ν τ ι τ ο ν.*

Το μτγν. ουσ. *κονδίτον* (Sophocl., λ. *κονδίτος*). Για τον τ. πβ. λ. *κόνδιτον,* που απ. σε παπυρ. του 4. αι. (L-S Suppl., λ. *κονδειτον*).

Κρασί με μπαχαρικά: *Ποίησον κόντιτον* (έκδ. *κόντινον*· διορθώσ.) *και δος αυτῷ πο- τόν. Ούτως ουν αρτύσεις: πεπέρεως κόκκους γ', οίνον παλαιόν, μέλι, κύμινον και φού το λευκόν* Ορνεοσ. αγρ. 567^{28}.

κονδίτος ο· *κ ο ν τ ί τ ο ς.*

Το αρσ. του επιθ. *κονδίτος* (Lampe, Lex.)〈 λατ. conditus (Oxford Latin Dictionary, λ. conditus²) ως ουσ.

Καρύκευμα, μπαχαρικό: *ου θέλει και καπνίσματα, μόσχους τε και κοντίτους* Προδρ. ΙΙ Η 42g.

κονδοκρατώ, βλ. *κοντοκρατώ*.

κονδυλάτος, επίθ.· *κ ο ν τ υ λ ά τ ο ς.*

Από το ουσ. *κονδύλι* και την κατάλ. *-άτος*.

Ζωγραφισμένος με το κοντύλι, καλοσχηματισμένος: *τα μάτια κείνα τα γλυκιά κ' η μύτ' η κοντυλάτη* Πένθ. θαν.² 65.

κονδυλιά η· *κ ο ν τ υ λ ε ά,* Ερωτοπ. 440· *κ ο ν τ υ λ ι ά.*

Από το ουσ. *κονδύλι* και την κατάλ. *-ιά*. Ο τ. *κοντυλιά* στο Somav. (λ. *κοντιλιά*) και σήμ.

Γραμμή με κοντύλι: *να εύρω δάκτυλον χαρτίν και κοντυλιάν μελάνι* αυτ. 444.

κονδυλίζω· *σ κ ο ν δ υ λ ί ζ ω*· *σ κ ο ν τ υ λ ί ζ ω,* Μαχ. 32^{17}, 662^{25}.

Το αρχ. *κονδυλίζω*. Τ. *κοντυλίζω* στο Somav. (λ. *κοντιλίζω*). Για τους τ. βλ. Ἀμ., ΛΑ 6, 1923, 106 και Παντ., B-NJ 6, 1927/28, 405 και 416. Ο τ. *σκοντυλίζω* στο Du Cange, λ. *σκοντάπτειν*.

Σκοντάφτω: *έφευγεν και εσκοντύλισεν και ετσακίστην το γαλευτήριν και εχενώθην το γάλαν* Μαχ. 36^{8}· *του Ξανθίου τρέχοντος... ίππος ο δεξιότατος ο τούτου σκονδυλίζει* Βίος Αλ. 886.

κονδύλιν το, Σαχλ. Β′ (Wagn.) Ρ 6, Ψευδο-Γεωργηλ., Ἀλ. Κων/π. 814, Θησ. ΙΒ′ [52^{8}], Θρ. Κύπρ. Μ 551, Παλαμήδ., Βοηβ. 640· *κ ο ν δ ύ λ ι,* Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 470, Σαχλ., Αφήγ. 23, Ψευδο-Γεωργηλ., Ἀλ. Κων/π. 360, Γεωργηλ., Θαν. 472, Δεφ., Λόγ. 5, Αχέλ. 413, Διακρούσ. 111^{23}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 588^{28}· *κ ο ν τ ύ λ ι,* Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 5, Φαλιέρ., Ενύπν.² 5, Ch. pop. 45, Απόκοπ.² 474, Αχέλ. 1222, Αιτωλ., Ρίμ. Α Καντ. 43, Κυπρ. ερωτ. 132^{1}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 987, Γ′ 1425, Ροδολ. (Μανούσ.) Γ′ [322], Φορτουν. (Vinc.) Αφ. 8, Διακρούσ. Αφ. 12· *κ ο ν τ ύ- λ ι ν,* Ερωτοπ. 334, Κυπρ. ερωτ. 140^{2}, 152^{9}, Χούμνου, Κοσμογ. 2619.

Από το ουσ. *κόνδυλος* και την κατάλ. *-ιν*. Οι τ. *κονδύλι* και *κοντύλι* στο Du Cange (λ. *κονδύλι*) και σήμ.

1) Ὀργανο γραφής, γραφίδα: *πιάνει το ζιμιό χαρτί, κοντύλι και μελάνι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ′ 460· *Χρυσό κονδύλι έπιασε και άρχισε να γράφει* Διακρούσ. 74^{27}· *καλοί γραμματικοί 'πιτήδειοι στο κονδύλι* Εβρ. ελεγ. 164. **2**) Γράψιμο, γραφή: *Ετελείωσα το παρόν*... (παραλ. 1 στ.). *Κονδύλι έναι από χειρός Δημητρίου Τεμένο* Παλαμήδ., Βοηβ. 1381· *τον ονοματίσασι εισέ χρυσό κονδύλι πολλών αρχόντων στόματα* Τζάνε, Κρ. πόλ. 587^{29}. **3**) Πινέλο ζωγράφου: *Ούτε ζωγράφος δύναται ποσώς να ιστορίσει, εάν μη βάλει απ' εμού* (ενν. *του χοίρου*) *τρίχαν εις το κονδύλιν* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 393.

κονδυλογράφος ο.

Από το ουσ. *κονδύλιν* και το β′ συνθ. *-γράφος*.

Ὀργανο γραφής: *το κέρας-μου* (ενν. *του βοός*) *χρώνται καλαμαράδες, ... ποιούν κονδυλοθήκας* (κριτ. υπ. *κονδυλογράφοι*) Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 616.

κονδυλογράφω· *κ ο ν τ υ λ ο γ ρ ά φ ω.*

Από το ουσ. *κονδύλιν* και το *γράφω*.

Γράφω με κοντύλι· γράφω: *τό έχει η καρδία-μου η ταπεινή ας το κοντυλογράψω* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 53.

κονδυλοθήκη η.

Από τα ουσ. *κονδύλιν* και *θήκη*. Η λ. και σήμ.

Θήκη για κοντύλια: *το κέρας-μου* (εννν. του βοός) *χρώνται καλαμαράδες, ...ποιούν κονδυλοθήκας* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 616.

κονδυλομάχαιρο το· *κοντυλομάχαιρο.*

Από τα ουσ. *κονδύλιν* και *μαχαίρι*. Ο τ. στο Βλάχ. (λ. *κοντιλομάχαιρο*).

Μαχαιράκι για το ξύσιμο κοντυλιού (Πβ. Κουκ., Ευστ. Λαογρ. Α' 454-5): *εσκότωσε έναν γκελάτη με ένα κοντυλομάχαιρο* Χρον. σουλτ. 142[14].

κόνδυλος ο, Metrol. 83[18], 93[18], 95[5], 106[7].

Το αρχ. ουσ. *κόνδυλος*.

1) Ο αρμός του δακτύλου: *Ει δε πλησίον της θέσεως αποκλασθή* (εννν. ο όνυξ), *όμοιον σχήμα ποιήσας χαλκού όνυχος ... περίδησον τον κόνδυλον του ορνέου* Ιερακοσ. 499[3]. **2)** Το σκληρό εξόγκωμα του καλαμιού: *Κάλαμον ξύσας επιμελώς και τον εν αυτώ κόνδυλον εξισώσας* Ιερακοσ. 487[25]. **3)** (Προκ. για μονάδα μήκους) **α)** αντίχειρας (Βλ. Schilbach, Metrol. σ. 176, 180): *κόνδυλον, ήτοι τον αντίχειρα* (έκδ. *αντιχείρα*· διορθώσ.) Metrol. 117[1]· **β)** δύο δάκτυλοι (Βλ. Schilbach, Metrol. 180): *Ο δε κόνδυλος έχει δακτύλους β'* Metrol. 44[15].

κονεύω, Αιτωλ., Ρίμ. Μ. Καντ. 44, Βίος Δημ. Μοσχ. 510, Σταυριν. 233, 921, Συναδ., Χρον. 40, 54, Διγ. Ο 643, 1003, 1176, 1914.

Από το θ. του τουρκ. ρ. konmak και την κατάλ. *-εύω* (Βλ. Παπαδ. Α., Αθ. 53, 1949, 195 και ΛΔ 5, 1950, 137) και όχι από το ουσ. *κονάκι* (Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Β' 289-90). Η λ. στο Du Cange (λ. *κονεύειν*) και σήμ.

Α' Αμτβ. **1)** Διαμένω προσωρινά, καταλύω: *ήλθεν ο Μπαριάμ-πασιάς...και εκόνεψεν εις του Καράμπατζη το σπίτι* Συναδ., Χρον. 36· *εις τον κάμπο της Ρωμανιάς ήλθαν και εκονέψαν* (εννν. ο *Διγενής και η κόρη*) Διγ. Ο 2032· *ήτονε κονεμένος εις τα αφεντικά παλάτια* Δωρ. Μον. XXIV. **2)** Στρατοπεδεύω: *πήγαν και τους εύρηκαν οπού 'σαν κονεμένοι, χιλιάδες ήσαν δώδεκα Τατάροι διαλεγμένοι* Σταυριν. 167· *οι απελάτες οι δεινοί που είναι κονεμένοι* Διγ. Ο 1444. **Β'** (Μτβ.) εγκαθιστώ για να φιλοξενήσω: *εκεί κ' εκόνεψάν-μας, καλά μας δεξιώθηκαν εκεί κ' εφίλευσάν-μας* Αρσ., Κόπ. διατρ. [44]· *Εκόνευσεν τον ταχιρκήν εις του Μπακκή Οσμάνη* Άσμα διερμ. 225.

Κονιάρης ο· *Κοϊνάρος,* Συναδ., Χρον. 56· *Κοϊνιάρης· Κοϊνιάρος.*

Από το ουσ. *(Ι)κόνιο* και την κατάλ. *-άρης*. Η λ. και σήμ.

Ονομασία των Τούρκων: *καν τε χριστιανός, καν τε φίλος και Κοϊνιάρης, όλους έδιδεν, άλλον δανειακόν και άλλον χάρισμα* αυτ. 53· *χριστιανοί, Τούρκοι, Κοϊνιάροι, Ογύφτοι* αυτ. 52.

κόνιδα η, Σπανός (Eideneier) Β 106, D 1685.

Το ουσ. *κονίς*, που απ. στον Αριστ. Η λ. στον Ησύχ. και σήμ.

(Συνηθέστ. στον πληθ.) αβγά των ψειρών, ψύλλων, κοριών: *εγδυμνός και ξεσκισμένος... πλήσες κόνιδες γεμάτος* Φαλλιδ. 49.

κονιδάτος, επίθ.

Από το ουσ. *κόνιδα* και την κατάλ. *-άτος*.

Μικρός σαν κόνιδα, σαν ψείρα: *Αυτός ψηφίζει πέρπυρα και γράφει και στρογγύλα, συ δε ψηφίζεις φάβατα και γράφεις κονιδάτα* Προδρ. III 76.

κονιδία η.

Από το ουσ. *κόνιδα* και την κατάλ. *-ία*.

Ψείριασμα: *Περί κονιδίας* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 53[16].

κονιδιάρης, επίθ.

Από το ουσ. *κόνιδα* και την κατάλ. *-ιάρης*. Η λ. στο Somav. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *κονιδάριν*).

Γεμάτος κόνιδες, ψειριάρης: *να είπωμεν δαμίν χοίρου του κοπροφάγου και του πλατυνορούθουνου και του κονιδιάρη* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 462.

κονιορκτός ο, βλ. *κονιορτός*.

κονιορτός ο, Ορνεοσ. αγρ. 532[18], Ωροσκ. 44[14], 45[14], Περί ξεν. Α 235, Νεκρ. βασιλ. 37, Κορων., Μπούας 51, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 520, Διγ. Ο 2846· *κονιορκτός,* Διγ. Α 4403, 4739· *κορνιακτός,* Διγ. (Trapp) Esc. 503, 1110, 1168, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2709, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 57, Μαχ. 34[7], Θησ. Η' [7[5], 86[4]], ΙΑ' [53[2]], Αλεξ. 876, 1091, Απόκοπ. Επίλ. Ι 492, Χριστ. διδασκ. 435, Τζάνε, Κρ. πόλ. 190[7], Τζάνε, Καταν. 366· *κορνιαρκτός,* Χριστ. διδασκ. 122· *κορνιαχτός,* Πεντ. Έξ. IX 9, Σταυριν. 646, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 858· *κουρνιαχτός,* Πεντ. Δευτ. XXVIII 24, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [896].

Το αρχ. ουσ. *κονιορτός*. Ο τ. *κορνιακτός* στο Meursius. Οι τ. *κορνιαχτός* και *κουρνιαχτός* και σήμ. Ο τ. *κορνιαχτός* και σήμ. στην Κύπρο, όπου και τ. *κονιαχτός* (Σακ., Κυπρ. Β' 602 και 605). Η λ. και σήμ. ως λόγ.

α) Σκόνη, σύννεφο σκόνης: *βλέποντας εις τους τόπους εκείνους ωσάν σύννεφα τον κορνιακτόν των εγκρεμνισμένων σπιτίων* Ιερόθ. Αββ. 331· *κλαριά αυτείνοι φέρνουσι στην στράτα και τα βάνουν διά να πατούν τα άλογα κορνιακτόν να βγάνουν* Αλεξ. 1090· *άφτουσι γιαμιά λουμπάρδες στα φορτίνια κι' ο κορνιακτός εκάπνιζε σα ν' άφτανε καμίνια* Τζάνε, Κρ. πόλ. 359[14]· **β)** σκόνη, τρίμμα, ρίνισμα: *κονιορτόν από φακής και πήγανον τρίψον* Ορνεοσ. αγρ. 521[9-10]· *κονιορτόν σιδήρου τον αποπίπτοντα του άκμονος* Ορνεοσ. αγρ. 536[12].

κονιορτούμαι. *κορνιακτούμαι,* Διγ. Ζ 1525. Πβ. *κορνιακτίζομαι*.

Το αρχ. *κονιορτόω*.

Σκονίζομαι: *την σέλαν εσκέπαζε να μη κονιορτούται* Διγ. (Trapp) Gr. 1189.

'κόνισμα το, βλ. *εικόνισμα*.

κονκλουντέρω, βλ. Προσθ. όγδοου τόμου, λ. *κογκλουντέρω*.

κόνμμαν το, βλ. *κόμμα*.

κονοστάβλος ο, Πανάρ. 68[2], Δούκ. 415[16], 419[31-2]· *κοντόσταβλος,* Πωρικ. V 47, Χρον. Μορ. Η 4508, 7309, 8495, 8505, 8659, Χρον. Τόκκων 2140, 2294, Δούκ. 335[29], Σφρ., Χρον. μ. 92[32], Κορων., Μπούας 97, Δωρ. Μον. XLI, Ψευδο-Σφρ. 158[25]· *κοντοστάβλος,* Χρον. Μορ. Η 8297, Χρον. Τόκκων 2155, 2903, Βουστρ. 445, 533 κριτ. υπ., Κορων., Μπούας 14, κ.π.α.

Από το μεσν. λατ. conestabulus (Niermeyer, Med. Lat. Lex.). Οι τ. από επίδρ. του βενετ. contestabile. Η λ. και ο τ. *κοντοστάβλος* στο Meursius (λ. *κονοσταύλος, κοντο-σταύλος*).

α) Ανώτατος αξιωματικός (αξιωματικός τρίτος στη στρατιωτική ιεραρχία μετά τον πρωτοστάτορα και το μεγάλο στρατοπεδάρχη. Για τη σημασ. βλ. Βαγιακ., ΕΜΑ 3, 1950, 141-166): *το οφφίκιον του μεγάλου κοντοστάβλου* Ψευδο-Σφρ. 372^{15}· *τον αδελφόν-του... εποίκεν-τον κοντόσταβλον των Ιεροσολύμων* Μαχ. 214^{8-9}· **β**) αρχηγός στόλου, ναύαρχος: *όν και προεχειρίσατο έπαρχον Καλλιουπόλεως και μέγαν κονοστάβλον του στόλου* Δούκ. 415^{11}.

κονσεγιέρης ο· *κ ο ν σ ο γ ι έ ρ η ς,* Τζάνε, Κρ. πόλ. 169^{8} (Πβ. έκδ. Νενεδάκη 231^{26}, *κονσεγιέρης*).

Το βενετ. consegièr.

Σύμβουλος: *εδιάβη...ένας τζιντιλόμος Βενετσάνος, οπού ήτονε κονσεγιέρης με τον μπάιλο του Αναπλίου* Χρον. σουλτ. 100^{37}.

κονσεγιέρος ο, Τζάνε, Κρ. πόλ. 173^{20}.

Το βενετ. consegièr.

Σύμβουλος: *Ο προβεδόρος κι' άρχοντες, ρεττούρης, κονσεγιέροι* (Πβ. έκδ. Νενεδάκη 218^{19}, *κονσεγέρης*) *εστέκανε με τον λαόν* αυτ. 155^{7}.

κονσέγιον το, Δωρ. Μον. XXX, XLI, Σεβήρ., Σημειώμ. 12 ις, ιη· *κ ο ν σ έ γ ι ο,* Κορων., Μπούας 9, Τριβ., Ταγιαπ. 7 κριτ. υπ., Σουμμ., Ρεμπελ. 176, 182, Τζάνε, Κρ. πόλ. 399^{16}· *κ ο ν σ έ γ ι ο (ν),* Σεβήρ., Σημειώμ. 12 ιγ, 14 δ, ε, ς, ζ, η, ι, ια.

Το βενετ. consegio.

1) Συμβούλιο: *ωσάν έσμιξαν τούτοι οι τρεις αυθεντάδες, έκαμαν κονσέγιον* Δωρ. Μον. XIX· (έκφρ.) *κονσέγιο των* 10=συμβούλιο των Δέκα της Βενετίας (Βλ. Boerio, λ. Consegio de Diese): *Έφερέ-μου από το Κονσέγιο των* 10 L 51 *διά όλον τον Νοέμβριον* Σεβήρ., Σημειώμ. 12 ιε. **2**) Συμβουλή: *με τον αφέντη εδεπά* cucurri *για να δώσω κονσέγιο για το Χρύσιππο πώς να τονε γλιτώσω* Στάθ. (Martini) Γ' 426.

κονσέλιον το, βλ. *κονσίλιον.*

κονσέρβα η· *κ ο σ έ ρ β α,* Διήγ. ωραιότ. 797· *κ ο υ σ έ ρ β α,* Διηγ. ωραιότ. 805.

Το βενετ. conserva.

Ομάδα καραβιών που πλέουν μαζί ώστε να αλληλοπροστατεύονται, νηοπομπή: *δεν εκατέχασι τι να έγινεν η κουσέρβα-τως και έλεγαν πως να εξορίστησαν εις κανέναν νησί* Διήγ. πανωφ. 58.

κονσίλιον το, Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 19, Θρ. Κύπρ. Κ 687· *κ ο ν σ έ λ ι ο ν,* Θρ. Κύπρ. Κ 5· *κ ο ν σ ί λ λ ι ο ν· κ ο υ σ έ λ ι ο.*

Το μτγν. *κονσίλιον* (Sophocl.). Ο τ. *κονσέλιον* στο Meursius.

1) Συμβούλιο, σύσκεψη: *έκαμε κονσίλιον με τους άρχοντάς-του...και τον εσυμβούλευσαν...να τον* (ενν. *τον γαμβρόν-του*) *έχει ως υιόν-του* Δωρ. Μον. XXV· (έκφρ.) κουσέλιο τε Διέζε=συμβούλιο των δέκα της Βενετίας: *έδειξέν-του έναν χαρτίν, τό εφέρεν απέ το κουσέλιο τε Διέζε, πώς μοναύτα να πάγει εις την Βενετίαν* Βουστρ. 540. **2**) Συμβουλή: *κονσίλλιον* Κυπρ. χφ. 158.

κονσίλλιον το, βλ. *κονσίλιον.*

κονσογιέρης ο, βλ. *κονσεγιέρης.*

κόνσολο(ς) ο, βλ. *κόνσουλος.*

κονσομάρω, βλ. *κουνσουμάρω.*

κόνσουλος ο, Πανάρ. 75^{30}, Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 19, Δωρ. Μον. XXXIV· *κ ό ν σ ο λ ο,* Κυπρ. χφ. 158· *κ ό ν σ ο λ ο ς,* Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 19, Θρ. Κύπρ. Κ 6, Χρον. σουλτ. 84^{35}, Επιστ. Αδελφ. 52· *κ ο ύ ν σ ο υ λ ο ς,* Ασσίζ. 355^{27}, Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 19 (δις)· *κ ο ύ σ ο υ λ ο ς,* Ασσίζ. 104^{28}, $105^{7,9,16,27}$, $355^{8,18}$, 356^{9}, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1287, Μαχ. 356^{1}.

Το λατ. consul. Η λ. στη Σούδα (Sophocl.). Οι τ. *κόνσολος, κούνσουλος* και *κούσουλος* στο Somav. (λ. *κούνσουλος*). Τ. *κόνσολας* στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ').

Αντιπρόσωπος της Βενετίας στη φραγκοκρατούμενη Ελλάδα, πρόξενος: *έχουν οι Βενέτικοι κονσούλους εις την Πόλην, εις την Θεσσαλονίκην και εις άλλα κάστρη μεγάλα της βασιλείας* Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 19· *ο Κόνσολος ως φρόνιμος φρόνιμα 'πιλογήθη* (παραλ. 3 στ.) *Εγώ δούλος ευρίσκομαι χώρας της Βενετίας, πράγματα ξένα δεν δίδω της άλλης αυθεντίας* Θρ. Κύπρ. Κ 9.

κονσούλτο το.

Το ιταλ. consulto. Η λ. και τ. *κουσούλτο* στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ').

Συμβούλιο: *Ζιμιό εσυμβουλευτήκα και μαζώνουν πάλι τσι προεστούς, κονσούλτα δώνουν* Λεηλ. Παροικ. 178.

κοντά τα, (I), Ασσίζ. 201^{5}, 451^{25}, 452^{8}.

Το αρχ. ουσ. *κοντός* με αλλαγή γένους.

Ταινίες με τις οποίες προσέδεναν οι κυνηγοί στους καρπούς-τους τα πόδια των γερακιών (βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 397): *γίνεται ότι μετά ταύτα το αυτόν όρνιον ... κανείς άνθρωπος ευρίσκει-το κρεμασμένον εις κανέναν δενδρόν ή κορακισμένον απέ τα κοντά τά είχεν* αυτ. 200^{22}.

κοντά, (II), επίρρ., Ασσίζ. 297^{19}, Διγ. Ζ 1902, Χρον. Μορ. Ρ 1661, 5075, Πουλολ. (Τσαβαρή) 285, Απολλών. 329, Λίβ. Ρ 2106, Λίβ. Esc. 3901, Αχιλλ. L 372, 823, Ιμπ. 527, 597, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 31, 642, Μαχ. 312^{36}, 526^{11}, 570^{9}, Θησ. Ε' [49^{7}], Γαδ. διήγ. 361, Πικατ. 469, Κορων., Μπούας 109, 134, Αχέλ. 2528, Αιτωλ., Μύθ. 112^{6}, 140^{1}, Θρ. Κύπρ. Μ 500, Χρον. σουλτ. 32^{31}, 39^{27}, 60^{2}, Πανώρ. Α' 264, Β' 188, Σταυριν. 363, Ιστ. Βλαχ. 253, 1038, Διγ. Άνδρ. 344^{17}, 396^{3}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1230, Β' 843, Γ' 256, Δ' 913, Ερωτοπ. 22, Στάθ. (Martini) Α' 101, Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [378], Σουμμ., Παστ. φιδ. Β' [363, 1249], Φορτουν. (Vinc.) Β' 117, Δ' 508, Ζήν. Α' 132, Β' 269, Μαρκάδ. 7, Διγ. Ο 1923, Τζάνε, Κρ. πόλ. 302^{12}, 526^{15}, κ.π.α.· *κ ό ν τ α,* Hist. imp. C 33, Αχιλλ. L 945· συγκριτ. *κ ο ν τ ό τ ε ρ α,* Ελλην. νόμ. 565^{23}, Ασσίζ. 49^{6}, Πτωχολ. α 107.

Από το επιθ. *κοντός*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

1α) Πλησίον, σε μικρή απόσταση, από μικρή απόσταση: *Όταν επλησίασα κοντά, ήκουσα φωνήν και αναστεναγμόν* Διγ. Ἀνδρ. 368^{5}· *συγκροτάει πόλεμον κοντά, ανδρειωμένα* Αρμούρ. 85· *Εις τούτα τα βαρέματα, πού 'τον να ξεψυχήσει,   μού 'δειχνε πως εκεί κοντά θέλει να μου μιλήσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε′ 930·   **β**) δίπλα σε κάπ. ή σε κ.: *έβαλαν και αυτήν εις το μνημείον κοντά εις τον Ακρίτην* Διγ. Ἀνδρ. 410^{32}· *στην τάβλα την βασιλική κοντά-μου να καθίσεις* Ζήν. Ε′ 35· *Πού είν' τα μοναστήρια που ήσανε κοντά-σου* (ενν. *στην Κωνσταντινούπολη*),   *τώρα τα βλέπω έρημα διά το όνομά-σου!* Ιστ. Βλαχ. 2429· *Κοντά στην Λάγειαν το λαλούν γι' άλλην Φανερωμένην* Θρ. Κύπρ. Μ 444.   **2α**) Στο περιβάλλον κάπ.: *κοντά εις τον αφέντην-μας να είσαι τιμημένος* Ιστ. Βλαχ. 15· *Αξιωσέ-με πάντοτε νά 'χω νά 'ναι κοντά-μου   σαν τούτον άξιον σύμβουλον εις πράγματα δικά-μου* Κορων., Μπούας 23· *ένας από τους ανθρώπους οπού είχε κοντά-του τον έπιασε από το σαλιβάρι του αλόγου-του* Χρον. σουλτ. 72^{36}·   **β**) μαζί με κάπ. ή κ.: *Καλλιά 'χα μέσα στη φλακή να βρίσκομαι κοντά-σας* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε′ 1257· *Πάγω κ' εγώ να τήνε βρω, μα έλα κ' εσύ κοντά-μου* Πανώρ. Β′ 595 κριτ. υπ.   **3**) Επιπλέον: *Κοντά εις τους στρατιώτας-του, πού 'χε πεντακοσίους,   τού 'δωκε κι' άλλους απεζούς, τεχνίτας και ανδρείους* Κορων., Μπούας 139· *Αφέντες, ο αφέντης-μου ο ρήγας...ζητά-σας και θέλει-σας να σμίξει άλλον ζήτημαν κρυφόν κοντά εις εκείνον* Μαχ. 256^{20}.   **4α**) Σε μικρό χρονικό διάστημα, σύντομα: *Έτσι κοντά και γλήγορα να μείνω αποθαμένος;* Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ′ [1176]· *πάντα κοντά αναμένουν   εκείνον γαρ τον βασιλέαν Αλέξιον τον Βατάτσην* Χρον. Μορ. Η 722·   **β**) με συντομία, περιληπτικά: *υπέκυψεν εις πόθον-μου και αγάπην-μου υπεσέβην,   κοντά να σε είπω, φίλε-μου, εις θέλημάν-μου ήλθεν* Λίβ. Ν 2334.   **5**) Περίπου, σχεδόν: *εκατέβησαν οι Σαρακηνοί, κοντά δέκα χιλιάδες, καβαλλάρηδες και απεζοί* Μαχ. 150^{27}· *'κεί προς την βαθειάν αυγήν, κοντά να ξημερώσει* Περί ξεν. Α 29· *έφθασε κοντά εις το πνιγήναι* Βέλθ. 1109.

κοντάδον το, βλ. *κοντάτο*.

κόνταινα η, βλ. *κούνταινα*.

κονταίνω, Χούμνου, Κοσμογ. 1414, 1937· αόρ. *εκόντανα*.

Από το *κοντύνω* αναλογ. με ρ. σε *-αίνω*. Ο τ. του αορ. κατά το σχ. *μαραίνω-εμάρανα*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Α′ Αμτβ. **1**) Γίνομαι πιο κοντός, πιο σύντομος: *οχ του βουνού περικοπά την στράτα, που κονταίνει,   γλήγορα φέρ'-το* (ενν. *το ταυρί*) *στον ναόν* Σουμμ., Παστ. φιδ. Α′ [1105]· *δένει* (ενν. *η καδένα*) *και κόμπους δύο τρεις τάχατε να κοντύνει* Γεωργηλ., Θαν. 146.   **2α**) Λιγοστεύω: *Το φως-μου, λέγω, εκόντυνε, δι' αυτό βάνω οκιάλια* Ευγέν. Πρόλ. 27· *οι χρόνοι-μου κ' οι μέρες-μου κονταίνουν·   αν αποθάνω άπρακτος, όλοι με κατακρένουν* Ιμπ. (Legr.) 315·   **β**) γίνομαι μικρότερος σε διάρκεια: *βάνει αρχήν ν' αυξαίνει   η μέρα και το σκοτεινόν της νύχτας να κονταίνει* Σουμμ., Παστ. φιδ. Β′ [68].   **Φρ. 1**) *Κονταίνει η αναπνιά-μου*=λαχανιάζω: *τα μέλη-μου εκοπήκασι, την αίστησή-μου εχάσα   κ' η αναπνιά-μου εκόντυνε κι' όλος ανατριχιάσα* Πανώρ. Β′ 172.   **2**) *Κονταίνει η γλώσσα-μου*=βουβαίνομαι, σιωπώ: *εμέ το θαύμα σφάζει-με, τα μέλη-μου χαλούσι   κ' εκόντανεν η γλώσσα-μου, τα χείλη-μου σιγούσι* Γεωργηλ., Θαν. 81.   **Β′** (Μτβ.) λιγοστεύω, περιορίζω κ.: *να σου κοντύνω την ταγήν και να λιμοκτονήσεις* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 205.

κοντάκιον το, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1616·   *κ ο ν τ ά κ ι,* Σπανός (Eideneier) Α 145· *κ ο ν τ ά κ ι ν.*

Από το ουσ. *κόνταξ-ακος* και την κατάλ. *-ιον* (Βλ. Andr., Lex., Atsalos, Term. 171-6 και Χατζιδ., Γλωσσ. ἐρ. Β′ 415). Τ. *κονδάκιον* στο Ον. 358^{134}. Η λ. τον 7. αι. και σήμ.

1) Ειλητόν, χειρόγραφο, κατάστιχο (Για τη σημασ. βλ. Τωμ., Αθ. 61, 1957, 4-8 και Atsalos, ό.π.): *ρομφαία κρατεί στην χέραν-του, στην άλλην-του κοντάκιν* Βεν. 66.   **2**) Εκκλησιαστικός ύμνος: *ψάλλετε το τροπάριον άμα τω κοντακίω* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1579.

κονταράτος, επίθ., Διγ. (Trapp) Gr. 989, 2223.

Από το ουσ. *κοντάρι* και την κατάλ. *-άτος* (Βλ. Τωμ., Αθ. 77, 1978-79, 29). Η λ. τον 6. αι. (Steph., Θησ.) και σε σχόλ. (L-S, λ. *κοντάριον*). Η λ. σήμ. ως επών.

Οπλισμένος με κοντάρι: *Εκεί τότε εφάνησαν ανδρείοι Αραβίται   από το δάσος εκατόν, άπαντες κονταράτοι* Διγ. Ζ 2628.

Ως ουσ.=στρατιώτης οπλισμένος με κοντάρι, δορυφόρος, σωματοφύλακας: *ορώντες δε με ευτυχή εις πάντας τους πολέμους   εξουσιαστήν εποίησαν εις όλην την Συρίαν   και εκλεκτούς μοι έδωκαν τρισχίλιους κονταράτους* Διγ. (Trapp) Gr. 262.

κονταρέα η, Διγ. (Trapp) Gr. 2837, 3021, Διγ. Ζ 3119, 3496, 3546, Ερμον. Ε 202, Χρον. Μορ. Η 5034, 5123, Χρον. Μορ. Ρ 4022, Λίβ. Sc. 2049, Λίβ. Esc. 2273, 3221, Λίβ. Ν 2044, 2862, Αχιλλ. L 65, 1005, 1141, Αχιλλ. Ν 116, 142, 1328, Αχιλλ. Ο 282, Ιμπ. 126, 311, 334, Ζήνου, Βατραχ. 358, Διγ. Ἀνδρ. 358^{21}, κ.π.α.·   *κ ο ν δ α ρ ά,* Αλεξ. 842·   *κ ο ν δ α ρ έ α,* Φλώρ. 667, 669, Αλεξ. 249·   *κ ο ν δ α ρ ε ά,* Πόλ. Τρωάδ. 489·   *κ ο ν δ α ρ ι ά,* Αλεξ. 1880·   *κ ο ν τ α ρ ά,* Χρον. Μορ. Η 4916, Χρον. Τόκκων 363, 761, Ιμπ. (Legr.) 136, 407, 452, 892, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 1390, 1401, 1804, 2006, 2013, 2308, 2363, 2388, 2407, Γ′ 67, Δ′ 1159, Τζάνε, Κρ. πόλ. 375^{9}·   *κ ο ν τ α ρ ε ά,* Διγ. Ζ 3184, Διγ. (Trapp) Esc. 932, 1448, Αχιλλ. L 1151, Βυζ. Ιλιάδ. 647·   *κ ο ν τ α ρ ί α,* Χρον. Μορ. Ρ 1123, 4916, Αχιλλ. Ο 92, Κορων., Μπούας 77, Ζήνου, Βατραχ. 338, Παλαμήδ., Βοηβ. 165·   *κ ο ν τ α ρ ι ά,* Διγ. (Trapp) Esc. 1545, Ιμπ. 411, Κορων., Μπούας 51, Δαρκές, Προσκυν. [93], Παλαμήδ., Βοηβ. 592, Διγ. Ο 2747, Τζάνε, Κρ. πόλ. 358^{8}, 427^{18}, 450^{13}.

Από το ουσ. *κοντάρι* και την κατάλ. *-έα* (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β′ 264, 266 και Χατζιδ., Γλωσσ. ἐρ. Α′ 475, Β′ 567). Για τον τ. *κονταρά* βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α′ 350 και για τον πληθ. σε *-ές* βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. ἐρ. Α′ 369, Β′ 201. Ο τ. *κονταριά* στο Somav. και σήμ. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Χτύπημα με κοντάρι, κονταριά: *δυο κονταρίες και μαχαιρίες στα μάτια-του* Σπανός (Eideneier) Α 357· *κοντάριν εμαλάκιζεν, την κονταρέαν με δώσει* Διγ. (Trapp) Esc. 1530· *είτις νικήσει εις τα άρματα και εις τας κονταρέας* Ιμπ. 781.

κονταρέας ο·   *πρώτον κονταρέαν,* Αχιλλ. Ο 677 (χφ. *πρότων κοδαρέον*), πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *πρωτοκονταρέαν* (Πβ. και Σάθ., AAEEG 13, 1879, 126-175).

κοντάρεμα το.

Από το *κονταρεύω* και την κατάλ. *-μα*. Τ. *κοντάρεμαν* στο Du Cange (λ. *κοντάριον*).

Κονταροχτύπημα: Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 1714.

κονταρεύω, Ζήνου, Βατραχ. 346, 390, Πεντ. Αρ. XXV 8, Δαρκές, Προσκυν. 105.

Από το ουσ. *κοντάρι* και την κατάλ. *-εύω*. Τ. *κονταρεύγω* στο Βλάχ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β′ 602).

Ρίχνω το κοντάρι εναντίον κάπ., χτυπώ με το κοντάρι κάπ.: *τους στρατιώτες τους κα-* *λούς μηδέν τους κονταρεύεις* Πικατ. 303.

κοντάριον το, Διγ. Ζ 1552, 3642, Αχιλλ. Ο 335, Διγ. Ἀνδρ. 343^{8}, 368^{21}, 388^{20}. *κονδάρι*, Φλώρ. 666, Θησ. Β' [10^{7},53^{7}], Αλεξ. 851, 1215, 1861,1881· *κον-* *δάριν*, Πόλ. Τρωάδ. 531, 585· *κονδάρι(ο)ν*, Πόλ. Τρωάδ. 573, Αχιλλ. Ο 683, Θησ. Ε' [65^{1}], Θησ. (Schmitt) 337 VII 12, Αλεξ. 488· *κοντάρι*, Διγ. Ζ 311, Χρον. Μορ. Η 4913, Ερωτοπ. 449, Ιμπ. 88, Πεντ. Αρ. XXV 7, Ερωφ. Ιντ. γ' 30, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1300, 2367, Δ' 287, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 5, Τζάνε, Κρ. πόλ. 164^{10}· *κοντάριν*, Προδρ. III 374, Καλλίμ. 2531, Λίβ. Ν 2026, Αχιλλ. Ο 437, Ιμπ. 359, Χρον. Τόκκων 244, Ανακάλ. 53· *κοντάρι(ο)ν*, Διγ. Ζ 3545, Ερωτοπ. 240, Λίβ. (Lamb.) Ν 606, Αχιλλ. Ο 143, Θησ. Β' [58^{3}], κ.π.α.

Από το ουσ. *κοντός* και την κατάλ. *-άριον*. Η λ. σε σχόλ. (L-S). Ο τ. *κοντάριν* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) και στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 602). Ο τ. *κοντάρι* και σήμ.

1α) Μακρόστενο ξύλο, ραβδί: *τέλειον είναι δει το έγκλειστον...δύο και τρία κοντάρια χωρείν, ίνα έχη πού μεταπηδάν και καθίζειν ο ιέραξ* Ιερακοσ. 367^{8}· **β**) ιστός, κεραία, κοντάρι: *έκαμαν ένα σταυρόν ασημένιον...και έβαλάν-τον εις ένα κοντάρι* Χρον. 308· *Εκρά-* *τει και στο χέρι-του φλάμπουρον με κοντάρι* Κορων., Μπούας 12. **2**) Επιθετικό όπλο, δόρυ: *ένα κοντάρι και σπαθί μόνο στο μισεμό-μου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 844· *το βαρύ* *κοντάρι-του σ' ενός καρδιάν χωνεύει* Κορων., Μπούας 134· *βάλει το κοντάρι-του με τέχνη στη μασκάλη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 138. **(Μετων.) α**) κονταρομάχος: *Ευρίσκει εκ τα φουσσάτα-του και εκ τας παραταγάς-του πρώτον κοντάριν θαυμαστόν* Ιμπ. 98· *σύσσελον τον επέταξεν εμπρός του πενθερού-του και λέγει...ο Αχιλλεύς... «Παράλαβε, ω δέσποτα, το πρώτον-σου κοντάριν»* Αχιλλ. Ν 1501· **β**) κονταρομαχία: *δέσποτα, παν-* *τοκράτορ, βοήθα τον Ιμπέριον νικήσει εις το κοντάριν* Ιμπ. 404· *πρώτος εις το κοντάριν* Ιμπ. 256· *να γυμνάζομεν τα παιδία εις τα στρατιωτικά και πολεμικά παιγνίδια και αγώνας, λέγω κοντάρια και δοξάρια* Σοφιαν., Παιδαγ. 279.

κονταροκροτώ, Λίβ. Ρ 518.

Από το ουσ. *κοντάρι* και το *κροτώ*.

Μετέχω σε κονταροχτύπημα: *αρξάμεθα να παίζομεν, να κονταροκροτούμεν* Λίβ. (Lamb.) Ν 658.

κονταροκτύπημα το, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 22, 44, 125, 740, 746, 825, 938, 1012, 1689, 1983, 2175· *κονταροχτύπισμα*, Ευρετ. Ερωτοκρ. 767^{173}, 768^{190,220,223}, 773^{195,204}.

Από τα ουσ. *κοντάρι* και *κτύπημα*. Ο τ. αναλογ. με ουσ. σε *-ισμα*.

Ιππικός αγώνας με κοντάρια (Βλ. Αλεξίου Στ. [Ερωτόκρ. σ. 478]): *τα κονταροκτυ-* *πήματα σ' έτοια σκλαβιά μ' εφέρα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 2054· *την μάχην και τον πό-* *λεμον εξαπολεί και αφήνει τα κονταροκτυπήματα και τας μονομαχίας* Βυζ. Ιλιάδ. 812.

κονταροκτυπώ, Ιμπ. 331, Αλεξ. 1874, Ιμπ. (Legr.) 359, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1360, Β' 57, 747, 1181, 1380, 1650, 1847, 1920, 1972, Γ' 62.

Από το ουσ. *κοντάρι* και το *κτυπώ*.

Μετέχω σε κονταροχτύπημα: *να κονταροκτυπήσουσι και την αντρειά να δείξου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1340· *να κονταροκτυπήσουσι τα δώρα να κερδαίσου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 3.

κονταροχτύπισμα το, βλ. *κονταροκτύπημα*.

κοντάτο το, Χρον. Μορ. Η 1378, 5943· *κοντάδον*, Κυπρ. χφ. 158· *κοντάτον*, Χρον. Μορ. Ρ 5943· *κουντάτον*, Μαχ. 78^{33}, 86^{28}, 214^{2}.

Το ιταλ. contado ή το προβηγκ. comtat (Χατζ., Ξέν. στοιχ. 80).

Εδαφική περιοχή που ορίζει ένας κόντες: *έδωκε* (ενν. *ο ρήγας*)*...του υιού του κούντη τ' οφφίκιν-του, το κουντάτον της Τρίπολης* Μαχ. 310^{24}.

κοντεντάρω, Φορτουν. (Vinc.) Α' 296, Γ' 342, Δ' 337· *κοτεντάρω* (αόρ. *εκοτενταρίστηκεν*)· *κουτεντάρω* (μτχ. *κουτενταρισμένος*) Κυπρ. χφ. 159.

Το ιταλ. contentare. Η λ. και σε έγγρ. του 1538 (Κατσουρ., ΕΜΑ 5, 1955, 56). Λ. *κοτεdαρίζομαι* και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Δ' 634).

Α' (Ενεργ.) ικανοποιώ, ευχαριστώ κάπ.: *εγώ όλους όλους δε μπορώ γιαμιά να κον-* *τεντάρω* Φορτουν. (Vinc.) Β' 475. **Β'** (Μέσ.) ικανοποιούμαι, μένω ευχαριστημένος: *Ποτέ δεν κοντεντάρουνται, μα πάντα μουρμουρίζου* Πανώρ. Β' 9· *Δεν εκοτενταρίστηκεν ο θείος Παύλος να τον ονομάσει τέκνον μόνον* Μορεζίν., Λόγ. 468.

κοντεντιάζω· *κουντεντιάζω*, Ασσίζ. 36^{3}, Μαχ. 164^{16}, 256^{13}, 434^{36}, 536^{3}, 648^{22}, Ἀνθ. χαρ. 289^{4}· *κουντετιάζω*, Ασσίζ. 43^{9}.

Από το γαλλ. contenter ή το προβηγκ. countentar (Χατζ., Ξέν. στοιχ. 81).

(Ενεργ. και μέσ.) ικανοποιούμαι, είμαι ευχαριστημένος· συμφωνώ: *Ο κοντοστάβλης έχοντα τούτον τον ορισμόν και τον λόγον τους Κερυνιώτες εκουντεντίασεν* Μαχ. 382^{29}· *όλοι εκουντεντιάσαν και αφήκαν το βάρος εις τον Ψιχίδην* Μαχ. 378^{1}· *αν ουδέν θελήσει εκείνος οπού τσ' επούλησεν να το συγκατεβεί και να κουντετιαστεί* Ασσίζ. 38^{26}· *γροικώντα τα λογία τούτα ο ρήγας και όλοι-του οι αφέντες εκουντεντιάσαν* Μαχ. 370^{2}.

κοντέντο το.

Το ιταλ. contento.

Ευχαρίστηση, επιθυμία: *άμε, και το κοντέντο-σου βρίσκεται καμωμένο* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 116· *να κάμω το κοντέντο τση καρδιάς-μου* Βοσκοπ.^{2} 412.

κοντέντος, επίθ., Κυπρ. χφ. 158, Φορτουν. (Vinc.) Β' 460· *κουντέντος*, Μαχ. 112^{30}, 204^{8}, Ἀνθ. χαρ. 296^{33}· *κουτέντος*, Θησ. Θ' [27^{8}].

Το ιταλ. contento. Η λ. και σε έγγρ. του 16. αι. (Κατσουρ., ΕΜΑ 5, 1955, 50, κ.α.). Τ. *κοτέντος* σε έγγρ. του 17. αι. (Κωνσταντουδάκη Μ., Θησαυρ. 12, 1975, 120).

Ικανοποιημένος, ευχαριστημένος· σύμφωνος: *με πολλά χαρίσματα την κοπελιάν αυ-* *τείνη να κάμω μετά λόγου-μου κοντέντα ν' απομείνει* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 384· *εστάθην κουντέντος απού τους εξόδους απού 'πολομούσασιν* Μαχ. 638^{29}.

κόντες ο, Χρον. Μορ. Ρ 402, Κορων., Μπούας 10, Δωρ. Μον. XVIII, Τζάνε, Κρ. πόλ. 270^{16}· *κόντης*, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 492 (πληθ. *κόντες*)· *κούντης*, Ασσίζ. 24^{2}, Μαχ. 40^{18}, 146^{11}, 170^{1}, 224^{24}, 242^{34}, 330^{24}, 590^{1}, 606^{17}, 624^{25}, Βουστρ. 433, 438, 468, 471, 479, 489, 511· πληθ. *κοντάδες*, Χρον. Μορ. Η 204, 213, 220, 241, 264, 311, 679, 873, 2143, 6444· *κόντηδες*, Δωρ. Μον. XXIII, XXXIV· *κούν-*

τ η δ ε ς, Μαχ. 78^{9}· *ἀκλ. κ ό ν τ ε,* Κορων., Μπούας 137, Σουμμ., Ρεμπελ. 161· *κ ο ύ ν τ ε,* Ασσίζ. 3^{4}, 24^{6}· *κ ο ύ ν τ η,* Μαχ. 128^{26}, 330^{23}, 368^{19}, 492^{4}, Βουστρ. 477.

Το ιταλ. conte ή το παλαιότ. γαλλ. conte (Greim., Dictionn.). Ο πληθ. *κοντάδες* αναλογ. με ουσ. όπως *αφεντάδες, δεσποτάδες, κλπ.* (Βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 162). Ο πληθ. *κόντες* από μετρ. αν. Ο τ. *κόντης* και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Kahane, Sprache 582). Η λ. στο Somav. και σήμ. Στην Κρήτη και σήμ. επών. *Κόντες* (Ξανθ., Μελετ. 428).

Τίτλος ευγενείας στη φεουδαρχική Δύση, κόμης (Βλ. και Σετάτ., Ετυμ. σημασ. 84): *πάντες οι ρηγάδες και δούκαι και κόντηδες ετίμων αυτόν* Δούκ. 85$^{21-2}$· *επήγεν εις το σπίτιν του Πιερ Λαζανία του κούντη της Τρίπολης* Βουστρ. 413.— Ως προσφών.: *Έκλαμπρ' αφέντη, φοβερέ κόντε Μερκούρο Μπούα* Κορων., Μπούας 149.

κοντέσσα η, Χρον. Μορ. Ρ 5937, 6037· *κ ο υ ν τ έ σ σ α,* Χρον. Μορ. Η 5937, 6033, 6037, 6042, 6050, 6065, 6070, 8001, 8011, 8045, Μαχ. 18^{18}.

Το ιταλ. contessa. Η λ. και σήμ.

Τίτλος ευγενείας στη φεουδαρχική Δύση: *ήλθεν κ' η πρώτη αδελφή, η κουντέσσα της Προβέντσας* Χρον. Μορ. Η 6027.

κοντετσιόν η, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 188· *κ ο ν τ ε τ σ ι ο ύ,* Δεφ., Λόγ. 345· *κ ο ν τ ε τ σ ό· κ ο υ ν τ ε τ σ ι ο ύ ν,* Βουστρ. 520.

Το βενετ. condizion. Η λ. σε διαθ. του 15. αι. (Σάθ., ΜΒ Ϛ' 669^{16}) και σε έγγρ. του 16. αι. (Κατσουρ., ΕΜΑ 5, 1955, 63).

1) Όρος, συμφωνία: *ειδέ αποθάνει πρίχου πανδρευθεί το θηλυκόν, να παγαίνει* (ενν. *το οσπίτι*) *εις τον αδελφόν-μου τον Ιωάννην με τέτοιαν κοντετσιόν οπού του αφήνω* Διαθ. Ακοτ. 147^{21}· *δώσ'-του κοντετσό «από παιδιά ώς παιδιά-του» κι' αν αποθάνει να στραφούν εις τα συγγενικά-του* Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 279. **2**) Υπόσταση (ανθρώπινη)· κοινωνική θέση: *τάπισα να αγαπήσει τον κύρην-του και την μάνναν-του...τάπισα πάσα άνθρωπον κατά το γράδαν-του και κατά την κουντετσιούν-του* Ανθ. χαρ. 292^{7}· *Κράτει ζαγάρια και σκυλιά κατά την κοντετσό-σου* Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 217.

κοντετσό η, βλ. *κοντετσιόν.*

κοντέττα η, βλ. *κουδέττα.*

κοντεύω, Ελλην. νόμ. 531^{23}, Ερμον. Λ 270, Χρον. Μορ. Η 2926, Αχιλλ. L 373, Χρον. Τόκκων 1601, 3527, Μαχ. 274^{14}, 478^{2}, 554^{35}, Διακρούσ. 79^{21}, Θησ. Ϛ' [3^{6}], Αλεξ. 1003, Πτωχολ. α 240, Αιτωλ., Μύθ. 5^{3}, 109^{11}, Παλαμήδ., Βοηβ. 1311, Ιστ. Βλαχ. 187, Σουμμ., Ρεμπελ. 173, Διγ. Ανδρ. 319^{18}, 387^{10}, Διήγ. ωραιότ. 262, Διγ. Ο 1318, 2031· *α-κ ο ν τ ε ύ ω· κ ο ν τ ε ύ γ ω,* Βέλθ. 911, Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 345, Θησ. Ι' [17^{7}], Γεωργηλ., Θαν. (Wagn.) 328, Αχέλ. 2092, Ροδολ. Α' [666], Τζάνε, Κρ. πόλ. 174^{3}, κ.π.α.

Από το ουσ. *κοντός* και την κατάλ. -*εύω*. Η λ. τον 6. αι. (Lampe, Lex.). Ο τ. *κοντεύγω* στο Βλάχ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β', λ. *κοdεύγω*), ενώ ο τ. *ακοντεύω* πιθ. από μετρ. αν.

Ι Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1**) Πλησιάζω κάπ. ή κ.: *εκόντεψέν-τους εκεί ο αμιράλλης και χαιρετά-τους* Μαχ. 254$^{36-7}$· *ώραιον τραγούδιν τραγουδεί* (ενν. *ο ποντικός*), *μ' ώραιο* (ἐκδ. *μωρό*· διορθώσ.) *σκοπό το λέγει και προς τους άλλους μποντικούς τον κάβον ακοντεύει* Κάτης 104. **2**) Συντομεύω: *πολύτροπος ετούτη η στράτα υπάρχει, αμέ οπού θέλει*

από καρδίας εύκολα την κοντεύγει Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2320· *κόψω, κοντεύσω τό λαλώ, τό γράφω, τό αφηγούμαι και συντομεύσω αφήγησιν* Βυζ. Ιλιάδ. 690. **Β'** Αμτβ. **1α**) Πλησιάζω, είμαι κοντά: *απής είδεν ο Μιχαήλ...* (παραλ. 1 στ.) *κ' ήλθαν σιμά κ' εκόντεψαν, τες μπομπαρδιές αρχίζει* Παλαμήδ., Βοηβ. 285· *να κοντέψω στην ημέραν κείνην την ήθελα κάλλιον παρά βασίλειον* Κυπρ. ερωτ. 104^{23}· *έχω εξαρχής δοσμένον λόγον εις τον Θεόν ότι ποτέ-μου να μην κοντεύσω εις άνδρα μηδέ να φθείρω την παρθενίαν-μου* Διγ. Ανδρ. 395^{23}· **β**) πλησιάζω (να γίνω): *Βλέπει...άρμενον εν θαλάσση. Κοντεύει το διάστημαν μισού μιλίου τόπον* Ιμπ. 715. **2**) Φτάνω στο τέλος, «σβήνω»: *η συντυχιά-του εκόντεψεν, το τι λαλήσει ουκ είχεν* Χρον. Μορ. Η 5830· *Εκόντεψεν η ζωή-μου με το θάρρος στο μίσεμάσ-σου το γλυκύν* Κυπρ. ερωτ. 101^{1}. **3**) Κινδυνεύω να...: *να χαθώ εκόντεψα εκ τα καμώματά-σου* Γαδ. διήγ. 512. **4**) (Τριτοπρόσ.) είναι πιο κοντά: *Ας πηαίνομε το λοιπονίς. Απεδεπά κοντεύγει* Πανώρ. Β' 597· (προκ. για χρον. σημείο) πλησιάζει, είναι κοντά: *Κοντεύγ' η ώρα κι' ο καιρός, κυρά-μου* Κυπρ. ερωτ. 62^{1}. **5**) (Απρόσ.) παραλίγο να...: *εκόντεψε ν' αποθάνουσι όλοι, διατί δεν εγυρίσανε μόνε δέκα χιλιάδες οπίσω από τις εβδομήντα χιλιάδες* Χρον. σουλτ. 127^{25}. **ΙΙ** Μέσ. **1**) Πλησιάζω: *Βλέπω-την* (ενν. *την Αθούσα*) *και κοντεύγεται* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 273. **2**) Συντομεύομαι, λιγοστεύω: *λιγαίνει και κοντεύγεται το μάκρος τση ζωής-τως* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 830. **Φρ.** *κοντεύονται τα γόνατά(-μου)*=δεν μπορώ να περπατήσω (Πβ. το σημερ. *μου κόβονται τα γόνατα*): *κοντεύγουνται τα γόνατα, χάνεται η οδός-τως* Χούμνου, Κοσμογ. 134.

κοντζές ο· πληθ. *κ ο ν τ ζ ά δ ε ς.*

Το τουρκ. gonce, konca. Η λ. και σήμ. στους τ. *κοντσές* και *γοντζές*.

Κάλυκας άνθους, μπουμπούκι: *άνθη ωραιότατα ήσαν στην γην απάνω, κισσός ανάθαλλε χλωρός, τριαντάφυλλα κοντζάδες* Διγ. Α 2845.

κοντζίλιον το· *κ ο τ ζ ί λ ι ο ν.*

Το ιταλ. concilio (Βλ. Dawkins [Μαχ. Β' σ. 251, λ. *κοτζιλίον*]) ή το προβηγκ. concili. (Βλ. Χατζ., Ξέν. στοιχ. 78, λ. *κοτζιλίου*).

Συμβούλιο: *ζ' καραβία, τουτέστιν το έναν του σιρ Τζόρτζε τε Καμπε Ρέν, το β' του κοτζιλίου* Μαχ. 666^{21}.

κοντημένος, βλ. *κουντώ.*

κόντης ο, βλ. *κόντες.*

κόντινον, Ορνεοσ. αγρ. 567^{28}· εσφαλμ. γρ. αντί *κόντιτον.* — Βλ. ά. *κονδίτον.*

κόντιτον το, βλ. *κονδίτον.*

κοντό, επίρρ., Λίβ. Sc. 3215, Θυσ.^{2} 544, 1047, Φορτουν. (Vinc.) Β' 345, Δ' 14, 413, Ε' 195, Διακρούσ. 79^{10}, 88^{16}· *κ ο ν τ ό ν,* Λίβ. Esc. 2639, 3190, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1333, Χρον. Τόκκων 818, Κυπρ. ερωτ. 91^{35}, 108^{22}.

Το ουδ. του επιθ. *κοντός.*

1) Σε μικρό χρονικό διάστημα: *Κοντόν εσυμβιβάστημαν, επλήρωσα το πρέπον* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1278. **2**) Για λίγο χρόνο: *Κοντόν επολεμήσασιν και ενίκησεν εκείνος* Λίβ. Sc. 1663. **3**) Πριν από λίγο χρόνο: *κοντόν ο βασιλεύς εκ το ταξίδιν ήλθεν* Καλλίμ. 2394. **4**) Με λίγα λόγια, κοντολογής (Για τη σημασ. βλ. Μπαμπιν., Υποκορ. 205):

῾Ηλθεν, κοντό να σας ειπώ, και εκείνος μετ᾽ εμένα Λίβ. Sc. 1890. **5**) ῾Αραγε (Για την εξέλιξη της σημασ. βλ. Μπαμπιν., ό.π.): *Κοντό και νά ᾽μαι ξυπνητός γή πούρι να κοιμού-μαι;* Φορτουν. (Vinc.) Ε′ 79. **6**) (Ως επιφ.) ε! (Για την εξέλιξη βλ. Μπαμπιν., ό.π.): *κοντό κ᾽ εμέν᾽ η μοίρα-μου ας έναι φυλαμένη* Σαχλ. Β′ (Wagn.) PM 301. **Εκφρ.** *εις κοντόν και εν κοντώ*=σε μικρό χρονικό διάστημα· περιληπτικά: *εις κοντόν,* με σπουδο-σύνην *έθελέν-με θανατώσειν* Κυπρ. ερωτ. 118^{14}. — Βλ. και ά. εν Δ′ 3.

κοντοαναμένω.

Από το *κοντο-* και το *αναμένω.*

Περιμένω για λίγο: *εις την Βλαχίαν εσέβησαν κ᾽ εκεί εκοντοαναμείναν* Χρον. Μορ. Η 3631.

κοντοανασαίνω.

Από το *κοντο-* και το *ανασαίνω.* Η λ. και σήμ.

Λαχανιάζω: *λιποθυμείς, σκοτίζεσαι, κοντοανασαίνεις, πίπτεις* Γλυκά, Στ. 157.

κοντοβήχω.

Από το *κοντο-* και το *βήχω.*

Βήχω κοφτά: *Ο μούστος ολοζώντανος πηδά και κοντοβήχει* Κρασοπ. 75.

κοντογεμάτος, επίθ.

Από το *κοντο-* και το *γεμάτος.*

Σχεδόν γεμάτος: *αθρώπους ήτον η αυλή κάτω κοντογεμάτη* Στάθ. (Martini) Γ′ 50.

κοντογραμμένος, μτχ. επίθ.

Από το *κοντο-* και τη μτχ. *γραμμένος.*

Γραμμένος περιληπτικά: *θέλουσιν εξεδιαλύνει και ερμηνεύσει την κοντογραμμένην συμμάζωξιν της χριστιανικής διδασκαλίας* Χριστ. διδασκ. 491.

κοντογυρίζω.

Από το *κοντο-* και το *γυρίζω.*

Κάνω σύντομη στροφή προς τα πίσω: *ευθύς εκοντογύρισα και βλέπω-τον και φεύγει* Διγ. (Trapp) Esc. 1457.

κοντογύρισμα τό.

Από το *κοντογυρίζω.*

Μικρή κίνηση του κορμιού, ελιγμός: *κράτει-την,... Χριστέ-μου, μη παίξει κοντο-γύρισμα και επάρει το ραβδίν-μου* Προδρ. Ι 176.

κοντόθριξ ο, Ερμον. Δ 195.

Από το επίθ. *κοντός* και το ουσ. *θρίξ.* Λ. *κονδόθριξ* τον 6. αι. (Lampe, Lex.).

Που έχει κοντά μαλλιά: *Ην γαρ ῞Εκτωρ του Πριάμου* (παραλ. 4 στ.) *και κοντόθριξ και ευπώγων* αυτ. 309.

κοντόκερκος, επίθ.

Από το επίθ. *κοντός* και το ουσ. *κέρκος.*

Κολοβός: *η υμών μήτηρ όνος, η κοντόκερκος και μονόφθαλμος* Σπανός (Eideneier) D 562.

κοντοκλώθομαι.

Από το *κοντο-* και το *κλώθομαι.*

Επιστρέφω σύντομα: *῞Ωραν ολίγην με άφηκεν, πάλιν εκοντοκλώστη και νεύει-με εις προσκύνησιν νά ᾽μπω της Δυστυχίας* Λόγ. παρηγ. L 584.

κοντοκρατώ, Μαχ. 636^{13}, Χριστ. διδασκ. 496· *κ ο ν δ ο κ ρ α τ ώ.*

Από το *κοντο-* και το *κρατώ.* Η λ. στο Βλάχ., σε δημ. τραγ. (Βλ. Μπαμπιν., Υποκορ. 208) και σήμ. ιδιωμ. (Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Α′ 185).

Α′ (Μτβ.) συγκρατώ, παρεμποδίζω, κόβω το δρόμο κάπ.: *κονδοκρατούν τα δάκρυα μη κεφαλοπονέσουν* Εβρ. ελεγ. 164· *ο λογισμός ωσάν αμαξάρης...να κεντά συχνά το ένα* (ενν. *το οκνιάρικον άλογον*) *και να κοντοκρατεί το άλλο* (ενν. *το ογλήγορον άλογον*) Ροδινός (Βαλ.) 72· *σηκωνόμεθα, την γραίαν κοντοκρατούμεν* Λίβ. Esc. 2959· *τον ήθελεν χαλάσει* (παραλ. 3 στ.). *Αμή ο φόβος των Τουρκών εκοντοκράτησέν-τον* Χρον. Τόκκων 3165. **Β′** (Αμτβ.) συγκρατούμαι, διστάζω: *Θωρώντα Μέγα Μάστορας να μ᾽ έχει βοηθεία, εκον-τοκράτει πάντοτε οπίσω για την χρεία· τες μπουμπαρδές και αρκομπουζές σαν πρώτι δεν απόλει* Αχέλ. 1851.

κοντολεγόμενος, μτχ. επίθ.

Από το *κοντο-* και τη μτχ. *λεγόμενος.*

Σύντομος, περιληπτικός: *τα φανερώνει το καθολικόν και αδίστακτον σύμβολον των Αποστόλων με κοντολεγόμενα κεφάλαια* Χριστ. διδασκ. 196.

κοντολογημένος, μτχ. επίθ., Χριστ. διδασκ. 405.

Η μτχ. παρκ. του *κοντολογώ.*

Σύντομος: *θέλει κάμνει* (ενν. *ο λειτουργός*) *μίαν κοντολογημένην ομιλίαν* Χριστ. δι-δασκ. 479· *Αρκεί σε λέγειν τα πολλά, άφες κ᾽ εμέν᾽ να είπω μικρά και ολιγούτσικα και κοντολογημένα* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 358.

κοντολογία η, (Ι), Μαχ. 620^{17}, Σοφιαν., Παιδαγ. 261, 281, Πηγά, Χρυσοπ. 57 (15), 103 (38), Διήγ. πανωφ. 57, 59, Χριστ. διδασκ. 53, 125, 298, 491· *κ ο ν τ ο λ ο-γ ι ά,* Ερωφ. Α′ 177, Ιντ. α′ 45, δ′ 36, Πιστ. βοσκ. Ι 1, 269· 5, 125, ΙΙ 7, 121, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α′ [1209], Β′ [1022], Γ′ [1155], Χριστ. διδασκ. 128, 418, 498, Λεηλ. Παροικ. 137, Διακρούσ., Αφ. 27, Διακρούσ. 79^{5}, 90^{17}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 233^{13}, 351^{2}, 432^{8} (έκδ. *κοτολογιά·* διόρθ. Ξανθ., BZ 18, 1909, 597).

Από το *κοντολογώ.* Ο τ. στο Βλάχ. Η λ. στο Meursius.

Συντομία: *ακούσετε με κοντολογία από τον θείον λόγον την τάξιν και το έργον των ποιμένων* Χριστ. διδασκ. 393· *και άλλες* (ενν. *γλώσσες*)... *τες ποιες διά κοντολο-γιάν ουδέν αναθιβάνω* Χούμνου, Κοσμογ. 574· *εκείνο σε κοντολογιά το πράμαν, απού ᾽γί-νη,* (παραλ. 1 στ.) *θέλ᾽ η καρδιά να δηγηθώ* Ερωφ. Α′ 387. (Ως επίρρ.) με λίγα λόγια, σύντομα: *να το ειπώ κοντολογιά... όλοι μου εφάνησαν...παγκλέπτες* Σαχλ., Αφήγ. 348· *Κοντολογιά εγίνηκε μεγάλη καταδίκη, ο Χάρος εβουλήθηκε τινά να μην αφήκει* ᾽Αλ. Κύπρ. 1508.

κοντολογία, (ΙΙ)· *κοντολόγια γραμμένη,* Απολλών. 312· διόρθ. Wagn., Απολ-λών. 314, μάλλον επιτυχώς σε *κοντολογιογραμμένη.* — Βλ. ά. *κοντολογιογραμμένος.*

κοντολογιό το.

Από το ουσ. *κοντολογιά*. Τ. *κοντολόγιον* στο Du Cange, λ. *κοντός*.

(Με την πρόθ. *εις*) με λίγα λόγια, με συντομία: *'Σ κοντολογιό, ο βασιλιός εσύ 'σαι τω μαριόλω* Στάθ. (Martini) Α΄ 125.

κοντολογιογραμμένος, μτχ. επίθ.

Από το ουσ. *κοντολογιό* (ή *κοντολογιά*) και τη μτχ. *γραμμένος*.

Γραμμένος με λίγα λόγια, με συντομία: *η φράσις ήτον νόστιμη, κοντολογιογραμμένη* (έκδ. *νόστιμη, κοντολόγια γραμμένη*· χφ. *νόστημι κοντολογία*· διόρθ. Wagn., Απολλών. 314) Απολλών. 312.

κοντολογίς, επίρρ., Συναδ., Χρον. 52, Διήγ. πανωφ. 58.

Από το επίρρ. *κοντόλογα* (Ανδρ., Λεξ.). Η λ. και σήμ.

Με λίγα λόγια, με συντομία.

κοντόλογος, επίθ., Χριστ. διδασκ. Προοίμ. [Β΄].

Από το *κοντολογώ*.

Σύντομος: *επαρακίνησα τον λαόν εις μετάνοιαν κάμνοντάς-τους μίαν κοντόλογην ομιλίαν* Ιερόθ. Αββ. 333.

κοντομαχώ.

Από το ουσ. *κοντός* και το *-μαχώ*.

Αντιδρώ, «χτυπιέμαι» δεμένος σε ξύλινη ράβδο, σε κοντάρι· (εδώ προχ. για γεράκι είτε στην προσπάθεια εξημέρωσής-του, είτε κατά τη διάρκεια κυνηγιού) (Για το πράγμα βλ. και ά. *κοντά* Ι): *πάνυ κρατηθέντος* (ενν. *του ιέρακος*) *εκ της αγριότητος και χρονίσαντος εν κονταρίῳ και ηλιωθέντος ή κοντομαχήσαντος θαλφθέντος και αγωνιάσαντος χολωθήσεται* Ιερακοσ. 450^{7-8}.

κοντονάντζα η, βλ. *κουντουνάντζα*.

κοντοουραδάτος, επίθ., Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 884.

Από τα επίθ. *κοντός* και *ουραδάτος*.

Που έχει κοντή ουρά: *Μωρή καμήλα... κυμπόραχη...και κοντοουραδάτη* αυτ. 797.

κοντοπηδώ.

Από το *κοντο-* και το *πηδώ*.

Κάνω μικρά πηδηματάκια: *εκοντοπήδα με σπουδήν, ως πολεμά το 'λάφιν* Απόκοπ.[2] 464.

κοντόπηχη η.

Από το επίθ. *κοντός* και το ουσ. *πήχη*.

Πήχης σκόπιμα ελαττωματικός για να κλέβει κανείς στο μέτρημα: *να του τα πάρομεν...ή με άλλην πρόφασιν...,με παραμετρήματα, με κοντόπηχες, με δολερές πραγματείες* Χριστ. διδασκ. 317.

κοντοπίπλατος, επίθ., βλ. *κοντόπλατος*.

κοντόπλατος, επίθ.· κ ο ν τ ο π ί π λ α τ ο ς, Ερμον. Ε 2.

Από τα επίθ. *κοντός* και *πλατύς*. Ο τ. πιθ. με αναδίπλωση μιας συλλαβής εσωτερικά από μετρ. βιασμό.

Κοντόχοντρος: *Ο γεννηθείς νεώτερος εν καιρῷ ζωδίου του κριού έστιν κοντόπλατος* Ο γεννηθείς νεώτερος φ. 144.

κοντοπνοά (μήπως *κοντοπνιά*(*κοντοπνέω?*) η.

Από το *κοντο-* και το ουσ. *πνοή*.

Λαχάνιασμα· λιγοψυχιά, φόβος: *εσύντυχεν ο Μωσέ έτσι προς τα παιδιά του Ισραέλ και δεν άκουσαν προς τον Μωσέ από κοντοπνοά και από δούλεψη σκληρή* Πεντ. Έξ. VI 9.

κοντοπόδαρος, επίθ.· θηλ. κ ο ν τ ο π ο δ α ρ έ α.

Από το επίθ. *κοντός* και το ουσ. *ποδάρι*. Η λ. στο Meursius και σήμ. Το θηλ. *κοντοποδαρέα* κατά το θηλ. των επίθ. σε *-ύς* (Χατζιδ., ΜΝΕ Β΄ 263).

Αυτός που έχει κοντά πόδια: *Τα εξυπτέρια οφείλουσιν είναι κοντοπόδαρα* Ορνεοσ. 579^2· *ο λύκος έφησεν τοιαύτα προς την άρκον: «Μελισσοφάγα, μυσερή και κοντοποδαρέα...»* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 844.

κοντοπόδης, επίθ.

Από το επίθ. *κοντός* και το ουσ. *πόδι*.

Αυτός που έχει κοντά πόδια: *Ο πετρίτης οφείλει είναι κοντοπόδης* Ορνεοσ. 577^{23}.

κόντος ο, (Ι), Πόλ. Τρωάδ. 797, Χρον. Μορ. Η 127, 165, 174, 996, 1357, 5982, 6001, 7962, 8046, 8886, 9145, Φλώρ. 1223, Χρον. Τόκκων 6, 1758, 1897, Κορων., Μπούας 10, 63, 64, κ.π.α.· κ ο ύ ν τ ο ς, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 177.

Το ιταλ. conte (Τριαντ., Άπ. Α΄ 347, 444). Η λ. στο Meursius.

Τίτλος ευγενείας στη φεουδαρχική Δύση, κόμης: *ρηγάδες, κόντοι, πρίγκηποι, δουκάδες, καβαλάροι* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 285.

κόντος ο, (ΙΙ), Σεβήρ., Σημειώμ. 54, 74γ, 104, Σεβήρ., Διαθ. 36, 37.

Το ιταλ. conto. Η λ. σε έγγρ. του 16.-17. αι. (Μαυρομάτης, Θησαυρ. 16, 1979, 220 δις, Βισβίζ., ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 103, Καζανάκη, Θησαυρ. 11, 1974, 265, Σερεμέτη, Θησαυρ. 1, 1969, 134, κ.α.) και σήμ. στην Κύπρο στον τ. *κούντος* (Σακ., Κυπρ. Β΄ 612).

Λογαριασμός: *Του μισέρ Αλβίζε είναι το χρέος-του...από λίτρες έξι και σολδία τέσσερα, επτακόσια* in circa *κατά τον κόντον* Σεβήρ., Διαθ. 27· *κάνω κόντο καταπώς ποθές τά 'χω γραμμένα πως μου χρωστείς αληθινά τορνέσα ακόμη εμένα* Στάθ. (Martini) Α΄ 203.

κοντός ο, (Ι), Ιερακοσ. 361^{28}, 461^2· κ ό ν τ ο ς, Φυσιολ. 371^{32}.

Το αρχ. ουσ. *κοντός*.

κοντός, (ΙΙ), επίθ., Ορνεοσ. 577^5, Ερμον. Δ 198, 261, Ε 12, Ζ 50, Χρον. Μορ. Η 1094, 8690, Σαχλ. Β΄ (Wagn.) Ρ 125, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2928, Μαχ. 184^{21}, Θησ. Πρόλ. [152], ΙΒ΄ [83^2], Σοφιαν., Παιδαγ. 264, Πορτολ. Α 99^9, Χρον. σουλτ. 132^{17}, Θυσ.[2] 490, Συναδ., Χρον. 43, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ΄ [657]· κ ο ν δ ό ς, Ερμον. Δ 317.

Το ουσ. *κοντός* ως επίθ. (Βλ. Κοραή, Άτ. Β΄ 196-7, Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Β΄ 524,

Θαβώρ., Ουσιαστ. 12). Για τον τ. *κονδός* βλ. L-S, λ. *κοντός* (Β). Η λ. του 4. αι. (L-S, ό.π.) και σήμ.

1) (Προκ. για μήκος, ανάστημα) κοντός: *αγκαλιάζουνται κρατώντας τα πουνιάλα, επιάσαν τα κοντ' άρματα κ' εφήκαν τα μεγάλα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1838· *το μανδί-σου είν' κοντό και φαίνεσαι εξοπίσω* Πουλολ. (Τσαβαρή) 170· *είσαι γέρων και κοντός και ωσάν αδυνατίζεις* Προδρ. Ι 161. **2**) (Προκ. για διάρκεια) σύντομος: *ολίγη έναι και κοντή εσένα η ζωή-σου* Αλεξ. 2448. **3α**) (Προκ. για συγγένεια) «στενός»: *είσαι ο περίτου κοντός συγγενής και κληρονόμος των αυτών ρηγάτων* Μαχ. 306[14]· **β**) έμπιστος: *ούτως έναι... των αυθέντων η αγάπη: τους κοντότερους δροσίζει και τιμά παρά τους άλλους* Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 74. Έκφρ. (προκ. για απόσταση) στα κοντά=στα κοντινά (μέρη): *μα πλια μακρά και πλια καλά θωρεί η καρδιά τ' αθρώπου· εκείνη βλέπει στα μακρά και στα κοντά γνωρίζει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1079.

κοντοσκάλι(ο)ν το, Ριμ. Βελ. 443· *κοντοσκάλι*, Γεωργηλ., Βελ. (Wagn.) 394.

Από το επιθ. *κοντός* και το ουσ. *σκαλί(ο)ν*. Η λ. στο Du Cange. Για τη λ. βλ. Kahane, B-NJ 16, 1940, 41.

Η λ. ως τοπων.: Διήγ. Βελ. 268.

κοντοστάβλαινα η, Μαχ. 386[18-9], 528[30].

Από το ουσ. *κοντοστάβλης* και την κατάλ. *-αινα*.

Σύζυγος του κοντοστάβλη: *ο κοντοστάβλης...και η κοντοστάβλαινα η γυναίκα-του* αυτ. 538[26].

κοντοστάβλης ο, Ερωτοπ. 451, Μαχ. 48[36], 52[29], 56[8], 252[31], 266[6], 270[11], 344[5], 418[32], 486[28], 498[25], 522[16], 552[1], 598[2], 680[11], Βουστρ. 416, 431, 433, 445, 475, 489, κ.π.α.

Από το βενετ. contestabile.

Ανώτατος αξιωματικός, αυλάρχης (αξιωματικός τρίτος στη στρατιωτική ιεραρχία μετά τον πρωτοστράτορα και το μέγα στρατοπεδάρχη. Βλ. και Βαγιακ., ΕΜΑ 3, 1950, 144 σημ. 1): *εποίκεν η ρήγαινα τον Σασούν τε Νόρες κοντοστάβλην των Ιεροσολύμων* Βουστρ. 487· *έδωκεν όλα τα 'φίκκια τους κάτωθεν αφέντες...,τουτέστιν του μισέρ Τζάκου τε Λουζουνία του θείου-του κοντοστάβλην* Μαχ. 310[19].

κοντοσταβλίκιν το, Μαχ. 88[27,28], 214[7].

Από το ουσ. *κοντοστάβλης* και την κατάλ. *-ίκιν*.

Το αξίωμα του κοντοστάβλη: *ο κοντοστάβλης των Ιεροσολύμων...από θανάτου-του έδωκεν το κοντοσταβλίκιν του αδελφού-του* αυτ. 104[4].

κοντόσταβλος ο, βλ. *κονοστάβλος*.

κοντοστέκω, Θησ. Ε' [80[2]], Χρον. Τόκκων 2318.

Από το *κοντο-* και το *στέκω*. Η λ. και σήμ.

(Ενεργ. και μέσ.) σταματώ για λίγο (περιμένοντας ή διστάζοντας): *εκοντοστάθην ώστη να πλερώσει* Μαχ. 406[33]· *πολλά να τό 'χε χάριτα, είτι έλεγε να γένει αμή καμπόσο ντρέπετον, καμπόσο κοντοστέκει* Θησ. ΙΒ' [20[6]].

κοντοστένομαι.

Από το *κοντο-* και το *στένομαι*.

Σταματώ για λίγο: *ώρες εκοντοστένετον και ώρες με βιαν εκίνα* Απόκοπ.[2] 10.

κοντόστενος, επίθ.

Από τα επίθ. *κοντός* και *στενός*.

Χαμηλός και στενός: *τυγχάνει άλλη μία* (ενν. *πύλη*) *εν δεξιοίς, κοντόστενος, της αύτης παρομοία* Παϊσ., Ιστ. Σινά 356.

κοντοσυμβιβάζομαι· *κοντοσυνεβιβάστησαν*, Λίβ. Ν 2842, εσφαλμ. γρ. αντί *κοντόν εσυμβιβάστησαν* (Βλ. Λίβ. Esc. 3190).

κοντοσυμμαζωμένος, μτχ. επίθ.

Από το *κοντο-* και τη μτχ. *συμμαζωμένος*.

Συγκεντρωμένος: *τα τέσσερα κοντοσυμμαζωμένα μέρη της χριστιανικής ετούτης θρησκείας* Χριστ. διδασκ. Προοίμ. [Ϛ'].

κοντοσφίκτουρον το, Προδρ. ΙΙ Η 34, 47α.

Από το επιθ. *κοντός* και το ουσ. *σφικτούριον*.

Μανδύας κοντός και εφαρμοστός στη μέση (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ϛ' 294): *κοντοσφίκτουρον παχύν να το φορώ εις την ψύχραν* αυτ. ΙΙ G 34.

κοντοσώνω.

Από το *κοντο-* και το *σώνω*.

Κοντεύω, πλησιάζω: *το τρίτον* (ενν. *παρακλάδι του ποταμού*) *εκοντόσωσε σιμά την Ουγγαρίαν* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 622.

κοντότο το· *κουντίτο*.

Το βενετ. condoto. Τ. *κουτούτο* στο Βλάχ. και σήμ. στην Κάρπαθο (Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ. 238), στην Κρήτη (Παπαγρηγοράκι, Ξεν. λέξ. 38) και τοπων. *Κουντούτο* στην Ίο (Βλ. Κασιμάτη, Λαογρ. 2, 1910, 633). Για τον τ. *κουντίτο* πβ. και Σκουζέ, Χρον. Αθ. 63, λ. *κοντίτο*. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Κονόμ., Ζακυθ. λεξιλ. και Λάζαρης, Λευκαδ., λ. *κοντότο*).

Υδραγωγείο: *Αυγούστου κδ' άρχισεν το κουντίτο της Αθήνας και ανηγέρθη η βρύσις του Εξεχώρου...και διά εξόδου του κόσμου εσέβη το νερόν Απριλίου κη[η] ημέρα* Χρον. Αθ. 86[1].

κοντότριχος, επίθ.

Από το επιθ. *κοντός* και το ουσ. *τρίχα*.

Που έχει κοντά μαλλιά: *γραίαν πολλά ταλαίπωρον..., ασκέπαστον, κοντότριχον* Λογ. παρηγ. Ο 233.

κοντόττα η.

Το ιταλ. condotta. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Λουκόπ., Γεωργ. 465, Σαλιάρη, Χιακή Επιθ. 3, 1965, 32 και Λάζαρης, Λευκαδ., λ. *κοντότα*).

Συμφωνία στρατιωτικής ή άλλης υπηρεσίας για ορισμένο χρόνο (Για τη σημερ. χρ. βλ. Λουκόπ., ό.π. και Σαλιάρη, ό.π.): *σαργένται της κοντόττας ο καθένας να δουλεύει με το κορμί-του* Δωρ. Μον. XXII (πάντως η λ. στο χωρίο εσφαλμ. αντί *κογκέστας*, πιθ. από αντιγραφικό σφάλμα· πβ. Buchon [Δωρ. Μον. σ. XXII, σημ. 4] και Χρον. Μορ. Η 1988-9). — Βλ. και *κογκέστα*.

κοντοττιέρος ο· *κοντουτιέρος*, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Νενεδ.) 214[15], όμως *κοντεντιέρος*, Τζάνε, Κρ. πόλ. 150[25], 151[12].

Το ιταλ. condottiero.

Αρχηγός μισθοφορικής στρατιωτικής μονάδας: *Λαμπάρδος και ο Μπεργαντής, δυο άξιοι κοντοττιέροι* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Νενεδ.) 215[2].

κοντούλι(ν) το, βλ. *κουντούλι(ν)*.

κόντουρος, επίθ., βλ. *κούντουρος*.

κοντούτο(ν) το, βλ. *σάλβο-κοντούτο(ν)*.

κοντοφθάνω· *κοντοφτάνω*.

Από το *κοντο-* και το *φθάνω*. Ο τ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *κοντοφτάνω*).

Α' (Μτβ.) προφταίνω, προλαβαίνω κάπ.: *εφτάσαν τον πρίντζην και εσκοτώσαν-τον και εκοντοφτάσαν και τον ρήγα* Μαχ. 664[2]. **Β'** (Αμτβ.) πλησιάζω: *Όσον να πάγει μήνυμαν και να στραφεί μαντάτον, ο Τούρκος εκοντόφθασεν στην Πάφον* Θρ. Κύπρ. Μ 14.

κοντοφορώ.

Από το ουσ. *κοντός* και το *φορώ*. Λ. *κοντοφόρος* ήδη μτγν.

Φέρω και χρησιμοποιώ το δόρυ: *Ο δε βασιλεύς...,τα ευγενή των οχημάτων συνέλεγε και ταύτα διδούς Ρωμαίοις τε και Ιταλοίς, οπόσοι κοντοφορείν ήδεσαν* Ψευδο-Σφρ. 210[6] (Βλ. και Νικήτ. Χων. 47[2]).

κοντοφτάνω, βλ. *κοντοφθάνω*.

κοντόψιος, επίθ.

Από το επίθ. *κοντός* και το ουσ. *όψη*.

Που έχει μικρό πρόσωπο: *Τα τζουράκια οφείλουσιν είναι κοντόψια, τετράγωνα, πλατυκέφαλα* Ορνεοσ. 578[27].

κόντρα, επίρρ., Κορων., Μπούας 12· *κούντρα*, Γεωργηλ., Θαν. 243.

Το ιταλ. contra. Για τον τ. βλ. Χατζιδ., Β' 281 και 415. Η λ. σε έγγρ. του 17. αι. (Ισπαν. έγγρ. [Χασιώτης] 55, Έγγρ. Σύρου Α' 21, Αμάλθ. 8, 1977, 365, κ.α.) και σήμ.

Αντίθετα, εναντίον: *δεν είμαι από κεινούς κόντρα του αφεντός-μου, οπού αυτός με τίμησε* Τριβ., Ρε 295. Φρ. *πηγαίνω κόντρα* (με γεν.)=εναντιώνομαι, επιτίθεμαι: *οι μαντατοφόροι...εσυντύχαν του σουλτάνου και είπαν-του πως εποίκαν τον ρήγα και εξηρμάτωσεν να μεν πάγει κούντρα-του* Μαχ. 160[10].

κοντράδα η.

Το βενετ. contrada. Τ. *σκοντράδα* σε έγγρ. του 17. αι. (Κονόμου, Εραν. 8, 1970, 233). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Λάζαρης, Λευκαδ.).

Δρόμος, συνοικία, περιοχή: *διαλάλησαν εις όλες τες κοντράδες* Βίος Δημ. Μόσχ. 258· *μία γυναίκα σε έσυρνε απέ τα γένια ωσάν τον τράγον και έδειξ' εσέ τας γειτονιάς και όλας τας κοντράδας* (έκδ. *κουτράδας*· διόρθ. Psich., BZ 16, 1907, 1) Συναξ. γυν. 433.

κοντραμίνα η.

Το ιταλ. contrammina.

Υπόγεια στοά (λαγούμι) που άνοιγαν οι πολιορκούμενοι, για να αντιμετωπίσουν τις αντίστοιχες των πολιορκητών: *έκαμε απομέσα κοντραμίνα και σκάβοντας ηύρε την μίνα των Τουρκών και έβαλε φωτία εις το βοτάνι* Χρον. σουλτ. 64[14].

κοντραμπάντο το.

Το ιταλ. contrabbando. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδιωμ. Κρ. Ϛ' 49, λ. *κοντραbbάνdο*) και στον τ. *κοντραπάντο* (πρόφ. *κονdραπάνdο*) (Καραναστάσης, ΛΔ 11, 1966/67, 74, κ.α.).

α) Λαθραίο εμπόρευμα: *όταν ηθέλησε να λάβει τα ρούχα-του εις το καράβι, δεν τ' αφήσανε να τα βάλει...· μάλιστα ηθέλησαν...ναν του ανοίξουν και τες κασέλες-του να ιδούν αν έχει μέσα κοντραμπάντα* (έκδ. *κόντρα πάντα*· διορθώσ.) Σουμμ., Ρεμπελ. 175· **β**) λαθρεμπόριο· (εδώ μεταφ.) τέχνασμα, απάτη: *κυρά συντέκνισσα, σ' εσέν εθάρρουν πάντα να ξεύρεις όλες τες δουλειές κι' όλα τα κοντραμπάντα* Γαδ. διήγ. 504.

κοντράρια, επίρρ.· *κουντράρια*.

Το βενετ. contraria (αντί contraria o andàr a contraria· βλ. Boerio, λ. contraria).

Ενάντια, με κατεύθυνση αντίθετη (προς): *να κατέχεις ότι τα νερά τρέχουν εις τον σιρόκο, κουντράρια του ηλίου* Πορτολ. Α 326[18].

κοντράριος, επίθ· *κουντράριος*.

Το ιταλ. contrario <λατ. contrarius. Η λ. τον 6. αι. (Sophocles) και σε έγγρ. του 16. (Ναξ. έγγρ. 11[17]) και 17. αι. (Βισβίζη, ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 110[27]).

Ενάντιος, αντίθετος: *ως γιον πολομά το φως αντάν το βάλουσιν εις το σκότος και φέγγει και λάμπει περίτου δυνατά...,ίτσον πολομά η βερτού της αληθινής και τελειωμένης αγάπης, το ποιόν αγρωνίζεται περίτου απού το κουντράριόν-του* Άνθ. χαρ. 290[39].

κοντρασκότα η, Καραβ. 500[3].

Το βενετ. contrascota. Για τη λ. βλ. Kahane-Tietze, Lingua Franca σ. 187. Η λ. και σήμ.

Σχοινί για το τέντωμα των πανιών καραβιού που ενισχύει τη σκότα: *κοντρασκότες κομμάτια δύο, οργίες τριάντα το κομμάτιν* αυτ. 504[29].

κοντραστάρω, Κατζ. Β' 283· *κοντρεστάρω*, Θρ. Κύπρ. Κ 699· *κουντραστάρω*, Κυπρ. χφ. 159· *κουντρεστάρω*.

Το ιταλ. contrastare. Η λ. και σε έγγρ. του 17. αι. (Κρ. συμβόλ. 112, 137, 229, κ.α.). Ο τ. *κοντρεστάρω* και σήμ. στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ.). Ο τ. *κουντραστάρω* στη Σύρα (Meyer, NS IV 37, λ. *κόντρα*). Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδιωμ. Κρ. Ϛ').

α) Εναντιώνομαι, ανταγωνίζομαι, αντιμάχομαι: *θες κοντάρι, θες σπεντονάδα; —μουδεγείς μπορά μου κοντραστάρει!* Κατζ. Δ' 330· *ο Χάρος με τον άνθρωπον στέκουν και κοντραστάρουν* Αλφ. 11[2]· **β**) πολεμώ, αγωνίζομαι: *να κουντρεστάρουν, να κάμουν επιμέλειαν, ώστε να την επάρουν* (ενν. *την Αμόχουστον*) Θρ. Κύπρ. Μ 655.

κοντράτο το.

Το βενετ. contrato. Τ. *κουντράτο* ιδιωμ. (Χατζ., Ξέν. στοιχ. 81 και Καραναστάσης,

ΛΔ 11, 1966/67, 74). Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ', λ. *κοντράττο*).

Συμβόλαιο, συμφωνητικό: *με διχώς να γράψετε κοντράτο πώς το κάνει;* Στάθ. (Martini) Β' 267.

κοντραφφάρω, Κατά ζουράρη 115-6.

Το ιταλ. contraffare.

Παραποιώ, καταστρατηγώ: *κοντραφφάρει τσι δια‹λα›λημούς και κομανταμέντα οπού του έχουνε [κα]μωμένα και δε‹ν› ψηφά τίβοτας* αυτ. 152.

κοντρεστάρω, βλ. *κονтραστάρω*.

κοντρεστιάζω· *κ ο υ ν τ ρ ε σ τ ι ά ζ ω*.

Από το παλαιότ. γαλλ. contrester (Gr. d'Hauterive, Dictionn.) ή από το προβηγκ. countrestar (Χατζ., Ξέν. στοιχ. 81) και την κατάλ. *-ιάζω*. Τ. *κοντραστιάζω* (από επίδρ. του ιταλ. contrastare) τον 16. αι. (Βλ. Νικολόπουλο [Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.) 239]).

Αντιτίθεμαι, αντιλέγω: *εκάτσαν εις την βουλήν· και πολλοί εκουντρεστιάζαν μεσόν-τους και μερτικόν ελαλούσα να μεν εμπούν* Μαχ. 392[16].

κοντρέστο το· *κ ο υ ν τ ρ έ σ τ ο ν*.

Το παλαιότ. γαλλ. contrest (Gr. d' Hauterive, Dictionn.). Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ.).

Αντίθεση· μάχη: *στήννουν λουμπάρδες δυνατές κ' εδώσαν το κουντρέστον* Θρ. Κύπρ. Μ 720.

κοντριάζω· *σ κ ο υ ν τ ρ ι ά ζ ω*.

Από το επίρρ. *κόντρα* και την κατάλ. *-ιάζω*. (Για την κατάλ. πβ. Pern., Ét. linguist. Γ' 431, λ. *κόντρα*). Για τον τ. πβ. λ. *σκουντρεύκω* σήμ. στην Κύπρο (Χατζ., Ξεν. στοιχ. 105, λ. *σκούντρος*).

Αντιτίθεμαι, εχθρεύομαι: *μεν σκουντριάζεις άδικα τον δουλευτήσ-σου* Κυπρ. ερωτ. 153[18].

κοντριάρης, επίθ.

Από το ουσ. *κόντρα* και την κατάλ. *-ιάρης*. (Βλ. Pern., Ét. linguist. Γ' 431, λ. *κόντρα*. Εσφαλμ. ο Κοραής ετυμολογεί από το ουσ. *χόνδρος*· βλ. ό.π.). Η λ. και σε δημ. τραγ. (Pern., Ét. linguist. Γ' 135).

(Προκ. για υποζύγιο) πληγιασμένος από το σαμάρι· (εδώ μεταφ.): *καλογερίτσιν ταπεινόν,... φθειριάρικον, κοντριάρικον, γυμνόν, απολεσμένον γαδούριν παλαιόπληγον* Προδρ. III 355.

κοντσεδέρω.

Το ιταλ. concedere. Η λ. καθώς και τ. *κοντσεντέρω* σε έγγρ. του 16. αι. (Κρ. συμβόλ. 30, 38, 123 και Μαυρομάτης, Θησαυρ. 16, 1978, 214).

Παραδέχομαι: cum bonis ambula *φωνιάζει κι' ο Κατόνες και τούτο κοντσεδέρει-το κι' ο μέγας Τσιτσερόνες* Κατζ. Ε' 348.

κοντυλ-, βλ. *κονδυλ-*.

κοντύσιν το. — Βλ. και *κοντώσιν*.

Κατά Χατζ. (γραπτή ανακ.) πιθ. από ουσιαστικοπ. απαρέμφ. μέλλ. του *κοντύνω* (σήμ. στην Κύπρο *κοντυνίσκω*, μέλλ. *έν να (το) κοντύνω*).

Κοντό ξύλο (εδώ προκ. για το κοντύτερο από τα δυο ξύλα του σταυρού): *εξήλωσεν* (ενν. *η αγία Ελένη*) *του(ς) σταυρούς των ληστών και έβαλεν...το μακρύσιν του πονηρού με το κοντύσιν* (έκδ. *κοντήσιν*) *του καλού* Μαχ. 6[12].

κοντώσιν το. — Βλ. και *κοντύσιν*.

Κατά Χατζ. (γραπτή ανακ.) πιθ. από ουσιαστικοπ. απαρέμφ. μέλλ. του **κοντόω*. Ο ίδιος παραβάλλει το αρχ. ουσ. *κόντωσις*.

Κοντό ξύλο (εδώ προκ. για το κοντύτερο από τα δυο ξύλα του σταυρού): *εξήλωσεν* (ενν. *η αγία Ελένη*) *του(ς) σταυρούς των ληστών και έβαλεν το μακρύσιν του καλού με το κοντώσιν* (έκδ. *κοντόσιν*) *του πονηρού και εποίκεν έναν* Μαχ. 6[11].

κονφερμάρω.

Το ιταλ. confermare. Η λ. σε Ναξ. έγγρ. του 17. αι. (Κατσουρ., ΕΕΚυκλ. Μ 7, 1968' 77[10]). Τ. *κοφερμάρω* σε έγγρ. του 5. αι. (Κρ. συμβόλ. 23).

Επικυρώνω, βεβαιώνω: *Τα στεκάμενα οπού αγόρασε του μοναστηρίου ήτονε αφορμή διά να μην έλθει κακός γείτονας εις το μοναστήρι και μάλιστα ήθελαν να γράψουν της πανιερότητός-σου να των τα κονφερμάρεις* Επιστ. Ηγουμ. 175[45].

κονφερμιάζω, βλ. *κουφερμιάζω*.

κονφετζιούν η, βλ. *κουφετζιούν*.

κονφέτο το, βλ. *κουφέτο*.

κόξα η, Ο γεννηθείς νεώτερος φ. 151v.

Το λατ. coxa. Η λ. τον 7. αι. (Lampe, Lex.), στη Σούδα και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr. Lex. και Παπαδ. Α., Λεξ.).

1) Γοφός: *την αρματωσά στην κόξα όπου βάνεις* Πανώρ. Β' 110 κριτ. υπ.· (μετων.· πβ. Eideneier [Σπανός σ. 302]): *το υπέρπυρον, τό εκράτεις αρραβώνα, κρατείς-το εις την κόξαν-σου* Πουλολ. (Τσαβαρή) 151· *Έδωκας, κυρ-'γούμενε,...τον κελάρην...κλειδίν εις την κόξαν-του* Σπανός (Eideneier) Α 344. **2)** Το πίσω μέρος του γόνατος, γόνατο: *κ' εσπρίσασιν τα γένια-του κ' οι κόξες-του κυρτάνα· η ηλικιά-του στράβωσε* Γεωργηλ., Θαν. 423.

κοπάδι(ν) το, Σπανός (Eideneier) D 1711, Θησ. Δ' [46[4]], Αιτωλ., Μύθ. 70[1], Παλαμήδ., Βοηθ. 381, Σταυριν. 663, Ιστ. Βλαχ. 274, Τζάνε, Κρ. πόλ. 235[4], 387[21]· *κ ο υ π ά δ ι ν*, Σπανός (Eideneier) Α 456-7, Β 140.

Από το ουσ. *κοπή* και την κατάλ. *-άδι(ν)*. Η λ. *κοπάδιον* σε παπυρ. του 4. αι. (Καλλέρ., ΕΕΒΣ 23, 1953, 692 σημ. 5), σε κείμενα του 5. αι. (Lampe, Lex.) και σε Γλωσσάρ. (L-S). Ο τ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 612). Η λ. και σήμ.

Ποίμνιο· αγέλη, ομάδα ζώων: *γίδα μια σκουληκαριά χαλά όλο το κοπάδι* Πανώρ. Δ' 52 κριτ. υπ.· *έκαμεν αληθινά σαν λύκος στο κοπάδι* Διγ. Ο 2842· *ήρτεν έναν κοπάδιν ακρίδα και έπεσεν απάνω-του* Μαχ. 624[9]· *Εσφάζονταν σαν πρόβατα στο μακελειό κοπάδι* Διακρούσ. 103[7].

κοπάζω, Χρον. Τόκκων 2052, 3302.

Το αρχ. *κοπάζω*. Η λ. και σήμ.

Ηρεμώ, ησυχάζω: *εκόπασεν* (ενν. *ο δούκας*), *εμούλωσεν ως όφης εις την τρύπα* αυτ. 513.

κοπανιά η, Συναξ. γαδ. 346, Γαδ. διήγ. 497, Αλεξ. 960, Αχέλ. 753, 2060, Πιστ. βοσκ. V 4, 89, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 1026, 1099, 1560, 1575, Δ′ 1384, 1564, 1814, Στάθ. (Martini) Α′ 128, Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ′ [1365], Δ′ [499, 1213, 1469], Ε′ [517, 1340], Διακρούσ. 81^{6}, κ.α.· πληθ. *κοπανές*, Αλεξ. 856, 877, Θησ. (Foll.) Ι 71, 73, Θησ. Ε′ [82^{5}, 103^{5}], Ζ′ [9^{3}, 141^{5}], Η′ [16^{2}, 28^{4}, 90^{2}]· *κοπανία*, Πιστ. βοσκ. IV 8, 79.

Από το ουσ. *κόπανον* και την κατάλ.*-ιά*. Η λ. στο Du Cange (λ. *κοπανίζειν*) και σήμ.

1α) Χτύπημα: *λαβωματιά δεν τού 'καμεν η κοπανιά η μεγάλη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 2009· *πάντα 'καν' αίμα η κοπανιά εκεί που την εκτύπα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ′ 1050· *ηθέλησεν τειχιόν να διάβει πάλιν κ' έπεσ' από τα υψηλά με κοπανιάν μεγάλην* Αχέλ. 2123· **β**) τραύμα από χτύπημα: *Την κοπανιά ας γιατρέψομε* Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ′ [1277]· *ως είδανε την κοπανιάν οπού 'χεν εις τη χέρα, δένουν καλά, ορδινιάζουν-τη και γιατρικά του βάνου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 1756. Φρ. *απολώ κοπανιά*: βλ. ά. *απολύω* Α′ 16. **2**) Φορά· (εδώ προκ. για ποτό) γουλιά, ρουφηξιά: *Ηπια και δυο-τρεις κοπανιές, μ' αλήθεια, στο Θεό-μου, ελίγο μού 'τονε πολλά* Φορτουν. (Vinc.) Β′ 283.

κοπανίζω, Σταφ., Ιατροσ. 1^{3}, 3^{82}, 4^{105}, 5^{116}, 7^{196}, 13^{359}, Προδρ. III 362, Ιερακοσ. 423^{18}, Ορνεοσ. αγρ. 555^{26}, 558^{15}, Διγ. (Trapp) Esc. 1399, Σπανός (Eideneier) Α 523, Σαχλ., Αφήγ. 150, Κατζ. Α′ 203, Πιστ. βοσκ. V 7, 92, Στάθ. (Martini) Γ′ 238, Φορτουν. (Vinc.) Γ′ 70, 716· *κουπανίζω*, Μαχ. 214^{32}.

Το μτγν. *κοπανίζω*. Ο τ. στο Lampe, Lex. (λ. *κουπανίζω*) και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Για το σχηματ. του τ. βλ. Meyer, Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 106. Η λ. και σήμ.

α) Χτυπώ στο γουδί και συντρίβω, λιώνω, στουμπίζω: *φύλλου ινδικού γράμμ. πέντε, ξηρόν κόκκον δάφνης γράμμ. τρία...ταύτα βάλλε εν ιγδίω και κόπτε και κοπάνιζε και κοσκίνιζε* Ιερακοσ. 383^{12}· *βρίσκει το βοτάνι· πιάνει και κοπανίζει-το και το ζουμί-του βγάνει* Αλεξ. 93· *του έδωκε πικρόν θάνατον, διότι τον εκουπάνισε μέσα εις ένα 'γδί* Ροδινός (Βαλ.) 170· **β**) χτυπώ δυνατά: *ο άρσην* (ενν. *ο δενδροκόλαψ*) *με την μύτην-του το δένδρον κοπανίζει* Φυσιολ. (Legr.) 846· *Θωρείτε τούτη την καρδιά; Πυρρή φωτιά την καίγει, στ' αμόνι κοπανίζεται* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 198· **γ**) ξυλοκοπώ· εξουδετερώνω: *όχι μόνον έφυγε, μα κ' εκοπάνισέ-μας, ανόητους μας έδειξε* Γαδ. διήγ. 529· *να τον κοπανίσομεν να πάρομεν την κόρην* Διγ. (Trapp) Esc. 1383. **Φρ.** *κοπανίζω το νερό (εις το 'γδί ή το μουρτίρι)*=ματαιοπονώ: *όποιος εδώ εις τον κάτω κόσμον γυρεύει ησυχίαν, παρομοιάζει εκείνου οπού...κοπανίζει το νερόν εις το 'γδί* Ροδινός (Βαλ.) 76· *εις το μουρτίρι το νερόν εύκαιρα κοπανίζει* Δεφ., Λόγ. 580.

κοπανιστός, επίθ., Σταφ., Ιατροσ. 2^{41}, 5^{130}, Σπανός (Eideneier) D 1723, Πεντ. Έξ. XXIX 40, Λευιτ. XXIV 2, Αρ. XVIII 5, Σεβήρ., Σημειώμ. 78γ.

Το μτγν. επίθ. *κοπανιστός* (Steph., Θησ.). Η λ. και σήμ.

α) Χτυπημένος σε γουδί, συντριμμένος, κονιορτοποιημένος: *τσουκνίδας σπόρον κοπανιστόν* Σταφ., Ιατροσ. 3^{74}· (ιδιάζ. χρ.): *ήλιον εκζεστόν, άνεμον κοπανιστόν* Σπανός (Eideneier) Α 471· **β**) (προκ. για λάδι) που παράγεται από τη σύνθλιψη της ελιάς, αγνό: *να παραγγείλεις τα παιδιά του Ισραέλ και να πάρουν προς εσέν λάδι ελαιάς καθάριο, κοπανιστό, για το φως να ανάφτουν λυχνάρι παντοτινό* Πεντ. Έξ. XXVII 20.

κόπανο το, Τζάνε, Κρ. πόλ. 318^{10}, $325^{21,24}$, 340^{13}, $374^{4,25}$, 395^{26}, 462^{1}, Λεηλ. Παροικ. 362.

Το βενετ. còpano.

Είδος βάρκας: *επεριμάζωξεν απ' όλην την αρμάδα σκίφους και βάρκες, κόπανα και πάσα-τους φρεγάδα* Αχέλ. 1655.

κόπανον το, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 699 κριτ. υπ.).

Το αρχ. ουσ. *κόπανον*. Η λ. στον Ευστ. Δ′ 317^{13} και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ′, λ. *κόπανο*).

Γουδοχέρι· (εδώ) έκφρ. *κοπάνου γυμνότερος*=εντελώς απογυμνωμένος, πάμπτωχος (Για τη σημασ. βλ. και ά. *ύπερον*): *ούς μέν γαρ των πολιτών ζημιώσας εις χρήματα γυμνοτέρους του κοπάνου διαφήκε της πόλεως* αυτ. 819 κριτ. υπ.

κόπανος ο.

Το βενετ. còpano. Η λ. και σήμ. με άλλη σημασ.

Είδος βάρκας: *έπεμψε τον κόπανο του κατέργου να τα σηκώσει* (ενν. *τα παιδία-του*) *απεκεί* Σουμμ., Ρεμπελ. 179.

κοπέλα η, (I), Ασσίζ. 348^{13}, Σαχλ., Αφήγ. 728, Βουστρ. 483, Περί γέρ. 105, Πεντ. Έξ. II 8, Πανώρ. Γ′ 292, Κατζ. Β′ 226, Φαλλίδ. 99, Βίος Δημ. Μοσχ. 405, Φορτουν. (Vinc.) Β′ 322, Ε′ 385.

Πιθ. το ιταλ. coppella (Βλ. Χατζή, Αθ. 41, 1929, 256). Για παλαιότ. ετυμ. βλ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 582-3]. Βλ. όμως και Αλεξίου Στ. [Ερωτόκρ. σ. 479]. Η λ. στο Meursius και σήμ.

1) Νεαρή κόρη, κοπέλα: *τις ξεύρει ανείν κι' αγάπησεν άλλη κοπέλα ξένη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 1720· *αρχίζω να θυμούμαι την ώραν απού πρόβαλε τούτ' η χρουσή κοπέλα* Φορτουν. (Vinc.) Α′ 212. **2**) Θεραπαινίδα, υπηρέτρια: *ανοίγει, αφέντη-μου, του παλατιού η πορτέλα, επόρχεται κ' η ρήγισσα με μία-της κοπέλα* Ευγέν. 866. **3**) Αγαπητικιά, ερωμένη: *Υιέ-μου, η κοπέλα-σου, όταν σε περιλάβει, φιλεί, κρατεί και λέγει-σε ότι αυτή αγαπά-σε* Σπαν. (Ζώρ.) V 372· *ας πάμε στην κοπέλα-μου...* (παραλ. 1 στ.). *Ω, πόσο μ' αγαπά πολλά, για μέναν αποθαίνει, μά 'ναι περίσσια ζηλιαρά κ' έχω ζωή κριμένη* Κατζ. Β′ 89· *Ας είναι σαν την λέγεις θεά· μα πώς κοπέλα τ' Άρη ήτον* (ενν. *η Αφροδίτη*) *ποτέ; δεν είναι ψόμα;* Πιστ. βοσκ. IV 7, 95.

κοπέλα, (II)· *κοπέλες*, Σαχλ., Αφήγ. 844, εσφαλμ. γρ. αντί *κοπέλους*· διόρθ. Ξανθ., Βυζαντίς 1, 1909, 370.

κοπελάκι το, Χούμνου, Κοσμογ. 157, Πιστ. βοσκ. I 4, 179, III 6, 59, IV 2, 95, V 5, 179, 251, 273, Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ′ [146, 884], Λεηλ. Παροικ. 449.

Από το ουσ. *κοπέλι* και την κατάλ. *-άκι*. Η λ. στο Somav.

Παιδάκι· νεαρός: *αρσενικά τα γέννησεν αυτά τα κοπελάκια* Χούμνου, Κοσμογ. 1322· *Ω κοπελάκι φρόνιμον περίσσια* (παραλ. 1 στ.) *κι'ας ήθελες πιστέψει τουνού του γέρου του λωλού τα λόγια* Πιστ. βοσκ. IV 8, 84.

κοπελάτα τα.

Από το ουσ. *κοπέλι* και την κατάλ. *-άτα*. Λ. *κοπελάτα* (η) στο Somav.

Τρέλες της νεότητας: *Της νύκτας τα καμώματα η μέρα αναγελά-τα,* *των πελελών τα πράγματα, των νεών τα κοπελάτα* Σαχλ. Ν 86.

κοπέλι το, Χρον. Μορ. Η 8448, Πουλολ. (Τσαβαρή) 97, Θησ. Ζ' [147^4], Συναξ. γυν. 561, 690, 1003, Δεφ., Λόγ. 680, Χρον. σουλτ. 109^{37}, Πανώρ. Ε' 3, Ερωφ. Πρόλ. 83, Κατζ. Β' 249, Πιστ. βοσκ. V 5, 239, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 100, 1222, 2208, Β' 514, Θυσ.^{2} 43, 292, 329, 358, Στάθ. (Martini) Πρόλ. 3, Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [61], Β' [498], Γ' [788], Δ' [157], Ε' [789], Φορτουν. (Vinc.) Β' 111, Λεηλ. Παροικ. 431, Τζάνε, Κρ. πόλ. 289^{18}, κ.α.· *κ ο π έ λ ι ν,* Χρον. Μορ. Ρ 8448, Πουλολ. (Τσαβαρή) 278, 284, Σαχλ. Ν 324, Θρ. Κων/π. διάλ. 70, Χούμνου, Κοσμογ. 245, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 806, 2234· *κ ο π έ λ ι ο ν·* *κ ο π έ λ λ ι ν,* Μαχ. 66^{30}, 256^7, 438^8, 496^3, Βουστρ. 543, Θρ. Κυπρ. Μ 596, Κυπρ. ερωτ. 46^3.

Από το ουσ. *κοπέλα*. Βλ. και ετυμολ. του ά. *κοπέλα,* πβ. όμως και Χατζ., Ξέν. στοιχ. 13. Οι τ. *κοπέλιν* και *κοπέλλιν* και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ. και Σακ., Κυπρ. Β' 603). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Δ' 455).

1α) Παιδί, αγόρι· τέκνο: *στέκετο σαν ένα* *αϊτόν, όντα τα πόδια-του και τα φτερά δεμένα* *κοπέλια τά 'χουσι μικρά και δε μπορά πετάξει* Ερωφ. Ε' 69· *Γονή-μου, ανέν κιαμιά φορά σού 'φταιξα σαν κοπέλι* Θυσ.^{2} 905· *Αγαπηθήκασι κ' οι δυο κι' ο είς τον άλλο θέλει* *κ' ετούτα κάνει-τα συχνιά το 'πίβουλο κοπέλι* (ενν. ο *Έρωτας*) Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 628· *Έδωκα...του Βαλέντ(ε) διά όνομα του κολονέλου τσεκίνι ένα χρυσό. Ακομή έδωκα και των κοπελίων-του* L5 Σεβήρ., Σημειώμ. 28α· **β**) βρέφος: *Δείξε χρυσάφι και φωτιά του κοπελιού να πιάσει,* *να δεις πώς τρέχει στη φωτιά κ' εις το κακό-του αράσσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1581· *Μέσα* *'ς μιαν κούνιαν το κοπέλι* *εκείτετον* Πιστ. βοσκ. V 5, 156. **2**) Νεαρός, νέος άνδρας: *άγουροι της βίγλας, φθάσετε το κοπέλιον ότι επήρεν την θυγατέραν-μου* Διγ. Άνδρ. 357^{26}· *Ουδέν το ήξευρεν τινάς, γέρων μηδέ κοπέλια,* *ότι δουκάτ' αμέτρητα γέμουσιν τα βαρέλια* Ιμπ. (Legr.) 755· *αν το λογιάσω* *πως έχω ν' απομείνω* *'νούς κοπελιού γυναίκα* Πιστ. βοσκ. II 5, 186· *μέλλομαι σε γάμον ν' απεράσω* *μ' ένα κοπέλι ωσάν αυτό κ' υποκλιτή-του νά 'μαι* Σουμμ., Παστ. φιδ. Β' [915]. **3**) Δούλος, υπηρέτης νεαρός· παραγιός: *εσκότωνε και τους Τούρκους και τα κοπέλια-τους οπού εσύρνανε τα βαρήματα* Χρον. σουλτ. 111^{31}· *εγίνη δούλος ολονών και καθενός κοπέλι* Θησ. Δ' [22^6]· *το κοπέλι-του κράζει·* *λέγει-του: «σέλωσ' τ' άλογον της ώρας», τ' ορδινιάζει* Σταυριν. 1069· *ο μάστορας να πάγει να ανοίξει το εργαστήριο...να εβγούσιν τα κοπέλια* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 408. **4α**) Υπασπιστής: *Ο ηγαπημένος και το κοπέλι-του* (ενν. του *Αλεξάνδρου*), *ο Πτολομαίος, είπεν* Διήγ. Αλ. V 37· **β**) πολεμιστής στην υπηρεσία οπλαρχηγού: *έπεσε ξαπλωμένος* (ενν. ο *Δαλαμάρας*)· *και τρέχουν τα κοπέλια-του ογιά να τον βοηθήσουν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 277^1. **5**) Νόθο παιδί: *εάν ουκ είχεν τέκνον κανέναν γνήσιον, αμμέ να είχεν έτερα κοπέλλια απέ της αγαπητικής-του* Ασσίζ. 145^{15}· *είχεν έναν παστάρδον και είπεν-του —δος-μου χαρτίν... Και το κοπέλλιν εδιάβαζεν εις του Σμερλίου και επήγεν και είπεν-τού-το* Βουστρ. 500. **6**) «Παιδί του δρόμου», χαμίνι: *εφανερώθην το πράμαν εις όλην την χώραν...και ούλος ο λαός δεν εξηγάτον άλλον, τόσον ότι εξηγούνταν-το και τα κοπελλία* Μαχ. 218^{33}· *όσοι κι' α με δου γελούσι* (παραλ. 1 στ.)· *ως και τα μικρά κοπέλια μ' ακλουθούσι με τα γέλια* Φαλλιδ. 62.

κοπελιά η, Σαχλ., Αφήγ. 855, Πανώρ. Γ' 51, Κατζ. Α' 71, 232, 309, Πιστ. βοσκ. II 1, 122, IV 2, 13, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 457, 896, 975, Γ' 1233, Δ' 411, Ευγέν. 516, 857, Ροδολ. Α' [142], Φορτουν. (Vinc.) Β' 308, 350, Γ' 191, Δ' 81, Ε' 8.

Από το ουσ. *κοπέλα* και την κατάλ. *-ιά*. Η λ. και σήμ.

1) Κορίτσι, νέα: *καλά και νά 'μουν κοπελιά, μα αφορμαρά δεν ήμου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 400· *Σαν όντεν ήμου κοπελιά δε θέλω κάμει τώρα* Πανώρ. Α' 283· *με πολλά χαρίσματα την κοπελιάν αυτείνη* *να κάμω μετά λόγου-μου κοντέντα ν' απομείνει* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 383. **2**) Κόρη, θυγατέρα: *Του μισέρ Στάθη η κοπελιά, του Κυπριώτη εκείνη* *...είναι η ποθητή* Στάθ. (Martini) Α' 153. **3**) Αγαπητικιά: *Είντά 'ναι η αναγάλλιαση; γιατί την κοπέλιά-μου* *μου εβάτευε αφέντης-σου...;* Στάθ. (Martini) Γ' 273.

κοπελιάρης ο, Πανώρ. Α' 430, Β' 442, Δ' 1, Ε' 264, 268, Ερωφ. Δ' 126, Κατζ. Β' 244, Πιστ. βοσκ. I 4, 45· IV 3, 104· V 5, 254, 302· 6, 155· 7, 53, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 999, Φορτουν. (Vinc.) Β' 498.

Από το ουσ. *κοπέλι* και την κατάλ. *-ιάρης*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. στην Κρήτη (Ξανθουδίδης [Ερωτόκρ. σ. 583, λ. *κοπελλιάρις*]). και Ζάκυνθο (Ζώης 2, 239).

Νέος άνδρας: *Δεν είδασι τα μάτια-μου ποτέ-τους κοπελιάρη* *σαν τούτο εις την ομορφιά* Πανώρ. Γ' 43· *ήτον εικοσιενούς χρονού όμορφος κοπελιάρης* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 217· *Την κοπελιάν αυτείνη* *γείς κοπελιάρης αγαπά* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 346.

κοπελίστικος, επίθ., Ερωφ. Α' 150.

Από το ουσ. *κοπέλι* και την κατάλ. *-ίστικος*. Η λ. στο Βλάχ.

Παιδικός: *Φέρε-μου επά τα χέρια-σου, τα ποδαράκια αντάμα,* *που κοπελίστικη αταξιάν ακόμη δεν εκάμα* Θυσ.^{2} 792· *μια αγάπη, οπού φυτρώσει* *σε κοπελίστικη καρδιά* Ερωφ. Α' 188.

Ο πληθ. του ουδ. ως ουσ.=παιδιαρίσματα, παιδικές ανοησίες: *Οι λύκοι δεν αλλάσσουσι τη γνώμη, σα γεράσου·* *γιαύτος κ' εσύ δεν άφηκες τα κοπελίστικά-σου* Πανώρ. Γ' 282· *πολλές φορές μ' εκάμασι τα κοπελίστικά-σου* *κ' ήπια φαρμάκι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 97.

κοπελίτσα η.

Από το ουσ. *κοπέλα* και την κατάλ. *-ίτσα*. Η λ. και σήμ.

Μικρή κοπέλα: *τοιούτα έχουν οι κορίτσες,* *όταν είναι κοπελίτσες* Συναξ. γυν. 497.

κοπέλλιν το, βλ. *κοπέλι*.

κόπελλος ο, βλ. *κόπελος*.

κοπελοαναθρεμμένος, μτχ. επίθ.

Από το ουσ. *κοπέλα* και τη μτχ. παρκ. του *ανατρέφω*.

Που ανατράφηκε από ανύπαντρη μητέρα, νόθος (Βλ. Tsiouni [Διήγ. παιδ. σ. 144]): *είσαι ζώον πορνικόν, κοπελοαναθρεμμένον* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 867.

κοπελομισκάρα, Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 691, εσφαλμ. γρ. αντί *κοπελομουσκάρα* (Βλ. Ξανθ., Βυζαντίς 1, 1909, 360=Ξανθ., Μελετ. 169· πβ. και Du Cange, λ. *κοπέλη,* τ. *κοπελομοσκάρα*).

κοπελομοσχάρα η· *κ ο π ε λ ο μ ο υ σ κ ά ρ α.*

Από τα ουσ. *κοπέλα* και *μοσχάρα*.

(Υβριστ.· πβ. τη σημερ. υβριστική χρ. της λ. *μοσχάρι*): *του Πέρου η πολιτική η κοπελομουσκάρα* (έκδ. *κοπελομισκάρα*· διόρθ. Ξανθ., Βυζαντίς 1, 1909, 360=Ξανθ., Μελετ. 169· πβ. και Du Cange, λ. *κοπέλη*, τ. *κοπελομοσκάρα*) Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 691.

κοπελομουσκάρα η, βλ. *κοπελομοσχάρα*.

κοπελόπλο το, βλ. *κοπελόπουλο*.

κοπελόπουλο το· *κοπελόπλο*.

Από το ουσ. *κοπέλι* και την κατάλ. *-πουλο*. Λ. *κοπελοπούλα* στο Βλάχ.

Μικρό παιδί: *λέγει-τον και παρακαλεί πως είναι βασιλόπλο και όταν αυτόν εξόρισαν ήτονε κοπελόπλο* Βίος Δημ. Μοσχ. 128· *Αμή αυτός τους έπεψεν, στες όψιδες εθάρρει, εις δύο κοπελόπουλα όπου εκράτει του ανθρώπου* Χρον. Τόκκων 2811.

κοπελορίκτουσα η, Πουλολ. (Τσαβαρή) 34.

Από το ουσ. *κοπέλι* και το *ρίκτω*<*ρίπτω*.

Αυτή που «ρίχνει» τα παιδιά-της, που κάνει αμβλώσεις ή αφήνει έκθετα τα παιδιά-της μετά τη γέννηση (εσφαλμ. ερμηνεύει Krawczynski [Πουλολ. σ. 36]): *τσαννή, κοπελορικτούσα, πόρνη, θυγάτηρ πόρνης* αυτ. 223.

κόπελος ο, Πουλολ. (Τσαβαρή) 261, Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 310, 346, Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 557, Σαχλ., Αφήγ. 753, Κάτης 105· *κόπελλος*, Μαχ. $400^{4,8}$, Βουστρ. 440, 456, 483 δις.

Από το ουσ. *κοπέλι* (Βλ. και Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 100). Ο τ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 603). Η λ. στο Du Cange.

1) Νεαρός, νέος άνδρας· εραστής: *Οι πολιτικές τον κόπελον, παιδίν-μου, αν τον φιλούσιν, πτωχαίνουν και ρημάζουν-τον* Σαχλ. Α' (Wagn.) Μ 356· *Η πολιτική τον κόπελον τόν θέλει να γελάσει, την όψιν και την γνώμην-της όλη-‹της› την αλλάσσει* Σαχλ. Ν 263· *Εις του Κουταγιώτη την αυλή κέρατα ξεφυτρώνουν· κόπελος έν' στο σπίτιν-του, ως γι' αυτόν ξαναστρώνουν* Σαχλ., Αφήγ. 781· (υβριστ.) κακοήθης· κακοποιός: *έναν Γλίακαν, ιερέαν του Χριστού,...επήραν-τον και εφουρκίσαν-τον το μεσανυκτικόν· οι άπιστοι κοπέλλοι όπου τους εδείχναν!* Μαχ. 426^{17}. **2**) Υπηρέτης: *άνταν εφύγαν οι άρχοντες, μέσον-τους οι κοπέλλοι της χώρας εποίκαν μεγάλα κούρση εις τα σπιτία-τους* Βουστρ. 526· *δος-μου τα ρούχα του κοπέλλου-σου* Μαχ. 492^{21}· *κόπελον έχουσιν ορθόν και λέγουσίντον: κέρνα* Σαχλ., Αφήγ. 193· *Όντα...μου πέμπουσιν οι άρχοντες κοπέλους* (έκδ. *κοπέλες*· διόρθ. Ξανθ., Βυζαντίς 1, 1909, 370) *διά να μου φέρνουσιν κρασίν* Σαχλ., Αφήγ. 844.

κοπελούδα η, Διγ. Ο 102.

Από το ουσ. *κοπέλα* και την κατάλ. *-ούδα*. Η λ. στο Du Cange, λ. *κοπέλη*, και σήμ.

Μικρό κορίτσι: *μια κοπελούδα αμάθητη σε λογισμόν εφέρα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 22· *Αλλ' έχουσιν...καθρέπτες και βλέπουσιν τον ήσκιον-τους οι νέες κοπελούδες* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 928.

κοπελούλα η.

Από το ουσ. *κοπέλα* και την κατάλ. *-ούλα*.

Μικρή κοπέλα: *Μια κοπελούλα δροσερή, Δορίντα, σαν εσένα* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [71].

κοπετός ο, Προδρ. III 358, Καλλίμ. 1447, Διγ. Α 4123, Ωροσκ. 44^{19}, Λίβ. Esc. 2564, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 17, 522, Δούκ. 283^{14-5}.

Το αρχ. ουσ. *κοπετός*. Η λ. και σήμ.

Γοερός θρήνος: *ο ήλιος έκλαυσεν, οι πέτρες εραγίσαν εκ τον πολύν τον κοπετόν ανδρών (τε) και γυναίκων* Απολλών. (Wagn.) 622· *εκόψατο κοπετόν μέγαν μετ' οιμωγής και δακρύων* Δούκ. 171^{17}. **Φρ.** *κρούω κοπετόν* (με αντικ. λ. δηλωτική τροφής)=καταβροχθίζω, τρώω (Πβ. σημερ. φρ. *«τα κοπάνησε»* προκ. για τροφή ή ποτό): *να επιάνα την λαπάραν και να την έκρουα κοπετόν* Προδρ. IV 120.

κοπή η, Βέλθ. 655, 687, Λίβ. Esc. 424, Λίβ. (Lamb.) N 897.

Η λ. στον Αριστ. και σήμ. ιδιωμ. (Ξανθ., Μελετ. 374, Παπαδ. Α., Λεξ., Χατζ., Διασπ. 39 και Άμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 36).

1) Κόψιμο: *μίας κοπής και φορεσιάς ρούχα να τα ενδύουν* Φλώρ. 143. **2**) Κατασκευή του σώματος· σχήμα, κατατομή: *σύνθεσιν, σχήμα και κοπήν και πλάσιν αναλόγως* Λίβ. (Lamb.) N 301. **3**) Κοπάδι (Βλ. Πανάρετος, Κυπρ. Σπ. 8, 1944, 76): *διάλεξε το κάλλιο-μου ταυρί από την κοπή-μου* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [1104].

κόπια η, Λεηλ. Παροικ. Αφ. 28.

Το μεσν. λατ. copia (Niermeyer, Med. Lat. Lex.). Η λ. σε έγγρ. του 1538 (Κατσουρ., ΕΜΑ 5, 1955, 54) και σήμ.

Αντίγραφο: *εγύρεψεν τες γραφές-του και ηύρεν όλες τες κόπιες των γραφών όπου έπεψεν* Μαχ. 298^{9}.

κόπια τα, βλ. *κόπος*.

κοπιάζω, Σταφ., Ιατροσ. 4^{90}, Πόλ. Τρωάδ. 687, Χρον. Μορ. Η 2440, Σαχλ., Αφήγ. 286, Φαλιέρ., Ιστ.² 186, 187, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 233, Φυσιολ. (Legr.) 1117, Μαχ. 258^{5}, 476^{32}, 646^{6}, Χούμνου, Κοσμογ. 413, 2224, Σοφιαν., Παιδαγ. 265, Δεφ., Λόγ. 485, Αχέλ. 224, Αιτωλ., Μύθ. 92^{9}, Κυπρ. ερωτ. 38^{5}, 70^{3}, 78^{10}, 98^{16}, 103^{16}, Πανώρ. Β' 334, Ερωφ. Πρόλ. 55, Σταυριν. 1061, Διγ. Άνδρ. $385^{10,13-4}$, Σουμμ., Παστ. φίδ. Πρόλ. [63]· *κοπιώ ή κοπιάζω*, Λόγ. παρηγ. Ο 461, Διγ. Ζ 3295, Διγ. (Trapp) Esc. 428, 1372, 1374, 1384, Πόλ. Τρωάδ. 31, Χρον. Μορ. Η 622, 2973, Βίος Αλ. 2120, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 206, Μαχ. 194^{4}, 296^{18}, 442^{15}, Δούκ. 195^{26}, Σφρ., Χρον. μ. 82^{34}, Σοφιαν., Παιδαγ. 291, Αχέλ. 205, 251, 260, Αιτωλ., Μύθ. 17^{3}, Κυπρ. ερωτ. 2^{12}, Ερωφ. Ιντ. δ' 28, Διγ. Άνδρ. 363^{29}, 393^{35}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1540, 1546, Θυσ.² 554, Ευγέν. 469, Στάθ. (Martini) Β' 67, Λίμπον. 314, Ζήν. Γ' 252, Τζάνε, Κρ. πόλ. 177^{3}· μτχ. παρκ. *κοπιασμένος*, Χρον. Μορ. Η 4861, 5590, Λίβ. Sc. 1531, Λίβ. Esc. 4112, Μαχ. 276^{29}, 386^{22}, Θησ. Θ' [49^{2}], Αλεξ. 2604, Κορων., Μπούας 19, 44, Τριβ., Ρε 237, Ιστ. Βλαχ. 2254, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 800, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 240, Τζάνε, Κρ. πόλ. 265^{23}, 293^{25}. — Βλ. και ά. *κοπιώ*.

Από τον αόρ. του *κοπιώ* (Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 276-7 και Γλωσσ. έρ. Α' 514). Για τη μτχ. *κοπιασμένος* βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 200, Β' 489. Η λ. και σήμ.

I Ενεργ. **Α'** Αμτβ. **1**) Καταβάλλω κόπο, προσπάθεια, μοχθώ: *Ο γεωργός αλήθεια διά τούτο κοπιάζει* (παραλ. 1 στ.), *ότι τα επίλοιπα κλαδιά όλον γε τον καρπόν-τους να τόνε*

δώσουν προς αυτόν απάνω στον καιρόν-τους Κορων., Μπούας 113· *είπεν-του: «Απόψε πολλά*
εκοπιάσαμεν όλην τη νύκταν...» Μαχ. 266[11]· *εκείνον που εκοπίαζε διά την ορθοδοξίαν*
Σταυριν. 1143· *όλοι κοπιάζουν με σπουδήν και θάρρος   πώς με καιρόν να λυτρωθεί 'χ το*
βάρος Κυπρ. ερωτ. 138[11].   **2α**) Υποβάλλομαι σε κόπο, κουράζομαι: *να γυμνάζονται και*
να κοπιάζουν ικανά διά να αρμόζονται καλά τα σώματα Σοφιαν., Παιδαγ. 279· *θωρώντα*
ότι εύκαιρα εκοπιάζαν, εμήνυσέν-το του καπετάνου Μαχ. 276[17]· *όσοι δι' αυτήν κοπίασαν*
πολλά τους ετιμήσε Κορων., Μπούας 147·   **β**) αισθάνομαι κούραση: *ως γιον έβοσκεν*
τα σφαχτά, εκοπίασεν και έππεσε να κοιμηθεί Μαχ. 62[37].   **3**) Έρχομαι, φτάνω: *Κοπιά-*
σετε κ' η στράτα-σας σπλάγχνος και καλοσύνη Τζάνε, Κρ. πόλ. 558[25]· *Αφέντη, κόπιασε να*
ιδείς μίαν αρχοντοπούλα Ευγέν. 783.   **4**) Πηγαίνω, προχωρώ: *σιορ Σουμμάκη, πού κο-*
πιάζεις; στέκα ατός-σου εδώ Σουμμ., Ρεμπελ. 189· *Μηδέ κοπιάτε παραμπρός, μη περισ-*
σομιλείτε,   'γερθείτε γλήγορ' αποδώ κι' όθ' ήρθετε διαβείτε Ερωφ. Δ' 427· *Τέκνον-μου*
ποθεινότατον, βούλομαι να κοπιάσω   στον τόπον οπού ορίζει ο Θεός, εκεί να θυσιάσω
Χούμνου, Κοσμογ. 1247.   Ως ευγενική πρόσκληση ή παράκληση με τις σημασ. 3, 4=λα-
βαίνω τον κόπο να...: *Δήμο-μου,...   ως μου είπες, 'παντέχω-σε να 'ρθεις για να διαβού-*
με·   μόν' κόπιασ', ότι η μάννα-μου τώρ' έρχεται, φοβούμαι Μαρκάδ. 292· *Λέγει αυτόν*
ο αλιεύς: «Η Τρίπολις κοντά 'ναι,   έχει δέ δύο μίλια· κοπίασε κι' άμε,   ύπαγε...» Απολλών.
145· *ήθελα, ομπρός, στη φυλακή να κόπιαζες να πήγες,   να τήνε δεις* Ερωτόκρ. (Αλεξ.
Στ.) Ε' 237.   **Β'** Μτβ. **1**) Κάνω ή κατορθώνω κ. με κόπο: *Στο χιόνιν εθεμέλιωσες κι'*
ό,τι κοπιάσεις χάνεις Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 123· *Λέγει ό,τι κι' αν εκόπιασα, θωρώ νεκρά*
επομείνα Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 2067· *εκεί 'κάμε κ' εκόπιασεν* (ενν. *ο ποιητής*) *ετού-*
τα που σας γράφει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1546.   **2**) Κουράζω κάπ., ταλαιπωρώ:
πρέπει να κοπιάζομεν το σώμα τόσον όσον να μη γινόμεθα κατάστυγνοι Σοφιαν., Παιδαγ.
279· *Ανέν και μ' εκοπιάσασι όλα με δικιοσύνη,   τυχαίνει τώρα προς εμέ νά 'ρθουν με κα-*
λοσύνη Φαλιέρ., Ιστ.[2] 613· *να σε κοπιάσω περισσά, να σε ταλαιπωρήσω* Ντελλαπ., Ερωτήμ.
206· *όλον έλειψεν το χιόνιν,   απού 'χεν στην καρδιάν-της η κυρά-μου   κ' εκόπιαζεν πολύν*
καιρόν τον πόθον Κυπρ. ερωτ. 109[3].   **3**) Καταγίνομαι με κ., καταπιάνομαι με κ.: *κα-*
μιάν δουλειάν και αργόχειρον βλέπεσαι μην κοπιάζεις Χούμνου, Κοσμογ. 2686· *είτις*
συγγράψει μερικώς, γυρεύσει... (παραλ. 4 στ.)...*να ιδεί τας πικρίας και στεναγμούς των ξέ-*
νων   και τα καρδιοσφαγίσματα... (παραλ. 2 στ.) *και ας κοπιάσει ακριβώς τας δυστυχίας*
των ξένων,   ...ας τα κατακρατήσει   και προς ετέρους πάσχοντας να τα λογοαφηγάται
Λίβ. Esc. 4405.   **ΙΙ** (Μέσ.) κατορθώνω κ. με κόπο: *όσά 'πραξεν ποτέ κι' όσα πειρά-*
στην   ανέν κι' όσα κοπιάστην   νά 'χεν είσταιν για σέναν Κυπρ. Ερωτ. 93[33].

Η μτχ. παθητ. παρκ. ως επιθ.= **α**) γεμάτος κόπους, κοπιαστικός: *'Σ δύο μερτικά μοιρά-*
σετε πάσα ζωήν τ' ανθρώπου,   εις έναν της αναπαγής, στ' άλλον του μέγα κόπου.   Η
Μάρθα την προσωρινήν φέρνει την κοπιασμένην Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[91]·   **β**) κουρασμένος:
Εις τα Σελεύγια έφτασεν της στράτας κοπιασμένος   κ' εκάθισεν ν' αναπαυτεί Ασμα
διερμ. 199.

κοπιάρω.

Το ιταλ. copiare. Η λ. σε έγγρ. του 17. αι. (Κατσουρ., ΕΕΚυκλ.Μ 7, 1968, 290 και
Έγγρ. Σύρου Β' 21), στο Somav. και σήμ.

Αντιγράφω: Μαχ. σ. 50 σημ. 8.

κοπιαστής ο.

Από τον αόρ. του *κοπιάζω* και την κατάλ. *-τής*. Η λ. με τη σημασ. *αγρότης, κολλήγας*

σε έγγρ. του 16. και 17. αι. (Έγγρ. Σύρου Α' 186, 246 και Κατσουρ., ΕΕΚυκλ.Μ 7,
1968, 290)· ο πληθ. *κοπιαστάδες* στο Du Cange, λ. *κοπιάζειν*.

Αυτός που κοπιάζει· εργάτης, δουλευτής: *Αν εξ οικείων των χειρών φυτεύσει τις*
αμπέλιν (παραλ. 6 στ.) *έλθει και δυναστεύσει-το άλλος να το επάρει   ...κάκείνον τον δρα-*
γάτην,   τον φυτευτήν, τον κοπιαστήν θέλει να τον σκοτώσει Καλλίμ. 2466· *εις αύξησιν*
της αυτής εκκλησίας και εις στερέωσιν των ευρισκομένων εις αυτήν κοπιαστών και εκκλη-
σιαστικών Ιερόθ. Αββ. 336·   (με επιθετ. χρ.) εργατικός, φιλόπονος: *άνθρωπος επιδέ-*
ξιος,   φρόνιμος και κοπιαστής εις όλους τους ανθρώπους,   όπου να εγεννήθησαν εις
μέρη Ρωμανίας Χρον. Μορ. Η 2760.

κοπιαστικός, επιθ., Αχέλ. 747.

Από τον αόρ. του *κοπιάζω* και την κατάλ. *-τικός*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Που κοπιάζει, εργατικός, πρόθυμος: *Κοπιαστικοί και ψυχεροί, ανδρείοι, προκομμέ-*
νοι,   στον πόλεμον καθημερνόν εβγαίναν παινεμένοι αυτ. 505.

κοπιαστός, επιθ.

Από τον αόρ. του *κοπιάζω* και την κατάλ. *-τός*. Η λ. στο Somav.

Κουραστικός, επίπονος: *πόσο βαρά είναι η ζήση-μας και πόσα σέρνει πάθη·* (παραλ.
1 στ.) *ωσά ζυγός είναι βαρύς και κοπιαστό γομάρι* Ροδολ. Β' [334].

κοπίδιν το.

Από το ουσ. *κοπίς* και την κατάλ. *-ίδιν*. Η λ. στο Βλάχ. (λ. *κοπίδι*) και σήμ.

α) Μαχαίρι των υποδηματοποιών: *το σουβλίν-του επούλησεν* (ενν. *ο καρτσανάς*),
αλλά και το κοπίδιν Πουλολ. (Τσαβαρή) 333·   **β**) κοφτερό εργαλείο με το οποίο κό-
βουν τα σίδερα: *έναν κάτεργον...ήλθεν εις την άλυσον του λιμνιώνος και εσήκωσέν-την και*
εκόψεν-την με το κοπίδιν Μαχ. 482[19].

κόπικας ο.

Από το *κόπτω* με πιθ. επίδρ. της κατάλ. *-κας* των λ. *σκούληκας, σάρακας, μάντακας*,
κλπ. (Βλ. Ξανθ., Αθ. 38, 1926, 124=Ξανθ., Μελετ. 323). Διαφορετικά ετυμολογεί ο Meyer,
NS II 33, λ. *κόπιτσας*. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Βογιατζ., Γλώσσα Ανδρ. 170).

Σκόρος· (μεταφ.) κρυφή στενοχώρια, «σαράκι»: *είχεν μέγαν κόπικα τον φόβον του*
σουλτάνου,   διότι έστειλεν...σκλάβους-του ο σουλτάνος   την Άρταν να γυρεύουσιν
Χρον. Τόκκων 3071.

κόπις-δα η, Φαλιέρ. Ιστ.[2] 20.

Το μτγν. ουσ. *κόπις* (L-S, λ. *κοπίς*).

Κεντρί· (μεταφ.) ανησυχία (πβ. τη σημερ. φρ. *δε με κόβει*): *Οπού πονεί δεν έν' καλά*
και οπ' αστενεί δε γιαίνει   και δίχως κόπιδα καμιά δεν στέκει οπ' ανιμένει αυτ. 224.

κοπίτσιν το, Καλλίμ. 2468.

Από το ουσ. *κόπος* και την κατάλ. *-ίτσιν*.

Κόπος: *τι λοιπόν ηδίκησεν ετούτος ο δραγάτης   και θέλουν το κοπίτσιν-του να το*
τρυγήσουν άλλοι; αυτ. 2478.

κοπιώ, Διγ. Ζ 3238, Βίος Αλ. 4305, Φυσιολ. 342[7], 360[4], Δούκ. 399[5], Πανώρ. Πρόλ.
37, 68, Γ' 524, Δ' 32, 40, Ερωφ. Α' 51, Γ' 197, Δ' 281, Ε' 214, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)

Α′ 150, Γ′ 252, Δ′ 298, Ευγέν. Πρόλ. 6, Στάθ. (Martini) Β′ 31, Σουμμ., Παστ. φιδ.
Β′ [572], Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 48, Γ′ 245, Τζάνε, Κρ. πόλ. 265^{25}, 507^{22}. — Βλ. και
ά. *κοπιάζω.*

Το αρχ. *κοπιάω.*

Α′ (Αμτβ.) υποβάλλομαι σε κόπο, κουράζομαι: *Άλλοι για σένα πορπατού, άλλοι για*
σε κοπιούσι Πανώρ. Γ′ 489· *μέσα του μεσημεριού, στην λαύραν την μεγάλη, όταν περ-*
σότερο κοπιά η συντροφιά-του η άλλη, αυτός τους φεύγει Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ′ [752].
Β′ (Μτβ.) κουράζω: *μέρα-νύχτα θα κοπιά* (ενν. *ο γιωργός*) *χέρια και πόδι' αντάμι* Πανώρ.
Γ′ 314· *πλιο δεν κοπιά το λογισμό μηδέ το νου παιδεύγει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 1133.

κοπλίρω, βλ. *κομπλίρω.*

κοπολάτης ο, Πουλολ. 13. — Βλ. και *κωπελάτης.*

Από το ουσ. *κόπος* και το *-λάτης*. Για τη λ. βλ. Krawczynski [Πουλολ. σ. 31] και
Τσαβαρή [Πουλολ. σ. 275-6] (αν δεν πρόκ. για τη λ. *κωπελάτης*). Η λ. και σήμ. σε ιδιώμ.
(Βλ. Βαγιακ., Αθ. 60, 1956, 249).

Αυτός που εργάζεται σκληρά· φτωχός, κακομοίρης: *εμέν τα λέγεις, ελεεινέ, χαλκέα*
κοπολάτα (ενν. *συ, ο Τσικνέας*), *πού 'φαγες συ ενθήκη-σου, το στάμενον το ξένον*
Πουλολ. 72.

κόπος ο, Καλλίμ. 160, Ασσίζ. 437^{2}, Διγ. (Trapp) Gr. 650, Διγ. Ζ 894, Χρον. Μορ.
Ρ 6, Σαχλ., Αφήγ. 86, Λίβ. Esc. 165, Μαχ. 6^{23}, Θησ. Ι′ [35^{2}], Ch. pop. 431, Κορων.,
Μπούας 36, Πεντ. Γέν. XLI 90, Πτωχολ. α 943, Αχέλ. 86, Αιτωλ., Μύθ. 6^{4}, 126^{12}, Χρον.
σουλτ. 64^{20}, Κυπρ. ερωτ. 109^{30}, Πανώρ. Α′ 133, Δ′ 360, Ε′ 40, Ερωφ. Ιντ. α′ 76, Β′ 470,
Σταυριν. 5, Ιστ. Βλαχ. 466, Διγ. Άνδρ. 333^{26}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 251, Β′ 83, Ε′
140, Ευγέν. Πρόλ. 4, Σουμμ., Παστ. φιδ. Β′ [34], Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 41, Α′ 17,
Ζήν. Πρόλ. 198, Διγ. Ο 2799, Διακρούσ. 80^{4}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 145^{14}, 279^{9}, 580^{18}, κ.π.α.·
κ ο ύ π ο ς, Ασσίζ. 73^{30}· ουδ. *κ ό π ι α* τα, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 318.

Το αρχ. ουσ. *κόπος*. Το ουδ. από το *κοπιάζω* (Βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α′ 211-12,
227-8)· απ. και σήμ. στην Ήπειρο (Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Α′ 186 και Β′ 221). Η λ.
και σήμ.

1α) Κόπος, μόχθος: *όλοι-σας να μισάτε, μεγάλοι ν' απομείνετε με των αλλώ τον*
κόπο Ερωφ. Πρόλ. 119· *εμάθαμεν τον κόπον όπου επήρεν διά την βλέπισιν του κάστρου-*
μας Μαχ. 504^{20}· *όλα τα τείχη σκόρπισαν του ελεεινού του τόπου, που κτίσαν οι χριστια-*
νοί με πόθου και με κόπου Αχέλ. 2033· **β**) κούραση: *όταν ηρχόμεθα εις εσέν είμεσθεν*
από κόπου και εκ τα άλογα επεζεύσαμεν να περιαναπαυθώμεν Λίβ. Sc. 2941· *μά 'χω*
μεγάλη κούραση, γροικώ μεγάλο κόπο· κι' ας πορπατούμε γλήγορα, να πάμεν εις την
κλίνη Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 590· *έρχονται κουρασμένοι και από τον κόπον της δου-*
λειάς πολλά τσιγαρισμένοι Σαχλ., Αφήγ. 181· **γ**) δυσκολία: *ω φρόνιμοι κι' αξότατοι*
και πλούσα γεροντάκια, απού με κόπον ήρθετε εις τσ' Ίδας τα χαράκια Πανώρ. Ε′
406. **2**) Εργασία· αποτέλεσμα επίπονης εργασίας, έργο· περιουσία: *έχεις-με χρόνους*
δώδεκα ψυχρούς και ασβολωμένους, ουκ έβαλα από κόπου-σου τατίκιν εις ποδάριν Προδρ.
Ι 49· *Στους παλαιούς καιρούς,... τα πλούτη και βασίλεια εκράζουντανε κόποι, 'πειδή*
ετιμούσανε πολλά της αρετής τη χάρη παρά τσι χώρες, τσ' αφεντιές, τα πλούτη, το λο-
γάρι Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ′ 900· *κ' ετύχαινέ-μου ώς εδεκεί ο κόπος ν' απομείνει και*
να μη γράψω πλιότερα Τζάνε, Κρ. πόλ. 579^{16}· *να ποίσεις...τέκνα και κληρονόμους, διά*
να κληρονομήσουσιν τον κόπον του πατρός-μας Χρον. Μορ. Η 2751. **3**) Προσπάθεια,

αγώνας: *πολλοί άνθρωποι εθέλαν διαβάσειν μέγαν κόπον να το σύρουν* (ενν. *το κιβούριν*)
Μαχ. 32^{27}· *επάσκισα όσο μπόρεσα τη λόχη-τση* (ενν. *της φωτιάς*)... *'ς τσ' αρχές να*
σβήσω..., μά 'τον ο κόπος-μ' εύκαιρος, γιατί άψε την καρδιά-μου Ερωφ. Α′ 181· *ο Θιος*
να πέψει στράτα γοργό τα κόπια-μας τα τόσα ν' αντιμέψει Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 44· *τούτος απού*
'το μοναχάς δοσμένος σ' άξιους κόπους κι' ο κόσμος τον ετρόμασε Ερωφ. Ιντ. β′ 100.
4α) Αιτία δυσφορίας, βάσανο: *Παρακαλώ-σε* (ενν. *Χάρο*), *πε-μου-το, διατί έχω σαν τον*
κόπον· διά τι αφορμή γυρεύετε το γένος των ανθρώπων; Πικατ. 392· **β**) περιπέτεια,
ταλαιπωρία: *Μηδέν πρικαίνεστε λοιπό, μ' από καρδιάς χαρείτε, γιατί το τέλος σήμερο*
του κόπου-σας θωρείτε Πανώρ. Δ′ 360· **γ**) δυστυχία: *Θεέ! από του λόγου-σου ζητώ*
να με γδικιώσεις (παραλ. 3 στ.)...*κανείς ωσάν εσένα δεν δύνεται τα σωθικά να γιάνει*
τα βαμμένα. Και κοίταξέ-μου τση πτωχής τον άμετρόν-μου κόπον Τζάνε, Κρ. πόλ.
540^{11}. **Φρ. 1α**) *Βάνω κόπο*: βλ. *βάνω* Α′ 53α· **β**) *βάνω κάπ. στον κόπο*: βλ. *βάνω*
Α′ 53β. **2**) *Χάνω τον κόπο-μου*=ματαιοπονώ: *εχαλούντα και τα γρόσια...και μόνον*
τον κόπον-τως έχαναν εκείνοι οπού τα έσπριζα και τα επάστρευαν Διήγ. πανωφ. 59.

κοπός ο, Λίβ. Sc. 3013, Λίβ. Ν 3709.

Από τον παθητ. αόρ. του *κόπτω* και την κατάλ. *-ός*. Η λ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Βλ. Κουκ.,
ΕΕΦΣΠΑ 6, περ. β′, 1955/6, 274).

Ίχνη βημάτων πάνω στο χώμα· μονοπάτι· κατεύθυνση: *την οδόν ηρξάμεθα του τρέ-*
χειν, το μονοπάτιν, τον κοπόν γης Αργυρού του Κάστρου Λίβ. Sc. 3127.

κοπούμαι ή **κοπώνομαι.**

Το αρχ. *κοπόομαι* (L-S, λ. *κοπόω*).

1) Κουράζομαι: Κυνοσ. 590^{1}. **2**) Ενεργώ, προσπαθώ: *ο πενθερός-σου ένι αυτός,*
διά σε εκοπώθη Διγ. (Trapp) Gr. 1757· *παρακαλώ-σε-το, κοπώθησε και ειπέ-την* Λόγ.
παρηγ. L 461.

κοπρά η, βλ. *κοπρία.*

κόπρανο(ν)· *κόπρανα,* Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 104, εσφαλμ. γρ. αντί
κόπρα να· διορθώσ. κατά Φαλιέρ., Λόγ. 196. — Βλ. και *κόπρο(ν).*

κοπρέ(α) η, βλ. *κοπριά.*

κοπρία η, Σπανός (Eideneier) Α 126, 381, 458, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 174, 232,
446, Ταμυρλ. 78, Χρον. Τόκκων 3052, Έκθ. χρον. 15^{16}, Πορτολ. Α 132^{3}, Βεντράμ., Γυν.
95, Διακρούσ. 98^{24}· *κ ο π ρ ά,* Σπανός (Eideneier) D 157, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-
v. Gem.) 100, Θρ. Κων/π. (Mich.) 46, Σκλάβ. 68, Συναξ. γυν. 248, Ερωτόκρ. (Αλεξ.
Στ.) Γ′ 502, Αποκ. Θεοτ. Ι 128, Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ′ [28], Φορτουν. (Vinc.) Β′
390· *κ ο π ρ έ· κ ο π ρ έ α,* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) κριτ. υπ. των στ. 174, 232,
446, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 244· *κ ο π ρ ι ά,* Σαχλ., Αφήγ. 195, Φυσιολ. (Legr.) 178,
Βεντράμ., Γυν. 89, 102, Περί γέρ. 194, Θρ. Κύπρ. Μ 329, Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ′ [24]·
κ ρ ο π ι ά, Δεφ., Λόγ. 228.

Το αρχ. ουσ. *κοπρία*. Ο τ. *κοπρά* στο Βλάχ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ.
Κρ. Ϛ′). Ο τ. *κοπρέ* και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ′, λ. *κοπρά*· βλ. και Χατζιδ.,
ΜΝΕ Α′ 342). Ο τ. *κοπρέα* και σήμ. στη Μάνη (Χατζιδ., αυτ. 339) και στο ποντιακό
ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.)· για τον τ. βλ. Χατζιδ., αυτ. 348. Ο τ. *κοπριά* στο Somav. και σήμ.
Ο τ. *κροπιά,* που σχηματ. από μετάθεση του του *ρ*, απ. ιδιωμ. (Dawk., Modern Gr. 612)· πβ.

τους τ. *κροπία* και *κροπέα* στην Κ. Ιταλία (Rohlfs, Et. Wört. 258, λ. *κοπρία*). Η λ. σε ιδιώμ. (Βλ. Κωστάκη, Βάτικα 63).

1α) Σωρός κόπρου: *Κανθαρίδες λέγονται...μαμμούδια, ώσπερ σφήκες, και κάθηνται εις τας κοπρίας και τυλίσσουν την κόπρον αλλήλων* Σταφ., Ιατροσ. 7^{174}· **β**) σωρός σκουπιδιών, σκουπιδότοπος: *αγγεία 'στράκινα, οπού σαν τσακισθούσι, τα ρίκτουνε εις την κοπριά και τα ποδοπατούσι* Διακρούσ. 110^{16}· *Η Αλεξάνδρεια...από μακρέα δείχνει. Θωρείς τες κοπρίες· του λεβάντε είναι χοντρές και του πουνέντε τζιμαρόλες* Πορτολ. Α 132^{12}. **2**) Περίττωμα ζώων: *μετά σφουγγαρίων από τας κοιλίας των βοϊδίων εις την όψιν αυτού κοπρέας έχυνον* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 457, κριτ. υπ.)· *κοπρές εις τα γένια-του* Σπανός (Eideneier) D 365· *Την αγκινάρα την ξερή εγώ 'δα να καρπίσει, ωσά τση βάλει την κοπρέ κιανείς να τη σκαλίσει* Πανώρ. Γ' 310.

κοπρίζω, Σπανός (Eideneier) Β 226.

Το αρχ. *κοπρίζω*. Η λ. και σήμ.

Αφοδεύω: *Εχρειάσθη γουν ίνα κοπρίσει και εκόπρισε κάδους ενενήντα εννέα αυτ.* D 1791.

κοπριλίδα η.

Από το ουσ. **κοπρίλα* και την κατάλ. *-ίδα*. (Βλ. και Eideneier [Σπανός σ. 302]).

(Λ. πλαστή) μυρωδικό από κοπριά: *Αιθιοπές τινες ενθάδε αφίκοντο φέροντες κοπριλίδα πολύτιμον και εξ αυτών επριάμην ταύτην την εξαίσιον και εύοσμον μυρωδίαν* Σπανός (Eideneier) D 691.

κόπριο(ν) το, Σταφ., Ιατροσ. 3^{82}, Ιερακοσ. 398^{1}, Σπανός (Eideneier) Α 84-5, 127, 140, 186, 448, Β 141 (πληθ. *κοπρία*), D 569, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 427, 438, Πεντ. Έξ. XXIX 14, Λευιτ. IV 11, XVI 27, Αιτωλ., Μύθ. 2^{33}.

Το αρχ. ουσ. *κόπριον*. Τ. *κόπριν* σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 603). Η λ. στον πληθ. και σήμ.

Περίττωμα (ανθρώπου ή ζώων): *κόπρια και ούρον ανθρώπινον* Ιερακοσ. 392^{2}· *κόπριον 'λέφαντος* Σπανός (Eideneier) D 1704. **Φρ.** (προκ. για περιουσία) **α**) *χύνω στα κόπρια*=ξοδεύω ασυλλόγιστα: *τον βιον-του εξοδιάζει-τον, στα κόπρια τόνε χύνει* Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 95· **β**) *πηγαίνω στα κόπρια*=ξοδεύομαι άδικα: *ψήφα το τορνέσι-σου στα κόπρια μην παγαίνει* Δεφ., Λόγ. 232.

κοπρίτης ο.

Από το ουσ. *κόπρος* και την κατάλ. *-ίτης*. Η λ. και σήμ.

(Σκωπτ.) «βρομιάρης»: *Μαγαρίζομέν-σε, ω κοπρίτα σπανέ* Σπανός (Eideneier) D 1113.

κοπροαναθρεμμένος, μτχ. επίθ.

Από το ουσ. *κόπρος* και τη μτχ. παρκ. του *ανατρέφω*.

Που ανατρέφεται και ζει στην κοπριά: *κακόδοντε* (ενν. *χοίρε*), *κοπροαναθρεμμένε* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 425.

κοπρογένης ο.

Από τα ουσ. *κόπρος* και *γένι(ν)*.

Αυτός που τα γένια-του είναι γεμάτα κοπριές: *μαγαρισνάρια λεγόμενα εις τον ενταφιασμόν του κοπρογένη σπανού* Σπανός (Eideneier) D 1050-1.

κοπροδότης ο.

Από το ουσ. *κόπρος* και το *-δότης*.

Αυτός που κοπρίζει (Λ. πλαστή, παρωδία της λ. *φωτοδότης*· βλ. Eideneier [Σπανός σ. 302]): Σπανός (Eideneier) D 847.

κοπροδοχείον το.

Από τα ουσ. *κόπρος* και *δοχείον*. Η λ. σε Γλωσσάρ. (L-S).

Βόθρος (Για τη σημασ. πβ. Αρμεν., Εξάβ. Β' 4^{78}): Βακτ. αρχιερ. 162.

κοπροζάγαρος ο.

Από τα ουσ. *κόπρος* και *ζαγάρι(ν)*.

Κοπρόσκυλος: *εις κοπροζάγαρος χιλίας* (ενν. *προβατίνας*) *να διώκει* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 415.

κοπροθέσιον το.

Από το ουσ. *κόπρος* και το *θέτω*. Η λ. τον 9. αι. (Lampe, Lex.) και στα Γεωπονικά (L-S). Τ. *κοπροθέσιν* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Βόθρος: *Περί κοπροθεσίου και λάκκου οπού μαζώνει τα νερά και τες λάσπες* Βακτ. αρχιερ. 162.

κοπρομούσουδος, επίθ.

Από τα ουσ. *κόπρος* και *μουσούδιν*.

Που βρίσκεται σε μουσούδι γεμάτο ακαθαρσίες: *την σην μουστάκαν την... κοπρομούσουδον* Σπανός (Eideneier) D 305.

κόπρο(ν) το.

Το μτγν. ουσ. *κόπρον*. Η λ. και στο Βλάχ., καθώς και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. και την τσακων. διάλεκτο (Andr., Lex., λ. *κόπρος*).

Κοπριά· φρ. *πηαίνω στα κόπρα*=ξοδεύομαι μάταια: *ψήφα το δηνέρι-σου στα κόπρα να μη πηαίνει* Φαλιέρ., Λόγ. 196.

κοπροξύστης ο.

Η λ. σε παπυρ. του 2. αι. π.Χ. (L-S).

Αυτός που καθαρίζει τις κοπριές του στάβλου: *εκείνος οικονόμος είν' κ' εσύ 'σαι κοπροξύστης* Προδρ. III 70α χφ. g κριτ. υπ.

κοπροπαραγέμιστος, επίθ.

Από το ουσ. *κόπρος* και το *παραγεμίζω*.

Γεμάτος ακαθαρσίες: *την σύσκατον εκείνην* (ενν. *λαπάραν*), *την κοπροπαραγέμιστον* Προδρ. IV 252.

κοπροπιγούνα η.

Από τα ουσ. *κόπρος* και *πιγούνα*.

Πιγούνι λερωμένο με ακαθαρσίες: *την κοπροπιγούναν-σου την σιχαντὴν* Σπανὸς (Eideneier) D 625.

κοπροπιγούνιν το.

Από τα ουσ. *κόπρος* και *πιγούνιν*.

Πιγούνι λερωμένο με κοπριές: *όταν απλώσεις, ταπεινέ, να πιάσεις... ...το κοπροπιγούνιν-σου* Σπανὸς (Eideneier) D 339.

κόπρος η και ο, Σπανὸς (Eideneier) A 70, 426, D 1784.

Το αρχ. ουσ. *κόπρος*. Το αρσ. στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex.).

κοπροσκούπιρρα τα.

Από τα ουσ. *κόπρος* και *κόπερρα?* (Βλ. L-S).

Κοπριά: Βακτ. αρχιερ. 162.

κοπροφάγος ο.

Το μτγν. ουσ. *κοπροφάγος*. Τ. *κοπροφάας* και σήμ. στο ποντιακὸ ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Αυτός που τρώει κοπριές: *χοίρου του κοπροφάγου* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 461.

κοπρών ο.

Το αρχ. ουσ. *κοπρών*. Τ. *κοπρώνας* στο Βλάχ. και σήμ.

Σωρός κοπριάς και σκουπιδιών: *ο σπανὸς εγκρεμνίσθηκε και ετάφη εν κοπρώνι της αυλής* Σπανὸς (Eideneier) D 1323.

κοπτερός, επιθ., Φυσιολ. (Legr.) 363, Φυσιολ. 371[30], Θησ. Θ' [72[2]], Κορων., Μπούας 48, 57, 142, Αχέλ. 522, 2304, Αλφ. (Μπουμπ.) II 16, Ευγέν. 746· *κ ο φ τ ε ρ ό ς,* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 909, Δ' 478, 1758, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [1273], Δ' [779], Ε' [1303].

Από το *κόπτω* και την κατάλ. *-ερός*. Λ. *κοπτερόν* στο Meursius. Ο τ. στο Somav. και σήμ.

Οξύς, που κόβει: *με λόγχες κοφτερές τα σωθικά πληγώνει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [326].

Το ουδ. του επιθ. ως ουσ.=τσεκούρι: *επῆρεν η Ζιπορά κοφτερό και έκοψεν την ακροβυστιά του υιού-της* Πεντ. Έξ. IV 25.

κόπτω, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 542, Γλυκά, Στ. 112, Λόγ. παρηγ. L 209, Προδρ. I 57, III 101, Ορνεοσ. αγρ. 536[30], Διγ. Z 4110, 4112, Διγ. (Trapp) Esc. 1347, Βέλθ. 717, 1142, Ερμον. Μ 80, Ιερακοσ. 373[21], Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 1072, Φλώρ. 634, 1369, Περί ξεν. V 26, Ερωτοπ. 254, 579, Λίβ. P 2132, Λίβ. Sc. 630, Λίβ. Esc. 23, Αχιλλ. L 444, Αχιλλ. N 559, 1598, Χρησμ. IV 5, Ανακάλ. 23, Γαδ. διήγ. 285, Απόκοπ.[2] 127, 337, Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 337, Συναξ. γυν. 713, Κορων., Μπούας 149, Πεντ. Δευτ. XXIX 10, 11, Αχέλ. 1563, Αλφ. (Μπουμπ.) II 16, Πτωχολ. (Κεχ.) P 77, Διγ. Ἀνδρ. 391[34], Φορτουν. (Vinc.) Δ' 17, Τζάνε, Κρ. πόλ. 138[24], 141[26], 157[25], 249[6], 293[19], Τριβ., Ρε 109, κ.π.α.· *κ ό β γ ω,* Ασσίζ. 177[2], Μαχ. 268[7], 416[32], 426[27], 480[13], Καραβ. 495[22], Γεωργηλ., Θαν. 227, Χρον. σουλτ. 75[14], Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 401, Κυπρ. ερωτ. 149[4], Πανώρ. Ε' 79, Κατζ. Β' 19, Πιστ. βοσκ. V 4, 120, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 579, 1765, 1801,

Ζήν. Δ' 33· *κ ό β ω,* Λίβ. N 3743, Σαχλ., Αφήγ. 562, Αιτωλ., Βοηβ. 115, Πανώρ. Ε' 222, Ζήν. Β' 143· *κ ό π τ ο υ μ α ι,* Απόκοπ.[2] 103· *κ ό φ θ ω,* Λίβ. Esc. 1739, Κορων., Μπούας 150, Βεντράμ., Γυν. 242· *κ ό φ τ ω,* Ερωτοπ. 71, 278, 553, Αχιλλ. L 613, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 201, Πένθ. θαν.[2] 467, Βεντράμ., Φιλ. 53, 184, Δεφ., Λόγ. 391, Τριβ., Ταγιαπ. 192, Πεντ. Έξ. XXXIV 10, Δευτ. XXIX 13, Χρον. σουλτ. 106[13], Ερωφ. Ε' 169, Σταυριν. 305, 637, 726, 964, Ιστ. Βλαχ. 642, 1128, 1590, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [1453], Φορτουν. (Vinc.) Δ' 158, Χριστ. διδασκ. 264, 370, Ζήν. Ε' 315, Τζάνε, Κρ. πόλ. 193[8], 206[7], 211[18], 215[5], 246[25].

Το αρχ. *κόπτω*. Ο τ. *κόβγω* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 597). Οι τ. *κόβω* και *κόφτω* και σήμ.

I Ενεργ. **A'** Μτβ. **1**) Χτυπώ: *μέγαν καιρόν εκόπτοντο οι δυο καλοί στρατιῶται* Πόλ· Τρωάδ. 574. **2α**) Κόβω κ. (με οξύ όργανο): *ραβδούχος με σκληρό σπαθί του κόβγει το κεφάλι* Ζήν. Γ' 324· *Εκει να δεις...που ήσανε κομμένα κεφάλια από τα κορμιά* Διακρούσ. 80[19]· *τ' αφτιά του κόφτουν εδεκεί κι' όλη τη μύτη ομάδι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 356[12]· *έδωκέ-μοι σπαθέαν εις το σκουτάριον και έκοψέν-το και μόνον το κράτημα επέμενεν εις το χέρι-μου* Διγ. Ἀνδρ. 381[20]· *τα φτερά...* (παραλ. 1 στ.) *μου κόψα όνταν αρχίσασι και χαμηλοπετούσα* Ερωφ. Αφ. 71· **β**) σπάζω, τσακίζω, τεμαχίζω: *πιάνει μια βαριά και κόφτει τους περάτες* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 197· *Ταῦτα βάλε εν ιγδίῳ και κόπτε και κοπάνιζε και κοσκίνιζε* Ιερακοσ. 383[11]· **γ**) λατομώ: *έστειλεν εις την Προικόννησον...και έκοψαν μάρμαρα* Διήγ. Αγ. Σοφ. 159[35]. **3α**) Ευνουχίζω: *έναι περιτετμημένος...και τον έκοψαν όταν τον επῆραν σκλάβον* Ιστ. πατρ. 109[1]· **β**) διαμελίζω, ξεσκίζω: *Ηκοβγε μέσες και μεριά, κορμιά από πάνω ώς κάτω* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1057· *τα κριάτα-σου να κόφτουσι με δίστομα μαχαίρια* Ch. pop. 737· *ευρήκασι τα λείψανα κομμένα, σκοτωμένα* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Νενεδ.) 543[23]· **γ**) σφάζω, θανατώνω: *επῆρε ο...σουλτὰν Μπαγιαζίτης την Μεθώνην από σπαθίου και έκοψεν άνδρες χιλιάδες επτά* Byz. Kleinchron. Α' 301[16]· *όσους αν κατέτυχον, έκοπτον ωσεί χόρτον* Διγ. Z 3527· *εις ημέρας σαράντα την έκοψεν η θεία σπάθη του Θεοὺ από λυσιντερία και απέθανε κακώς* Ιστ. πατρ. 120[6]· *κόβγουσιν χώρες και λαόν, καθώς έν' μαθημένοι* Θρ. Κύπρ. Κ 833· *α θεν να κόψουν τα νησά, ποτέ να μη τσ' αφήσεις* Τζάνε, Κρ. πόλ. 335[20]. **4**) Διαπερνώ, τρυπώ: *Ἕκτωρ...κρούσας... την του Αίαντος ασπίδαν* (παραλ. 1 στ.) *έκοψεν τας έξι βύρσας* Ερμον. Μ 64. **5**) (Προκ. για μαλλιά) **α**) κουρεύω: *ήφεραν ψαλίδιον και έκοψε το γένειον του Τσίρου* Οψαρ. 362[41]· **β**) μαδώ: *η κόρη θρηνωδούσα τα μαλλιά-της έκοπτεν, έδερνε και το στήθος* Διγ. A 2646. **6**) Κάνω τομή, εγχειρίζω: *φέρνω έναν ιατρόν...κόβγει-τον* (ενν. *τον σκλάβον*) *κακά οπού ουδὲν έπρεπε να τον κόψει και έκοψέν-τον και διά τοῦτο ετελεύτησεν* Ασσίζ. 177[10,11]. **7**) Χαράζω, λαξεύω: *Εντέχνως είχε λαξευτά γράμματα κεκομμένα* Βέλθ. 382· *Είδε κἀκεί τον Λέανδρον εκ λίθου κεκομμένου* Βέλθ. 456. **8**) Κατατρίβω, φθείρω: *Κόφτεται η πέτρα με σκοινί, το σίδερο σηπιέται* Τζάνε, Κρ. πόλ. 354[21]. **9**) Καταβάλλω· αφανίζω: *τους βασιλιάδες έκοψεν η τύχη η εδική-του* (ενν. *του Αλέξανδρου*) Τζάνε, Κρ. πόλ. 134[7]· *θάνατος έκοψεν αυτού νεότητος το κάλλος* Διγ. Z 4476. **10**) (Προκ. για χρήματα) «χαλάω», ξοδεύω: *το έκοψες* (ενν. *το υπέρπυρον*) ‹*και έπιες*› *και εχαροκοπήθης* Πουλολ. (Τσαβαρή) 154. **11**) Κάνω τάφρο (για να μπει το νερό της θάλασσας): *εκόψαν την θάλασσαν και επερικυκλώσαν-την* (ενν. *την Πάφον*) Μαχ. 358[14-5]. **12**) Διασχίζω, διατρέχω (φεύγοντας από κ. ή κάπ.): *Κόπτει ο λύκος το βουνίν, η αλωπού το δάσος* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 1072. **13**) Αποκόπτω από τον ανεφοδιασμό, πολιορκώ: *Το Ρέθεμνος σαν έκοψε κ' ήθελε το νικήσει* Τζάνε, Κρ. πόλ. 235[17]. **14**) Ανακόπτω τη ροή: *το νερό 'χε κόψει στην χώρα να μην έρχεται* Τζάνε, Κρ. πόλ. 253[22]. **15**) Διακόπτω: *παραδράμω-τα τα τότε*

λαληθέντα, κόψω και τούτον τον ειρμόν, πλάτος ο λόγος έχει Λιβ. Sc. 3026. **16**) Περικόπτω, καταργώ, αφαιρώ: *ως...πατριάρχης...έκαμεν οικονομίας πολλάς και δωρήματα έδωκε και έκοψε τα χίλια φλωρία του πεσκεσίου· και έμεινεν αυτό δύο χιλιάδας* Ιστ. πατρ. 179[19]· *Τα αυτά άσπρα πολλ(α)πλασίασον με τα β' και...κόφτε τα τρία έμπροσθεν ψηφιά* Rechenb. 30[3]· *κόφτει* (ενν. *ο θάνατος*) *τες ημέρες-του και φέρνει-τον στον Άδη* Ιστ. Βλαχ. 2844. **17**) Συγκρατώ, εμποδίζω, ματαιώνω: *έκοψεν τον σουλτάνον από την κακήν όρεξιν όπου είχεν εις τον μαντατοφόρον* Μαχ. 184[9]· *έκοψεν την κραταιάν και απρόσμαχον του Αχιλλέως ορμήν* Τρωικά 526[20]· *Είπε πολλά ο Φίλαρμος ως ίνα τον ελκύσει, αλλά γε τούτου την βουλήν ουκ ηδυνήθην κόψαι* Βέλθ. 66. **18**) Καταργώ, παύω: *την πόλιν των Χριστιανών... να πάρουν αφ' τα χέρια-των, να κόψουν έπαρσίν-των* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 358· *επέψαν...πολλούς λας των αρμάτων να κόψουν το σκάνταλον και να βλεπίσουν και την χώραν* Μαχ. 230[4]. **19**) Λύνω, ακυρώνω: *εκόψασι τες σύβασες και πλιο-τως δεν μπορούνε νά 'χουσι την ελευθεριά* Τζάνε, Κρ. πόλ. 416[10]· *κόπτω τον όρκον οπού έποισα εγώ εις εσένα* Λιβ. Esc. 3979. **20**) Ορίζω, καθορίζω: *σύρε να κόψομε διαθήκη εγώ και εσύ και να είναι για μάρτυρας ανάμεσά-μου και ανάμεσά-σου* Πεντ. Γέν. XXXI 44. **21α**) Ενοχλώ, στενοχωρώ, βάζω σε έγνοια: *η γαϊδάρα όντας γλακά και κόβει-τη το γάλα* Στάθ. (Martini) Β' 80· *οπού 'ξευρε* (ενν. *το καλογεράκι*) *κ' εμάλωνε και τσ' έκοπτε συχνάκι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 530[18]· *λογισμοί έκοπτον αυτού πονηροί την καρδίαν* Διγ. (Trapp) Gr. 1364· *κόπτει-την η φροντίδα* Φλώρ. 1243· *ουκ οίδα τι έναι τό πονείς και ουκ οίδα τι σε κόφτει* Αχιλλ. L 613· **β**) βασανίζω, παιδεύω: *οδι' αγάπην τά 'θεκες κ' εμένα κόφτει ο πόνος* Ερωτοπ. 243· *Οι έρωτες με σφάζουσιν και κόφτει-με η αγάπη* Ερωτοπ. 153. **22**) Πραγματοποιώ: *εξάμωνε πλατέα και έκοπτε στενά* Χειλά, Χρον. 355. **Β'** Αμτβ. **1α**) Είμαι οξύς, κοφτερός: *το σπαθί τ' Αγαρηνού πώς εκοφτε να δούσιν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 520[6]· *αν το πιάσεις* (ενν. *το μαχαίρι*) *αποδεκεί οπού κόβγει, μπορεί να σε πληγώσει* Πιστ. βοσκ. Ι 4, 11· **β**) έχω δυνατότητα να σφάζω· θανατώνω: *πού 'ρθασιν οι Αγαρηνοί μ' όλη την αντρειά-τως και οι Ρωμιοί εσώσανε κ' εκόπταν τ' άρματά-τως* Τζάνε, Κρ. πόλ. 172[2]. **2**) Τεμαχίζω (το ψωμί, το φαγητό) (Για τη σημασ. βλ. Πολ. Λ., Ελλην. 14, 1955, 524): *ήφερέ-με ομπρός-σας να κόπτω εις την τάβλα-σας κατά τον ορισμό-σας* Τριβ., Ρε 206. **3**) Δέρνομαι, θρηνώ: *κλαί' και κόπτει και θρηνεί άχρι της τελευτής-του* Φυσιολ. (Legr.) 734. **4**) Βλάπτω: *πράξις γαρ η ασύμβουλος ουκ ωφελεί, αλλά κόπτει* Σπαν. Α 335. **II** Μέσ. **1α**) Χωρίζομαι σε μέρη: *[εκείνη] η στράτα... εις εκατόν εκόπτετον μικρά μονοπατίτσια* Λιβ. Ρ 1114· **β**) σπάζω: *την έκαμε κ' εβγήκε* (ενν. *η σαΐτα*), *μα μέσα πρώτα εκόπηκε* Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε' [1298]. **2α**) Φροντίζω, ενδιαφέρομαι: *είδα πώς εκόπτονταν κ' εβιάζονταν να μάθουν* Απόκοπ.[2] 149· **β**) ανησυχώ, στενοχωρούμαι, υποφέρω: *Ώφου και πώς το κόβγουσου, πώς τό 'βανες στο νουσου, πώς τ' όνειρό-σου το πρικύ σήμερον εφοβούσου!* Ερωφ. Ε' 587· *η κόρη κόπτεται δι' εσάς και εσείς αμεριμνάτε;* Λιβ. Esc. 2953· *ταις εννοίαις κόπτεται, τοις λογισμοίς κλονείται* Καλλίμ. 1766. **3**) Δέρνομαι: *έκλαιον πικρώς και εκόπτοντο θρηνούντες απαραμύθητα* Ιστ. Βατοπ. 40· (με την αιτιατ. *θρήνον, κοπετόν*): *θρήνον εκόπτετον δριμύν* Φλώρ. 400· *ταύτα ειπών εκόψατο κοπετόν μέγαν μετ' οιμωγής και δακρύων* Δούκ. 171[17]. **4**) Διακόπτομαι, παύω: *εχάθηκεν ο ύπνος-της, εκόπη το φαντό-τση* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1319. **Φρ. 1**) *Κόπτω μαύρα*=μαυροφορώ (από πένθος): *μανθάνοντα ο Αποστόλες πως επέθανεν η ρήγαινα επήρεν μεγάλην πλήξιν και εκόψεν μαύρα* Βουστρ. 427. **2**) *Κόπτω την πνοή κάπ.*=αφαιρώ τη ζωή κάπ., θανατώνω: *τέλεια αρνήθημ-με κ' έκοψεν την πνοήν-μου* Κυπρ. ερωτ. 113[4]. **3**) *Κόπτω φωνή*=βάζω φωνή, κραυγάζω: *Ο κάτης ήκοψε φωνή άγρια, πολλά μεγάλη* Κάτης 85. **4**) *Με κόβγει η έγνοια*=ανησυχώ, νοιάζομαι: *έγνοια δεν τους έκοβγε κ' εκείνα να θωρούσι ξοπίσω του θανάτου-τως, απού 'χουσι να 'ρθούσι* Ερωφ. Α' 527. **5**) *Με κόπτει ίδρος*=ιδρώνω από ψυχική ένταση: *λιγομάρα μ' έπιασεν... και ίδρος μ' έκοψε* Ch. pop. 574. **6**) *Με κόφτει διά κ.*=ανησυχώ, ενδιαφέρομαι, φροντίζω για κ.: *μηδέ διά εντροπήν σας κόφτει, μήτε διά τιμήν* Θεματογραφία 11· *Γενοβέσοι...οπού σας κόπτει πλέον όπως να ξαναπάρετε σπίτια-σας τα χαημένα* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 556. **7**) *Κόβεται η καρδιά-μου*=**α**) εξαντλούμαι, λιποθυμώ: *Εχάθηκέ-μου η δύναμη, εκόπηκε η καρδιά-μου* Θυσ.[2] 191· **β**) λιποψυχώ, δειλιάζω: *Μη δεν αφήνεις, Δίδυμε, να κόβετ' η καρδιά-σου στους φόβους τους ανθρώπινους, μα θαρρεμένος στάσου* Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [1081]. **8**) *Κόβονται τα πόδια-μου (ή τα μέλη-μου)*=«κόβεται» η δύναμή-μου, αποκάμνω (εξ αιτίας έντονου συναισθήματος): *τα πόδια-μου εκοπήκασι κ' εθάμπωσε το φως-μου* Ερωφ. Δ' 214· *Τα μέλη-μου εκοπήκασι κ' η ψη-μου απολιγαίνει* Πανώρ. Γ' 534. **9**) *Κόβονται τα σωθικά-μου*= εξαντλούμαι, αποκάμνω (από έντονο συναίσθημα): *Μου φαίνεται κοπήκασι όλα τα σωθικά-μου* Ευγέν. 1010.

Η μτχ. παθητ. παρκ. ως επίθ.=**1**) Κουρασμένος, άτονος: *Νένα, τα πρικαμένα-μου μέλη γροικώ κομμένα* Ερωφ. Ε' 267. **2**) Απόκρημνος: *οδιά την ταραχήν απού κάνει η θάλασσα εις τα μεγάλα χαράκια απού είναι εκεί και ριζιμιά και κομμένα* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 460. **3**) Αποκομμένος, ερημικός: *να σηκώσει το ρίφι απάνου-του όλα τα κριματά-τους προς ηγή κομμένη και να απεστείλει το ρίφι εις την έρημο* Πεντ. Λευιτ. XVI 22.

κοπώνω· *κοπωμένα*, Σπαν. Ο 183, εσφαλμ. γρ. αντί *κομπωμένα*. — Βλ. ά. *κομπώνω*.

κορακίζω.

Πιθ. από μεταπλ. του μτγν. *κορακόω*)*κορακώνω*. Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 603· πβ. και Λουκά, Γλωσσάρ., λ. *κορακώ*).

Α' (Ενεργ.) αγκιστρώνω κ., γαντζώνω: *εστέκαν δ' Γενουβήσοι απάνω και δεν επήραν σκοπόν πώς τες εκορακίσαν* (ενν. *τες σκάλες*) *οι άγκουρες* Μαχ. 464[5]. **Β'** (Μέσ.) είμαι αγκιστρωμένος, σκαλωμένος: *κανείς άνθρωπος ευρίσκει-το* (ενν. *το όρνιον*) *κρεμασμένον εις κανέναν δενδρόν ή κορακισμένον απέ τα κοντά* Ασσίζ. 200[22].

κορακοειδής, επίθ.

Η λ. στον Αριστ.

Που μοιάζει με κόρακα· (εδώ) που έχει το χρώμα του κόρακα, σκουρόχρωμος: *όφιν τον τυφλόν και αόμματον, όφιν τον κορακοειδή, έχιδναν την σκολιάν* Ιατροσ. 26[23].

κορακούδι το.

Από το ουσ. *κόρακας* και την κατάλ. *-ούδι*.

Μικρός κόρακας: *έπεσαν τα φύλλα όλα και εφαίνουνταν τα σταφύλια από μακριά ωσάν κορακούδια* Συναδ., Χρον. 67.

κοραλλένιος, επίθ., Πανώρ. Β' 220 κριτ. υπ., Ε' 51, Ερωφ. Α' 620, Στάθ. (Martini) Πρόλ. 27· *κοριαλλένιος*, Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε' [1484]· *κουρελλένος*, Κυπρ. ερωτ. 41[1], 116[27].

Από το ουσ. *κοράλλι* και την κατάλ. *-ένιος*. Ο τ. *κοριαλλένιος* στον Κατσαΐτ. Ο τ. *κουρελλένος* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 613). Η λ. και σήμ.

Που έχει το χρώμα του κοραλλιού, κόκκινος: *τα δάκρυά-της άρχισαν κ' ετρέχα, τα κοραλλένια χείλη-της εβρέχα* Βοσκοπ.^{2} 272.

κοράλλιν το· *κουράλλιν,* Πορτολ. Α 138^{7}. —Βλ. και *κουρέλλιν.*

Το μτγν. ουσ. *κοράλλιον.* Τ. *κουράλιον* στο Θεόφραστο. Η λ. στον τ. *κοράλλι* και σήμ.

Κοράλλι: *Ο φούντος έξω από τα Αποκέρια εβγάνει κοράλλιν ψιλόν* αυτ. 136^{8}.

κοράν το, βλ. *κοράνιον.*

κοράνη η.

Το ουσ. *κοράνι* με αλλαγή γένους.

Το κοράνι: *ο Σαρακηνός να ομόσει...εις τη κοράνην του νόμου-του* Ασσίζ. 485^{19}.

κοράνιον το· *κοράν* (άκλ.), Ψευδο-Σφρ. 412^{26}, 438^{23}, 444^{18}, 510^{10,38}, 512^{1,19}, 514^{9}· *κοράνιν·* (αιτιατ.) *κόραν* (τον), Μαχ. 290^{37} (πιθ. από τυπογρ. ή αντιγραφικό σφάλμα αντί το *κόραν,* αν δεν πρόκειται για αλλαγή γένους).

Από το αραβοτουρκ. Ku'ran. Τ. *Κουράνιον* τον 8. ή 9. αι. (Lampe, Lex. Addenda). Για τον τ. *κόραν* βλ. Mor., Byzantinot.^{2} Β' 163, λ. *κόρας.* Η λ. και τ. *κοράνι* και σήμ.

Το κοράνι: *ο Σαρακηνός...πρέπει να ομόσει εις το κοράνιν* Ασσίζ. 235^{14}.

κόραξ -ακας ο, Γλυκά, Στ. 42, 62, Σπανός (Eideneier) D 1528, Πουλολ. (Τσαβαρή) 518, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 684, Λίβ. P 1839, Λίβ. Sc. 1539, Λίβ. Esc. 2687, Ιμπ. 391, Ιμπ. (Legr.) 424, Βεντράμ., Γυν. 26, Πεντ. Γέν. VIII 7, Λευιτ. XI 15, Αιτωλ., Μύθ. 114^{3}, 131^{1}, Ζήν. Α' 137· (γεν. εν.) *κοράκου,* Σπανός (Eideneier) D 1537, Ch. pop. 374, Τζάνε, Κρ. πόλ. 247^{29}· (ονομ. πληθ.) *κοράκοι,* Σπανός (Eideneier) A 316, D 1209, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 792, Θησ. Β' [13^{8}], Σαχλ., Αφήγ. 199, 548· (αιτιατ. πληθ.) *κοράκους,* Σπανός (Eideneier) A 400.

Το αρχ. ουσ. *κόραξ.* Για τους τ. των πτώσεων βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 281, αλλά και Παπαδ. Α., ΛΔ 3, 1941, 22-3. Η λ. *κόρακας* στο Meursius και σήμ.

Κοράκι: *Όντεν ο κόρακας γενεί άσπρος σαν περιστέρι* Ριμ. κόρ. 584· *Όταν ο κόραξ πούποτε καθίσει και φωνάξει, εκεί σημαίνει θάνατον* Γλυκά, Στ. 20· In malam crucem *πήγαινε...* (παραλ. 1 στ.) *κόρακα αχόρταγε, φαγά* Φορτουν. (Vinc.) Ε' 256. (Με επιθετ. χρ.) μαύρος σαν κοράκι: *Επά 'ν' το σπίτι του θεριού... και τό 'μπα κ' έβγα της αυλής του Χάρου του κοράκου* Πικατ. 40. — Η λ. *κόρακας* ως τοπων.: Πορτολ. Α 219^{19,24}.

κοράρω, Καραβ. 493^{20}.

Ναυτ. άγν. ετυμ.

κορασά η, βλ. *κορασιά.*

κορασάκι το.

Από το ουσ. *κοράσι(ον)* και την κατάλ. *-άκι.*

Νεαρή κόρη, κοπελίτσα: *έπεψεν* (ενν. *ο βασιλιάς*) *την κόρην-του του Δράκου* (έκδ. *τράγου·* διορθώσ.) *διά κανίσκι* (παραλ. 4 στ.). *Είχαν τόπον και εβάλα-το αυτό το κορασάκι* Δαρκές, Προσκυν. [51].

κορασάνιν το.

Το τουρκ. horasan. Η λ. στο Somav. (λ. *κορασάνι*).

Είδος αμμοκονιάματος: *Όρισε δέ ο φιλόχριστος βασιλεύς ότι μέσα εις τον ασβέστην οπού ήτον με το κορασάνιν μιγμένος να ρίκτουν...άσπρα* Διήγ. Αγ. Σοφ. 157^{9}.

κορασιά η, (Ι), Σπαν. (Ζώρ.) V 617, Ch. pop. 463, Πανώρ. Αφ. 5, Ερωφ. Πρόλ. 126, Α' 226, 310, Β' 270, Παλαμήδ., Βοηβ. 176, Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 211, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [427], Ε' [1338], Φορτουν. (Vinc.) Γ' 204, 251, Τζάνε, Κρ. πόλ. 204^{15}, 261^{15}, κ.π.α.· *κορασά,* Θρ. Κύπρ. Κ 879 (έκδ. *κοραχιά*), Πανώρ. Α' 377, Β' 433, Γ' 74, Δ' 15, Ε' 242, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 448, Γ' 1241, Στάθ. (Martini) Α' 45, Ιντ. α' 1, 8, 43, Ροδολ. Α' [196, 215, 351], Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α' 142, Γ' 452, Τζάνε, Κρ. πόλ. 252^{15}, 413^{19}, 415^{19}, κ.π.α.· *κορασία,* Σπαν. (Ζώρ.) V 592, Φλώρ. 791, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 164, Συναξ. γυν. 363, 490, Δεφ., Λόγ. 292.

Από το ουσ. *κοράσι(ον)* και την κατάλ. *-ιά.* Η λ. στο Somav. (λ. *κοράσι*) και σήμ. Τ. *κορασέα* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

1α) Κορίτσι, κοπέλα: *Ω! καλορίζικοι καιροί...πού 'σαν κείνοι, όντα προυκιό τση κορασάς ήτον η προκοσύνη* Πανώρ. Ε' 246· *μιας κορασάς τα πλουμισμένα κάλλη* (παραλ. 1 στ.) *μ' εκάμασι κ' εσφάγηκα* Πανώρ. Β' 499· **β**) παρθένα, ανύπαντρη γυναίκα: *την αδερφή-του την κορασιά* (έκδ. *κόρασια*) *την σιμή προς αυτόν ος δεν ήτον εις άντρα εις αυτήν να μαγαριστεί* Πεντ. Λευιτ. XXI 3· *Τότες σκλαβώνουν* (ενν. *οι Χριστιανοί*) *κορασές κ' ύπαντρες* Τζάνε, Κρ. πόλ. 348^{3}. **2**) Κόρη, θυγατέρα: *Τρεις κορασές ενέθρεφεν* (ενν. *ο πένητας και άπορος*) *με δίχως την μητέρα* Βίος αγ. Νικ. 151.

κορασιά η, (ΙΙ), βλ. *κουρασιά.*

κορασιδάτα τα, Πεντ. Λευιτ. XXI 13, Δευτ. XXII 20 (έκδ. *κορασίδατα*).

Από το ουσ. *κορασίδα* και την κατάλ. *-άτα.* Η λ. και σήμ. σε ιδίωμ. (Τσιτσέλη, Γλωσσάρ. Κεφαλλ.).

α) Παρθενικός υμένας, παρθενιά: *τη γεναίκα ετούτην επήρα* (ενν. *εγώ ο ανήρ*) *και εσίμωσα προς αυτήν και δεν ηυρήκα αυτεινής κορασιδάτα* (έκδ. *κορασίδατα*) αυτ. Δευτ. XXII 14· **β**) σημάδια, ενδείξεις παρθενιάς: *ετούτα τα κορασιδάτα* (έκδ. *κορασίδατα*) *της θεγατέρας-μου· και να απλώσουν το ρούχο όμπροστε γέροντες του κάστρου* αυτ. Δευτ. XXII 17.

κορασιδοπούλα η.

Από το ουσ. *κορασίδα* και την κατάλ. *-πούλα.*

Κοριτσάκι, κοπελίτσα: *Εθυσίαζαν οι Αρκάδιοι της θεάς-των της Αρτέμιδος τον κάθε χρόνον μίαν κορασιδοπούλαν εντοπικήν* Σουμμ., Παστ. φίδ. Υπόθ. [3].

κοράσιον το, Σταφ., Ιατροσ. 16^{468}, Διγ. Ζ 531, 799, Διγ. (Trapp) Esc. 69, 169, 611, 1568, Πόλ. Τρωάδ. 5, 332, Θησ. Θ' [78^{2}], Ch. pop. 352, Πτωχολ. (Κεχ.) P 214, Ερωφ. Ιντ. β' 78, Διγ. Ἀνδρ. 332^{5}, Ψευδο-Σφρ. 154^{11}· *κοράσι,* Ch. pop. 476, 567, Ριμ. κόρ. 751, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [286], Πτωχολ. Β 237, Τζάνε, Κρ. πόλ. 182^{4}, 207^{18}· *κοράσιν,* Ελλην. νόμ. 516^{14}, 530^{21}, 536^{5}, 541^{12}, Διγ. (Trapp) Esc. 66, Λίβ. P 411, Θρ. Κύπρ. Κ 327 (έκδ. *τα κοράχια*), Θρ. Κύπρ. Μ 285· *κοράσιο,* Θησ. Δ' [5^{6}], Ϛ' [31^{2}], Θησ. (Schmitt) 337 VII 12, Εκατόλ. Μ 3, Ερωφ. Ιντ. β' 82, Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 30, Δ' 123· *κοράσι(ο)ν,* Φλώρ. 771, Αχιλλ. L 204, Αχιλλ. Ν 285, 296, Rechenb. 46^{1}, Βακτ. αρχιερ. 141· *κοράσιο(ν),* Θησ. Β' [3^{5}], Ε' [102^{3}], Ζ' [86^{6}], Ερωφ. Ιντ. α' 127, β' 112, Δ' 421, Ε' 26, 207· *κοράσο,* Γύπ. Πρόλ. Διός 26, Πανώρ.

Β′ 495, Βοσκοπ.[2] 61, 113, 151, Ροδολ. Α′ [633], Φορτουν. (Vinc.) Β′ 270, Πρόλ. άγν. κωμ. 19.

Το μτγν. ουσ. *κοράσιον*. Ο τ. *κοράσι* στο Somav. Ο τ. *κοράσιν* στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ. 231). Τ. *κοράσον* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

1) Κορίτσι· παρθένα, ανύπαντρη γυναίκα: *να δεις κοράσια πλια όμορφα παρά την Αρετούσα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 1245· *μάθε αν ένι καλή, καλόγνωμον κοράσιον* Σπαν. Ο 195· *εχωρίσαν απέ τους εισσόδους της ρηγάδας...διά τες δύο-του αδελφάδες* (ενν. *του ρηγός*) *τα κοράσια χιλιάδες η′ τον χρόνον* Μαχ. 52[27]. **2**) Κόρη, θυγατέρα: *Είχεν δέ ο Αρχιστρατος κοράσιον ωραίον* (παραλ. 6 στ.), *...πέμπει και φέρνει-την αυτήν την θυγατέραν* Απολλών. 183. **3α**) Σύζυγος: *εγώ και το κοράσιον-μου να είμεθεν αντάμα, ότι ούς έσμιξεν ο Θεός άνθρωποι ου χωρίζουν* Διγ. (Trapp) Esc. 1295· **β**) ερωμένη: *τα τερπνά-σου κοράσια να παραδώσουν* (ενν. *οι αμιράδες*) *άλλοις, ά και στενάζουν διά σε* Διγ. (Trapp) Gr. 395. **4**) Θεραπαινίδα, ακόλουθος: *άλλοι* (ενν. *Δαίμονες*) *κοράσια ας γενού και τα-κτικά ας γυρεύγου σ' εκείνο απού δύνουνται πάντα να τως δουλεύγου* Ερωφ. Ιντ. α′ 63· *ακούμπησε* (ενν. *η Εμίλια*) *τα στήθη-της άνω εις παρεθύριν με μια 'πέ τα κοράσιατης πού 'χε στην κάμαράν-της* Θησ. Γ′ [83[5]].

κορασιοπούλα η, βλ. *κορασοπούλα*.

κορασίς -ίδα η, Φλώρ. 1305, Πανώρ. Α′ 91, 172, Β′ 119, 169, 331, Γ′ 41, 119, 142, 518, Δ′ 171, 225, 304, Ε′ 43, 190, 292, Ερωφ. Α′ 227, 367, Ιντ. α′ 29, 171, Β′ 128, 311, Ιντ. β′ 67, Δ′ 123, 437, Ε′ 314, Κατζ. Α′ 13, Β′ 157, 185, Ιντ. κρ. θεάτρ. Α′ 137, Στάθ. (Martini) Πρόλ. 21, 25, Φορτουν. (Vinc.) Β′ 263, Τζάνε, Κρ. πόλ. 207[10], 556[8], κ.π.α.

Από το ουσ. *κοράσιον* και την κατάλ. *-ις, -ίδα*. Η λ. τον 7. αι. (L-S).

1α) Κορίτσι, κοπέλα: *'Αντρες, γυναίκες και παιδιά και πάσα κορασίδα να δείχνου πως εχάσανε τέτοιας λογής πατρίδα* Τζάνε, Κρ. πόλ. 573[25]· *τα κλάηματ' απού γίνουνται για κορασίδας κάλλη δίδουσι μόνο τη χαρά του πόθου πλια μεγάλη* Πανώρ. Πρόλ. 89· **β**) παρθένα, ανύπαντρη γυναίκα: *η παιδοπούλα όμορφο θώρι πολλά, κορασίδα, και ανήρ δεν την ήξερεν* Πεντ. Γέν. XXIV 16· *Είπαμε των κορασίδων, είπαμεν και των υπάνδρων· ας ειπούμεν των χηράδων!* Συναξ. γυν. 1140. **2**) Κόρη, θυγατέρα: *έμαθεν ο βασιλεύς...* (παραλ. 1 στ.) *ότι κορασίδα ευρέθη μεγιστάνου και πλουσίου* Πτωχολ. α 505. **3**) Συντρόφισσα, ακόλουθος· θεραπαινίδα: *από τες κορασίδες-σου καμιά μ' εσέ μην φέρεις, μα μοναχή-σου γύρισε κ' έλ' εδεπά να μ' εύρεις* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β′ [1041]· *Τότες μπαίνει μέσα με τσι κορασίδε-τση η Ροδοδάφνη* Ροδολ. Β′ μετά στ. [506]· *Γλήγορα, κορασίδες-μου, τ' άρματα βγάλετέ-του* (ενν. *του Ρινάλδου*) Ερωφ. Ιντ. α′ 163.

κορασοπούλα η, Πιστ. βοσκ. II 1, 145, Ροδολ. Β′ [401], Σουμμ., Παστ. φίδ. Β′ [120, 125]· *κορασιοπούλα*, Πιστ. βοσκ. I 3, 158, III 3, 300.

Από το ουσ. *κοράσιον* και την κατάλ. *-πούλα*.

1) Κοριτσάκι, κοπελίτσα: *όντεν ήμουνε μιτσή, κορασοπούλα, τσ' αγάπης εδικίμασα τα παραδάρματ' ούλα* Πανώρ. Α′ 247. **2**) Ακόλουθος, θεραπαινίδα: *οι κοπελούδες οι μικρές πού 'ταν κορασοπούλες ετρέξαν εις την κλίνην-της* (ενν. *της κόρης*)... *...να την παρηγορήσουν* Διγ. Ο 102.

κοράτσα η, Κατζ. Δ′ 337· *κουράτσα*, Θησ. ΙΑ′ [56[6]]. —Βλ. και *κουράσσα*.

Το βενετ. corazza. Η λ. στο Meursius (λ. *κοράτζα* και *κουράτζα*) και το Βλάχ.

Θώρακας, πανοπλία: *του Ρώκριτου μια κοπανιά δίδει... και την κοράτσα επέρασε, το σιδερό ζυπόνι, ανοίγει-του όλα τ' άρματα, στη σάρκα τόνε σώνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ′ 1877.

κορατσίνα η.

Πιθ. από το ουσ. *κόρακας* και την κατάλ. *-ίνα* (με τσιτακισμό). Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β′) και τη Χίο ('Αμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 36).

Κορώνη, κουρούνα: *παλαιά παροιμία λέγει ότι: «κορατσίνα πάντα καθίζει σιμά εις άλλην κορατσίνα»* Θεματογραφία 20.

κορατσωμένος, μτχ. επίθ.

Από το ουσ. *κοράτσα* με επίδρ. μτχ. παρκ. σε *-μένος*.

Θωρακισμένος, που φορεί θώρακα: *έδε τροπήν εις την κεράν που πήγεν κ' ηρματώθην· κορατσωμένη ελάφασεν και πώς δεν εσκοτώθην;* Σαχλ. Β′ (Wagn.) PM 681.

κορβάτο· *κορβάτα*, Πουλολ. (Wagn.) 596, εσφαλμ. γρ. αντί *κροκάτα* [Βλ. Πουλολ. 611 και Πουλολ. (Τσαβαρή) 612].

κόρδα η, Διγ. Ζ 1805, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 344, Παράφρ. Χων. [Νικήτ. Χων., Βόνν., 354, 746, κριτ. υπ.], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 1349, Τζάνε, Κρ. πόλ. 254[25], 286[12], 289[13], 292[7].

Το λατ. corda⟨αρχ. *χορδή*. Η λ. τον 6.-7. αι. (Sophocl.) και σήμ. σε ιδιώμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β′, Παπαδ. Α., Λεξ., Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Α′ 187 και Β′ 28, κ.α.).

1α) Χορδή μουσικού οργάνου· (συνεκδ.) έγχορδο μουσικό όργανο: *επήρεν* (ενν. *ο Ακρίτης*) *το θαμπούριν-του κι' αποκατάστησέν-το, όφιων δερμάτια έσχισεν κ' εποίησέντου τας κόρδας* Διγ. (Trapp) Esc. 821· *Δεν είν' καιρός να παίνομε σε κόρδες, σε λαγούτα* Κατζ. Δ′ 229· **β**) χορδή τόξου: *τον οποίον έπνιξεν με την κόρδαν του δοξαρίου* Byz. Kleinchron. Α′ 257[74]· *οχ την χρυσήν φαρέτραν-του μια πιάνει σαΐτα κ' εις του δοξαριού την κόρδαν τήνε βάνει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ′ [242]· (συνεκδ.) τόξο: *οι Τούρκοι... ...πέφτοντας αφήνασι τες κόρδες και σκουτάρια* Τζάνε, Κρ. πόλ. 276[14]· **γ**) χορδή οργάνου για κατεργασία μπαμπακιού: *τα έντερα ημών* (ενν. *της αίγας και του τράγου*) *ποιούσιν και τας κόρδας όπου στοιβάζουν το μαλλίν, μάλλον και το βαμπάκι* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 535. **2**) Κορδόνι: *τον έδωσε τω γκελάτηδων και τον επνίξανε από το λαιμό με την κόρδα* Χρον. σουλτ. 143[26].

κορδαίνω. — Βλ. και *κορδώνω*.

Από το ουσ. *κόρδα* και την κατάλ. *-αίνω*.

Τεντώνω χορδή (τόξου): *ήτον ένας παιδίος καλός τζακράτορος κ' εκόρδαινεν όμορφα... και δεν έχαννεν βερετούνιν* Μαχ. 458[20].

κορδέλα η.

Το βενετ. cordela. Η λ. στο Du Cange (λ. *κόρδα*) και σήμ.

Λουρίδα, κορδέλα: *'Εν-το το βρακολούρι-σου εδεπά, και την κορδέλα* Στάθ. (Martini) Β′ 309.

κορδελάς ο.

Από το ουσ. *κορδέλα* και την κατάλ. *-άς*. Η λ. στο Somav. και σήμ.

Αυτός που κατασκευάζει κορδέλες: *έχει* (ενν. ο *ζουράρης*) *άλλη μίαν κατοικιά σπι-τια...εις τα οποία στέκει ο Νικολός ο Καππάδοκας ο κορδελάς* Κατά ζουράρη 104.

κορδιάζω, Ασσίζ. 48[20], 85[11].

Από το μεσν. γαλλ. acorder (Greim., Dictionn.) ή το βενετ. acordar.

Α′ (Μτβ.) συσχετίζω, συνταιριάζω: *θέλω να κορδιάσω τούτα τα γραψίματα αντάμα* Ἀνθ. χαρ. 292[21]. **Β′** Αμτβ. **α**) έρχομαι σε συνεννόηση: *οι αγκαλεμένοι...να κορδιάσουν να συμπάψουν εις το αγκάλεμάν-τους* Ασσίζ. 87[13]· **β**) κλείνω συμφωνία: *ο καραβοκύρης εκορδιάσεν και εκράτησε ναύτας διά να ποίσουν ταξίδιν* Ασσίζ. 49[2]. **Φρ.** *κορδιάζω στοί-χημα*=κλείνω συμφωνία: *είς άνθρωπος κορδιάζει στοίχημαν με έναν άνθρωπον ότι να σκο-τώσει έτερον άνθρωπον* Ασσίζ. 85[31].

κορδίασμαν το.

Από το *κορδιάζω*.

Συμφωνία: *Εάν είς άνθρωπος αγκαλέσει έτερον άνθρωπον από συνέβασμαν και κορδία-σμαν τό εποίκασιν ομού,... δίκαιον ένι κρατημένος να γενεί, καθώς είρηκαν* Ασσίζ. 86[23].

κορδίζω.

Από το ουσ. *κόρδα* και την κατάλ. *-ίζω*. Η λ. στο Βλάχ., στον Κατσαΐτ. και σήμ. στους τ. *κουρδίζω* και *κουρντίζω*.

Τεντώνω μια χορδή· τεντώνω, τραβώ κ.: *κράτει τοξάρι δυνατόν, μεγάλα κορδισμέ-νον και την σαΐταν έρριπτε* Διγ. Ζ 160· *ποιος τού 'δενε τα πόδια-του, ποιος το λαιμόν-του επάτιε, ποιος τού 'σερνε κ' εκόρδιζε την χέραν, απού κράτιε* Ερωφ. Ε′ 112.

κορδόγερος ο.

Από το ουσ. *κόρδα* ή το *κορδώνω* και το ουσ. *γέρος*.

(Υβριστ.) ο γέρος που είθε να πεθάνει (Για τη σημασ. βλ. Ξανθουδίδη [Φορτουν. σ. 236] και Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Β′ 325, 445· πβ. όμως και Αλεξ. Στ., Κρ. Χρ. 8, 1954, 271, που πρότ. γρ. *πορδόγερος*): *τούτος ο κορδόγερος ο κακομοίρης πάλι τση Πετρο-νέλας τσ' ομορφιές βλέποντας... τρέχουσίνε τα σάλια-του* Φορτουν. (Vinc.) Δ′ 71.

κορδώνα η.

Από το *κορδώνω*.

Καμαρωτή, κορδωμένη: *Χαρά-στην την κυρ' αλωπού, χαρά-στην την κορδώναν, υ-γείαν στην μαστόρισσαν και την σοφίστριάν-μου* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 270.

κορδώννω, βλ. *κορδώνω*.

κορδώνω, Σοφιαν., Παιδαγ. 281· *κ ο ρ δ ώ ν ν ω,* Μαχ. 458[20,23], 486[17].

Από το ουσ. *κόρδα* και την κατάλ. *-ώνω*. Ο τ., καθώς επίσης και τ. *κορτόννω*, και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β′ 605 και Λουκά, Γλωσσάρ.).

α) Τεντώνω χορδή (μουσικού οργάνου ή τόξου): *επήρεν* (ενν. ο *νέος*) *και την λύραν-του και εκόρδωσέν-την* Διγ. Ἀνδρ. 353[29]· *αν λάχει και ιδεί* (ενν. ο *κυνηγός*) *πέρδικα ή ξιφτέ-ρι, πάραυθες το δοξάρι-του κορδώνει* Ευγέν. 266· **β**) τεντώνω: *Θέλετε την χαλάσειν* (ενν. *την άλυσον*) *να εμπούμεν, εις το έβγα θέλετε την κορδώσειν* Μαχ. 482[28].

κορεός ο, βλ. *κοριός*.

κορερία η, βλ. *κουραρία*.

κόρη η, Ασσίζ. 379[2], Διγ. (Trapp) Esc. 1399, Βέλθ. 571, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 149, Λίβ. Sc. 1272, Αχιλλ. Ο 45, Ιμπ. 48, Μαχ. 606[17], Πεντ. Δευτ. XXXII 10, Αχέλ. 234, Ch. pop. 256, Πανώρ. Β′ 343, Ερωφ. Ιντ. γ′ 65, Κατζ. Α′ 306, Διγ. Ἀνδρ. 374[16], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 633, Φορτουν. (Vinc.) Ε′ 307, Διγ. Ο 760, Τζάνε, Κρ. πόλ. 573[20], κ.π.α.

Το αρχ. ουσ. *κόρη*. Η λ. και σήμ.

1α) Κορίτσι, κοπέλα· αρχοντοπούλα: *να πω τά κάμαν και τά φέρα 'ς μια κόρη κ' έναν άγουρο που μπερδευτήκα ομάδι σε μια φιλιάν αμάλαγη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 9· *Κόρη, μην είσαι έτσι άπονη* Πανώρ. Β′ 337· *ο ρήγας ο πατήρ-της εις το κελίν εσέβηκεν της κόρης Μαργαρώνας* Ιμπ. 274· **β**) παρθένα: *όταν εμονομάχησες την Μαξι-μούν την κόρην* Διγ. (Trapp) Esc. 1574· (προκ. για την Παναγία): *Ταύτα δέ ολοφυρό-μενος εβόα προς την Κόρην: «Πού νυν απαίρεις, δέσποινα, θεοτόκε Μαρία;»* Παΐσ., Ιστ. Σινά 214· **γ**) νέα γυναίκα· νεαρή σύζυγος: *συν τη συζύγῳ τη καλή, τη κόρη τη Χρυσάντζᾳ* Βέλθ. 21· *χήραν κόρην αγαπήσει* Ο γεννηθείς νεώτερος φ. 145· **δ**) η αγα-πημένη: *θαρρώ και νά 'ν' η κόρη-μου—τώρα το νου-μου χάνω. Πρόβαλε, κορασίδα-μου, πρόβαλε, πεθυμιά-μου* Κατζ. Β′ 156. **2**) Θυγατέρα: *Χρυσάντζα, κόρη του ρηγός* Βέλθ. 833. **3**) Η κόρη του ματιού: *Εσένα, φως-μου, φύλαξα ως κόρην οφθαλμού-μου* Διγ. Α 4487· *Φύγε... μήπως το ακούσει ο βασιλεύς και εβγάλει-σου τας κόρας* Πουλολ. (Τσαβαρή) 376.

κοριαία η.

Από το ουσ. *κόρον* (Βλ. Shilb., Byz. Metrol. 75 σημ. 5).

Μονάδα μετρήσεως επιφανείας: *Κοριαία το ιούγον λέγεται· σατιαίων λ′. Εχει δέ η κοριαία ιούγερα μικρά ιγ′* Metrol. 48[6].

κοριαλλένιος, επίθ., βλ. *κοραλλένιος*.

κορίανδρον το. —Βλ. και *κολίανδρον*.

Από το ουσ. *κορίαννον* (Βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α′ 586). Η λ. σε Γλωσσάρ. (L-S).

Είδος αρωματικού φυτού: Ορνεοσ. αγρ. 519[13].

κόριζα η, Σπανός (Eideneier) Α 260, Ιατροσ. κώδ. ρπγ′, φμβ′.

Από το ουσ. *κόρις*.

Κοριός: *ήρξατο κτενίζειν την...αυτού γενειάδα...Ἔπιπτον δέ και κόριζες μετά γερανίων φορεμάτων* Σπανός (Eideneier) D 673.

κορίζιον το.

Πιθ. τ. του ουσ. *κορίδιον (<κόριον)*, που απ. σε παπυρ. (L-S), αν δεν πρόκειται για εσφαλμ. γρ. αντί *κορίδιον*.

Το φυτό κορίανδρο: *Κορίζιον νεφρικόν εις ελλέβορον συμμίξας δος αυτῷ* (ενν. *τῳ ιέρακι*) *φαγείν και ευθέως καθαρίζεται* Ορνεοσ. αγρ. 569[21].

κορίλλων ο, Ασσίζ. 243[23].

Κατά Χατζ. (γραπτή ανακ.) από το ουσ. **κυρίλλος* ή **κυριλλός* (Πβ. μτγν. υποκορ. *κυρίλλιον* και σημερ. κυπριακό *κουρελλός*=πήλινο δοχείο).

Κατασκευαστής πήλινων σκευών, λαγηνάς: *Από πάσα εργασίαν του κορίλλονος, ώσπερ μουχρούτια και μαγέρισσες και κουζία* αυτ. 243^{20}.

κοριός ο· *κ ο ρ ε ό ς,* Σαχλ. Β′ (Wagn.) PM 241· *κ ο υ ρ ε ό ς,* Σαχλ., Αφήγ. 455.

Από το ουσ. *κόρις* (ο). Ο τ. *κορεός* στο Du Cange. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Κοριός: *κοριοί οληνυκτίς με τρώσι* Φορτουν. (Vinc.) Α′ 82.

κόρις ο, Ορνεοσ. αγρ. 573^{2}.

Το αρχ. ουσ. *κόρις* (ο).

Είδος φυτού· βαλσαμόχορτο: *Κόρεις αυτόν* (ενν. *τον κύνα*) *υποκάπνισον και ιάται παραχρήμα* Κυνοσ. 592^{7}.

κόρις η, Ορνεοσ. αγρ. 566^{15}.

Το μτγν. ουσ. *κόρις* (η) (L-S, λ. *κόρις* ο).

Κοριός: *κορίδας τας μήπω αποπεσούσας της κλίνης* Ιερακοσ. 477^{2}.

κορίτσα η.

Από το ουσ. *κόρη* και την κατάλ. *-ίτσα*. Τ. *κορίτζα* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Παιδί θηλυκού γένους: *τοιούτα έχουν οι κορίτσες, όταν είναι κοπελίτσες* Συναξ. γυν. 496.

κοριτσιακός, επίθ.

Από το ουσ. *κορίτσι* και την κατάλ. *-ιακός*. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. με διαφορετική σημασ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *κοριτζακός*).

Πιθ. που προέρχεται από νέα γυναίκα που γέννησε κορίτσι: *την χολήν ας εσμίξουν και κοριτσιακόν γάλαν* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 100^{1}.

κορίτσι(ν) το, Πόλ. Τρωάδ. 525, Πουλολ. (Τσαβαρή) 334, Φλώρ. 1659, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 278, Σφρ., Χρον. μ. 118^{6}, Θησ. ΙΒ′ [66^{5}], Πτωχολ. α 561, Πτωχολ. Α 185, Κώδ. Χρονογρ. 63, Πηγά, Χρυσοπ. 118 (25), 119 (27), Συναδ., Χρον. 60, Βακτ. αρχιερ. 136, Διακρούσ. 71^{25}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 292^{26}.

Από το ουσ. *κόρη* και την κατάλ. *-ίτσι(ν)*. Η λ. στο Meursius (λ. *κορίτζη*) και σήμ.

1) Ανύπαντρη κοπέλα: *έβαλε την θυγατέρα-του μέσα με συνοδείαν γυναικώ, κοριτσίων και γεροντισσών* Δωρ. Μον. XXV· *Παιδιά και νέοι και γέροντες, κορίτσια, πανδρεμένες* Πένθ. θαν.² 95. **2**) Θηλυκό παιδί: *ο Θεός τους έδωκεν παιδίν και ήτον δέ κορίτσιν* Χρον. Μορ. Ρ 8460· *επεί πατέραν σε εστήσαμεν έχειν και το κορίτσι-σου εστήσαμεν λαβείν εις γυναίκα-μας, τον τόπον τούτον δος ημίν* Σφρ., Χρον. μ. 118^{5}.

κορκάτος, επίθ., βλ. *κροκάτος*.

κορκόδειλος ο, βλ. *κροκόδειλος*.

κορκόνδειλος ο, βλ. *κροκόδειλος*.

κορκόνειλος ο, βλ. *κροκόδειλος*.

κορκύδα η, βλ. *κροκύδα*.

κορμάκι το, Χούμνου, Κοσμογ. 1860, Φαλιέρ., Ιστ.² 330, 517 κριτ. υπ., Ch. pop. 322, 812, Αλεξ. 2871, Περί γέρ. 148, Γύπ. Πρόλ. Διός 38, Πανώρ. Α′ 118, Σταυριν. 1091, Ευγέν. 1068· *κ ο ρ μ ά κ ι ν.*

Από το ουσ. *κορμί* και την κατάλ. *-άκι*. Η λ. στο Somav. και σήμ.

Μικρό κορμί, σώμα (με σημασ. θωπευτική): *Το κεφάλιν-μου φοβούμαι, το ελεεινόν-μου το κορμάκιν, να μη χάσεις την ζωήν-μου* Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 278· *Ταφιασταί μυρίσαντες Λεξάνδρου το κορμάκι και μέσα το εβάλασι εις το χρυσό λαρνάκι* Αλεξ. 2927.

κορμιατικόν το, Ψευδο-Σφρ. 540^{26} κριτ. υπ.

Από το ουσ. *κορμός* και την κατάλ. *-ιατικόν* (Βλ. Schreiner [Πρόστ. Ανδρ. σ. 209 σχόλ. 21]).

Φόρος για τα αμπέλια?: *καθελκόμενοι εις απαιτήσεις...κορμιατικού* Πρόστ. Ανδρ. 21.

κορμίον το, Διγ. Ἀνδρ. 353^{13}, 377^{10}· *κ ο ρ μ ί,* Χρον. Μορ. Η 2564, Αχιλλ. Ο 296, Συναξ. γυν. 643, Μαχ. 18^{29}, 88^{4}, Κορων., Μπούας 50, Πεντ. Γέν. XV 11, XLVII 18, Πανώρ. Α′ 392, Γ′ 430, Δ′ 101, Ε′ 266, Ερωφ. Α′ 100, Β′ 165, Δ′ 35, Ε′ 293, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 886, Β′ 2023, 2052, Γ′ 771, Δ′ 1472, Ευγέν. 422, Στάθ. (Martini) Α′ 172, Γ′ 304, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β′ [1276], Δ′ [572], Φορτουν. (Vinc.) Α′ 275, Δ′ 45, Ζήν. Α′ 313, Β′ 135, Λεηλ. Παροικ. 622, Διακρούσ. 103^{16}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 172^{24}, 292^{9}, 551^{20}, κ.π.α.· *κ ο ρ μ ί ν,* Ασσίζ. 196^{15}, 327^{5}, 471^{23}, Πόλ. Τρωάδ. 605, Μαχ. 478^{25}, 516^{2}, 674^{9}, Χούμνου, Κοσμογ. 1198, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^{173}, Συναξ. γυν. 328, Αχέλ. 510, Ερωφ. Γ′ 114, Διγ. Ἀνδρ. 384^{11}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 252, Δ′ 1590, Ροδολ. (Μανούσ.) Δ′ [248], Φορτουν. (Vinc.) Δ′ 150, Ζήν. Β′ 94, Λεηλ. Παροικ. 402, Τζάνε, Κρ. πόλ. 349^{9}, 409^{19}, κ.π.α.· *κ ο ρ μ ί (ο) ν,* Τρωικά 524^{6}, Χρον. Μορ. Η 3365; Συναξ. γυν. 531, Παλαμήδ., Βοηβ. 7, 295, Σταυριν. 382, 648, Ιστ. Βλαχ. 931· *κ ο υ ρ μ ί ο ν,* Χρον. Τόκκων 144.

Το μτγν. ουσ. *κορμίον*. Ο τ. *κορμίν* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Ο τ. *κορμί* και σήμ.

1α) Σώμα (ανθρώπινο): *τ' όμορφό-σου το κορμί να μη με τό 'χες δείξει* Ch. pop. 74· *Ωιμέ...οπού 'θελε προβάλει το πρόσωπό-ντου στο τειχιό γή το κορμί να βάλει* Τζάνε, Κρ. πόλ. 212^{4}· *τ' ονομάν-του έγραψες εις τα νομίσματά-σου, εις μιαν εγχάραξες μεριάν κορμίν της βασιλειάς-σου* Γεωργηλ., Βελ. 773· **β**) παράστημα, κορμοστασιά: *οκτώ νέοι ξαρμάτωτοι, του βασιλιού αλογάροι, ενούς κορμιού κ' ενούς καιρού, μια φορεσά ντυμένοι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 377· **γ¹**) πτώμα: *τα κορμιά επήρανε απού* (έκδ. *οπού*· διορθώσ.) *τη γή κι' αδειάσαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 488^{6}· *με κορμιά τ' Αγαρηνού τους λάκκους εγεμίσαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 275^{26}· **γ²**) λείψανο, σορός: *ήφερε το κορμίν του πατρός-του και το έθαψεν* Κώδ. Χρονογρ. 68^{7}. **2**) Ως ανθρώπινη υπόσταση, άτομο, άνθρωπος, πρόσωπο: *δεν τον είδαμε, δεν ξεύρομε ποιος είναι, μ' από τα λόγια τά 'μορφα κορμί μεγάλον είναι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 886· *σήμερον ηύρα ένα κορμί στων Αθηναίω τα μέρη, που εις καλοσύνη κ' εις αντρειά ποθές δεν έχει ταίρι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 1705· *ουδέν χρήζει να έχει γυναίκαν διά μαρτυρίαν, ουδέ...σκλάβον, ουδέ...σκλάβα...κανέναν απ' αυτά τα κορμία οπού ερμηνέψαμεν* Ασσίζ. 144^{3}. **3**) (Με την αντων. *μου, σου* κλπ.) **α**)=εγώ, εγώ ο ίδιος, ο εαυτός, η ύπαρξη (-μου, σου κλπ.): *ο είς τους συντρόφους ημπορεί να βάλει εις την συντροφίαν ν' πέρπυρα και ο άλλος σύντροφος να βάλει το κορμίν-του και τα έργατά-του εναντίον των περπύρων* Ασσίζ. 332^{23}· *έκραξε πολλούς ανθρώπους μέσα στο σαράγι διά φύλαξη του κορμίου-του* Χρον. σουλτ. 124^{24}· *την κόρη τη δική-μου σε τόση αγάπη νά 'χετε*

σα νά 'το το κορμί-μου Πανώρ. Β' 510· **β**) (επιρρημ. με την πρόθ. *με*)=αυτοπροσώπως: *αν έρτομεν όλοι με τα κορμιά-μας μηδέν ανοίξεις, χωρίς να δεις την ρήγαιναν με το κορμίν-της* Βουστρ. 522· *ως καλός νοικοκύρης και φρόνιμος αφέντης ο κοντοσταβλης επήγεν με το κορμίν-του και εκουβάλιεν-τους ψουμίν* Μαχ. 428^{34}· *με το κορμί-μου δεν μπορώ νά 'λθω 'ς βοήθειά-σου, λοιπόν φουσσάτο έπαρε και κάμε τη δουλειά-σου* Αλεξ. 1067.

κορμίτσιν το, Πόλ. Τρωάδ. 753.

Από το ουσ. *κορμί* και την κατάλ. *-ίτσιν*.

Σώμα, κορμί: *ήφεραν το θαυμαστόν κορμίτσιν του Εκτόρου* αυτ. 693.

κορμοανάβασις η.

Από τα ουσ. *κορμός* και *ανάβασις*.

Σκαρφάλωμα στον κορμό δένδρου: *Ανωθεν βλέμμαν έρριψεν ως προς τα δένδρη τάχα και δένδρων είδε καλλονήν... και την κορμοανάβασιν ευκολωτάτην πάνυ* Βέλθ. 288.

κορμόπλασις η, Ερμον. Δ 216.

Από το ουσ. *κορμός* και το *πλάθω*.

Διάπλαση του σώματος: *κρείσσων ταύτης ου γαρ έστιν* (παραλ. 2 στ.), *ουδ' εις την κορμόπλασίν-της* αυτ. Η 363.

κορμός ο.

Το αρχ. ουσ. *κορμός*. Η λ. και σήμ.

1) Κορμός, κύριο σώμα του δέντρου: Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [325]. **2**) Κύριο σώμα, μέρος ενός πράγματος: *τι γαρ λέγω τα πολλά και τι παραπλατύνω της συγγραφής-μου τον κορμόν...;* Ταμυρλ. 81.

κορμοσκυλιασμένος, μτχ. επίθ.

Μτχ. παρκ. του *κορμοσκυλιάζω*.

Τεμπέλικος, αδρανής (Βλ. Αποσκίτου Μ., Κρ. Χρ. 9, 1955, 505): *θέλει επά να με κρατεί και κορμοσκυλιασμένο νά 'ν' τούτο τ' αξαζόμενο κορμί το αντρειωμένο;* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 31.

κορμοφηκάρα, Διήγ. παιδ. 846, εσφαλμ. γρ. αντί *βρομοφηκάρα*· διόρθ. Hess., Byz. 1, 1924, 314· βλ. Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 846 (Βλ. ά. *βρομοφηκάρα,* τόμ. Η', Προσθήκες και βελτιώσεις).

κορναλέττο· *κ ο ρ ν α λ έ τ τ α,* Φορτουν. Γ' 8, εσφαλμ. ανάγν. αντί *κορσαλέττα* [Βλ. Φορτουν. (Vinc.) Γ' 8].

κορνέλλα η, Καραβ. 492^{14}, 494^{22}, 498^{5}, 502^{19}, 504^{8}.

Το βενετ. choronella (Βλ. Kahane-Tietze, Lingua Franca σ. 175).

Σκοινί του παλάγκου (δηλ. συστήματος τροχαλιών των καραβιών για την ανύψωση διαφόρων αντικειμένων) (Για τη σημασ. βλ. Kahane-Tietze, ό.π. και Σεγδίτσα, Ναυτ. όροι 52, λ. *κολόνα*): *Κορνέλλες των καρναλίων και των σκοτίνων θέλει να έναι ήμισυ καταρτίου* αυτ. 492^{23}· *κορνέλλες των φρασκουνίων* αυτ. 500^{30}.

κόρνεον το.

Από το ιταλ. corno.

Κέρας, κόρνο: *εκρέμετον οπίσω-του πολύτιμον χρυσίον, κόρνεον μεγαλόφωνον, τό σύρνουν οι αφέντες* Παρασπ., Βάρν. C 433.

κορνιακτ-, βλ. *κονιορτ-*.

κορνιακτίζομαι, Θησ. Ζ' [79^{4}], Ζήνου, Βατραχ. 340.—Πβ. ά. *κονιορτούμαι*.

Από το ουσ. *κορνιακτός*. Λ. *κορνιαχτίζομαι* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 605) και μτχ. *κορνιακτισμένον* στο Meursius (λ. *κορνιακτός*).

α) Βάζω σκόνη ή στάχτη σε ένδειξη πένθους: *Ο Παλαμόνες φόρεμα μαύρο πολλά θλιμμένον απάνω-του εφόρεσε... Τα γένια-του και τα μαλλιά όλα κορνιακτισμένα* Θησ. ΙΑ' [30^{7}]· **β**) σκονίζομαι: *οπίσω εις τα κάπουλα είχεν βλαττίν πρασινορόδινον και εσκέπαζεν την σέλαν διά να μην κορνιακτίζεται* Διγ. Ἀνδρ. 347^{16}.

κορνιαρκτός ο, βλ. *κονιορτός*.

κορνιαχτός ο, βλ. *κονιορτός*.

κόρνον το.

Το ιταλ. corno.

Κέρατο: *έσωθεν, ως ο άρσην των περδίκων, έχει* (ενν. *ο ιέραξ*) *ήλους (?) όπισθεν κόρνον* Ιερακοσ. 344^{30}.

κορόνα η, Ιμπ. (Legr.) 4, 902, Κορων., Μπούας 150, 153, Πεντ. Λευιτ. XXI 12, Θρ. Κύπρ. Μ 236, Ερωφ. Ιντ. α' 92, Σταυριν. 532, Ευγέν. Πρόλ. 87· 949, Ζήν. Πρόλ. 36, Α' 216, Β' 251, Τζάνε, Κρ. πόλ. 578^{19}, κ.α.

Το λατ. corona ‹αρχ. ουσ. *κορώνη*. Η λ. στο Βλάχ. (λ. *κορώνα*) και σήμ.

1) Βασιλικό στέμμα: *το σκήπτρο ας πιάσει η χέρα-σου και την κορόνα ας βάλει· εσένα πρέπει η βασιλειά* Ζήν. Ε' 178. **2**) Στεφάνι: *Εγώ δεν έχω...* (παραλ. 1 στ.)...*κορόνες δαφνικές και καν μόνον λιβάνι* Θησ. Δ' [44^{3}]. **3**) Κύκλος: *οι άλλοι απάνω-κάτω, οι καβαλιέροι θε να πω, και μια κορόνα εκάμα κ' εστέκασιν ογιά να δου* Στάθ. (Martini) Γ' 19. **4**) Θυρεός: *Βάνει λουρίκιν έγλαμπρον, κορόναν κασσιδίου* Ιμπ. 105. **5**) Η κορυφαία, η πρώτη: *Χαίρε, κορόνα της κυριάς, στέμμα της παρθενιότης* Υμν. Παναγ. 1· (μεταφ.) κόσμημα: *την παρθενίαν φύλαττε όσον η δύναμίς-σου, ότι αυτή ευρίσκεται κορόνα της ψυχής-σου* Ιστ. Βλαχ. 1948. **6**) Είδος νομίσματος: *είναι πάσα μυριάς* (ενν. *ταλάντων*) *δώδεκα χιλιάδες και πάσα τάλαντον εξακόσιες κορόνες* Πηγά, Χρυσοπ. 113 (6). —Η λ. ως τοπων.: Τζάνε, Κρ. πόλ. 274^{13}.

κορονάτος ο.

Από το ουσ. *κορόνα* και την κατάλ. *-άτος*.

Είδος νομίσματος: *δίνει του μεγάλου αφεντός της Κωνσταντινουπόλεως 12.000 κορονάτους τον πάσα χρόνο* Μηλ., Οδοιπ. 642.

κόρος ο, Γλυκά, Στ. Β' 116, Προδρ. III 260, 312, Καλλίμ. 481, 591, 1803, Πουλολ. (Τσαβαρή) 116, Δούκ. 117^{7}, Μάρκ., Βουλχ. 344^{7}.

Το αρχ. ουσ. *κόρος*.

1) Χορτασμός: Καλλίμ. 548. **'Εκφρ.** *εις κόρον*: βλ. ά. *εις*, έκφρ. 17. **Φρ.** *κόρον κτώμαι ή λαμβάνω*=χορταίνω, ικανοποιούμαι: *η τύχη κόρον έλαβεν και το πικρόν αφήκεν* Καλλίμ. 2106· *Ουδέποτε κόρον εκτήσατο ο της ημετέρας σωτηρίας εχθρός και επίβουλος* Ιστ. πατρ. 181[1]. **2**) Βαρεμάρα: *εις μήκος φέρει την γραφήν, το μήκος έχει κόρον* Καλλίμ. 757.

κορούλα η, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 628 κριτ. υπ.

Από το ουσ. *κόρη* και την κατάλ. *-ούλα*. Η λ. και σήμ.

α) Κοπελίτσα: *νέα κορούλα, βρίσκεσαι ερωτοπλουμισμένη* Ριμ. κόρ. 672 κριτ. υπ.· **β**) η αγαπημένη: *κορούλα-μου, που σε φιλώ* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 496 κριτ. υπ.

κόρπος ο, βλ. *κόλπος*.

κορπώνω, βλ. *κολπώνω*.

κορρέντι το, βλ. *κουρρέντι*.

κορριέρης ο, βλ. *κουρριέρης*.

κόρσα η, βλ. *κούρσα*.

κορσαλέττο το, Στάθ. (Martini) Γ' 70, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 8.

Το ιταλ. corsaletto.

Θώρακας: *τούτο που φορώ κοράτσα δεν το κράζου, μα κορσαλέττο όμορφο και φίνο τ' ονομάζου* Κατζ. Δ' 338.

κορσεύω, βλ. *κουρσεύ(γ)ω*.

Κόρσος ο.

Το ιταλ. Corso.

Κορσικανός: *Ρομανιόλους έχομεν, Κόρσους διαλεγμένους και εκ του τόπου άξιους άνδρας μαρτυρουμένους* Κορων., Μπούας 74.

κόρτε η, Σουμμ., Ρεμπελ. 189.

Το ιταλ. corte. Η λ. στον Meursius (λ. *κόρτη*).

Η αυλή· το σύνολο των αυλικών ενός παλατιού: *τους ηγάπησεν ο ρήγας πολλά και τους ετίμα* (ενν. *τον Τε Δρώη και τον Τζεντεφρέ Τε Ντούρναη*) *και τους είχεν εις την κόρτε-του ωσάν οικειακούς-του* Δωρ. Μον. XLI· *εις ώρα εβγαίνει ο ρήγας με την κόρτε-του και θέλει προκλαμάρει* Ευγέν. 1033.

κορτεζάνος ο· *κ ο ρ τ ι ζ ά ν ο ς,* Τριβ., Ρε 307.

Το ιταλ. cortegiano ή cortigiano.

Αυλικός: *άρχισα και έκαμα φιλιά με όλους τους κορτεζάνους, τόσον με τους Ιταλικούς ωσάν με τους Πιζάνους* αυτ. 197.

κορτέσης ο, βλ. *κουρτέσης*.

κορτέσικα, επίρρ., βλ. *κουρτέσικα*.

κορτζέρια τα.

Από το μεσν. γαλλ. corsier (Βλ. Greim., Dictionn., λ. cors (II) και Dawkins [Μαχ. Β' σ. 250]).

Πολεμικά άλογα: *Ο ποιος ρε Πιερ είχεν σ' κορτζέρια εις τον στάβλον-του, τα ποια ήσαν του πατέρα-του του ρε Πιερ, κ' επήραν-τα οι Γενουβήσοι* Μαχ. 496 σημ. 7.

κορτιζάνος ο, βλ. *κορτεζάνος*.

κορτίνα η, Καλλίμ. 1938, 1947, 2206, 2409, Διήγ. Βελ. 499, Διγ. Ζ 1988· *κ ο υ ρ τ ί ν α,* Καλλίμ. 1878, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 488, Θησ. Ζ' [64[3]], Γεωργηλ., Θαν. 176, Απόκοπ. Επίλ. I 550, Πεντ. Έξ. XXVI 31, XXVII 21, XXX 6, XXXIX 34, XL 3, Λευιτ. IV 6, 17, XXIV 3, Αρ. IV 5, Διγ. Άνδρ. 358[12].

Το μεσν. λατ. cortina (Niermeyer, Med. Lat. Lex., λ. cortina 1). Λ. *κορτίνη* τον 6. αι. (L-S Suppl.). Τ. *κουρτούνα* σε έγγρ. του 16. αι. (Κατσουρ., ΕΜΑ 5, 1955, 86). Ο τ. *κουρτίνα* και σήμ.

1) Παραπέτασμα: *Τριγύρου γαρ εκρέμοντο κουρτίνες χρυσιωμένες* Ριμ. Βελ. 868· *κάμερες...και είχαν αυτές με κορτίνες χρυσές* Δωρ. Μον. (Βαλ.) 44. **2**) Μεσοπύργιο: *οκτώ τέντας επήδησεν και δεκοκτώ κορτίνας* Διγ. Ζ 1988. **3**) Περίπτερο: *προς τον κήπον όρισεν, εστήσαμεν κορτίναν* Καλλίμ. 2266.

κορτινίτσα η.

Από το ουσ. *κορτίνα* και την κατάλ. *-ίτσα*.

Μικρό παραπέτασμα (?): *κορτινίτσαν γύροθεν* (ενν. *του φρουντζάτου*) Καλλίμ. 1871·

κορυδαλλός ο· *α σ κ ο ρ δ α λ λ ό ς,* Πουλολ. (Τσαβαρή) ΑΖ 44 κριτ. υπ.· *α σ κ ο ρ δ ι α λ λ ό ς,* Πουλολ. (Τσαβαρή) ΑΖ 44, 58· *σ κ ο ρ δ α λ λ ό ς,* Προδρ. III 325j· *σ κ ο ρ δ ι α λ λ ό ς,* Πουλολ. (Τσαβαρή) ΑΖ 63, 91.

Το μτγν. ουσ. *κορυδαλλός* (L-S, λ. *κορυδός*). Ο τ. *ασκορδιαλλός* από το προθετ. α- (Βλ. Ανδρ., Λεξ.) και τον τ. *σκορδιαλλός*. Ο τ. *σκορδαλλός* από τη συνεκφ. *τους κορυδαλλούς* (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 412). Τ. *ασκορjαλλός* σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδιωμ. Κρ. Β') και τ. *σκορταλλός* στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 788). Η λ. και σήμ.

Κορυδαλλός: *έστεψαν* (ενν. *τα όρνεα*) *τον ασκορδιαλλόν αυθέντην* Πουλολ. (Τσαβαρή) ΑΖ 109· *ορμηθέντες* (ενν. *οι ιέρακες*) *προς θήραν βατράχους θηρεύουσιν, άλλοι δε κορυδαλλούς και χελιδόνας* Ιερακοσ. 346[9].

κόρυζα η, Ιερακοσ. 368[8], 417[8,14,19-20], 418[1,11,20,27], 419[11,12,19].

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ.

Αρρώστια των πουλιών (Βλ. και Μέγ., ΕΛΑ, 3/4, 1941/2, 192): *Η δε κατεχομένη κόρυζα, δι' ής γίνεται πάσα η όψις του ιέρακος κατασιελομένη ή βεβρεγμένη ομοίως ύδατι* αυτ. 418[28].

κορυζιάρης, επίθ.· *κ ο ρ υ ν τ ζ ά ρ η ς·* *κ ο ρ υ τ ζ ι ά ρ η ς,* Προδρ. III 356 χφφ. SA, κριτ. υπ.

Από το ουσ. *κόρυζα* και την κατάλ. *-ιάρης*. Για την κατάλ. του ουδ. *-(ι)άριν* βλ. Γεωργακά, Αφ. Άμ. 422. Για τους τ. πβ. λ. *κόριντζα* στο Somav.

Που πάσχει από κόρυζα: *ορνίθιν κορυντζάριν* αυτ. III 356 χφ. g, κριτ. υπ.

κορυφαίος, επίθ. και ουσ., Κώδ. Χρονογρ. 58[26].

Το αρχ. ουσ. *κορυφαίος*. Η λ. και σήμ.

1) Ο ψηλότερος: *είτα τα των εκείσε δένδρων κορυφαιότατα στεφανώσαντες κύκλω* Ιερακοσ. 342[20]. **2α)** Ο πρώτος, ο σημαντικότερος: *επ' ονόματι του κορυφαίου των αποστόλων Πέτρου* Δούκ. 155[5]· **β)** ο επί κεφαλής: *εις οίκους εν οις κατοικεί αυτός ο κορυφαίος, τουτέστιν ο επίσκοπος* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1044.

κορυφή η, Προδρ. III 404k, Καλλίμ. 2524, Διγ. Z 4457, Αχιλλ. O 108, Ιμπ. 392, Μαχ. 660[29], Πεντ. Γέν. VIII 5, Παλαμήδ., Βοηβ. 1050, Ιστ. Βλαχ. 1451, Λίμπον. Αφ. 393, κ.π.α.· *κ ο ρ φ ή,* Βέλθ. 161, Ch. pop. 409, Αχιλλ. L 914, Μαχ. 12[22], Ερωφ. Α' 572, Κατζ. Α' 348, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 456, Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 130, Ζήν. Γ' 253, Τζάνε, Κρ. πόλ. 486[3], κ.π.α.

Το αρχ. ουσ. *κορυφή*. Η λ. και σήμ.

1) Κορυφή, το ψηλότερο σημείο οποιουδήποτε πράγματος· άκρη: *δένδρον πολλά παράξενον. 'Ητον κλιτή η κορφή-του* Λόγ. παρηγ. L 519· *από τη ρίζα ώς την κορφή τ' αγκάθια γεμισμένο;* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 178· *εις τες κορφές των καταρτιών τον άγιο Μάρκο στένουν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 436[8]· *σκάλα στημένη εις την ηγή και η κορφή-του φτάνει στον ορανό* Πεντ. Γέν. XXVIII 12· (έκφρ.) **α)** *αγία, θεία κορυφή*=η κορυφή του όρους Σινά: *ανάμεσα γαρ της μονής και τούδε του λειμώνος κείται η θεία κορυφή* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1606· *ησφάλισαν τας θύρας του κινήσαι εις την αγίαν κορυφήν άνω και προσκυνήσαι* Παϊσ., Ιστ. Σινά 256· **β)** *κατά κορυφής*=κατακόρυφα: *μίαν τινά κατά κορυφής διόπτραν της καλύβης ποιησάμενοι* Ιερακοσ. 337[26]. **2)** Κεφάλι· το πάνω μέρος του κεφαλιού: *έχασε τα φουσσάτα... και εν υστέροις έχασε μαζί και την ψυχήν-του, ότι δεν είχε μυαλά ποσώς η κορυφή-του* Ιστ. Βλαχ. 204· *σε προσκυνώ και δέχομαι κλίνοντας την κορφή-μου* Ερωφ. Ιντ. δ' 94· *Χρουσό στεφάνιν έβαλες απάνω στην κορφή-μου* Ερωφ. Ε' 497· *από τα νύχια έως την κορυφήν ήτον αρματωμένος* Αχιλλ. N 138. **3)** Ύπατη, ανώτατη αρχή: *φέγγος, φωστήρ των χριστιανών και κορυφή της Ρώμης* Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 540· *χριστιανών ο βασιλεύς, η κορυφή και ρίζα και του σταυρού ο ευρετής, ο μέγας Κωνσταντίνος* Παρασπ., Βάρν. C 19· *Εσύ κορφή της βασιλειάς βρίσκεσαι* Ζήν. Α' 243. **4)** Ο αξιολογότερος, ο σημαντικότερος: *Τον δυνατόν, των νέων την κορυφήν..., τάφος τον εκατέλυσεν!* Διγ. 'Ανδρ. 411[15]· *«λαμπρά σοφών η κορυφή, δόξα των Αθηναίων...»* Λίμπον. Επίλ. 37. —Η λ. στο αρσ. στον πληθ. *(Κορυφοί οι)*=η Κέρκυρα: 'Εκθ. χρον. 80[15].

κορυφολογώ.

Από το ουσ. *κορυφή* και το *-λογώ*. Τ. *κορφολογώ* στο Somav. και σήμ.

Συλλέγω· (εδώ μεταφ.) επιλέγω: *Τούτον και ημείς τον λόγον διά να τον καταλάβομεν καλά, θέλομεν τον εξετάσει...και θέλομεν κορυφολογήσει ό,τι μας θέλει είσται επιτήδειον* Πηγά, Χρυσοπ. 127 (4).

κορφαράκι το.

Από το ουσ. *κόρφος* και την κατάλ. *-αράκι*.

Μικρός κόλπος: *'Ητον η θάλασσα σιμά κ' έκαμνεν κορφαράκι* Ιμπ. (Legr.) 595.

Κορφιάτης ο.

Από το τοπων. *Κορφοί* και την κατάλ. *-ιάτης*. Λ. *Κορφιώτης* στο Βλάχ. και το Somav.

Κάτοικος της Κέρκυρας: *Ελάτε, οι Ζακυθινοί, Κορφιάτες κι' Απαξώτες* Τζάνε, Κρ. πόλ. 497[23].

κορφιατικός, επίθ.

Από το εθν. *Κορφιάτης* και την κατάλ. *-ικός*.

Που ανήκει στην Κέρκυρα: *εμβάς εις έν των κορφιατικών καραβοπούλων ο δεσπότης... διέβη εις τον Αγκώνα* Σφρ., Χρον. μ. 124[29-30].

κορφολογώ, βλ. *κορυφολογώ*.

κορφόπουλον το, Πορτολ. Α 4[4], 11[3], 46[6], 67[14], 179[8-9], 337[31].

Από το ουσ. *κόρφος* και την κατάλ. *-πουλον*.

Μικρός κόλπος: *ευρίσκεις κορφόπουλον και λέγουν-το Πάνερμον* αυτ. 27[4]· *μέσα έχει κορφόπουλον και υπάν τα κάτεργα* αυτ. 36[5].

κορφόπουλος ο.

Από το ουσ. *κόρφος* και την κατάλ. *-πουλος*.

Μικρός κόλπος: *έναι* (ενν. *η Σάμοσα*) *κορφόπουλος και πόρτο και έχει και καλό 'ράξιμο* Πορτολ. Α 207[25].

κορφός· *κορφόν*, Πιστ. βοσκ. II 4, 39, εσφαλμ. γρ. αντί *κουρφόν*· διόρθ. Κριαρ., B-NJ 19, 1966, 279.

Κορωναίος ο· *Κ ο υ ρ ο υ ν α ί ο ς,* Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 311 (έκδ. *κούρον νέον*· διορθώσ.· βλ. και *κούρος*).

Από το ουσ. *Κορώνη* και την κατάλ. *-αίος*. Ο τ. πιθ. με παρετυμολογική επίδρ. του ουσ. *κουρούνα* (<*κορώνη*). Τ. *κορωνιός* και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β', λ. *κορωναιός*· βλ. και Χαραλαμπάκη, Μνήμη Κουρμούλη, σ. ανατ. 13).

Που κατάγεται από την Κορώνη (εδώ πιθ. προκ. για απερίσκεπτους γλεντοκόπους): *τούτοι οι νέοι μάλλον έναι και Κορωναίοι και άλλον πάντα δεν γυρεύουν μόνον διά να χορεύουν εις τα σπίτια και παλάτια* Συναξ. γυν. 615. — Η λ. και ως επών. *(Τζάνε Κορωναίος)*.

κορώνη η, βλ. *κουρούνα*.

κοσέρβα η, βλ. *κονσέρβα*.

κοσκινάς ο, Προδρ. IV 140f.

Από το ουσ. *κόσκινον* και την κατάλ. *-άς*. Η λ. στο Somav. και σήμ.

Αυτός που κατασκευάζει ή πουλάει κόσκινα: *Γείτοναν έχω κοσκινάν* αυτ. IV 130.

κοσκινηδόν, επίρρ., Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 99[62].

Το μτγν. επίρρ. *κοσκινηδόν*.

Σαν κόσκινο: *το στέγος αυτού καταβαλόντες από κάτωθεν έως άνω κοσκινηδόν κατετρύπησαν* Δούκ. 149[20]· *Η καθ' ημάς οικουμένη...σείεται κοσκινηδόν* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. (Γριτσόπ.) 11[37].

κοσκινίζω, Προδρ. II H 26d, Ιερακοσ. 423[18], 473[28], Ορνεοσ. αγρ. 538[13], 572[29], Πανώρ. Β' 94, Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 90[43].

Το μτγν. *κοσκινίζω*. Η λ. και σήμ.

Καθαρίζω περνώντας από κόσκινο: *Ταύτα βάλλε εν υγδίω...και κοπάνιζε και κοσκίνιζε και σήθε λεπτοτάτω κοσκίνω* Ιερακοσ. 383[12].

κοσκινόγυρος, επίθ.

Από τα ουσ. *κόσκινον* και *γύρος*. Η λ. σε σχόλ. (L-S).

Που έχει την περιφέρεια του κόσκινου: *κοσκινόγυρον πουττί* Σπανός (Eideneier) B 187.

κόσκινο(ν) το, Προδρ. II H 52, Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 90[43], Πεντ. 'Εξ. XXVII 4, XXXV 16, XXXVIII 30.

Το αρχ. ουσ. *κόσκινον*. Η λ. και σήμ.

Κόσκινο: *Ταύτα πάντα τρίψας σήσον αυτά μετά κοσκίνου πυκνού* Ιερακοσ. 403[4]· *έκαμεν του θεσιαστηριού κόσκινο κάμωμα διχτυό χαρκό* Πεντ. 'Εξ. XXXVIII 4.

κόσμημα το.

Το αρχ. ουσ. *κόσμημα*. Η λ. και σήμ.

Στολίδι: *Τέκνα, ψυχής-μου κόσμημα* Καλλίμ. 45.

κόσμησις η, Διγ. Ζ 2790, 3804.

Το αρχ. ουσ. *κόσμησις*.

Στολισμός: *να σε αλλάξει ρωμαΐκόν δεσποινικόν ιμάτιν και πάσαν άλλην κόσμησιν αρμόζουσαν αυγούσταις* Επιθαλ. Ανδρ. Β' 550· *τα παγώνια αγάλλοντο τη των πτερών κοσμήσει* Διγ. Α 2862.

κοσμήτης ο, Λόγ. παρηγ. Ο 433, 534, Προδρ. I 79, Καλλίμ. 319.

Από το *κοσμώ*. Η λ. στο Lampe, Lex. (λ. *κοσμητής*) και στο Du Cange (λ. *κοσμίτης*).

Υπέρθυρο· (γενικά) γείσο: *όταν έμπεις, πρόσεξον απάνω εις τον κοσμήτην της πόρτας...αν ιδείς πινακίδιν* Λιβ. Esc. 220· *παραθύρια χρυσά με αργυρούς κοσμήτας* Βυζ. Ιλιάδ. 53.

κοσμιατικόν το· *κοσμιατικού,* Ψευδο-Σφρ. 540[26], εσφαλμ. γρ. αντί *κορμιατικού* (Βλ. ά. *κορμιατικόν*).

κοσμίδι(ν) το, Λόγ. παρηγ. L 423, Ταμυρλ. 21.

Από το ουσ. *κόσμος* και την κατάλ. *-ίδι(ν)*. Λ. *κοσμίδιον* τον 7. αι. (Lampe, Lex.)· βλ. και L-S, λ. *κοσμίδιον*.

Υπέρθυρο, πρέκι της πόρτας: *η πόρτα... απάνω εις το κοσμίδιν-της είχεν ιστορισμένον δένδρον πολλά παράξενον* Λόγ. παρηγ. L 518. — Η λ. ως τοπων.: Θρ. Κων/π. διάλ. 87.

κοσμίζω, (I).

Από τον αόρ. του *κοσμώ*. Η λ. τον 5. αι. (Lampe, Lex.) και στον Ησύχ.

Ευπρεπίζω, στολίζω: *κόσμον πολύν κοσμίζουσιν, στράταν πολλήν λαμπρύνουν* Λιβ. Sc. 3165.

κοσμίζω, (II).

Από το ουσ. *κόσμος* και την κατάλ. *-ίζω*.

(Προκ. για ιερωμένο) αποσχηματίζομαι: *Περί μοναχού και μοναχής...αν...πορνεύσουν ή κοσμίσει και ρίξει τα ράσα* Βακτ. αρχιερ. 167.

κοσμικός, επίθ., Προδρ. II G 75, Ασσίζ. 108[5], 280[26], Ερμον. Ξ 75, Χρον. Μορ. Η 2698, Απολλών. (Wagn.) 414, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2306, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 52, Φυσιολ. 342[8], Μαχ. 364[8], Γεωργηλ., Θαν. 520, Δεφ., Λόγ. 286, Ιστ. Βλαχ. 1902, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [1233], Λίμπον. 171.

Η λ. στον Αριστ. και σήμ.

α) Που ανήκει στον κόσμο, στο σύμπαν: *συγκλονήσας πάντα κακώς στοιχεία κοσμικά τη μαγική δυνάμει εμάνθανε τα μέλλοντα* Βίος Αλ. 519· **β**) λαϊκός, πολιτικός (ως αντίθ. του εκκλησιαστικός, μοναχικός): *των κοσμικών-μου φορεμάτων διαλυθέντων ερασοφορήσαμεν* Ψευδο-Σφρ. 568[35]· *Περί κρίσεως κληρικών και μοναχών, ότι δεν κρίνονται εις κοσμικά κριτήρια* Βακτ. αρχιερ. 157· **γ**) εγκόσμιος, επίγειος (ως αντίθ. του μεταθανάτιος): *αυτός* (ενν. *ο πάπας*) *ως ρήγας κοσμικός πολέμων έστ' αιτία* Κορων., Μπούας 70· *την κοσμικήν ζωήν... ...θάνατον τήνε κράζω* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 39· **δ**) βιοτικός, υλικός: *εις φροντίδες κοσμικές φθείρομεν τον καιρόν-μας* Πένθ. θαν. (Knös) S f. 12r· *ευεργετά και κοσμικά, πνευματικά χαρίζει* Σπαν. Ο 161· **ε**) (προκ. για ιερέα λαϊκό σε αντίθ. με τον ιερέα μοναχό): *προεβλήθη πατριάρχης ο...ιερεύς...Ιωάννης, κοσμικός* Byz. Kleinchron. Α' 80[28].

Ως ουσ.=λαϊκός (ως αντίθ. του ιερωμένος): *δεν έρχεται ούτε καλόγηρος ούτε κοσμικός* Παρθεν., Γράμμ. 228.

Ο πληθ. του ουδ. ως ουσ.=τα εγκόσμια, η επίγεια ζωή, τα υλικά αγαθά: *τα ψυχικά να συντηράς, τα κοσμικά ν' αφήσεις* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 254.

κόσμιον το, Διγ. (Trapp) Gr. 1668, Ερμον. Ψ 54, Βίος Αλ. 4119, Απολλών. 391, 403.

Το μτγν. ουσ. *κόσμιον*.

Κόσμημα: *ατιμήτοις γουν κοσμίοις στολισθέντες γαρ εξήλθον* Ερμον. Φ 226.

κοσμοαναγυρεύω, Λόγ. παρηγ. Ο 81, 283, Λιβ. P 2327, Λιβ. Sc. 1473, Λιβ. Esc. 3489, Λιβ. N 2268, 2312· *κοσμαναγυρεύω· κοσμοαναγυρεύγω,* Λιβ. Esc. 73, 2576.

Από το ουσ. *κόσμος* και το *αναγυρεύω*.

Α' (Μτβ.) γυρεύω κάπ. παντού (σ' όλο τον κόσμο): *είπε-με: «Ζει και αναψυχεί και αναψηλαφά-σε και κοσμοαναγυρεύει-σε και κλαίει την ξένωσίν-σου»* Λιβ. Sc. 2304. **Β'** (Αμτβ.) γυρίζω τον κόσμο· γυρίζω τον κόσμο ψάχνοντας, περιπλανιέμαι: *χρόνον ακέραιον περιπατώ και κοσμοαναγυρεύω και ζω από το γεράκιν-μου και θρέφομαι και από το σκυλίν-μου* Λιβ. (Lamb.) N 94· *εγώ δ' εκ την πατρίδα-μου και εκ τα γονικά-μου εβγαίνω να περιπατώ, να κοσμαναγυρεύω, να εύρω το Κάστρον τ' Αργυρούν συν τη καλή Ροδάμνη* Λιβ. P 465.

κοσμογέννησις η, Χούμνου, Κοσμογ. 7.

Από τα ουσ. *κόσμος* και *γέννησις*.

Δημιουργία του κόσμου: *όλα τά 'γραψεν Θεού τα μεγαλεία διά την κοσμογέννησιν και θείαν ομιλίαν* αυτ. 420.

κοσμογραφία η.

Το αρχ. ουσ. *κοσμογραφία*. Η λ. και σήμ.

Ιστορία του κόσμου: *πρέπει, Χάνδακα,... ...στεφάνι να σου πλέξω για τον λαμπρόν-σου μητροπολίτην* (παραλ. 1 στ.) *για ν' ακουστεί εδώ κ' εκεί κ' εις την κοσμογραφίαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 589^{13}.

κοσμογυρεύω, Λιβ. Sc. 1427, 2965, Λιβ. Esc. 546, 710, 4137, Λιβ. Ν 2469· *κ ο σ μ ο γ υ ρ ε ύ γ ω.*

Από το ουσ. *κόσμος* και το *γυρεύω.*

Α' (Μτβ.) αναζητώ, ψάχνω κάπ. σ' όλο τον κόσμο: *επεριπάτουν μοναχός και [εκοσμογύρευά-σε]* Λιβ. Ν 3562. **Β'** (Αμτβ.) γυρίζω εδώ κ' εκεί, γυρίζω τον κόσμο, περιπλανιέμαι: *εβγαίνω να περιπατώ και να κοσμογυρεύγω, να εύρω το Κάστρον το Αργυρόν και την καλήν Ροδάμνην* Λιβ. Esc. 719.

κοσμοκατάρατος, επιθ.

Από το ουσ. *κόσμος* και το ρηματ. επιθ. *κατάρατος.*

Που αξίζει την κατάρα όλου του κόσμου: *άθλιε, κοσμοκατάρατε* Πουλολ. (Τσαβαρή) 385.

κοσμοκρατητής ο.

Από τον αόρ. του *κοσμοκρατώ* και την κατάλ. *-τής.*

Κυρίαρχος, εξουσιαστής του κόσμου: *Γιατί από το λαμπρό θρονί σήμερον καταβαίνεις, ήλιε κοσμοκρατητή...;* Χίκα, Επίγρ. 8.

κοσμοκρατορία η.

Από το ουσ. *κοσμοκράτωρ* και την κατάλ. *-ία.* Η λ. τον 9. αι. (Sophocl.) και σήμ.

Κυριαρχία του κόσμου, παντοδυναμία: *Ρωμαίοι ευγενικοί,... ...πού είν' η αυθεντιάσας, η κοσμοκρατορία-σας και η μεγάλη δόξα;* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 75.

κοσμοκρατώ.

Από το ουσ. *κόσμος* και το *κρατώ.*

Γίνομαι κυρίαρχος, άρχοντας: *να διαδεχθείς εις την χώρα-του και να κοσμοκρατήσεις* Λιβ. (Lamb.) Ν 337.

κοσμοκράτωρ ο, Διγ. Ζ 1282, Βίος Αλ. 5414, Λιβ. (Lamb.) Ν 482, Νεκρ. βασιλ. 56, Αλεξ. 2819, Διγ. Άνδρ. 341^{35}.

Το μτγν. ουσ. *κοσμοκράτωρ.* Η λ. και σε επιγρ. (L-S). Τ. *κοσμοκράτορας* και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ. και Andr., Lex.).

α) Κυρίαρχος του κόσμου: *Εγώ δέ, κοσμοκράτορ-μου, τας τρεις κολάσεις ταύτας ενταύθα τας κολάζομαι και προ της τελευτής-μου* Προδρ. IV 149· **β**) απόλυτος κυρίαρχος, δεσπότης: *Λίβιστρε, δέσποτα, γης τοπάρχης και κοσμοκράτωρ γης εμής* Λιβ. Esc. 586.

κοσμοπαινεμένος, μτχ. επιθ.

Από το ουσ. *κόσμος* και τη μτχ. παρκ. του *επαινώ.*

Παινεμένος απ' όλο τον κόσμο, ξακουστός: *ο Μιχαήλ ο θαυμαστός, ο κοσμοπαινεμένος* Σταυριν. 922.

κοσμοπαραμυθία η.

Από τα ουσ. *κόσμος* και *παραμυθία.*

Παρηγοριά στη ζωή: *κόρη,... μίαν μόνην σε είχαμεν κοσμοπαραμυθίαν* Διγ. Ζ 437.

κοσμοπεριπατώ.

Από το ουσ. *κόσμος* και το *περιπατώ.*

Γυρίζω τον κόσμο, περιπλανιέμαι: *εξέβη από την χώραν-του και κοσμοεπεριεπάτει* Λιβ. Sc. 2005· *εξέβην από λύπης-μου και κοσμοεπεριεπάτουν* Λιβ. Esc. 10.

κοσμοποιία η.

Η λ. στον Αριστ.

Το φτιάξιμο του κόσμου· η δημιουργία των ανθρώπων: *Διακόσιους χρόνους έκαμεν της Εύας να σιμώσει κ' ήλθε ορισμός από Θεού σ' αυτήν διά ν' απλώσει· διατί 'τον χρειαζόμενον προς την κοσμοποιίαν* Χούμνου, Κοσμογ. 285.

κόσμος ο, Καλλίμ. 824, Ασσίζ. 29^{5}, Διγ. (Trapp) Gr. 2656, 3368, Διγ. Ζ 4222, Ερμον. Ω 271, Χρον. Μορ. Η 3723, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 437, Φλώρ. 867, Ερωτοπ. 85, Απολλών. 428, Λιβ. Sc. 371, Λιβ. Esc. 3175, Αχιλλ. Ο 5, Ιμπ. 15, 253, Χρον. Τόκκων 2090, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 883, Μαχ. 14^{24}, Απόκοπ.^{2} 135, Πεντ. Δευτ. XXXIII 27, Αχέλ. 934, Αιτωλ., Μύθ. 123^{6}, Κυπρ. ερωτ. 133^{16}, Πανώρ. Α' 196, Β' 485, Ερωφ. Α' 21, Ιντ. γ' 22, Ιστ. Βλαχ. 52, Διγ. Άνδρ. 335^{31}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1244, Στάθ. (Martini) Γ' 219, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. β' 85, Ζήν. Α' 228, Τζάνε, Κρ. πόλ. 431^{5}, κ.π.α.

Το αρχ. ουσ. *κόσμος.* Η λ. και σήμ.

1) Κόσμημα, στολίδι: Καλλίμ. 422, Ανακάλ. 109. **2α**) Πλάση, σύμπαν: *ο ουρανός, η ανατολή και η δύσις, στοιχεία και τα τέσσερα του κόσμου οπού 'χει η κτίσις* Λίμπον. 2· *μά τον Χριστόν, τον βασιλιά του κόσμου* Ch. pop. 26· *πράγμα να ένι τίποτες εις τον άπασαν κόσμον όπου να το ορέγεσαι, να το αποπληρώσω* Πόλ. Τρωάδ. 216· **β**) γη, χώρα, τόπος: *ουκ είσαι χώρας βασιλεύς, πιστεύω δήμιος είσαι. Τούτον τον κόσμον, τόν κρατείς, πιστεύεις κρατείν-τον θέλεις; δυνάστης είσαι αποτουνύν, ουκ είσαι αυθέντης χώρας* Λιβ. Ρ 2262· *όλον τον κόσμον έτρεχα, τον ήλιον (ε)κακοπάθουν* (παραλ. 1 στ.), *κόρην ωραίαν, εύμορφον εγύρευα να λάχω* Λιβ. Ρ 2572· *αλλ' επεί...και το κορίτσι-σου εστήσαμεν λαβείν εις γυναίκα-μας, τον τόπον τούτον δος ημίν. Συ δέ και το κορίτσι-σου έλθετε μεθ' ημών και θέλομεν σας δώσειν έτερον κόσμον εις το να έχετε να ζείτε* Σφρ., Χρον. μ. 118^{7}. **3**) Οικουμένη, γη: *καλόν γαμβρόν επήρες, εις κόσμον αν εγύρευες, κάλλιον ουκ ευρίσκεις* Διγ. Ζ 2058· *επεριμαζώχθησαν του κόσμου οι ανδρειωμένοι* Ιμπ. 337· *τον κόσμον να γυρίσω να μάθω πώς εγένετον οδιά την Μαργαρώνα* Ιμπ. 821· *τ' όνομά-σου βρίσκεται στον κόσμο ξαπλωμένο* Ερωφ. Δ' 682. **4α**) Ανθρωπότητα, άνθρωποι: *ογιά τα παρακάλια της Θεοτόκου στέκει ο κόσμος ώς την σήμερον* Αποκ. Θεοτ. ΙΙ 147· *έπαινον αιώνιον στον κόσμον για ν' αφήσουν* Κορων., Μπούας 70· *οι σαΐτες-μου ποτέ δε θανατώνου, μάλλιος γλυκιά...πληγώνου για νά 'ναι αγάπη πάντοτες κι' ο κόσμος να πληθαίνει* Πανώρ. Ε' 35· *ωσάν του ήλθεν το κοινό του κόσμου ν' αποθάνει* Χρον. Μορ. Η 1225· *την μαϊμού, το μίμηστρον, το παίγνιον του κόσμου* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 37· **β**) κοινωνία, πλήθος (ατόμων): *απόθανε ο σουλτάν Μεχεμέτης και εβγήκε ο λόγος εις τον κόσμο* Χρον. σουλτ. προσθ. 2· *αυτά τον έχοντα ποιούν επαινετόν εις κόσμον* Σπαν. V 142· *ο κόσμος γαρ ο δολερός, ο δόλ‹ι›ος μετά δόλου* Περί ξεν. Α 424· *έλα γοργόν, κοράσιον, μη μας νοήσει ο κόσμος* Διγ. (Trapp) Esc. 880· **γ**) πλήθος, άνθρωποι: *εσκοτώθησαν Τούρκοι πολλοί*

και έφυγον ο κόσμος Πανάρ. 64^{14}· *έδραμε πολύς λαός, κόσμος πολύς να ιδούσι* Λίμπον. 251· *Πόσον εις κόσμον χρήζομεν σ' εχθρούς-μας να φανούμεν* Κορων., Μπούας 125· *είτα υπήρχε ταραχή ουκ ολίγη μέσον αυτών και του κόσμου* Byz. Kleinchron. Α' 82^{35}. **5α**) Ζωή· η επίγεια, εφήμερη ζωή: *του κόσμου γαρ την ηδονήν ηθέλαν κι' αγαπούσαν* Χρον. Μορ. Η 3171· *να απέλθει εις τον παράδεισον και να διαβεί εκ τον κόσμον* Χρον. Μορ. Η 7760· *τότε πέθανεν και αυτός μετά καν έξι χρόνους.* *Είδες του κόσμου τα καλά πώς τα κερδαίνει ο Χάρος* Αχιλλ. L 1340· *τα τερπνά του πλάνου κόσμου τούτου* Διγ. (Trapp) Esc. 1684· **β**) ο «πάνω κόσμος», οι ζωντανοί: *από τον κόσμον έρχεσαι, των ζωντανών την χώραν!* Απόκοπ.^{2} 85· *Κυρ-ήλιε, τι μας έποικες κ' εκακοδίκησές-μας ;* *Κι' απετουνύν ου πρέπει-μας να είμεσθε εις τον κόσμον* Διγ. (Trapp) Esc. 90· **γ**) η ζωή μέσα στην κοινωνία (σ' αντίθεση με τη μοναστική ζωή): *φρόνιμος ο μη ποθών τον κόσμον,* *αλλά δουλεύει τω Θεώ και της ψυχής φροντίζει* Σπαν. U 13.

Η γεν. της λ. ως επίρρ.=υπερβολικά, τεράστια: *Εκεί να είδες ταραχήν, του κόσμου εξηρημένη* Αχιλλ. Ο 184· *Ανδρόγυννον ερωτικόν, του κόσμου ηγαπημένον* Ιμπ. 39. **Φρ. 1**) *Ο απάνω κόσμος*=η ζωή: *το πράγμα οπού έκαμες εσύ τώρα, κανείς εις τον απάνω* **Εκ**-*κόσμον δεν το έκαμε* Διγ. 'Ανδρ. 316^{22}. **2**) *ο άλλος κόσμος*=η άλλη, μεταθανάτια ζωή: *στον άλλον κόσμον κρίνουνται, το κρίμαν-των δουλεύουν* Ριμ. θαν. 54. **3**) *Του κόσμου*= κάθε είδος, κάθε λογής: *μετά βουκίνων και χαράς, του κόσμου τα παιχνίδια* Αχιλλ. Ο 610· *Η Μπρούγα έναι καργαδούρος των καραβίων· φορτώνουν πάσα κόσμου καράβι* Πορτολ. Α 332^{1}.

κοσμοσωτήριος, επίθ.

Από το ουσ. *κόσμος* και το επίθ. *σωτήριος*. Η λ. στο Lampe, Lex. και σήμ.

Που προσφέρει σωτηρία: *προς το κοσμοσωτήριον προσέδραμον λιμένα* Προδρ. IV 1i χφφ. CSA, κριτ. υπ.

κοσμοτρόφος, επίθ., Βίος Αλ. 1518, 3085.

Από το ουσ. *κόσμος* και το *τρέφω*. Η λ. και σήμ.

Που παράγει προϊόντα διατροφής: *κατήρχε* (ενν. *ο Νεκταναβώ*) *γης της θαυμαστής* (ενν. *της Αιγύπτου*), *καλλίστης κοσμοτρόφου* αυτ. 44.

κοσμοψηλαφώ.

Από το ουσ. *κόσμος* και το *ψηλαφώ*.

Γυρίζω τον κόσμο ψάχνοντας: *'Ηλθεν εις τέτοιαν μέριμνα να κοσμοψηλαφήσει* *μη να πετύχει πούποτες της Δυστυχίας το κάστρον* Λόγ. παρηγ. L 32.

κοσμώ, Διγ. (Trapp) Gr. 1777, 3184, Φλώρ. 195, Λίβ. Sc. 3169, Λίβ. Esc. 619, Λίβ. (Lamb.) Ν 506, Ανακάλ. 98, Ριμ. Βελ. 862, 870, Απόκοπ.^{2} 310, Διήγ. Αγ. Σοφ. 153^{34}, Ιστ. πολιτ. 4^{11}, Διγ. 'Ανδρ. 399^{12-3}, Ζήν. Πρόλ. 102, Διγ. Ο 204, 1998.

Το αρχ. *κοσμέω*.

I Ενεργ. **1**) Βάζω σε τάξη: *δέσποτα Θεέ,...* (παραλ. 1 στ.) *...πάντα τα ορώμενα τω λόγω-σου κοσμήσας* Διγ. (Trapp) Gr. 3522. **2**) Στολίζω, εξωραΐζω: *Τον όροφον εκόσμησεν εκ λίθων και μαργάρων* Διγ. Ζ 3855· *Αυτός λοιπόν εκόσμησε ο Μέγας Κωνσταντίνος* *την Πόλην την εξάκουστην* Ανακάλ. 95. **II** (Μέσ.) διακρίνομαι (από κ.)· είμαι έξοχος, θαυμαστός: *ην γαρ τω τότε φοβερός ανήρ...* (παραλ. 2 στ.),*...αρετή πολεμική και τάξει κοσμημένος* Ριμ. Βελ. 22· *ανήρ δραστήριος...έργω και λόγω κοσμούμενος* Ηπειρ. 221^{15}.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ.=καταστόλιστος: *σαγίτες χρυσοπτέρυγες, σπαθία κοσμημένα* Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 81.

κόσσυβας ο, βλ. *κόσσυφας*.

κόσσυφας ο, Πουλολ. (Τσαβαρή) 44 ΑΖ· *κ ό σ σ υ β α ς*, Λεξ. Μακεδ. 32.

Το αρχ. ουσ. *κόσσυφος*. Η λ. και σήμ. στον τ. *κότσυφας*.

Κότσυφας: *Σπουργίτης και ο κόσσυφας εκάθουνταν κοντά-του,* *ανάγκαζαν τον σκορδιαλλόν διά να φιλονικήσει* Πουλολ. (Τσαβαρή) 62 ΑΖ.

κόσσυφος ο· *κ ό τ σ υ φ ο ς*, Πουλολ. (Τσαβαρή) 505.

Το αρχ. ουσ. *κόσσυφος*. Ο τ. και η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ.).

Κότσυφας: *λέγει* (ενν. *η φυλακή*): *«Αυτού θέλεις ; ουδ' οίδα, ουδέ γνωρίζω·* *έσω σε έχω, κόσσυφε, δωρεάν και σπαρταρίζεις»* Γλυκά, Στ. 245.

κόστα η, Πορτολ. Α 218^{12}, 221^{14}, 326^{17}, 328^{9}, 329^{31}, 344^{13}, Β 22^{7}, 23^{21}.

Το ιταλ. costa. Η λ. και σήμ. ως ναυτ. (Kahane-Tietze, Lingua Franca 196-7).

Ακτή, παραλία: *εις όλην την κόστα έχει καλό ράξιμο* αυτ. Α 229^{13}· *Αν εσηκωθείς από το Τούνεσι διά να υπάς ‹σ›την μερέαν του γρέγου, αλαργάριζε την κόστα, ότι έχει μίαν λέγκα κακή* αυτ. Α 182^{13}. **Φρ.** *έρχομαι (την) κόσταν κόσταν*=πλέω κατά μήκος της ακτής (Πβ. και Σεγδίτσα, Ναυτ. όροι 55, λ. *κόστα-κόστα*): *έρχου κόσταν κόστα το γκαβονάρι και 'ράσσου* αυτ. Β 23^{2}· *έρχεσαι την κόσταν κόσταν και ευρίσκεις έναν πύργον* αυτ. Β 23^{10}.

'κοστάδος, επίθ.

Από τη μτχ. acostado του βενετ. acostar.

Κοντινός, γειτονικός· φρ. *πάω 'κοστάδος*=πλέω κοντά στην ακτή: *αν θες να πας εις τα Γαρδέλια και να πας 'κοστάδος, κοντά εις τον κάβο έναι μία ξέρα,...αλαργάριζε μίλι ένα* Πορτολ. Α 129^{19}.

'κοσταρίζω, Γεωργηλ., Θαν. 222, Πορτολ. Α 8^{2}, 15^{10}, 35^{16}, 37^{9-10}, 121^{6}, Β 40^{32}, 53^{27}.

Από τον αόρ. του *'κοστάρω*.

Α' (Αμτβ.) προσεγγίζω την ακτή, παραπλέω: *πιάνεις τα πλωρήσια όπου θέλεις και 'κοστάριζε, ότι ο λιμιώνας έναι καλός* Πορτολ. Α 8^{7}· *άφηνε τον Αποκόρωνα ζερβά-σου και 'κοστάριζε προς το ακρωτήριν της Μελέχας* Πορτολ. Α 69^{13}. **Β'** (Μτβ.) πλησιάζω, πλευρίζω: *μα συ* (έκδ. ς· διορθώσ.) (ενν. *Χάρε*) *όλους βλέπω και θωρώ πως με τους 'κοσταρίζεις* *και μπαίνεις κ' εις τα σπίτια-των* Γεωργηλ., Θαν. (Wagn.) 208· *'κοστάριζε την Μήλον κοντά εις την γην· μηδέν φοβάσαι* Πορτολ. Α 96^{10}.

Η μτχ. παθητ. παρκ. ως επίθ.=κοντινός: *Μέσα την Κάρπαθον και την Κάσον έχει ξέρην...και έναι πλέα 'κοσταρισμένη εις την Κάσον* Πορτολ. Α 83^{4-5}· *ωσάν 'κοστάρεις, θωρείς πύργον εις την μέσην και έναι πλέον 'κοσταρισμένος εις το βουνόπουλον του μεσημερίου* Πορτολ. Α 132^{5}.

'κοστάρω, Πορτολ. Α 34^{8}, 130^{10}, 137^{2}, 340^{29-30}, 352^{6}, Β 52^{13}, κ.α.

Από το ιταλ. accostare. Η λ. και σήμ. ως ναυτ. (Σεγδίτσα, Ναυτ. όροι 55, λ. *κοστάρω*) και ιδιωμ. (Kahane, Sprache 583-4· πβ. και Λωρεντζ., Αθ. 16, 1904, 208).

Α' Αμτβ. **α**) Πλησιάζω: *μηδέν 'κοστάρεις πλέο εις την γην, αν έναι νύκτα* αυτ. Α

235^{15}· **β**) προσεγγίζω την ακτή, παραπλέω: *μηδέν 'κοστάρεις, ότι έναι ξέρα* αυτ. Α 6^{3}. **Β′** (Μτβ.) πλησιάζω, προσεγγίζω: *αν λάχει και θέλεις να υπάς έως κάτω, μηδέν 'κοστάρεις την ξέρην οπού έναι δεξιά-σου* αυτ. Α 134^{7}· *την Αρβανίαν μηδέν την 'κοστάρεις πολλά, ότι είναι νερά πτενά* αυτ. Α 47^{12}· *άφηνε το νησί ζερβά-σου και να 'κοστάρεις το καστέλλι και την πρώτην ξέρα να την αφήσεις δεξιά-σου* αυτ. Α 182^{6}.

κοστίζω, Μηλ., Οδοιπ. 642, Σεβήρ.-Μανολ., Επιστ. 172, Σεβήρ., Διαθ. 192, Ιστ. Βλαχ. 952, Συναδ., Χρον. 61· *κ ο υ σ τ ί ζ ω,* Χρον. Μορ. Η 1657, Σεβήρ., Σημειώμ. 50α, 53ε, 87, 95.

Από το ιταλ. costare. Ο τ. *κουστίζω* και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ′). Η λ. στο Somav. και σήμ.

Στοιχίζω· αξίζω: *το διάστημα ένι πολύ εδώθεν στην Συρίαν, οι έξοδες, τα πλευτικά πολύ θέλουν κουστίσει* Χρον. Μορ. Η 601· *γράψε-μου τι κοστίζουνε τα σόλδιά-τους να σου τα πέψω* Μανολ., Επιστ. 173.

κόστος ο, Ιερακοσ. $383^{9,25}$, 388^{23}, 389^{3}, 422^{18}, Ορνεοσ. αγρ. 572^{5} (αιτ. *κοστόν*).

Η λ. στο Θεόφραστο και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Φραγκάκι, Ορολογ. φυτ. 106· πβ. και Andr., Lex.).

Αρωματικό φυτό που χρησιμοποιείται για θεραπευτικό σκοπό: *λαβών πέπεριν..., κόστον εξάγια .., τρίψας αυτά θες εν τοις μυκτήρσιν αυτού* Ορνεοσ. αγρ. 549^{3}.

κοτεντάρω, βλ. *κοντεντάρω.*

κοτζίλιον το, βλ. *κοντζίλιον.*

κοτολογιά, Τζάνε, Κρ. πόλ. 432^{8}, εσφαλμ. γρ. αντί *κοντολογιά*· διόρθ. Ξανθ., ΒΖ 18, 1909, 597.

κοτσαίνω, βλ. *κουτσαίνω.*

κοτσάκιν το.

῎Αγν. ετυμ. Βλ. πάντως Eideneier [Σπανός σ. 303]· πβ. και Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *κοτζάκιν.*

Δίστιχο (συν. ερωτικό) (Βλ. Κυριακ., Ελληνική Λαογραφία, ἐκδ. 1965, σ. 83): *τούτο πίε..., απέ τα 'φάλια φάγε και δος κοτσάκιν* Σπανός (Eideneier) Α 148.

κότσακος ο.

Από το ουσ. *κοτσάκιν* και την κατάλ. *-ος* (Βλ. Eideneier [Σπανός σ. 303]).

Δίστιχο: *η γυνή...έδωκεν κότσακον και είπεν* Σπανός (Eideneier) Β 82.

κότσι(ν) το, Σταφ., Ιατροσ. 6^{168}, Σπανός (Eideneier) Β 163, Ιατροσ. κώδ. υξη′, Αχιλλ. Ν 1120.

Από το ουσ. *κόττιον* (Βλ. Ανδρ., Λεξ., λ. *κότσι* και Κουκ., ΒΒΠ Α′ 169, 216). Η λ. στον τ. *κότζιον* τον 9. αι. (Lampe, Lex.), στο Meursius (λ. *κόττος*) και σήμ.

1) Αστράγαλος: *τα κότσια του φαρίου ⟨του⟩ με τον χεννάν βαμμένα* Αχιλλ. (Haag) L 829. **2**) Κάλος, τύλος: *θέτε-τα επάνω εις τους ήλους, ήτοι τα λεγόμενα κότσια* Ιατροσ. 7^{179}.

κοτσός, επίθ., βλ. *κουτσός.*

κότσυφος ο, βλ. *κόσσυφος.*

κοτσώνω, Προδρ. III 156 κριτ. υπ., 169 κριτ. υπ., IV 116e κριτ. υπ.

῎Αγν. ετυμ. Πβ. πάντως Μαυρ., Εκλ. Α′ σ. 493 και Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *κοτζώνω.*

Πίνω?: *εκείνοι να κοτσώνουσι το χιωτικόν εις κόρον και ο εμός ο στόμαχος να πάσχει από το όξος;* αυτ. III 260· *αυτός κοτσώνει το γλυκύν εις το τρανόν μουχρούτιν* αυτ. III 70 χφφ. CSA, κριτ. υπ.

κόττα η, Μαχ. 62^{10}, 264^{37}, Πτωχολ. (Κεχ.) P^{1} 5, Κατζ. Α′ 353.

Το ιταλ. cotta (Βλ. και Κεχαγιόγλου [Πτωχολ. σ. 504]). Η λ. στο Somav.

Επενδύτης, χλαίνη: *ήτον μεγάλη πυρά και έβγαλε την κότταν-του και έμεινεν με το ζιπούνιν* Βουστρ. 429.

κοττένος, επίθ.

Από το ουσ. **κόττα** και την κατάλ. *έ(ι)νος*. (Βλ. Χατζ., Ξέν. στοιχ. 79).

(Προκ. για ύφασμα) κατάλληλος για επενδύτη: *έπεψέν-τους δύο κομματία παννίν κοττένον σκαρλάτον* Μαχ. 224^{30}.

κόττισσα η.

Από το ουσ. **κόττος* (⟨ιταλ. cotto) και την κατάλ. *-ισσα* (Βλ. Παπαχριστοδούλου, Εις μνήμην Αμάντου, 1960, 84).

«Ερωτιάρα» γυναίκα: *στεφάνια έξι και πλέα έβαλεν η βιλλάναινα, η κόττισσα, η γραία* Γεωργηλ., Θαν. 429.

κόττος ο.

῎Αγν. ετυμ.· βλ. πάντως Frisk, Wört. 932, λ. *κότταβος*, 933, λ. *κοττίς* και Chantraine, Dict. étym. 572, λ. *κότταβος, κοττίς*. Η λ. τον 6. αι. (L-S).

Ζάρι· τυχερό παιχνίδι με ζάρια· (εδώ) τύχη: *άφες, μη τον ζηλεύεις, η άρκος μετ' εσέν παίζει· να παίξει και μετ' αύτον* (παραλ. 1 στ.). *῾Ορα και κόττου τον καιρόν* Γλυκά, Στ. 371. **Φρ.** *κατεβαίνω το «κόττου βόλον»*=«τα παίζω όλα για όλα», «τα παίζω όλα σε μια ζαριά» (Για τη σημασ., καθώς και για την ἐκφρ. *κόττου βόλον*, βλ. Sophocl., λ. *κόττος* και Δειν., Μνήμ. Λάμπρ. 481-2): *αν ένι τις...και έχει ψυχὴν θρασείαν* (παραλ. 2 στ.) *και αποκοτήσει ως άγουρος...* (παραλ. 1 στ.) *και καταβεί τὸ λέγουσι τινές το «κόττου βόλον»* Προδρ. III 375 και 375 χφ. g, κριτ. υπ.

κοτυλαίος, επίθ.

Από το ουσ. *κοτύλη* και την κατάλ. *-αίος*. Πβ. λ. *κοτυλιαίος* (L-S και Steph., Θησ.).

Που χωρεί σε μια κοτύλη, λιγοστός: *πάντα τα τετράποδα... εις ώραν εξερρόφησεν* (ενν. *ο δράκων*) *ως ύδωρ κοτυλαίον* Καλλίμ. 667.

κοτύλη η.

Το αρχ. ουσ. *κοτύλη*. Η λ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Βλ. Andr., Lex. και Παπαδ. Α., Λεξ.).

Κύπελο (Βλ. Αλεξ. Στ., Ακριτ. 13): *τον αγκώνα εφήπλωσεν εις την γην ως κοτύλην* Διγ. Ζ 3122.

κοτώ, Θησ. Ε′ [18^{4}].—Βλ. και *αποκοτώ*.

Πιθ. από το **κοττώ* ⟨*κόττος* (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β′ 465). Βλ. όμως και Βογιατζ., Αθ. 27, 1915, ΛΑ 127-9.

Τολμώ: *κανείς ουδέν εκότα να σταθεί κοντά-του* Διήγ. Αλ. V 31.

κουαδέρνο· *κ α δ έ ρ ν ο.*

Το ιταλ. quaderno. Ο τ. σε έγγρ. του 16. αι. (Λατ. έγγρ. πατμ. αρχ. 362 και Γκίνη, ΕΕΒΣ 39/40, 1972/73, 208).

Τετράδιο, κατάστιχο: *Στον τοίχο-μας με το μαχαίρι σέρνω τὀ θέλω, και κρατώ-τονε για σκέδα και καδέρνο* Στάθ. (Martini) Α′ 212.

κουβαλητός, επίθ.

Από τον αόρ. του *κουβαλώ* και την κατάλ. *-τός*. Τ. *κουβαλετός* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. και σήμ.

Ο μεταφερόμενος από άλλους: *εξέβην ο παλίος τους Βενετίκους από την Λευκουσίαν και επήγεν κουβαλητός εις την Αμμόχουστον* Βουστρ. 484.

κουβάλισμα το.

Από το *κουβαλώ* και την κατάλ. *-μα* με επίδρ. ονομάτων σε *-ισμα*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. στον τ. *κουβάλημα*.

Μεταφορά, κουβάλημα: *αλλ' ίσως το κουβάλισμα και του νερού το βάρος, ο κόπος και το σκάψιμον εποίκαν-τον* (ενν. *τον μισθαργόν*) *να φύγει* Καλλίμ. 2343.

κουβαλώ, Προδρ. ΙΙΙ 101, IV 140α, Καλλίμ. 1885, Ιατροσ. 17^{477}, Πουλολ. (Τσαβαρή) 437 κριτ. υπ., Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 670, Φυσιολ. (Legr.) 792, Μαχ. 428^{34}, 524^{15}, 526^{34}, Γαδ. διήγ. 219, Αλεξ. 1517, Θρ. Κύπρ. Μ 413, Ιστ. Βλαχ. 2850, Λεηλ. Παροικ. 25, 64, Τζάνε, Κρ. πόλ. 294^{26}, 483^{9}, 490^{5}, 529^{17}, κ.π.α.· *κ ο υ β α ν ώ,* Διήγ. Αγ. Σοφ. 151^{19}· παθητ. αόρ. *'κ ο υ β α λ ί σ θ η κ α,* Τζάνε, Κρ. πόλ. 253^{29}· μτχ. παθητ. παρκ. *κ ο υ β α λ ι σ μ έ ν ο ς,* Θρ. Κύπρ. Μ 374.

Από το *κοβαλεύω* ⟨*κόβαλος* (Ανδρ., Λεξ. και Δαγκίτσης, Λεξ.). Η λ. τον 6. αι. (Sophocl., λ. *κουβαλέω*). Ο αόρ. και η μτχ. από επίδρ. των ρ. σε *-ίζω*. Η λ. και σήμ.· ο τ. *κουβανώ* και σήμ. ιδιωμ.

Ι Ενεργ. **1α**) Μεταφέρω, κουβαλώ: *όπου είχεν η χώρα τοίχους εύκαιρους, εχαλάσαντους και εκουβαλούσαν τες πέτρες με αμαξία* Μαχ. 590^{28}· *«'Κοσιτέσσαρα μιλιά 'χει ο Ιορδάνης, να πας να κουβαλείς νερόν, στα ξύλα να το βάνεις»* Χούμνου, Κοσμογ. 1180· **β**) μεταφέρω κ. με πληρωμή, κάνω αγώγι: *επήρεν ανθρώπους* (ενν. *ο Πατής Σάλαχας*) *και εκουβαλήσαν-του ψουμίν* (ενν. *του Καρτζία Ναβάρρου*) *και δεν τους επλέρωσεν το αγώγιτους* Βουστρ. 528. **2**) Προμηθεύω, εφοδιάζω: *από την Παρκιά τως* (ενν. *τω Φραγκώ*) *κουβαλούσι σοκκόρσο διά να μάσ⟨ε⟩ πολεμούσι* Λεηλ. Παροικ. 131. **3**)Αρπάζω, κλέβω: *τα ιερά εκκλησιών και των μοναστηρίων όλα τα εκουβάλησεν εκείνο το θηρίον* Ιστ. Βλαχ. 276. **4**) Οδηγώ, πηγαίνω κ. κάπου: *καθουμερνό να κουβαλώ* (ενν. *εγώ, ο Χάρος*) *τ' ανθρώπινο κουράδι ...στο βουλισμένο 'Αδη* Π.Ν. Διαθ. φ. 260β 19· *'Οσο λεσκέρι ήθελε* (ενν. *ο βιζίρης*) *στην Κρήτη εκουβαλούσαν κ' εις το νησί τους βγάνασι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 472^{3}. **ΙΙ** Μέσ. **1**) Μετακομίζω: *Ο λαός εκουβαλήθην εις τα ξύλα με όλες-τους τες βιτουαλίες και την εικόναν της Κύπρου Θεοτόκου* Μαχ. 346^{21}. **2**) 'Ερχομαι: *οι σολντάδοι να κολλού κι' άλλοι να κουβαλιούνται να βγούνε σε βοήθεια* Τζάνε, Κρ. πόλ. 482^{3}· *εκουβαλιούντανε Τούρκοι απού το Μορέα κ' επηαίνασι να πολεμούν εκεί στον άγιο Αντρέα* Τζάνε, Κρ. πόλ. 492^{21}.

κουβάρι το.

Το ουσ. *κουβάρι(ο)ν* (⟨*κόβαρος* και την κατάλ. *-ι(ο)ν*), που απ. τον 5. αι. (Lampe, Lex.). Για τη λ. βλ. Κουκ., Αθ. 30, 1919, ΛΑ 33-4 και Georgac., Αφ. Τριαντ. 500-2. Η λ. και σήμ.

Κουβάρι· (εδώ) φρ. *γίνομαι κουβάρι*=διπλώνομαι, μαζεύομαι, ζαρώνω: *έγινεν κλινήρης* (ενν. *ο παπά κυρ-Αδριανός*) *και εξάρωσαν τα χέρια-του και τα ποδάρια-του και εγίνην κουβάρι* Συναδ., Χρον. 39.

κουβαρίς η, Ιερακοσ. 468^{19}, Σπανός (Eideneier) Β 229. — Πβ. και *κουμαρίς*.

Το μτγν. ουσ. *κουβαρίς*. Τ. *κουβαρίδα* και σήμ. στην Κ. Ιταλία (Rohlfs, Et. Wört.· βλ. και Georgac., Αφ. Τριαντ. 500-1).

Είδος εντόμου: *Φέρετέ-τον να φάγει κουβαρίδας ζεστάς* Σπανός (Eideneier) Α 383.

κουβέλι το.

Από το **κυβέλιον* ⟨*κύβελον,* που απ. στον Ησύχ. (L-S, λ. *κύβελα*· βλ. Ηλιόπουλο, Αθ. 52, 1948, 200). Κατά το Meyer (NS II 36 και BZ 3, 1894, 158) από το παλιό σλαβ. kùblù ή το σλοβεν. kobelj.

Κυψέλη: *σαν της μέλισσας το μοναχό κουβέλι, που δεν του μένει τίποτες κερήθρα ουδέ μέλι* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ′ [665].

κουβέντα η.

Από το ουσ. *κόμβεντος* (Lampe, Lex.) ή *κομβέντος* ⟨λατ. conventus (Βλ. Ανδρ., Λεξ.). Η λ. και σήμ.

Συζήτηση, συνομιλία: *'Ηλθεν...στα Ιωάννινα* (ενν. *ο Ζενεβέσης*)*...' με τον Μουρίκην έσμιξαν και έκαμαν κουβέντες* Χρον. Τόκκων 1799.

κουβεντιάζω.

Από το ουσ. *κουβέντα* και την κατάλ. *-ιάζω*. Η λ. και σήμ.

Κουβεντιάζω, συζητώ: *Μα κείνος... ...είπεν-του: «Με το βασιλιό ήθελα κουβεντιάζει...»* Τζάνε, Κρ. πόλ. 404^{4}.

κουβέντιασμα το.

Από το *κουβεντιάζω* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. και σήμ.

Κουβέντα, συζήτηση: *όσα γενήκαν στο νησί, ετούτα τού 'πε* [έκδ. *τῷ 'πε*· διορθώσ. κατά Τζάνε, Κρ. πόλ. (Νενεδ.) 273^{8}] *πρώτα. Μα μέσα στο κουβέντιασμα τρεις ώρες είχε μείνει* Τζάνε, Κρ. πόλ. 403^{19}.

κουβερνάριος ο.

Από το ουσ. *κουβέρνο* με επίδρ. ουσ. σε *-άριος*.

Κυβερνήτης: *ο του Ουγγαρίας φοσσάτου άρχων και κουβερνάριος...ετελεύτησεν* Σφρ., Χρον. μ. 108^{11-2}.

κουβερνιάζω, Μαχ. 594^{29}, 680^{11}, Βουστρ. 424· *κ ο υ ε β ε ρ ν ι ά ζ ω.*

Το προβηγκ. gouvernar (Χατζ., Ξέν. στοιχ. 79) ή το βενετ. governar.

1) Διοικώ, κυβερνώ: *εσκοτώσαν* (ενν. *οι Τούρκοι*) *τον μέγαν αμιράν όπου κουβερνιαζεν το γένος των Μουσθλουμάνων* Μαχ. 176[32]· *το μεγαλλύτερον* (ενν. *ζήτημα*) *ελάλεν, ότι ο ρήγας ως γιον κουβερνιάζει το ρηγάτον έρκεται ζημία* Μαχ. 48[12]. **2**) Προσέχω, επιτηρώ κάτι: *εδιαφέντεψεν* (ενν. *ο καπετάνος της γέρρας*) *να μεν πάγει τινάς να συντύχει με τον μαντατοφόρον, διά να μεν αποσκεπαστεί η μαντατοφορία, αμμ' έβαλεν τινά να τον κουβερνιάσει* Μαχ. 468[29]. **3**) Φροντίζω, περιποιούμαι κ.: *έκραξεν* (ενν. *ο ρήγας*) *έναν Καταλάνον..., ο ποίος ήτον όπου κουβερνίαζεν τ' άλογα του ρηγός* Μαχ. 496[1]. **4**) Τακτοποιώ, ρυθμίζω: *εθάρρησεν* (ενν. *ο κοντοστάβλης*) *ο σιρ Μουντολίφ να κουβερνιάσει και να 'δηγήσει την Κερυνίαν βιτουαλίαν* Μαχ. 428[27]· *Να σας πω πώς εκουεβερνιάζουνταν τα παιδία τους ρηγάδες* Μαχ. 78[6].

κουβερνούρης ο, Μαχ. 48[15], 50[2], 52[17,20], 116[3], 118[4], 144[38], 204[25], 206[7], 216[18], 272[18], 282[13], 286[9], 292[8], 296[27], 378[27], 594[7], 618[35], 670[1], 674[3], Βουστρ. 481, 489, 492, 496 τρις, 497, 499, 512 δις, 522.

Το προβηγκ. gouvernour (Βλ. Χατζ., Ξέν. στοιχ. 79) ή το γαλλ. gouverneur (Βλ. Dawkins [Μαχ. Β' σ. 251]).

1) Κυβερνήτης, διοικητής: *ο κύρης της Τύρου και κοντοστάβλης των Ιεροσολύμων εψηφίστην κουβερ(ν)ούρης της Κύπρου* Μαχ. 42[11]· *ο σιρ Τζουάν Καρμές...αρμάτωσεν μίαν γριππαρίαν και έπεψέν-την εις την Κύπρον και εμήνυσέν-το του κουβερνούρη* Μαχ. 116[16]· *ο κούντη τε Ρουχάς, ο κουβερνούρης του ρηγάτου, έδωκεν έναν άλογον ονόματι Θεργιανού* Βουστρ. 509. **2**) Κηδεμόνας, επίτροπος: *μοναύτα έστειλεν* (ενν. *ο ρε Τζακ*) *τον σιρ Τζουάν Παπίν εις την Γένουβαν διά κουβερνούρην του υιού-του* Μαχ. 608[7].

κουβέρτα η, Φλώρ. 535, Αχιλλ. Ν 348, Ιμπ. 385, Θησ. ΙΑ' [60[4]], Καραβ. 492[15], 493[5].

Από το βενετ. coverta. Η λ. στο Meursius και σήμ.

1) Σκέπασμα: *κουβέρταν χρυσοτσάπωτη εσάγισεν τον μαύρον* Ιμπ. 106. **2**) Το κατάστρωμα του καραβιού: *είχαν τ' άρματα ότοιμα απουκάτω της κουβέρτας* (ενν. *του καραβιού*) *να μεν φανούν* Μαχ. 554[29].

κουβερτιάζω, (I), Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 764 κριτ. υπ., Θησ. Ϛ' [29[7]], Ζ' [103[1]], Θ' [36[3], 73[2]], ΙΑ' [60[3]], Διήγ. Αλ. V 60.

Από το ουσ. *κουβέρτα* και την κατάλ. *-ιάζω*.

Σκεπάζω, καλύπτω: *άλογα φαρία,...για τον Αρκίτα έμορφα όλα τα κουβερτιάσαν* Θησ. ΙΑ' [35[2]].

κουβερτιάζω, (II), βλ. *κουφερτιάζω*.

κουβερτούρι το, Πόλ. Τρωάδ. 121· *κορβερτήρι*, Χρον. Μορ. Ρ 7698· *κουβερτάριν*, Χρον. Μορ. Η 7724.

Από το παλαιότ. γαλλ. coverture (Greim., Dictionn., λ. covert). Οι τ. *κορβερτήρι* και *κουβερτάριν* αναλογ. προς τα ουσ. με κατάλ. *-ήρι* και *-άριν*. Ο τ. *κορβερτήρι* με προληπτική αφομοίωση του *ρ* (Βλ. Τριαντ., Άπ. Α' 380).

Κλινοσκέπασμα: *το κουβερτούρι εσήκωσεν αυτό του κρεβατίου-του* Χρον. Μορ. Η 7698.

κουβερτώνω.

Από το ουσ. *κουβέρτα* και την κατάλ. *-ώνω*.

Καλύπτω, σκεπάζω: *είμαι* (ενν. *το άλογον*) *εις τον πόλεμον όλον κουβερτωμένον* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 764.

Κουβίδης ο.—Βλ. και *κωβίδι(ν)*.

Προσωποπ. του ουσ. *κουβίδι(ν)* ⟨*κωβίδι(ν)* με αλλαγή γένους: *ο Κουβίδης τε και Γαλέα* Οψαρ. 362[27].

κουβικουλαρία η· *κουβουκλαρέα*, Πουλολ. (Τσαβαρή) 33, 167· *κουβουκλαρία*, Πουλολ. (Τσαβαρή) 167 κριτ. υπ.· *κουβουκλαριά*, Πουλολ. (Τσαβαρή) 33 κριτ. υπ.

Το λατ. cubicularia. Η λ. τον 6. αι. (L-S Suppl.). Τ. *κουβικλαρέα* στο Meursius. Ο τ. *κουβουκλαρέα* αναλογ. προς τα ουσ. σε *-έα* (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 263). Ο τ. *κουβουκλαρία* από αφομοίωση και συγκ. του *ου* (Βλ. Τριαντ., Άπ. Α' 337, 342).

Κυρία των τιμών: *τι θέλεις εις τον γάμον, να κάθεσαι ως κουβουκλαρέα και εσύ μετά των άλλων...;* αυτ. 227.

κουβικουλάρισσα η· *κουβουκλάρισσα*.

Από το ουσ. *κουβικουλάριος* και την κατάλ. *-ισσα*. Ο τ. με αφομοίωση και συγκ. του *ου*.

Κυρία των τιμών: *τι θέλεις εις τον γάμον, να κάθεσ' ως κουβουκλάρισσα κ' εσύ μετά των άλλων...;* Πουλολ. (Τσαβαρή) 227 κριτ. υπ.

κουβλί(ν) το, βλ. *κλουβίον*.

κουβούκλιον το, Διγ. (Trapp) Gr. 1220, Διγ. Ζ 1659, 1661, Βέλθ. 446, 452, Αχιλλ. Ν 1134, 1389, Αχιλλ. Ο 407, Διγ. Άνδρ. 316[12], 328[30], 330[1], 350[25], 354[9], Διγ. Ο 1726, Προσκυν. Ιεροσ. 396[2,20]· *κουβούκλι*, Διγ. Ζ 195, 1822, Λίβ. Sc. 62, Λίβ. Esc. 909, 1109, 2101, Λίβ. Ν 962, Πορτολ. Β 29[24,25-6], Διγ. Ο 932· *κουβούκλιν*, Προδρ. Ι 126, Διγ. Ζ 663, 716, 759, 855, 1189, 1215, 1675, 1704, 1801, Διγ. (Trapp) Esc. 295, 313, 343, 459, 472, 575, 580, 819, 1665, Βέλθ. 442, Λίβ. Ρ 1200, 1214, 1224, 1259, Λίβ. Sc. 79, 264, 302, Λίβ. Ν 772, 1012, 1055, Αχιλλ. L 574, 823, 974, 1071, Αχιλλ. Ν 710, Αχιλλ. Ο 517, Μαχ. 72[5], Διήγ. Αλ. V 31.

Από το λατ. cubiculum με αφομοίωση του *-i-* σε *ου* και συγκ. (Βλ. Τριαντ., Άπ. Α' 337, 342) και την κατάλ. *-ιον*. Λ. *κουβουκλείον* τον 4. αι. (Lampe, Lex.). Η λ. στο Meursius (λ. *κουβουκλείον*) και σήμ. στον τ. *κουβούκλι(ο)*.

1) Δωμάτιο, υπνοδωμάτιο (με θολωτή στέγη ή όχι): *άνοιξε μίαν κάμαραν και ήτον χρυσάφιν γεμάτον..,εσφάλισεν πάλιν το κουβούκλιον έμπροσθεν αυτών* Διήγ. Αγ. Σοφ. 154[5]· *εις το κουβούκλιν ήμπασιν στην κλίνην του γαμπρού-τους* Διγ. (Trapp) Esc. 408. **2**) Θολωτή στέγη, θόλος· κιβώριο: *Έχει και υπερκείμενον γούλεον εκτισμένον, μετά του κουβουκλίου δέ ασβέστω κεχρισμένον* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1270· *μέσα εις την λαγκάδαν έναι ένα βουνί και ομοιάζει ωσάν κουβούκλι* Πορτολ. Β 37[6]· *τες κολόνες της αγίας τραπέζης και το κουβούκλιον των απάνω κολόνων* Διήγ. Αγ. Σοφ. 155[37]. **3**) Κλουβί: *Ο δέ Ντεμίρης ακούσας τους αυθάδεις λόγους του Μπαγιαζίτου, θυμωθείς, κουβούκλιον εκ σιδήρου ποιήσας έσω αυτόν ενέβαλε* Ψευδο-Σφρ. 224[27].

κουβουκλοσκέπαστον το.

Από το ουσ. *κουβούκλιον* και το *σκεπάζω*.

Τρούλλος, θόλος: *είδα κ' έφριξα... ...το κουβουκλοσκέπαστον το πώς το κουβουκλώσαν* Βεν. 37.

κουβουκλώνω.

Από το ουσ. *κουβούκλιον* και την κατάλ. *-ώνω*.

Στηρίζω, κτίζω θόλο, τρούλλο: *είδα κ' έφριξα... ...το κουβουκλοσκέπαστον το πώς το κουβουκλώσαν* Βεν. 37.

κουγκέστα η και **κουγκεστίζω,** βλ. *κογκέστα* και *κογκεστίζω*.

κούδα η, Πορτολ. Α 42^{9}, 74^{14}, 85^{11}, 108^{9}, 115^{20}.

Από το ιταλ. coda. Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Βλ. Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β').

Αιχμή, προεξοχή: *Η Νίος έχει ένα βουνί πλατύ και κρατεί όλον το νησίν και εις το ακρωτήρι κάμνει κούδαν* αυτ. Α 92^{11}.

κουδέλλα η.

Το μεσν. αραγωνικό gouelho (Βλ. Χατζ., Αθ. 73/74, 1972/73, 38). Η λ. στο Meursius και σήμ. στην Κύπρο.

Προβατίνα: *κου(δ)έλλες ήτουν, το σκυλλίν κ' είχε να τες βοσκήσει* Άσμα Μάλτ. 36.

κουδέττα η, Καραβ. 504^{17}, 505^{14}, Πορτολ. Α 128^{7}.

Από το ιταλ. codetta (Βλ. Kahane, Sprache 616).

Άκρη σκοινιού, σκοινί: *σκοινία παλαιά διά κουτούλια και κουδέττες των ταλίων* Καραβ. 500^{5}.

κουδιμέντο(ν) και **κουδουμέντο(ν)** το, βλ. *κοδιμέντο(ν)*.

κουδουμιτόσπορος ο, βλ. *κοδιμεντόσπορος*.

κουδουνάρι(ο)ν το.

Από το ουσ. *κουδούνι* και την κατάλ. *-άρι(ο)ν*.

Κουδούνι: *ωσάν...οι ελέφαντες...ήκουσαν την βοήν των κουδουναρίων, εφοβήθησαν φόβον μέγαν* Βίος Αλ.² 116.

κουδουνίζω, Πόλ. Τρωάδ. 513, Κατζ. Α' 195.

Από το αρχ. *κωδωνίζω*. Η λ. στο Krumb., Sprichw. 84, στο Βλάχ. και σήμ.

1) Βγάζω μεταλλικό ήχο σαν από κουδούνι: *τ' άρματά-του κτύπησαν, έμορφα κουδουνίσαν* Θησ. Ζ' [46^{5}]. **2**) Διασύρω, εμπαίζω δημόσια: *στο Ρέθεμνος κ' εις τα Χανιά παντού κουδούνισά-την, κ' εγώ την Κουταγιώταιναν παντού μανδάτευσά-την* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 672.

κουδούνι(ν) και **κουδούνιον** το, βλ. *κωδώνιον*.

κουδουνισμός ο.

Από το *κουδουνίζω*. Λ. *κωδωνισμός* τον 9. αι. (Lampe, Lex.).

Ήχος κουδουνιού, μεταλλικός ήχος: *εγίνετον κουδουνισμός εις τ' άρματα και κτύποι* Αλεξ. 1213.

κούδουνος ο.

Από το ουσ. *κουδούνι* και τη μεγεθ. κατάλ. *-ος*.

Μεγάλο κουδούνι: *με τους κουδούνους τους χρυσούς* Ιμπ. 389.

κουδούπα η.

Άγν. ετυμ. Πβ. το κυπριακό *κουδούπα* με άλλη όμως σημασ. (Σακ., Κυπρ. Β' 607). Κεφάλι (Για τη σημασ. βλ. Hesseling-Pernot [Προδρ. σ. 187]): *εκβάλω-σε εκ το οσπίτιν-μου μετά πομπής μεγάλης, να ποίσω και το πρόσωπον και την υπόληψίν-σου, να ποίσω την κουδούπαν-σου* (αν όχι εσφαλμ. αντί *κουρούπαν-σου*· βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 368· πβ. και Λουκά, Γλωσσάρ., λ. *κουρούπα*) *αυτήν την μαδισμένην* Προδρ. Ι 154.

κουζαδούρα η, Καραβ. 499^{30}.

Το βενετ. cusidura (Βλ. Kahane, Sprache σ. 578).

(Ναυτ.) πιθ. όργανο με το οποίο γίνεται το «μποτσάρισμα»: *κουζαδούρες οδιά μέντολον των αρμένων* αυτ. 504^{25}.

κουζαρίζομαι.

Το ιταλ. causare.

Προφασίζομαι: Κυπρ. χφ. 159.

κουζίν το, Ασσίζ. 243^{21}, 494^{21}.

Από το κυπρ. ουσ. *κούζα* γαλλ. ‹courge (Βλ. Πιλαβάκη, Κυπρ. Σπ. 9, 1945, 57-8 και Δαγκίτση, Λεξ., λ. *κούζος*) και την κατάλ. *-ιν*. Η λ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 608) και στη Ρόδο (Andr., Lex.).

Σταμνί με ένα χερούλι και πλατύ στόμιο, δοχείο (Για τη σημασ. βλ. Σακ., ό.π.): *εσυγκέρναν κρασίν με το νερόν εις έναν κουζίν* Μαχ. 544^{5}· *εποίκεν* (ενν. ο σιρ Τιπάτ)... *υ' κουζία ασβέστην γεμάτα άκρατον* Μαχ. 554^{24}.

κουζουλάδα η, Συναξ. γυν. 1123, Κατζ. Α' 287, 301, Δ' 193, 400.

Από το επίθ. *κουζουλός* και την κατάλ. *-άδα*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Ανδρ., ΛΑ 3, 1941, 62).

Ανοησία, απερισκεψία, τρέλα: *Δεν ανίμενα του γιου-μου η φρονιμάδα έτοια ζαβάγρα να μου πει μουδ' έτοια κουζουλάδα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 774· *τέτοιες πελελάδες, ανοστίες και κουζουλάδες* Συναξ. γυν. 1020.

κουζουλαίνω, Πανώρ. Β' 560, Ερωφ. Δ' 615.

Από το επίθ. *κουζουλός* και την κατάλ. *-αίνω*. Λ. *κουζουλαίνομαι* στο Βλάχ. Η λ. στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Ανδρ., ΛΑ 3, 1941, 62 και Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ').

(Μέσ.) τρελαίνομαι: *Αρού την τόση-μου χαρά... ...πώς δεν κουζουλαίνομαι κι' όξ' οχ το νου δε βγαίνω!* Πανώρ. Δ' 438.

κουζουλευμένος, μτχ. επίθ.

Η μτχ. παρκ. του **κουζουλεύω* ως επίθ. ή η μτχ. παρκ. *κουζουλαμένος* του *κουζουλαίνω* από επίδρ. μτχ. σε *-ε(υ)μένος* (αν δεν πρόκειται για εσφαλμ. γρ. αντί *κουζουλαμένος*).

Ανάπηρος: *καλόν σοι έσται, τέκνον-μου, κάκει να τα 'ξοδιάζεις, το πράγμα, τα δηνάρια-σου..., εις εκκλησίας, εις πτωχά κ' εις τα κουζουλευμένα* Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 353.

κουζουλοκοπελιά η.

Από το επίθ. *κουζουλός* και το ουσ. *κοπελιά*. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Ξανθ., Αθ. 26, 1914, ΛΑ 152).

Ανόητη κοπέλα: *Μωρές κουζουλοκοπελιές, είντά 'ναι τά μιλείτε;* Πανώρ. Δ' 55.

κουζουλός, επίθ., Πανώρ. Γ' 264, Δ' 58 κριτ. υπ., Κατζ. Α' 209, Φαλλιδ. 17, 86, 132, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 172, 210, Γ' 1024, Φορτουν. (Vinc.) Β' 434, Γ' 221, Δ' 368, 459.

Από τα επίθ. *κουλλός* και *ζαβός* ή *ζουρλός* με συμφυρμό (Βλ. Ξανθ., Αθ. 26, 1914, ΛΑ 151 και Παγκ., Ιδιωμ. Κρ. Β', Δ' 447) ή από το κυπρ. *κούζα* και την κατάλ. *-ουλός* (Βλ. Ανδρ., Λεξ. και ΛΔ 3, 1941, 62 κε., καθώς και Δαγκίτση, Λεξ.). Βλ. επίσης και Αλεξ Στ., Αμάλθ. 8, τεύχ. 30, 1977, 75-76, σημ. 7 και Μαντατοφόρος 16, 1980, 8. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. σε ιδιώμ.

Ανόητος, τρελός: *βλέπω κουζουλή πως είσαι, μηδέ πλιο-σου γνώση, καημένη, σα θωρώ, βάνεις στο καύκαλό-σου* Κατζ. Α' 215· *'Ονειρον είν' πολλά ζαβό και κουζουλό περίσσα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 213.

κούζω, Ασσίζ. $190^{9,14,29}$, 267^{29}, $442^{4,16}$, Βουστρ. 530.

Από το *κοΐζω*. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *κουΐζω*). Πιθ. σχετ. το *κουάζω* που απ. σήμ. στην Κάλυμνο (Βλ. Κουκ., Αθ. 30, 1918, ΛΑ 24).

Φωνάζω, ξεφωνίζω: *ενωσέν-τον τον κλέφτην και ήθελε να τον πιάσει, αμμέ ουδέν εμπόρησεν, ότι εκείνος έφυγεν και κάκείνος υπάγει οπίσω-του κούζοντα: «Πιάστε τον κλέφτην»* Ασσίζ. 442^{10}.

κουκκά· *ξύλο κουκκά,* Πεντ. 'Εξ. XXX 13, εσφαλμ. γρ. αντί *ξυλόκουκκα* (Πβ. Πεντ. Λευιτ. XXVII 25 και Αρ. III 47).

κουκκάκιν το.

Από το ουσ. *κουκκί* (<*κόκκος*) και την κατάλ. *-άκιν*.

Σπειρί: *ουδ' εξουσιάζω τίποτας, ένα κουκκάκιν άμμο* Πικατ. 369.

κουκκόμετρον το, Notizb. 149 δις, 150 δις.

Από τα ουσ. *κουκκί* και *μέτρον*.

Φόρος, δασμός (Βλ. Kugeas, BZ 23, 1914/20, 158): *έλαβον από του άρχοντος του Κουνούπη, όστις ήν ένοχος του κουκκομέτρου* αυτ. 149.

κουκκόπουλο το.

Από το ουσ. *κουκκί* και την κατάλ. *-πουλο*.

Σπειρί· μικρό εξόγκωμα: *Εις άνθρωπον να έχει εις το μάτιν-του εξώπετσ(ο;) κουκκόπ(ου)λ(ο;) ωσάν ύλην* Ιατροσ. κώδ. ψθ'.

κούκκος ο, βλ. *κόκκος*.

κουκκοσάλι το.

Από τα ουσ. *κουκκί* και *σάλος*. Τ. *κουκκοσάλιο* και σήμ. στην Κρήτη (Βλ. Παγκ., Ιδιωμ. Κρ. Β').

Χοντρό χαλάζι: *Καθώς τα χιόνια τω φυτρώ... ...και τ' ασταχιού το κουκκοσάλι* (παραλ. 3 στ.), *έτσι τ' ανθρώπου οχθρός πάντά 'ναι ο πόθος* Πιστ. βοσκ. I 5, 2.

κουκκούρης ο.

Από το ουσ. *κούκκουρον*.

Αγροίκος, άξεστος άνθρωπος (Βλ. Ξανθ., B-NJ 2, 1921, 75 και Δετοράκη, Κρητολ. 8, 1979, 132-3): *Της χώρας είμαι εγώ άθρωπος και μη με λες κουκκούρη* Στάθ. (Martini) Γ' 427.

κουκκουροβουκινάτωρ ο.

Από τα ουσ. *κούκκουρον* και *βουκινάτωρ*.

Αισχρός χαρακτηρισμός προσώπου: *κουκκουροβουκινάτορες* Σατιρ. ποίημ. 293^{6}.

κουκκουρομούστακος, επίθ.

Από τα ουσ. *κούκκουρον* και *μουστάκι*.

Υβριστικός χαρακτηρισμός για άντρα με μουστάκι: *κακός σπανός..,κουκκουρομούστακος* Σπανός (Eideneier) D 589.

κούκκουρον το.

Το μεσν. λατ. coccura (Niermeyer, Med. Lat. Lex.). Η λ. τον 7. αι. (Sophocl., λ. *κουκουρόν*).

Φαρέτρα: *Εξέβη από το αλλάγιν-του απάνω εις το φαρίν-του· τα κούκκουρά-του εβάσταινε, το απελατίκι εκράτει* Χρον. Μορ. Η 5062.

κούκλης ο.

Από το ουσ. *κουκλί* (Βλ. Ξανθ., Μελετ. 444). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β').

Πετεινός: *αφότις πιούσιν περισσά και γίνονται μεθούκλι, γίνονται ωσάν τον μεθυστήν, τον πελελόν τον κούκλη* Σαχλ., Αφήγ. 201.

κουκλώνω, βλ. *κουκουλώνω*.

κουκορέξα τα, Πανώρ. Β' 37, Δ' 18.

Πιθ. από το επίθ. *κακός* και το ουσ. *όρεξη*. Η λ. και σήμ. (Παγκ., Ιδιωμ. Κρ. Ε' 420).

Ιδιοτροπίες: *μα κουκορέξα κάνετε για να σας ξαναπούσι τούτ' οι φτωχοί για λόγουσας πως δε μπορού να ζιούσι* αυτ. Δ' 91.

κούκου, επιφ.

Ως αισχρολογία (Βλ. Eideneier [Σπανός σ. 303]): *κούκου, κοπεί το ποδάριν-σου* Σπανός (Eideneier) A 516.

κουκουβάγια η, Σταφ., Ιατροσ. 15^{438}, Πουλολ. (Τσαβαρή) 483 κριτ. υπ., Πεντ. Δευτ. XIV 12· *κ ο υ κ ο υ β ά γ η,* Πεντ. Λευιτ. XI 13· *κ ο υ κ ο υ β ά ι α,* Πουλολ. (Τσαβαρή) 468, 483, Πορτολ. Α $77^{4,6}$, 78^{6}, 111^{6}.

Ηχοποίητη λ. από τη φωνή *κουκουβάου*. Για τον τ. *κουκουβάγη* πβ. *κοκκοβάρη* στον Ησύχ. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Το πουλί κουκουβάγια: *ακώ μιαν κουκουβάγια κ' έκραξεν* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 278 κριτ. υπ.

Ο τ. *κουκουβάια* ως τοπων.: Πορτολ. Α 178^{7}.

κουκουβαγιομύτης, επίθ., Πωρικ. S 104^{22-3}, Πωρικ. Ζ 24· *κ ο υ κ ο υ β α ϊ ο μ ύ τ η ς,* Πωρικ. V 28· *κ ο υ κ ο υ β α ο μ ύ τ η ς,* Πωρικ. Α 17.

Από τα ουσ. *κουκουβάγια* και *μύτη*.

Που έχει μύτη σαν της κουκουβάγιας: *έχω...Ρεβίθην τον κουκουβαγιομύτην* Πωρικ. Ρ 106^{22}.

κουκουβάς ο, Πουλολ. (Τσαβαρή) 468 κριτ. υπ.· *κ ο υ κ κ ο υ φ ι ά ς*.

Ηχοποίητη λ. από τη φωνή *κουκουβάου*· για διαφορετική ετυμ. βλ. Χατζ., Αθ. 47, 1937, 149 (=Διασπ. Α' 179). Για τη λ. βλ. και Krawczynski [Πουλολ. σ. 112]. Τ. *κοκοφάς* στο Somav. Τ. *κουκουφιάος* και *κουκουφάς* στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 610, λ. *κουκκουφάς*). Για τους σημερ. τ. της λ. βλ. Γεωργακ., ΑΘΛΓΘ 1, 1934/35, 274.

Κουκουβάγια: *οι κουκκουφιάδες εις την αυλήν και εις τα τειχόκαστρα εγουριάζαν* Μαχ. 668^{21}.

κουκουβάς η, Πουλολ. (Τσαβαρή) 468 κριτ. υπ., 484.

Ηχοποίητη λ. από τη φωνή *κουκουβάου*.

Κουκουβάγια: *«Και τι τό ηξεύρεις, όρτυκε;» η κουκουβάς το λέγει* αυτ. 486.

κουκουβία η.

Από την ηχοποίητη λ. *κουκουβάου* ή *κουκουβίου* (Βλ. Γεωργακ., ΑΘΛΓΘ 1, 1934/35, 274). Η λ. και σήμ. στην Κύμη (Βλ. Γεωργακ., ό.π.).

Κουκουβάγια: *τολμάς κατηγορείν εμένα, κουκουβία;* Πουλολ. (Τσαβαρή) 510.

κουκουβίζω.

Από την ηχοποίητη λ. *κούκου* (Βλ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 585]) ή από το ουσ. *κουκούβα* (Βλ. Κουκ., Αθ. 29, 1917, ΛΑ 96). Η λ. και σήμ.

Κουρνιάζω: *εκεί που παν να φυλαχτού* (ενν. *οι περιστέρες*) *τρέμου και κουκουβίσου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1830.

κουκούβιν το.

Από την ηχοποίητη λ. *κουκουβάου*.

Κουκουβάγια: *το κουκούβιν ήρξατο υβρίζειν το ορτύκιν* Πουλολ. (Τσαβαρή) 468 κριτ. υπ.

κουκούδι(ν) το.

Από το ουσ. *κόκκος* και την κατάλ. *-ούδι(ν)* (Ανδρ., Λεξ.). Η λ. στο Du Cange και σήμ., καθώς και σε παροιμίες (Βλ. Α. Λεβίδου, Λαογρ. 11, 1934/37, 135).

1) Χαλάζι: *Ήλθεν νέφος αποπάνω με χειμώνα και κουκούδιν και βροχήν αναμιγμένον* Χρησμ. Ι 217. **2**) Εξάνθημα: *Όταν κάμει ο άνθρωπος κουκούδια εις το πρόσωπον, όταν γενιάζ(ει)* Ιατροσ. κώδ. φκζ'. **3**) Κουκκίδες που υπάρχουν για αρίθμηση πάνω στα κότσια (ζάρια): *τρια κομματσούλια κόκκαλα νά 'χουν κουκούδια μαύρα τον βάνουσιν τον ζαριστήν εις την ιστιάν και λαύρα* Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 148.

κούκουδο το.

Από το ουσ. *κουκούδι*. Η λ. στο Du Cange και σήμ. στη Χίο (Άμ., Χιακ. Χρον 6, 1925, 37).

Κόκκος, κουκούτσι: *Στύψη μόνο μ' αγόρασε και κούκουδα τατάλω* Κατζ. Γ' 249.

κούκουδος ο, Σπανός (Eideneier) Α 310, 442, Β 128, D 1699.

Από το ουσ. *κουκούδι* και τη μεγεθ. κατάλ. -ος.

Μεγάλο εξόγκωμα· (εδώ) πέος (Βλ. Eideneier, [Σπανός σ. 303, λ. *κούκουδος*]): *Άξιον εστίν να σ' εφούρκιζαν, σπανέ τριγένη, τον επί της σούβλας εκάτσαντα και εις του γαδάρου τον κούκουδον μαζί* αυτ. Α 406.

κουκουδώνω, Συναξ. γαδ. 318.

Από το ουσ. *κούκουδος* και την κατάλ. *-ώνω*.

(Προκ. για συνουσία) βιάζω: *εκ την κοιλιάν-του εξέβαλεν* (ενν. *ο γάδαρος*) *ωσάν απελατίκι μακρύν, χοντρόν και έμπροσθεν είχεν ωσάν καπούσι* (παραλ. 1 στ.). *Εγύρεψεν κ' εμέ πολλά μη να με κουκουδώσει* αυτ. 328.

κουκουδωτός, επίθ.

Από το ουσ. *κουκούδι* και την κατάλ. *-ωτός*.

Που έχει κουκκίδες: *Κίχλα, και τις σε εκάλεσεν και ήλθες εις τον γάμον μετ' αύτον το κουκουδωτόν, εμπαλωτόν-σου ρούχον;* Πουλολ. (Τσαβαρή) 602.

κουκουζέλλα η· *κ ο υ κ ο υ τ σ έ λ λ α,* Σφρ., Χρον. μ. 46^{1} κριτ. υπ.

Από το ουσ. *κουκούτσα* (βλ. *κουκούτσος*, ετυμολ.) και την κατάλ. *-έλλα*.

Αγκινάρα?: *απήρα εγώ παρ' εκείνου το δη λεγόμενον κουκουζέλλα, εκείνος δέ παρ' εμού βρύα* Σφρ., Χρον. μ. 46^{1}.

κουκούλα η.

Το ιταλ. cuculla. Η λ. στο Somav. και σήμ.

Κουκούλα, σκούφια: *Του μισέρ Παύλου Κασιμάτη δυο καλτσόπανα...και δυο κουκούλες κόκκινες* Σεβήρ., Σημειώμ. 77α.

κουκούλι το.

Από το ουσ. *κουκούλα* και την κατάλ. *-ι* (Βλ. Ανδρ., Λεξ.). Λ. *κουκούλλιον* του 4. αι. (Lampe, Lex.). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Κουκούλα, σκούφια: *ήτονε ένας βασταγαρόπουλος και δεν είχε παρά την παλετσοκαμιζόλα-ντου μόνον και μήδε κουκούλι εφόριε* Κατά ζουράρη 125.

κούκουλον το, Πουλολ. 475, εσφαλμ. γρ. αντί *κούρβουλον* (Βλ. Τσαβαρή [Πουλολ. σ. 347-8]).

κουκουλώνω, Ζήνου, Βατραχ. 127· *κ ο υ κ λ ώ ν ω,* Πανώρ. Α' 153, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 275, 1312, Β' 576, Δ' 472, 1953, Τζάνε, Κρ. πόλ. 279^{14}, 368^{5}, 380^{4}, 488^{19}.

Από το ουσ. *κουκούλα* και την κατάλ. *-ώνω*. Ο τ. στο Βλάχ.· για το σχηματ. του τ. βλ. Τριαντ., Άπ. Α' 342 και Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 584. Η λ. στο Meursius (λ. *κουκουλλόννειν*) και σήμ.

Ι Ενεργ. **α**) Σκεπάζω, καλύπτω· κρύβω: *Μάννα-μου..., ...πα να φέρω πάπλωμα να 'ρθώ να σε κουκλώσω* Άσμα σεισμ. 46· *δεν ήτο το πρεπό χώμα να το κουκλώσει* (ενν. *το κορμί του Πανάρετου*) Ερωφ. Ε' 420· *εκεί που του εσιμώνασι, δάκρυα τον εκουκλώνα* (ενν. *τον Άριστον*) Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1920· *την αξιά την τόση όπου κρατεί ένας βασιλιάς σήμερα ας την κουκλώσει ένα παλιόρουχο* Ζήν. Α' 56· *εις την καδέκλα ήτονε μια φούσκα πλακωμένη με μαξιλάρι... Κιανένα μωροκόπελο την ήθελε κουκλώσει ογιά παιγνίδι τάχατες* Στάθ. (Martini) Β' 51· (μεταφ.): *Ω κόσμε, πώς ξανάστροφα σε*

βλέπω γυρισμένο   και πάσα δίκιον και πρεπόν βρίσκεται κουκλωμένο Τζάνε, Κρ. πόλ. 431^{6}· **β**) ντύνω: *Ο ρήγας το Ρωτόκριτο με πόθον αρματώνει, το κρας οπού 'θελε νεκρό με σίδερα κουκλώνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1582. **ΙΙ** Μέσ. **Α'** (Μτβ.) παντρεύομαι [Για τη σημασ. βλ. Ανδρ., Σημασ. Εξ. 52 και Κουκ., ΒΒΠ $Ε^{2}$ 46]: *Ελόγιασα να παντρευτώ... (παραλ. 1 στ.). Μα ειντά 'ναι αυτείνη απού 'βρηκες, ανέγλυτη γή χήρα;   Έδε κ' είντα θα κουκλωθεί η πρικοκακομοίρα!* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 44. **Β'** Αμτβ. **1α**) Τυλίγομαι με ρούχο ή ύφασμα, σκεπάζομαι: *έβγαλεν τα ρούχα της χηρειάς-της αποπάνου-της και εσκεπάστην με τη σκέπη και εκουκουλώθην* Πεντ. Γέν. XXXVIII 14· *ρούχον κ' οι δυο-τους πιάνουσι και ομού εκουκλωθήκαν* Χούμνου, Κοσμογ. 548· **β**) καλύπτομαι, ταμπουρώνομαι: *οι λουμπαρδάροι να κολλούν ήτονε κουκλωμένοι   με τάβλες και με χώματα* Τζάνε, Κρ. πόλ. 277^{28}. **Φρ. α**) *Κουκλώνω κάπ. βούλλες*=γεμίζω ντροπές κάπ.: *πάντα τσι 'ξατιμώνου* (ενν. *τους γέροντες*) *και χίλιες μύριες εντροπές και βούλλες τσι κουκλώνου* Φορτουν. (Vinc.) Β' 398· **β**) *κουκλώνομαι ντροπές*=ρεζιλεύομαι, γελοιοποιούμαι: *παντρειά, κακόμοιρε, εδά στα γερατειά-σου   γυρεύγεις για να κουκλωθείς ντροπές στα μάγουλά-σου;* Φορτουν. (Vinc.) Α' 321.

κουκουμάριον το, Σπανός (Eideneier) Β 104· *κ ο υ κ ο υ μ ά ρ ι ν,* Σπανός (Eideneier) D 1683.

Από το λατ. cucuma και την κατάλ. *-άριον*. Η λ. το 10. αι. (Sophocl.). Ο τ. στο Somav. (λ. *κουκουμάρι*) και σήμ. σε ιδιώμ. (Παγκ., Ιδιωμ. Κρ. Δ' 449, λ. *κουκκουμάρι*, και Άμ., Αθ. 23, 1911, 488).

Είδος λέβητα, χύτρα (Για το πράγμα βλ. Άμ., ό.π. και Κουκ., ΒΒΠ Ε' 162-3): *το δος εδώ, το δος εκεί, το δος εις κουκουμάριν,   το δος την περιχύτριαν* Προδρ. II Η 51.

κουκούμιν το, Προδρ. II G 51.

Το μτγν. ουσ. *κουκκούμιον* (L-S). Η λ. στο Somav. (λ. *κουκούμι*) και σήμ. σε ιδιώμ. (Παπαδ. Α., Λεξ. και Άμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 37).

Χάλκινο δοχείο νερού· χύτρα (Για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ $Β^{2}$ 100 και Ε' 162): *βοτάνην...έψησον εις κουκούμιν οστράκειον* Ορνεοσ. αγρ. 561^{6-7}.

κούκουμον το, Προδρ. II Η 19 Ι, εσφαλμ. γρ. αντί *κούρκουμον* (Βλ. Hesseling-Pernot [Προδρ. σ. 187]).

κούκουμος ο.

Το μτγν. ουσ. *κούκουμος* (L-S, λ. *κούκκουμα*).

Χάλκινο μαγειρικό σκεύος (Για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ $Β^{2}$ 100 και Ε' 162, 182): *πυροστίαι τέσσαρες, κούκουμοι δύο μεγάλοι, οινοχεία χαλκά τρία...έστωσαν της μονής* Διαθ. Θεοδ. Σαρ. 23^{108}.

κουκουνάρα η, Σουμμ., Παστ. φίδ. Χορ. δ' [18].

Από το ουσ. *κουκουνάρι* (Βλ. Ανδρ., Λεξ., λ. *κουκουνάρα, κουκουνάρι*) ή από το *κωνάρα*〈*κώνος* (Βλ. Τσοπ., Ελλην. 13, 1954, 20). Η λ. και σήμ.

Ο καρπός του πεύκου· (συνεκδ.) πεύκο: *Μέσα σ' αυτά* (ενν. *τον κάμπο και το λιβάδι*) *να στέκονται ο δρυς κ' η κουκουνάρα, ο έλατος κι' ο πλάτανος* αυτ. Α' [165].

κουκουναρέα η, Πορτολ. Β 42^{29}· *κ ο υ κ ο υ ν α ρ ι ά,* Δεφ., Σωσ. 260.

Από το ουσ. *κουκουνάριον* και την κατάλ. *-έα*. Ο τ. *κουκουναριά* στο Somav. και σήμ.

Πεύκο: *απάνω εις το νησί...έναι δένδρη πολλά, κουκουναρεές* Πορτολ. Β 33^{12}.

κουκουνάριον το.

Από το ουσ. *κόνναρος* (Βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Β' 519). Βλ. όμως και Ανδρ., Λεξ., λ. *κουκουνάρι*. Η λ. το 10. αι. (Sophocl.). Τ. *κουκουνάρι* και σήμ.

Ο καρπός του πεύκου: *Περί κουκουναρίων* Ιατροσ. κώδ. ,αξζ'.

Κουκουνάριος ο, Πωρικ. S 105^{16}, Πωρικ. P 106^{7}, Πωρικ. V 6.

Προσωποπ. του ουσ. *κουκουνάριον* με αλλαγή γένους: Πωρικ. Α 34.

κουκούτιν το.

Για την ετυμ. βλ. Κουκ., Αθ. 27, 1915, ΛΑ 88. Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 610).

Χοίρος: *απέ τα χεργία του σκύλου...επέσαμεν εις το κουκούτιν* Βουστρ. 514.

κουκούτσι(ν) το, Πεντ. Αρ. VI 4 (ἐκδ. *κουκκουτσίνα μη φάει*· διορθώσ. σε *κουκούτσι να μη φάει*). —Βλ. ά. *κουκουτσίνα*.

(Πιθ.) από το ιταλ. cucuzza (Ανδρ., Λεξ. και Δαγκίτσης, Λεξ.), αν όχι από το ουσ. *κόκκος* και την κατάλ. *-ούτσι*. Η λ. και σήμ.

Ο σκληρός πυρήνας, ο σπόρος του καρπού: *σταφύλιν χωρίς κουκούτσ(ιν)* Ιατροσ. κώδ. χιε'.

κουκουτσίνα· *κουκουτσίνα μη φάει,* Πεντ. Αρ. VI 4, εσφαλμ. γρ. αντί *κουκούτσι να μη φάει.* —Βλ. ά. *κουκούτσι(ν)*.

κουκούτσος ο, Λέοντ., Αιν. I 134, 139, 180, 193, Χρησμ. I 143, 188, 201.

Από το ουσ. *κουκούτσα* (〈ιταλ. cucuzza), που απ. και σήμ. ιδιωμ. (Τσιτσέλη, Γλωσσάρ. Κεφαλλ., Λάζαρης, Λευκαδ., Παγκ., Ιδιωμ. Κρ. Β'), με αλλαγή γένους.

Το φυτό αγκινάρα (πιθ. άγρια· βλ. Τσιτσέλη, ό.π.)· (εδώ ως προσωποπ.): *Οι κουκούτσ' είναιν οι Φράγκοι,   οι οποίοι μετά δόλου   το Βυζάντιον επήραν* Χρησμ. I 148.

κουλάς ο, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 95, 96, 101, 103, Πανάρ. 65^{5}, 69^{30}, 75^{12}, Byz. Kleinchron. Α' 252^{50}, 253^{56}, 255^{64}, Σφρ., Χρον. μ. 38^{10}, 42^{31}, Ιστ. Βλαχ. 754· *γ ο υ λ ά ς,* Χρον. Μορ. Η 8223, 8241, Ηπειρ. 223^{15-6}, 238^{22}, Byz. Kleinchron Α' 236^{43}, 267^{6}, Χρον. Τόκκων 708, 981, 1243, 1509, 2494, 2709, κ.α., Ψευδο-Σφρ. 282^{16}· *γ ο ύ λ α ς,* Μαχ. 546^{33}.

Το αραβοτουρκ. kule. Για τους τ. και τη μετατροπή του *κ*〉*γ* βλ. Τριαντ., Άπ. Α' 352. Ο τ. *γούλας* στην Κύπρο (Χατζ., Διπλωματ. 40). Για τη λ. βλ. και Mor., Byzantinot.^{2} 166. Η λ. και σήμ.

Πύργος, ακρόπολη: *Η χώρα-τους απόμεινεν εύκαιρη, χωρίς άνδρα,   γουλάν δεν είχασιν ποσώς υπόστασιν να έχουν* Χρον. Τόκκων 3780· *Εις τον γουλάν ανέβησαν, πήραν την εξουσίαν* Χρον. Τόκκων 1299. —Η λ. και ο τ. *γουλάς* ως τοπων.: Πορτολ. Α 336^{26}, Ονόμ. πυλ. Κων/π. 408.

κουλέος ο, βλ. *κολεός*.

κουλλός, επίθ., Διγ. Άνδρ. 383^{2}.

Το αρχ. επίθ. *κυλλός*. Η λ. στο Du Cange και σήμ.

Κουλλός: *ήτον και εις τα χέρια κουλλός* Συναδ., Χρον. 48.

κουλλούρα η, Συναξ. γυν. 944.

Το ουσ. *κολλούρα,* που απ. σε παπυρ. (L-S). Η λ. στο Somav. και σήμ.

Είδος ψωμιού: *αν της ειπείς διά ψωμίν, λέγει-σου διά κουλλούρες* Σαχλ. Ν 234.

κουλλουράκι το.

Από το ουσ. *κουλλούρι* (<μτγν. *κολλούριον*) και την κατάλ. *-άκι.* Η λ. και σήμ.

Κουλλουράκι: *να πιάσεις κουλλουράκι κ' ένα ποτήρι με ρακί* Φορτουν. (Vinc.) Α' 106.

κουλλουριάζω, Φυσιολ. 373^{5}.

Από το ουσ. *κουλλούρα* και την κατάλ. *-ιάζω.* Η λ. και σήμ.

Συστρέφω: *στρουφνίζει την ουράν-του, ώσπερ το σύρμα ο χρυσοχός ούτως την κουλουριάζει* (ενν. *ο βασιλίσκος*) Φυσιολ. (Legr.) 165.

κουλλουρίτσιν το.

Από το ουσ. *κουλλούρι* και την κατάλ. *-ίτσιν.*

Κουλλουράκι: *πίταν εις το τηγάνιν και κουλλουρίτσιν...εις την παριστίαν* Προδρ. II H 26h.

κουλούκι(ν) το, Διγ. (Trapp) Esc. 678, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 792, Σαχλ., Αφήγ. 599.

Από το ουσ. **κυλάκιον* <*σκυλάκιον* (Βλ. Κοραή, Ἀτ. Β' 330, καθώς και Παντ., B-NJ 6, 1927/8, 422). Λ. *κουλούκης* τον 9. αι. (Sophocl.) και *κουλουκάκι* στο Βλάχ. Η λ. στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β', Παπαδ. Α., Λεξ., Pern., Ét. linguist. Γ' 435 και Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ., λ. *κούλι*).

Νεογνό σκύλας ή αρκούδας, κουτάβι: *δύο αρκούδια επήδησαν απόσω από το δάσος, αρσενικόν και θηλυκόν, είχαν και δυο κουλούκια* Διγ. (Trapp) Esc. 669· *οι Τούρκοι...να λαλούν ταμπούκια και να σαλαβατίζουνε σαν νυκτικά κουλούκια* Τζάνε, Κρ. πόλ. 257^{6}· (υβριστ.) ανόητος, απερίσκεπτος: *Τόσα τσεκίνια σήμερο στα χέρια-σου να πιάσεις και να τα ρίξεις ογιαμιά, κουλούκι, να τα χάσεις* Κατζ. Γ' 132.

κουλουμουντρίζω, Ερωτόκρ. Α' 1619· *σ κ ο υ λ ο υ μ π ο υ ρ θ ί ζ ω* (αν πρόκειται για πραγματικό τ. του λ.), Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1579 κριτ. υπ.

Από το ουσ. *κουλουμούντρα.* Για την ετυμ. βλ. Ξανθ., Αθ. 26, 1914, ΛΑ 153 και Αλεξίου Στ. [Ερωτόκρ. σ. 479]. Τ. *κουλουμουνταρίζω* στο Somav. και *σκουλουμπουρθάω* ιδιωμ. (Κονόμ., Ζακυθ. λεξιλ.). Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β', λ. *κουλουμουδρίζω*).

Κατρακυλώ, κουτρουβαλώ: *εκαταπεδουκλώθηκε, πέφτει, κουλουμουντρίζει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1719.

κουλουμούντρισμα το· *σ κ ο υ λ ο υ μ π ο ύ ρ θ ι σ μ α* (αν πρόκειται για πραγματικό τ. του λ.), Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1580 κριτ. υπ.

Από το *κουλουμουντρίζω.* Ο τ. ιδιωμ. (Κονόμ., Ζακυθ. λεξιλ., λ. *σκουλομπουρθάω*). Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Βλ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 586]).

Κουτρουβάλημα: *με το κουλουμούντρισμα τη χέρα-ντου τσακίζει* Ερωτόκρ. Α' 1620.

κουλουμουντρώ, Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 255 (χφ. *κοιλυμουντρά*· έκδ. *κηλημουντρά*).

Από το *κουλουμουντρίζω.*

Κάνω τούμπες: *διά τα δόσια η πολτική κουλουμουντρά και γέρνει* Σαχλ. Ν 240.

κουλούρ- και **κουλουρ-,** βλ. *κουλλούρ-* και *κουλλουρ-.*

κουμανικός, επίθ., Κομνηνής Ἄννας Μετάφρ. 381.

Από το ουσ. *Κουμάνος.* Τ. *κομανικός* σε έγγρ. του 1181 (Act. Lavr. $65^{7,12,39,46}$) και Mor., Byzantinot.^{2} 167.

Που ανήκει ή αναφέρεται στους Κουμάνους: *Εξαποστελώ δὲ εκ μὲν Ευξείνου πόντου πάσαν...κουμανικὴν δύναμιν των κυνίσκων* Θεολ., Τζίρ. 358^{13}.

Κουμάνος ο, Χρον. Μορ. Η 1039, 1068, 3606, 3703, 9086, Θεολ., Τζίρ. 354^{1}, Χρησμ. Ι 13, Ψευδο-Γεωργηλ., Ἀλ. Κων/π. 648· *Κ ο μ α ν ό ς,* Χρον. Μορ. Ρ 1139· *Κ ο ύ μ α ν ο ς,* Χρον. Μορ. Η 1139.

Το τουρκ. Kuman. Για τη λ. βλ. Mor., Byzantinot.^{2} 167, λ. *Κούμανοι.*

(Εθν.) νομάς τουρκικής καταγωγής (εδώ ως μισθοφόρος της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας): *ήλθασι κ' οι Κουμάνοι κ' εδόξευαν...το γένος...των Φράγκων* Χρον. Μορ. Η 4053.

κουμαντάρω, βλ. *κομαντάρω.*

κουμαντίζα η, βλ. *κομαντίζα.*

κουμάρι το.

Από το ουσ. *κουκουμάριον* (Βλ. και Τριαντ., Ἀπ. Α' 382, καθώς και Ανδρ., Λεξ., λ. *κουμάρι* (II)). Η λ. και σήμ.

Αγγείο πήλινο ή γυάλινο, κανάτι: *δεν μ' έδιδες κομμάτι ή χωρίον διά τιμάρι, μόν' κρασί με το κουμάρι* Πτωχολ. Α 309.

Κουμάριος ο.

Προσωποπ. του ουσ. *κούμαρος*: *πρωτοσέβαστος ο Πιπέριος μετά...Κουμαρίου...γελούσι την βασιλείαν-σου* Πωρικ. Ρ 106^{10-11}.

κουμαρίς η. — Πβ. και *κουβαρίς.*

Το αρχ. ουσ. *κομαρίς.*

? Είδος ψαριού: *Φέρετέ-τον να φάγει κουμαρίδας ζεστάς* Σπανός (Eideneier) Α 383 κριτ. υπ.

κούμαρος ο, Πωρικ. V 199^{18}.

Το αρχ. ουσ. *κόμαρος* η.

Κουμαριά: *τους κουμάρους έκοψαν, τους δύσχροους εκείνους* Θησ. ΙΑ' [24^{4}]. — Ως προσωποπ.: *βασιλεύ Κυδώνιε,...ο πρωτοσέβαστος Πιπέριος [δὲ] μετά Κυμίνου...Αβραμήλου τε και Κουμάρου...των σων προσταγμάτων καταφρονούσιν* Πωρικ. S 104^{16}.

κουμάς ο.

Για τη λ. βλ. όσα σημειώθηκαν στο ά. *κουμάσι,* (Ι), ετυμολ.

Ορνιθώνας, κοτέτσι: *πήγανον κρέμασον εις τας πτέρυγας των ορνίθων ή εις του κουμά την θύραν* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 61[15].

κουμάσι το, (Ι)· *κ ο μ ά σ ι*.

Για τη λ., που απ. στον Ησύχ., βλ. Ἀμ., ΛΑ 6, 1923, 113, Georgac., BZ 44, 1951, 149 και Shipp 336. Η λ. και σήμ.

Ορνιθώνας, κοτέτσι: *Εγώ* (ενν. *η Αλουπού*)*...εμπαίνω στο κομάσι* (παραλ. 1 στ.) *κι' όσες...όρνιθες, χηνάρια κι' αν βρεθούσι, όλα σκοτώνω* Γαδ. διήγ. 213.

κουμάσι(ν) το, (ΙΙ).

Το τουρκ. kumaş. Η λ. στο Somav. και σήμ. (Βλ. Ἀμ., ΛΑ 6, 1923, 113).

Ὕφασμα: *τον Ακρίτην χάρισε* (ενν. *ο βασιλεύς*) *πολύτιμα κουμάσια* Διγ. Α 2414.

κουμέντιον· *(ξίφει και) κουμεντίω (τελειούται)* Σπανός (Eideneier) A 161, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *βουκεντίω* (Για τη λ. *βουκέντιον* πβ. τους τ. *φ'κέντ'*=*βουκέντι* ‹*βουκέντρι*, ΙΛ, λ. *βουκέντρι* και *βουκέda*, *βουκέντα* ‹*βουκέντρα*, ΙΛ, λ. *βουκέντρα*). Μάλλον απίθανη η υπόθεση ότι υπόκειται η λ. **κουβέντιον* (Βλ. Eideneier [Σπανός σ. 303]).

κουμεσσαρία η.

Το βενετ. comessaria.

Το πληρεξούσιο: *Ἐδωσα του αβοκάτου λίτρες L 7. Διά την κουμεσσαρίαν και το τεσταμέντο L 3* Σεβήρ., Σημειώμ. 2.

κουμέσσος ο, βλ. *κομέσσος*.

κουμιάζω.

Από το ουσ. *κούμος* και την κατάλ. *-ιάζω*. Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Βλ. Ξανθ., Μελετ. 346).

Μαντρώνω (τα ζώα)· εγκλείω, φυλακίζω κάπ.: *Σαν αλουπού την κούμιασα* (ενν. *την Κορίσκα*) *στην τρύπα* Πιστ. βοσκ. III 9, 72.

κουμμενταρία η, βλ. *κομμενταρία*.

κουμμεντούρης ο, βλ. *κομμεντούρης*.

κουμμερσάρης ο, Βουστρ. 475, 485.

Από το γαλλ. commissaire ή το προβηγκ. cumissari (Χατζ., Ξέν. στοιχ. 80). Το πρώτο *ρ* από προληπτική αφομοίωση.

Επίτροπος: *ορδινίασεν κουμμερσάρηδες εις το ρηγάτον τον κούντην της Τρίπολης... και τον μισέρ Τζαν Πέρες* αυτ. 475.

Κουμμερτικίνα η.

Πιθ. από το αρσ. **κουμμερκίτης* και την κατάλ. *-ινα* (με αναγραμματισμό· βλ. και Eideneier [Σπανός σ. 303]).

Τελώνισσα: *ό τε παπα-Φιλίσκος..., έτι δέ και ‹η› κυρά Κουμμερτικίνα η Κατσικοπορδού...παραδίδομεν εις τον γαμβρόν ημών...την...θυγατέρα* Σπανός (Eideneier) D 1679.

κουμμεσσάριος ο, βλ. *κομμισσάριος*.

κουμνίν το.

Από το ουσ. *κούμνα* και την κατάλ. *-ίν*. Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 611) και στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *κουμνί*).

Μικρό πήλινο αγγείο, σταμνάκι: *επήρεν-τους* (ενν. *ο Σατένης*) *εις μίαν αποθήκην και έδειξέν-τους έναν κουμνίν γεμάτον γροχία* Βουστρ. 458.

κούμος ο.

Από το ουσ. *κομή*, που απ. στον Ησύχ. (Βλ. Ἀμ., ΛΑ 6, 1923, 113). Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β').

Ορνιθώνας· καλύβι: *είχα καλλιά το κούμο-ντου* (ενν. *ενούς χωριάτη*) *παρά υψηλό παλάτι* Ροδολ. Β' [56]· *καλότυχοι όποιοι λάχου άστρο στη γέννησή-τωνε...! Στον κούμοτως δεν κατοικά ζηλειά ουδ' αστροπελέκι* Ροδολ. (Μανούσ.) Δ' [51].

κουμούλι το, Ιστ. πατρ. 105[8].

Από το λατ. cumulus. Λ. *κούμουλον* σε παπυρ. του 4. αι. (Preisigke-Kiessling 830 και L-S Συμπλ.). Η λ. σε διάφ. τ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., λ. *κουμούλιον* και Ἀμ.' Χιακ. Χρον. 6, 1925, 37). Πβ. Meursius, λ. *κουμούλα*.

Σωρός: *απάνω εις το ακρωτήρι του λίβα έναι έναν κουμούλι πέτρες ωσάν είς πύργος* Πορτολ. Β 42[11].

κουμούν το, άκλ., Χρον. Μορ. Ρ 950, 1278· *κ ο υ μ ο ύ*, Χρον. Μορ. Η 386, 428 (γεν. του *κουμού*).

Από το βενετ. comùn (Boerio).

Διοίκηση της πολιτείας: *εις του κουμού της Βενετίας εξέβησαν ανθρώποι γνώσεως μεγάλης* Χρον. Μορ. Η 950· *εσυμβιβάστηκεν αυτός ο Παλαιολόγος με το κουμού της Γένοβας, τον Γαλατάν τους δίδει* Χρον. Μορ. Η 1278.

κουμπαριά η.

Από το ουσ. *κουμπάρος* και την κατάλ. *-ιά*. Η λ. και σήμ.

Συντροφιά, παρέα: *ηύρηκε κουμπαριά* (ενν. *η Πετρού*) *κ' εκάτσε στο σοπάτι και δε μισεύγει αποδεκεί* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 133.

κουμπάρος ο, Χρον. Τόκκων 912, Συναξ. γυν. 1199, Αποκ. Θεοτ. (Pern.) 246.

Από το βενετ. compare. Τ. *κομπάρος* στο Du Cange (λ. *κόμπαρος*). Η λ. στο Somav. και σήμ.

1) Παράνυμφος: *Φοβούμαι μήπως και κιανείς βοσκός...* (παραλ. 1 στ.)*...χαλάσει-μούτηνε και την τιμή-τση* (ενν. *της Πανώριας*) *πάρει και τότες μηδέ γάμοι μπλιό, γαμπροί μηδέ κουμπάροι* Πανώρ. Β' 56· **2**) Παράνυμφος ή ανάδοχος: *Εκείνος* (ενν. *ο Πέτρος*) *τον εδέχθηκεν* (ενν. *τον Φράγκο*) *ως γνήσιόν-του φίλον, κουμπάρον τον εποίησεν, εθάρρεσεν εις αύτον* Χρον. Τόκκων 878. —Ως προσφών. *κουμπάρε*=φίλε: *είπεν-του* (ενν. *ο κούντης*): *«Κουμπάρε, έλα, κράζει-σε η ρήγαινα». Και λαλεί-του ο μισέρ Αντρίας: «Ἀφης-με ώδε ...»* Βουστρ. 523.

κουμπλεζιάζω.

Πιθ. από τη μτχ. complaisant του γαλλ. complaire.

Ευχαριστώ, ικανοποιώ: *διά να κουμπλεζιάσει* (ενν. *ο κοντοστάβλης*) *της μάννας του*

Θωμά, εκράτησεν τόσην στράταν με τον ρήγαν να ποίσει δισπλαζίριν του Αποστόλε Βουστρ. 416.

κουμπούρι το.

Το τουρκ. kubur. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Φαρέτρα: *ας σε λαβώσει πούρι   με τες σαΐτες που βαστά ο πόθος στο κουμπούρι* Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ′ [1418].

κουμπράρω.

Το ιταλ. comprare (Βλ. και Τριαντ., Άπ. Α′ 383).

Αγοράζω· αποκτώ, κερδίζω: *εκουμπράρησεν* (χφ. *εκουνβράρησεν*· διόρθ. Wagner) *ο καθείς την ψυχήν-του   κ᾽ εκόπησαν τα κρίματα και οι παρανομίες* Γεωργηλ., Θαν. 357.

κουμπριστά, επίρρ.

Άγν. ετυμ.

?: *Εξέβης το κατήφορον εσύ της Δυστυχίας   και εγώ είμαι απ᾽ εδά να το αποκινήσω,   να τ᾽ ανεβαίνω κουμπριστά μετά μεγάλης βίας* Λόγ. παρηγ. L 408.

κουμπώνω, βλ. *κομπώνω.*

κουμφέτο το, βλ. *κουφέτο.*

κούνα η, Βυζ. Ιλιάδ. 1040·   *κ ο ύ ν ι α,*   Θησ. ΙΑ′ [65^{2}], Πιστ. βοσκ. Ι 4, 125, IV 8, 18, V 5, 156, 249, Σουμμ., Παστ. φιδ. Α′ [945], Δ′ [1260], Ιντ. δ′ [3] (έκδ. *κονιά*), Ε′ [703, 783, 836].

Το λατ. cuna (Βλ. και Meyer, NS III 35· πβ. Ανδρ., Λεξ., λ. *κούνια,* όπου εσφαλμ. ετυμολ. από το *κουνώ*). Η λ. τον 7. αι. (Βίος Θεοδ. Συκ. 141^{11}). Ο τ. από επίδρ. του πληθ. του ουσ. *κουνίον* (Πβ. τ. *κουνία* η, στην τσακων. διάλ.· βλ. Κουκ., ΒΒΠ Δ′ 30, σημ. 3) ή από επίδρ. του ουσ. *φάσκια* (Βλ. Meyer, ό.π.). Ο τ. στο Βλάχ. και σήμ. Η λ. στο Meursius και στο Du Cange και σήμ. σε ιδιωμ. (Βλ. Κουκ., ό.π.).

Λίκνο, κούνια: *δεν εγνώρισε ουδέ κύρην ουδέ μάννα   κι᾽ απούσταν ήτονε μικρός στην κούνιαν εποθάνα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 486· *ωσάν παιδί στην κούνια* Φορτουν. (Vinc.) Γ′ 351.

κουνάδι το, Διήγ. πανωφ. 58, Διήγ. ωραιότ. 773.

Από το σλαβικό kuna και την κατάλ. *-άδι* (Βλ. Meyer, NS II 36). Η λ. στο Du Cange. Τ. *κουνάβι* και σήμ.

Κουνάβι: *Κουνάδι έναν πετεινόν θέλοντας να τον πνίξει* Αιτωλ., Μύθ. 6^{1}.

κουναυλοπόδης, επίθ.

Για την ετυμ. βλ. Τσαβαρή [Πουλολ. σ. 291-2].

Που έχει ψηλά πόδια: *Χαρά εις τον καλογερανόν, οπού ήλθεν εις τον γάμον* (παραλ. 1 στ.) *κουναυλοπόδης* Πουλολ. (Τσαβαρή) 61.

κουνέλι το, Πιστ. βοσκ. IV 1, 14.

Από το ιταλ. coniglio (Ανδρ., Λεξ.)· λιγότερο πιθ. σλαβική προέλ. (Βλ. Meyer, NS II 36 και Τριαντ., Άπ. Α′ 452). Η λ. στο Meursius και σήμ.

Κουνέλι: *μόλον πὄχει την καρδιάν δειλήν σαν το κουνέλι* Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ′ [9].

κουνενός ο, Πανώρ. Γ′ 254·   πληθ.   *κ ο υ ν ε ν ά*   τα, Φορτουν. (Vinc.) Δ′ 118.

Άγν. ετυμ. Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β′).

Πήλινο αγγείο όπου έβαζαν κουκιά για μαγεία και μαντεία (Βλ. Κριαρά [Πανώρ. σ. 249] και Vincent [Φορτουν. σ. 176]): *μα ᾽γώ θαρρώ στον κουνενό μαζί κουκιά να βάνει* Πανώρ. Γ′ 260.

κούνια η, βλ. *κούνα.*

κουνιάδος ο, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 413.

Το βενετ. *cugniado. (Βλ. και Vincent [Φορτουν. σ. 224]). Η λ. στο Meursius και σήμ.

α) Αντράδελφος, κουνιάδος: *καλά παραγγέλματα επαρήγγειλεν του αδελφού-του* (ενν. *ο αφέντης*) *να γυρίσει...εις το σπίτιν-του...Δεν επαραθέσμα...και τα άλλα αγαθά διά τα οποία... Και η γυνή-του ημέραν και νύκτα παρεκάλει την παρθένον Μαρία...Της εφθόνησεν ο μισόκαλος διάβολος και σπέρνει εις τον νουν του κουνιάδου-της έναν πονηρόν λογισμόν* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 412·   **β**) σύζυγος της αδελφής, γαμπρός: *ένα κουνιάδο έτσι ακριβό ωσάν εμέ να πάρει* Φορτουν. (Vinc.) Γ′ 72.

κουνίον το.

Η λ. σε σχόλ. (L-S Suppl.) και στο Meursius (λ. *κουννιά, κουννίον*). Τ. *κουνί(ν)* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Λίκνο, κούνια (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ Δ′ 30): *ώσπερ τα βρέφη υποτάσσονται ταις θηλαζούσαις και κατάκεινται εν τοις κουνίοις αυτών* Παράφρ. Χων. [Νικήτ. Χων., Βόνν., 567 κριτ. υπ.].

κούνισμα το.

Από τον αόρ. του *κουνώ* και την κατάλ. *-μα.* Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. στο ποντιακό ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *κούνισμαν*).

Κούνημα, δόνηση: *εβγήκεν ο Κάιν αποενώπιον του Κύριου και έκατσεν εις ηγή του κούνισμα ανατολικά της παράδεισος* Πεντ. Γέν. IV 16.

κουνουπίδιν το.

Πιθ. από το ουσ. **κανωπίδιον*⟨μεσν. *κάνωπον* (Δαγκίτσης, Λεξ.). Η λ. στο Du Cange (λ. *κουνούπι*) και σήμ. στον τ. *κουνουπίδι.*

Κουνουπίδι: *Ου θέλουν εις το σπίτιν-μου...* (παραλ. 6 στ.) *φρύγιον, κράμβην και γουλίν και από το κουνουπίδιν;* Προδρ. II G 42.

κουνούπιον το, Σπανός (Eideneier) D 569, 1698.

Από το μτγν. ουσ. *κωνώπιον.* Η λ. στο Meursius και σήμ. στον τ. *κουνούπι.*

Κουνούπι: *ο Θεός έστειλεν τον Μωυσήν εις τον Φαραών και έπεψέ-του το πλήθος των κουνουπίων* Καρτάν., Διαθ. 241.

κούνσουλος ο, βλ. *κόνσουλος.*

κουνσουμάρω, Στάθ. (Θέατρο) Β′ 137, εσφαλμ. γρ. αντί cum somaro (Βλ. Martini [Στάθ. σ. 171]).

κούνταινα η, Μαχ. 610[32].

Από το ουσ. *κούντης* και την κατάλ. *-αινα*.

Κόμισσα: *την κυράν την Μαργαρίταν πρίντσαιναν της Αντιοχείας και κούνταιναν της Τρίπολης* αυτ. 52[31].

κουντάτον το, βλ. *κοντάτο*.

κουντενιάζω.

Από το προβηγκ. countenir (Βλ. Χατζ., Ξέν. στοιχ. 81, λ. *κουντενιασμένος*).

Περιορίζω, κρατώ κάπ. φυλακισμένο: *ουδὲν πρέπει να ένι κουντενιασμένος* (ενν. *εκεί-νος οπού καταπλέκουν*), *αμὲ χρῄζεται να έχει δύο μάρτυρες καλούς...οπού είδασιν τον άν-θρωπον να πέσει με την παίδαιναν και εντέχεται να ομώσουν εις τα άγια και τότες πρέπει να ένι τενιασμένος με δίκαιον* Ασσίζ. 97[31].

κουντεντιάζω, βλ. *κοντεντιάζω*.

κουντέντος ο, βλ. *κοντέντος*.

κουντέσσα η, βλ. *κοντέσσα*.

κουντετσιούν η, βλ. *κοντετσιόν*.

κούντης ο, βλ. *κόντες*.

κουντίτο το, βλ. *κοντότο*.

κουντόρι το, βλ. *κουντούρι*.

κουντούλι(ν) το, Καραβ. 503[9], 505[15]· *κ ο υ τ ο ύ λ ι (ν)*.

Πιθ. από το ιταλ. codolo και την κατάλ. *-ι(ν)*.

(Πιθ.) άκρη σκοινιού, σκοινί: *Σκοινία παλαιά διά κουτούλια και κουδέτες των ταλίων* αυτ. 500[5].

κουντουμαντζιόα η.

Από το προβηγκ. countumaço (Βλ. Χατζ., Ξέν. στοιχ. 81, λ. *κουντουμάσα*).

Φυγοδικία· δίκη ερήμην: *αν δεν...πέψεις* (ενν. *το πράμαν*), *θέλουν αρματώσουν το κουμούνιν εις τον όξοδόν-σου και θέλουν έρτει να τα γυρέψουν και να 'μπέσεις εις κουντου-μαντζιόαν, απὲ το ποίον πράγμαν ουδὲν έδειξες φανὸν* Μαχ. 350[32-3].

κουντουμάσα η.

Το προβηγκ. countumace (Βλ. Χατζ., Ξέν. στοιχ. 81).

Παρασπονδία: *φαίνεται-μας πως εσού ήσουν η αρχή της μάχης και έπεσες εις την κουντουμάσαν κατά τα στοιχήματα* Μαχ. 352[16].

κουντουνάντζα η.

Από το ιταλ. condonazione ή το μεσν. γαλλ. condonation (Greim., Dictionn., λ. condoner)· βλ. και Dawkins, [Μαχ. Β' σ. 251].

Συγχώρηση, χάρη, αμνηστία: *όλες τες ελευθερίες του(ς) σκλάβους...και όσες κουν-τουνάντζες τές εποίκεν* (ενν. *ο κοντοστάβλης*) *τους κακοποιούς, κλέπτες, φονιάδες και έτε-ρους...θέλομεν να είναι στερεωμένα* Μαχ. 506[27].

κουντούρι το· *κ ο υ ν τ ό ρ ι*.

Πιθ. από το ουδ. του επιθ. *κούντουρος* (Φουρ., Αθ. 30, 1918, 357-8. Βλ. επίσης και Αμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 37, λ. *κουντούρα*). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Φουρ., ό.π., Αμ., ό.π., λ. *κουντούρι*) και τ. *κοντούρι* στην Αστυπάλαια (Καραναστάσης, ΛΔ 8, 1958, 79).

Παπούτσι· φρ. *κρατώ κάπ. εις το κουντόρι*=ακολουθώ κάπ. «κατά πόδας», «έχω κάπ. στο χέρι», παρακολουθώ κάπ.: *Αφότου γαρ τον έφθασεν* (ενν. *τον Γιαγούπην*) *αφέντης ο δεσπότης, εκόπηκαν τα μέρη-του και ουδὲ να φεύγει ημπόρει. Εις το βου-νὶν εκίνησεν να φεύγει εις το πλάγι και ο δεσπότης τον κρατεί πάντα εις το κουντόρι* Χρον. Τόκκων 2836.

κουντουρίζω· *οπού κουντουρισμένος,* Πιστ. βοσκ. IV 1, 66, εσφαλμ. γρ. αντί *αποκουντουρισμένος* (Βλ. *αποκουντουρίζω*).

κούντουρος, επίθ., Τζάνε, Κρ. πόλ. 326[16]· ουδ. *κ ο υ ν τ ο ύ ρ ι*.

Από το επίθ. *κόντουρος* (Ανδρ., Λεξ.). Η λ. στο Meursius και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 612) και στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

1) Κολοβός, με κομμένη ουρά: *σκυλί κουντούρι* Σπαν. (Ζώρ.) V 389. **2**) Κοντός: *Καρτερείτε 'δά, Φραγκάκια, με τα κούντουρα βρακάκια* Τριβ., Ταγιαπ. 106· *κόβγει-τα* (ενν. *τα ρούχα*) *ώς τα γόνατα και κούντουρα τ' αφήνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 579. **3**) (Στη θέση εθνικού?): *εν έτει ͵ςωοδ' απήραν οι κούντουροι την Μεσημβρίαν* Byz. Kleinchron. Α' 214[1]. —Η λ. σε τοπων.: Δωρ. Μον. ΧΧ, καθώς και ως επών. σήμ.

κούντρα, επίρρ., βλ. *κόντρα*.

κουντράρια, επίρρ., βλ. *κοντράρια*.

κουντράριος, επίθ., βλ. *κοντράριος*.

κουντραστάρω, βλ. *κοντραστάρω*.

κουντρεστάρω, βλ. *κοντραστάρω*.

κουντρεστιάζω, βλ. *κοντρεστιάζω*.

κουντρέστον το, βλ. *κοντρέστο*.

κουντριά η.

Από το *κουντρώ* (Βλ. Βλαστού, Συνών. 114, λ. *κουτουλώ*) και την κατάλ. *-ιά*.

Χτύπημα ζώου με τα κέρατά-του, κουτουλιά: *από τες δυνατές κουντριές στέκεται* (ενν. *ο λέων*) *φυλαμένος του ταύρου τ' ανημέρωτου* Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ' [218].

κουντώ, Πεντ. Αρ. XXXV 20, Δευτ. XX 19, XXX 17· *α σ κ ο ν τ ώ*· μτχ. παρκ. *κ ο ν τ η μ έ ν ο ς*.

Από το *ακοντίζω* (Για την ετυμ. βλ. Ανδρ., Λεξ., λ. *σκουντώ*). Μτχ. *κουντημένος* στο Somav. Τ. *σκουdίζω* στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ'). Τ. *σκουντώ* και σήμ. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. στην Κύπρο (Κονομής, Λαογρ. 20, 1962, 399) και το ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Α' Ενεργ. **1**) Ωθώ, ωθώ βίαια, σπρώχνω, σκουντώ: *Κουντώ τον συψωμίτην-μου, σύρνω-τον εκ το μάτιν* Προδρ. III 302 χφ. g, κριτ. υπ.· *έβαλάν-με* (ενν. *ο λαός*) *εις την μέσην-*

τους και εκουντούσαν-με πάντοθεν Διγ. Ἀνδρ. 391^{16}· *Επήρε* (ενν. *ο Νεκτεναβός*) *τον Αλέξανδρον για να του δείξει τ' άστρο κ' εκείνος τον ασκόντησε, γκρεμνίζει-τον 'κ το κάστρο* Αλεξ. 260· *Ενέβασες κ' εκάτσες-με απάνω στο λιθάρι, εκούντησές-με κ' έπεσα, εχθρέ, και τι ωφελήθης;* Ερωτοπ. 418. **2**) Σείω, κινώ: *να δράμει αυτουνούς φωνή φύλλο κοντημένο και να φύγουν φευγιό σπαθιού* Πεντ. Λευιτ. XXVI 36. **3**) Διεγείρω, ανακινώ, προκαλώ: *Μ' ανέν και με την ευσπλαγχνιάν σ' εσέ δεν ασκοντήθη χάρις κ' ευγενικότητα..., μη μ' αρνηθείς σου δέομαι* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [1363]. **4α**) Αποτρέπω· απομακρύνω· εκτρέπω: *να τον λιθοβολήσεις...ότι εγύρεψεν να σε κουντήσει από τον Κύριο τον Θεό-σου* Πεντ. Δευτ. XIII 11· *ο προφητής...γή ο ονειρευτής... να απεθάνει, ότι εσύντυχεν... να σε κουντήσει από τη στράτα ός σε επαράγγειλεν ο Κύριος ο Θεός-σου να πας εις αυτήν* Πεντ. Δευτ. XIII 6· **β**) παραπλανώ, εξαπατώ: *εβγήκαν αθρώποι παιδιά αναίσκυντα* (έκδ. -*τά*) *απομεσοθιό-σου και εκούντησαν τους καθισμένους του κάστρου-τους του ειπεί· να πάτε και να δουλέψομε είδωλα άλλα* Πεντ. Δευτ. XIII 14. **Β'** Μέσ. **α**) Παρασύρομαι, παρεκτρέπομαι: *να διεις τον ήλιο και το φεγγάρι και τα άστρη...και να κουντηθείς και να προσκυνήσεις αυτά* Πεντ. Δευτ. IV 19· **β**) αποπλανώμαι, παραστρατίζω: *Μη διεις το βόδι του αδερφού-σου γή το πρόβατό-του κοντημένα και να παρακαμμυθείς από αυτά στρεμμό να τα στρέψεις του αδερφού-σου* Πεντ. Δευτ. XXII 1.

κουνώ, βλ. *κινώ*.

κούπα η, Κρασοπ. 29, Διήγ. εις τους κρασοπατέρας 85, Φλώρ. 1295, 1489, Θησ. ΙΑ' [51^{1}], Χούμνου, Κοσμογ. 1693, 1865, Αλεξ. 369, 1164, Ἐκθ. χρον. 70^{28}, Συναξ. γυν. 388, 392, Πεντ. Γέν. XLIV 2 δις, 16, Αρσ., Κόπ. διατρ. [1283], Πανώρ. Δ' 62, Ερωφ. Ε' 152, Ευγέν. 1078, Στάθ. (Martini) Γ' 431, Διήγ. ωραιότ. 681, Πτωχολ. Α 89, Β 123, κ.π.α.

Το λατ. cupa (ή cuppa, coppa, copa, coupa) (Ανδρ., Λεξ. και Niermeyer, Med. Lat. Lex., λ. cuppa) ή από το ιταλ. coppa (Βλ. και Pern., Ét. linguist. Γ' 438). Για την επιρρ. χρ. της λ. βλ. Dawk., Αφ. Χατζιδ., 1921, 49 και Κουκ., Αθ. 57, 1953, 218. Η λ. τον 7. αι. (Sophocl.), σε Διαθ. του 15. αι. (Βλ. Σάθ., ΜΒ Ϛ' 655^{5}, 664^{26} και 665^{11}), σε έγγρ. του 17. αι. (Βλ. Ξανθ., Χρ. Κρ. 1, 1912, 86 και Βισβίζ., ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 78) και σήμ. Η λ. με επιρρ. χρ. σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

1α) Ποτήρι, κύπελλο: *κούπαν εκράτει με κρασί* Λιβ. Esc. 1062 κριτ. υπ.· *κερνούν και τον Αλέξανδρον, την κούπαν γαρ λαμβάνει· απήτις έπιε το κρασί, στον κόλφον-του την βάνει* Αλεξ. 1159· **β**) το περιεχόμενο του ποτηριού: *στ' άγια δισκοπότηρα κούπες κρασί να πίνουν* (ενν. *οι άνομοι*) Ανακάλ. 70. **2**) Αγγείο, μεγάλο δοχείο: *δέδωκε τούτῳ κούπας αργυράς τρεις...Είλκεν ουν η μέν (πρώτη) λίτραν α', η δευτέρα λίτρας β', η δὲ τρίτη (λίτρας) δ'* Rechenb. (Vog.) 93^{6}· *Κούπαν εποιησάμην εξαγίων ν'* Rechenb. (Vog.) 5^{1}. **3α**) Πήλινο πιάτο: Κυπρ. χφ. 159· **β**) πιατέλα (Για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 154): *θέτουν-με* (ενν. *τον λαγωό*) *εις τα χρυσά και αργυρά σκουτέλια και βάνουν-με εις έμορφας κούπας με πιπεράδες* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 300. **4**) Λύχνος, «ποτήρι» καντήλας: *να κάμεις λυχνιά μάλαμα καθάριο· σφυριστή να γενεί η λυχνιά· το μερί-της και το καλάμι-της· οι κούπες-της, τα μήλα-της και τα άθια-της* Πεντ. Ἐξ. XXV 31.

κουπάδιν το, βλ. *κοπάδι*.

κουπανίζω, βλ. *κοπανίζω*.

κουπέα η.

Λ. πλαστή από το ουσ. *κουπί*· βλ. Vincent [Φορτουν. σ. 175].

Κουπί (Βλ. Vincent [Φορτουν. σ. 224]): *Ελόγιασες εις τη φλακή γή και εις τη Γαλιλαία σήμερο να με βάλουσι να λάμνω την κουπέα;* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 780.

κουπιά η.

Από το ουσ. *κούπα* και την κατάλ. *-ιά*.

Το περιεχόμενο της κούπας: *Μια, δυο, τρεις, τέσσαρες, εφτά κουπιές καλά γεμάτες* Κατζ. Γ' 509.

κουπί(ο)ν το, Ασσίζ. 49^{16}, Χρον. Μορ. Η 9234, Διήγ. Βελ. 164, Μαχ. 192^{11}, 202^{18}, Γεωργηλ., Βελ. 251, Βεντράμ., Φιλ. 324, Τριβ., Ταγιαπ. 519, Διήγ. ωραιότ. 816· *κουπί*, Ριμ. Βελ. 272, Γαδ. διήγ. 159, Φορτουν. (Vinc.) Αφ. 14, Λεηλ. Παροικ. 218, Τζάνε, Κρ. πόλ. 263^{8}, 378^{12}, 415^{17}, 435^{12}, Τριβ., Ρε 260· *κουπί(ν)*, Βυζ. Ιλιάδ. 412· *κουπίν*, Θρ. Κύπρ. Μ 361· *κωπί*, Τζάνε, Κρ. πόλ. 238^{17}.

Το αρχ. ουσ. *κωπίον*. Λ. *κουπίον* στο Meursius. Ο τ. *κουπί* στο Βλάχ. και σήμ. Ο τ. *κουπίν* στο Meursius. Ο τ. *κωπί* στο ποντιακό ιδίωμ. (Andr., Lex., λ. *κωπίον*), όπου και τ. *κωπίν* (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Κουπί: *στα κάτεργα τους βάλλουσιν εκεί να τιμωρούνται, να σύρνουν ‹πάντα το κ›ουπίν και να μοιργολογούνται* Θρ. Κύπρ. Μ 465· *βαρκέτταν αρματώσασιν πενήντα δύο κουπίων* Χρον. Μορ. Η 745. **Φρ.** *παίρνει το κουπί-μου νερό*=εξοικειώνομαι με κ.: *μία βολά, λέγει ο χωρικός λόγος, επήρε το κουπί-τους νερό και ενοστίμισέ-τους ο χορός της υπόθεσης* Σουμμ., Ρεμπελ. 181.

κούπος ο, βλ. *κόπος*.

κουπός, επίθ.

Από το ουσ. *κούπα*.

Αναποδογυρισμένος: *επίθες επάνω αυτών χουνίν κουπόν, ώστε εμπνέειν ο καπνός τούτων εις το χουνίν* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 73^{20}.

κούπρινας ο, Πεντ. Δευτ. XXXI 27· *κούφρινας*.

Ἀγν. ετυμ. (Βλ. Hesseling [Πεντ. σ. XXIII]).

Αυχένας, τράχηλος: *να ξεσνιχίσει* (ενν. *ο γεριάς*) *το κεφάλι-του* (ενν. *του τρυγονιού*) *αποανάγναντις το κούφρινά-του και να μη χωρίσει* αυτ. Λευιτ. V 8· *Ιούδα,...το χέρι-σου εις το κούφρινα των οχτρών-σου, να προσκυνήσουν εσέν παιδιά του πατρός-σου* αυτ. Γέν. XLIX 8· *να πορτομήσετε την ακροβυστιά της καρδιάς-σας και τον κούπρινά-σας μη σκληρύνετε πλια* αυτ. Δευτ. X 16. Φρ. *δίνω κάπ. κούφρινα*=καθιστώ κάπ. φυγάδα, τρέπω κάπ. σε φυγή (Πβ. και ἀ. *δίδω*, φρ. *δίδω νώτα σε κάπ.*): *Την τρομάρα-μου να απεστείλω ομπροστά-σου...και να δώσω όλους τους οχτρούς-σου προς εσέν κούφρινα* αυτ. Ἐξ. XXIII 27.

κούρα η, Φορτουν. (Vinc.) Α' 280.

Το ιταλ. cura. Η λ. και σήμ.

1) Φροντίδα, θεραπεία, ιατρική περιποίηση: *Τσι βίζιτες ερνήθηκα και όλες τσι κούρες τσ' άλλες που κράτουν εις τα χέρια-μου* αυτ. Α' 75· *Θέλοντας να μισσέψω, τσ' άλλες-μου κούρες τσι πολλές να πάγω να γυρέψω* αυτ. Α' 185. **2**) Ἐγνοια, ανησυχία: *Μη ντουμπιτάρεις τίβετας, non prender κούραν άλλη κ' εγώ με τον αφέντη-σου να σε σκουζάρω πάλι* αυτ. Α' 418.

κουρά η, Προδρ. III 84a, Βακτ. αρχιερ. 138.

Το αρχ. ουσ. *κουρά*. Η λ. και σήμ.

α) (Εκκλ.) κούρεμα, κόψιμο μαλλιών: *Περί φορεμάτων του αρχιερέως, τι δηλοί το μανδύον...,η κουρά της κεφαλής* Βακτ. αρχιερ. 183· **β**) ιδιότητα μοναχού: *Περί μοναχών και μοναχής, ότι να μην αφήνουν την κουράν-τους και το μοναστήριον οπού εκουρεύθησαν* Βακτ. αρχιερ. 166.

κουράδιν το, Χούμνου, Κοσμογ. 1377, Πικατ. 353, Αχέλ. 1465· *κ ο υ ρ ά δ ι*, Πικατ. 6, Αχέλ. 1580, Πηγά, Χρυσοπ. 269 (60), Πανώρ. Πρόλ. 62, Α′ 385, Β′ 87, Γ′ 511, Δ′ 122, Ε′ 234, Πιστ. βοσκ. I 1, 262, II 5, 73, Βοσκοπ.² 2, 367, 468, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 638, 2354, Θυσ.² 259, Σουμμ., Παστ. φιδ. Α′ [209, 929], Λεηλ. Παροικ. 50.

Από το αρχ. ουσ. *κουρά* και την κατάλ. *-άδιν* (Βλ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 587]) ή με ιταλ. προέλ. (Βλ. Κοντοσόπουλο, Κρητολ. 1, 1975, 178). Ο τ. στο Βλάχ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β′).

Ποίμνιο: *το μαλλί-τως κουρεύγετε* (έκδ. *-ται*) *και καρπούσθε το κουράδι* Πηγά, Χρυσοπ. 215 (13)· *άρμεξε το κουράδι* Πανώρ. Β′ 131.

κουράδιον το, Σπανός (Eideneier) D 1765.

Από το ουσ. **σκωράδιον* ⟨αρχ. *σκωρ* (Ανδρ., Λεξ.). Τ. *κουράδι* και σήμ.

Περίττωμα: *Ανοίξω το στόμα-σου και βάλω τρία κουράδια* αυτ. Α 61.

κουράζω, Διγ. Ζ 3572, Διγ. (Trapp) Esc. 1178, 1184, 1517, Σαχλ., Αφήγ. 169, Αχιλλ. L 751, Αχέλ. 973, 1795, 2107, Αιτωλ., Μύθ. 38³, Πανώρ. Β′ 105, Ερωφ. Β′ 140, Πιστ. βοσκ. V 1, 71, Διγ. Ἀνδρ. 349¹⁴, 370¹², Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 1284, Γ′ 814, Δ′ 444, Θυσ.² 766, Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ′ [222], Ε′ [89], Φορτουν. (Vinc.) Γ′ 244, Μαρκάδ. 566, Διγ. Ο 2302, Τζάνε, Κρ. πόλ. 190¹⁵, 374¹, κ.π.α.· *α κ ο υ ρ ά ζ ο μ α ι*, Φαλλιδ. 96.

Από το ουσ. *κουρά* και την κατάλ. *-άζω* (Βλ. Kretschmer, BZ 7, 1898, 403 και Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α′ 162-3). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

I Ενεργ. **Α′** Μτβ. **1**) Καταπονώ, ταλαιπωρώ: *ώρες 'ς τσι κάμπους πορπατώ... και στράτα δεν ευρέθηκε ποτέ να με κουράσει* Πανώρ. Ε′ 58· *δε θέλω πλιο... μια πρικαμένη ωσάν αυτή με λόγια να κουράζω* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε′ 526. **2**) Τιμωρώ: *Οπού λυπάται πολτικήν, ο Θεός να τον κουράσει, εις την Τουρκιάν να εξοριστεί* Σαχλ. Β′ (Wagn.) PM 425. **3**) Κατεργάζομαι: *κουράζουσι τον κόκκον εις το μέσον και λεπτύνουσιν αυτούς* (ενν. *τους κόκκους*), *ίνα μη φυτρώσουσιν* Φυσιολ. (Zur.) XX 3b¹¹. **Β′** (Αμτβ.) καταπονούμαι, κουράζομαι: *πεζεύομεν, τι κούρασαν τ' άλογα* Ιμπ. (Legr.) 908. **II** (Μέσ.) καταπονούμαι, ταλαιπωρούμαι: *ας πέσω ν' αποκοιμηθώ, πολλά 'μαι κουρασμένος* Λίβ. Ν 3133· *εύκαιρα κουράζεσαι, μόνο τον κόπο χάνεις* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε′ 486.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ.=ταλαίπωρος: *πού φεύγεις; στάλαρε, Φετόντε κουρασμένε* Ζήν. Ε′ 249.

κουράλλιν το, βλ. *κοράλλιν*.

κουραπελάτης ο, βλ. *κουροπαλάτης*.

κουραρία η.

Από το βενετ. coreria.

Επιδρομή: *Ούτος ανδρείως κουραρίαν μετά την συντροφιά-του εις το Πιουμπίνο έποικε... κ' εκεί πολλούς εφόνευσε* Κορων., Μπούας 20.

κουράρω.

Το ιταλ. curare.

Α′ (Αμτβ.) έχω έγνοια· φροντίζω: *δεν κουράρουσιν, ουδέ ποσώς ψηφούσιν αμέ να τρων, να πίνουσιν* Απόκοπ. Επίλ. I 547. **Β′** (Μτβ.) γιατρεύω: *κράζει-με... να τήνε βιζιτάρω και το κακό-τση το πολύ και άμετρο να κουράρω* Φορτουν. (Vinc.) Α′ 160.

κουρασά η, βλ. *κουρασιά*.

κούραση η, Αχέλ. 2160, Πανώρ. Πρόλ. 81, Δ′ 31, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 590, Γ′ 180, 785, Ζήν. Β′ 211, Τζάνε, Κρ. πόλ. 206¹⁸.

Από τον αόρ. του *κουράζω*. Η λ. στο Βλάχ. (λ. *κούρασις*) και σήμ.

Κούραση: *Όλες οι τέχνες κούραση δίδουσι των αθρώπω* Φορτουν. (Vinc.) Γ′ 243· *την κούραση τση στράτας-σας να λησμονήσετ' όλη* Ερωφ. Ιντ. β′ 54.

κουρασιά η, Φαλιέρ., Ιστ.² 103· *κ ο ρ α σ ι ά*, Πιστ. βοσκ. I 1, 320 (έκδ. *κόρασιες*· χφ. *κορασιές*)· *κ ο υ ρ α σ ά*, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε′ 943.

Από το ουσ. *κούραση* και την κατάλ. *-ιά*.

Κούραση: *εις τες αγκάλες-της τες μοσκομυρισμένες τες κουρασιές-του αλάφρωνε τες κακοπαθισμένες* Σουμμ., Παστ. φιδ. Α′ [256]· *με την περίσσαν κουρασάν εκ τον περίσσον δρόμον* Χούμνου, Κοσμογ. 1844.

κουρασμός ο, Αχέλ. 450, 682, Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε′ [66].

Από τον αόρ. του *κουράζω* και την κατάλ. *-μός*. Η λ. στο Βλάχ. (λ. *κούρσσις*) και σήμ. στην Κρήτη (Βλ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 587, λ. *κούρασι*]).

Κούραση: *και κουρασμό στα μέλη-μου γροικώ πολλά περίσσο* Ιντ. κρ. θεάτρ. Β′ 120· *Δεν ξεύρ' είντα 'ναι ο κουρασμός κ' η πείραξ' η μεγάλη* Πανώρ. Α′ 245.

κουράσσα η, Ασσίζ. 49¹⁴, Βουστρ. 504. —Βλ. και *κοράτσα*.

Το προβηγκ. cuirassa (Βλ. Χατζ., Ξέν. στοιχ. 81).

Θώρακας: *άρματα, κουράσσες, στόμην, σίδερον, πάσα είδος αρμάτων* Ασσίζ. 7¹⁰.

κουρατόρικος, επίθ.

Από το ουσ. *κουράτωρ* (*-ορας*). Λ. *κουρατορικός* σε έγγρ. του 1349 (Act. Xér. 26⁵⁻⁶,³⁰⁻¹,⁶⁵,⁹³⁻⁴).

Που ανήκει ή αναφέρεται στον κουράτορα· (εδώ πιθ. το θηλ. ως ουσ.) ραβδί δασκάλου ή παιδονόμου (?): *Τω σκολάρω-ντου τον κώλο, λέει, θ' ανοίξει και πως μια κουρατόρικη μέσα θε να τως μπήξει* Φορτουν. (Vinc.) Δ′ 308.

κουρατόρισσα η.

Από το ουσ. *κουράτωρ* και την κατάλ. *-ισσα*.

Επιστάτισσα, επόπτρια: *έχεις-με κουρατόρισσαν, έχεις-με αναπλαρέαν και κάμνω και τα μαλλωτά, κάμνω και τα ναρθήκια* Προδρ. I 94.

κουράτουρας ο, βλ. *κουράτωρ*.

κουράτσα η, βλ. *κοράτσα*.

κουράτωρ -τορας ο, Ελλην. νόμ. $527^{19,21}$, $569^{22,24,28}$, Βακτ. αρχιερ. 148, 158· *κ ο υ ρ ά τ ο υ ρ α ς*.

Το λατ. curator. Η λ. τον 5. αι. (Lampe, Lex.) και σε επιγρ. (L-S). Η λ. και σήμ. στην Κρήτη ως επών. (Βλ. Ξανθ., Μελετ. 429).

Επιμελητής, επόπτης· επίτροπος ανήλικων παιδιών: *έχει-το* (ενν. *ο χωριάτης*) *διά καμάριν-του της μεθυσιάς την στράτα. Αν έρθομε εις τον παπάν, εις τον κουράτουράντου, ουδέ έχει νου εκ την μεθυσιάν* Σαχλ., Αφήγ. 249· *πρότερον ομνύνται οι κουράτορες του βλεπήσαι και διοικήσαι τοις ορφανοίς καλώς* Ελλην. νόμ. 527^{25}· *Περί προικός τάξιμον παρά του κουράτορος* Βακτ. αρχιερ. 174.

κούρβα η, Σπαν. (Ζώρ.) V 605, Διγ. (Trapp) Esc. 1567, Σαχλ. Ν 400, Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 470, 663, Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 312, Σαχλ., Αφήγ. 824, 831, 896, Δεφ., Λόγ. 680, Πεντ. Γέν. XXXIV 31, XXXVIII 15, Λευιτ. XXI 7, Δευτ. XXIII 19.

Το λατ. curva (Ανδρ., Λεξ.· βλ. και Meyer, NS II 36). Για το αρσ. *κούρβος* βλ. Sophocl. και Πουλολ. (Τσαβαρή) 261 κριτ. υπ. Η λ. σε Γλωσσάρ. (L-S), στο Meursius και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) και στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 613).

Πόρνη: *Προφές αργά εις το σπίτι-ντης, της κούρβας της μαυλίστρας* Σαχλ., Αφήγ. 814· *Κούρβες, μαυλίστρες (α)πέφευγε, εις αύτες μην πηγαίνεις* Δεφ., Λόγ. 129· *Χηρά και διωγμένη και λιτωμένη κούρβα* (έκδ. *κουρβατές*· διορθώσ.· πβ. και Hesseling [Πεντ. σ. XVI]) *τες ετούτες να μη πάρει* Πεντ. Λευιτ. XXI 14. (Υβριστ.): *τότε η κούρβα η Μαξιμού τον γέροντα ατιμάζει* Διγ. (Trapp) Esc. 1509· *Κούρβα, τι έποικες; να με σκοτώσεις θέλεις;* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2059.

κουρβατή· *κουρβατές ετούτες*, Πεντ. Λευιτ. XXI 14, εσφαλμ. γρ. αντί *κούρβα τες ετούτες*· διορθώσ. Πβ. και Hesseling [Πεντ. σ. XVI].

κουρβέλα η, Πτωχολ. α 624.

Από το ουσ. *κούρβα* με πιθ. επίδρ. του ουσ. *κοπέλα*.

Πόρνη: *έν' κακού τσουλούκου σπέρμα* (παραλ. 1 στ.) *και κακής κουρβέλας γένος* αυτ. 587.

κουρβέλι(ν) το.

Άγν. ετυμ. Μήπως σχετ. με τα ουσ. *κούρβη* (=κορμός δέντρου, βλ. Λουκά, Γλωσσάρ. 246· πβ. και μεσν. γαλλ. corbe ⟨λατ. curvus, βλ. Greim., Dictionn., λ. I. corbe) και *κουρβούλιν* (Βλ. Λουκά, ό.π.).

?: *Το δικαίωμαν των φιστουκίων και τω φύλλων των κουρβελίων κελεύει το δίκαιον να πάρουν εις τα ρ' πέρπυρα δ' πέρπυρα* Ασσίζ. 490^{12}.

κουρβεύω.

Από το ουσ. *κούρβα* και την κατάλ. *-εύω*.

Α' (Μτβ.) εκδίδω σε πορνεία: *Μη λιτώσεις την θεγατέρα-σου να την κουρβέψεις και να μη κουρβέψει η γης και να γεμώσει η γης πορνιά* Πεντ. Λευιτ. XIX 29. **Β'** (Αμτβ.) εκπορνεύομαι: *εκούρβεψεν η Θάμαρ η νύφη-σου και απατά και ιδού 'γγαστρωμένη εις κουρβιές* αυτ. Γέν. XXXVIII 24.

κουρβιά η.

Από το ουσ. *κούρβα* και την κατάλ. *-ιά*.

Πορνεία: *εκούρβεψεν η Θάμαρ η νύφη-σου και απατά και ιδού 'γγαστρωμένη εις κουρβιές* Πεντ. Γέν. XXXVIII 24.

κουρβιάρης ο.

Από το ουσ. *κούρβα* και την κατάλ. *-ιάρης*.

Επιβήτορας: *Λίπε τον κουρβιάρη, τον γαμέα* Συναξ. γυν. 899.

κουρβούλα η.

Από το ουσ. *κούρβα* ⟨curvus και την κατάλ. *-ούλα*. Η λ. και σήμ. στη Χίο (Άμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 37).

Κορμός αμπέλου: *τας κουρβούλας των αμπελώνων εκ ρίζης απέτεμον* Καναν. 64Β.

κουρβούλι το, Λεόντ., Αιν. Ι 268, Χρησμ. Ι 278, 301, 388.

Από το ουσ. *κούρβος* ⟨curvus και την κατάλ. *-ούλι*. Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ. 246).

Κορμός αμπέλου: *τα κουρβούλια να ξεριζώσει, τα σταφύλια να ξηρωγίσει* Λεόντ., Αιν. IV 33.

κούρβουλον το.

Από το ουσ. *κούρβος* ⟨curvus και την κατάλ. *-ουλον*. Η λ. σε διαθ. του 1500 (Σάθ., ΜΒ Ϛ' 672^{197}), στο Somav. και σήμ.

Κορμός αμπέλου· (εδώ) ξερό κλήμα: *ως το χαλάζιν να πετάς και ως κούρβουλον να πέφτεις* Πουλολ. (Τσαβαρή) 476.

κουρδίζω, βλ. *κορδίζω*.

κουρελλέν(ι)ος, βλ. *κοραλλένιος*.

κουρέλλιν το.

Από το μτγν. ουσ. *κουράλλιον* (Βλ. Φουρίκη, Λαογρ. 10, 1926, 16). Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 613).

Κοράλι: *Έπαρον μαργαρίτας υψιλούς..., κουρέλλιν κίτρινον κουκκία γ'...και έσμιξον αυτά και ποίησον ως αλεύριν* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 98^{8-9}· *τα δυο-σου χείλη τα κουρέλλια* Κυπρ. ερωτ. 68^{7}.

κουρεός, βλ. *κοριός*.

κούρευμα το· *κ ο ύ ρ ε μ α*.

Από το *κουρεύω*. Η λ. στον Ησύχ. (L-S Suppl.). Ο τ. και σήμ.

Κόψιμο, κούρεμα μαλλιών· (εδώ συνεκδ.) κουρεμένο μαλλί (των προβάτων): *αρχή σιταριού-σου και μούστου-σου και λαδιού-σου και αρχή κούρεμα του ποίμνιού-σου να δώσεις αυτουνού* (ενν. *του Κύριου*) Πεντ. Δευτ. XVIII 4.

κουρευτής ο.

Το μτγν. ουσ. *κουρευτής* (L-S Suppl.).

Αυτός που κουρεύει (πρόβατα): *ο Ιούδα και ανέβην ιπί κουρευτάδες του ποίμινιού-του* Πεντ. Γέν. XXXVIII 12.

κουρευτός, επίθ.

Από το *κουρεύω*. Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β′ 613, λ. *κουρεφτός*).

Κουρεμένος: *ο είς ήτον νεώτερος, αγένειον παλληκάριν, κι' ο άλλος ήτον κουρευτός γέρων εξοπλισμένος* Διγ. (Trapp) Esc. 1192.

κουρεύω, Διγ. (Trapp) Esc. 1415, 1430, Πουλολ. (Τσαβαρή) 255, 570, Λιβ. Esc. 3, Λέοντ., Αιν. I 112, Σαχλ., Αφήγ. 708, Πιστ. βοσκ. II 8, 39.

Το *κουρεύομαι,* που απ. σε σχόλ. (L-S). Η λ. και σήμ.

Α′ Ενεργ. **1**) Κόβω το τρίχωμα, κουρεύω: *οκ την κεφάλην-του τα μάλλια εκουρέψαν* Δεφ., Λόγ. 640· *Τάς τε κουρευθείσας τρίχας ...επί το στήθος υποθέτει του Πατρόκλου* Ερμον. Τ 1· *ήσαν και τα μαλλίτσια-του φράγκικα κουρεμένα* Αχιλλ. Ν 102· *εκούρεψεν τα γένια-του* Διήγ. Αλ. V 23. **2**) (Προκ. για ζώα) κουρεύω: *να κουρέψει το ποίμινιό-του* Πεντ. Γέν. XXXVIII 13· *εκουρεύαν πρόβατα* Σαχλ., Αφήγ. 135. **3**) Τιμωρώ με κόψιμο μαλλιών, διαπομπεύω, εξευτελίζω (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Γ′ 193-4): *η θυγατέρα-της έσφαλεν...και την εκούρεψε και την έστειλεν εις το πορνοστάσι* Ροδινός Νεόφ. 231· *αλλά όταν θυμωθώσιν (ενν. οι αυθέντες), εκεινών τα γένια κόπτει (ενν. των αυθέντων η αγάπη) και πομπεύει και κουρεύει και μουζώνει και 'ξορίζει* Πτωχολ. (Κεχ.) P 78. **4**) (Προκ. για την κουρά μοναχών-κληρικών) χειροτονώ: *Περί μοναχών, κουρά νέων, ότι πού πρέπει να κουρεύονται, εις τα μοναστήρια...*Βακτ. αρχιερ. 166· *είδα τον παπάν όπου εθέλα να κουρέψουν, τουτέ(στι) να τον χειροτονήσουν* Μαχ. 12[2]· *εκουρεύτην μοναχός και εκράξαν-τον Γαβριήλ* Μαχ. 66[3]. **Β′** Μέσ. **1**) Κουρεύω τα μαλλιά του κεφαλιού-μου σε ένδειξη πένθους (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ Δ′ 217): *εις τον αφρόν της θάλασσας να βρούσι τα μαλλιά-σου· [τα πόδια και τα χέρια-σου να βρουν εις παραγιάλι* (παραλ. 1 στ.), *να δράμου νά 'ρθου να σε δου εκ τα συγγενικά-σου, η μάννα-σου να κουρευτεί θωρώντα τα μαλλιά-σου]* Ριμ. κόρ. 745. **2**) Παίρνω το μοναχικό σχήμα: *Ενδύομαι τα ράσα-μου, κουρεύομ' απατή-μου* Γαδ. διήγ. 299.

Η μτχ. παρκ. προκ. για χήρα σε ένδειξη πένθους=άθλιος, δυστυχισμένος (Βλ. Κουκ. ό.π.): *πρώτα λέγω τας παρθένες, δεύτερο τας παντρεμένες και ύστερα τες κουρεμένες τες χηράδας τας σπασμένας* Συναξ. γυν. 494.

κουριάζω, Βουστρ. 440· παρατ. *εκουργίαζα*· αόρ. *εκουργίασα,* Βουστρ. 433, 492.

Από το προβηγκ. curar (Χατζ., Ξέν. στοιχ. 81). Η λ. στο Meursius (λ. *κουργιάζειν*).

(Αμτβ. και μτβ.) δίνω σημασία, λογαριάζω, ψηφώ: *πολλά τους εσύντυχεν κ' εκείνοι δεν εκουριάσαν* Μαχ. 258[7]· *είχες-με κλαμένον καταυτόν να με πειράζεις* (παραλ. 1 στ.) *δίχως κρίμαν να κουριάζεις* Κυπρ. ερωτ. 117[15]· *ήτον πολλά δισπιριασμένος και δεν εκουργίαζεν θάνατον* Βουστρ. 421.

κούρκουμον το.

Από το λατ. curcuma (Για την ετυμ. βλ. Du Cange). Η λ. στον Ησύχ. (L-S).

Είδος χαλιναριού· φίμωτρο: *το στόμα πώς ανοίξω-μου, τα χείλη πώς λαλήσω και βάλω κούρκουμον* (έκδ. *κούκουμον*· διόρθ. Hesseling-Pernot [Προδρ. σ. 187]) *τρανόν και σφίξω τον λαιμόν-μου* Προδρ. II H 19 l.

κουρκουμώνω.

Από το ουσ. *κούρκουμον* και την κατάλ. *-ώνω.*

Φιμώνω: *μη κουρκουμώσεις βοΐδι εις το αλέτρημά-του* Πεντ. Δευτ. XXV 4.

κουρμπάνι το· *κουρουμπάνι.*

Το τουρκ. kurban. Η λ. και σήμ.

Θυσία: *έπιασε* (ενν. *ο Μουράτης*) *και άλλους εξακόσους Μοραΐτες χριστιανούς και τους έκοψε, λέγει, διά κουρουμπάνι της ψυχής του πατέρα-του* Χρον. σουλτ. 75[26].

κουρνιαχτός ο, βλ. *κονιορτός.*

κουρνοκέφαλος, επίθ., Σαχλ., Αφήγ. 555.

Από το επίθ. *κουρνός* και το ουσ. *κεφάλι.* Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Ξανθ., Μελετ. 281).

Που έχει κεφάλι σαν της κουρούνας· ανόητος?: *οι κουρνοκέφαλοι, ωσάν ακώ και λέγουν, ανέν και πιάσουν άνθρωπον, κόβουσιν τον λαιμόν-του* αυτ. 561.

κουρνομύαλος, επίθ.· *κουρουνόμυαλος,* Πουλολ. (Τσαβαρή) 220 κριτ. υπ.

Από το επίθ. *κουρνός* και το ουσ. *μυαλό.* Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Ξανθ., Μελετ. 281 και Βογιατζ., Γλώσσα ·Ανδρ. 178).

Που έχει το μυαλό της κουρούνας: *Ορνιθιν κουρνομύαλον και μυξοσκατοφάγον* αυτ. 220.

κουρνός, επίθ.

Από το ουσ. *κουρούνα* και την κατάλ. *-ός* (Βλ. Ξανθ., Μελετ. 279). Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Βλ. ό.π., σ. 278).

Που έχει το χρώμα της κουρούνας: *Είδες, Φροσύνη, μιαν κουρνή αίγ' αποὺ μού 'χε φύγει εκ το μητάτο σήμερο;* Πανώρ. Γ′ 271.

κουρντίζω, βλ. *κορδίζω.*

κουροπαλάδιος ο, βλ. *κουροπαλάτης.*

κουροπαλάτης ο, Προδρ. III 92· Byz. Kleinchron. Α′ 133[20]· *κουραπελάτης,* Προδρ. III 92 κριτ. υπ.· *κουροπαλάδιος,* Πωρικ. Α 31· *κουροπαλάτος,* Ηπειρ. 275[5].

Από τα ουσ. cura και palatium (Βλ. Kahane, Sprache II b 1β). Ο τ. *κουραπελάτης* από παρετυμ. προς το *απελάτης* (Βλ. Τριαντ. Α′ 413). Η λ. τον 7. αι. (Lampe, Lex.) και σήμ. ιδιωμ. ως επών. (Andr., Lex.).

Υψηλός αξιωματούχος, ο διαχειριστής του παλατιού: *Σπάνιε κουροπαλάτη και Σεύκλε κοντόσταβλε* Πωρικ. V 47.

κουροπαλάτος ο, βλ. *κουροπαλάτης.*

κούρος· *κούρον νέον,* Σαχλ. Α′ (Wagn.) PM 311, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *κουρουναίον*· οι διορθ. του Papadim. [Σαχλ., Αφήγ. σ. 213], που προτ. *πούρον* και του Ξανθ., Βυζαντίς 1, 1909, 352, που προτ. *καύχον,* μάλλον απίθ. —Βλ. και *κορωναίος.*

κουρουζής ο.

Από το τουρκ. korucu.

Αγροφύλακας: *μαζί-του* (ενν. *με τον κυρ-Γαβριήλ*) *έστειλαν* (ενν. *τα φρόνιμα κεφάλια*) *αγάν, έστειλαν καπιτζήδες, γιανιτσαρέους παλαιούς μαζί και κουρουζήδες* Ιστ. Βλαχ. 1192.

Κουρουκιώτης ο.

Από το *Κουρίκος* (Μαχ. 98[6]) και την κατάλ. *-ώτης*.

Ο κάτοικος της πόλης Κώρυκος: *ως γιόν έρχουνταν* (ενν. *οι Σαρακηνοί*), *εμπλάσαν δύο γριππαρίες Κουρουκιώτες και εκάψαν-τες* Μαχ. 632[6].

Κουρουκιώτισσα η.

Από το *Κουρίκος* και την κατάλ. *-ώτισσα*.

Επίθετο της Παναγίας: *πολεμίζουν* (ενν. *οι άρχοντες*) *καθημερινόν με τους Τούρκους και με την βοήθειαν του Θεού και της θαυμαστής εικόνος της Κουρουκιώτισσας, εικόνος της Θε(οτόκ)ου, βλέπεται κατά πρόσωπα τους Τούρκους* Μαχ. 100[28].

κουρούκλα η, (I).

Κατά Τριαντ., Άπ. Α' 424 από το λατ. *colucula.

Είδος τεύτλου (Βλ. Ξανθ., B-NJ 5, 1926⟨1927⟩, 364 σημ. 4): *έχουν-το εις τα λάγχανα* (έκδ. *σωστά λάχανα*), *τά λέγουσιν οφρύγια, και εις τας γούλας τας χοντράς, τά λέγουνε κουρούκλες* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 602 και κριτ. υπ.

κουρούκλα η, (II).

Πιθ. από το λατ. circulus ή το παλαιότ. ιταλ. circulo. Πβ. λ. *κούρουκλας* (=κύκλος) και ρ. *κουρουκλίζω* ιδιωμ. (Βλ. Κουκ., BZ 19, 1910, 427 και Λουκά, Γλωσσάρ. 248).

Είδος γυναικείου ή αντρικού κεφαλόδεσμου (Για τη σημασ. πβ. το μεσν. λατ. circulare= στέφω, Niermeyer, Med. Lat. Lex.): Κυπρ. χφ. 159.

κουρουμπάνι το, βλ. *κουρμπάνι*.

κουρούνα η, (I), Διγ. Z 1879, Διγ. (Trapp) Esc. 872, Σπανός (Eideneier) A 144, Χρον. Μορ. P 4006, Πουλολ. (Τσαβαρή) 427 κριτ. υπ., 442, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 684, Ch. pop. 510, Σαχλ., Αφήγ. 599, Αιτωλ., Μύθ. 76[1], 91[23] κ.α.· *κορώνη*, Προδρ. III 355[22].

Από το αρχ. ουσ. *κορώνη*. Η λ. και σήμ.

Κουρούνα: *Κουρούνα ηθουλήθηκε τον κόρακα να φθάσει και να λαλεί σαν κόρακας, τον κόσμον να γελάσει* Αιτωλ., Μύθ. 97[1]· *κόρακες ομού και κουρούνες και μεγάλοι γύπες* Σπανός (Eideneier) D 1327· **Φρ.** *γίνομαι κουρούνα*=μεθώ υπερβολικά: *ένι μεθούκλιν ο έρημος, κουρούνα καμωμένος* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 374.

κουρούνα η, (II).

Το προβηγκ. courouna (Βλ. Χατζ., Ξέν. στοιχ. 81). Η λ. στο Du Cange (λ. *κορόνα*) και σήμ. στην Κύπρο (Χατζ., ό.π.).

Στέμμα· έκφρ. *αυλή της κουρούνας* (Πβ. *η αυλή η ρεϊκή*, Ασσίζ. 356[3])=βασιλική αυλή: *αν ένι κανένα κουμούνι να έκρινεν...κανένα απ' αυτά τα πράγματα τά ένι διαφεντεμένα, ουδέν πρέπει να αξιάζουν τίποτες κατά το δίκαιον...και ουδέν εντέχεται να το βαστάξου η αυλή της κουρούνας* Ασσίζ. 356[24].

Κουρουναίος ο, βλ. *Κορωναίος*.

κουρουνιάζω, Μαχ. 310[31], Βουστρ. 434.

Από το προβηγκ. courounar (Βλ. Χατζ., Ξέν. στοιχ. 81) ή το γαλλ. couronner (Βλ. Δένδ., Αθ. 36, 1924, 158). Η λ. στο Meursius (λ. *κουρουνιάζειν*) και σήμ. στην Κύπρο (Χατζ., ό.π.).

(Μέσ.) Στέφομαι (βασιλιάς): *επεψέν-τον* (ενν. *ο ρήγας τον αρχιεπίσκοπον*) *να τραχτιάσει με τον πάπαν να κουρουνιαστεί διά ρήγας της Κύπρου* Βουστρ. 474· *εκουρουνιάστην ο Ούνγκε τε Λουζουνίας ο ανιψιός-του* Μαχ. 60[16].

κουρουνίασμα(ν) το, Μαχ. 78[21], 474[6]· *κουρούνιασμαν*, Βουστρ. 434.

Από το *κουρουνιάζω* και την κατάλ. *-μα*. Ο τ. και σήμ. στην Κύπρο (Χατζ., Ξέν. στοιχ. 82, λ. *κουρουνίασμαν*).

Στέψη (βασιλέα): *εστέφθην* (ενν. *ο ρε Πιερ*) *εις τον Άγιον Νικόλαον...και εγίνην μεγάλη φέστα και αρχοντικόν παναγύριν οκτώ ημέρες εις το κουρουνιασμάν-του εις την Αμόχουστον* Μαχ. 92[35].

κουρουνόμυαλος, επίθ., βλ. *κουρνόμυαλος*.

κουρούπα η, βλ. *κουδούπα*.

κουρούπι το.

Από το ουσ. **κορύπη* (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 305). Η λ. στο Somav. Τ. *κουρούπη* στο Du Cange. Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδιωμ. Κρ. Β') και στην Κύπρο στον τ. *κορύπιν* (Σακ., Κυπρ. Β' 605).

Είδος πήλινου αγγείου: *Μα 'γώ δε θέλω πράματα τόσα πολλά μεγάλα· σώνει-με να 'χω μοναχάς ένα κουρούπι γάλα* Πανώρ. Α' 388.

κουρουπιαστός, επίθ.

Από το *κουρουπιάζω* (⟨*κουρούπι*) και την κατάλ. *-τός*.

Που είναι κλεισμένος σε κουρούπι· παστωμένος: *Ωσάν λαρδί κουρουπιαστόν οκτώ χρονών ή δέκα εδέτσι 'ναι στον άγουρον βλογητική γυναίκα* Ριμ. κόρ. 664.

κουρρέντι το, Πορτολ. Α 326[21,24].

Το ιταλ. corrente.

Θαλάσσιο ρεύμα: *να παγαίνεις την μέση διά τα κουρρέντια οπού τρέχουν να μηδέν σε ρίξουν εις την μίαν μερέαν ή εις την άλλην* αυτ. 242[15-16].

κουρριέρης ο, Κορων., Μπούας 31, 32, Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 19, Σουμμ., Ρεμπελ. 159.

Το ιταλ. corriere. Η λ. στο Somav.

Ταχυδρόμος: *απέστειλεν ο αυτός κόνσολος από την Θεσσαλονίκην κουρριέρη, ήγουν ουλάκη, με γραφάς* Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 19.

κούρσα η, (I), Πορτολ. Α 313[5,13].

Το ιταλ. corsa. Η λ. και σήμ. με γενικότερη σημασ.

(Ναυτ.) καθορισμένη πορεία καραβιού, ρότα: *πηγαίνεις περ κανάλι ανάμεσα την Ρόδο και την Κάρπαθο...Και αυτείνη η κούρσα σε φέρνει και βιστιράς την χώραν* αυτ. Α 312[22].

κούρσα, (II)· *κούρσες,* Τζάνε, Κρ. πόλ. 136[18]=Τζάνε, Κρ. πόλ. (Νενεδ.) 198[19], πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *κούρσος* (Βλ. ά).

κουρσάρης ο, Ασσίζ. 89[12], Χρον. Τόκκων 3549, Μαχ. 84[10], 622[14], 628[9], 630[22], 638[35-6,37], 640[9], Βουστρ. 421, Σαχλ., Αφήγ. 328, Διγ. Ο 2126, 2229, 2287· *κουρσιάρης·* *κρουσάρης,* Σκλέντζα, Ποιήμ. 5[35], Στάθ. (Martini) Ιντ. β′ 52.

Από το ουσ. *κουρσάριος.* Ο τ. *κρουσάρης* στο Βλάχ. Η λ. στο Du Cange (λ. *κουρσεύειν*) και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδιωμ. Κρ. Ϛ′).

Πειρατής, ληστής: *Τούτοι οι αθρώποι ήσαν κλέφτες, κουρσάρηδες, ληστάδες και εκουρσεύγαν και εσκοτώνναν και εποίκαν μεγάλα κακά εις το νησσίν* Μαχ. 60[11]· *καθημέρα ήβγαινεν* (ενν. *ο Διγενής*), *τες άκριες τριγυρίζει· όπου κουρσάρη ηύρισκεν στον Άδη τον βυθίζει* Διγ. Ο 2136· *πολυπαθής της ερωτιάς κουρσιάρης* Ριμ. κόρ. 706.

κουρσάρικος, επίθ., Ιμπ. 560, 561, Μαχ. 102[34], 154[22]· *κουρσαρικός,* Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 277· *κρουσάρικος,* Ιμπ. 560 κριτ. υπ., 561 κριτ. υπ., 802 κριτ. υπ., Ιμπ. (Legr.) 925, Φορτουν. (Vinc.) Δ′ 533.

Από το ουσ. *κουρσάρος* και την κατάλ. *-ικος.* Ο τ. *κουρσαρικός* σε έγγρ. του 15. αι. (Τωμ., Κρητολ. 3, 1976, 19 σημ. 18) και στο Du Cange. Η λ. επίσης σε έγγρ. του 15. αι. (Τσιρπανλή, BF 3, 1968, 197), στο Somav. και σήμ.

Πειρατικός: *εκάψαν...έναν καράβιν κρητικόν και έναν κάτεργον κουρσάρικον, τα ποία ήσαν συρμένα εις την γην* Μαχ. 632[4].

Το ουδ. ως ουσ.=πειρατικό πλοίο: *Ευρίσκει-με κουρσάρικον, στο Κάιρος με πουλούσι* Ιμπ. 802.

κουρσάριος ο, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 484, κριτ. υπ.).

Το μεσν. λατ. cursarius (Niermeyer, Med. Lat. Lex). Η λ. σε έγγρ. του 11. αι. (Βραν. Ε., Βυζ. έγγρ. Πάτμου Α′ 38*), του 12. αι. (Act. Lavr. 63[25]), στο Ζωναρ. 1527 (λ. *πειραταί*) και στο Meursius.

Πειρατής: *θαλασσοκρατούσιν οι κουρσάριοι* αυτ. 75, κριτ. υπ.

κουρσάρος ο, Ασσίζ. 7[13], 49[27], 50[2], 252[20], 298[12], Ηπειρ. 222[6], Απολλών. 509, 717, Μαχ. 622[13], 654[30], Ριμ. Βελ. 665, Ιμπ. (Legr.) 627, Κορων., Μπούας 6, Τριβ., Ταγιαπ. 229, Πορτολ. Α 183[15], Χρον. σουλτ. 82[17], Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 33, Σουμμ., Ρεμπελ. 157, Ροδινός (Βαλ.) 125, Λεηλ. Παροικ. 656· *κρουσάρος,* Καλλίμ. 878, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 241, Αχέλ. 120, Στάθ. (Martini) Γ′ 318, Φορτουν. (Vinc.) Γ′ 294, Δ′ 92, 440, 560.

Το ιταλ. corsaro. Για τη λ. βλ. και Kahane-Tietze, Lingua Franca σ. 193-4. Η λ. σε έγγρ. του 1153 (Act. Lavr. 62[15]), στο Du Cange (λ. *κουρσεύειν*) και σήμ.

Πειρατής, ληστής: *εμάς σε ξύλο κρητικό έρχοντας μας επιάσα κρουσάροι απού το Τούνεζι κι' αυτοί μας εμοιράσα* Στάθ. (Martini) Α′ 256· *είμεστεν πενήτες, ότι κουρσάροι έρχονται και μας καταρημάζουν* Διγ. Ο 2113· *εφουρκίσασιν πολλούς κλέπτας και κουρ-*

σάρους...όπου να εμπορήσουν να παύσουν τα κούρση και οι κλεψιές Byz. Kleinchron. Α′ 210[8].

κουρσάτορας ο, Χρον. Μορ. Η 3670· *κουρσάτουρας,* Χρον. Τόκκων 227.

Από το ουσ. *κούρσος* το ή *κούρσον* και την κατάλ. *-άτορας.* Λ. *κουρσάτωρ* στο Meursius και στο Sylloge Tacticorum (έκδ. Dain) 29[2], 35[15], 40[1-5].

Ελαφρά οπλισμένος στρατιώτης αναγνωριστικής και επιδρομικής μονάδας: *ορθώσαν τα φουσσάτα-τους, πρώτα τους κουρσατόρους, ...την Τσακωνίαν κουρσεύουν* Χρον. Μορ. Η 6652.

κούρσεμα το, βλ. *κούρσευμα.*

κουρσεμός ο, Ορισμ. Σινάν 63[10], Λεηλ. Παροικ. 623, Διακρούσ. 111[24]· *κρουσεμός.*

Από το *κουρσεύω* και την κατάλ. *-μός.* Η λ. και ο τ. στο Βλάχ. (λ. *κούρσεμα*).

Επιδρομή, λεηλασία· αρπαγή: *νά 'μπουν μέσα τα Τουρκιά τον κουρσεμόν να ποίσουν* Θρ. Κύπρ. Κ 902· *Είντά 'ναι αυτός ο κρουσεμός, τόν κάνεις* (ενν. *εσύ, Χάροντα*) *των ανθρώπω;* Π.Ν. Διαθ. φ. 260β 5.

κούρσευμα το, Σουμμ., Ρεμπελ. 157, Χριστ. διδασκ. 49· *κούρσεμα,* Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε′ [1595]· *κούρτσεμα.*

Από το *κουρσεύω* και την κατάλ. *-μα.* Ο τ. *κούρσεμα* στο Βλάχ. (όπου και τ. *κρούσεμα*) και σήμ. Η λ. και στον Κεδρ. Γλωσσάρ.

1α) Επιδρομή, λεηλασία: *τους πολέμους, πατέρα-μου, κουρσεύματα και αμάχες, εξάφησ'-τα εις τον φίλον-σου* Αχιλλ. L 93· **β**) αρπαγή: *η έκτη* (ενν. *αδικιά*) *ένι να πάρεις το δικόν-του στανιό-του, και τούτον κράζουν-το κούρτσεμα* Ανθ. χαρ. 298[20]. **2**) Λάφυρο: *αν καταβοδωθώ εκείνους να νικήσω, των κουρσεμάτων τά 'μιση να 'λθώ να σου χαρίσω* Αλεξ. 1318.

κουρσεύω, (I), Τρωικά 528[6], Ασσίζ. 252[20], 473[23], Διγ. Ζ 283, 608, Διγ. (Trapp) Esc. 249, 634, Χρον. Μορ. Η 1622, 6705, 8790, 9108, Χρον. Μορ. Ρ 89, 3304, 9108, Χρον. Τόκκων 1449, 1663, Φλώρ. 413, Αχιλλ. L 102, Αχιλλ. Ν 643, Φαλιέρ., Ιστ.² 117, Θησ. (Foll) Ι 83, 1664, 3894, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 127, Δούκ. 53[11], 239[10], Χούμνου, Κοσμογ. 987, Γεωργηλ., Βελ. 516, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 446, κριτ. υπ.), Αλεξ. 1275, 1774, Πικατ. 120, Πεντ. Αρ. XXXI 32, Δευτ. XX 14, Πιστ. βοσκ. IV 3, 54, Διγ. Άνδρ. 318[23], 324[7], 342[8], κ.π.α.· *κορσεύω,* Παλαμήδ., Βοηβ. 419· *κουρτζεύ(γ)ω,* Μαχ. 304[16], 434[33], 672[15], Βουστρ. 420, 456 και κριτ. υπ., *κρουσεύ(γ)ω,* Εβρ. ελεγ. 160, Byz. Kleinchron. Α′ 98[44], Αχιλλ. Ο 120, Σφρ., Χρον. μ. 78[17-8], Έκθ. χρον. 53[3], 80[14], 83[29], Ροδολ. Α′ 460· *κουσεύω,* Μαχ. 120[23], 122[3]· Αχέλ. 1565, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 398, 399, 402, Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 162[41], Τζάνε, Κρ. πόλ. 187[8], 307[11], 312[4], 347[19], 352[25], 360[23], 419[9], 440[4], 445[20]· Διακρούσ. 68[16], 74[15], [126, 170], Ε′ [536], *κουρσεύγω.*

Από το ουσ. *κούρσος* και την κατάλ. *-εύω.* Η λ. τον 9. αι. (Lampe, Lex.) και σε σχόλ. (L-S). Τ. *κουρσεύγω* στο Somav. και σήμ. στην Κρήτη (Βλ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 587]). Για τον τ. *κουσεύω* βλ. Meyer, Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 115. Ο τ. *κρουσεύγω* στο Βλάχ. και τ. *κρουσεύγου* σήμ. ιδιωμ. (Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α′ 82). Ο τ. *κρουσεύω* στο Somav. Η λ. και σήμ.

1) (Μτβ. και αμτβ.) **α**) κάνω ληστρική ή πειρατική επιδρομή, ρημάζω, λεηλατώ,
λαφυραγωγώ: *κάστρη πολλά επαρέλαβαν και χώρας εκουρσεύσαν* Διήγ. Βελ. Neap. 161·
οι Τούρκοι κουρσεύοντες, σφάττοντες, αιχμαλωτίζοντες έφθασαν εν τω ναφ Δούκ. 365^{31}.
τη Σίφινο να πάγεις να κουρσέψεις Λεηλ. Παροικ. 122· *εστράφησαν τα άνωθεν β' ξύλα...*
εις την Κύπρον να κουρσέψουν Μαχ. 202^{14}· *κουρσεύγουν τους Σαρακηνούς οι κουρσάρηδες*
και αγοράζουν-τα οι Κυπριώτες Μαχ. 630^{17}·   **β**) ληστεύω· κλέβω, αρπάζω: *εκουρσεύσαν-*
τον και εδέραν-τον και εποίκαν-του πολλήν μεγάλην αντροπήν Μαχ. 672^{29}· *Ήτονε δούλος*
του Θεού ο Ιακώβ...   και ο Ησαύ εκρούσευε κ' ήτονε παλληκάριν Χούμνου, Κοσμογ.
1514· *εκούρσευσεν από τα χωρία σιτάρι, ζώα* Κώδ. Χρονογρ. 61^{15}· *εις τον κριόν εδιέβηκεν,*
εκούρσευσε την τρίχαν Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.) 690· (με σύστ. αντικ.) *εφορτώσαν τα*
άρματα...και τα κούρση οπού εκουρτζέψαν Βουστρ. 424.   **2α**) Κυριεύω, κατακτώ: *εκούρ-*
σεψ(εν) ο σουλτάν Κυρίτσης τ(ην) Βλαχίαν κ(αι) από τότε εκλήθηκαν οι Βλάχοι να δίδουν
το χαράτσιν των Τουρκ(ών) Μικρ. χρον. Yale 73r· *Εγώ τα κάστρη πολεμώ και μόνος τα*
κουρσεύω Πικατ. 320·   **β**) συλλαμβάνω, αιχμαλωτίζω, δουλώνω: *επήρα με μένα μια*
σκλάβα όμορφη, οπού την εκρούσεψα στο Ιερουσαλάιμ Εβρ. ελεγ. 170· *εκούρσευσεν αιχμα-*
λωσίαν πολλήν Πανάρ. 72$^{21-2}$.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ.=**1α**) Λεηλατημένος, ληστεμένος: *κουρσεμένη κ' έρημη τη*
χώρα-τως ν' αφήσου Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 328· *ηύρεν το σπίτιν-του κουρσεμένον* Βουστρ.
439·   (προκ. για καράβι) λεηλατημένος από πειρατές: *βρέσκει ξύλο κουρσεμένο,   το κατάρ-*
τι-του παρμένο Τριβ., Ταγιαπ. 59·   **β**)   (μεταφ.) κλεφτός, παράνομος: *Ευλόγησεν ο Έρω-*
τας τον κουρσεμένον πόθο Ριμ. κόρ. 666.   **2**) Καταπονημένος, εξαντλημένος: *τους ηύρε*
(ενν. *ο Σάρβαρος*) *πολλά ταπεινωμένους και κρουσεμένους από τα βάσανα και τες τυραννίες*
απού τως είχεν καμωμένα ο βασιλέας...ο Φουκάς Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 398.

Το ουδ. της μτχ. ως ουσ.=λάφυρο: *άλλοι δέ των περιχώρων   των Τρωών γαρ εξε-*
πόρθουν   θέμενοι φρικώδους όρκους·   μηδέ το τυχόν γαρ κρύπτει   εξ αυτών των κουρ-
σεμένων Ερμον. Ε 216.

κουρσεύω, (ΙΙ).

Από το ουσ. *κούρσα* ή **κούρσο* ‹ ιταλ. corso (Πβ. Λάζαρης, Λευκαδ. 77, λ. *κόρσο*)
και την κατάλ. *-εύω*.

Τρέχω: *Τα κοκκαλάκια τα μικρά κουρσεύουν και γυρίζουν* Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 165
κριτ. υπ. [=Πολ. Λ., Μετά Άλ.^{2} σ. 80, στ. 166].

κουρσεύω, (ΙΙΙ)·   *ε κ ο ύ ρ σ ε ψ ε ν,* Πουλολ. 255, εσφαλμ. γρ. αντί *εκούρευσεν*·
βλ. Πουλολ. (Τσαβαρή) 255 και Τσαβαρή [Πουλολ. σ. 327].

κουρσία η·   *κ ρ ο υ σ ι ά.*

Το ιταλ. corsia. Η λ. στο Somav.

Στεγασμένος διάδρομος που συνδέει την πλώρη με την πρύμνη καραβιού: *βόλι ένα φτά-*
νει εκεί (ενν. *στο κάτεργο*) *και σπα-του την αντένα   και πέφτει απάνω στη κρουσιά, πού*
'τον ανθρώποι τόσοι Τζάνε, Κρ. πόλ. 398^{6}.

κουρσιάρης ο, βλ. *κουρσάρης.*

κουρσιμαίον το, Παράφρ. Χων. [Νικήτ. Χων., Βόνν., 779, κριτ. υπ.]·   *κ ο υ ρ σ ι-*
μ ι ό, Αλεξ. 1433.

Από το *κουρσεύω* και την κατάλ. *-ιμαίον*› *-ιμιό* (Πβ. Ανδρ., Λεξ., λ. *-ιμιός*).

(Συν. στον πληθ.) λάφυρο, πολεμική λεία: *εσυνήχθησαν πάντες, οι μέν στρατιώται*
διά το κούρσος, οι δέ σαρλήδες ίνα αγοράσουν τα κουρσιμαία, ήγουν τους αιχμαλώτους·
και οι μέν τας γυναίκας, άλλοι τους άνδρας, άλλοι τα βρέφη και άλλοι τα ζώα και άλλοι τα
πράγματα Καναν. 68Β.

κούρσο(ν) το, Χρον. Μορ. Η 691, 1616, 6719, 7108, 9103, 9160, Χρον. Μορ. Ρ
6655, 7108, 9103, Κορων., Μπούας 150, Χρον. Τόκκων 2218, 2874.

Το λατ. cursus. Η λ. τον 9. αι. (Lampe, Lex.). Για τη λ. βλ. και Kahane, Sprache
589.

α) Ληστρική επιδρομή, λεηλασία, λαφυραγωγία: *ούτοι γαρ* (ενν. *οι Ικονιείς Πέρσαι*),
οπότε της Συρίας επέβαινε βασιλεύς,...κούρσα κατά Ρωμαίων εποίησαν Παράφρ. Χων.
[Νικήτ. Χων., Βόνν., 42, κριτ. υπ.]· *διά κούρσον ήλθε,   να επάρει ζώα, ρούχα τε και τό-*
τες να παγαίνει Χρον. Μορ. Ρ 1616·   **β**) αρπαγή: *Διά...κλεψίαν και κούρσον είπεν ο*
Σεδεκίας ο προφήτης: «Ο άνθρωπος οπού συνάσσει χρήματα χωρίς δίκαιον...,η κράτησίς-
του ουδέν θέλει αξίζει...» Ανθ. χαρ. 301^{4}·   **γ**) λάφυρα, λεία: *κουρσεύσαντες τους Αμιτιώ-*
τας επήραν κούρσα πολλά Πανάρ. 65^{31}· *το κούρσο επεριμάζωξαν, απήρασι, υπαγαίνουν*
Χρον. Μορ. Η 1058.

κούρσος το, Διγ. (Trapp) Gr. 2624, Διγ. Ζ 1498, Διγ. (Trapp) Esc. 26, Χρον.
Μορ. Η 649, 3314, 9097, Αχιλλ. L 231, Χρον. Τόκκων 442, 3834, Μαχ. 160^{36}, 368^{27},
516^{3}, 630^{23}, Θησ. Ζ' [42^{4}], Βουστρ. 420, Κορων., Μπούας 20, 104, Πεντ. Αρ. XXXI 11,
Δευτ. Ι 39, ΙΙ 35, XX 14, Πτωχολ. α 56, Τζάνε, Κρ. πόλ. 238^{9}, 262^{23}, κ.π.α.·   *κ ρ ο ύ-*
σ ο ς, Πεντ. Γέν. XLIX 27, Έξ. XV 9, Ροδολ. Ε' [535], Τζάνε, Κρ. πόλ. 292^{12}, 330^{15},
344^{13}, 396^{5}, 413^{16}, 427^{13}, Τζάνε, Κατάν. 3.

Το λατ. cursus. Η λ. τον 9. αι. (Lampe, Lex., λ. *κούρσος* ο). Ο τ. στο Βλάχ. (λ. *κρού-*
σος), καθώς και στον Κατσαΐτ. Η λ. στο αρσ. και στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

α) Ληστρική ή πειρατική επιδρομή, λεηλασία: *λέγουν του μισίρ Ντζεφρέ...   να ορί-*
σει τα φουσσάτα-του να πάψουσιν τα κούρση Χρον. Μορ. Η 2071· *το καράβι ήταν πραγματευ-*
τάρικον. Δεν ήτο καράβι διά να πηγαίνει εις το κούρσος Ροδινός (Βαλ.) 125· *της πόλεώς τε*
τον πλούτον και τον λαόν άπαντα ο αμιράς εις διακομάν παραδίδει και κούρσος τοις μουσουλ-
μάνοις Καναν. 68Α· *Το κούρσος δεν εψήφα του σπιτιού-του,   μά 'κλαιγε την υστέρησιν*
του γιου-του Λεηλ. Παροικ. 455·   φρ. *βάνω κούρσος*=λεηλατώ: *Εβάλαν κούρσος εις την*
Αμόχουστον δύο τρεις φορές και εποίκαν πολλές αγανάκτησες Μαχ. 402^{21}·   **β**) λάφυρο,
λεία: *τόσον πλήθος ήτον σφαγμένον των χριστιανών ότι οι Τούρκοι δεν εμπορούσαν να εβγά-*
λουν τα κούρση και την αιχμαλωσίαν οπού επήραν Μ. Χρονογρ. 33^{14}· *ουδέν ηυρέθηκεν κανείς*
ίνα...   ...πολεμήσει, νεώτεροι, κ' επάρει-μου το κούρσος Διγ. (Trapp) Esc. 149· *οι αθρώ-*
ποι ας θρηνιστούσι   πως κούρσος του θανάτου θε να γενούσι Τζάνε, Κατάν. Ποίημα 48·
αν είναι... (παραλ. 1 στ.) *κ' ήθελα δώσει τό 'θελε τότες η γι-όρεξή-μου,   αγαφτική και*
κρούσος-του εγίνουμου απατή-μου Ροδολ. Α' [594].

κουρσουνιά η.

Από το ουσ. *κουρσούνι*‹ τουρκ. kurşun. Η λ. και σε δημ. τραγ. (Παπαδ. Θ., Δημ.
κυπρ. άσμ. Β. 9^{82,146}, 21^{59}).

Τουφεκιά: *Τρεις μέρες επολέμησε πολλά αντρειωμένα,   μιαν κουρσουνιάν του δώ-*
κασι κ' ευρέθη χαμαί 'πλωμένος Άσμα Μάλτ. 47.

κούρσωρ ο, Μυστ. 57 τρις.

Το μτγν. ουσ. *κούρσωρ* < λατ. cursor. Για τη λ. βλ. και Kahane, Sprache 522.

Δρομέας· μαντατοφόρος, πιθ. και με καθήκοντα φρουρού (Βλ. και Κουκ., ΒΒΠ Γ' 90): *Προσκαλεσάμενος ο Πιλάτος τον κούρσορα στέλλει αυτόν αγαγείν τον Ιησούν* αυτ. 56.

κουρτέλα η, (Ι), Gesprächb. 54^{1050}, Μαχ. 266^{17}, Στάθ. (Martini) Β' 288, 310, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 14, Τζάνε, Κρ. πόλ. 351^{12}.

Το βενετ. cortèla. Βλ. όμως και Χατζ., Ξέν. στοιχ. 82, λ. *κουρτέλλα*.

Μαχαίρι: *εκ το φηκάριν έβγαλε μίαν χρυσήν κουρτέλα* Ιμπ. (Legr.) 466· *μια κουρτέλ' ακονισμένη* Βοσκοπ.^{2} 179.

κουρτέλα η, (ΙΙ).

Πιθ. από το ιταλ. corte. Βλ. πάντως και Πολίτη Λ. [Κατζ. σ. 149].

Μικρή αυλή: *Τσι βέστες είχα ριζικό κ' έκλεψα οχ την κασέλα δίχως να με γροική-σουσι· απάνω οχ την κουρτέλα τσ' έβγαλα, μα λίγο 'λειψε να γρεμιστώ, να ζήσω και σ' ένα ξεροτρόχαλο να δώσω να σκορπίσω* Κατζ. Β' 128.

κουρτεσά, επίθ. θηλ., βλ. *κουρτέσης*.

κουρτεσά η, βλ. *κουρτεσία*.

κουρτέσης, επίθ., Καλλίμ. 1155, Ερμον. Ι 71, Ν 67, Πουλολ. (Τσαβαρή) 160 κριτ. υπ., Λίβ. P 1274, 1362, Λίβ. Sc. 2456, Λίβ. Esc. 2398, Αχιλλ. L 1219, Αχιλλ. Ν 1004, 1428, 1431, Θησ. Ϛ' [44^{7}], Ι' [82^{3}], Θησ. (Foll.) Ι 133, Ch. pop. 14, 395, Γεωργηλ., Θαν. 100, Αγν., Ποιήμ. Α 45, Συναξ. γυν. 1164, Διγ. Άνδρ. 334^{7}, Μαρκάδ. 57· θηλ. *κουρτεσά* (από μετρ. αν.)· πληθ. *κουρτέσηδες*, Hist. imp. Γ' 107 και *κουρτέσοι*, Ερμον. Η 68, Πουλολ. Αθ. 215, Πουλολ. (Τσαβαρή) 261.

Από το μεσν. γαλλ. corteis (Βλ. Kahane, Sprache 538 και Dawkins [Μαχ. Β' σ. 251] ή το ιταλ. cortese (Βλ. Τριαντ., Άπ. Α' 347). Η λ. στο Du Cange. Το θηλ. *κουρτέσα* και σήμ. ιδιωμ. στην Κάρπαθο και Χίο (Βλ. Kahane, ό.π. 617).

Ευγενικός, λεπτός στους τρόπους: *«Αφέντη,...επειδή είσαι Φράγκος, θέλεις είσται κουρτέσης, και όπου ευρίσκεται κουρτεχία, ούλα τα λογία είναι παιδεμένα...»* Μαχ. 472^{10}· *την γλυκοπόθητον, την κόρην την κουρτέσαν* Ερωτοπ. 512.

Το θηλ. ως ουσ.=νεαρή γυναίκα ευγενικής καταγωγής: *εταξές-μου το φιλίν και δος-μέ-το, κουρτέσα* Ερωτοπ. 20· *στρατιώτης παράξενος και ωραία κουρτέσα, τους ελύπησεν η αγάπη* Λίβ. P 2533· *είχενε* (ενν. η θυγατέρα) *και στρογγυλό πηγούνι, που χαδευτή την έδειχνε την κουρτεσάν εκείνη* Μαρκάδ. 48.

κουρτεσία η, Χρον. Μορ. Η 7706, Θησ. Γ' [50^{8}], Ε' [83^{4}], Ζ' [61^{1}], Κυπρ. χφ. 159· *κουρτεσά· κουρτεσιά*, Φλώρ. 611, 612.

Από το προβηγκ. courtesia (Χατζ., Ξέν. στοιχ. 82) ή από το ουσ. *κουρτέσης* (Pern., Ét. linguist. Γ' 439).

1) Ευγένεια, καλή συμπεριφορά: *επειδή είσαι Φράγκος, θέλεις είσται κουρτέσης, και όπου ευρίσκεται κουρτεσία* (έκδ. *κουρτεχία*· για την προφορά βλ. Meyer, Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. σ. 119), *ούλα τα λογία είναι παιδεμένα* Μαχ. 472^{10}· *θέλει φανείν η καλή κουρτεσία τους φίλους και το καλόν θέλημαν τό έχετε με την Κύπρον* Μαχ. 530^{26}. **2)** Διασκέδαση: *εδιέβη και τον έκραξε* (ενν. τον Αλέξανδρον) *νά 'λθει στην κουρτεσία* Αλεξ. 2732. **·Εκφρ.**

διά κουρτεσιάν ή για κουρτεσάν=για το χατίρι-μου· παρακαλώ: *θέλομεν...να χαρούμεν* (παραλ. 1 στ.) *για κουρτεσάν του κυρ-Σαδώκ τά θέλει απαναγνώσει* Φαλιέρ., Θρ. 334· *ειπέ-με-το, διά κουρτεσιάν, βλέπε μη με το κρύψεις* Φλώρ. 100.

κουρτέσικα, επίρρ., Χρον. Μορ. Η 3191, 3339, Πουλολ. (Τσαβαρή) 612, Μαχ. 246^{16}, 442^{23}, 480^{2}· *κορτέσικα*, Μαχ. 452^{35}· *κουρτεσικά*.

Από το ουδ. του επιθ. *κουρτέσικος*. Ο τ. *κουρτεσικά* στο Du Cange (λ. *κουρτέσης*).

α) Κατά τον τρόπο των ευγενών, με τρόπο ευγενικό: *εκάθετον ο Νέστορας κουρτεσικά στην σέλαν* Θησ. Ϛ' [33^{3}]· *Ο κοντοστάβλης θωρώντα διά πάντα πως ήτον εις τας χείρας-τους απολογήθην πολλά ταπεινά και κουρτέσικα* Μαχ. 528^{5}· **β)** γενναιόδωρα: *ο αφέντης ο κούντης εμήνυσεν του Τζάκου τε Ζιπλέτ να του τα πέψει* (ενν. τα σκυλλία) *και να τον πλερώσει κουρτέσικα* Μαχ. 242^{27}.

κουρτέσικος, επίθ.

Από το επίθ. *κουρτέσης* και την κατάλ. *-ικος*.

Ευγενικός, φιλοφρονητικός: *έπεψεν έναν χαρτίν πολλά κουρτέσικον τους πραματευτάδες τους Γενουβήσους* Μαχ. 300^{21}.

Το ουδ. ως ουσ.=ευγένεια, αρχοντιά: *Αγάπα τα κουρτέσικα και την τιμήν του κόσμου* Σπαν. Ο 84.

κουρτζεύ(γ)ω, βλ. *κουρσεύω*.

κούρτη η, Χρον. Μορ. Η 2393, 2857, 3405, 6439, 7391, 7470, 7532, 7611, 7709, 8141, 8167, 8411, κ.π.α., Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 363, Σαχλ., Αφήγ. 588, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 783, Θησ. Δ' [49^{5}], Ϛ' [66^{2}], ΙΒ' [47^{4}], Θησ. (Foll.) Ι 134, 138, Θησ. (Schmitt) 337 VII 99, Πικατ. 127, Τριβ., Ρε 241, 308, Ιστ. Βλαχ. 262, 424, 1384.

Από το μεσν. γαλλ. cort ή το βενετ. και ιταλ. corte. Η λ. στο Βλάχ.

1α) Παλάτι: *Το Κάστρο μ' όλον τον λαόν εσύ να τ' αφανίσεις, κούρτες και μοναστήρια κανένα μην αφήσεις* Διακρούσ. 74^{20}· **β)** αυλή του ηγεμόνα: *εις την Ανάπολιν εις του ρηγός την κούρτην* Χρον. Μορ. Η 8502· *Έποικε 'κεί στην δούλευσιν... ...στου βασιλείως την κούρτην* Θησ. Δ' [20^{2}]. **2α)** Συγκέντρωση ευγενών (του Μορέως)· συνέλευση: *μετά ταύτα δεόμενος τον ρήγαν επαρεκάλει να γράψει προς τον πρίγκιπα την τήρησιν της κούρτης* Χρον. Μορ. Η 3440· *τι σε αποκρένεται η κούρτη της Φραγκίας* Χρον. Μορ. Η 3408· *κάλεσμα έποικεν φριχτόν και κούρτη δέ μεγάλην* Χρον. Μορ. P 6170· **β)** δικαστήριο: *επήγεν εις το Αβενίου και εστάθην εις την κούρτην της Ρώμης* Μαχ. 114^{31}· *εσύ ποτέ ουκ ηθέλησες κούρτην να της κρατήσεις, μόνι αυτεξούσιος έλεγες ότι δίκαιον ουκ είχεν* Χρον. Μορ. Η 7450.

κουρτίνα η, βλ. *κορτίνα*.

κουρτουμπίζα η.

Από τα ιταλ. corto-bisso. Η λ. στο Du Cange και σε έγγρ. του 17. αι. (Βισβίζ., ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 90).

(?) Μπορντούρα, φαρμπαλάς από πολυτελές ύφασμα: *πάσα ένα φόρεμα... χρειά 'ναι...* (παραλ. 1 στ.) *το πλάτος πλέον πιθαμής νά 'χει την κουρτουμπίζα* Γεωργηλ., Θαν. 141.

κούρτσεμα το, βλ. *κούρσευμα*.

κουρτσουβάδιν το.

Για τη λ. βλ. Παπαδημητρίου Σ. [Σαχλ., Αφήγ. σ. 146], Πολ. Ν., Λαογρ. 1, 1909, 667 και Κουκ., ΒΒΠ Ϛ' 287 σημ.

Είδος φορέματος: *Άλλος φορεί το σκούλλινον βαμμένον κουρτσουβάδιν· άλλος [φορεί] φουστάνιν δίμιτον* Σαχλ., Αφήγ. 186.

κουρτσουβάκιν το, βλ. *κουρτσουβράκιν*.

κουρτσουβράκα η.

Από τα ιταλ. corto-braca.

Κοντοβράκι (Για τη σημασ. της λ. βλ. και Κουκ., ΕΕΒΣ 24, 1954, 13): *κουρτσουβράκαν χαμουχάν χρυσόν* Ψευδο-Σφρ. 290$^{1-2}$.

κουρτσουβράκιν το, Σφρ., Χρον. μ. 38^{31} χφ. f, κριτ. υπ.· *κ ο υ ρ τ σ ο υ β ά κ ι (ν),* Σφρ., Χρον. μ. 38^{31}.

Από το ουσ. *κουρτσουβράκα* και την κατάλ. -ι. Ο τ. από ανομοίωση. Η λ. στο Du Cange (λ. *κουρτζουβράκια*). Τ. *κουρτσουβάκιον* σε έγγρ. του 13. αι. (Act. Xér. 9B^{76}) και *κουτσουβάκι* σε έγγρ. του 15. αι. (Κουκ., ΒΒΠ Ϛ' 287).

Κοντοβράκι (Για τη λ. βλ. και Κουκ., ό.π. σ. 287-8): *χρουσοπράσινα χρουσά είχασιν κουρτσουβάκια* Αχιλλ. L 795.

κουρφά, επίρρ., βλ. *κρυφά*.

κουρφεύω, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 2145, Β' 32· *κ ο υ ρ φ ε ύ γ ω,* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1742· *κ ρ ο υ φ ε ύ γ ω,* Βίος αγ. Νικ. 209.

Από το επίθ. *κουρφός* και την κατάλ. -εύω.

Α' (Ενεργ.) κρύβω, κρατώ μυστικό κ.: *εκείνο οπού...η Αρετή κουρφεύγει* (παραλ. 1 στ.) *με πελελήν αποκοτιά θες να το φανερώσεις* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 29· *Ό,τι κι' αν εκρούφευγα, ξεύρουν-το στο παλάτι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1860. **Β'** (Μέσ.) μένω άγνωστος: *εγώ δε θε να κουρφευτώ κι' αγνώριστο να μ' έχου, μα θέλω να φανερωθώ* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1541.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ.=κρυφός, μυστικός: *κάποια αγάπη εκίνησε με τρόπο κουρφεμένο στο στήθος του Πολύδωρου προς τον αρρωστημένο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 113.

κουρφο-, βλ. *κρυφο-*.

κουσέλιο το, βλ. *κονσίλιον*.

κουσεντιάζω, Μαχ. 42^{24}, 356^{8}, 402^{4}, 470^{31}, Βουστρ. 497, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 836, Ασμ. διερμ. 764.

Το προβηγκ. counsentir (Βλ. Χατζ., Ξέν. στοιχ. 82).

Συμφωνώ, συναινώ: *Ο Τζάκος είναι αφέντης και ανέν κουσεντιάσομέν-του και προσδεκτούμεν-τον δι' αφέντην-μας, θαρούμεν να χαρίσει πολλά ψουμία τους Γενουβήσους* Μαχ. 596^{7}.

κουσεύω, βλ. *κουρσεύω*.

Κούσκος ο.

Από το αφγανικό τοπων. Kushk (Πάπ.-Λαρ., Γεν. Εγκυκλοπ., λ. *Κούσκα*).

Που κατοικεί στην περιοχή του ποταμού Κούσκα: *υπέταξα...Κούσκους, Χαζάρους, Βουλγάρους* Διαθ. Αλ. 256^{3}.

κούσουλος ο, βλ. *κόνσουλος*.

κουσπίζω, βλ. *γκουσπίζω* ή *γκουσπώ*.

κουσπί(ο)ν το.

Από το λατ. cuspis και την κατάλ. *-ί(ο)ν*. Η λ. στο Meursius (λ. *κουσπίον*) και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex.).

Πάσσαλος: *η τέντα-του ην εξάμιτος, κόκκινη, ωραιωμένη, με τα αργυρά τα δέματα τα ξύλα και κουσπία* Αχιλλ. Ν 377.

κούσπος ο.

Το μεσν. λατ. cuspus (Niermeyer, Med. Lat. Lex.). Η λ. στο Meursius.

Είδος βασανιστηρίου, ποδοκάκκη (Βλ. Κουκ., Ευστ. Λαογρ. Β' 113): *Ο κούσπος ποδοκάκκη* (ενν. *λέγεται*) Λεξ. IV 568.

κουστεύω, Ασσίζ. 48^{2}, 182^{16}, 183^{13}, 184^{26}, 211^{26}, 295^{30,31}, 424^{13}, 430^{10}, 431^{6}, 432^{18}, 463^{26}, 473^{9}· *κ ο υ σ τ ε ύ γ ω,* Ασσίζ. 47^{19}, 240^{26}, 491^{31}, 492^{2}, 494^{22}.

Από το μεσν. γαλλ. coster. Η λ. στο Du Cange (λ. *κουστεύειν*).

Στοιχίζω, κοστίζω: *εκείνος να πάρει εκείνον τον σκλάβον και να πλερώσει τον αυθέντην-του ετεσαύτα όσα του εκούστεψεν* αυτ. 180^{2}.

κουστίζω, βλ. *κοστίζω*.

κουστουλιέρι το.

Από το ιταλ. costoliere.

Είδος στενόμακρου σπαθιού: *δυο στελέτα, δυο κουστουλιέρια* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 14.

κουστουμιασμένος, μτχ. επίθ.

Η μτχ. παρκ. του *κουστουμιάζομαι* (?) ή από το ουσ. *κουστούμιν* με επίδρ. μτχ. σε *-ιασμένος*.

Που έχει μια συνήθεια, «μαθημένος»: *κουστουμιασμένα* (ενν. *τα κτηνά*) *αναγιώνουνται εις πάντας τους αγρούς* Ασσίζ. 451^{12}.

κουστούμιν το, Ασσίζ. 27^{20,21}, 126^{14}, 142^{30}, 274^{4}, 285^{18}, 385^{10}, Ανθ. χαρ. 287^{8,30}.

Από το μεσν. γαλλ. custume, coustume (Βλ. Meyer, Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 129). Λ. *κουστούμιον* στο Meursius.

Έθιμο, συνήθεια: *παρακαλούμεν-σε ως αφέντης-μας να στραφείς με γλυκύν βλέμμαν εις αυτής-μας, κατά τας παλαιάς ασσίζες, συνήθια και κουστούμια του αυτού εντίμου ρηγάτου* Μαχ. 250^{23}.

κουστωδία η, Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 496, Σουμμ., Παστ. φίδ. Πρόλ. [40]· *κ ο υ σ τ ώ δ ι α.*

Το μτγν. ουσ. *κουστωδία*. Η λ. στο Meursius και σήμ.

1α) Φρούρηση: *τον κράτησε εις το κάτεργο εισέ φύλαξη και καλή κουστωδία* Σουμμ.,

Ρεμπελ. 169· **β**) φροντίδα, φύλαξη: *όλα εγενότανε με τέλος καλό και διά καλήν κυβέρνησιν, κουστώδια εδική-τους και των παιδιών-τους* Σουμμ., Ρεμπελ. 163. **2**) Φρουρά, συνοδεία: *επήγασιν μετά της κουστωδίας* Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 498.

κουτάβι(ν) το, Gesprächb. 50[953], Πεντ. Γέν. XLIX 9, Δευτ. XXXIII 22.

Άγν. ετυμ. Κατά το Ανδρ., Λεξ. εσφαλμ. από το αρχ. ουσ. *κότταβος* (Βλ. Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. και σήμ.

Το μικρό του σκύλου ή του λιονταριού: *Ανέν και τα κουτάβια-του άλλος τινάς να δώσει ...κ' εκείνος* (ενν. ο κύων) *δεν θωρεί-τα, τότ' αναφεύγει* Φυσιολ. (Legr.) 328.

κουτάκι το.

Από το ουσ. *κουτί* και την κατάλ. *-άκι*. Η λ. και σήμ.

Μικρό κουτί: *είχε σε χρυσό κουτάκι το λιθάρι εβαλμένον* Πτωχολ. Α 134.

κουτάλα η, Διγ. (Trapp) Esc. 16, Γεωργηλ., Θαν. 435.

Από το ουσ. *σκυτάλη* ή από το λατ. scutum (Βλ. Ανδρ., Λεξ.) ή μεγεθ. του ουσ. *κουτάλι* ‹ *κώταλις* (Βλ. Άμ., Γλωσσ. μελετ. 190-1). Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 615) και στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β'). Η λ. με τη σημασ. *μεγάλο κουτάλι* στο Βλάχ. και σήμ.

α) (Προκ. για άνθρωπο) ωμοπλάτη: *αν τύχει δεύτερον εις τον ζυγόν να πέσεις, κάμε κουτάλες δυνατές να μην το παραθέσεις* Δεφ., Λόγ. 556· **β**) (προκ. για ζώα) (στον πληθ.) καπούλια: *Όταν γηράσεις* (ενν. εσύ, ο ίππος)*..., βάνουν-σε εις τον μύλον* (παραλ. 1 στ.), *γυρίζεις και... εγδέρνονται οι κουτάλες-σου, όλος ο σφόνδυλός-σου* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 787· *εγώ ραβδέαν έδωσα την φάραν στας κουτάλας κι' ανάσκελα εξήπλωσεν η θαυμαστή η φάρα* Διγ. (Trapp) Esc. 1550.

κουταλέα η, (Ι), Σταφ., Ιατροσ. 8[231], 11[292].

Από το ουσ. *κουτάλι* και την κατάλ. *-έα*. Η λ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Βλ. Παπαδ. Α., Λεξ. και Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 77). Τ. *κουταλιά* και σήμ.

Κουταλιά: *να παίρνει μισή κουταλέαν και να κοιμάται* αυτ. 10[286].

κουταλέα, (ΙΙ)· *κουταλέας*, Διγ. Esc. 1546 και Διγ. (Hess.) Esc. 1546, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *κουτάλας*· διόρθ. σιωπηρώς ο Trapp (Βλ. Διγ. (Trapp) Esc. 1550).

κουτάλι(ν) το, Προδρ. IV 66 κριτ. υπ., Ευγέν. 503.

Από το ουσ. **κωτάλιον*› *κώταλις*, που απ. στη Σούδα (L-S). Για την ετυμ. βλ. Άμ., Γλωσσ. μελετ. 190 κε., καθώς και Τριαντ., Άπ. Α' 361, 390, 404 και 425 και Ανδρ., Λεξ. Η λ. στο Meursius (λ. *κουτάλι*) και σήμ.

Κουτάλι: *πηρούνια εδεωρούμεν, κουτάλια κ' εμαυρίζασι και όλοι απορούμεν* Διήγ. ωραιότ. 684.

κουταλίστρια η.

Από το ουσ. *κουτάλι* και την κατάλ. *-(σ)τρια*. Τ. *κουταλίστρα* στο Somav. (λ. *κουταλίστρια*) και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 615, λ. *κουταλίστραις*). Η λ. στο Somav.

Κουταλοθήκη: *το δος εις κόσκινον ψιλόν, το δος εις το γαρβέλιν, εις κουταλίστριαν και εις βρουτσίν και εις λιπαρόν ελάδιν* Προδρ. ΙΙ Η 53.

κούτελο(ν) το, Γεωργηλ., Θαν. 132, Γαδ. διήγ. 494, Πανώρ. Α' 79, 417, Ερωφ. Β' 325, Πιστ. βοσκ. Ι 5, 78, 112, Μορεζίν., Λόγ. 467, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1575, 1627, 1778, 1874, Δ' 1138, Ροδολ. Β' [320], Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [1180], Χορ. β' [54].

Από το ουσ. *κύτος* ›**κύτελον* (Βλ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 588]) ή από το ουσ. *κότυλος* (Βλ. Άμ., Αθ. 28, 1916, ΛΑ 128) ή από το λατ. scutella (Βλ. Αλεξ. Στ., Αμάλθ. 8, τεύχ. 30, 1977, 80). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Μέτωπο: *γλυκιά τον κατεφίλει στα μάγουλα, στο κούτελον* Χούμνου, Κοσμογ. 2066.

κουτεντάρω, βλ. *κοντεντάρω*.

κουτέντης, επίθ., βλ. *κοντέντος*.

κούτζα η, βλ. *κούτσα*.

κουτζούλλης ο.

Για την ετυμ. της λ. βλ. Dawk., B-NJ 3, 1922, 142.

Απατεώνας, κατεργάρης: *διά έναν κουτζούλλην, τον φραγκοπάπαδον να ποντίζεται η δουλειά-σου!* Μαχ. 566[20].

κουτζουπία η.

Πιθ. από το επίθ. *κουτσός* και το ουσ. *τζούπα* ή σχετ. με το επίθ. *κουτσουμπός*‹ *κοσύμβη* (Πβ. Κωστάκη, Βάτικα 83 και σημ. 4, Φάβ., ΛΑ 6, 1923, 354-5, αλλά και Σκουβαρά, Ιχνηλατώντας τις λέξεις σ. 47-8). Για την ετυμ. της λ. βλ. επίσης Krumbacher [Συναξ. γυν. σ. 421], Vasmer, Viz. Vrem. 14, 1907, 360 και Ξανθ., Μελετ. 146 (=BZ 16, 1907, 472).

(Πιθ.) αυτή που φορά κοντή φούστα· (μεταφ.) πονηρή γυναίκα: *τρίων λογίων γυναίκες έχει* (παραλ. 4 στ.)*...να σας τας ειπώ και ποίες: τας λωλές, τας κουτζουπίες, κορασίες και παντρεμένες και τας χήρας τας σπασμένες* Συναξ. γυν. 489.

κουτί το.

Από το αρχ. *κύτος*› *κυτίον* (Ανδρ., Λεξ.). Η λ. στο Somav. και σήμ.

Κουτί: *πολυτίμητο λιθάρι* (παραλ. 1 στ.) *σε χρυσό κουτί βαλμένο* Πτωχολ. Β 189.

κουτία η, Ιερακοσ. 366[8,9].

Πιθ. από το λατ. cauda. Η λ. στο Meursius.

Ουρά: *Αποβαλών δε τα πτερά* (ενν. ο ιέραξ) *καλός γενήσεται κουτίαν έχων μεγάλην* αυτ. 366[6].

κούτλα η.

Από το ουσ. *κουτουλιά*. Πβ. λ. *κούτλος* στο Βλάχ.

Κουτουλιά κερασφόρου ζώου: *του ταυριού τις θυμωμένες κούτλες* Πιστ. βοσκ. IV 2, 180.

κουτλομερί το, Πεντ. Έξ. XXIX 22, Λευιτ. VIII 25, Αρ. VI 20.

Πιθ. από τα ουσ. *κότυλος* και *μερίον*.

Ο ώμος του προβάτου: *το κουτλομερί το δεξιό να δώσετε χώρισμα του γεριά* αυτ. Λευιτ.
VII 32.

κουτνίν το.

Το αραβ. kutni (Βλ. Andr., Lex.). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. σε διάφ. τ. (Παπαδ. Α.,
Λεξ., Κουκ., ΒΒΠ Ϛ' 271 σημ. 6, Andr., Lex.).

Ύφασμα βαμβακερό, ατλάζι· μεσοφόρι, αντερί ατλαζωτό (Για τη σημασ. βλ. Κουκ.,
ό.π. 270-1 και Αθ. 35, 1923, 246): *Την θάλασσαν τὴν με έφερες, γνωρίζεις, έπαρέ-την·* το
διβλαντάριν το κουτνίν και το υψηλὸν διβίκιν (παραλ. 1 στ.) *ἢ χάρισον ἢ πώλησον* Προδρ.
I 59.

κούτομαι.

Από το αρχ. *κοτέω* (Βλ. Ξανθ., B-NJ 2, 1921, 79 και Αθ., 38, 1926, 135-6). Η λ.
και σήμ. στην Κρήτη (Βλ. Ξανθ., ό.π.).

Έχω τη διάθεση, «μου έρχεται»: *Κούτομαι ν' ακουμπήσω να κοιμηθώ* Πανώρ.
Β' 143.

κουτούλιν το, βλ. *κουντούλι(ν)*.

κουτουριά η, Τριβ., Ταγιαπ. 218.

Από το επίρρ. *κουτουρού* και την κατάλ. *-ιά*. Η λ. στο Somav.

Τόλμημα, παράτολμη πολεμική επιχείρηση: *την άλλην κουτουριά πού 'καμες στην*
Μιλάναν (παραλ. 6 στ.) *και παρευθύς σου χάρισε μέγας θεός το νίκος* Κορων., Μπούας
150.

κουτράδα· *κουτράδας*, Συναξ. γυν. 433, εσφαλμ. γρ. αντί *κοντράδας*· διόρθ.
Psich., BZ 16, 1907, 156.—Βλ. και *κοντράδα*.

κουτριάρικος, επίθ.· *κ ο υ τ ρ ι α ρ ι κ ό ς,* Πεντ. Έξ. XXI 36.

Από το ουσ. *κούτρα* και την κατάλ. *-ιάρικος*.

Που χτυπάει με τα κέρατα: *βόδι κουτριαρικό* αυτ. XXI 29.

κουτρούβι(ν) το.

Από το αρχ. *κρόταφος* (Βλ. Κουκ., Λαογρ. 5, 1915-6, 327 κε. και Kahane, Graeco-
rom. etym. III 331-3). Τ. *κουτρούβιον* στο Meursius. Η λ. και σήμ. σε ιδιωμ. (Βλ.
Παπαδ. Α., Λεξ. και Andr., Lex., λ. *κουτρούβιον*).—Στη διαθ. του οσίου Χριστο-
δούλου του 11. αι. (Βλ. Βραν. Ε., Βυζ. έγγρ. Πάτμου Α' 48*) αναφέρεται *κουτρούβιν*=
είδος πλοίου.

Είδος πήλινου δοχείου: *εκείνοι πάντα πίνουσι...* (παραλ. 1 στ.)· *εκείνοι πάντα το γλυ-*
κύν μετά των κουτρουβίων, ημείς δὲ το νερούτσικον μετά των πινακίων Προδρ. III 314.

κουτρουλευτός, επίθ.

Από το *κουτρουλεύω* και την κατάλ. *-τός*.

Κουρεμένος: *η κεφαλή που σ' ομορφιά ποθὲς δεν είχε ταίρι, κουτρουλευτή την ήφηκε*
το αλύπητο μαχαίρι Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 476.

κουτρουλεύω.

Από το επιθ. *κουτρούλης* και την κατάλ. *-εύω*.

Καθιστώ μια γυναίκα κουτρούλα, χήρα (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Δ' 213 και
Ε' παράρτ. 55): *τες ύπανδρες χηρεύω* (ενν. *εγώ, ο Χάρος*), *βάνω-τους μαύρες φορεσιές*
και όλες τες κουτρουλεύω Πικατ. 319.

κουτρούλης, επίθ., Μάρκ., Βουλκ. 339^{22}.

Από τα λατ. scutra (=φιάλη, βαθύ πιάτο) και scutula με σημασιολογική επίδρ. του
ουσ. *κούτρα* (Βλ. Αλεξ. Στ., Αμάλθ. 8, τεύχ. 30, 1977, 79-80 και [Ερωτόκρ. σ. 480, λ.
κουτρουλευτός]) ή από τα ουσ. *κούτρα* και *τρούλος* (Βλ. Φιλ., Γλωσσογν. Α' 25). Επίσης
για την ετυμ. της λ. από το επίθ. *κουτσός* και το ουσ. *τρούλλος* βλ. Ξανθ., ΛΑ 6, 1923,
337 και [Ερωτόκρ. σ. 588]. Η λ. στο Meursius και σήμ. σε ιδιώμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.
Β', λ. *κουτρούλλης* και Βαγιακ., ΛΔ 12, 1972, 22-3).

Κουρεμένος· φαλακρός: *η κεφαλή που σ' ομορφιά ποθές δεν είχε ταίρι, κουτρούλα*
τση την ήφηκε τ' αλύπητο μαχαίρι Ερωτόκρ. Δ' 476· *μελανομαυροθώρετε* (ενν. *γερανέ*),
Σαρακηνέ, κουτρούλη Πουλολ. (Τσαβαρή) 70· *ο λαμπρός από την Ρώμη, ο κουτρούλης*
Αλαμάνος Λέοντ., Αιν. Ι 277.—Η λ. ως κύρ. όνομ.: Χρον. Μορ. Η 3061.

κουτρουλός, επίθ., Παράφρ. Χων. [Νικήτ. Χων., Βόνν., 485, κριτ. υπ.].

Από το επίθ. *κουτρούλης* (κατά το *κακομοίρης-κακόμοιρος* με επίδρ. επιθ. σε -ός·
πβ. λ. *κούτρουλος* στο Αιν. άσμ. 80 και το Somav.).

Κουρεμένος· (μεταφ.) κακομοίρης· (εδώ το θηλ. ως ουσ.) δούλα, υπηρέτρια (Για τη
σημασ. βλ. Πολίτη [Κατζ. σ. 149]): *με τση γραφές δουλεύεται* (ενν. *η γυναίκα*) *και με τσι*
κουτρουλές-τση κι' ωσάν τη γάτα, όσο μπορεί, σκεπάζει τις δουλειές-τση Κατζ. Γ' 319.

κουτρώ, Πεντ. Έξ. XXI 31, Δευτ. XXXIII 17.

Από το ουσ. *κούτρα*. Η λ. στο Somav. και σήμ.

Χτυπώ με τα κέρατα, κουτουλώ: *να κουτρήσει βόδι τον ανήρ γὴ την γεναίκα και να*
απεθάνει, λιθοβολημό να λιθοβολήσει το βόδι αυτ. Έξ. XXI 28.

κούτσα η, (I).

Πιθ. σχετ. με το ουσ. *κούτσουρον*.

1) Κορμός δένδρου (Πβ. Pastor fido Α' [4]· πβ. όμως Ξανθ., Μελετ. 231): *η κούτσα*
του πλατάνου (έκδ. *πλατόνου*· διορθώσ.) Πιστ. βοσκ. Ι 4, 192. **2**) Κορμί (Πβ. Pastor
fido Ε' [7]): *εις τούτην την κούτσαν που ξεύρεις την εδικήν-μου πλια πράσινη είναι,*
ξεύρε, η πεθυμιά-μου τώρα παρά ποτέ-της αυτ. V 7, 142.

κούτσα η, (II).

Για τη λ. βλ. Ξανθ., Μελετ. 230-1. Ο Hess., Byz. 1, 1924, 434 διόρθ. *κούτλαν* κατά
τα χφφ. PCLA.

1) Αντλία, «αντλοδόκη» (Σεγδίτσα, Ναυτ. όροι· βλ. και Schilb., Byz. Metrol. 168):
οφείλεις τιθέναι μαγαρικά επ' αυτής της πρώτης κούτσας (έκδ. *κούτζας*· διορθώσ.) *της*
πρώρης Metrol. 131^{9}. **2**) Το γένι (του τράγου): *Η αίγα με τα γένια, ο τράγος με την*
κούτσαν Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 434.

κουτσαίνω, Πεντ. Γέν. XXXII 32, Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 60^{28}, 77^{37}· *κ ο τ σ α ί-*
ν ω, Ιατροσ. κώδ. φμθ'.

Από το επιθ. *κουτσός* και την κατάλ. *-αίνω*. Λ. *κουτζαίνομαι* στο Lampe, Lex.

1) Κουτσαίνω: *αν συγκατοικήσεις με κουτσόν, ανάγκη κ' εσύ καν ολίγον τίποτε να κουτσαίνεις* Σοφιαν., Παιδαγ. 269. **2**) Υστερώ: *ας συμβουλεύει τα μέλη τα αχαμνότερα· κουτσαίνουσι γαρ πάμπολλα δι' αμάθειαν και την πίστιν δεν εμάθασι ποτέ* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 77^{33}.

κουτσοάφτιος, επιθ.

Από το *κουτσός* και το ουσ. *αφτί*. Τ. *κουτσάφτης* και σήμ.

Που έχει κομμένα αφτιά: *κ' εκείνος όρισεν ευθύς να ένοι κουτσοαφτία κ' εκόψαν τα αφτία-της* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 773.

κουτσοβυζίζω.

Από το *κουτσο-*, το ουσ. *βυζί* και την κατάλ. *-ίζω*.

Κόβω τους μαστούς: *την Αγαθίαν την ταπεινήν την εκουτσοβυζίσα* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 700.

κουτσοκεφαλίζω, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1885, Τζάνε, Κρ. πόλ. 238^{26}, 342^{16}.

Από το επιθ. *κουτσοκέφαλος*. Η λ. στο Βλάχ. (λ. *κουτζοκεφαλίζω*). Τ. *κοτζοκεφαλίζω* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Αποκεφαλίζω: *ομπρός τ' αφέντη του πασιά τσι κουτσοκεφαλίσαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 208^{8}.

κουτσοκέφαλος, επιθ., Διακρούσ. 90^{14}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 191^{16}, 349^{16}, 353^{28}.

Από το *κουτσός* και το ουσ. *κεφάλι*. Τ. *κοτζοκέφαλος* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Αποκεφαλισμένος, χωρίς κεφάλι: *ήσαν ποδοκυλισμένοι... ...μες στα αίματα βαλμένοι, κουτσοκέφαλα κουφάρια* Διακρούσ. 68^{25}.

κουτσομούττης, επιθ., βλ. *κουτσομύτης*.

κουτσομύτης, επιθ., Σουμμ., Ρεμπελ. 170· *κουτσομούττης*, Μαχ. 666^{19-20}· θηλ. *κουτσομύτα*, Πουλολ. (Τσαβαρή) 496 κριτ. υπ.· *κουτσομύτρα*.

Από το *κουτσός-* και το ουσ. *μύτη*. Για το σχηματ. του θηλ. *κουτσομύτα* βλ. Παπαδ. Α., Αθ. 37, 1925, 197 και του θηλ. *κουτσομύτρα* πβ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 116. Ο τ. *κουτσομούττης* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 617). Η λ. τον 11. αι. (Sophocl., λ. *κουτζομύτης*) και σήμ.

Που έχει κομμένη μύτη: *δαγκάνει-σε εις την μύτην και κόπτει-την και ρίπτει-την· έμεινες κουτσομύτρα* Πουλολ. (Τσαβαρή) 496.

κουτσομυτίζω, Κατζ. Γ' 451, 478.

Από το επιθ. *κουτσομύτης* και την κατάλ. *-ίζω*. Τ. *κουτσομουττίζω* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 617). Η λ. στο Βλάχ. (λ. *κουτζομυτίζω*) και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β'). Στη Χίο τ. *κουτσομυτώ* (Αμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 36 και 38).

Κόβω τη μύτη κάπ.: *τσ' ιερείς επιάσασι και τσι κουτσομυτίσαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 208^{7}.

κουτσομύτικος, επιθ., Πορτολ. Β 38^{4}, 47^{27}.

Από το επιθ. *κουτσομύτης*. Η λ. και σήμ.

Που έχει κομμένη ή κοντή μύτη (εδώ μεταφ.): *θέλεις ιδεί ένα ακρωτήρι χοντρό και κουτσομύτικον* αυτ. 35^{34}.

κουτσομύτρα, επιθ. θηλ., βλ. *κουτσομύτης*.

κουτσοπάρδαλος, επιθ.· θηλ. *κουτσοπαρδάλα*.

Από το *κουτσός* και το *παρδαλός*.

Κουτσός και με φακίδες στο πρόσωπο (Πβ. L-S, λ. *παρδαλέη*): *ας έλαβες ομοίαν-σου, καπήλου θυγατέραν, κουτσοπαρδάλαν τίποτε γυμνήν, ηπορημένην* Προδρ. Ι 108.

κουτσοποδάτος, επιθ.

Από το *κουτσός*, το ουσ. *πόδι* και την κατάλ. *-άτος*.

Που έχει κομμένα πόδια: *τους λαβωμένους, τους νεκρούς και τους κουτσοποδάτους που τσ' είχασι τους ιατρούς για να τους θεραπεύσουν κ' εκόπταν τα ποδάρια-τους ογιά να τους γιατρεύσουν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 286^{8}.

κουτσοποδίζω.

Από το *κουτσοπόδης*. Τ. *κουτσοποδιάζω* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 617).

Τραυματίζω κάπ. στα πόδια, κόβω τα πόδια κάπ.: *Ανθρώπους-των εσκότωνε γή θάλασσα εγεμίζαν γή στους συντρόφους έδιδαν και τσι κουτσοποδίζαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 442^{26}· *ογιά να μην γυρίσουν πλιό* (ενν. οι *Χριστιανοί*) *τ' άλογά-τως σκοτώσα, άλλα κουτσοποδίσανε κι' άλλα 'χανε ψοφήσει* αυτ. 153^{27}.

κουτσός, επιθ., Σπανός (Eideneier) Α 185, Β 17, D 568, Πικατ. 302, Σοφιαν., Παιδαγ. 269, Πεντ. Λευιτ. XXI 18, Δευτ. XV 21, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 448, 462, Θεματογραφία 20, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 625, Ε' 261, Βακτ. αρχιερ. 185, Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 91^{3-4}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 478^{1}· *κοτσός*, Χρον. Μορ. Η 7951.

Από το θ. *κοψο-* του *κόπτω*, α' συνθ. των *κοψομύτης*, *κοψοπόδαρος*, κλπ., με φωνητική αλλοίωση του *ψ* σε *τσ* (Βλ. Αμ., Αθ. 28, 1916, ΛΑ 124-5) ή από το αρχ. *κόσσω*, *κόττω* (=τύπτω) (Βλ. Κουκ., Αθ. 35, 1924, 196 κε.). Κατά το Φιλήντα από συγκ. του *κουτσοπόδης*< *κοψοπόδης* (Βλ. Φιλ., Γλωσσογν. Α' 17 και Γ' 201). Εσφαλμ. ο Meyer, NS II 97 κε. ετυμολογεί από τις σλαβ. ρίζες Kut- και Kuts- (Βλ. Αμ., ό.π.). Η λ. στο Sophocl. και Lampe, Lex., καθώς και στο Meursius (λ. *κουτζός*). Ο τ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *κοτζός*). Η λ. και σήμ.

Κουτσός: *είναι κουτσός ο πόδας-του* Ροδολ. Α' [394]· *τρέχουν κουτσοί, τυφλοί, ζουγλοί...διά να πάρουν ελεημοσύνην* Ροδινός (Βαλ.) 131.

κουτσουκέλα η.

Αγν. ετυμ. (Για μια απίθανη ετυμ., καθώς και για τη χρήση της λ. βλ. Θ. Παπαδόπουλο [Δαβίδ σ. 171]). Η λ. στο Somav. (λ. *κουτζουκέλαις*) και σήμ. σε ιδιώμ. (Βλ. Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β' και Κονόμ., Ζακυθ. λεξιλ.).

Απάτη, κατεργαριά: *Ε-την εδώ οπδρχεται μαζί με την κοπέλα. Βαστά και τ' άσπρα μετ' αυτή—όμορφη κουτσουκέλα!* Ευγέν. 518.

κουτσούλι το.

Από το ουσ. *κύσθος* (Βλ. Eideneier [Σπανός σ. 304]). Τ. *κουτζούλλιν* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Αιδοίον· (πιθ.) κλειτορίδα: *η θεία-σου...έχει κοσκινόγυρον πουττί και τεταρτάρην κώλον και μισόχθαρον κουτσούλι* Σπανός (Eideneier) Β 188.

κουτσούνα η.

Πιθ. από το ουσ. *κούτσα* (Βλ. Αλεξίου Στ. [Ερωτόκρ. σ. 480]). Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β').

Κούκλα: *εδά μηδέ το ράψιμο, κουτσούνα ουδέ κοντύλι   έγνοια κιαμιά μου δίδουσι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1001.

κουτσουναράκι το.

Από το ουσ. *κουτσουνάρι* και την κατάλ. *-άκι*.

Μικρή υδρορρόη, βρυσούλα: *παραμπρός μου εφάνιστη κουτσουναράκι εκτύπα·   σιμώνω, βρίσκω το νερό στου χαρακιού την τρύπα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 895.

κουτσουνάρι το, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 663, 670.

Πιθ. από το ιταλ. *goccionaja (goccionara)< goccia (Βλ. Meyer, NS II 98 σημ. 1 και Αλεξίου Στ. [Ερωτόκρ. σ. 480]). Εσφαλμ. ο Ξανθ. πιστεύει ότι η λ. προήλθε από το επιθ. *κουτσός* και το ουσ. *ουρά* (Βλ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 588-9]). Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β' και Ϛ').

Μικρή υδρορρόη, βρύση: *Ήκατσα να ξεκουραστώ σιμά στο κουτσουνάρι* (παραλ. 1 στ.), *...μπαίνω μέσα στα δεντρά πού 'σαν κοντά στη βρύση* αυτ. Ε' 899.

κουτσουνικά τα, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 983, Γ' 98, Δ' 412.

Από το ουσ. *κουτσούνα* και την κατάλ. *-ικά*. Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Βλ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 589]).

Κούκλες: *παιγνίδια και κουτσουνικά πάντά 'βανα στο νου-μου* αυτ. Α' 976.

κούτσουρας ο.

Από το ουσ. *κούτσουρο* και την κατάλ. *-ας*. Η λ. και σήμ. με διάφ. σημασ. σε ιδίωμ. (Τσιτσέλη, Γλωσσάρ. Κεφαλλ. 235), καθώς και ως τοπων. (Βλ. Παπαχριστοδούλου, Λεξικογραφικά και λαογραφικά Ρόδου σ. 110).

Χοντρό ξύλο ή κορμός κομμένος για κάψιμο (εδώ μεταφ. προκ. για το κορμί γέροντα· βλ. όμως και Παπαχριστοδούλου, Μνήμ. Αμ. σ. 84): *εγήρασα...   κ' εχάσα το ηγεμονικόν τό είχα εις την νιότην   και τώρα εγίνην κούτσουρας* Γεωργηλ., Θαν. 467.

Κουτσουρίνα η.

Προσωποπ. του ουσ. *κουτσουρίνα* (< *κουτσός*+*ρίνα*· βλ. Krumbacher [Οψαρ. σ. 374]). Τ. *κουτζιρίνα* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. και σήμ. στη Χίο (Βλ. Άμ., Αθ. 23, 1911, 487).

Είδος ψαριού πιθ. αγκαθωτού και μικρού: *η Έγραυλη και η Κουτσουρίνα, η Λακέρτα και ο Λύχνος* Οψαρ. 362[29].

κούτσουρο το.

Πιθ. από το *κόψουρον (Ανδρ., Λεξ.). Η λ. στο Du Cange (λ. *κουτζός*) και σήμ.

Κομμάτι από κορμό δέντρου: *να σε θωρεί ωσάν κούτσουρο να κάθεσαι σιμά-τση* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 359.

κούτσουρος, επιθ.

Από το *κουτσός* και το ουσ. *ουρά* ή από το επιθ. **κόψουρος* (Πβ. ά. *κοψόουρος*). Το αρσ. ως ουσ. στο Βλάχ. (λ. *κούτζουρος*) και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β'). Το θηλ. στο Somav., λ. *κουτζούρα* και σήμ. στη Ρόδο (Βλ. Παπαχριστοδούλου, Λεξικογραφικά και λαογραφικά Ρόδου σ. 110). Η λ. στον τ. *κούτζουρος* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Κολοβός: *πάπια σεισοκώλα,   κουτσούρα, κακορίζικη και στραβοποδαρούσα* Πουλολ. (Τσαβαρή) 46 ΑΖ.

κουτσοχέρης, επιθ., Αρμούρ. 125, 126· θηλ. *κουτσοχέρα*, Ευγέν. 1195.

Από το *κουτσός* και το ουσ. *χέρι*. Η λ. και σήμ.

Που έχει κομμένα χέρια: *εις τι τόπον την ηύρε   και κουτσοχέρα από τα δυο και πώς να την επήρε;* Ευγέν. 1062.

κουτσοχεριάζω.

Από το επιθ. *κουτσοχέρης* και την κατάλ. *-ιάζω*. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Τσιτσέλη, Γλωσσάρ. Κεφαλλ., λ. *κουτσοχέρης*).

Κόβω τα χέρια κάπ.: *Μαντάτα από την ρήγισσαν την κουτσοχεριασμένην* Ευγέν. 1055.

κούφα η, βλ. *κόφα*.

κουφάγρα η.

Από το επιθ. *κουφός* και την κατάλ. *-άγρα*. Τ. *κουφάγγρα* στη Μάνη (Βλ. Κουκ., Αθ. 49, 1939, 96). Η λ. στο Βλάχ.

Κουφαμάρα: *πολλών...τως την ήδωκεν ο Θεός την τυφλότην και την κουφάγραν* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 464.

κουφαγροικούμαι.

Από το επιθ. *κουφός* και το *αγροικούμαι*.

Προκαλώ ήχο υπόκωφο: *ευρήκαμεν...τόπους...βαθουλούς,...τους οποίους τόπους κτυπώντες με τα ποδάρια-μας εκουφαγροικούνταν ωσάν σπηλιές* Ιερόθ. Αββ. 333.

κουφαίνω.

Από το επιθ. *κουφός* και την κατάλ. *-αίνω*. Η λ. σε επιγρ. του 4. αι. (L-S Suppl. λ. *κωφαίνω*), στο Βλάχ. και σήμ.

Κάνω κάπ. κουφό: *Εις άνθρωπον να κουφαθεί από ψύχρας· να μηδέν ακούει, να βοΐζουν τ' αφτιά* Ιατροσ. κώδ. σογ'.

κουφάλα η.

Από το αρχ. επιθ. *κούφος* και την κατάλ. *-άλα* (Ανδρ., Λεξ.). Η λ. στο Somav. και σήμ.

(Εδώ) υπόγεια σήραγγα: *με σκάμματα και με κλεψές και με κρυφές κουφάλες* (παραλ. 1 στ.) *εκείνοι* (εvv. *οι Μαλταίοι*) *μετασκάπτασιν* Αχέλ. 1860.

κουφανός ο, Μαχ. 636[17], 658[36,37].

Από το προβηγκ. confano (Βλ. Χατζ., Ξέν. στοιχ. 82).

Σημαία: *εκρεμμάσαν τον μέγαν κουφανόν και εδείξαν-τον* αυτ. 270[4].

κουφάρι(ν) το, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 517, Χούμνου, Κοσμογ. 187, Αχέλ. 1476, Κυπρ.
ερωτ. 18^{10}, 30^{5}, 92^{68}, Στάθ. (Martini), Γ′ 37, Διακρούσ. 84^{7}, Αλφ. (Mor.) III 41.

Από το ουδ. του επιθ. *κούφος* και την κατάλ. *-άρι(ο)ν*. Τ. *κουφάριον* στο Meursius
και Du Cange (λ. *κούφα*). Η λ. και σήμ.

α) Η θωρακική και κοιλιακή κοιλότητα· το σώμα: *Εννιά μήνες σ' εβάσταξα, τέκνο-*
μου, κανακάρη, 'ς τούτο το κακορίζικο και σκοτεινό κουφάρι Θυσ.^{2} 376· *το εγκόλφιν*
ηύρασιν συναγριδιού 'ς κουφάρι Ιμπ. (Legr.) 992· *η ψη δεν ημπορεί ποτέ να βγει απού το*
κουφάρι Κάτης 65· **β**) πτώμα: *ήσαν ποδοκυλισμένοι... ...μες στα αίματα βαλμένοι,*
κουτσοκέφαλα κουφάρια Διακρούσ. 68^{25}.

κουφερμιάζω, Μαχ. $90^{11,25-6}$.

Από το προβηγκ. counfirmar-confermar (Βλ. Χατζ., Ξέν. στοιχ. 82).

Σταθεροποιώ κάπ. σε μια πίστη: *εθέλησε* (ενν. *ο ρε Πιέρ*) *να ποίσει τους Ρωμαίους*
Λατίνους και εθέλησε να τους κουφερμιάσει και εγίνην μέγαν σκάνταλον με τους Ρωμαίους
και με τους Λατίνους αυτ. 90^{6}.

κουφερτιάζω, Βουστρ. 432, 434, 477, 498, Θρ. Κύπρ. Μ 472, 562· *κ ο υ β ε ρ-*
τ ι ά ζ ω· κ ο υ φ ο ρ τ ι ά ζ ω, Βουστρ. 520.

Από το προβηγκ. counfortar (Βλ. Χατζ., Ξέν. στοιχ. 82). Τ. *κουφερκιάζω* και σήμ.
στην Κύπρο (Σακ., Κύπρ. Β′ 618).

Ανακουφίζω, παρηγορώ: *ο καπετάνος εκουβερτιαζέν-τους με γλυκεία λογία ν' απο-*
μείνουσιν Μαχ. 180^{7}.

κουφέρτιασις *η*.

Από το *κουφερτιάζω*. Τ. *κουφέρκιασις* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κύπρ. Β′ 619).

Ανακούφιση, παρηγοριά: *Πού 'στε εσείς, παιδάκια-μου, κουφέρτιασις δική-μου* Θρ.
Κύπρ. Μ 531.

κουφετζιούν *η*.

Από το γαλλ. confection (Βλ. Dawkins [Μαχ. Β′ σ. 252]).

Γλύκισμα από φρούτα: *εποίκεν* (ενν. *ο σιρ Φρασές Ουλαχά*) *κολατσίουν διά κουφε-*
τζιούν το μαργαριτάριν Μαχ. 82 σημ. 6.

κουφέτο το· *γ κ ο υ φ έ τ ο,* Ιατροσ. κώδ. υη′· *κ ο ν φ έ τ ο,* Σεβήρ., Ση-
μειώμ. 38, 50β· *κ ο υ μ φ έ τ ο· κ ο υ φ έ τ τ ο ν,* Μαχ. 198^{15}.

Από το ιταλ. confetto (Βλ. Χατζ., Ξέν. στοιχ. 82). Η λ. στο Meursius (λ. *κουφέτα*)
και σήμ.

α) Κουφέτο: *Εις τον γάμον μη πατήσεις* (παραλ. 1 στ.) *εις χαράν μηδέν υπάς και*
κουφέτα να μη φας Συναξ. γυν. 888· **β**) χάπι: *Κουμφέτο εις απεμψία στομάχου* Ιατροσ.
κώδ. ͵αλβ′.

κουφίζω, Ερμον. Π 103, Rechenb. (Vog.) 56^{25}.

Το αρχ. *κουφίζω*. Η λ. και σήμ. στην Κύπρο και τη Ρόδο (Andr., Lex.).

I Ενεργ. **1**) Ανακουφίζω, ελαφρύνω κάπ. ή κ., πραΰνω: *διά των αγί(ων) ευχών-*
[σου] ας μανθάνω εκ της αγιοσύνης-σου του κουφίζειν τ(ας) ματαί(ας) και κοσμ(ικάς)
θλίψ(εις) Καραντην. 288· *συνεβούλευσεν ο Μωυσής επανελθείν με προς το κουφίσαι τον*

λαόν Ψευδο-Σφρ. 502^{30}· **2**) Σηκώνω ψηλά, υψώνω: *την κεφαλήν κουφίζων* (ενν. *ο*
ίππος) *και την χαίτην αγριαίνων* Ερμον. Λ 237. **3**) Αφαιρώ: *κρατώ τα ξ′* (ενν. *νομί-*
σματα), *εξ ών κουφίζω τα λζ′...μένουσι κγ′* Rechenb. (Vog.) 57^{23}. **II** (Μέσ.) ανυψώ-
νομαι: *Τα μέν δύο* (ενν. *στοιχεία της κτίσεως*) *εισίν ευφερή ως ελαφρότερα κουφιζόμενα*
εν τω αιθέρι Ψευδο-Σφρ. 520^{11}.

κούφιος, επίθ.

Από το επίθ. *κούφος* με επίδρ. των αρχ. επιθ. σε *-ιος*. (Βλ. Ανδρ., Λεξ., λ. *κούφιος*
και -ιος, καθώς και Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α′ 332, 334). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Κούφιος, κενός: *όρισα και είπα-τους τη στήλη να τρυπήσουν, να δω αν έναι κούφια,*
και πάλι να σφαλίσουν Αλεξ. 2582· (μεταφ.) *Είντα του προσερέγεται* (ενν. *του γέρου*)
το κούφιο-τση κεφάλι; Φορτουν. (Vinc.) Β′ 264.

κουφισμός ο, Σπαν. V 6, Σπαν. Μ 7, Γλυκά, Στ. 453, Λόγ. παρηγ. L 223, Καλλίμ.
1109, 2264, Ερμον. Β 331, Φλώρ. 257, 310, 1170, Λίβ. Sc. 2217, Λίβ. Esc. 11, Ιμπ. 163,
Ριμ. Βελ. 790.

Το μτγν. ουσ. *κουφισμός*.

Ανακούφιση (από σωματικό ή ψυχικό πόνο): *τήν έχω* (ενν. *την θυγατέρα-μου*) *ομμάτια*
και ψυχήν, αναπνοήν, καρδίαν, σύστασιν, παρηγόρημα, πονοκαταλυσίαν, των οδυνών-
μου κουφισμόν Επιθαλ. Ανδρ. Β′ 555· *εξέβηκα από λύπης-μου και κόσμον περιεπάτουν διά*
κουφισμόν και ανάπαυσιν των πόνων-μου των τόσων Λίβ. (Lamb.) Ν 47.

κουφοβροντώ.

Από το επίθ. *κουφός* και το *βροντώ*. Η λ. και σήμ. (Βλ. Δημητράκ. και Δαγκίτση,
Λεξ., λ. *κουφο-*).

Προκαλώ υπόκωφο θόρυβο, βροντώ υπόκωφα: *Όντα κτυπήσουν άγγελοι και να 'γερ-*
θεί το πλήθος και να κουφοβροντά η γης κι' ο ουρανός ως πίθος Σκλάβ. 252.

κουφοκάρυδον το.

Από το επίθ. *κούφος* και το ουσ. *καρύδι(ν)*. Η λ. στο Du Cange Appendix (λ. *κουφο-*
κάριδον) και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Κούφιο καρύδι: *ουδέν πονεί* (ενν. *ο Τούρκος*) *ποσώς το χριστιάνικον αίμα, δι' ένα*
κουφοκάρυδον να σφάξει μιαν χιλιάδα Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 727.

κουφολούπης ο.

Από το επίθ. *κούφος* και το ουσ. *λούπης*.

Ανόητος λούπης· γεράκι: *αστοχούν* (ενν. *οι πατέρες*) *ως το πουλίν, τό λέγουν κουφο-*
λούπην, οπού, αν στοχήσει εις το πουλίν, αρπά στουπιά τουλούπιν Απόκοπ.^{2} 217.

κουφοξυλέα *η*.

Από το επίθ. *κούφος*, το ουσ. *ξύλον* και την κατάλ. *-έα*. Η λ. τον 4. αι. (L-S, λ. *κουφο-*
ξυλαία ή κουφοξυλέα). Τ. *κουφοξυλιά* στο Somav. και σήμ.

Είδος δένδρου, «ακτίς η χαμαιάκτη»: *εις την βουλήν καθίζουσιν* (ενν. *οι άρχοντες*)
να παν στον βασιλέα, να τον επαρατρέψουσιν ωσάν κουφοξυλέα Ριμ. Βελ. 70.

κουφόπλακος, επίθ., Πεντ. Έξ. XXVII 8 (έκδ. *κουφοπλακώνει*· διορθώσ.).

Από το επίθ. *κούφος* και το ουσ. *πλάκα*.

Φτιαγμένος με ξύλινες σανίδες που σχηματίζουν κοιλότητα: *έφερεν τους λοστούς εις τα κρικέλια ιπί τα πλάγια του θεσιαστηριού να σηκώνουν αυτό μετ' αυτά· κουφόπλακο* (έκδ. *κούφο πλάκω*· διορθώσ.) *έκαμεν αυτό* αυτ. XXXVIII 7.

κουφοπλακώνω· *κουφοπλακώνει να κάμεις*, Πεντ. Έξ. XXVII 8, εσφαλμ. γρ. αντί *κουφόπλακο να κάμεις*. — Βλ. και ά. *κουφόπλακος*.

κουφορτιάζω, βλ. *κουφερτιάζω*.

κούφος το, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 674, Θησ. Γ' [79^{8}], Δ' [77^{4}], Αγν., Ποιήμ. Α 60, Πικατ. 454, Κορων., Μπούας 15, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1031.

Το ουδ. του επιθ. *κούφος* με μεταπλ. (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 64).

1) Κοιλότητα· κουφάλα: *το αέριον πνεύμα έν' κάτω κλειόμενον εις τα ενδοτέρω μέρη της γης και κούφη* Μάρκ., Βουλκ. 345^{19}· *ποιούσι* (ενν. *οι έποπες*) *τους νεοσσούς εις τα κούφη των δένδρων* Φυσιολ. (Zur.) XXXIX 2^{5}. **2**) Θωρακική κοιλότητα, στήθος: *δράκον μεγάλον είδα* (παραλ. 1 στ.) *και μέσα από το κούφος-του λόγχες, φωτιές εβγαίνα* Πικατ. 9· *ψυχή 'κ το κούφος-του με δυναστειάν εβγήκεν* Θησ. Ι' [111^{8}]· *Μέσα δέ εις το κούφος-του επήδαν η καρδιά-του* Κορων., Μπούας 114.

κούφος, επιθ.

Το αρχ. επιθ. *κούφος*. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) και το ουδ. ως ουσ. στην Κ. Ιταλία (Rohlfs, Et. Wört. 274, λ. **κούφον*).

Άδειος, κούφιος (Για τη σημασ. βλ. και Shipp 338): *γυρεύουν,...δένδρον κούφον να εύρουν, να ποίσουν την φωλέαν-τους απέσω εις το δένδρον* Φυσιολ. (Legr.) 844.

Το ουδ. ως ουσ.=κοίλωμα, κουφάλα: *ποιούσι την νοσσιάν αυτών εις το κούφον των δένδρων* Φυσιολ. Β 9^{4}.

κουφός, επιθ., Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. (Γριτσόπ.) 13^{16}, Μαχ. 44^{17}, Πεντ. Λευιτ. XIX 14, Πανώρ. Γ' 234, Πιστ. βοσκ. Ι 2, 8, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1697, Συναδ., Χρον. μ. 144^{24}, Πτωχολ. α 339. *κ ω φ ό ς*, Ιατροσ. κώδ. ωλη', Φυσιολ. 354^{24}, Σφρ., Χρον.

Το αρχ. επιθ. *κωφός*. Ο τ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

1) Κουφός: *φχαριστημένος ήμουνε νά 'ναι κουφά τ' αφτιά-μου* Ερωφ. Δ' 212· *Στη δούλεψ' είν' ανέγνωρη, κουφή στα παρακάλια* Πανώρ. Α' 129· *πλι' άπονην και πλια κουφήν από την ίδι' ασπίδα* Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [316]. **2**) Τυφλός: *οι κουφοί, ουδέν εμπορούν να αγκαλέσουν εις την αυλήν* Ασσίζ. 282^{10}. **3**) Κούφιος: *ει μέν εστίν κωφόν και ακάρδιον* (ενν. *το δένδρον*), *ποιεί οπήν* (ενν. *ο δενδροκόλαφος*) *και εισέρχεται* Φυσιολ. Β 8^{4}· *τρία κουφά καρύδια αξίζει* (ενν. *το λιθάριν*) Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 173. — Ως παρων.: *τον Τζουάν τον κουφόν* Μαχ. 626^{20}. — Ως τοπων.: Πορτολ. Α 227^{5}.

κουφοτυφλαίνω· *κ ω φ ο τ υ φ λ α ί ν ω*.

Από το επιθ. *κουφός* και το *τυφλαίνω*.

Κάνω κάπ. κουφό και τυφλό: *Εις τόπους δεκατέσσερεις βδομήκοντα κομμάτια τ' ανθρώπου κωφοτύφλαιναν ωτία και τα μάτια* Αχέλ. 1529.

κουφοτυφλώνω· *κ ω φ ο τ υ φ λ ώ ν ω*.

Από το επιθ. *κουφός* και το *τυφλώνω*.

Κάνω κάπ. κουφό και τυφλό: *τους Τούρκους πρόθυμα τότ' εδιαγύρεψέν-τους* (ενν. *ο αρχάγγελος Μιχαήλ*) *...κ' εκωφοτύφλωσέν-τους, έκαμεν τους Χριστιανούς στην χώραν να εμπούσιν χωρίς να τους εγνώσουσιν* Αχέλ. 1417.

κουφφιάρι· *κουφφιάρια*, Φορτουν. Γ' 4, εσφαλμ. γρ. αντί *κουφφιόνια* (διόρθ. Nourney, Lat. Ital. 40).

κουφφιόνι το.

Το ιταλ. cuffione.

Μεγάλο κράνος: *Ήγραψα να μας πέψουσι δυο τζάκους, δυο μουριόνια, δυο ντάργες, δυο μανόπολες, δυο πέττα, δυο κουφφιόνια* (εκδ. *κουφιάρια*· διόρθ. Nourney) Φορτουν. Γ' 4.

κούφωμα το· *κ ο ύ φ ω μ α ν*.

Από το *κουφώνω* και την κατάλ. *-μα*. Ο τ. *κούφωμαν* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. στο Du Cange (λ. *κούφος*) και σήμ.

Κοιλότητα, κοίλωμα: *κρύβετ' ένα σπήλαιον στο κούφωμαν του δάσου* Αχέλ. 1387· *γιοφύρια κάνων μάχονταν* (ενν. *οι Τούρκοι*), *χαντάκια εσκεπάζαν, εσκάπτασιν κουφώματα, να μπουν εδοκιμάζαν* αυτ. 1997.

κουφωμός ο.

Από το *κουφώνω* και την κατάλ. *-μός*.

Κουφαμάρα: *Περί κουφωμόν αφτίου* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 76^{1}.

κουφώνω.

Από το επιθ. *κούφος* και την κατάλ. *-ώνω*. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Δημιουργώ κοιλότητα, κουφάλα, κοιλαίνω κ.: *εκεί που σκάφταν* (ενν. *οι Ρωμιοί*) *το τειχιό τό 'βρανε κουφωμένο με θόλους ωσάν εκκλησιές, 'πό παλαιά φραγμένο* Τζάνε, Κρ. πόλ. 279^{1}· *κουφώνανεν την γην και μπόλμπερη εβάναν και φράσσοντας την άπτανε* αυτ. 507^{15}.

κουφωτός, επιθ.

Από το *κουφώνω* και την κατάλ. *-τός*. Η λ. και σήμ.

Κούφιος: *Ταύτα* (ενν. *αι πυραμίδες*) *μέν όρη υψηλά εισί τετραγωνώδη* (παραλ. 1 στ.)· *εισί δέ δύο κουφωτά* Παΐσ., Ιστ. Σινά 2233.

κόφα η· *κ ο ύ φ α*.

Από το βενετ. cofa. Η λ. και σήμ.

Μεγάλο κοφίνι: *αντίδια χεσμένα κούφες επτά* Σπανός (Eideneier) Β 117.

κοφερμάρω, βλ. *κονφερμάρω*.

κόφθω, βλ. *κόπτω*.

κοφίνα η.

Από το μτγν. ουσ. *κοφίνιον* και τη μεγεθ. κατάλ. *-α*.

Μεγάλο καλάθι: *εκάμανε και πλέκτες με τα κλαδία και κοφίνες μεγάλες* Χρον. σουλτ. 79[25].

κοφινίδιν το.

Από το μτγν. ουσ. *κοφίνιον* και την υποκορ. κατάλ. *-ίδιν*.

Καλάθι: *εκείνον εσεβάσασιν μέσα εις το κοφινίδιν, έσυραν, εκρεμάσαν-τον άνω εις το παρεθύριν* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1446. — Ο πληθ. της λ. ως τοπων.: Πορτολ. Α 222[2].

κοφίνιον το, Φλώρ. 1594· *κ ο φ ί ν ι*, Δεφ., Λόγ. 671, Τζάνε, Κρ. πόλ. 452[2,5], 503[26]· *κ ο φ ί ν ι ν*, Φλώρ. 1621· *κ ο φ ί ν ι (ο) ν*, Ασσίζ. 497[7], Σπανός (Eideneier) Α 259, Φλώρ. 1592, Διήγ. ωραιότ. 141, Τζάνε, Κρ. πόλ. 294[26].

Το μτγν. ουσ. *κοφίνιον*. Ο τ. *κοφίνιν* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Ο τ. *κοφίνι* και σήμ.

Καλάθι: *Απέ το άχερον τό φέρνουν να ποίσουν κοφίνια, τουτέστιν από καλάμας, κελεύει το δίκαιον να πάρουν δικαίωμαν το δ'* Ασσίζ. 246[5].

κοφτερός, επίθ., βλ. *κοπτερός*.

κοφτός, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *κοπτός* (L-S). Η λ. και σήμ.

Σκαλιστός: *μηδέ δεντρό... να μη βαστά με γράμματα κοφτά... τ' όνομα...τσ' Αθούσας* Πανώρ. Γ' 630.

κόφτω, βλ. *κόπτω*.

κοχλάζω, Καλλίμ. 326, Διγ. Ἀνδρ. 314[34]· *χ ο χ λ ά ζ ω*, Λιβ. (Lamb.) Ν 385, Κυπρ. ερωτ. 18[9], 100[25], Κυπρ. χφ. 155· *χ ο χ λ ό ζ ω?*, Λιβ. Esc. 391.

Το μτγν. *κοχλάζω*. Η λ. και ο τ. *χοχλάζω* και σήμ.

Βράζω: *η πύρωσις ανέβαινεν εκ των σωληναρίων και το θερμόν εκόχλαζεν* Διγ. Ζ 118· *έβλεπα από τα ομμάτια-του το δάκρυον να στάζει και να κοχλάζει* Λιβ. Ρ 2853· (προκ. για ψυχικό πάθος) (μτβ. και αμτβ.): *ανέν κι' ο πόθος γι' άλλην σε χοχλάζει* Κυπρ. ερωτ. 104[49]· *ο θυμός τυφλώνει το νου κι' ως άγρια θάλασσα χοχλάζει και φουσκώνει* Ερωφ. Δ' 464.

κοχλακίζω· *χ ο χ λ α κ ί ζ ω.*

Από τον ήχο του βρασμού και την κατάλ. *-ίζω*. Ο τ. στο Βλάχ. και σήμ. στην Κρήτη. Η λ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Αναβράζω· (προκ. για τη φωτιά) αναζωπυρώνομαι: *εχοχλάκισεν η φωτιά και ήκανε κύματα ως τα όρη τα ψηλά* Αποκ. Θεοτ. Ι 91.

κοχλακώ· *χ ο χ λ α κ ώ.*

Από τον αόρ. του *κοχλακίζω*. Η λ. και ο τ. και σήμ. (Δημητράκ., λ. *κοχλακώ* και *χοχλακώ*).

Αναβράζω: *βράζει η θάλασσα και αγριεύγεται τόσα απού έκανεν κύματα μεγαλότερα παρά τα βουνιά και εχοχλάκωσε και ενελίγωνεν η πίσσα* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 402.

κοχλιάριον το, Ιερακοσ. 385[8], 415[1], 424[11], 445[24], 467[4], 489[12].

Το μτγν. ουσ. *κοχλιάριον*.

Κουτάλι: *πήγανον...δίδου επιμελώς καθ' εκάστην ημέραν κοχλιαρίων τριών ποσότητα... και απαλλάξεις της νόσου* αυτ. 443[12].

κοχλίζομαι.

Από το ουσ. *κόχλος* (Ι).

Αλείφομαι: *ας εσμίξουν και κοριτσιακόν γάλαν και μετά χοχλιστήριν ας κοχλίζεται* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 100[1].

κοχλιός ο· *κ ο χ λ ί ο ς*, Αιτωλ., Μύθ. 78[2]· *κ ό χ λ ι ο ς*, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 50[3], 52[18].

Η λ. σε Γλωσσάρ. (L-S) και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., λ. *κοχλίας*). Ο τ. *κοχλίος* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Andr., Lex., ό.π. και Παπαδ. Α., Λεξ.).

Σαλιγκάρι: *Ἐπαρον κοχλίους και τσάκισέ-τους και το κρέας αυτών μίξε-το με...οξίδι* Σταφ., Ιατροσ. 7[193].

κοχλιστήρ ο.

Από το *κοχλίζω* και την κατάλ. *-τήρ*.

Ὀργανο για επάλειψη των βλεφάρων: *κόψον την κεφαλήν αυτού* (ενν. *πουλίου χελιδόνας*) *και ξήρανον και τρίψας...επίθετε τους οφθαλμούς μετά κοχλιστήρος και ιάται* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 41[21].

κοχλοειδής, επίθ.

Το μτγν. (?) επίθ. *κοχλοειδής*.

Ελικοειδής: *ο πύργος ουν κοχλοειδήν είχε τον αναβάτην* Διγ. Ζ 3849.

κόχλος ο, (Ι).

Το αρχ. ουσ. *κόχλος*· πβ. και το αραβ. kohhol ή kuhl (Fränkel S., BZ 3, 1894, 155 και Στεφανίδ., Αθ. 29, 1917, ΛΑ 169 κε.). Στο Χωνιάτη μτχ. *κοχλωμένας* (Στεφανίδ., ό.π. σ. 171 σημ. 3).

(Πιθ.) φαρμακευτική σκόνη ή τρίμμα κάπ. φυτού (Βλ. Στεφανίδ., ό.π. σ. 169 κε.): *Κόχλον τουρκικόν ή μυρσίνην τετριμμένην...επίθες εις την πληγήν* Ορνεοσ. 582[20].

κόχλος ο, (ΙΙ)· *χ ό χ λ ο ς.*

Από το *κοχλάζω*. Ο τ. *χόχλος* και σήμ. στην Κρήτη (Βλ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 735]).

Βρασμός: *σαν το θερμό στα κάρβουνα που ο χόχλος το φουσκώνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 363.

κοψαρέ, επίθ. θηλ., βλ. *κοψιάρης*.

κοψιάρης, επίθ.· θηλ. *κ ο ψ α ρ έ*· πληθ. *κ ο ψ ι ά ρ ο ι.*

Από τον αόρ. του *κόπτω* και την κατάλ. *-ιάρης*. Το θηλ. με συστολή της κατάλ. *-αρέα* σε *-αρέ* (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 263). Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 619), όπου και ουδ. *κοψιάρικο*.

Που ξεκόβει από την ομάδα, (εδώ προκ. για ζώο) από το κοπάδι: *σα μιαν αίγα κοψαρέ στα όρη σε ξετρέχω* Πανώρ. Β' 82.

Το αρσ. ως ουσ.=λιποτάκτης: *Μίαν των ημερών επίασεν ο κύρης Αλεξόπουλλος κοψιάρους απού την Αμόχουστον* Μαχ. 564[29].

κόψιμο(ν) το, Διήγ. Αλ. G 286[3], Πεντ. Δευτ. XXIV 3.

Από τον αόρ. του *κόπτω* και την κατάλ. *-ιμο(ν)*. Η λ. στο Meursius και σήμ.

1) Κοπή· περικοπή, μείωση: *τα πιντώματα των μηνίων και τα κοψίματα* Μαχ. 506[31]. **2α**) Σφαγή: *ο Φιλόνης τους εκτύπησεν· και τόσο κόψιμον εποίησεν ο Φιλόνης αυτουνούς, ώστε εθαύμασεν Αλέξανδρος* Διήγ. Αλ. G 285[40]· **β**) θανατικό: *Καυμένοι πείνας και φαγωμένοι καρβούνου 'στιάς και κόψιμο πικραμένο* Πεντ. Δευτ. XXXII 24. **3**) Δυνατός πόνος: *κεφαλαλγίαν...ή σφαγία ή κόψιμον καρδίας ή βήχαν ή κόψιμον σώματος* Νομοκ. 385[10,11]. **4**) Χωρισμός· διαζύγιο: *να πάρει ανήρ γεναίκα και...αν δεν εύρει χάρη εις τα μάτια-του, ότι ηύρεν εις αυτήν ασκημιά τίποτε,...να γράψει αυτεινής χαρτί κόψιμο...και να την απεστείλει από το σπίτι-του* Πεντ. Δευτ. XXIV 1.

κόψιμος ο.

Το ουσ. *κόψιμο(ν)* με αλλαγή του γένους.

Κόψιμο: *Στον τόπον γαρ τον ελενόν επεριστάθη τέτοιος κόψιμος και αφανισμός εις τα δασιά τα δένδρα* Θησ. ΙΑ' [21[2]].

κόψις η.

Από τον αόρ. του *κόπτω*. Η λ. και σήμ. στον τ. *κόψη*.

Κόψιμο: *εκ του δόσματος την κόψιν αιμορράγησεν το αίμα* Ερμον. Μ 86.

κοψόουρος, επίθ.

Από το *κοψο-* και το ουσ. *ουρά*.

Που έχει κομμένη ουρά: *Ανέντροπε, κοψόουρε, έβγα από την μέσην* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 353.

κόψορχις, επίθ.

Από το *κοψο-* και το ουσ. *όρχις*.

Που έχει κομμένους όρχεις, ευνούχος: *Να μην έρτει σπάζορχις και κόψορχις εις τη συναγωγή του Κύριου* Πεντ. Δευτ. XXIII 2.

κοψοχερίζω.

Από το *κοψο-*, το ουσ. *χέρι* και την κατάλ. *-ίζω*.

Κόβω το χέρι κάπ.: *κόψετέ-τον το ποδάριν ή κοψοχερίσετέ-τον* Συναξ. γυν. 999.

κρα, Σπανός (Eideneier) D 1517.

Ηχομιμητική λ.

(Προκ. για τη φωνή του κόρακα): *Όταν απάρξεσαι το κρα, πάλιν το κρα κραυγάζεις* Πουλολ. (Τσαβαρή) 436.

κράβ- και **κραβ-,** βλ. *κρέβ-* και *κρεβ-*.

κράββη η, βλ. *κράμβη*.

κράγμα το, Πεντ. Έξ. XII 16, Αρ. XXVIII 26.

Από το *κράζω* και την κατάλ. *-μα*.

Πρόσκληση, κάλεσμα· (εδώ) συγκέντρωση για προσευχή: *να κράξετε εις την δύναμη της ημερούς ετουτηνής, κράγμα άγιο να είναι εσάς· παν δουλειά δούλεψη μη κάμετε* αυτ. Λευιτ. XXIII 21· *οι εορτές του Κύριου ος να κράξετε αυτές κράγματα άγια· ετούτες αυτές οι εορτές-μου* αυτ. Λευιτ. XXIII 2· *την ημέρα την πρώτη κράγμα άγιο, παν δουλειά δούλεψη μη κάμετε* αυτ. Αρ. XXVIII 18.

κραγμένος, μτχ., βλ. *κράζω*.

κράζω, Καλλίμ. 1585, Ασσίζ. 459[28], 460[4], Διγ. Z 3304, 3309, Χρον. Μορ. Η 359, 3444, 3739, Λίβ. Sc. 961, Αχιλλ. Ν 761, Ιμπ. 817, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 293, Χρον. Τόκκων 1435, Μαχ. 486[15], 640[6], Αχέλ. 226, Κυπρ. ερωτ. 119[26], Πανώρ. Α' 112, Γ' 494, Ερωφ. Δ' 245, 381, Βοσκοπ.[2] 470, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 645, Ε' 294, Θυσ.[2] 242, 589, Στάθ. (Martini) Γ' 342, Φορτουν. (Vinc.) Α' 186, Ιντ. β' 11, Ζήν. Πρόλ. 6, Τζάνε, Κρ. πόλ. 181[28], 203[21], κ.π.α.· *γ κ ρ ά ζ ω,* Αχιλλ. L 386, 827· μτχ. παρκ. *κ ρ α γ μ έ ν ο ς*· *κ ρ α γ ό τ α,* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1249.

Το αρχ. *κράζω*. Για τον τ. βλ. Haag [Αχιλλ. L σ. 90]. Η λ. και σήμ.

I Ενεργ. **Α'** Αμτβ. **1**) Φωνάζω δυνατά: Πανώρ. Α' 270, Λίβ. Ν 2440. **2α**) Κάνω επίκληση: *σαν τον Κύριο τον Θεό-μας εις παν οπού κράζομε προς αυτόν* Πεντ. Δευτ. IV 7· **β**) υμνώ, δοξάζω: *να κράξετε εις την δύναμη της ημερούς ετουτηνής, κράγμα άγιο να είναι εσάς· παν δουλειά δούλεψη μη κάμετε* Πεντ. Λευιτ. XXIII 21. **3**) Κάνω έφεση: *καρτερεί ο κριτής την απόφασιν μέχρι ημέρας ι'. Και αν θέλει το άλλο μέρος, κράζει· ειδέ ου θέλει, μένει ο κριτής* Ελλην. νόμ. 523[19]. **Β'** Μτβ. **1α**) Φωνάζω δυνατά κ., φωνάζω κ.· διακηρύσσω, διαλαλώ κ.: *τσ' Ερωφίλης τ' όνομα στα κλάηματά-σου κράζεις;* Ερωφ. Δ' 22· *μεγαλοφώνως κράζοντες το «Σώσον τον λαόν-σου»* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 569· *και ο βιζίρης έκραξεν Τούρκοι να πάνε οι πρώτοι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 533[7]· *την λύπηση οπού κράζεις και τόσα αναστενάζεις* Πιστ. βοσκ. III 6, 143· (με σύστ. αντικ.): *να βοήσει και κράξει μεγάλα* Σοφιαν., Παιδαγ. 270· *οι Τούρκοι όλοι μια φωνή τόση μεγάλην κράξαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 494[20]· **β**) ζητώ με φωνές κ.· επικαλούμαι κ.: *δικιοσύνη εκράζα* Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 178· *κράζουσι βοήθεια* Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 8· *άλλος πιττάκια να ζητά, άλλος «χαρτίν» να κράζει* Απόκοπ.[2] 476· *αναστενάζω μοναχάς και ν' αποθάνω κράζω* Ερωφ. Α' 428· *αφόν βιγλίσω να γλαμπρίσουν τ' άστρα, κλαμένος πάλε κράζω την ημέραν* Κυπρ. ερωτ. 106[12]· *κράζω την λευτεριάν* Κυπρ. ερωτ. 25[7]· *τον θάνατο να κράζουν* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 234· *διά βοηθό την Παναγία εκράζα* Λεηλ. Παροικ. 232. **2**) Απευθύνω το λόγο φωνάζοντας: *εφώνησα κράζων αυτοίς τοιάδε* Διγ. Z 3559· *βλέπει-με τόσον, κράζει-με: «Λίβιστρε, σίμωσέ-με!»* Λίβ. (Lamb.) Ν 533. **3α**) Καλώ κάπ., προσκαλώ: *Τους καπετάνιους κι' άρχοντας όλους τότε να κράζει μετ' αύτον ν' αριστήσουσι* Κορων., Μπούας 45· *κράζει κρουφά τη μάννα-του* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1802· *μέθη πολλούς εγκρέμισεν, πολλούς καταδικάζει, αρίθμητους, αμέτρητους στην αμαρτία κράζει* Ιστ. Βλαχ. 2086· *να κράξομεν συμμαχικόν να δώσομεν την ρόγαν* Καλλίμ. 1187· **β**) συγκαλώ: *συμβούλιον εκράξασιν* Αχέλ. 1986· *έκραξαν σύνοδον* Ιστ. πατρ. 176[2]. **4**) (Με κατηγ.) θεωρώ: *Φίλε, την κοσμικήν ζωήν... σιγόν σιγόν και απόκρυφον θάνατον τηνε κράζω* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 40· *νικητή τον κράζει* Ζήν. Β' 328· *αφέντης κράζεται* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 613· *πρέπει καλορίζικος να κράζεται μεγάλος* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 589· (με σύστ. αντικ.) *οι εορτές του Κύριου ος να κράξετε αυτές κράγματα άγια* Πεντ. Λευιτ. XXIII 2. **5**) Κατηγορώ· καταγγέλλω: *ο αφέντης-του...ημπορεί να τον κράξει διά κλέφτην* Ασσίζ. 424[23]. **6**) Καλώ κάπ. σε μονομαχία: *περί εκείνου του ανθρώπου οπού ένι λαβωμένος και κράζουν-τον διά φόνον* Ασσίζ. 357[8]. **7**) Παρακινώ: *«Δεν κράζει καρδιά-μου την*

δικήσ-σου σεν να ζήσω» Κυπρ. ερωτ. 116^{11}. **II** (Μέσ.) ονομάζομαι, αποκαλούμαι:
μοναχή-σου κράζεσαι στο κόσμο παινεμένη Ζήν. Β' 340. **Φρ. 1**) *Κράζω απάνου κάπ.*=
εκφράζω παράπονα εναντίον κάπ.: *εις τον αδερφό-σου τον πένητο και να μη δώσεις αυτουνού*
και να κράξει απάνου-σου προς τον Κύριο Πεντ. Δευτ. XV 9. **2**) *Κράζω (το) όνομα*=
ονομάζω: *Πεζόστρατον εκράζαν τ' όνομά-του* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 74· *την μητέρα-μου*
Σαλήμ το όνομάν-της κράζου Χούμνου, Κοσμογ. 818· *να τα κράξουν τ' όνομαν, οπού 'ταν*
βαπτισμένα Θρ. Κύπρ. Μ 499· *έκραξεν ο άνθρωπος ονόματα εις όλο το χτήνο και εις πετού-*
μενο του ουρανού Πεντ. Γέν. II 20· *όπου το κράζουν όνομα στον Κούντουραν ελαιώνα* Χρον.
Μορ. Η 1724.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ.=εκλεκτός, διακεκριμένος· αξιωματούχος: *Ετούτοι οι κραγμέ-*
νοι της συναγωγής μεγαλωσιάνοι, σκήφτρα των γονεών-τους, κεφαλατίκια χιλιάδες του
Ισραέλ αυτοί Πεντ. Αρ. I 16.

'κράκορα τα, Χρον. Τόκκων 2355, 2841.

Από τα ουσ. *άκρα και όρη* ή πιθ. παραφθορά του ουσ. *ακρώρεια* (Βλ. Μπόγκα, Γλωσσ.
Ηπείρου Α' 198, λ. *κράκουρα*). Τ. *'κράκουρα* και σήμ. στην Ήπειρο (Μπόγκα, ό.π.).

Γκρεμός: *Το πλάγι είχεν 'κράκορα, κακοτοπία μεγάλη*   *και εγλίστρησε εκ τα 'κρά-*
κορα και εσέβην εις κοιταία αυτ. 2840.

κραλεύω.

Από το ουσ. *κράλης* και την κατάλ. *-εύω*.

Κυβερνώ, βασιλεύω: *ο τότε την Σερβίαν κραλεύων Λάζαρος, υιός Στεφάνου του κράλη*
Σερβίας,...συμπλέκεται τω τυράννω Δούκ. 35^{25}.

κράλης ο, Ηπειρ. 209^{15}, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 511, Παρασπ., Βάρν. C
345, 357, 395, Αργυρ., Βάρν. Κ 54, 91, Δούκ. 35^{25}, 79^{23}, Έκθ. χρον. 73^{21}, Ιστ. πολιτ.
11^{7}, Αρσ., Κόπ. διατρ. [41], Μικρ. χρον. Yale 71^{v}, Σταυριν. 570, 571, 604, Ιστ. Βλαχ.
472, 495, 967, κ.π.α.

Το σλαβοουγγρικό kral (Βλ. Moravcsik, Byzantinot.^{2} 137). Η λ. στο Meursius.

Τίτλος βασιλιά λαών της ανατολ. Ευρώπης (συν. των Σέρβων): *Ο κράλης γαρ του*
απέστειλεν, ο ρήγας της Σερβίας,   *εξακοσίους εις τα άλογα* Χρον. Μορ. Η 3598· *κράλην*
Ουγγαρίας Δούκ. 271^{20}· *σύμβουλος ήτον...του κράλη της Λεχίας* Αρσ., Κόπ. διατρ. [54]·
της Ερδελίας κράλης Σταυριν. 336.

κράλιτσα η, Έκθ. χρον. 22^{21}, 23^{17}, Ιστ. πολιτ. 33^{20}.

Το θηλ. του ουσ. *κράλης*.

Σύζυγος του κράλη: *ο σουλτάν-Μεεμέτης...κυριεύσας την Πόσναν...τον μὲν άνδρα*
αυτής απέκτεινε, την δὲ κράλιτσαν ἐφερεν εν Κωνσταντινουπόλει Έκθ. χρον. 22^{19}.

κράμβη η· *κ ρ ά μ π η*, Σταφ., Ιατροσ. 23^{160} (έκδ. *κράββη*· διορθώσ.).

Το αρχ. ουσ. *κράμβη*. Για τον τ. βλ. Χατζιδ., Βυζαντίς 1, 1909, 147.

κραμβίν το, Προδρ. III 178· *κ ρ α μ π ί (ο) ν*, Ζήνου, Βατραχ. 102, Ιατροσόφ.
(Oikonomu) 80^{9}, 84^{20}· *κ ρ α μ π ί ο ν*, Μάρκ., Βουλκ. 348^{26}.

Το ουσ. *κραμβίον*, που απ. στον Ιπποκράτη. Ο τ. *κραμπίον* στο Meursius. Τ. *κραμπί*
και ο τ. *κραμπίν* και σήμ. σε ιδιώμ. (Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Α' 198, λ. *κραμβί*, Παπαδ.
Α., Λεξ. και Σακ., Κυπρ. Β' 619).

Το φυτό κράμβη, το λάχανο: *κραμβία και σευκλογούλια* Προδρ. IV 129f κριτ. υπ.

κράμπη η, βλ. *κράμβη*.

κραμπί(ο)ν το, βλ. *κραμβίν*.

κραμπιτζέλι το.

Άγν. ετυμ.

Είδος όπλου, πιθ. ρόπαλο (Βλ. Mitsakis [Διήγ. Αλ. V σ. 91]): *Ίσα τον τροχόν ανέ-*
βαιναν από τέσσαρες και από οκτώ και έκρουγαν με τα κραμπιτζέλια-τους ένας τον άλλον
Διήγ. Αλ. V 32.

Κραμπολάχανος ο.

Προσωποπ. του ουσ. *κραμπολάχανο(ν)* (Βλ. Ανδρ., Λεξ.) με αλλαγή γένους: *ο βα-*
σιλεύς απεκρίθη προς τους περιεστώτας και είπεν: Σεύκλε, Μαρούλιε, Κραμπολάχανε,
Σπανάκι, Χλιμίντζα...κρίνατε αναμέσον της Στάφυλος και των μετ' αυτής Πωρικ. Ρ 106^{16}.

κραμπόφυλλο το.

Από τα ουσ. *κραμπί(ον)* και *φύλλον*.

Φύλλο κράμβης, λαχανόφυλλο: *Κραμπόφυλλα εσχίσασι (*ενν. *οι βορθακοί) κ' εκάμασι*
σκουτάρια   *και βούρλα τα αγγελωτά είχασι για κοντάρια* Ζήνου, Βατραχ. 273.

κρανιακός, επίθ., Σπανός (Eideneier) Β 147.

Από το ουσ. *κρανίον* και την κατάλ. *-ιακός*. Η λ. και σήμ.

Που βρίσκεται στο κρανίο: *Πότισον πρώτα βοήθημα και φλεβοτόμησον αυτῷ κρανια-*
κὴν φλέβα Σταφ., Ιατροσ. 7^{183-4}.

κρανίον το, Ιατροσ. $18^{29,30}$.

Το αρχ. ουσ. *κρανίον*. Η λ. και σήμ.

Κεφάλι: *Κόκκοι ωφελούντες τον στόμαχον και το κρανίον ανώδυνον* Ιατροσ. κώδ. πδ'·
γύροθεν και έσωθεν άνδρες άνευ κρανίων   *και σώματα ιεραρχών και ιερέων άμα*   *άσκε-*
πα, άταφα, δεινά, κόνιν μεμεστωμένα Θρ. αλ. 37.   Έκφρ. *τόπος κρανίου*=ο Γολγοθάς:
Χριστός εσταυρώθη εν τόπῳ κρανίου Ιατροσ. 18^{18}.

Κράνιος ο.

Προσωποπ. του ουσ. *κράνιον* με αλλαγή γένους: *Κρανίου τε και Βαλανίου των ανυ-*
μνητέων, Ανήθου τε και Μαράθου Πωρικ. V 18.

κρανίτικος, επίθ.

Από το ουσ. *κρανιά* (< αρχ. *κράνεια*· βλ. Ανδρ., Λεξ.) και την κατάλ. *-ίτικος*. Το ουδ.
κρανίτικο και σήμ. στο ποντιακό ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Φτιαγμένος από κρανιά: *τρίχινον ραβδίν και κρανίτικον δισάκκιν* Σπανός (Eideneier)
Α 450.

κράξιμον το, Ελλην. νόμ. 564^{9}, Ασσίζ. 212^{31}.

Από τον αόρ. του *κράζω* και την κατάλ. *-ιμον*. Η λ. στο Meursius και σήμ.

1) Κλήση, πρόσκληση: *Ορίζει γαρ (*ενν. *ο Καλλίμαχος) και κράζουσι τον κηπουρόν*
αυθώρει   *και μετ' αυτό το κράξιμον ψυχήν εξανεσπάτο* Καλλίμ. 1625· *το πεσμένο και κατα-*

πατημένο μέρος του δένδρου...δεν πείθεται εις το κράξιμον, εις την καλήν συμβουλήν και παράκλησιν του συγγενούς και ομοίου-του δένδρου Ροδινός (Βαλ.) 154. **2**) Έφεση: ποιεί κράξιμον (ενν. το αντίδικον μέρος) εις μεγαλότερον κριτήν ή εις τον επίσκοπον τον λατίνον Ελλην. νόμ. 519^{29}· μετά ι' ημέρας βάλλουν εις έργον την απόφασιν, εάν ουδέν γένεται κρά-ξιμον· ει δέ γενεί, μένουν έως ού να λάβει πέρας το κράξιμον Ελλην. νόμ. 564^{8}.

κρας το, βλ. *κρέας*.

κρασάκι το, Συναδ., Χρον. 42, Διήγ. ωραιότ. 803, 913, Πτωχολ. Α 89, 179, Πτωχολ. Β 123, 179, 233, 382.

Από το ουσ. *κρασί* και την κατάλ. *-άκι*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Κρασί: *έδωκέ-τον ο αφέντης άλλο ένα παξιμάδι και δύο κούπες κρασάκι* Πτωχολ. Α 127.

κρασάτος, επίθ., Κρασοπ. 82.

Από το ουσ. *κρασί* και την κατάλ. *-άτος*. Η λ. και σήμ.

Μαγειρεμένος με κρασί: *τρώγουσιν οι άρχοντες τα άκρη-μου κρασάτα* Πουλολ. (Τσαβαρή) 85.

Το ουδ. ως ουσ.=είδος φαγητού: *πρώτον μίσσον το εκζεστόν, δεύτερον το κρασάτον* Προδρ. IV 62.

κρασίον το, Ασσίζ. 241^{9}, Σοφιαν., Παιδαγ. 264, Βακτ. αρχιερ. 177, Διαθ. Νίκων. 227· *κ ρ α σ ί,* Ασσίζ. $492^{9,19}$, Χρον. Μορ. Η 8290, Θησ. Ε' [24^{5}], Συναξ. γυν. 911, Κορων., Μπούας 17, Πεντ. Γέν. XIV 18, Έξ. XXIX 40, Λευιτ. Χ 9, Αρ. VI 4, Πορτολ. Α 116^{30}, Θρ. Κύπρ. Μ 247, Ερωφ. Ιντ. α' μετά στ. 174, Ιστ. Βλαχ. 273, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [414], Φορτουν. (Vinc.) Ε' 74, Ζήν. Ε' 104, Τζάνε, Κρ. πόλ. 232^{3}, 360^{14}, 570^{7}, κ.π.α.· *κ ρ α σ ί ν,* Σταφ., Ιατροσ. 3^{70}, 5^{132}, 15^{431}, Προδρ. ΙΙΙ 285, Ασσίζ. 51^{27}, 76^{1}, 178^{26}, 201^{16}, 300^{22}, 413^{10}, Ιατροσ. 22^{124}, 23^{157}, Σπανός (Eideneier) Α 19, Σαχλ., Αφήγ. 237, Λίβ. Esc. 1071, Μαχ. 644^{30}, 658^{20}, Βουστρ. 507, Αχέλ. 1845, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 669, κ.π.α.· *κ ρ α σ ί (ο) ν,* Παράφρ. Μανασσ. (Tièche) 345^{19}, Μαχ. 658^{7}, 672^{22}, Βεντράμ., Φιλ. 346, Πορτολ. Α 336^{3}.

Από το ουσ. *κράσις* και την κατάλ. *-ιον*. (Βλ. Χατζιδ., ΛΑ 6, 1923, 15-6). Για παλαιότ. μνείες της λ. βλ. Lampe, Lex. (λ. *κρασί(ο)ν*) και Eideneier, Ελλην. 23, 1970, 118 κε. Για τη λ. βλ. επίσης και Eideneier, Tabuwörter 55 κε. Ο τ. *κρασί* και σήμ.

Κρασί: *δίδουν-τους ψωμίν και κρασίν και κρέας* Απολλών. 364.

Κρασίος ο.

Προσωποπ. του ουσ. *κρασίον*: *Κρασίου του καλοκαρδιστή* Πωρικ. Ρ 106^{10}.

κράσις η, Πιστ. βοσκ. Ι 4, 48, Μεταξά, Επιστ. 48.

Το αρχ. ουσ. *κράσις*. Η λ. και σήμ.

1) Μίξη· (εδώ τεχνικός όρος) πιθ. θέρμανση: *όπου γαρ αν τύχει σαπημένον ξύλον, πολλάκις εις λόγγον γίνεται εκ της σήψεως αυτού εις αυτό το ξύλον ως δίκην αμανίτου, εξ ού εξ αυτού μετά κράσεως και δι' ετέρων μεθόδων ποιούσιν οι γηγενείς ίσχαν* Μάρκ., Βουλχ. 342^{29}. **2**) Ιδιοσυγκρασία, χαρακτήρας: *έχει κράσιν τσουλουκόνου και πολιτικής μαινάδος* Πτωχολ. α 691.

κρασίτσιν το.

Από το ουσ. *κρασί* και την κατάλ. *-ίτσιν*.

Κρασί: *το 'μποτόπουλον να γέμιζα κρασίτσιν* Προδρ. IV 89f κριτ. υπ.

κρασοβόλιν το, Προδρ. ΙΙΙ 120, IV 117.

Από το ουσ. *κρασί* και το *-βόλιν*. Η λ. ήδη το 10. αι. (Βλ. Eideneier, Tabuwörter 69 κε.) και σήμ. στον τ. *κρασοβόλι*.

α) Κρασοπότηρο (των μοναχών· βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 156 και Eideneier, Ελλην. 23, 1970, 121 σημ. 1): *το κρασοβόλιν-του όξος να το πληρώσει* Προδρ. ΙΙΙ 221· **β**) ποσότητα κρασιού που συνόδευε το γεύμα των μοναχών (Βλ. Κουκ., ό.π. σημ. 9 και Ϛ' 83): *δίδω ψωμίν καμπανιστόν, το κρασοβόλιν αν' ολιγότερον* Σπανός (Eideneier) Α 345· **γ**) κρασί (Βλ. Χατζιδ., Αθ. 22, 1910, 243-4): *Ο άρτος ουκ ευφραίνει-με, μόνον το κρασοβόλιν και το λαγομαγείρευμα τὸ λέγουσιν κρασάτο* Κρασοπ. 81.

κρασοπατέρας ο, Συναδ., Χρον. 36, 70 δις.

Από τα ουσ. *κρασί* και *πατέρας*. Η λ. και σήμ.

Άνθρωπος που πίνει πολύ κρασί, μέθυσος (Βλ. και Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β'): *ήτον ώς μ' χρονών άνθρωπος, επτωχός, ακάματος και κρασοπατέρας* αυτ. 45.

κρασοπινάς ο.

Από το ουσ. *κρασί*, το *πίνω* και την κατάλ. *-άς*. Η λ. στο Somav. και σήμ. στη Χίο (Άμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 38).

Μέθυσος: *άνθρωπος...έμορφος. Αμή ήτον κρασοπινάς, ροβιάρης, μαχαιροβγάλτης* Συναδ., Χρον. 32.

κρασοποτηράς ο.

Από τα ουσ. *κρασί* και *ποτήρι* και την κατάλ. *-άς*.

Μέθυσος: *Δεν πίνουν και να σιωπούν οι κρασοποτηράδες, αμή και τους αγίους-μας τους κάμνουν μεθυστάδες* Ιστ. Βλαχ. 2123.

κρασοπουλειό· *κρασοπουλιά*, Γεωργηλ., Θαν. 561, εσφαλμ. γρ. αντί *κρατοπουλειά*· διόρθ. Πολ. Λ., Μετά Άλ. σ. 43 κατά το χφ. Βλ. και *κρεατοπουλειό*.

κρασοπούλος ο.

Από το ουσ. *κρασί* και το *πουλώ*.

Ταβερνιάρης: *Περί καπηλείου, ότι κληρικός μέσα εις αυτό δεν τρώγει, ουδέ πίνει, ουδέ κρασοπούλος γίνεται* Βακτ. αρχιερ. 162.

κρασοπωλείον το.

Από το ουσ. *κρασί* και το *-πωλείον*. Τ. *κρασοπουλειό* στο Βλάχ. (λ. *κρασοπουλιό*) και σήμ.

Κρασοπουλειό, ταβέρνα: *υβρίζομαι εις το θέατρον, ωσάν να ήθελα υβρίζεσθαι εις μέγα κρασοπωλείον* Σοφιαν., Παιδαγ. 283.

κράσπεδον το, Απολλών. 693, Χειλά, Χρον. 348, Ιστ. πολιτ. 42^{2}.

Το αρχ. ουσ. *κράσπεδον*. Η λ. και σήμ.

῾Ακρη (φορέματος): *άρας τα κράσπεδα των ιματίων αυτού έδειξε πάσι τας σάρκας αυτού* ῾Εκθ. χρον. 30^{27}.

κρασωμένος, μτχ. επίθ.

Από το ουσ. *κρασί* με επίδρ. μτχ. σε *-ωμένος*. Η λ. στο Somav. και σήμ.

Μεθυσμένος: *μεθυστάδες φυσικά γίνονται εκείνοι όσοι τύχει και οι πατέρες-τους κρασωμένοι εποίησαν την αρχήν της σποράς* Σοφιαν., Παιδαγ. 264.

κραταιούμαι.

Το μτγν. *κραταιόω*.

Ισχυροποιούμαι, δυναμώνω: *κατ' ολίγον πνέοντος τη πρώτη ημέρα, τη δευτέρα εκραταιούτο* (ενν. *ο νότος*) *και βιαίως εφέροντο υπ' αυτού αι νήαι* Δούκ. 335^{7-8}· *Ο πέρδιξ κραταιούται εν τη ιδία φωλεά μη αποδούσα τα ωά ά έκλεψε* Φυσιολ. 354^{4}. **Φρ.** *κραταιούμαι υπέρ τινα*=υπερισχύω απέναντι σε κάπ.: *οι εχθροί-μου ζώσι και κεκραταίονται υπέρ εμέ, ότι επληθύνθησαν οι μισούντες-με αδίκως* Ψευδο-Σφρ. 404^{31}.

κραταίωμα το.

Το μτγν. ουσ. *κραταίωμα*.

Στήριγμα, δυνάμωμα, ενίσχυση: *δέσποτα,... της Ρωμανίας ήλιε, των δυτικών αυθέντα, ημών δέ (και) κραταίωμα άμα και ευεργέτα* Ριμ. Βελ. 184.

κραταιώς, επίρρ., Προδρ. IV 144 κριτ. υπ.

Το μτγν. επίρρ. *κραταιώς* (L-S, λ. *κραταιός*).

Ισχυρά, δυνατά: *ο παντοκράτωρ Λόγος ...καιρίαν έπληξε την κεφαλήν του πλάνου και θλάσας ταύτην κραταιώς και δυνατώς συντρίψας* Γλυκά, Αναγ. 278.

κρατάρχης ο, Βέλθ. 385, Ψευδο-Γεωργηλ., ῾Αλ. Κων/π. 900, Γεωργηλ., Βελ. 556, Αλεξ. 2437· *κ α τ ά ρ χ η ς,* Πόλ. Τρωάδ. 611, Ερμον. Υ 14, Λίβ. (Lamb.) Ν 318.

Από το ουσ. *κράτος* και το *-άρχης*. Ο τ. πιθ. από επίδρ. του *κατάρχω*. Η λ. στο Steph., Θησ.

Κυβερνήτης, ηγεμόνας: *Βασιλεύς ήτον δυνατός της Θήβας ο κρατάρχης* Θησ. Υπόθ. Β' [9].

κράτημα(ν) το, Ελλην. νόμ. 529^{27}, Ασσίζ. 168^{23}, Διγ. (Trapp) Gr. 2553, Διγ. (Trapp) Esc. 1241, Χρον. Τόκκων 140, 821, 935, Μαχ. 14^{25}.

Το μτγν. ουσ. *κράτημα*. Η λ. και σήμ.

1) Πιάσιμο· λαβή: *έδωκέ μοι σπαθέαν εις το σκουτάριον και έκοψέν-το και μόνον το κράτημα επέμενεν εις το χέρι-μου* Διγ. ῾Ανδρ. 381^{21}. **2**) Συγκράτηση: *Τα δάκρυά-του υπάγαιναν, κράτημαν ουδέν έχουν* Πόλ. Τρωάδ. 631. **3**) Παρακράτηση: *Το κράτημαν του αιμάτου και το κράτημαν του κόπου του τεχνίτη ένι αδέλφια* ῾Ανθ. χαρ. 300^{11}. **4**) Δέσμευση, υποχρέωση: *πασαείς αναγέλαν του Αμόνε διά το μωρικόν-του κράτημαν τό εκρατήθην διά τον Φίσιαν* ῾Ανθ. χαρ. 298^{2-3}. **5**) Ιδιοκτησία, κτήμα: *κράτημα του έδωσεν προσόδια να έχει και να αναπαύεται εκεί με την αρχόντισσά-του* Χρον. Τόκκων 2913· *Της χώρας τα κρατήματα βούλεται να τους δώσει, να τους δουλώσει άπαντας της χώρας τους ανθρώπους* Χρον. Τόκκων 1278. **6**) Μελώδημα στο τέλος ύμνου (χωρίς λόγια ή με λόγια τυπικά): *ποιος να ψάλει κράτημα δόξαν διά να πάρει* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 255.

κρατημάρα η.

Από το *κρατώ* και την κατάλ. *-μάρα*.

Παράλυση: *Πηγαίνοντας ασκόνταψε κ' έπεσ' εκ την τρομάρα, σαν νά 'χε στα ποδάρια-του μεγάλη κρατημάρα* Αλεξ. 376.

κρατημός ο, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1383.

Από το *κρατώ* και την κατάλ. *-μός*. Για τα ουσ. σε *-μός* βλ. Ανδρ., Αθ., 51, 1941, 47-50.

1) Συγκρατημός, σταματημός: *έκλαιεν πολλά πικρά και κρατημόν δεν είχεν* Διγ. Α 2679. **2**) Παράλυση: *δώσ'-του στα χέρια κρατημόν και εις τα μάτια στάκτη* Διακρούσ. 114^{21}.

κρατημοσύνη η.

Από το ουσ. *κρατημός* και (κατά πλεονασμό) την κατάλ. *-σύνη*.

Εγκράτεια: *εις την όρεξιν της σαρκός πλέον έχει κρατημοσύνη η γυναίκα παρά τον άνδρα* ῾Ανθ. χαρ. 297^{7}.

κράτηξη η, βλ. *κράτησις-ση*.

κρατήρ ο.

Το αρχ. ουσ. *κρατήρ*. Η λ. στον τ. *κρατήρας* και σήμ.

Αγγείο, δοχείο (εδώ μεταφ.): *τον κρατήρα της οργής τον αυστηρόν εκχέει ο γλυκασμός ο της ζωής τοις αμετανοήτοις* Γλυκά, Στ. Β' 52.

κράτησις -ση η, (Ι), Ασσίζ. 31^{10}, 280^{6}, Κομνηνής ῾Αννας Μετάφρ. 96, Λίβ. Esc. 1987, Βουστρ. 493· *κ ρ ά τ η ξ η,* Πιστ. βοσκ. Ι 3, 107, ΙΙΙ 6, 138.

Το μτγν. ουσ. *κράτησις*. Η λ. και σε έγγρ. του 13. αι. (Λάμπρ., ΝΕ 7, 1910, 41). Η λ. και σήμ.

1α) Δύναμη, ισχύς: *Ο άνθρωπος οπού συνάσσει χρήματα χωρίς δίκαιον και χώνει-τα, η κράτησίς-του ουδέν θέλει αξίζει ουδέ βασταίνει εις την γην* ῾Ανθ. χαρ. 301^{5}· *σπευδόμενος σουλτανικήν κράτησιν ενδυθήναι και...γην αραβικήν ιδιοποιηθήναι* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 895· **β**) άσκηση εξουσίας: *ου μη είμαι εις βουλήν, ουδέ εις έργον, οπού την ζωήν χαώσει, ή μέλλος οικείον ή εις κακήν κράτησιν ή βουλήν* Διάτ. Κυπρ. 507^{2}· **γ**) κυριότητα· ηγεμονία: *ειδέ εκείνος ουδέν είχεν την νομήν ουδέ την κράτησιν, το δίκαιον κελεύει ότι οι κληρονόμοι-του ουδέν έχουν μετά ταύτα τίποτες εις εκείνην την δόσιν* Ασσίζ. 409^{2}· *Ο Φερδερίγος βασιλεύς...* (παραλ. 1 στ.) *της Κάπουας την κράτησιν είχε, την αφεντία* Χρον. Μορ. Ρ 5973· **δ**) αντοχή, δύναμη αντίστασης: *Εις...πόνου πέλαγος αποστροφής εσέβην και πνίγομαι εις το βάθος-του και κράτησιν ουκ έχω* Λίβ. Sc. 904. **2**) Κατάκτηση: *προς τον καίσαραν ευθύς εδιηγήθη εκείνην Βόνας κράτησιν* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 616. **3**) Συγκράτηση, εγκράτεια: *Δεν έχει πλιο την κράτηξη, δεν ντρέπεται* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 637· *δεν είναι θανατερότερόν-του σφάλμα σε μιαν ψυχήν σαν είν' αυτείνη η πιστοσύνη... και η κράτηξη στον πόθο* Πιστ. βοσκ. ΙΙΙ 6, 128. **4**) Δέσμευση, υποχρέωση: *μηκέτι παραχωρήσαι ταύτην* (ενν. *την μνηστήν*) *εις έτερον πρόσωπον εκπληρώσαι μηδεμίαν κράτησιν γάμου* Ελλην. νόμ. 561^{1}· *αν περιλάβεις το αμάχιν ή επήρες τους εγγυτάδες, το δίκαιον ορίζει ότι ένι...κρατημένος να μου δανείσει τό μου ετάχτην διά την κράτησιν τήν έλαβεν* Ασσίζ. 158^{23}. **5**) Παρακράτηση, παράταση κυριότητας: *ουδέν ημπορούσι να χάσουν το δίκαιόν-τους διά την κράτησιν του χρόνου και της ημέρας... τήν είχεν και έμεν εις το αυτό απλίκιν* Ασσίζ. 39^{26}.

κράτησις η, (II)· *κράτησι,* Τζάνε, Κρ. πόλ. 154^{23}, εσφαλμ. αντί *κράτιε*· για τη διόρθ. βλ. Τζάνε, Κρ. πόλ. (Νενεδ.) 218^{9}· ο Ξανθ., Μελετ. 249 (=BZ 18, 1909, 591) είχε προτείνει *κράτησε.*

κρατητήρα η.

Από το *κρατώ* και την κατάλ. *-τήρα.* Η λ. στο Somav. και σήμ. σε ιδιώμ. (Βλ. Ἡμελλο, ΕΛΑ 23, 1976 (1973/74), 4, 5, 8· για τη λ. με διάφ. σημασ. βλ. Ἀμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 38, Κουκ., ΒΒΠ Ε' 276 σημ. 6 και Φωτόπουλο, Κιμωλιακά 6, 1976, 256).

1) (Πιθ.) είδος πέτρας, αετίτης (Για τη σημασ. βλ. Ἡμελλο, ό.π. 7-9· πβ. και Στεφανίδ., Αθ. 29, 1917, ΛΑ 176): *η κόρ' απάνω* (ενν. *στο παραθύρι*) *έστεκε κ' έλαμπ' ως κρατητήρα* Μαρκάδ. 84. **2**) Λειτουργικό σκεύος (αστερίσκος?): *περί δέ των ιερών σκευών των εκκλησιαστικών, ήγουν την κρατητήραν μετά του αγίου δίσκου* Γράμματα Μετεώρ. 22^{18}.

κρατηχτική η· *κ ρ α τ η χ θ ι κ ή.*

Από το *κρατώ.* Για το σχηματ. του τ. βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 516-8.

Ερωμένη (Πβ. το ιταλ. mantenuta· βλ. Μιχαηλίδη, Δωδεκαν. Αρχ. 5, 1970, 87): *εδιαλάλησεν ο καθαείς ν' αφήσει γυναίκαν τε κρατηχθικήν, να μηδέν την ψηφήσει* Γεωργηλ., Θαν. 311.

κρατίζω, Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 304, Ιμπ. (Lambr.) 963, Χούμνου, Κοσμογ. 2029, 2223, Μορεζίν., Λόγ. 483 δις, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 595, Στάθ. (Martini) Γ' 454, Συναδ., Χρον. 55, Πρόλ. άγν. κωμ. 52, Λεηλ. Παροικ. 107, 345.

Από τον αόρ. του *κρατώ* (Για το σχηματ. βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 275). Η λ. στο Somav. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 620) και στην Κρήτη (Χατζιδ., ό.π.).

I Ενεργ. **1**) Κρατώ, διατηρώ: *είς οπού διγνωμίζει πώς ημπορεί τον πόθον-του καθάρια να κρατίζει;* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 562· *Μόνον έναν κρατίζουσιν* (ενν. *τα μελίσσια*) *και βασιλιά τον κράζουν* Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 83· *απ' ό,τι πάρει ο είς τ' αλλού κρατίζει και γιαγέρνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 178. **2**) Κατακρατώ: *Ανάθεμά-τονε κι' αυτόν κι' όσοι μάσε κρατίζου τον κόπο και τον ίδρο-μας* Κατζ. Γ' 291. **3**) Συγκρατώ· εμποδίζω· σταματώ: *Κείνοι οπού στέκου και θωρού την αναπνιά κρατίζου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1749· *Θέλετε να μισέψετε, τινάς δε σας κρατίζει* Αλεξ. 1761· *Φτάνουν στης μάννας του Νερού και κόπτουν και κρατίζουν* (ενν. *το νερό*) Τζάνε, Κρ. πόλ. 150^{7}. **II** (Μέσ.) κατέχομαι από σκέψη, συλλογίζομαι: *πάλι διαλογίζομαι και μέσα-μου κρατίζομαι* Αγν., Ποιήμ. Α 34.

κράτισμα το.

Από το *κρατίζω.* Η λ. στο Somav. (λ. *κράτισις*). Λιγότερο πιθ. να πρόκειται για το ουσ. *ακράτισμα.*

?: *Το κράτισμα του Κυριακού δείπνου* Χριστ. διδασκ. 496.

κρατισμός ο.

Το ουσ. *κρατημός* με επίδρ. ουσ. σε *-ισμός.*

Συγκρατημός: *τό 'βαλε τόσα εις το νουν-του απού δεν είχεν κρατισμόν* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 444.

κράτιστος, επίθ.· υπερθ. *κ ρ α τ ι σ τ ό τ α τ ο ς.*

Το αρχ. επίθ. *κράτιστος.*

Πανίσχυρος: *αυτόν δέ κρατιστότατον φημί τον Ισμηνίαν* Βίος Αλ. 2372.

κρατοπουλειό το, βλ. *κρεατοπουλειό.*

κρατορεύω.

Από το ουσ. *κράτωρ* και την κατάλ. *-εύω.*

Είμαι κυρίαρχος, άρχοντας: *δεσπόζει εκείνος και κρατεί και μόνος κρατορεύει* Λίβ. Esc. 2712 χφ.

κρατορία η.

Από το ουσ. *κράτωρ.* Η λ. σήμ. ως β' συνθ. ονομ.

Αυτοκρατορία: *Ο Δαρείος...έστειλεν επιστολήν την κρατορίαν-του όλην να μαζωθούν τα φουσσάτα-του* Διήγ. Αλ. G 270.

κράτος το, Προδρ. I 4, 7, III 422, IV 277, Καλλίμ. 46, 2127, 2253, 2275, 2302, Χρον. Μορ. Η 3573, 4256, 4259, 6454, Χρον. Μορ. P 4151, Φλώρ. 104, Αχιλλ. N 952, Ιμπ. (Legr.) 524, Μαχ. 294^{24}, Γεωργηλ., Βελ. 77, 487, 550, Αχέλ. 2540, κ.α.· γεν. *κ ρ ά τ ο υ,* Χρον. Μορ. Η 3570, Στάθ. (Martini) Α' 112.

Το αρχ. ουσ. *κράτος.* Η λ. και σήμ.

1) Δύναμη, ορμή: Κορων., Μπούας 58 δις. **2**) (Προκ. για την Παναγία) στήριγμα, ενίσχυση: *Των αιχμαλώτων λυτρωτής και των πιστών το κράτος* (ενν. *συ, η Παναγία*) Δεφ., Λόγ. 757. **3α**) Εξουσία, αρχή· διακυβέρνηση: Βέλθ. 955, Γεωργηλ., Βελ. 84, Αχιλλ. N 1446, Διγ. Z 2350· **β**) κυριαρχία: Αξαγ., Κάρολ. Ε' 670. **4**) (Συν. σε προσφών. ηγεμόνων αντί του ονόματός-τους): *λέγω, αφέντη-μου, του κράτου-σου του αγίου* Χρον. Μορ. Η 3457· *λόγον τινά τω κράτει-σου θέλω προσομιλήσαι* Καλλίμ. 2454· *Ανάστα και το κράτος-μου σύντυχε περί πάντων* Βέλθ. 497. Ἑκφρ. *το κράτος της βασιλείας:* βλ. ά. *βασιλεία* 5.

κρατύνομαι.

Από το αρχ. *κρατύνω.*

1) Βρίσκομαι, εμπλέκομαι: *αν σε συμβεί και κρατυνθείς εις πόλεμον με άλλους, ως άνδρας αγωνίσθητι να ζήσεις, ν' αποθάνεις* Σπαν. (Μαυρ.) P 41. **2**) Θεωρούμαι: *εκεινος οπού τον εμάχεψεν* (ενν. *τον σκλάβον*) *ουδέν κρατύνεται διά πλερωμένος απέ τα άλλα πράγματα τά έχει διά το χρέος-του* Ασσίζ. 150^{10}.

κρατώ, (I), Προδρ. I 182, III 401, IV 186, Καλλίμ. 661, Διάτ. Κυπρ. 503^{21}, Ελλην. νόμ. 522^{29-30}, 533^{19}, Ασσίζ. 327^{15}, 374^{30}, Διγ. (Trapp) Gr. 1248, Διγ. Z 774, 777, 1556, Χρον. Μορ. Η 7357, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 159, Μαχ. 20^{30}, Απόκοπ.^{2} 326, Πικατ. 461, Πανώρ. Α' 124, Ερωφ. Β' 64, Δ' 38, Ε' 308, Σεβήρ., Διαθ. 192^{100}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 319, Δ' 1718, Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε' [1162], κ.π.α.

Το αρχ. *κρατέω.* Η λ. και σήμ.

I Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1α**) Κυβερνώ, εξουσιάζω, διοικώ: *Ἐρωτας* (έκδ. *Ἐρωτος*) *με επεσέβηκεν, αγάπη και κρατεί-με* Λίβ. Sc. 2032· *άνθρωπον στήσε να κρατεί την χώραν ως αντί-σου* Λίβ. (Lamb.) N 584· *άνθρωπός-μου είσαι λίζιος, αφόν κρατείς τον τόπον-σου από την αφεντία-μου* Χρον. Μορ. Η 1870· *εκείνη οπού το σπίτι-σου κρατεί και γοβερνάρει* Στάθ. (Martini) Α' 146· **β**) ασκώ εξουσία· δικάζω: *εις τον φούντικα εντέχεται να έχει*

ένα εμπαλήν, πιστόν άνθρωπον και καλής ακοής και οπού αγαπά πάσα λογής άνθρωπον δι-
καια να τους κρατεί Ασσίζ. 483^{7}· **γ**) διευθύνω, διαχειρίζομαι, έχω στη δικαιοδοσία
μου: *Εγώ κρατώ το οσπίτιν-σου και την υποταγήν-σου* Προδρ. I 90· *εις το ξενοδοχείον*
ο Βερδερίχος έκτισεν και εκράτει η Ροδάμνη Λίβ. Sc. 1900· *ουδόλως δεν ηθέλησε... τό*
πράγματα της εκκλησιάς άλλοι να τα κρατούσι Κορων., Μπούας 66· *Περί εμβατικίου οπού τα*
δίδουν οι ιερείς και κρατούν χώρας και ενορεύουν Βακτ. αρχιερ. 153· *Περί μοναχών ιερωμέ-*
νων, ήγουν ιερομονάχων, ότι να μην κατοικούν εις τον κόσμον και ενορίες αυτοί να μην κρα-
τούν Βακτ. αρχιερ. 166· **δ**) (προκ. για άνεμο) «κουμαντάρω»: *ουδέ τρανός ουδέ μικρός*
ναύτης κανείς ουκ ήτον να ξεύρει άστρον, να κρατεί αυτήν την τραμουντάνα Πουλολ. (Τσα-
βαρή) 544. **2**) Υπερισχύω, νικώ: Διγ. Ζ 2677. **3α**) Κυριεύω, καταλαμβάνω: *διά*
την αγάπην-της τον πύργον να κρατήσω Φλώρ. 1379· *ο ύπνος ο γλυκύς τα μέλη-τους εκράτει*
Μαρκάδ. 549· *Άλλοι Γενουβήσοι ήρτα να κρατήσουν τες πόρτες να μεν εβγούν εκείνοι* Μαχ.
418^{16}· *ως πάλαι παρά των Τούρκων κατεχομένην* (ενν. *την Αρμενίαν*) *και υπό των Φράγκων*
κρατηθείσαν Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 135· **β**) (μεταφ. με υποκ. λ. που δηλώνει πάθος,
συναίσθημα, κλπ.): *τον Ηράκλη ολημερνίς τρομάρα τον εκράτει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)
Δ' 1113· *Ο φόβος θε να τον κρατεί* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 881· *Η πίκρα και η εντροπή*
τους Οβριούς κρατούσε Μαρκάδ. 625· *μη σε κρατήσει ο λογισμός ο της αποτυχίας* Λίβ.
Esc. 2996· **γ**) κυριαρχώ: *έμαθα το ύψος να κρατώ, τα άστρα να τα βλέπω και να*
προλέγω μαντικώς του ανθρώπου τας πασχίσεις Λίβ. Sc. 1635. **4α**) Κατέχω, έχω στην
κατοχή μου, στην ιδιοκτησία μου: *οι εκκλησίες κρατούσιν σιμά το τρίτον του Μορέως*
Χρον. Μορ. Η 2632· *όλα να ένι κρατημένα του αυθέντη του τόπου, όλον τούτον τό είπεν εις*
αυτήν την διαθήκην Ασσίζ. 144$^{13-4}$· *να χάσεις τά κρατείς, να είσαι ακληρημένος* Χρον. Μορ.
Ρ 4241· **β**) είναι η επικράτειά-μου, εκτείνομαι: *ένι* (ενν. *η Κόρινθος*) *το κεφάλαιον*
όπερ γαρ αφεντεύει όλην την Πελοπόννεσον όσον κρατεί ο Μορέας Χρον. Μορ. Η 1447·
το κάστρον επαράδωκεν να το έχουν οι Βενετίκοι με όλην την διακράτησιν μέχρι κρατεί
η Μεθώνη Χρον. Μορ. Η 2856· *Η Σαλονίκη είναι χώρα μεγάλη και κρατεί αποπάνω από το*
βουνί έως κάτω εις την θάλασσαν Πορτολ. Α 226^{25}· *εκρατούσανε οι τέντες-του από την*
μίαν μερέαν της Πόλης έως εις την άλλη Χρον. σουλτ. 60^{6}· *εμεγαλώναν το φορτί κ' εκράτει*
ένα μίλι Τζάνε, Κρ. πόλ. 454^{26}· *κρατεί* (ενν. *η ξέρη*) *μισόν πλωρήσι* Πορτολ. Α 32^{10}· *Η*
Νίος έχει ένα βουνί πλατύ και κρατεί όλον το νησίν Πορτολ. Α 92^{10}. **γ**) κατέχω παρά-
νομα: *Περί δούλων οπού τους κρατούν και τους πουλούν* Βακτ. αρχιερ. 148· **δ**) κατέχω,
συντηρώ: *Κράτει ζαγάρια και σκυλιά κατά την κοντετσό-σου* Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v.
Gem.) 217. **5**) Υποχρεώνω: *εάν χρήζεσαι τίποτις εξ εκείνων* (ενν. *των φίλων*), *έχεις-*
τους κρατημένους-σου πάλιν να σε βοηθήσουν Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 370. **6**) Βρίσκομαι:
Τώρα τα ζα πιον δεν κρατούν τον ποταμόν, γιατί νερόν ευρίσκουσιν όπου να παν Κυπρ.
ερωτ. 97^{13}· *ο νους-μου τα βουνιά κρατεί και μες στα δάση μπαίνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)
Γ' 359· *να τα φάγουσι τα γίδια οπού τα βουνά κρατούσιν* Λέοντ., Αιν. I 85· *Σ' τσι πόρ-*
τες όλες στέκουσι, τσι γειτονιές κρατούσι Κατζ. Γ' 313. **7α^{1}**) Ελέγχω: *τον ληστήν,*
τον τας οδούς κρατούντα Διγ. Ζ 2675· *την στράτα των πραγματευτών κρατούσι και σκοτώ-*
νουν Διγ. Ο 1413· *εκρατούσαν το τειχόκαστρον από την πόρταν του Φόρου ώς τον πύργον*
του Αγίου Ανδρέου και εκτίσαν απάνω τους τοίχους και εκρατούσαν-το δυνατά Μαχ. 404^{16}·
προς το κρατήσαι πόλεις επιτηδειότατος ην (ενν. *ο Ταγγρέ*) Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 144·
α^{2}) (προκ. για δρόμο) αποκλείω, εμποδίζω τη διέλευση: Διγ. Ζ 2675, Διγ. Ο 1413· **β**)
φρουρώ, φυλάγω: *να κρατήξετε την εμπασία του παλατιού και μην αφήσετε να έρθει κανέ-*
νας εδώ από τους ποπολάρους Σουμμ., Ρεμπελ. 189· *μένει μ' εσέν για 'θύμιον η καρδιά-*
μου (παραλ. 1 στ.) *κρατώντα-την όσον καιρόν ν' αργήσω δεν έχεις έννοιαν άλλην ν' αγα-*

πήσω Κυπρ. ερωτ. 62^{7}· *φυλακισμένος ων μωρός πάλιν ην λέγων μωρίας ρήματα προς τους*
κρατούντας αυτόν Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 255· **γ**) επιβλέπω, επιτηρώ: *φύλαττε το*
κοράσιον, εσέν την παραδίδω· δι' αγάπην την εις Φλώριον εξακριβώς την κράτει Φλώρ.
735· *Επειδή προσέταξας την κόρην να κρατούμεν* (παραλ. 1 στ.) *είχε λοιπόν προς σιωπήν*
(ενν. *η κόρη*) Καλλίμ. 2402· **δ**) φρ. *κρατώ βλέπηση*: βλ. *βλέπησις-ση* 3γ (Πβ. και
σημασ. ΙΒ 6γ)· **ε**) (μεταφ. προκ. για δοχείο) συγκρατώ, δεν αφήνω να ξεφύγει κ.: *νε-*
ρόν ο κάδος ου κρατεί, δώσ' να αγοράσουν άλλον Προδρ. II Η 56. **8α^{1}**) Παίρνω ή έχω
κ. στο χέρι, βαστώ, πιάνω: *εκράτιεν εις τα χέρια-του κλαίγοντας το παιδάκι* Στάθ. (Mar-
tini) Γ' 333· *οπού κρατώ και οπού φιλώ και οπού περιλαμπάνω* (ενν. *εσένα, γλυκότατό-*
μου ταίρι) Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 519· *με τό 'να χέριν να κρατεί τάχα το μάγουλόν-της* Λόγ. παρηγ.
L 524· *έρχονται* (ενν. *οι ιατροί*), *βλέπουσιν ευθύς, κρατούσι τον σφυγμόν-του* Προδρ. III
403· **α^{2}**) φρ. *κρατώ τ' άρματα*=ετοιμάζομαι να πολεμήσω (Πβ. *άρμα* I 1 φρ. *πιάνω τ'*
άρματα): *εμείς σταλάρομεν εδώ, τ' άρματα να κρατούμεν να χύσομεν το αίμα-μας*
Τζάνε, Κρ. πόλ. 194^{7}· **β**) φρ. *κρατώ στο χέρι-μου* =(μεταφ.)ελέγχω, εξαρτάται από
εμένα: *Εις τη βουλή-του* (ενν. *του ρηγός*) *βρίσκεται καλό μας και κακό μας και μες στο*
χέρι-του κρατεί ζωή και θάνατό-μας Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 226· *Όλα ας κρατεί εις τα*
χέρια-της και ας έχει τα κλειδία κ' εσέν' ας δίδει την τιμήν νά 'χεις καλήν καρδία Δεφ.,
Λόγ. 302· **γ^{1}**) σφίγγω: *ποτέ μέν να αχαυνίζομεν το χαλινάριν εις τας επιθυμίας, ποτέ δέ*
να το κρατούμεν Σοφιαν., Παιδαγ. 290· **γ^{2}**) φρ. *κρατώ (τα) σκήπτρα*=εξουσιάζω:
σκήπτρα κρατήσεις, κράτιστε, γης πάσης και θαλάσσης Προδρ. IV 144· (μεταφ.) υπερι-
σχύω, νικώ: *Εγώ στρατιώτες ταπεινούς τους κάνω να γενούσι μεγάλους κ' εις τον πό-*
λεμο τα σκήπτρα να κρατούσι Ζήν. Πρόλ. 84· **δ**) φέρω, έχω μαζί-μου: *κάπνισον αυτά*
με μαστίχην και ας τα κρατεί μετά-της Ιατροσ. 21^{107}· **ε**) φρ. *κρατώ δυο μεριές*=έχω
δύο δυνατότητες, λύσεις: *όταν υπάμεν 'ς πόλεμον και εις μάχην να σταθούμεν, οι Τούρκοι*
δυο μεριές κρατούν: να διώξουν και να φύγουν Παρασπ., Βάρν. C 284. **9**) «Πιάνω»,
επιχειρώ: *ηυρέθη άφωνος πεσών εκ του φαρίου· ευθύς δ' εγώ επέζευσα, κρατώ να τον*
εγείρω Διγ. Ζ 3040. **10α**) Συγκρατώ, υποβαστάζω· στηρίζω, ενισχύω: *ήλθεν και η*
μητέρα-του μετά τις αδελφές-του (παραλ. 2 στ.)· *όλοι τους εκρατούσασιν, ου ημπορούν να*
στέκουν, κλαίουν, φωνάζουν, δέρνονται Πόλ. Τρωάδ. 659· *πυρ εις τα ξύλα των πουντε-*
λίων ανάψωσιν, όπως την ξυλίνην κατασκευήν την κρατούσαν το κάστρον καταφλέξωσιν
και άφνω πεσούνται τα τείχη της πόλεως Καναν. 65D· **β**) (μεταφ.) ενδυναμώνω, ισχυ-
ροποιώ: *φόβῳ κατεκρατείσθε, αλλ' όμως έν-μου βούλευμα πάντων ψυχάς εκράτει* Βίος
Αλ. 4502· *έχε λιγάκι υπομονή και κράτει την καρδιά-σου* Ευγέν. 940· *τούτους έχε πάντως*
φίλους εις βουλήν και πράξιν πάσαν, κράτει, τίμα και αγάπα Πτωχολ. α 387. **11α**)
Έχω, διαθέτω (προκ. για γνώμη, βουλή, ψυχή, κλπ.): *άφησ' τη γνώμη απού κρατείς, φρό-*
νιμη α θέλεις νά 'σαι Πανώρ. Γ' 158· *έμαθες τείντα βουλήν κρατούσιν, την πονηρίαν*
τήν έχουσιν οι δολεροί κριτάδες Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1093· *δήμιου να εβάσταζε ψυχήν, θη-*
ρίου να εκράτει Λίβ. Ρ 1583· *αγαπημένα πάντα-τως μια θέληση κρατούσα* Ερωφ. Ε' 300·
Μα τούτ' αν ήσα Πνέματα και τω θεριώ κρατούσα θωριά Ερωφ. Ιντ. β' 147· *Η φρό-*
νεσή-τση, οι τάξε-τση και τιμημένες διάξες οπού κρατεί μπορούσινε τον Άδη να μερώ-
σου Ροδολ. Δ' [251]· *τσι λογισμούς απού κρατείς ν' αφήσεις* Ροδολ. Β' [483]· **β^{1}**) έχω,
διατηρώ μέσα μου, «τρέφω» (για κάπ.): *όταν οι κατώτεροι...χάσουν την υπόληψιν την πρω-*
τύτερην οπού τους εκρατούσαν (ενν. *τους μεγαλύτερους*) Σουμμ., Ρεμπελ. 181· *Τέτοια*
καμώματα μάχητα δεν κρατούσιν, ουδέ για μάχην τά 'χουσιν αυτείνοι οπού ποθού-
σιν Ριμ. κόρ. 642· **β^{2}**) φρ. *λογαριασμόν από κάπ.*=δίνω σημασία σε κάπ.: *ετού-*
τος ο αφέντης εκράτησε όλον τον καιρόν της κυβερνήσεώς-του πλέον λογαριασμόν από

τους ποπολάρους παρά διά τους άρχοντας Σουμμ., Ρεμπελ. 174· **γ**) περιέχω: *μετ' αυ-*
τήν την ξεδρομήν νοούν και 'μολογούσι μέσα-τως το κορμί και ο νους την φύσιν τήν κρα-
τούσι Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 26. **12α**) (Προκ. για παράνομη συμβίωση) συν-
τηρώ (Για τη σημασ. βλ. Μιχαηλίδη, Δωδεκαν. Αρχ. 5, 1970, 87): *όποιος την κρατεί κρυφά*
βιάζεται να του παίρνει ρούχα και μπότες και φελλούς Σαχλ. N 259· *Εάν γίνεται ότι εις*
άνθρωπος κρατεί μίαν γυναίκα, οπού ουδέν έχει παντός άνδραν, εις το σπίτιν-του Ασσίζ.
377^{27}· *Περί γάμου ανευλογήτου, οπού κρατεί ο άνδρας γυναίκα εις το σπίτι-του φανερώς*
και τεκνοποιεί εκ πορνείας Βακτ. αρχιερ. 140· **β**) χρησιμοποιώ κάπ. ως...: *'ς τούτα-της*
τα καμώματα θα σε κρατεί ρουφιάνο Κατζ. Β' 272. **13α**) Διατηρώ, διαφυλάττω: *ποτέ*
μάχην να μη έχουσιν, αγάπην να κρατούσιν Χρον. Μορ. Η 4339· *απ' όλους έπαιρνε βουλήν*
και την δικήν-σου κράτει Ιστ. Βλαχ. 1467· *κρατείς-μου κακοσύνη* Ριμ. κόρ. 624· *ένι κρα-*
τημένοι να στερεώσουν την κρίσιν-τους και να την κρατήσουν Ασσίζ. 176^{13}· *οι άγιες εκκλη-*
σίες...να ένι καλά διατηρημένα, και κρατημένες, στερεωμένα όλα-τους τα προβελίτζια Ασσίζ.
280^{4}· *κανείς να μηδέν σηκώνει ταραχήν κατά τον άλλον,...αμμέ να συνηθίζουν και να κρα-*
τούν καλήν αγάπην μέσο-τους Ασσίζ. 454^{28}· **β**) εξακολουθώ να διατηρώ κ.: *Ο πατήρ εχή-*
ρευσεν και ηβουλήθη αυτεξουσιάσαι τον υιόν αυτού, εάν θέλει δύναται κρατήσαι την χρήσιν
αυτού απέ τους καρπούς των προικιμαίων πραγμάτων Ελλην. νόμ. 580^{2}· **γ**) εξακολουθώ
κ., κάνω κ. να διαρκέσει: *Τρεις μήνες την πανήγυριν του γάμου εκρατούσαν* Διγ. Ο 2101.
14α) Διατηρώ κάπ. ή κ. σε μια κατάσταση: *με περίσσα ευγενικούς βοσκούς γυρίζ' ομά-*
δι πασίχαρους κρατώντα-τσι από ταχύ ώς βράδι Πανώρ. Πρόλ. 46· *Λυπήθου-με τον*
ξένον και πιον μην με κρατείς σιδερωμένον Κυπρ. ερωτ. 92^{65}· *καλλιά 'χω να κρατώ τά*
πάσχω σωπασμένα Φαλιέρ., Ιστ.² 669· *όλα τα ζώδια τ' ορανού η χάρη-σου* (ενν. *Θεέ-μου*)
κρατεί-τα σε σύβαση παντοτινή Πανώρ. Δ' 289· *εκείνος* (ενν. *ο ιατρός*) *ουκ εγίνωσκεν*
να το ανοίξει (ενν. *την πληγήν*), *αμμέ εκράτειν-το ούτως ωσοπού τα οστία τα τσα-*
κισμένα εγγίσασιν εις τον μυαλόν Ασσίζ. 178^{9}· **β**) (τοπ.) διατηρώ κ. σε μία θέση:
έφερέν-το (ενν. *το γεράκιν ή το φαρκόνιν*) *εκεί οπού ένι συνηθισμένον να πουλούν τα*
όρνια· και εκράτεν-το εις το θέατρον τους λας τρεις ημέρας φανερά Ασσίζ. 201^{9}. **15α**)
Διατηρώ, συντηρώ, φυλάγω: *να ποιήσω όσον θέλω να ένι στερκτόν κι' ασάλευτον... κ'*
εις όσους χρόνους και καιρούς θέλω να το κρατήσω Χρον. Μορ. Η 8737· *εκείνη οπού μ' εκή-*
δευγε, θωρώντα-με πώς ήμου, με το ψυχρόν της φύσισμα εκράτιε την πνοή-μου Φαλιέρ.,
Ιστ.² 284· *Μόνον ετούτο με κρατεί: ολπίδα και το θάρρος* Θησ. Πρόλ. [256]· *εκείνον απού*
μου κρατεί και θρέφει τη ζωή-μου Φορτουν. (Vinc.) Γ' 598· *το δέ ώδε και σημάδι-μου*
σπουδάζεις να κρατήσεις και ενέχυρον της αγάπης-μου Λίβ. Sc. 668· **β**) διατηρώ
(το ρυθμό): *την μουσικήν εκράτησεν, τοιούτον τραγούδιν λέγει* Αχιλλ. N 271. **16α**)
Τηρώ κ., είμαι συνεπής σε κ.: *ποίος να το ακούσει και να ειπεί ότι εις Θεόν πιστεύουν άν-*
θρωποι όπου ουδέν κρατούν αλήθειαν ούτε όρκον; Χρον. Μορ. Η 1248· *ουδέν πρέπει ν' αξιά-*
ζει τίποτες εκείνη η διαθήκη με το κείμενον, ουδέ πρέπει να την κρατήσουν Ασσίζ. 395^{21}·
Εγώ κρατώ τό είπαμε και είτι βουλή εγίνη Χρον. Μορ. Ρ 3914· **β**) (προκ. για το δίκαιο)
τηρώ, εγγυώμαι, υπερασπίζομαι: *να κρατεί* (ενν. *ο Πάρης*) *το δίκαιον κανείς μη αδικείται*
Βυζ. Ιλιάδ. 706· *εκείνος...να θελήσει να βαστάξει τζουίζαν, ήγου ορκωμοσίαν, ει δέ...ουκ*
ήλθεν...να κρατήσει την τζουίζαν..., το δίκαιον κρίνει ότι εντέχεται να ένι αποφγαλμένος απέ
την φρουράν Ασσίζ. 476^{15}. **17α¹**) Συγκρατώ, χαλιναγωγώ (πβ. 7γ): *Αν προς μικρόν*
εξέβημεν..., αύθις του λόγου την ορμήν κρατήσομεν Καλλίμ. 1565· *Από σήμερον κράτησον*
(εκδ. *-σουν*) *τον θυμόν-σου* Αχιλλ. L 1029· *οπίσω τον εγιάγερνε κ' εκράτιε-τον η γνώση*
Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 916· *σφίξον καλά τα οδόντια-σου και κράτει την φωνήν-σου*
Προδρ. III 365· **α²**) φρ. *κρατώ τα χέρια*=είμαι οικονόμος: *Οι πατέρες θέλουσι να κρα-*

τούσι (υποκ. *τα παιδία*) *τα χέρια και οι κόλακες παραινούσι να εξοδιάζουν* Σοφιαν., Παιδαγ.
289· **β**) περιορίζω, ελέγχω, συγκρατώ: *όσοι σφίγξουσι και κρατήσουσι τον λόγον πολύν*
καιρόν, εάν ποτέ ήθελαν έχει χρείαν να ειπούσι λόγον..., όμως ήθελαν φυλάξει τον όμοιον
χαρακτήρα και οικονομίαν του λόγου Σοφιαν., Παιδαγ. 275· *να κρατούν* (ενν. *οι νέοι*) *την*
γλώσσαν-τους και να μην οργίζονται Σοφιαν., Παιδαγ. 283. **18α**) Εμποδίζω, αποτρέπω:
Τις με κρατεί στη ράχη-σας να σπάσω το ραβδί-μου; Πανώρ. Δ' 98· *Μη με κρατείς, από-*
λυσ'-με να σφάξω την καρδιά-μου Πανώρ. Β' 541· *ο Μεχεμέτ πασάς έκραξε του γιανιτσά-*
ραγα και...εκρατήσανε τους γιανιτσάρους να μην διαγουμίζουν Χρον. σουλτ. 122^{1}· *τ' άρμενα*
τους κρατούσαν, εις τον λιμέναν όλοι-των καιρόν εκαρτερούσαν Αχέλ. 161· **β**) επι-
βραδύνω, καθυστερώ (κάπ. ή κ. από την εκδήλωση μιας δραστηριότητας): *τα θηλυκά*
πανδρεύετε, τ' αρσενικά κρατείτε Βεντράμ., Γυν. 270· *Τσι μίνες τότες κράτησε, για*
νά 'ρθουσίνε κι' άλλοι Τζάνε, Κρ. πόλ. 457^{7}· **γ**) (πιθ.) κρατώ κ. μακριά (Πβ.
Αλεξίου Στ. [Απόκοπ. σ. 233]): *ωσάν τα ζάρια έβανεν τα έξι κ' εκράτειν*
πάντως τό 'να Απόκοπ.² 298· *από δεκάξι το κρατεί στην όκαν πάντ' αλλ' άσσο* (έκδ. *παν-*
δαλάσω· διόρθ. σιωπηρά Κουκ., ΒΒΠ Α'¹, 198, 222-3) *έχασα τα δηνέρια-μου και*
πάλιν ας γελάσω Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 190· **δ**) ανακόπτω, αναχαιτίζω, σταματώ κάπ.:
Πανάχραντέ-μου, κράτει-την, εμπόδιζε, Χριστέ-μου, μη παίξει κοντογύρισμα Προδρ.
I 175· *τα άλογα των Μακιδόνων ούδε ποτάμια τα κρατούν ούδε βουνά μεγάλα* Διήγ. Αλ.
G 285^{29}· *πήδησον, κατάδραμε τάχα να την κρατήσεις* Προδρ. I 167· **ε**) αναγκάζω κάπ.
να μείνει κάπου, καθυστερώ (κάπ.): *Τους άρχοντας εκράτησεν και εγεύθησαν εντάμα* Χρον.
Τόκκων 275· *ει δέ συμβεί και κρατηθείς μετά τινος εις δείπνον* Σπαν. Β 258· *σύντομα ας*
φθάσει, ας στραφεί, μην τον κρατήσεις ώραν Λόγ. παρηγ. Ο 700· *ορίζομεν ότι υιός ή κόρη...*
εκείνου οπού κρατηθεί εις πόλεμον έχει άδειαν να ορμαστεί ο άνθρωπος γυναίκα και η γυ-
ναίκα άνδρα δίχως να καρτερέσουν τον ορισμόν του πατρός αυτών Ελλην. νόμ. 554^{7}. **19**)
Προφυλάγω, δίνω άσυλο σε κάπ.: *Περί εκείνου οπού κρατεί εις τον οίκον-του έναν σκλάβον*
ή μίαν σκλάβαν κλεψιμίαν Ασσίζ. 17^{28}. **20α**) (Προκ. για εχθρό) συγκρατώ, αποκρούω:
πέντε χιλιάδες μας ηύρηκαν κι' ου κατεχώρισάν-μας και πάλιν εκρατούμαν-τους, κανείς
ουκ εντραλίσθην Διγ. (Trapp) Esc. 1313· **β**) κρατώ κ. (μυστικό): *πώς το κρατεί ο*
βασιλεύς και ουδέν το φανερώνει; Βυζ. Ιλιάδ. 37. **21**) Συλλαμβάνω: *εμέ δέ πέμπει και*
κρατεί, σίδηρα με φοραίνει Λίβ. Sc. 1508· *εδείμαινον μη νοηθούν και κρατηθούν ατίμως*
(ενν. *η Χρυσάντζα και η Φαιδροκάζα*) Βέλθ. 1080· *κρατώ-σε ένοχο ως κλέπτην!* Ασσίζ.
448^{18}· *να λάβει την τιμωρίαν τοιούτην ως γιον εντέχεται να λάβει κλέπτης κρατημένος* Ασσίζ.
427^{16}. **22α**) Κρατώ κάπ. (ως όμηρο): *ήρταν οι καβαλλάρηδες οπού εθέλα να εμπούν*
να τους κρατούν οι Γενουβήσοι διά να κατεβούν οι μαντατοφόροι Μαχ. 342^{12}· *αθθυμίζω-σε*
πόσον κακόν θέλειν γινείν εις τους Γενουβήσους...εκείνους όπου κρατούν αμάχιν διά λλόγου-
μου Μαχ. 480^{17}· **β**) κρατώ κ. ως εγγύηση ή ενέχυρο: *κρατούν και την Αμόχουστον,*
ώσπου να πλερώσομεν Μαχ. 520^{35}· *Ώδε λέγει διά τον πουλητήν και τον αγοραστήν οπού*
να περιλάβει ένα μέρος απού τον αγοραστήν να κρατεί εις αρραβώναν Ασσίζ. 37^{31}· *το υπέρ-*
πυρον, τό εκράτεις αρραβώνα Πουλολ. (Τσαβαρή) 150. **23α**) Καταρκατώ, αρνούμαι
σε κάπ. (κ. που χρειάζεται): *το κρασοβόλιν-μου κρατούν το νεροκοπημένον* Προδρ. III 120·
όπου κρατεί του δούλου-του την ρόγαν, τον μιστόν-του απιλογίαν του δίδει ευθέως να
υπάγει όπου θέλει Χρον. Μορ. Η 5140· *Το φυσικόν της αρχοντιάς δεν ένι να κρατήξει την*
χρειάν τ' ανθρώπου περιπλιός όντε τη θε ζητήξει Φαλιέρ., Ιστ.² 159· **β**) σφετερίζομαι,
ιδιοποιούμαι· δημεύω: *Περί εκείνου οπού αγκαλεί εις την αυλήν κανέναν κορμίν οπού του*
κρατεί μίαν κληρονομίαν Ασσίζ. 18^{21}· *περιορίσας γουν ο βασιλεύς πάντας εκράτησε και τας*
αυτών περιουσίας απάσας Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 232. **24α**) Δεσμεύω, περιορίζω,

φυλακίζω: Τα πόδια-σου ποιες άλυσες δένουσι και κρατούσι; Ζήν. Δ' 55· Εδώ κρατώ τους άπιστους στην φυλακήν απέσω Χρον. Μορ. Η 685· σε σκοτεινή φλακή τση φαίνεται εκρατείτο Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 571· εις την φυλακήν με απέστειλεν και χρόνον εκρατόμην Λιβ. Esc. 3526· εκεί ευρίσκουνται πιασμένοι   ο υιός και η γυναίκα-μου 'κ τους εχθρούς κρατημένοι Παλαμήδ., Βοηβ. 1242·   **β**) «αγκαλιάζω»: εξήπλωσαν οι κλάδοι-σου εις όλα-μου τα μέλη   και αι ρίζαι-σου εκράτησαν πάσαν-μου αρμονία Αχιλλ. Ν 1544.   **25**) (Μεταφ.) πιέζω, βασανίζω: σκοτώνουντα Αγαρηνοί και Φράγκοι,   άντρες, γυναίκες και παιδιά κ' εκράτιε τσι κι' ανάγκη Τζάνε, Κρ. πόλ. 169[16]· Αν αρρωστήσει ο ηγούμενος ή πόνος τον κρατήσει,   ορίζει: «φέρετε ιατρούς τον δείνα και τον δείνα» Προδρ. ΙΙΙ 401.   **26**) (Προκ. για αμαρτίες) δεσμεύω, αφήνω ασυγχώρητο: άν τινων γαρ αφήσετε αυτών τας αμαρτίας,   να είναι αφημένες προς αυτούς δίχως αντιλογίαν·   εί τινος δέ κρατήσετε, να είναι κρατημένες Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 636.   **27α**) Δέχομαι κ. (από κάπ.): Ουδέ εάν παραδώση τις προς εμέ χώραν ή κάστρον, άπερ υπό τη ση βασιλεία ήσαν ποτέ, κρατήσω εγώ ταύτα ως διαφέροντά μοι Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 432·   **β**) κληρονομώ: δώδεκα σκήπτρ' εκράτησεν, τά είχεν ο πατήρ-του Σπαν. Α 417· αφέντεψεν ο πάππους-του οκτώ εννέα χρόνους,   κατόπι ο πατέρας-του εκράτησε τους θρόνους Ιστ. Βλαχ. 452· τ' Ορφέο το πλήκτρο εκράτουνα και τη δικήν-του λύρα Ζήν. Β' 34· Περί χηρών ανδρών...,ότι κρατούν τα πράγματα των γυναικών αυτών των απεθαμένων Βακτ. αρχιερ. 187.   **28α**) Δέχομαι, παραδέχομαι, συνηθίζω: Εάν γένηται από κανέναν κακόν ριζικόν, κατά τό ένι κεκρατημένον, ότι καμμία γυναίκα ένι αμαρτωλή διά να της διδούν Ασσίζ. 162[18-9].   **β**) (Με αιτ.) έχω αποκτήσει (από παλιά) και διατηρώ μια νοοτροπία, επιμένω σε κ.: πόθε το κρατεί να μηδέ θε να πάρει   το Γύπαρη ογι' άντρα τση, πλούσο και παλληκάρι; Πανώρ. Ε' 229· Έλληνες είχαν το όνομα...,   πολλά ήσαν αλαζονικοί, ακομή το κρατούσιν Χρον. Μορ. Η 796· έναν περηφανιάρη   ένα που τόσο το κρατεί περίσσια Πιστ. βοσκ. Ι 3, 48.   **29α[1]**) Θεωρώ, νομίζω: εκεί χορεύγομε μαζί γή πούρι τραγουδούμε   κ' ίδια τα δάση αλλήλω-μας παράδεισο κρατούμε Πανώρ. Πρόλ. 52· Τον χάρον δεν κρατώ δύσκολον πράμαν Κυπρ. ερωτ. 101[13]· δεν το κρατώ για θάμα Στάθ. (Martini) Β' 329· σ' εκράτου γνωστικό, άνθρωπο παιδεμένο Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 169· Μεν πιστεύσεις πάσα λόγον τό να γροικήσεις, μηδέν σε κρατήσουν μωρόν Μαχ. 390[27]· τον πελλόν κρατούν-τον φρένιμον Ανθ. χαρ. 298[31]· εάν γίνεται ότι είς άνθρωπος ποντίσει παρθενίαν κορασίου και ουδέν εμπορούν να τον κρατήσουν ένοχον με τοιούτους μάρτυρες Ασσίζ. 348[25]· εις την αντρειά και δύναμιν την νίκη να κρατούμε   πως έχομε να κάμομε Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 199·   **α[2]**) φρ. κρατώ κ. εις τιμήν ή κρατώ τιμήν σε κ.=αναγνωρίζω την αξία, εκτιμώ, σέβομαι: των παλαιών οι ποίησες (παραλ. 1 στ.) πάντ' από τους ενάρετους ήσασιν (έκδ. ήτασιν) κρατημένες   εις μεγαλότατην τιμήν και πλήσια παινεμένες Σουμμ., Παστ. φίδ. Προσφών. [3]· δε νοούν το κρίμα οι οργισμένοι   να μην κρατούν τιμήν στην εκκλησία Λεηλ. Παροικ. 483·   **β**) παραδέχομαι, υποθέτω: Βάσανα νά 'χει ωσάν κ' εμέ στον κόσμο δεν εκράτου άλλος κιανείς Πανώρ. Α' 41·   **γ**) (προκ. για θρησκευτική πίστη) εμμένω σε κ.: άφησ' την πίστη οπού κρατείς και πιάσ' την εδική-μας Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 60· η ιερά Ρωμαίων εκκλησία... ούτε κηρύσσει, ούτε δογματίζει τίποτις σήμερον οπού να μην τα εκράτιε και πριν του σχίσματος Ροδινός (Βαλ.) 148.   **30**) Έχω στο νου, γνωρίζω, συνειδητοποιώ: τούτο κράτιε θαρρετά: εγώ στο μερτικό-μου   θέλω να σ' έχω Φαλιέρ., Ιστ.[2] 151· μα ο Μιχαήλ πως είν' θνητός διατί ήξευρε και εκράτιε,   στον ιατρόν του πνεύματος χαρούμενα επερπάτιε Λίμπον. 345.   **31α**) Ακολουθώ ορισμένη κατεύθυνση, προχωρώ: κόσμον περιεπάτουν (παραλ. 1 στ.) και...εκράτησα και εγώ το μονοπάτι   τό εκράτει εκείνος στρατιώτης Λιβ. (Lamb.) Ν 48· η γης για σένα δε γυρίζει   και μιαν οδό Ορανός κρατεί δική-ντου Ερωφ. Α' 608· στράταν κρατού-

μεν της χαράς και ου πρέπει να στενάζεις Λιβ. Sc. 2978· την μέσαν της οδού εκράτησα θλιμμένος Λιβ. Esc. 2572· Ο δέ Απολλώνιος κρατεί τας όχθας της θαλάσσης Απολλών. 347· είδεν το φως κ' εκράτει (ενν. ο ασκητής)   την κατοικιάν-σου ολόγυρα κ' είχε να σ' εξορκίσει,   αν είσαι πνεύμα ή άνθρωπος Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[198]·   **β**) (μεταφ.) ακολουθώ, συμφωνώ· ανήκω (σε κάπ.): αυτών εδόθη οπού κρατούν του Πόθου την ομάδα Φαλιέρ., Ιστ.[2] 109.   **32α**) Συγκροτώ, οργανώνω: εκράτει παρλαμά διά υπόθεσες όπου είχεν Χρον. Μορ. Η 7395· εζήτα σε γαρ δίκαιον·   κ' εσύ ποτέ ουκ ηθέλησες κούρτην να της κρατήσεις   μόνι αυτεξούσιος έλεγες ότι δίκαιον ουκ είχεν Χρον. Μορ. Η 7450· παζάριν εκρατήσασιν ένα ημερονύχθι Σαχλ., Αφήγ. 816.   **β[1]**) συνάπτω (μάχη ή πόλεμο): να ένι μετ' αύτον ενομού και να κρατούν την μάχην Χρον. Μορ. Η 2566· αν θέλει να κρατεί μάχην με τους Ρωμαίους,   ...θέλει απορήσει ο τόπος Χρον. Μορ. Η 8668· εκράτησαν πόλεμον ημέρας τρεις και απήλθαν κατησχυμμένοι Πανάρ. 68[17]· (Βλ. και Λαμψίδη, ΑΠ 21, 1956, 326-30)·   **β[2]**) συμμετέχω σε κ.: να μεράσεις το έπαρμα ανάμεσα οπού κρατούσαν το πόλεμο οπού εβγήκαν εις τη στρατιά και ανάμεσα όλη τη συναγωγή Πεντ. Αρ. XXXI 27·   **γ**) φρ. κρατώ (ή κρατούμαι) δίκην=εμπλέκομαι σε δικαστικό αγώνα, αντιδικώ, ασκώ ένδικα μέσα: μένει σιγός ο κριτής μέχρι και ημέρας δέκα...και πληρουμένων των δέκα ημερών έρχουνται και κρατούν την δίκην, ήγουν γίνεται ή η άρνησις ή η ομολογία και ομνύουν εις τα άγια του Θεού Ευαγγέλια Ελλην. νόμ. 547[15]· εκείνος τόν εκατεκρίνασιν εις την απόφασιν κρατεί την δίκην λέγων ούτως διά του αβουκάτου «Αρνούμαι...και λέγω τα αιτούμενα ουκ οφείλουσιν πληρωθήναι...» Ελλην. νόμ. 520[3]· παύει ο κριτής μέχρι και ημέρας ι' και μετά τούτο κρατείται την δίκην ο άνθρωπος λέγων: «Αρνούμαι τα λεγόμενα ως λέγουνται...» Ελλην. νόμ. 575[10].   **Β'** Αμτβ. **1α[1]**) Κυριαρχώ, ασκώ εξουσία, έχω δικαιοδοσία: εις εγκλήτους και εις ετέρους ο λατίνος αρχιεπίσκοπος κρατείν ώσπερ και τοις ετέροις λατίνοις Διάτ. Κυπρ. 512[29]·   **α[2]**) (με την πρόθ. από· πβ. και σημασ. Ι' Α' 1α) αντλώ εξουσία (από κάπ.): Αυτός ο ρήγας της Φραγκίας, όπου κρατείς απ' αύτον,   πολλά αγαπά και βιάζεται γοργόν νά καταλάβεις Χρον. Μορ. Η 1804·   **β**) κυριαρχώ οικονομικά, κατέχω ιδιοκτησίες: οι Συριάνοι εκρατούσαν εις την πλουσίαν χώραν την Αμόχουστον Μαχ. 140[19].   **2α**) Επικρατώ, επιβάλλομαι: ούτως η θαυμαστή γνώσις του βασιλέως εκατέρωθεν εκράτει Ιστ. πολιτ. 12[15]·   **β**) (προκ. για καιρική κατάσταση) επικρατώ, εμφανίζομαι: αν τύχει, ως υπαγαίνομεν, αν ου κρατήσει ευδία,   αν ουκ αλλάξουν οι ταροί, Προδρ. ΙΙ Η 96f.   **3α**) Διατηρούμαι, υφίσταμαι· παραμένω: ήθελες τό 'χει θάμασμα το πώς κρατεί η ζωή-μου Πανώρ. Α' 70· Εις δέ τα παθητικά (ενν. ρήματα) εκράτησε μέχρι της σήμερον η μετοχή του παρακειμένου Σοφιαν., Γραμμ. 244· να πολομούν καλήν βλέπησιν μέραν και νύκταν, ώσπου ο λύκος κρατεί εις την Κύπρον, μηδέν εύρει τους λας κοιμισμένους Μαχ. 508[17]·   **β**) (προκ. για φυτό) διατηρούμαι, καρποφορώ: Να ποίσεις να κρατήσει η ροδακινέα χρόνους πολλούς Ιατροσ. κώδ. χιβ'.   **4**) Διαρκώ· παρατείνομαι, εξακολουθώ: Έλα κ' εσύ, Φροσύνη,   τσι γάμους τούτους να χαρείς, γιατί...   πέντ' έξι μήνες θα κρατού Πανώρ. Ε' 375· είν' πέντε χρόνοι σήμερο που η οργητά-σου εκράτει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1341· έναν χρόνον σωστόν εκράτιεν η χαρά εκείνη Αχιλλ. L 6· γιατί 'τον το θανατικό, οπού 'κοφτε κ' εκράτει Τζάνε, Κρ. πόλ. 211[18].   **5α**) Αντιστέκομαι, αντέχω: εις ποίον βυθόν με εσέβασαν οι λόγοι-σου του πόθου;   πόσον καιρόν εκράτουνα και ουδέν σε εγροίκουν Λιβ. Esc. 1670·   **β**) εμμένω στην άρνησή μου: Μην ο Φαέθων άλλη μια σ' το ζήτησε ν' ανέβει;   κράτει, διά να μην ιδείς τον κόσμο να σαλεύει Χίκα, Επίγρ. 10·   **γ**) μένω σταθερός: Ουρανός κρατεί και ο κόσμος πάλιν στέκει Απόκοπ.[2] 131.   **6α**) (Με τοπ. προσδιορισμό) βρίσκομαι: μ' από τση νύκτας το σκοπό μακρά πολλά εκρατούσα (ενν. οι καλεσμένοι) Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 498· Ετούτος λείπει από καιρό κ' εις άλλα μέρη εκράτει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1331·

῾Αρχος δεν έμεινε ποθές σ' αρχοντικόν παλάτι, *αμ' όξω στα παράτραφα και τες κοπρές*
εκράτει Σκλάβ. 68· **β**) παραμένω· εμμένω: *ώσπερ η πέρδιξ κρατεί ‹εν› τη ιδία φωλεία,*
ούτως κράτει και συ εν τη πίστει-σου Φυσιολ. Β 11[23]. **γ**) φρ. *κρατώ με βλέπησιν*=παρα-
φυλάγω, ενεδρεύω (Πβ. και σημασ. Ι' Α' 7δ): *τις ξεύρει πώς τ' ακούσαν* *οι Τούρκοι...*
κ' επήγαν κ' εκρατούσαν *με βλέπησιν εδώ κ' εκεί να έβγουν να τους σώσουν* Τζάνε, Κρ.
πόλ. 159[2]. **δ**) (με τις προθ. *μετά* και *με*) παίρνω το μέρος κάπ.: Αθούσα: *Κατέχω το*
γιατί κρατούν όλες-τως μετά σένα Φαλιέρος: *Το δίκιο δεν παραπονά καλόγνωμον κα-*
νένα Φαλιέρ., Ιστ.[2] 559· *όλοι του παλατιού οι άνθρωποι εκρατούσαν με δαύτους και εις ενάν-*
τιον των αρχόντων Σουμμ., Ρεμπελ. 185. **7**) Κινούμαι, προχωρώ: *όρισε Αλέξανδρος*
ομπρός για να κρατούσι Αλεξ. 673· *῾Επαρε...την στράταν...* *και κράτει πάντα-σου δεξιά,*
η οδός σε θέλει εβγάλει *όπου ανατέλλει ο ήλιος* Χούμνου, Κοσμογ. 304. **8**) Προέρ-
χομαι, κατάγομαι: *απ' τη μερά του Κρητικού γνωρίζω πως κρατείτε* Ερωτόκρ. (Αλεξ.
Στ.) Β' 959· *από την πατρίδα-μας κατ' ευγενειάν κρατούμεν* Απόκοπ.[2] 289. **9α**) Στα-
ματώ, παύω: *άλλο παρέκει ου δύναμαι, κρατώ και ουχ υπομένω* Γλυκά, Στ. 284· *τα δάκρυα-*
της ουδέν κρατούν, τρέχουσιν ως ποτάμι Πόλ. Τρωάδ. 170· **β**) στέκομαι, προσηλώνο-
μαι: *Τούτά 'ν' τα 'μμάτια τα γλυκιά στα ποια κρατεί το βλέμμα* *που πήρεν αντάμ με*
'δασιν τέλεια 'πού μεν το πνεύμα; Κυπρ. ερωτ. 114[3]. **10**) Λογαριάζω, τρέφω ελπίδες,
περιμένω: *Οι λωλοί εις τ' όνειρό-τους* *βλέπουσι το ριζικό-τους·* *φαίνεταί-τους 'τι*
πλουτίζουν *θαρρετά κρατούν, ολπίζουν* Αλεξ. μετά στ. 124, κριτ. υπ.· *στον ῾Αδην να*
κατέβομεν ως θαρρετά εκρατούμαν Απόκοπ.[2] 352. **11**) Φρ. *κρατώ απάνω μου*=βλ. επάνω
ΙΙΙ Β' 1β. **12**) ῾Εχω τη δύναμη ή την ιδιότητα να...: *αυτείν' οπ' αγαπά δεξά κρατεί ν'*
αναβολεύγει Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 27· *Τα φυσικά των γυναικών κρατούσι*
να δείχνουσι ότι στανικώς συμπέφτουν στό ποθούσι Φαλιέρ., Ιστ.[2] 541. **ΙΙ** Μέσ. **1**)
῾Εχω δύναμη· αντέχω σε κ. (σωματικά): *Τώρα να δοκιμάσομε ποίος δυνατά βαστιέται,*
ποίος είναι δυνατότερος και πλιότερα κρατιέται· *ή εμένα οι βραχιόνες-μου ή εσένα ο λαι-*
μός-σου Σουμμ., Παστ. φιδ. Β' [1264]. **2**) Ισχύω· έχω νομικό κύρος ή εφαρμογή:
ποία δόσις αξιάζει και ποία δόσις ουδέν αξιάζει ουδέν εντέχεται να κρατηθεί Ασσίζ. 142[29].
3) Συντηρούμαι, διατηρούμαι: *γή εσύ τα κάνεις όλα γή από σένα* *θρέφουνται και κρα-*
τιούνται και πληθαίνου Ερωφ. Δ' 733· *σε σένα η καρδιά μου* *πάντα-της ζωντανή θέλει*
κρατιέται Πιστ. βοσκ. IV 8, 269. **4**) Στηρίζομαι: (μεταφ. με την πρόθ. *εις* και το επίρρ.
επάνω) παίρνω ως ενέχυρο, εξασφαλίζω εγγύηση: *εάν τύχει ότι οι εγγυτάδες επεράσασιν*
εξ αυτού του ρηγάτου, ούτως εντέχεται ο δανειστής ωσαύτως να κρατηθεί εις τα πράγματα
τους εγγυητάδες Ασσίζ. 65[18]· *εάν ουδέν ημπορήσει να ξιπλερωθεί απέ τα ευρισκόμενα πράγ-*
ματα του οίκου, το δίκαιον ορίζει ότι ο νοικοκύρης ημπορεί να κρατηθεί επάνω εκείνου ή
εκείνης οπού ενοικίασεν τον οίκον-του Ασσίζ. 75[10]· *Περί εκείνου οπού παίρνει έτερον πράγ-*
μα εις έφυτον και ουδέν θέλει να πλερώσει το έφυτον και πού μέλλει να κρατηθεί ο αφέντης
του πραμάτου Ασσίζ. 256[9]. **5**) Πιάνομαι, σκαλώνω: *παίζει* (ενν. ο *δρωψ*) *τοις κέρασιν*
μετά της ερίκης και περιπλακέν κρατείται Φυσιολ. (Offerm.) Μ 123[9]. **6α**) Συγκρατιέ-
μαι, κρατιέμαι μακριά από κ.: *'κεί πού 'λεγε να κρατηχτεί...* *῾Ερωτας τσ' ήφτε τη φω-*
τιά Ερωτόκρ. Α' 2157· *μαγάρι και αρετή 'ναι* *να ξεύρει να κρατιέται* *απού* (έκδ. *ο-*
πού· διορθώσ.) *το πράγμα εκείνο οπού τ' αρέσει* Πιστ. βοσκ. ΙΙΙ 3, 371· **β**) απέχω: *ο ιερεύς*
οπού τους ευλόγησεν και εγίνωσκεν ότι εσυγγενιάζαν εντέχεται να ένι κρατημένος εις όλας
τας ημέρας της ζωής-του απού εφφίκιν Ασσίζ. 114[19]. **7α**) Αναγκάζομαι να μείνω κάπου,
καθυστερώ (κάπου): *αν πολλάκις κρατηθώ προς δεύτερον ημέραν* Καλλίμ. 884· **β**) βρί-
σκομαι (κάπου): *Στους ουρανούς ευρίσκομαι, ή 'δώ στην γην κρατιούμαι;* Σουμμ., Παστ.
φιδ. Γ' [128]· *εζήτησέν-του β' κάτεργα, τά ήτον το νησσίν της Κύπρου κρατημένα* Μαχ.

γ) μένω κρυμμένος: *τον δέ απ' εκείνον έβλεπες ότι βαστά λιθάριν* *και δέρνει*
100[22]· **γ**) μένω κρυμμένος: *τον δέ απ' εκείνον έβλεπες ότι βαστά λιθάριν* *και δέρνει*
τάχα τον βυθόν μη κρατηθεί το ψάριν Λίβ. Sc. 1347. **8**) Διακόπτομαι, σταματώ: *῾Οταν*
της γυναικός τα συνήθη κρατώνται,...τι δέ να ποιήσουν να κινήσουν πάλιν; Σταφ., Ιατροσ.
5[137]· *῾Οταν κρατηθεί το ούρος του ανθρώπου* Ιατροσ. κώδ. ροδ'· *βαρύνονται τα ομμάτια-μου,*
κρατείται και η φωνή-μου Αχιλλ. Ν 1704· *η εμιλιά εκρατήχτηκε κ' η όψη απονεκρώνει*
Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1486. **9**) «Πιάνομαι», παραλύω: *Τα χέρια-μου εκρατήθησαν*
και όλα-μου τα μέλη Αχιλλ. L 1326· *νευροχαλαστικόν εις κρατουμένα νεύρα* Ιατροσ. κώδ.
υλγ'· *εις άνθρωπον να κρατηθούν των ποδαριών τα νεύρα* Ιατροσ. κώδ. ψλη'. **10**) Είμαι·
γίνομαι, καθίσταμαι: *όντα νά 'ρτεις θέλομεν συντύχειν αντάμα και θέλεις κρατηθείν ευχαρι-*
στημένος Μαχ. 654[37]· *ποταποί εντέχεται να ένι οι κριτάδες...και πώς να κρατιέται ο βισκούν-*
της Ασσίζ. 250[9]· *εάν εκείνος ή εκείνη έχουν τέκνα εις τον καιρόν οπού ήσαν ελεύθεροι ή*
κρατιέται εγγαστρωμένη, ότι αυτά τα παιδία ουδέν εντέχεται να ένι δούλοι Ασσίζ. 147[17]·
αν εκείνος οπού τον έχει αμάχιν ουδέν κρατηθεί πλερωμένος απέ τα δέλοιπα πράγματα...,
εάν εκείνος ουδέν τον πλερώσει, ου μη εξέλθει παντός Ασσίζ. 401[21]. **11**) Προέρχομαι,
κατάγομαι: *από ποίαν φυλήν είναι* *και από τι γενεάν κρατιούνται* Πτωχολ. Α 15. **12α**)
Θεωρούμαι, (αυτο)χαρακτηρίζομαι: *ποία μοιχεία γεναμένη εις τα πρόσωπα δεν κρατείται*
διά μοιχεία Βακτ. αρχιερ. 170· *απού το λαλείτε πως επήραμεν πολλά πράματα από τους*
λας και να κρατηθούμεν πλερωμένοι, τούτα όσα λαλείτε επήραν-τα οι λας των αρμάτων
και όχι εμείς Μαχ. 476[4-5]· *εσύ για τούτο κύρης* (παραλ. 1 στ.) *κρατιέσαι κακομοίρης;*
Πιστ. βοσκ. V 6, 134· *καταπώς ατοί-τους εκρατόντανε, έτσι ελόγιαζαν ναν τους έχουν και οι*
άλλοι άνθρωποι Σουμμ., Ρεμπελ. 184· **β**) έχω την ιδέα, φαντάζομαι: *Εις το σονάρε παρ'*
αυτήν κάλλιος κρατιέσαι νά 'σαι; Ριμ. Απολλων. 20. **13α**) ῾Εχω την ανάγκη, χρειάζο-
μαι κάπ.: *πονεί-σου κρατημένος νά 'σαι* *μιας απού προσκυνά-σε* Πιστ. βοσκ. ΙΙ 2, 113·
β) εξαρτώμαι, υποτάσσομαι: *κρατημένη βρίσκομαι εις τα καμώματά-του,* *γιατί, ως κι'αν*
είμαι κοπελιά, γνωρίζω τα κρουφά-του Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 895· *Πως είμαι κρατημέ-*
νος-σου καλότατα γνωρίζεις *κ' εις πράγμα μεγαλύτερο κάτεχε να μ' ορίζεις* Ιντ. κρ.
θεάτρ. Α' 203. **14α**) Αναγκάζομαι, υποχρεώνομαι: *ανισώς ότι κάτεργα αρματωμένα*
γενουβήσικα να έλθουν εις την Κύπρον και να μηδέν έχουν πραματείες, να μηδέν είναι κρα-
τούμενοι να εμπούν εις την Αμόχουστον Μαχ. 136[37]· *Εάν γένηται ότι είς άνθρωπος πολεμά*
στοίχημαν με έτερον άνθρωπον ότι να σκοτώσει τον εχθρόν-του...ουδέν ένι κρατημένος να
ποίσει εκείνον το στοίχημαν, αν ουδέν θελήσει Ασσίζ. 85[20]· *μέσα εις τείντα καιρόν ένι κρα-*
τημένος του δούναι απόκρισιν Ασσίζ. 95[12]· **β**) αναλαμβάνω υποχρέωση, δεσμεύομαι·
συμφωνώ: *῾Ωδε λέγει...το τι ένι κρατημένος εις τους ανθρώπους-του και τείντα ένι κρατη-*
μένοι οι άνθρωποί-του εις τον ρήγαν και εις τον όρκον του ρηγός Ασσίζ. 5[19]· *Ας ανακράξο-*
μεν το αγκάλεμάν-μας έμπροσθεν του πάπα και τό να φανεί της αυλής της Ρώμης να κρατη-
θούμεν Μαχ. 356[14]· *ήτον χρισμένος* (ενν. ο *ρήγας*) *και είστε κρατούμενοι του όρκου-του*
Μαχ. 474[37]· *έτσι ηξεύρει πολεμά ο πόθος κ' η γι-αγάπη* *εις όποιον πλιο για δούλευση*
του ένι κρατημένος Θησ. Γ' [35[6]]· *ο Αμόν επήγεν και εκρατήθηκεν να του κόψουν την κε-*
φαλήν-του ανισώς και εκείνος (ενν. ο *Φίσιας*) *δεν στραφεί* ῾Ανθ. χαρ. 296[37]· **γ**) έχω
(ηθική) υποχρέωση, χρέος, οφείλω: *Δεν είναι κρατούμενοι να διαφεντεύσουν τους πτωχούς*
απέ τους κλέπτες και αδύνατους απέ τα χέρια τους δυνατούς; Μαχ. 530[5]· *είναι αγάπη σπλα-*
χνική και από Θεού δοσμένη *απού οι κυρούδες στα παιδιά νά 'χου είνιαι κρατημένοι*
Φορτουν. (Vinc.) Ε' 286· *μπιστεμένα, καταπώς είμεστα κρατημένοι,* *θέλομε δει το πράμ'*
αυτό Ερωφ. Α' 557· *θυσία δεν θυσιάσετε, σαν είστε κρατημένοι,* *γιατί την νίκη από 'μέ*
έχετε γνωρισμένη Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ' 25· *είμεστανε κρατημένοι να υποτασσόμεσθεν* Μορε-
ζίν., Λόγ. 469· **δ**) χρεωστώ ευγνωμοσύνη, ανταπόδοση: *ώστε να ζείτε είναι πρεπό να*

τσ' είστε κρατημένοι   και κάθα χρόνον από σας νά 'ναι θυσιασμένη (ενν. *η θεά*) Πανώρ.
Δ' 399· *τον φίλον-μου τον κάλλιστον...   βεργέτησέ-μου...   και θέλω είσται πάντοτε*
σε σένα κρατημένος Θησ. Γ' [52^{7}]· *ας τον κανισκέψω   ...να μ' είναι κρατημένος* Σαχλ.,
Αφήγ. 531.   **15**) Ενοχοποιούμαι, είμαι ένοχος: *διά τα πράγματα τα ριζικάρικα ουδέν*
ένι τίποτες κρατημένος (ενν. *ο δανειστής*) *εις την αυτήν αμαρτίαν, εάν ου μη γίνεται φανερή*
Ασσίζ. 46^{4}.

Η μτχ. ενεργ. ενεστ. ως ουσ.=κυβερνήτης, άρχοντας: Καλλίμ. 2400. Η μτχ. παρκ.
ως επίθ.=**1**) Ιδιόκτητος (Βλ. Bakker-v. Gemert [Φαλιέρ., Ρίμ. σ. 160]): *για το τι να*
κλαίγομε...   στα τόσα τά μας έδωκεν...   και τά μας ευεργέτησεν ογιά φιλανθρωπιά-
του   ως κρατημένα πράματα Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 275.   **2**) Διαλεγμένος,
ξεχωριστός: *επήρεν ο Μωσέ από το μισό των παιδιών του Ισραέλ το κρατημένο ένα από τα*
πενήντα από των αθρώπων και από το χτήνο Πεντ. Αρ. XXXI 47.

κρατώ, (II)· *κρατήσεις*, Λιβ. N 2968, εσφαλμ. αντί *κρατήξεις*· διόρθ. κατά το χφ.
Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 50·   *κρατώ*, Αχιλλ. Ο 28, εσφαλμ. γρ. αντί *κρατών*· διόρθ.
Κριαρ., Αθ. 50, 1940, 182·   *κρατήσ' εις (τάξιν)*, Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 449, εσφαλμ.
αντί *κρατήξει*· διόρθ. σιωπηρά κατά το χφ. Πολ. Λ., Μετά 'Αλ. 70.

κράτωρ ο.

Από το *κρατώ*. Η λ. σε Γλωσσάρ. (L-S) και σήμ. ως β' συνθ.

Κυβερνήτης, άρχοντας: *ο σκύλος αμιράς, ο Μαχουμέτ ο κράτωρ,   οπού αυθέντευσεν...*
την άτυχον την πόλιν Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 827· *Δέσποτα, αυθέντη, βασιλεύ και*
μέγα επηρμένε   και βασιλέα μέγιστε και κράτορ των κρατόρων Βυζ. Ιλιάδ. 259.

κραυαγμός ο, βλ. *κραυγασμός*.

κραυάζω, βλ. *κραυγάζω*.

κραυγάζω, Προδρ. III 289c, Διγ. (Trapp) Gr. 144, Βίος Αλ. 4446, Σκλάβ. 216,
Αξαγ., Κάρολ. Ε' 193, 1157, Ιστ. Βλαχ. 2509·   *κ ρ α υ ά ζ ω*, Πεντ. 'Εξ. II 23, V 8,
Αρ. XII 13, Δευτ. XXII 27, XXVI 7·   *κ ρ ε υ γ ά ζ ω*, Ιων. Ι 5.

Το αρχ. *κραυγάζω*. Η λ. και σήμ.

1α) Φωνάζω δυνατά, κράζω: Σπανός (Eideneier) Α 98· (με σύστ. αντικ.): *άκουσεν*
ο Εσαύ τα λόγια του πατρός-του και εκραύαξεν κραυγή μεγάλη Πεντ. Γέν. XXVII 34·
(προκ. για κόρακα, όρνεο) κρώζω, ρεκάζω: *'Οταν απάρξεσαι το κρα, πάλιν το κρα κραυγά-*
ζεις (ενν. *συ, η κουρούνα*) Πουλολ. (Τσαβαρή) 436·   **β**) «βάζω τις φωνές», ζητώ βοή-
θεια: *να λιθοβολήσετε...τη παιδοπούλα ιπί υπόθεση ος δεν εκραύαξεν εις το κάστρο και τον*
ανήρ...ος εκακούχησεν τη γεναίκα Πεντ. Δευτ. XXII 24.   (Με την πρόθ. *προς*) **α**) επι-
καλούμαι τη βοήθεια κάπ.: *εκραύαξεν ο Μωσέ προς τον Κύριο ιπί επόθεση των βατρακών*
ος έβαλεν του Φαρώ. Και έκαμεν ο Κύριος...και εψόφησαν οι βαθρακοί Πεντ. 'Εξ. VIII 8·
εκραύαξεν (ενν. *ο Μωσέ*) *προς τον Κύριο και ορμήνεψέ-τον ο Κύριος δέντρο και έριξεν προς*
τα νερά και εγλυκάθηκαν τα νερά Πεντ. 'Εξ. XV 25·   **β**) διαμαρτύρομαι, παραπονιέμαι
σε κάπ.: *εφοβήθηκαν πολλά και εκραύαξαν τα παιδιά του Ισραέλ προς τον Κύριο* Πεντ. 'Εξ.
XIV 10· *είπεν* (ενν. *ο Κύριος*): *«Τι έκαμες; Φωνή αίματα του αδερφού-σου κραυάζουν*
προς εμέν από την ηγή» Πεντ. Γέν. IV 10· *επείνασεν όλη ηγής η Αίγυφτο και εκραύαξεν ο*
λαός προς τον Φαρώ για το ψωμί Πεντ. Γέν. XLI 55· *ήρταν οι ραβδατόροι παιδιών του*
Ισραέλ και εκραύαξαν προς τον Φαρώ του ειπεί: «Γιατί να κάμεις έτσι τους σκλάβους-σου;»
Πεντ. 'Εξ. V 15· (με σύστ. αντικ.) *Αν κακουχισμό να κακουχίσεις αυτόν* (ενν. *τον ορφανό*),

ότι κραυαγμό να κραυάξει προς εμέν ακουσμό να ακούσω την κραυγή-του Πεντ. 'Εξ. XXII
22.

κραυγασμός ο·   *κ ρ α υ α γ μ ό ς*.

Το αρχ. ουσ. *κραυγασμός*.

Δυνατή φωνή, κραυγή (Βλ. και ά. *κραυγάζω*): *Αν κακουχισμό να κακουχίσεις αυτόν*
(ενν. *τον ορφανό*), *ότι κραυαγμό να κραυάξει προς εμέν ακουσμό να ακούσω την κραυγή-του*
Πεντ. 'Εξ. XXII 22.

κραυγή η, Λιβ. N 3759, Αχιλλ. Ο 144, Πεντ. Γέν. XVIII 20, 21, XIX 13, 'Εξ.
II 24, III 7, VI 5, XI 6, XXII 22, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 440.

Το αρχ. ουσ. *κραυγή*. Η λ. και σήμ.

1α) Φωνή (ανθρώπου) δυνατή, άναρθρη ή έναρθρη: Αργυρ., Βάρν. Κ 440· Αξαγ.,
Κάρολ. Ε' 120· Πεντ. Γέν. XXVII 34·   **β**) φωνή ζώου: *απήλθομεν προς την φωνήν και*
την κραυγήν των πώλων,   ημών δεικνύντων την οδόν των όνων των θηλέων Βίος Αλ.
4462.   **2**) Φωνή χαράς: *των νέων τας παραταγάς και τας κραυγάς εκείνων   ποίαν ουκ*
ήγειραν ψυχήν επί την ευφροσύνην; Γεωργηλ., Βελ. 405.   **3**) Πολεμικός αλαλαγμός,
ιαχή: *την κεφαλήν-του έστησαν* (ενν. *του ρήγα*) *απάνω εις το κοντάριν,   κραυγήν μεγά-*
λην πολεμούν οι Τούρκοι και φωνάζουν Αργυρ., Βάρν. Κ 425· *Μεγάλης γενομένης ουν κραυ-*
γής των στρατευμάτων   μάχη μεγάλη γέγονεν Βίος Αλ. 2024.   **4α**) Φωνή διαμαρτυ-
ρίας: *αναστέναξαν τα παιδιά του Ισραέλ από την δούλεψη και εκραύαξαν και ανέβην η κραυγή-*
τους προς τον Θεό από την δούλεψη Πεντ. 'Εξ. II 23· *η κραυγή των παιδιών του Ισραέλ*
ήρτεν προς εμέν και απατά είδα το στενεχώρεμα ος η Αίγυφτο στενεχωρούν αυτουνούς Πεντ.
'Εξ. III 9·   **β**) θρήνος: *ήτον κραυγή μεγάλη εις την Αίγυφτο ότι δεν είναι σπίτι ος δεν*
είναι εκεί απεθαμένος Πεντ. 'Εξ. XII 30.

κραφάνα η.

'Αγν. ετυμ.

Κρανίο σκύλου: *Αρρωστά το παιδί-σου κ' εσύ πλύνεις την κραφάνα, το ξεροκέφαλο του*
σκύλου, έξω στα μνημεία, διά να γιάνει το παιδί... Να κείτεται το παιδί και να μου πλύνεις
την κεφαλήν του σκύλου; Πηγά, Χρυσοπ. 333 (2).

κρέας το, Προδρ. II H 26p, IV 132, Ασσίζ. 159^{18}, Ιερακοσ. 422^{6}, Διήγ. παιδ. (Tsiou-
ni) 133, Ιμπ. 543, Γεωργηλ., Θαν. (Wagn.) 557, Δεφ., Λόγ. 358, Αιτωλ., Μύθ. 1^{17},
Ιστ. πατρ. 165^{4}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 712, Τζάνε, Κρ. πόλ. 442^{12}·   *κ ρ α ς*, Ντελ-
λαπ., Ερωτήμ. 2022, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 503, Τζάνε, Κρ. πόλ. 277^{17}·   *κ ρ ε ά ς*,
Προδρ. IV 231, Ερωτοπ. 554, Πεντ. Γέν. IX 4, XL 19, 'Εξ. IV 7, Λευιτ. IV 11, VI 20,
XVI 27, XXVI 29, Δευτ. XII 15, 20, XXVIII 53·   *κ ρ ε ς*, Πανώρ. Β' 14, Φορτουν.
(Vinc.) Β' 474, Γ' 410, Τζάνε, Κρ. πόλ. 367^{1}·   *κ ρ ί α ς*, Ασσίζ. 411^{1}, Μαχ. 92^{12}·
κ ρ ι ά ς, Ασσίζ. 204^{7}, 456^{11}, Μαχ. 426^{13}, 446^{23}, 572^{31}, Ριμ. κόρ. 737, Διήγ. Αλ. V 81,
Πεντ. Γέν. II 21, 23, 24, VI 3, XXIX 14, Αρ. XVIII 18, Χρον. σουλτ. 106^{37}, Πανώρ. Β'
14 κριτ. υπ., Γ' 278, Κατζ. Α' 56, Βοσκοπ.^{2} 202, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1341]·   γεν.
εν. *κ ρ ά τ ο υ*, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 53·   *κ ρ ε ά ς*, Πεντ. Γέν. XLI 2,
3, 'Εξ. XVI 3·   *κ ρ ε ά τ ο υ*, Πεντ. Λευιτ. XVII 11 (έκδ. *κρεά του*)·   *κ ρ ι ά τ ο υ*,
Φαλιέρ., Ρίμ. AN 53·   πληθ. *κ ρ έ α ς*, Διήγ. Αλ. G 287^{28}·   *κ ρ έ η*, Διήγ. παιδ.
(Tsiouni) 252, 294, 439, Αιτωλ., Μύθ. 131^{7}.

Το αρχ. ουσ. *κρέας*. Ο τ. *κρας* (< *κριάς*), η γεν. εν. *κρεάτου*, ο τ. *κρες* και πληθ. *κρέτα*

σήμ. στην Κρήτη (Βλ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 590] και Χατζιδ., Γλωσσ. ἐρ. Β' 439). Ο τ. *κριάς* στο Somav. (λ. *κρέας*, όπου και ο τ. *κρεάς*), στον Κατσαΐτ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδιωμ. Κρ. Ϛ') και στην Κύπρο, όπου και ο τ. *κρίας* (Σακ., Κυπρ. Β' 620, λ. *κρῆας*). Η λ. και σήμ.

1) Κρέας: Τζάνε, Κρ. πόλ. 361[2], Συναξ. γυν. 910. **2**) Σάρκες ζώου· ζώο: Πανώρ. Γ' 278· Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 438. **3**) Σάρκες ανθρώπου· ανθρώπινο κορμί: Περί γέρ. 114· Δεφ., Λόγ. 423· Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1582. **4**) Θήραμα: *δράσσει κρέας εις τροφήν-του* (ενν. ο τσικνέας) Πτωχολ. α 818. **5**) Ούλο: *Εις οδόντας οπού φαγωθεί το κρέας το στεφάνι(ν) το γύρο* Ιατροσ. κώδ. ρνθ'.

κρεατοπουλειό το· *κ ρ α τ ο π ο υ λ ε ι ό.*

Από το ουσ. *κρέας* και το *-πουλειό*.

Κρεοπωλείο: *κρατοπουλειά* (ἐκδ. *κρασοπουλειά*· γράψαμε κατά Πολ. Λ., Μετά Άλ. σ. 43, που διόρθ. κατά το χφ.· βλ. και Γεωργηλ., Θαν. 561 κριτ. υπ.), *ψαροπουλειά ψουνίζουν 'ς τέτοιον μόδον και τετραδοπαράσκευον ή νήστεια, τα καθάρια δεν θέλει ο κοιλιόδουλος να μείνει χωρίς ψάρια* Γεωργηλ., Θαν. 561.

κρεατοφάς, επίθ.

Από το ουσ. *κρέας* και την κατάλ. *-φάγος* με ἐκπτωση της συλλαβής *-γο-*. Πβ. τ. *κρετσοφάς* σήμ. στην Κρήτη (Πάγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β'). Τ. *κρατοφάγος* στο Βλάχ. και *κρεατσοφαγάς* στο Somav. Η λ. και σήμ. στους τ. *κρεατοφάγος* και *κρεοφάγος*.

Που τρώει πολύ κρέας· κοιλιόδουλος: *ο υιός-μας ετούτος αγνεύτης και αντάρτης· δεν ακούει εις τη φωνή-μας, κρεατοφάς και μεθυστής* Πεντ. Δευτ. XXI 20.

κρεβάτιον το, Ιμπ. (Legr.) 857· *κ ρ α β ά τ ι,* Σπαν. (Ζώρ.) V 594, 631, Πεντ. Γέν. XLIX 4, Έξ. VII 28· *κ ρ α β ά τ ι ν,* Σταφ., Ιατροσ. 6[156], Απολλών. 240, 242, 267· *κ ρ ε β ά τ ι,* Χρον. Μορ. Η 8247, Αχιλλ. L 509, Αχιλλ. Ν 1757, Θησ. Θ' [49[1]], ΙΒ' [10[3]], Ch. pop. 718, Συναξ. γυν. 749, Πεντ. Γέν. XLVII 31, Δευτ. III 11, Αιτωλ., Βοηβ. 282, Πηγά, Χρυσοπ. 50(2), Πανώρ. Ε' 236, Ιστ. Βλαχ. 1965, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 452, Ε' 858, Φορτουν. (Vinc.) Α' 242, Τζάνε, Κρ. πόλ. 494[12]· *κ ρ ε- β ά τ ι (ν),* Χρον. Μορ. Η 1542, Χρον. Μορ. Ρ 7698, Ιμπ. 704, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 91 κριτ. υπ.), Διήγ. Αγ. Σοφ. 160[6], Βεντράμ., Γυν. 117, Θρ. Κύπρ. Μ 463, Διγ. Ο 1698, Τζάνε, Κρ. πόλ. 193[9], 251[17], 261[8]· *κ ρ ε β ά τ ι ν,* Καλλίμ. 389, 537, 539, Ασσίζ. 134[15], Ελλην. νόμ. 541[27], Διγ. (Trapp) Esc. 1666, Πόλ. Τρωάδ. 83, 708, Χρον. Μορ. Ρ 8242, Αχιλλ. L 692, 1245, Ιμπ. 753, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 712, Μαχ. 196[28], 264[34], 580[3], 626[24], 678[18], Βουστρ. 475.

Το μτγν. ουσ. *κραβάτιον*. Ο τ. *κρεβάτι* και σήμ.

1) Κρεβάτι: *εκ το κρεβάτιν-του ποτέ-του δεν εβγήκε παρά την ώρα μοναχάς που τη ζωήν αφήκε* Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [391]· *πρόσεχε μην ανεβείς εις αλλουνού κρεβάτι* (παραλ. 2 στ.) *και πάντα να προσέχεσαι εκ την πορνομοιχεία* Ιστ. Βλαχ. 1964. **2**) Νεκρικό φορείο, νεκροκρέβατο: *όρισε να κάμουσι* (ενν. *για το κορμί του Αρκίτα*)... *ένα κρεβάτι ξύλινο, έμορφον και ωραίον* Θησ. ΙΑ' [14[6]]. **3**) Υπνοδωμάτιο: *τους δώδεκα εκράτησεν* (ενν. *ο βασιλέας*) *εκείνους ούς ηγάπα* (παραλ. 2 στ.) *επήρεν-τους και ήμπασιν μέσα εις το κρεβάτι* Αχιλλ. L 183.

κρέβατος ο, Λιβ. Esc. 2560, Αχιλλ. L 510, Θησ. ΙΑ' [38[2]]· *κ ρ ά β α τ ο ς,* Ορνεοσ. αγρ. 530[23], Διγ. (Trapp) Esc. 1669, Αχιλλ. L 511, Αχιλλ. Ν 768, Θησ. ΙΑ' [15[1]], Πηγά, Χρυσοπ. 50 (3).

Το μτγν. ουσ. *κράβατος*. Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδιωμ. Κρ. Ϛ').

1) Κρεβάτι: *ου γαρ είχεν ισχύν του εγερθήναι εκ του κραβάτου* Έκθ. χρον. 61[15]. **2**) Νεκρικό φορείο, νεκροκρέβατο: *Εθώριες και τον κρέβατον, το πώς τον εβαστούσαν με κλαύσιμον πικρότατον οι βασιλείς οι πρώτοι* Θησ. ΙΑ' [87[1]].

κρεβατοστρώσι(ν) το· *κ ρ α β α τ ο σ τ ρ ώ σ ι ν,* Προδρ. I 62, III 78 κριτ. υπ.

Από το ουσ. *κρεβάτι* και τον αόρ. του *στρώνω*. Ο τ. στο Du Cange (λ. *κράββατος*). Τ. *κραβατοστρώσιον* σε έγγρ. του 12. αι. (Σάθ., ΜΒ Ϛ' 608[19]). Η λ. σε έγγρ. του 16. αι. (Έγγρ. Σύρου 124) και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 620).

Στρώμα και γενικά ο,τιδήποτε στρώνεται στο κρεβάτι: *αυτός έχει καν τέσσαρα λαμπρά κρεβατοστρώσια κ' εσύ κοιμάσαι εις το ψαθίν* αυτ. III 78.

κρέδιτο το, Μορεζίν., Διαθ. 483.

Το ιταλ. credito.

Πίστωση: *να ευρίσκουνται κάποια σκρίττα και κρέδιτα χωριατών* αυτ. 482.

κρειττόνως, επίρρ., Διγ. Ζ 3759, Διγ. Άνδρ. 397[24].

Από το επίθ. *κρείττων*. Πβ. και το αρχ. επίρρ. *κρεισσόνως*.

Καλύτερα: *ταύτα καλώς επίστασαι και παρ' εμέ κρειττόνως* Καλλίμ. 2544.

κρείττων, επίθ.· συγκριτ. *κ ρ ε ι τ τ ό τ ε ρ ο ς,* Βέλθ. 533, Δούκ. 225[9-10].

Το αρχ. επίθ. *κρείττων*. Ο περαιτέρω συγκριτ. *κρειττότερος* μτγν. (Steph., Θησ., λ. *κρείσσων*).

Καλύτερος: *Τα δέ των μοναστηρίων κρειττότερα, ών αι φήμαι πανταχού εκηρύττοντο* Δούκ. 251[13-4].

κρεμάζω, Ταμυρλ. 79, Ιστ. πατρ. 132[6], Ασσίζ. 53[19]· *κ ρ ε μ μ ά ζ ω.* — Βλ. και ά. *κρεμώ*.

Το μτγν. *κρεμάζω* (L-S, λ. *κρεμάννυμι*). Ο τ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 620). Τ. *κρεμάνω* στο ποντιακό ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. και σήμ.

I Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1**) Κρεμώ: *ο Ιμπέριος...το εγκόλπιον... επαίρνει και κρεμάζει-το ομπρός εις τον λαιμόν-του* Ιμπ. 238· *δένουσιν το ιππάριν-μου, κρεμάζουν τα άρματάμου* Λιβ. Ρ 2143. **2**) Απαγχονίζω: *Ετρέξαν κάποσοι οπίσω-του και εφθάσαν-τον εις την φούρκαν όπου κρεμμάζουν τους κλέπτες* Μαχ. 34[23]· *φθείρας, αιχμαλωτεύσας,...καίων, κρεμάζων, ζωντοθάπτους δεικνύων τους ανθρώπους* Δούκ. 103[14]. **Β'** (Αμτβ.) εξαρτώμαι· επιθυμώ (Για τη σημασ. βλ. και Lambert [Λιβ. σ. 472]): *Ταύτα ήσαν τα παράξενα τά έβλεπα εις το άλλον μέρος· να επνιγόμην να θεωρώ και εκρέμαζεν ο νους-μου* Λιβ. Ρ 848. **II** (Μέσ.) κρέμομαι, «σκαλώνω»: *τα ομμάτιά-μου βρέχω και εις τ' αμματοφρύδια-μου κρεμάζονται οι κόμποι* Συναξ. γαδ. 205.

κρεμαμός ο, βλ. *κρεμασμός*.

κρέμασμαν το.

Η λ. σε σχόλ. (L-S, λ. *κρέμασμα*). Τ. *κρέμασμα* και σήμ. Η λ. σήμ. στο ποντιακό ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Εξάρτηση, κρέμασμα· (εδώ μεταφ.) στήριγμα: *Βλέπεις...το δακτυλίδιν να έχει*
χρυσάφιν, σίδηρον, λυχνίτην και μαγνήτην, ελκυτικά τα τέσσαρα προς κρέμασμαν αγά-
πης; Λιβ. Sc. 764· *Χρυσορρόη-μου, ...κρέμασμάν-μου* Καλλίμ. 2384.

κρεμασμός ο, Λόγ. παρηγ. L 748, Λιβ. P 815, 1178, 1438, Λιβ. Sc. 500, Λιβ. Esc.
1117, 1608, 1870, 1897, Λιβ. N 245, 1357, 1464, 2336· *κ ρ ε μ α μ ό ς,* Λιβ. Esc.
851. — Βλ. και ά. *αναπλοκή, ασχόλησις-ση.*

Η λ. στον Ιπποκράτη. Για το σχηματ. του τ. βλ. Γεωργακ., B-NJ 14, 1938, 148.

Πόθος: *αναπλοκή-μου, κρεμασμέ και ενήδονέ-μου πόθε* Λιβ. P 1493· *καν γέρων*
καν παιδίν καν μέσης ηλικίας (ενν. *αγαπήσει*), *επ' ίσης ένι ο κρεμασμός και ο πόθος*
ίσος ένι Λιβ. P 579· *Ήκουσεν ταύτης* (ενν. *της κόρης*) *ο πατήρ... τον εις αυτήν-μου*
κρεμασμόν, τον εις εμέ-της πόθον Λιβ. Sc. 1495· **β**) χαρά: *Ήτον εκείνη η χαρμονή*
και ο κρεμασμός εις πάντας Επιθαλ. Ανδρ. Β' 555.

κρεμάστα η, βλ. *κρεμάστρα.*

κρεμαστάλυσις η.

Από το επιθ. *κρεμαστός* και το ουσ. *άλυσις* (Βλ. Eideneier [Σπανός σ. 304]).

Αλυσίδα με την οποία κρέμονται τα μαγειρικά σκεύη πάνω από τη φωτιά· (εδώ προκ.
για κ. αδύνατο): *βαμπακερήν αγελάδα και πλεμένον ξινόγαλα, ξύλινην κρεμαστάλυσιν*
Σπανός (Eideneier) D 1696.

κρεμαστός, επιθ., Ασσίζ. 454^{7}.

Το αρχ. επιθ. *κρεμαστός.* Η λ. και σήμ.

Κρεμασμένος: Χρον. Μορ. H 316, 3031. — Η λ. πιθ. σε τοπων.: *τον Χριστό τον Κρε-*
μαστό Θρ. Κων/π. διάλ. 45.

Το ουδ. ως ουσ.=εξώστης (Για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Δ' 291): *το κρεμαστόν τὸ*
να ποιήσει, λεγόμενον εξωπέταστον, επάνω εις τον τοίχον-του, ουδέν εντέχεται να εμπεί
επάνω του στενού του ρηγάτου Ασσίζ. 203^{9}.

κρεμάστρα η, Ασσίζ. 403^{12}· *κ ρ ε μ ά σ τ α,* Ασσίζ. 111^{20}.

Η λ. στο Θεόφραστο και σήμ.

1) Κρεμάλα, ικρίωμα: *εκείνον τον γραμματικόν...χωρίς κανέναν αποδιάβασμαν να*
τον πάρουν εις την κρεμάστραν και να τον κρεμάσουν αυτ. 229^{11}· *το δίκαιον κρίνει... να τον*
πάρου άχρι της κρεμάστρας, τὸ λέγεται φούρκα, και να τον κρεμάσουν αυτ. 479^{3}. **2**)
Προεξοχή στον εξωτερικό τοίχο σπιτιού (Πβ. Du Cange, λ. *πάρτζα*): *καμμία βουργέσαινα*
βάλλει κανένα πράγμαν έξω του τείχους του σπιτίου-τους ού απάνω εις πεζούλιν ού εις κρε-
μάστραν λεγόμενη πάρτζαν αυτ. 361^{29}.

κρεμισένιος, επιθ., βλ. *κιρμιζένιος.*

κρεμμάζω, βλ. *κρεμάζω.*

κρεμμύδι(ν) το, βλ. *κρομμύδιν.*

Κρεμμύδιος ο, βλ. *Κρομμύδιος.*

κρεμμώ, κρεμνώ, κρέμομαι, κρεμούμαι, βλ. *κρεμώ.*

κρεμώ, Καλλίμ. 631, Ιατροσ. 24^{180}, Ιερακοσ. 339^{23}, 459^{24}, 492^{27}, Λιβ. Esc. 1922,
3121, 3963, Μάρκ., Βουλκ. 346^{25}, Γεωργηλ., Θαν. 135, Παϊσ., Ιστ. Σινά 572, Ερωφ. Αφ.
3, Ιστ. Βλαχ. 2298, Θυσ.^{2} 457· *κ ρ ε μ μ ώ,* Ελλην. νόμ. 523^{7}, 534^{22}, 576^{27-8}, Μαχ.
$270^{4,24}$, 576^{3}, 602^{22}, 674^{19}, Βουστρ. 456· *κ ρ ε μ ν ώ,* Ηπειρ. 225^{15}, Λιβ. Sc. 1951,
Λιβ. N 2780 δις, Πηγά, Χρυσοπ. 119 (28), Πανώρ. Β' 522, Γ' 294, Ερωτόκρ. (Αλεξ.
Στ.) Β' 72, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 390, Τζάνε, Κρ. πόλ. 425^{11}· *κ ρ έ μ ο μ α ι,* Ασσίζ.
210^{27}, Διήγ. Βελ. Neap. 51, Λιβ. Esc. 181, Λιβ. N 1009, Χρησμ. VIII 3, Ψευδο-Γεωργηλ.,
Άλ. Κων/π. 896, Αργυρ., Βάρν. K 436, Θησ. Ζ' [$140^{4,5}$], Ch. pop. 222, Μάρκ., Βουλκ.
347^{1}, Πορτολ. B 33^{28}, Αρσ., Κόπ. διατρ. [992], Κυπρ. ερωτ. 112^{7}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)
Δ' 1634, Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε' [888], Ζήν. Γ' 5· *κ ρ έ μ ο υ μ α ι,* Ιατροσ. κώδ. φϞβ',
Γεωργηλ., Θαν. 110, 130, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 334, 351, Στάθ. (Martini) Α' 99,
Φορτουν. (Vinc.) Γ' 61· *κ ρ ε μ ο ύ μ α ι,* Μάρκ., Βουλκ. 347^{23} (έκδ. *κρεπούνται·*
διορθώσ. *κρεμούνται*), Μαρκάδ. 164· *κ ρ ε μ ώ ή κ ρ ε μ ν ώ,* Λόγ. παρηγ. L 707,
Ασσίζ. 151^{30}, 194^{24}, 219^{10}, 228^{10}, 298^{7}, $403^{12,31}$, 426^{23}, 451^{24}, Ιατροσ. 26^{5}, Διγ. (Trapp)
Esc. 794, 1263, Λιβ. Esc. 2412, Αχιλλ. N 1366, Συναξ. γυν. 409, Τριβ., Pε 124, Δεφ.,
Λόγ. 672, Πεντ. Αρ. XXV 4, Δευτ. XXI 22, Αχέλ. 1437, Χρον. σουλτ. 110^{22}, Ιστ. πατρ.
202^{3}, Σουμμ., Ρεμπελ. 178, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 750, Ε' 1354, Συναδ., Χρον. 37,
Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [1182], Λεηλ. Παροικ. 490, Τζάνε, Κρ. πόλ. 307^{22}, κ.π.α. — Βλ.
και ά. *κρεμάζω.*

Το *κρεμάω,* που απ. στον Αριστ. (L-S, λ. *κρεμάννυμι*). Ο τ. *κρεμμώ,* καθώς και τ.
κρέμμομαι και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 620). Ο τ. *κρεμνώ* στο Βλάχ. και σήμ.
Ο τ. *κρέμομαι* στο Somav. και σήμ. Ο τ. *κρεμούμαι* και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ.
Κρ. Δ' 454). Η λ. και σήμ.

I Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1α**) Κρεμώ, αναρτώ: Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 810, Συναξ. γυν.
412· (προκ. για το Χριστό) *κρεμασθείς εν τω σταυρῷ* Γλυκά, Αναγ. 322· **β**) αναρτώ
κ. ως ανάθημα: Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 742, Ερμον. Δ 170· **γ**) εξαρτώ, στηρίζω:
εάν κρεμάσης σεαυτόν τη ελπίδι του διαβόλου, βυθίζει-σε άμα αυτῷ εις την γέεναν του πυ-
ρός Φυσιολ. 352^{18}. **2α**) Απαγχονίζω: Ασσίζ. 336^{10}· **β**) κρεμώ κάπ. (για βασανισμό):
αν το εμολόγησεν έμπροσθεν της αυλής με το θέλημάν-του ή διατί τον επότισεν ή εκρεμά-
σαν-τον και εσύραν-τον Ασσίζ. 86^{8}. **Β'** Αμτβ. **α**) κρεμιέμαι: *εις αυτόν δέ επήδησεν*
(ενν. *το κοράσιον*) *κ' εκρέμασεν εις αύτον· εκείνος την εδέξατο ομπρός στο μπροστο-*
κούρβιν Διγ. (Trapp) Esc. 904· **β**) εξαρτώμαι από κάπ., βασίζομαι σε κάπ.: *πα-*
ναγιώτατε πάπα (παραλ. 1 στ.), *στην αγιοσύνη-σου κρεμά όλ' η χριστιανοσύνη* Ψευδο-
Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 606. **II** Μέσ. **1**) Κρέμομαι: Ch. pop. 221, Ερωτόκρ. (Αλεξ.
Στ.) Α' 1419· (προκ. για το Χριστό)...*αυτόν τον λυτρωτήν-του, με πόσα πάθη κρέμεται*
εις τον σταυρόν απάνω Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 281. **2α**) Εξαρτώμαι, «κρεμιέ-
μαι» από κ.: *θωρώντας πως στη ζυγαρά κρέμεται η βασιλειά-τως* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)
Δ' 1579· *το Δεσποτάτο όλο κρέμεται εις τον σφόνδυλον τον εδικόν-σου* Χρον. Τόκκων
3408· **β**^{1}) εξαρτώμαι ψυχικά από κ.: *εκρέμοντο οι ερωτικές από το καταλόγιν* Λιβ. Sc.
838· *εκρέμονταν εις έρωταν οι ερωτικές εκείνες* Λιβ. N 1733· **β**^{2}) (με αντικ.) *είδα-το*
(ενν. *το δακτυλίδιν*) *και εκρεμάσθην-το, την χρόαν-του εθαύμασά-την* Λιβ. Sc. 1400. **3α**)
Αιωρούμαι, είμαι μετέωρος: Βέλθ. 452, Βίος Αλ. 3534· **β**) επικρέμαμαι σαν απειλή:
Πεντ. Δευτ. XXI 23. **4**) Απαγχονίζομαι: Ζήν. Ε' 270, Σπανός (Eideneier) A 99. **5**)
Προορίζομαι (Για τη σημασ. βλ. και Κριαρά [Ιμπ. σ. 266]): *Ρήγας ένι ο πατέρας-μου,*
αυθέντης της Προβέντζας και εις εμέναν κρέμεται η αυθεντία της χώρας Ιμπ. 497. **6**)
Μένω εκκρεμής: *θέλει να του δώσει* (ενν. *του τζαπιούνη*) *η αυλή να τρω και να πίνει έως τας*

μ' ημέρας, εάν ετεσαύτα κρεμαστεί εκείνον το ζήτημαν Ασσίζ. 465^{8}. **7**) Βρίσκομαι από-
πάνω: *Το ακρωτήριν του Ποζίου ένai χοντρόν και άσπρον και κρέμεται εις την θάλασσαν*
Πορτολ. Α 160^{5}· *μία εκκλησία οπού είναι απάνω εις έναν εγκρεμνόν και κρέμεται εις την*
θάλασσαν Πορτολ. Β 35^{24}· *θέλεις ιδεί έναν ψηλόν βουνί οπού κατεβαίνει εις την θάλασσαν*
και κρέμεται όλον αντάμα απάνω εις έναν ακρωτήριν Πορτολ. Β 41^{6}. **8**) Βεβαιώνομαι,
στηρίζομαι: *η ανάστασις και η αιώνιός-μας σωτηρία...κρέμουνται εις την αλήθειαν της ανα-*
στάσεως του σώματος του Κυρίου Χριστ. διδασκ. 75. **9**) (Προκ. για χρόνο) επίκειμαι,
φτάνω: *εδόθη αυτοίς ημέρα του πληρεστάτην απόφασιν ακούσαι, ής ημέρας κρεμμαμένης,*
ερευνήσαντες τας πράξεις αυτών ακριβώς...αποφήνομεν ούτως Ελλην. νόμ. 549^{7}. **10**)
(Προκ. για μαλλιά) πέφτω προς τα κάτω: *τα μαλλιά-του κρέμουνται στες πτέρνες*
αποκάτω Χούμνου, Κοσμογ. 788. **Φρ. 1**) *Κρεμώ τ' άρματα* κάπου=παύω τον πόλεμο:
να τελειωθούν οι κόποι-μας και τα τασσίματά-μας, να πάμε να κρεμάσομεν όλοι-μας τ'
άρματά-μας στον Άγιον Τάφο του Χριστού Ερωφ. Ιντ. δ' 24. **2**) *Κρεμώ τη ζήση*
(ή κρέμομαι) σε μια μπαμπακερή κλωστή=διακινδυνεύω: *εις κίντυνον εβάλθηκα μεγάλο κ'*
εις μια μπαμπακερή κλωστή εκρέμασα τη ζήση Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 467· *εις μια κλω-*
στή μπαμπακερή κρέμομαι..., γιατί άλλη ελπίδα...δεν έχω τση ζωής-μου Ερωφ. Β'
446. **3**) *Κρέμεται ο νους-μου εις έννοιαν*=νοιάζομαι: *εις έννοιαν εκρέμετον ο νους-μου*
και εμερίμνει πότε να έβγει της αυγής το ερωτικόν αστρίτσιν Λιβ. Sc. 1055. — **Εκφρ.**
κρεμάμενος λίθος=ο μετεωρίτης των μωαμεθανών: *να προσκυνήσεις, αμιρά, τον κρεμάμε-*
νον λίθον κι' αξιωθείς ασπάσασθαι το μνήμα του Προφήτου Διγ. (Trapp) Gr. 73.

κρεμώδης, επίθ., βλ. *κρημνώδης*.

κρένω, βλ. *κρίνω*.

κρεουργώ.

Το μτγν. *κρεουργέω*. Η λ. και σήμ. ως β' συνθ.

Ξεσκίζω, κομματιάζω σάρκες· κατασφάζω: *ο Τατζιατίνης...κρεουργηθείς εκεί τέθνη-*
κεν Πανάρ. 80^{17}.

κρεοφαγία *η*.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ.

Το να τρώει κάπ. κρέας: *Ουκ έχομεν ιμάτιον, ουδέ κρεοφαγίαν* Βίος Αλ. 4795.

κρεοφαγώ.

Το *κρεοφαγέω*, που απ. στον Ιπποκράτη.

Τρώω κρέας: *...μή κρεοφαγείν ή οινοποτείν ή λαγνεύειν* Ψευδο-Σφρ. 362^{13}.

κρεπάρω.

Το ιταλ. crepare. Η λ. και σήμ.

«Σκάζω» από τα νεύρα-μου, από το κακό-μου: *βασανίζου-με* (ενν. *οι δαιμόνοι*) *και*
στέκω να κρεπάρω Φορτουν. (Vinc.) Β' 476.

κρες το, βλ. *κρέας*.

κρεσέρω, Διήγ. ωραιότ. 191, 410.

Το ιταλ. crescere. Για τη λ. βλ. Λωρεντζ., Αθ. 16, 1904, 203-4. Η λ. σε έγγρ. του
17. αι. (Βλ. Ξανθ., Χρ. Κρ. 1, 1912, 128).

Α' (Αμτβ.) αυξάνομαι, δυναμώνω, παίρνω μεγαλύτερες διαστάσεις: *έρχισαν πάλι οι σεισμοί και όσον επέρνα ο καιρός τόσον εκρεσέρασι* Διήγ. πανωφ. 60· *Το Σαββάτο εξημέρωσε, γιαλήνη πα να δούμεν, χειρότερα εκρεσέριζε* (ενν. *το κακό*) *και όλοι μοιρολογούμεν* Διήγ. ωραιότ. 384. **Β'** (Μτβ.) αυξάνω: *κονκλουδέρω* (ενν. *εγώ ο Δάσκαλος*)... *πως τον κόπο χάνω να τ' αρμηνεύγω δασκαλιές, κι' ο κύρης-του οχ την άλλη τσι πλερωμές* in verità *να μου κρεσέρει πάλι* Κατζ. Δ' 124.

κρευγάζω, βλ. *κραυγάζω*.

κρημνοπνιγμός ο.

Από τα ουσ. *κρημνός* και *πνιγμός*.

Γκρεμοτσάκισμα και πνίξιμο: *έχει* (ενν. *ο άνθρωπος*)...(παραλ. 5 στ.) *και κρημνοπνιγμούς πολλάκις* Ερμον. Ω 330.

κρημνώδης, επίθ., Καλλίμ. 79, 170, 2518, Βίος Αλ. 4477, Χρησμ. Ι 50· *κ ρ ε μ ώ δ η ς*, Λέοντ., Αιν. Ι 49.

Το αρχ. επίθ. *κρημνώδης*. Ο τ. με επίδρ. των νεωτερικότερων *κρεμός-κρεμίζω*.

Απόκρημνος, απότομος: Βέλθ. 1096, Βίος Αλ. 5207.

κρήνη *η*.

Το αρχ. ουσ. *κρήνη*. Η λ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex.).

1) Βρύση: Βίος Αλ. 2335. **2**) Πηγή: *Ούτος δέ* (ενν. *ο Ευφράτης*) *πάντων ποταμός ο κάλλιστος υπήρχεν την κρήνην έχων εξ αυτού μεγάλου παραδείσου* Διγ. (Trapp) Gr. 3147.

κρησαρισμένος, μτχ. επίθ.

Η μτχ. παθητ. παρκ. του *κρησαρίζω*< *κρησάρα*< αρχ. *κρησέρα* (Βλ. Ανδρ., Λεξ., λ. *κρησάρα*) και την κατάλ. *-ίζω*.

Κοσκινισμένος: *να θέσει απάνω κύμινον κοπανισμένον και κρησαρισμένον* Σταφ., Ιατροσ. 10^{288}.

κρητικός, επίθ., Προδρ. ΙΙΙ 181, Ντελλαπ. [Πάθη Χριστού] 34, Θησ. Η' [37^{5}], Σοφιαν., Παιδαγ. 286, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 459, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 785, 799, 935, 959, 969, Τζάνε, Κρ. πόλ. 519^{2}, 521^{4}, 535^{25}.

Το αρχ. επίθ. *κρητικός*. Η λ. και σήμ.

Που προέρχεται ή κατάγεται από την Κρήτη (Για το πράγμα βλ. και Κουκ., ΒΒΠ Ε' 31-2, 78 και Ϛ' 85): *το τυρίν το κρητικόν να εκδείρει τον λαιμόν-σου* Προδρ. ΙΙΙ 98· *κρασίν γλυκύν γανίτικον και κρητικόν και σάμιον* Προδρ. ΙΙΙ 285· *Είδες βουτσίον κρητικόν γεμάτον το τυμπάνιν;* Κρασοπ. 17· (ως εθν.): *έκαμνε χρείαν να στείλουν άνθρωπον εκ τους Κρητικούς διά να τους συμβιβάσει* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1301· *Λογιάζουσι πως δε μπορεί ο Κρητικός να κάμει μαλιά καλή* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1003.

κριάριον το, Ορνεοσ. αγρ. 558^{18}, 567^{17}, Μικρ. χρον. Yale 71^{v}· *κ ρ ά ρ ι*, Πεντ. Έξ. XXV 5, XXIX 3, XXXIX 34· *κ ρ ι ά ρ ι*, Πεντ. Γέν. XV 9, XXII 13 δις, XXXI 38, Έξ. XXIX 1, Λευιτ. IX 4, XIX 21, Αρ. V 8, VI 14, 19, VII 39, 47, 87, XXIII 14, 29, XXVIII 27, XXIX 9, κ.α.· *κ ρ ι ά ρ ι ν*, Χούμνου, Κοσμογ. 1280.

Από το ουσ. *κριός* και την κατάλ. *-άριον*. Για τον τ. *κράρι* βλ. Hesseling [Πεντ. σ. XXXIII]. Ο τ. *κριάρι* στο Meursius (λ. *κριάρη*) και σήμ.

Αρσενικό πρόβατο, κριάρι: *ο Τούρκος...εβγάζει το σπαθί-του και τον κόφτει* (ενν. *τον Παπά-Κρήτον*) *ωσάν το κριάρι* Συναδ., Χρον. 32· *γάλα ποίμνιου με πάχος πρόβατων και κριαριών* Πεντ. Δευτ. XXXII 14.

κρίαρος ο· *κλιάρος*.

Από το ουσ. *κριάρι* και την κατάλ. *-ος*. Ο τ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β′ 595). Η λ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Μεγάλο κριάρι· (εδώ μεταφ.): *Εξηγηθήκαν εις την χώραν ότι επλάνεσεν την αρνάνσου και ευρέθην με τον κλιάρον και λαλούν πως ο κούντη τε Ρουχάς έναι εις μεγάλην αγάπην με την κυράν-μας την ρήγαινα* Μαχ. 220^{34}.

κρίας και **κριάς** το, βλ. *κρέας*.

κριγιός ο, βλ. *κριός*.

κριθάλευρον το, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 96^{19}.

Από τα ουσ. *κριθή* και *άλευρον*.

Αλεύρι κριθαρένιο: *Εψήσας κραμπίν και εις το ζωμόν-του βάλε κριθάλευρον ιψιλόν και ζυμώσας θες εις το μέτωπον* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 84^{20}.

κριθαρίδα η.

Από το ουσ. *κριθάρι* και την κατάλ. *-ιδα*. Η λ. σε ιατροσόφιο (Σάθ., ΜΒ Ϛ′ λδ′).

Κριθαρένιο ψωμί (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε′ 22): *ουδέ το καλόν ψωμίν το σεμιδαλαφράτον ισάζει με το κιβαρόν ή με την κριθαρίδα* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 367.

κριθάριον το, Κυνοσ. 593^{26}· *κριθάρι*, Ασσίζ. 300^{21}, Ιατροσ. κώδ. ρξγ′, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 667, Σαχλ., Αφήγ. 145, Γαδ. διήγ. 15, Διήγ. Αγ. Σοφ. 151^{8}, Πεντ. Αρ. V 15, Δευτ. VIII 8, Αχέλ. 253, Αιτωλ., Μύθ. 23^{4}, Ριμ. κόρ. 586, Κατά ζουράρη 51^{25}, $52^{2,4}$, 244^{6}, 495^{7}, Κυνοσ. 596^{9}, 597^{6}· *κριθάριν*, Ασσίζ. Χούμνου, Κοσμογ. 174· *κριθάρι(ο)ν*, Χρον. σουλτ. 106^{37}, *κριθάρνι*, Ροδινός (Βαλ.) 126· *κριθθάριν* (πληθ. *κριθθαρία*), Μαχ. 622^{22}.

Το μτγν. ουσ. *κριθάριον*. Ο τ. *κριθ(θ)άριν* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β′ 621) και στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. και σήμ. στον τ. *κριθάρι*.

α) Το φυτό κριθάρι: *τίτοιον έστιν το φυτόν ή σίτος ή κριθάρι* Φυσιολ. (Legr.) 1078· **β**) ο καρπός του κριθαριού: *κελιά, ένθα βάλλουν σιτάρι ...φακήν τε και κριθάρι* Παΐσ., Ιστ. Σινά 1304· *Περί αλόγου όταν το πιάσει κριθάρι... Εις άλογον οπού το πιάσει η ταγή* Ιατροσ. κώδ. σνη′· *οι άνθρωποι...μαντεύουνται με κουκκία, με τα κριθάρια* Πηγά, Χρυσοπ. 337 (13).

κριθάριος, επίθ.

Από το ουσ. *κριθάρι* και την κατάλ. *-ιος*.

Κριθαρένιος: *τον ζωμόν αυτής* (ενν. *της κράμβης*) *μετά κριθαρίου αλεύρου ζυμώσας επίτιθε εν τω μετώπω* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 58^{12}.

κριθάρνι το, βλ. *κριθάριον*.

κριθθάρι το, βλ. *κριθάριον*.

κρίθος ο.

Από το ουσ. *κριθή* με αναβιβ. του τόνου και αλλαγή του γένους αναλογ. με το ουσ. *σίτος* (Βλ. Χατζιδ., Αθ. 1, 1889, 270 και Αθ. 2, 1890, 702). Η λ. και σήμ. στη Χίο (Andr., Lex., λ. *κριθή*).

1α) Το φυτό κριθάρι: *των πυρών τους στέλεχας οσμείται* (ενν. *ο μύρμηξ*) *εκ την ρίζαν, εκ της οσμής αισθάνεται,... τίτοιον εστίν το φυτόν ή σίτος ή κρίθάρι και εις τον σίτον έρχεται, στον κρίθον δεν υπάγει* Φυσιολ. (Legr.) 1079· **β**) ο καρπός του κριθαριού: *ο σίτος σίτον και ο κρίθος κρίθον γεννά και οι άκανθες άκανθα* Μάρκ., Βουλκ. 342^{22}. **2**) Φλεγμονή του ματιού: *Περί κρίθου οφθαλμού* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 58^{1}.

κρικέλλιον το· *κερκέλλι· κιρκέλλιν*, Πικατ. 270· *κρικέλλι*, Πεντ. Έξ. XXV 12, 26, XXVIII 23, XXX 4, XXXVI 29· *κρικέλλιν*.

Από το ουσ. *κρίκελλος*. Η λ. τον 6. αι. (L-S) και σε σχόλ. (L-S Suppl.). Ο τ. *κερκέλλι* στο Βλάχ. (λ. *κερκέλι*) και σήμ. στην Κρήτη (Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α′ 484 και Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β′). Τ. *κιρκέλλι* στο Meursius (λ. *κιρκέλλια*) και σήμ. στην Κίμωλο (Βογιατζ., Αθ. 35, 1923, 121 και 37, 1925, 120) και στην Κρήτη (Κριαρ., ΕΜΑ 2, 1940, 66). Ο τ. *κρικέλλι(ν)* και σήμ.

1α) Κρίκος: *επί της αλύσεως...εκείνος οπού πιάσει του ενός άκρου σέρνει ευθύς και το έτερον κρικέλλιον* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 24^{25}· **β**) (προκ. για δαχτυλίδι· για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Δ′ 390): *ουκ είδα εις το δακτύλιν-μου κρικέλλιν δακτυλίδιν* Προδρ. Ι 51. **2**) Χαλκάς: *έχυσεν αυτουνού* (ενν. *του σεντουκιού*) *τέσσερα κρικέλλια...ιπί τέσσερις μεριέςτου...και έφερεν τους λοστούς εις τα κρικέλλια ιπί πλάγια του σεντουκιού να σηκώνουν το σεντούκι* Πεντ. Έξ. XXXVII 3. **3**) Ρόπτρο σε σχήμα κρίκου (Για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Δ′ 282): *Ποιος είναι αυτός οπού κτυπά της πόρτας το κερκέλλι;* Στάθ. (Martini) Α′ 161.

κρίκελλον το· *κέρκελλον*.

Το ουσ. *κρίκελλος* με αλλαγή γένους. Για τον τ. πβ. το μεσν. λατ. cercellus (Niermeyer, Med. Lat. Lex.). Τ. *γρούκελλον* σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ Δ′ 282 σημ. 14).

Κρίκος: *ήτον εις πλάκαν κέρκελλον δεμένον μ' αλυσίδα* Πικατ. 268.

κρικελλωτός, επίθ.

Από το **κρικελλώνω* και την κατάλ. *-τός*.

Φτιαγμένος από μικρούς κρίκους, αλυσιδωτός: *φολιδωτοί χιτώνες συν κρικελλωτών θωράκων* Ερμον. Τ 105.

κρικίον το.

Το μτγν. ουσ. *κρίκιον*. Τ. *κριγκί* (Πβ. τ. *κρίγκιον* σε σχόλ.· βλ. L-S Suppl., λ. *κρίκιον*) και *κρικί(ν)* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *κρικίν*).

Μικρός κρίκος: *δι' ού* (ενν. *του σχοινίου*) *το κρικίον του ιέρακος πτήσει συνολισθαίνον...συνεπίσταται προσάγειν αυτόν...τη του θηρατού χειρί* Ιερακοσ. 351^{12}.

κρίκος ο.

Το αρχ. ουσ. *κρίκος*. Η λ. και σήμ.

Κρίκος· (εδώ μεταφ.) μέλος: *γένει τε καταγόμενος* (ενν. *ο Μιχαὴλ Δούκας*) *των ανέκαθεν Δούκων κἀκ της αυτής σειράς χρυσόκοσμος κρίκος* Δούκ. 47^{7}.

κρίμα το, Σπαν. Α 573, Προδρ. Ι 139, Ασσίζ. 417^{9}, Πουλολ. (Τσαβαρή) 490, Σαχλ. Αφήγ. 339, Ερωτοπ. 652, Αχιλλ. Ο 264, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 252, Χρον. Τόκκων 69, Ψευδο-Γεωργηλ., Ἀλ. Κων/π. 298, 841, Θησ. Β' [97^{1}], Σκλέντζα, Ποιήμ. 5^{41}, Γεωργηλ., Θαν. 441, Συναξ. γυν. 23, Πεντ. Ἐξ. XXXIV 7,9, Λευιτ. XVI 21, Αρ. V 31, Ερωφ. Β' 234, Δ' 206, Κατζ. Α' 339, Θυσ.^{2} 65, Ευγέν. 636, Ροδολ. Α' [49], Ζήν. Δ' 240, Διακρούσ., Αφ. 57, Τζάνε, Κρ. πόλ. 248^{15}, 261^{20}, κ.π.α.· *κρίμα(ν)*, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 456, Διάτ. Κυπρ. 513^{15}, Ασσίζ. 189^{11}, 344^{22} (γεν. *κριμάτου*), Συναξ. γαδ. 105, Θρ. Κων/π. Β 70, Θρ. πατρ. Ο 7, Σκλέντζα, Ποιήμ. 5^{3}, Γεωργηλ., Θαν. 235, 358, 641, Βουστρ. 442, Γαδ. διήγ. 354, 413, Ριμ. θαν. 56, Αχέλ. 66, 523, Αλφ. 11^{24}, Ερωφ. Πρόλ. 104, Γ' 306, 431, Ιστ. Βλαχ. 2265, Αποκ. Θεοτ. Ι 151, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. δ' 191, κ.π.α.· *κρίμαν*, Σπαν. Ο 86, Διδ. Σολ. Ρ 47, Ασσίζ. 359^{22}, Διήγ. Βελ. Neap. 371, Περί ξεν. V 75, Μαχ. 208^{31}, 498^{15}, Γεωργηλ., Θαν. 420, Γεωργηλ., Βελ. 36, Ριμ. θαν. 36, 54, Θρ. Κύπρ. Μ 291, 370, 548, Κυπρ. ερωτ. 94^{68}, Πανώρ. Γ' 450, Ερωφ. Δ' 69, 146, 621, κ.α.· *κρίμας*, Πανώρ. Γ' 539, Τζάνε, Κρ. πόλ. $401^{15,16}$.

Το αρχ. ουσ. *κρίμα*. Ο τ. *κρίμαν* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 621) και στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *κρίμα*). Ο τ. *κρίμας* και σήμ. σε ιδιώμ. (Βλ. Παπαδ. Α., ό.π., Χατζιδ., Γλωσσ. ἐρ. Α' 84, 567, κ.α.). Η λ. και σήμ.

1) Κρίση, απόφαση: *εγώ πιστεύγω αντάν είπεν τούτα τα κρίματα ότι ο θυμός και η δισπιριά τον εποίκεν να το πει* Ἀνθ. χαρ. 296^{7}· *Δένδρων πολυειδών μεστός υπάρχει* (ενν. *ο λειμών*) *και κλημάτων, ών προνοείται Κύριος εκ των αυτού κριμάτων* Παΐσ., Ιστ. Σινά 1488· *Αλί, κρίμα τὸ έποισεν ο Ἔρωτας σ' εμένα, να θέλεις πάντα να θωρείς τα μάτια-μου θλιμμένα;* Ch. pop. 539. **2α**) Δίκη: *να ορίσει την αυλὴν να ποιήσουν το κρίμαν, τουτέστιν το κρίσιμον* Ασσίζ. 275^{2}· **β**) τιμωρία, ποινή: *να φανερώσει το κακόν, πάσα λαός να ξεύρει και αυτούνους οπού βούλονται το κρίμα να τους εύρει* Δεφ., Λόγ. 260· *κριμένοι εις κρίμαν θανάτου* Ασσίζ. 216^{23}. **3α**) Αξιόποινη πράξη, ποινικό αδίκημα: *ουδὲ ἄνθρωπον τὸν η αφεντία να τον εκαταπίασεν εις κανένα κρίμαν καμμίας κακής αιτίας, κλεψίας* Ασσίζ. 395^{13-4}· *το αυτό ἐγκλημαν λέγουν-το κρίμα, ὁ λέγεται παράπτωμαν* Ασσίζ. 282^{2}· *σφενδυλιάν του κτύπησε και την ψυχὴν-του εβγάνει κ' ύστερα στες γυναίκες-του το κρίμα αναθιβάνει* Χούμνου, Κοσμογ. 272· *λίγο θέλ' είσται στο κρίμαν-του το τόσο, θάνατον ατυράννιστο σήμερο να του δώσω* Ερωφ. Δ' 621· **β**) ηθικό παράπτωμα, αμάρτημα: *μη βλασφημήσεις εις Θεὸν κ' ἔχεις πλέον το κρίμα* Σπαν. Α 611· *αμαρτίας τας εμάς θέλω να πω και ἄλλα, διὰ πολλά-μου κρίματα* Γεωργηλ., Θαν. 633· ἐκφρ. *εις κρίμαν* βλ. ἀ. εις ἐκφρ. 18· **γ**) σφάλμα, λαθεμένη αντίληψη: *Εκείνος οπού τὸ 'βαλε εις στίχον και εις ρίμα ηυρίσκεται στην Ζάκυνθον κ' έκαμε μέγα κρίμα που δε μας ευεργέτησε το εδικό-του γράμμα* Αλεξ. Επίλ. 12. **4α**) Αδικία, άδικο: *Κρίμα μεγάλον γίνηκεν σ' αυτὸν τον ανδρειωμένον, ν' αφήκουν το κορμάκι-του γυμνόν, αιματωμένον* Σταυριν. 1155· *ἄλλοι παρά παιδί-σου τόση μεγάλη βασιλειά να θε κλερονομήσου κρίμα πολύ μου φαίνεται* Ερωφ. Ε' 625· **β**) ατυχία, συμφορά: *Κρίμαν οπού 'τον εις εμέ να μη ευρεθούμε ομάδι, ω τίμιε πατέρα-μου, διά με θες πα στον Ἅδην* Χούμνου, Κοσμογ. 1911· *γυναίκες και παιδία-των όλα ξολοθρευθήκαν, όλοι εξοριστήκασιν, μεγάλον κρίμαν ήτον* Ψευδο-Γεωργηλ., Ἀλ. Κων/π. 58· *το κρίμαν εις τον νεώτερον τον ἀγουρον εκείνον* (ἐκδ. *εκείνου*· διορθώσ.), *τὸν οπού εκαταπιάστηκεν τον μέγαν Αχιλλέα* Αχιλλ. Ν 1561· **γ**) καταστροφή: *καράβια ήλθανε αποὺ την Μπαρμπαρίαν ...φορτωμένα...Τούρκους* (παραλ. 1 στ.)

τσι Μεσαρές να βγούσινε να κάμουν πολύ κρίμα Τζάνε, Κρ. πόλ. 313^{18}. **5**) Αφορμή, αιτία: *αυτείνο να ήτουνα το κρίμα κ' εγινήκαν σημάδια τόσα φοβερά καθώς εφανιστήκαν* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [465]. **6**) Ευθύνη: *αν πέσω ν' αποθάνω, επερίλαβες το κρίμα* Ch. pop. 167. **Ἐκφρ.** *τίσι κρίμασιν*=για ποιο λόγο: *πάντα ταύτα* (ενν. *τας νηστείας και δεήσεις*) *μέν παρείδε Θεός, τίσι κρίμασιν, ουκ οίδα* Σφρ., Χρον. μ. 104^{14}.

(Ως σχετλιαστικό επιφ.) *έμεινεν στην ερημίαν το κορμί δίχως κεφάλι, κρίμα εις το παλληκάρι* Σταυριν. 21· *κρίμα εις αυτὴν την αθλίαν* Συναδ., Χρον. 72· *Κρίμας στο ψούνι, διάσκατζε, κι ας ήθελε το σώσει* Πανώρ. Β' 73.

κρίμας το, βλ. *κρίμα*.

κριματεύγω.

Από το ουσ. *κρίμα* και την κατάλ. *-εύ(γ)ω*.

Σφάλλω, αμαρτάνω: *σα λωλός, καθάριος αφορμιάρης σφάνει και κριματεύγει* (ενν. *ο κόσμος*) Πιστ. βοσκ. Ι 5, 45.

κριματίζω, Φαλιέρ., Ριμ. (Bakk.-v. Gem.) 303, Γεωργηλ., Θαν. 622, Θρ. Κύπρ. Μ 45, 82, 98, 484, Δαρκές, Προσκυν. 206, Ευγέν. 1289.

Από το ουσ. *κρίμα-ατος* και την κατάλ. *-ίζω*. Η λ. το 12. αι. (Ευστ., Opusc. 242^{50}), στο Βλάχ. και σήμ.

Α' (Ενεργ.) κάνω κάπ. να αμαρτήσει, κολάζω κάπ.: *μη, να ζήσεις, ἀφησ'-με, μηδὲ με κριματίζεις* Πανώρ. Γ' 337· *εις τούτα, τὰ μιλείς, ψυχή-σου κριματίζεις* Θυσ.^{2} 697.
Β' (Μέσ.) αμαρταίνω, κολάζομαι: *Τες φορεσές να πλύνετε και μην κριματισθείτε, στο θέσμαν τες γυναίκες-σας μηδεποσώς σμικτείτε* Χούμνου, Κοσμογ. 2659· *τώρα κριματιζόμου, με δαύτην εκοιμόμουνα μιαν ώρα, στον Θεό-μου!* Ευγέν. 775.

Η μτχ. παρκ. ως επιθ.=αμαρτωλός: *να συμπαθήσ' ο Κύριος πάσα κριματισμένου* Θυσ.^{2} 580· *τον πονηρὸν λαὸν και τον κριματισμένον* Χούμνου, Κοσμογ. 1116· *με παρακάλιο προσκυνώ ωσὰν κριματισμένος* Θυσ.^{2} 101.

κριμίζιν το, βλ. *κιρμιζής*.

κρίνα η.

Το ουσ. *κρίνος* με αλλαγή γένους. Η λ. στο Somav.

Κρίνος· (εδώ μεταφ.): *Ὅ,τι να πράττει καθεείς ως ἐν' το δυνατὸν-του για νὰ 'χει την αγάπην-της της πλουμισμένης κρίνας* Θησ. Ε' [45^{6}].

κρινέλαιον το.

Από τα ουσ. *κρίνο(ν)* και *έλαιον*. Πβ. λ. *κρινόλαδον* στο Somav.

Λάδι από κρίνα: *Κρινέλαιον...ίνα αλείφης την κεφαλὴν αυτού* (ενν. *του ορνέου*) Ορνεοσ. 581^{25}.

κρινέλλιν το.

Το μεσν. γαλλ. crenel (Greimas, Dictionn., λ. crener). Η λ. στο Du Cange (λ. *κρινέλια*).

Ἐπαλξη φρουρίου: *τα κρινέλλια του ξωκάστρου* Μαχ. 484^{3}.

κρινίσκω, Ασσίζ. 130^{15}, 131^{7}, 133^{8}, 136^{19}, 139^{30}, 144^{9}, 148^{10}, 167^{31}, 168^{15}, 169^{23},

$171^{11,27-8}$, 175^{24}, $176^{7,15}$, 177^{28}, $179^{15,20}$, 180^{10}, 181^{16}, 185^{5}, 188^{5}, 190^{15}, 191^{17}, 276^{21}, 402^{10-1}, 429^{3}, 438^{14}, 441^{22}, κ.α.

Από το *κρίνω* με παρέκταση (Βλ. Beaudouin, Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 157-8 και Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 300-1). Η λ. στο Meursius (λ. *κρινίσκειν*) και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 621).

(Μτβ. και αμτβ.) **1**) Εκφέρω γνώμη, αποφαίνομαι: *κρινίσκει το πως είσαι 'μορφύτερη 'χ την πρώτην εμαυτήσ-σου* Κυπρ. ερωτ. 76^{15}· *'Οτις αξάφνου μάλαμαν βιγλίσει* (παραλ. 1 στ.), ...*ομορφύτερον κρινίσκει ο κόσμος δεν ημπόρε να το ποίσει* Κυπρ. ερωτ. 76^{3}. **2α**) Ορίζω, αποφασίζω: *ίτσου κρινίσκουν οι σοφοί και θείγοι νόμοι* Κυπρ. ερωτ. 153^{26}· *το δίκαιον κρινίσκει και ορίζει* Ασσίζ. 178^{20}· *το δίκαιον ορίζει και κρινίσκει η κρίσις* Ασσίζ. 178^{28}· **β**) δικάζω: *το βάρος όλον κείτεται εις την ψυχήν-τους* (ενν. *των κριτάδων*), *όσον κρινίσκουν, αν ουδέν λαλεί αλήθειαν* Ασσίζ. 27^{31}· *ειδέ ανέν...ο πτωχός διαφεντεύγοντα το κορμίν-του να λαβώσει τον λίζιον ή τον καβαλλάρην, να τον κρινίσκουν ως γιο νά 'χεν δώσειν άλλου πτωχού ως γιον εκείνον* Μαχ. 88^{12}· *εζητήσαν του ρηγός να έχουν ελευθερίαν να μεν κρινίσκουνται κατά τους τοπικούς* Μαχ. 24^{20-1}.

κρίνο(ν) το, Σταφ., Ιατροσ. 15^{428}, Ερωτοπ. 350, Φυσιολ. 360^{6}, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1558 (γεν. πληθ. *κρινών*).

Το αρχ. ουσ. *κρίνον*. Η λ. και σήμ.

Το λουλούδι κρίνος: *ην το βηλόθυρον κρίνων και ρόδων άνθη* Καλλίμ. 339· *ήταν* (ενν. *η κόρη*) *ανθόμοια του δροσερού του κρίνου* Φλώρ. 149.

κρινόριζον το.

Από τα ουσ. *κρίνον* και *ρίζα*.

Ρίζα κρίνου: *Εάν ουδέν ευρεθεί κρινόριζον ή χαμομηλέλαιον να γένει ευθύς* Ιατροσ. κώδ. φλθ'.

κρίνος ο, Δεφ., Λόγ. 506, Βοσκοπ. 162.

Το αρχ. ουσ. *κρίνον* με αλλαγή γένους. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Το λουλούδι κρίνος: *Τα ρόδα, τα τραντάφυλλα κ' οι μυρισμένοι κρίνοι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 570^{13}· *ήτον ευφυέστατος και αγχίνους σαν εκείνοι που στο λιβάδι τσ' αρετής είν' μυρισμένοι κρίνοι* Λίμπον. 144· (μεταφ.) *τα ρόδα του προσώπου-σου κ' οι κρίνοι ας ξεραθούσι* Πανώρ. Β' 407.

κρινοτριανταφυλλάτος, επίθ.

Από το ουσ. *κρίνο* και το επίθ. *τριανταφυλλάτος*.

Που έχει το χρώμα του κρίνου και του τριαντάφυλλου: *την νεραντζοερωτάκουστον, κρινοτριανταφυλλάτην* (ενν. *την Πλάτζια-Φλώρε*) Φλώρ. 192.

κρινοτριανταφυλλόμνοστος, επίθ.

Από τα ουσ. *κρίνο* και *τριαντάφυλλο* και το επίθ. *έμνοστος*.

Ωραίος σαν το κρίνο και το τριαντάφυλλο: *δυο φουδούλες* (παραλ. 1 στ.) *κρινοτριανταφυλλόμνοστες, ροδοκαλλιοτάτες* Φλώρ. 792.

κρινοτριανταφυλλόροδα τα.

Από τα ουσ. *κρίνο, τριαντάφυλλο* και *ρόδο*.

Κρίνα και ρόδα· (μεταφ.) που έχουν το χρώμα των κρίνων και των ρόδων: *ούτως το κάλλος έπλασεν η φύσις και των δύο* (ενν. *των παίδων*)· *κρινοτριανταφυλλόροδα, ερωτοαναθρεμμένα* Φλώρ. 153.

κρίνω, Καλλίμ. 138, 957, 2373, Ασσίζ. 194^{29}, Βέλθ. 540, 596, Χρον. Μορ. Η 686, 7411, Φλώρ. 405, 1712, Ερωτοπ. 342, 604, Λίβ. Ρ 2568, Λίβ. Ν 2396, Μαχ. 250^{14}, 604^{28}, Πανώρ. Α' 176, Β' 215, Γ' 467, Δ' 347, Ε' 146, Ερωφ. Α' 274, Δ' 114, Κατζ. Β' 92, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1540, Δ' 15, Ε' 360, Στάθ. (Martini) Α' 154, Φορτουν. (Vinc.) Α' 359, Β' 228, Γ' 581, Ζήν. Ε' 220, Διγ. Ο 123, Τζάνε, Κρ. πόλ. 405^{2}, 566^{6}, κ.π.α.· *κ ρ έ ν ω,* Χρον. Μορ. Η 2016, 2394, 4122, Πουλολ. (Τσαβαρή) 109ΑΖ, Λίβ. (Lamb.) Ν 817, Αλεξ. 988, 1883, Πένθ. θαν.² 517, Δεφ., Σωσ. 64, 76, Τριβ., Ρε 310, Πεντ. 'Εξ. XVIII 26, Ευγέν. 788, Βακτ. αρχιερ. 157, Σουμμ., Παστ. φιδ. Β' [178], Ε' [1350], Χριστ. διδασκ. 187, 479, Προσκυν. Ιεροσ. 402^{21}, 403^{29}· μτχ. παρκ. *κ ρ ι σ ι μ έ ν ο ς,* Ασσίζ. 201^{1}, 461^{26}.

Το αρχ. *κρίνω*. Για τον τ. βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 294-5. Ο τ. και σήμ. ιδιωμ. Η λ. και σήμ.

I Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1**) Σχηματίζω γνώμη, εκφέρω κρίση για κάπ. ή κ.: Σουμμ., Ρεμπελ. 158, Δεφ., Σωσ. 174· (με σύστ. αντικ.): Χρον. Μορ. Ρ 3441. **2**) Επιλέγω, προτιμώ: Διγ. (Trapp) Gr. 2854. **3**) Νομίζω, θεωρώ: Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [311], Ευγέν. 772, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1187. **4**) Ερμηνεύω, εξηγώ: Λίβ. Ν 2401. **5**) Αποφασίζω κ. ή για κάπ.: Διγ. (Trapp) Gr. 3137, Πεντ. Γέν. XXX 6. **6**) Δικάζω κάπ., εκδικάζω κάπ. υπόθεση: *έκαμε Αλέξανδρος κριτάδες κει και στέκουν στον τόπον κείνον της Περσάς, πλούσους, πτωχούς να κρένουν* Αλεξ. 1478· *να κριθεί η μεγάλη αδικία οπού έγινεν εις αυτόν* Ιστ. πατρ. 105^{12}· *Τι να ειπούν βουλεύονται... ...στον φοβερόν Κριτήν που μέλλει να κριθούσιν* Πένθ. θαν.² 302· *όταν Θεός εξ ουρανού κρίνειν τον κόσμον έλθει* Διγ. Ζ 1105. **7**) Ασκώ τη δικαστική εξουσία ως κυβερνήτης: *Εμένα κράζου βασιλιό εις την δικαιοσύνη, στη μοναρχία των Ρωμιών 'πού η βασιλειά-μου κρίνει* Τζάνε, Κρ. πόλ. 575^{22}. **8α**) Καταδικάζω: Ασσίζ. 468^{25}· **β**) τιμωρώ: *Επάν...γενήσομαι κύριος των εμών και λάβω καιρόν, εγώ υμάς κρινώ* Δούκ. 183^{23}· *κάποιου ρηγός έφταισε, γιαύτος έτσι εκρίθη;* Ευγέν. 768· **γ**) επιπλήττω: *τους δὲ και άλλους βλάπτοντας και κρίνε και τιμώρει* Σπαν. Ρ 173. **9**) Βασανίζω, ταλαιπωρώ: *Μετάστρεψε το λογισμό τούτον οπού σε κρίνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 197· *σαν τραγουδήσω και να πω τον πόνο που με κρίνει, μου φαίνεται πως...τη φωτιά μου σβήνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 407· *Τη μάννα-σου με λογισμούς πολλά βαρούς την κρίνεις θυμώντας-σε πώς ήσουνε, βλέποντας πώς εγίνης* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 807. **10**) Λέω σε κάπ. κ., συζητώ: *έσμιξε* (ενν. *ο Φλαγγίνης*) *τον 'Αγγελον και αρχίζει να του κρίνει: «λαμπρά σοφών η κορυφή...»* Λίμπον. Επίλ. 36· *'Επαυσαν όλα τα λόγια, πὄκρεναν ψηλά στ' ανώγια* Σταυριν. 33. **Β'** Αμτβ. **1**) Αποφασίζω: *να κρίνει ο Κύριος ανάμεσά-μου και ανάμεσά-σου* Πεντ. Γέν. XVI 5· *να μη έχει δύναμην καμίαν να κρένει μοναχός-του* (παραλ. 1 στ.) *άνευ βουλής και θέγημα ολών-του των συντρόφων* Χρον. Μορ. Η 4284. **2**) Διενεργώ δίκη, βγάζω δικαστική απόφαση: *Μέρες ο δούκας έκανε οκτώ σωστές να κρίνει* Στάθ. (Martini) Γ' 56· *Εσ' είσαι κιόνιν πορφυρόν που στέκει στο παλάτιν, όπου 'κουμπίζει ο βασιλεύς και κρίνει ο λογοθέτης* Ερωτοπ. 561. **3**) Μιλώ: *Κύμα θολόν του ποταμού ουδένα πράγμα πλένει ουδὲ στρεβλή καρδιά* (έκδ. *στρεβλὴν καρδιάν*· διορθώσ.) *ποτὲ ίσια μπορεί να κρένει* Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ' [742]. **II** (Μέσ.) υποφέρω: *κρίνομαι, βασανίζομαι ξύπνου κι' όντε κοιμούμαι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 238. **Φρ. 1**) *Κρίνω* (ή *κρένω*) *εις αλήθειαν* (κάπ.),

την αλήθειαν, το δίκαιον, (τη) δικαιοσύνη(ν),...=αποδίδω δικαιοσύνη: *αδικούν-με, δέσ-ποινα, κρίνε-με εις αλήθειαν* Λόγ. παρηγ. Ο 502· *οπού 'ναι δίκαιος κριτής και κρίνει την αλήθειαν* Σπαν. Α 669· *να κρίνετε το δίκαιον ως πρέπει και αρμόζει* Χρον. Μορ. Ρ 2363· *ο Θεός ένι δίκαιος και κρένει δικαιοσύνη* Χρον. Μορ. Ρ 3268. **2**) *Κρίνω κ. στο(ν) λογισμό(ν), εν τω νοΐ-μου*=φαντάζομαι, υποθέτω: *μα 'γώ το πράμα αλλής λογής στο λο-γισμό-μου κρίνω* Ερωφ. Ε' 244· *έκρινά-το εν τω νοΐ-μου* Πτωχολ. α 798.

Η μτχ. παρκ. ως επιθ.=βασανιστικός: *θάνατο κριμένο τού 'δωκε τόσ' απού ποτέ σ' άθρωπο πλιο κιανένα να δόθηκε χειρότερος δεν έχω γροικημένα* Ερωφ. Ε' 50.

κριός ο, Πόλ. Τρωάδ. 25 (γεν. *κρίου*), 275, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 479, Θυσ.^{2} 991, Διακρούσ. 103^{17}· *κ ρ ι γ ι ό ς,* Πανώρ. Γ' 98, Θυσ.^{2} 260, 262, 748.

Το αρχ. ουσ. *κριός*. Ο τ. από συνίζηση (Βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. Έρ. Α' 425)· απ. κα σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex.). Η λ. και σήμ.

Κριάρι: Χούμνου, Κοσμογ. 733, Πανώρ. Γ' 256. — Η λ. και ως τοπων.: Πορτολ. Α 249^{4}.

κρισιά *η*.

Το αρχ. ουσ. *κρίσις* με επίδρ. των ονομ. σε *-ιά*.

Κρίση· φρ. *κάνω κρισιά*=κρίνω, δικάζω: *να φυλάξουν στράτα του Κύριου να κάμουν δικοσύνη και κρισιά* Πεντ. Γέν. XVIII 19.

κρισιμένος, μτχ., βλ. *κρίνω*.

κρίσιμο(ν) το, Ασσίζ. 99^{5}, 109^{9}, 140^{22}, 176^{16}, 268^{29}, 275^{2}, 277^{10}, 344^{29}, 349^{18}, 376^{11}, 461^{22}, Σαχλ., Αφήγ. 379, 400, 407, Στάθ. (Martini) Γ' 58· πληθ. *κ ρ ι σ ί-μ α τ α,* Ασσίζ. 14^{10}, 66^{16}, 209^{28}, 227^{21}, 281^{6}, 315^{7}, 341$^{24-5}$, Διάτ. Κυπρ. 509^{1}, Πεντ. Έξ. XII 12, κ.α.

Το ουδ. του επιθ. *κρίσιμος* ως ουσ. (Βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 178). Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

1) Δίκη, συνεδρίαση: *πτωχός εις κρίσιμον ουδόλως παροράται, αλλ' ουδέ πλούσιος ποτέ λαμβάνει δίκαιον άλλου* Ελλην. νόμ. 515^{2}· *αν έχει τίποτες χαρτιά, εις το σπίτιν τα ε-παίρνει* (ενν. *ο αβουκάτος*), *την νύκταν αναγνώθει-τα, εις το κρίσιμον τα φέρνει* Σαχλ., Αφήγ. 399· *εκάτσαν εις κρισίματα, ως ένι το συνήθιον* Χρον. Μορ. Η 7519. **2**) Δικα-στική απόφαση: *μηδείς άλλος εχέτω δικαιοδοσίαν κρισιμάτων μέσον των Γραικών του αυτού ρηγάτου* Διάτ. Κυπρ. 509^{4}. **3**) Διατύπωση γνώμης, απόφανση: *όχι από μας να θέλουσι κρίσιμο 'ς τσι δουλειές-τως γή πούρι ξεκαθάριση 'ς τούτες τσι διαφορές-τως* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. β' 35. **4**) Η υπόθεση που θα κριθεί: *πολλά δυσνόητον το κρίσιμον υπάρχει και θέλω να έχω συμβουλήν και κρίσιν θέλω ποίσειν* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1061. **5**) Νό-μος: *γή υιόν να κουτρίσει γή θεγατέρα να κουτρίσει σαν το κρίσιμο ετούτο να γενεί αυτουνού* Πεντ. Έξ. XXI 31. **6**) Τιμωρία, εκδίκηση: *να βγάλω εσάς αποκατωθιό καταδουλειές της Αίγυφτος και να γλυτώσω εσάς από την δούλεψή-τους και να ξαγοράσω εσάς με βρα-χιόνα* (έκδ. *βραχόνα*· διορθώσ.· βλ. ά. *βραχιόνα*) *κλιτή και με κρισίματα μεγάλα* Πεντ. Έξ. VI 6· *εις τα ειδωλά-τους έκαμεν ο Κύριος κρισίματα* Πεντ. Αρ. XXXIII 4. **7**) Βάσανο: *στέκω μ' έναν λογισμόν να μην λάχει και σφάλω κ' εισέ μεγάλον κρίσιμον κορμί-μου έχω να βάλω* Ευγέν. 422. Φρ. *κάνω κρισίματα*: βλ. ά. *κάμνω* Φρ.

κρίσις -ση η, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 336, Καλλίμ. 2317, Ασσίζ. 273^{1,22}, 275^{6}, 450^{2},

Χρον. Μορ. Η 874, Φλώρ. 549, Λίβ. Ρ 2734, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1087, Μαχ. 336^{25}, Θησ. Ι' [72^{8}], Φυσιολ. (Legr.) 341, Γεωργηλ., Θαν. 314, Γεωργηλ., Βελ. 98, Αλεξ. 2239, Απόκοπ.^{2} 299, Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 123, Ιμπ. (Legr.) 38, Συναξ. γυν. 336, Πεντ. Έξ. XV 25, Δευτ. Χ 18, Αχέλ. 440, Πανώρ. Δ' 141, Ερωφ. Γ' 110, Βοσκοπ.^{2} 24, Κυπρ. ερωτ. 93^{56}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 836, Γ' 893, Στάθ. (Martini) Α' 280, Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 49, Βακτ. αρχιερ. 167, Φορτουν. (Vinc.) Α' 340, Ζήν. Δ' 224, Τζάνε, Κρ. πόλ. 513^{5}, κ.π.α.· πληθ. *κ ρ ί σ ε ς,* Χρον. Μορ. Η 2013, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. (Wagn.) 731, Μαχ. 472^{35}, Θησ. Ε' [45^{8}], Πεντ. Δευτ. XXXIII 21, Πανώρ. Πρόλ. 44, Ερωφ. Γ' 229, Ροδολ. (Μανούσ.) Δ' [414], Φορτουν. (Vinc.) Β' 104, Γ', 494, κ.π.α.· αιτιατ. πληθ. *κ ρ ί σ α ς,* Ασσίζ. 209^{24}, 250^{13}, 333^{2}, 461^{25}.

Το αρχ. ουσ. *κρίσις*. Η λ. και σήμ.

1) Κρίση, η πράξη του κρίνειν: Πεντ. Δευτ. XVI 18· (προκ. για τη Δευτέρα Παρουσία) *Νεκροί, γοργόν εγείρεσθε, οδεύετε στην κρίσιν* Ρίμ. θαν. 63· *εις την ημέραν την φρικτήν μ' αυτά τους ανασταίνει, εις κρίσιν την παγκόσμιον να περισυναχθούσιν και εις τον Κριτήν τον φοβερόν έμπροσθεν να κριθούσιν* Πένθ. θαν.^{2} 487. **2**) Απόφαση: *ως δεις τη Σάρρα, γέλασε κι' απομακρά ας γνωρίσει πως το παιδί 'ναι ζωντανό κ' εγίνη δίκια κρίση* Θυσ.^{2} 1040. **3**) Γνώμη, έκφραση γνώμης· χαρακτηρισμός: *Κάκείνη, ως εγροίκησε την κρίσιν του Βελθάνδρου, μετά πικρίας ετήρησε* Βέλθ. 635. **4α**) Διάκριση, ξεχώρισμα: *εις την κοιλίαν έσωθεν άδηλον έναι η τοιαύτη κρίσις του αίματος* Ελλην. νόμ. 583^{3}· **β**) εκλογή: *ποίας ν' αγγίζει 'πού των τριών ώστε πού 'λθεν η κρίση στον Πάρη ποιας να πρέπ' αυτό εκείνη να τ' ορίσει* Παλαμήδ., Βοηβ. 713. **5α**) Δίκαιο, δικαιοσύνη: *Η πτωχή η αρχόντισσα δεν ελάλεν άλλον παρού: «Θεέ, κρίσιν!»* Μαχ. 248^{12}· **β**) η Δικαιοσύνη, η δικαστική εξουσία· οι δικαστές: *Περί κληρονομίας παιδίων εις τα του πατρός-τους πράγματα, αν τον εθανάτωσεν η κρίσις ως κακούργον ή αν έπαθε δήμευσιν* Βακτ. αρχιερ. 161· *αμμέ εντέχεται* (ενν. *κανείς άνθρωπος*) *να τον παραδώσει* (ενν. *τον κλέπτην*) *εις την κρίσι και η κρίσις μετά ταύτα ένι κρατούμενη να τον κρίνει* Ασσίζ. 468^{20}· *ουδέ πρέπει η κρίσις να πάρει τίποτες κατά το κείμενον και κατά την ασσίζαν των Ιεροσολύμων* Ασσίζ. 482^{30}. **6α**) Δίκη: *όταν η κρίσις να γένει, εντέχεται ο βισκούντης να δώσει το δίκαιον, ήγουν την απόφασιν* Ασσίζ. 26^{27}· *την κρίσιν και των δυο ο αμιράς δικάζει· δικάζει, εκατεδίκασεν πυρί πυρποληθήναι* Φλώρ. 1739· *Κουνάδι έναν πετεινόν θέλοντας να τον πνίξει τον φόνον-του ηθέλησε με κρίσιν να τον δείξει* Αιτωλ., Μύθ. 6^{2}· **β**) δικαστική υπόθεση που θα κριθεί: *θέτει* (ενν. *το αντίδικον μέρος*) *την κρίσιν και ζητεί απόφασιν* Ελλην. νόμ. 548^{10}· **γ**) δικαστική απόφαση, ετυμηγορία: *Περί εκείνου οπού ψευματεύγει τας κρίσας της αυλής* Ασσίζ. 21^{11}· *αν έχει κανέναν δίκαιον και το έγκλημαν έρχεται εις την αυλήν και η κρίσις εδόθην ετούτο* Ασσίζ. 132^{11}· *πρόκειταί μοι ο θάνατος ως πέφυκεν η κρίσις* Συναξ. γαδ. 275. **7α**) Τιμωρία, ποινή: *το δίκαιον κρινίσκει ότι εκείνος ή εκείνη οπού τον πιάσει και αφήσει-τον ένι κρατημένος να δώσει τοιούτην κρίσιν ως γιον έπρεπε να λάβει ο κλέπτης* Ασσίζ. 189^{27}· *τούτον εγίνετον κρίσις διά την σουπερπίαν τους Γενουβήσους* Μαχ. 590^{6}· *να είναι εις ανήρ φταίσιμο κρίση θανάτου και να θανατωθεί* Πεντ. Δευτ. XXI 22· **β**) εκδίκηση, ικανοποίηση: *υπάσιν* (ενν. *οι συγγενείς*)... *στον βασιλέα Πρίαμον ίνα ζητήσουν κρίσιν με το παιδί όν έκοψεν ο Πάρης το οφθίν-του, γυρεύουν κρίσιν δυνατήν στον βασιλέα ν' έχουν* Βυζ. Ιλιάδ. 231· *εφέραν-τον* (ενν. *τον σκοτωμένον*) *εις την αυλήν του ρηγός και εξητήσαν κρίσιν* Βουστρ. 414. **8**) Νόμος, εντολή: *Ετούτοι οι τύποι και οι κρίσες ός να φυλάγετε να κάμετε εις την ηγή ός έδωκεν ο Κύριος Θεός* Πεντ. Δευτ. XII 1. **9**) Υπόθεση· διαφορά, φιλονικία: *εσίμωσεν ο Μωσέ τη κρίση-τους όμπροστε στο Κύριο* Πεντ. Αρ. XXVII 5· *Υιέ-μου, αν έχεις συντυχιάν και υπόθεσιν και κρίσιν με-*

τά πτωχόν και ταπεινόν, μηδέν τον αδικήσεις Διδ. Σολ. Ρ 93· *Στην κρίση-μας τη σημερνή* *του μήλου τη μεγάλη* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α' 29. **10**) Σύνεση, λογική, φρονιμάδα: *Ην γαρ* (ενν. *ο σουλτάν Σελίμης*) *εν πάσιν αγαθός· ου γαρ έπραττέ τι άνευ κρίσεως* Έκθ. χρον. 55[22]· *το δίκαιο παρευθύς επρόβλεψε με κρίση στην όρεξιν την πελελήν* Θησ. Γ' [70[1]]. **11**) Διαδικασία: *δεν το ξεύρει Δάρειος ότι, α με νικήσει, παίρνει την φαμελία-* *του δίχως καμία κρίση* Αλεξ. 1274· *μόνον ο αφέντης ο ρήγας και οι καβαλλάρηδες να έχουν* *τα ψουμιά-τους και τους εισσόδους-τους χωρίς την κρίσιν* Μαχ. 604[17]. **12**) Έκβαση, αποτέλεσμα: Λίβ. Ρ 969. **13α**) Βασανιστήριο: *τώρα κρίση φοβερή να κάμω στο κορμί-* *σου, σε δύο δεντρά διά να δεθείς στη μέση να σε σκίσου* Βεντράμ., Φιλ. 205· **β**) βά-σανο, μαρτύριο: *Τάσσ' η γι-αγάπη τση καρδιάς νά 'χει χαρές περίσσες κι' ο πόθος βάσανα* *πολλά του λογισμού και κρίσες* Πανώρ. Α' 204· *ας είχα γεννηθεί φτωχή, φτωχό νά 'χα αγα-* *πήσει, όχι σε τόσα κίντυνα νά 'μαι κ' εις τόση κρίση* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 724· *Χίλια μεγάλα πάθη, χίλιες κρίσες πρι κατεβού στον Άδη δοκιμάζου κάνοντας τσ'* *οφθαλμούς κλαημάτω βρύσες* Ερωφ. Γ' 427· *Κρίση δεν είν' χερότερη και πλια τυραννισμέ-* *νη σα ν' ανιμένεις άθρωπο κι' αυτός να μην προβαίνει* Στάθ. (Martini) Α' 265. **Εκφρ.** **1**) *Κρίσις φονική*=ποινή θανάτου: *κρίσες φονικές και κρίσες των αιμάτων* Χρον. Μορ. Ρ 2015. **2**) *Κριτής της βασιλικής κρίσεως*=αξιωματούχος των ανακτόρων (Βλ. Du Cange, λ. *ο επί των κρίσεων*): *Εσυνάχθησαν ουν οι αρχιερείς και οι κληρικοί και έκλεξαν* *και έκαμαν Γεώργιον τον Σχολάριον..., ο οποίος ήτον κριτής της βασιλικής κρίσεως, και* *τον εχειροτόνησαν στανικώς και Γεννάδιον τον επονόμασαν* Μ. Χρονογρ. 36[17-8]. **Φρ. 1**) *Κάνω κρίση*: βλ. ά. *κάμνω* Φρ. **2**) *Κλίνω κρίση*: βλ. ά. *κλίνω* Φρ. **3**) *Κόφτω την* *κρίσιν*=εκδίδω απόφαση: *μόνος ο βασιλεύς ας κόφτει την κρίσιν και άλλος όχι* Βακτ. αρχιερ. (Γκίνης) 294. **4**) *Κρίνω κρίση*=βγάζω απόφαση: *ο ένας ήρτεν να κατοικήσει και έκρι-* *νεν κρίση τώρα; να κακύνομε εσέν από εκείνους* Πεντ. Γέν. XIX 9. **5**) *Ποιώ κρίσιν*= αποδίδω δικαιοσύνη: *είτις τορμήσει και πάγει καταπρόσωπα του όρκου όπου μου εποίκετε,* *έχω τον Θεόν κριτήν οπού θέλει ποίσειν κρίσιν* Μαχ. 48[31]· *είτις θέλει άλλου να ποίσει κρίσιν* *εντέχεται τον φόβον του Θεού* Ασσίζ. 25[15]. **6**) *Πολεμώ κρίσιν*=δίνω λύση (σε διαμάχη): *Ομπρός ο καπετάνης-του* (ενν. *του Σολομώντα*) *και κρίσιν επολέμα· βρέφος κρατεί* *στας χείρας-του, θέλει να τ' αφανίσει* Βεν. (Λάμπρ.) 74.

κριτάριον το, βλ. *κριτήριον*.

κριτηρεμένα, επίρρ.

Από τη μτχ. παρκ. του *κριτηρεύγω*.

Με βασανιστήρια, βάναυσα: *εκράτουν τους ανθρώπους πολλά κριτηρεμένα* Βουστρ. 476.

κριτηρεμός ο.

Από το *κριτηρεύγω* και την κατάλ. *-μός*.

Βασανισμός, υποβολή σε βασανιστήρια: *να πέψετε μαντατοφόρους εις τον σουλτάνον* *του Καρίου να τελειώσουν την αγάπην διά ν' αποβγούν οι χριστιανοί από τον κριτηρεμόν* Μαχ. 278[9].

κριτηρεύγω, Μαχ. 398[25], 402[22], 570[6], 638[10], Κυπρ. ερωτ. 92[56], 100[39].

Από το ουσ. *κριτήριον* και την κατάλ. *-εύγω*. Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 621).

Βασανίζω: *επιάσαν τον μαντατοφόρον τόν έπεψεν ο Πικένης και εκριτηρεύγαν-τον* *και οτόσα τον επλημελέψαν ότι έδωκάν-του θάνατον άδικα* Μαχ. 656[7]· *την ζων-μου εξό-*

διασα στα βάρη δίχως παρηγοριάν κριτηρεμένος Κυπρ. ερωτ. 131[11].

κριτηριάζω.

Από το ουσ. *κριτήριον* και την κατάλ. *-ιάζω*.

Παιδεύω, ταλαιπωρώ: *Σώπα, για μοίραν του Θεού, μηδέ με κριτηριάζεις* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 545.

κριτήρι(ον) το, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 334, Γλυκά, Στ. 409, Ασσίζ. 86[9], 152[31], 336[7], 404[14], 474[20], Μαχ. 322[12], 618[22], 662[31], Χούμνου, Κοσμογ. 104, Γεωργηλ., Θαν. 21, Βουστρ, 464, Ιστ. πατρ. 199[1], Κυπρ. ερωτ. 118[36], Πιστ. βοσκ. III 4, 71, Ιστ. Βλαχ. 1407, Σουμμ.. Ρεμπελ. 187, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 421, Θυσ.[2] 302, Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 180, Βακτ. αρχιερ. 156, 157, Λίμπον. 249, κ.α.· *κ ρ ι τ ά ρ ι ο (ν)* (?), Δαρκές, Προσκυν. [138].

Το αρχ. ουσ. *κριτήριον*. Η λ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex.). Η λ. στον τ. *κριτήριο* και σήμ.

1) Δικαστήριο: Διγ. (Trapp) Esc. 1778. **2**) Κρίση: *το μέλλοντα κριτήριον* Βεντράμ., Γυν. 80. **3α**) Βασανιστήριο· βάσανο· τιμωρία: *Όσοι...εμαρτύρησαν* (παραλ. 1 στ.) *κ' ήτον εις τα κριτήρια πάντα αγαναχτισμένοι, τώρα να στέκουν ήσυχοι* Δαρκές, Προσκυν. [255]· *έπεψέν-τον εις την φυλακήν και εβάλαν-τον εις το κριτήριον και εμολόγησεν πάσα πράμαν* Μαχ. 298[10]· *τα κριτήρια-σου κ' οι πόνοι-σου αλαφραίνου* Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 154· **β**) βασανιστική σκέψη: *εχάθην, ηλλοιώθην, κριτήριον εσέβηκεν μέσα εις τον λογισμόν-του* Διήγ. Βελ. Neap. 352.

κριτής ο, Σπαν. Α 646, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 338, Γλυκά, Στ. 269, Ασσίζ. 23[6], 30[5], 236[9], 377[17], 483[17], Βέλθ. 568, 582, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 60, Μαχ. 24[11], Αλεξ. 1477, Έκθ. χρον. 19[3], 59[5], Πένθ. θαν.[2] 115, 439, Πεντ. Έξ. XXII 7, 27, XXXVIII 23, Αρ. XXV 5, Δευτ. XIX 18, Κυπρ. ερωτ. 10[9], Διγ. Άνδρ. 408[15], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1659, Στάθ. (Martini) Β' 305, Λίμπον. 258, 269, 433, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α' 147, β' 130, Διακρούσ. 88[26], Τζάνε, Κρ. πόλ. 565[25].

Το αρχ. ουσ. *κριτής*. Η λ. και σήμ.

1) Αυτός που κρίνει και διαπιστώνει κ., κριτής: Φλώρ. 1402· Πεντ. Δευτ. XXXII 31. **2α**) Δικαστής: *οι κριτάδες...αγνωρίζουν ότι επεσαύτον δίκαιον έχει ο είς ώσπερ τον άλλον* Ασσίζ. 164[14-5]· *Ιδόντα ο δολερός κριτής πως δεν του πέμπει δώρα, αργεί να ποίσει απόφασιν* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1072· *Υπηρέται και κριτάδες, ηγεμόνες και πτωχοί ίσια θέλουν τους κολάζουν δαίμονες οι τρομεροί* Αλφ. (Μπουμπ.) III 39· (προκ. για το Θεό): *εις κρίσιν την παγκόσμιον να περισυναχθούσιν και εις τον Κριτήν τον φοβερόν έμπροσθεν να κριθούσιν* Πένθ. θαν.[2] 488· **β**) αξιωματούχος με δικαστική εξουσία: *πρεσβύτεροι κατώκησαν δύο των Ιουδαίων, οίτινες προεκρίθησαν κριταί της γερουσίας* Σωσ. 9. **Εκφρ. α**) *κριτής της αλύσεως ή της τζαΐανας*: βλ. ά. *άλυσις* Α' β Φρ.· **β**) *κριτής της βασιλικής κρίσεως*: βλ. *κρίσις* έκφρ. 2· **γ**) *κριτής του φουσσάτου*=δικαστής του στρατεύματος (Βλ. Du Cange, λ. *κριτής*): *ο του φουσσάτου κριτής ιλαρότατος Πέπων* Πωρικ. Α 35. **3**) Κυβερνήτης (που ασκεί και τη δικαστική εξουσία): *τον έκαμαν αφέντη-τους, αμιρά και σουλτάνο κριτήν και αξουσιαστήν εις την Συριά απάνω* Διγ. Ο 152. — Ως παρων.: Διαθ. Νίκων. 223.

κροζέτα η.

Το βενετ. croseta.

Φρ. *κάνω τσι κροζέτες*=πεινώ, δεν έχω να φάω (Βλ. Πολίτη Λ. [Κατζ. σ. 149]): *εσύ να κάθεσαι να πρήσκεις την κοιλία-σου κ' εγώ να σουλατσάρω 'πά, να κάνω τσι κροζέτες* Κατζ. Γ' 153.

κροκατομαγειρεία η.

Από το επίθ. *κροκάτος* και το ουσ. *μαγειρεία*.

Φαγητό καρυκευμένο με κρόκο (Για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 45): *οξυνόγλυκος κροκατομαγειρεία έχουσα στάχος, σύσγουδα, καρυόφυλλα, τριψίδια, αμανιτάρια, όξος τε και μέλιν* Προδρ. ΙΙΙ 149.

κροκάτος, επίθ., Προδρ. ΙΙΙ 149 κριτ. υπ.· *κορκάτος,* Πουλολ. (Τσαβαρή) 612 κριτ. υπ.

Από το ουσ. *κρόκος* και την κατάλ. *-άτος*. Το ουδ. ως ουσ. σε επιγρ. (L-S). Για τον τ. πβ. Βλάχ., λ. *κορκός* και Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β', λ. *κορκός*. Η λ. στο Meursius (λ. *κροκάτο*) και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Κουκ., Αθ. 56, 1952, 369).

1) Που έχει το χρώμα του κρόκου, κίτρινος: *δαμάσκηνα κροκάτα* Προδρ. IV 129c κριτ. υπ. **2**) Που είναι φτιαγμένος ή (προκ. για φαγητό) καρυκευμένος με κρόκο (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 45): *αλειπτούτσικα μοσχάτα και κροκάτα* Προδρ. ΙΙ G 46· *οξυνόγλυκος κροκάτη μαγειρία* Προδρ. ΙΙΙ 149 χφφ. gCSA, κριτ. υπ.

Το ουδ. ως ουσ=φαγητό καρυκευμένο με κρόκο: *ου κάθεσαι κουρτέσικα, κροκάτα να γυρεύεις* Πουλολ. (Τσαβαρή) 612.

κροκίδιος, επίθ.

Από το ουσ. *κροκίδι* και την κατάλ. *-ιος*.

Που προέρχεται από το φυτό κρόκος: *Λαβών ελάφου κόπρον μετά μέλιτος κροκιδίου αλείψας προστίθει* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 69^{14}.

κροκοδειλιάρα, επίθ. θηλ.

Θηλ. του επίθ. **κροκοδειλιάρης*. Η λ. στο Meursius (λ. *κροκοδειλίαρος*).

Που σχετίζεται με κροκόδειλο (Πβ. Ιερακοσ. 394^{3}): *Λαβών μέλι Αττικόν άκαπνον και κροκοδειλιάρας κόπρου λευκής τα ίσα...εν ιγδίῳ τρίβε* Ιερακοσ. 393^{13-4}.

κροκόδειλος ο, Φυσιολ. $355^{2,4,8}$, Αιτωλ., Μύθ. 9^{1}· *κοκόδρουλος*· *κορκόδειλος,* Φυσιολ. (Legr.) 292, 409, Φυσιολ. (Offerm.) M 47^{7}, Φυσιολ. (Zur.) XVII 2^{3}, $XLI^{2,7}$· *κορκόνδειλος,* Ερμον. Σ 205, Αλεξ. 2081· *κορκόνειλος,* Φυσιολ. (Offerm.) G 46^{8}, $90^{3,4,6}$, Φυσιολ. (Offerm.) M $91^{3-4,4}$.

Το μτγν. ουσ. *κροκόδειλος* (αρχ. *κροκόδιλος*· βλ. L-S). Ο τ. *κοκόδρουλος* από επίδρ. του ιταλ. coccodrillo· πβ. όμως και τ. *κορκόδριλλος,* που απ. σε Γλωσσάρ. (L-S, ό.π.). Ο τ. *κορκόδειλος* μτγν. (με ορθογράφηση: *-διλος*) και σήμ. Για τον τ. *κορκόνδειλος* βλ. Holton [Αλεξ. σ. 64-5]. Ο τ. *κορκόνειλος* στο Du Cange (λ. *κορκόνιλος*). Η λ. και σήμ.

Κροκόδειλος: *τ' αμμάτια-μας να κλαίσι, να κάμομε ως κοκόδρουλοι* Ζήν. Β' 324.

κροκοειδής, επίθ.

Η λ. στον Αριστ.

Που έχει το χρώμα του κρόκου, κίτρινος: *μετά κρόκου ολίγου βάπτουσιν εψήματα εις μεγάλας κύθρας και λέβητας και γίνεται το της αυτής ουσίας όλον κροκοειδές* Μάρκ., Βουλκ. 349^{12}.

κρόκος ο, Πωρικ. S 104^{17}, Ιατροσ. 24^{185}, Ιερακοσ. 376^{16}, 397^{18}, $399^{2-3,7}$, $438^{17,23}$, 439^{7}, 457^{9}, 484^{14}, Ορνεοσ. αγρ. 521^{6}, 532^{16}, 537^{4}, 546^{15}, 566^{6}, Ιατροσ. κώδ. ͵αοε', Μάρκ., Βουλκ. 349^{11}.

Το αρχ. ουσ. *κρόκος*. Τ. *κορκός* στο Βλάχ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β'). Η λ. και σήμ.

1α) Βαφική ύλη από το φυτό κρόκος, ζαφορά: *τα τέσσαρα ονύχια του...ίππου βαμμένα όλα ήσασιν κίτρινα με τον κρόκον* Διγ. Α 3738· **β**) καρύκευμα από το φυτό κρόκος (Βλ. Τσαβαρή [Πουλολ. σ. 359-60]): *το στόμα-μου από τον κρόκον ένι, μάλλον από τας σπέτσας ‹έν'› τάς είχα εις το μεσά-μου, ‹τάς› είχα και εις το φαγίν-μου* Πουλολ. (Τσαβαρή) 609. **2**) Κρόκος, κιτρινάδι του αβγού: *Η δέ τροφή αυτού αύτη: φακήν μη τρώγει... μήτε...αβγόν ροφητόν, πλην μόνον τον κρόκον* Σταφ., Ιατροσ. 4^{98}. — Ως προσωποπ.: Πωρικ. V 29 (Η λ. στο χωρίο πιθ. εσφαλμ. αντί *Κόκκον*· πβ. Πωρικ. S 104^{23}).

κροκύδα η· *κορκύδα*.

Το ουσ. *κροκύς* (που απ. και στο Ιερακοσ. 433^{28}). Ο τ. από μετάθεση του *ρ* (Βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 82-3)· απ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β'). Η λ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex., λ. *κροκύς*).

Μαλλί ξασμένο: *το ce από τσέρκουλο εμισό επήρες το ξαμάρι οπού 'χε 'ς τσι κορκύδες-σας η μάννα-σου δοξάρι* Στάθ. (Martini) Β' 150.

ΠΡΟΣΘΗΚΕΣ ΚΑΙ ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΕΙΣ

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

άγανος, επίθ.

Από το στερ. *α-* και το *γανώνω*. Πβ. το νεοελλ. επίθ. *αγάνιν* (ΙΑ).

Αγάνωτος ή αχρησιμοποίητος: *Βάλε εις τσουκάλιν άγανον* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 101².

αγγαρεύω· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *'γ γ α ρ ε ύ ω,* Άσμα διερμ. 212· στο ετυμολ. πρόσθ.: Ο τ. *'γγαρεύω* πιθ. από μετρ. αν.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

αγγουρόσπορος ο.

Από τα ουσ. *αγγούρι* και *σπόρος*.

Σπόρος της αγγουριάς: *κολίανδρον ξηρόν και αγγουρόσπορον* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 95²².

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

αγκαινίαστος, επίθ.

Από το στερ. *α-*, το *εγκαινιάζω* και την κατάλ. *-τος* (Βλ. και ΙΑ, λ. *αγκαίνιαστος*).

Αμεταχείριστος, καινούργιος: *εις κακκάβιν αγκαινίαστον* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 82³.

αγριαγγουρέα η· στο τυπολ. πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 92⁷, καθώς και τον τ. *α γ ρ α γ γ ο υ ρ ί α,* αυτ. 86¹⁸.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

αγριογίδιν το.

Από το επίθ. *άγριος* και το ουσ. *γίδι*. Η λ. και σήμ.

Άγριο κατσίκι: *Λαβών αγριογιδίου οστέον και κλήμα βάλε εις τσουκάλιν* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 98².

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

αγριολουμπινάριν το.

Από το επίθ. *άγριος* και το ουσ. *λουπινάρι*.

Καρπός της αγριολουπινιάς: *Αγριολουμπινάριν τα υψηλά και γάγγρινον άλας λούσε την κεφαλήν* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 97¹⁵.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

αγριομολόχη η, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 102⁷.

Από το επίθ. *άγριος* και το ουσ. *μολόχη*. Η λ. και σήμ. στον τ. *αγριομολόχα* (ΙΑ, λ. *αγριομολόχα*).

Είδος φυτού: *Αγριομολόχην με τα φύλλα αυτής τρίψας βάλε* αυτ. 40¹⁸.

αγριοπίσιν το· στο τυπολ. πρόσθ. τους τ. *α γ ρ ι π ί σ ι ν,* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 92⁷ και *α γ ρ ο π ί σ ι ν,* αυτ. 103⁸.

αγριοσταφίδα η· στο τυπολ. πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 92⁷.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

αγριόσυκον το, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 55⁶, 55¹⁹.

Από το επίθ. *άγριος* και το ουσ. *σύκο*. Η λ. και σήμ.

Καρπός της αγριοσυκιάς: *αγριόσυκα τηγανιζόμενα μετά κεδρελαίου ωφελούν* αυτ. 50²⁵.

αζάπης ο· για τη λ. βλ. και Καραποτόσογλου, Ελλην. 32, 1980, 338 κε.

αίγα η· στο τυπολ. πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 86¹¹, 96²¹, 97²³.

αιματίτης, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 79³.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

αιμορρυσία η· *α ι μ ο ρ ρ ο ο υ σ ί α.*

Από το μτγν. *αιμόρρυσις*. Ο τ. με επίδρ. του *αιμορροώ*.

Αιμορραγία: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 35¹⁹.

άκαπνος, επίθ.· στον τ. *ακάπνιν* πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 39⁸, 41⁵, 58¹⁶, 83¹¹, 84⁷.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

ακατάλειωστος, επίθ.

Από το στερ. *α-* και το *καταλειώνω*.

Σταθερός: *εκείνον οπού εγράψαμε πάντα να το κρατούμε βέβαιο κι' ακατάλειωστον* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1626.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το παραπ.:

ακατάστατος, επίθ., βλ. *κατάστηση* (Ι).

ακάτεχος, επίθ.· στο σημασιολ. 1 διόρθ. στο παράθεμα από Ερωτόκρ. Β' 1864-66 το *κάτεχου* σε *ακάτεχου* (βλ. ά. *κάτεχος*).

ακόμα· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για την προέλευση της λ. βλ. και Joseph Brian, More on *ακόμα* (Die Sprache 26, τεύχ. 1, 1980, 58).

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

άκουκκος, επίθ.

Από το στερ. *α-* και το ουσ. *κουκκί*.

Που δεν έχει κουκούτσια: *παλιάς σταπίδας άκουκκας* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 94¹⁹.

ακουμπώ· στο τυπολ. πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 72[17].

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

ακυβέρνητος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *ακυβέρνητος*. Η λ. και σήμ.

Που δεν ξέρει ή δεν μπορεί να διαχειριστεί την περιουσία ή τις υποθέσεις-του: *άπρακτος, απλός άνθρωπος και ακυβέρνητος* (ενν. *ο κυρ Δαμασκηνός, αρχιερεύς*) Συναδ., Χρον. 30.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

αλαζόνας· *α λ ά ζ ο ν α ς*, Αλεξ. 1816.

Το αρχ. επίθ. *αλαζών*. Ο τ. από μετρ. αν.

αλεξανδρινός, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 64[2].

αλεπού η· στο τυπολ., στον τ. *αλωπού* πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 84[7].

αλεπούτσα η· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για τον τ. *αλωπούτσα* βλ. και Georgac., The -ιτσ- Suffixes, σ. 362.

αλεστός, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 100[6].

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

αλιακός, επίθ.

Από το ουσ. *άλς* (γεν. *αλός*) και την κατάλ. *-ιακός*.

Θαλασσινός: *Κεφαλὴν ιχθύος αλιακού* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 59[10].

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

αλμίζω.

Από το ουσ. *άλμη* και την κατάλ. *-ίζω*. Η λ. και σήμ. στον τ. *αρμίζω* (ΙΛ, λ. *αρμίζω*).

Αλατίζω: *Λαβὼν σμαρίδαν...και ταύτης κόψας την κεφαλὴν άλμισον* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 70[6].

αλοιφή η· στο σημασιολ. πρόσθ. τη σημασ. **3**) «Λίπος (χοιρινό)»: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 64[10].

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

αμάσιστος, επίθ.

Από το επίθ. *αμάσητος* με επίδρ. επιθ. σε *-ιστος*.

Που δεν έχει μασηθεί: *ας καταπίνει αμάσιστα* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 72[23].

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

αμβλυωπία η· *α β λ υ ω π ί α*, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 36[11].

Το αρχ. ουσ. *αμβλυωπία*.

αμμωνιακόν το· στο τυπολ. πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 72[20].

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

αμόργη η· *α ρ μ ό γ η*, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 43[15], 44[2].

Το αρχ. ουσ. *αμόργη*.

Κατακάθι (λαδιού), μούργα: *ασβέστην σμίξας μετά αρμόγην ελαίου* αυτ. 56[16].

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

αμπελόφυλλο το.

Από τα ουσ. *αμπέλι* και *φύλλο*.

Φύλλο του αμπελιού: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 51[2].

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

αμφορέα η· *α φ ο ρ έ α*.

Από το αρχ. ουσ. *αμφορεύς* με αλλαγή γένους.

Δοχείο: *άλευρον ημικοτύλιον εις την αφορέαν έμβαλε* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 44[16].

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

αναγαργαλίζομαι.

Από την πρόθ. *ανά* και το ουσ. *γαργάρα*. Το *λ* από ανομοίωση.

Κάνω γαργάρα: *Ακρίδας μετά οίνου και μέλιτος εμψήσας αναγαργαλίζου το στόμα* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 49[18].

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

αναγουργουρίζομαι.

Από την πρόθ. *ανά* και το ουσ. *γούργουρος*.

Κάνω γαργάρα: *Πήγανον τρίψας και οίνον...και δίδου αναγουργουρίζεσθαι* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 53[20].

ανάκαρα τα· πρόσθ. τη σύνδεση που προτείνει ο Δετοράκης (Κρητολ. 8, 1979, 129-30) με το λ. του Ησύχ.: «άκαρα· τα σκέλη. Κρήτες».

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

αναχεσομύτης ο.

Από το *αναχέζω* και το ουσ. *μύτη*. Για τη λ. βλ. Spadaro (JÖB 29, 1980, 277).

Λ. πλαστή: Σπανός (Eideneier) D 590.

ανέν, σύνδ.· στο τυπολ., στον τ. *ανεί* πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 41[19].

άνηθον το· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *ά ν ε θ ο ν*, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 45[7].

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

ανηθόξυλον το.

Από τα ουσ. *άνηθον* και *ξύλον*.

Κλαδί ή ρίζα άνηθου: *Ανηθόξυλον θες εις τα προσκέφαλα* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 35[14].

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

ανηθόσπορος ο.

Από τα ουσ. *άνηθος* και *σπόρος*.

Σπόρος άνηθου: *Ανηθόσπορον και κύμινον ολίγον τρίψε* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 86^{8}.

ανθρακιά η· στο τυπολ., στον τ. *ανθρακία* πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 72^{13}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

αντίπροχθες, επίρρ.

Από την πρόθ. *αντί* και το επίρρ. *προχθές*.

Η μέρα πριν από προχθές: *είδα αντίπροχθες* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ΄ 1461.

αξούγγι(ον) το· στο τυπολ. πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 47^{7}, 49^{3}, 56^{9}, 79^{3}, 81^{9}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το παραπ.:

Απαξώτης ο, βλ. *Παξιώτης*.

απερπάτητος, επίθ.· στο ετυμολ. αντί: «Από την πρόθ. *από*» γρ.: «από το στερ. *α*-».

Στην οικεία θέση πρόσθ. το παραπ.:

απήγανος ο, βλ. *πήγανος*.

απίδι(ν) το· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *απίι*, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 96^{16}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

απόγαλα το.

Από την πρόθ. *από* και το ουσ. *γάλα*. Η λ. και σήμ. (ΙΑ).

Γαλακτώδης χυμός σιτηρού: *απόγαλα του ρυζίου* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 79^{3}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

αποκρισιάρης· *αποκρουσάρης*.

Από το ουσ. *απόκρισις* και την κατάλ. *-ιάρης*.

Τολμηρός και αναιδής στις αποκρίσεις (Η σημασ. στη Νάξο· ΙΑ, λ. *αποκρισιάρις*): *πικρόλογος και αποκρουσάρης* Συναδ., Χρον. 71.

αποκρουσάρης (ΙΙ)· διάγρ. το ά. και βλ. το αμέσως παραπάνω ά.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

απόνιμμαν το.

Από το *απονίπτω* και την κατάλ. *-μα(ν)*.

Νερό όπου έπλυνε ο ιερέας τα χέρια-του μετά τη λειτουργία: *Έπαρον το απόνιμμαν του ιερέως μετά το κοινωνήσαι τον λαόν* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 35^{20}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

αποπάτευμαν το.

Από το *αποπατεύω* και την κατάλ. *-μα(ν)*.

Ακαθαρσία: *έπαρον γυναικός αποπάτευμαν της γης, από τσαγγίου αυτής* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 51^{4}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

απορριφή η· *απορροφή*, Ιατροσ. κώδ. ωοε΄.

Από το *απορρίπτω*. Ο τ. *απορροφή* από αφομοίωση του φωνήεντος της παραλήγουσας. Για τον τ. βλ. Andr., Lex., λ. *απορριφή*.

Απόστημα: *Περί απορριφής, όταν θέλεις ανοίξειν* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 86^{1}.

απορροφή η· στη θέση του ά. γρ. το παραπ.: **απορροφή** η, βλ. Προσθήκες όγδοου τόμου, λ. *απορριφή*.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

αποτρισσεύω.

Από την πρόθ. *από* και το μτγν. *τρισσεύω*.

Ελαττώνω με βρασμό μέχρις ότου μείνει το τρίτο μέρος: *αίμα και οίνον ποτήριν μίξας αποτρισσεύσας δος πιείν* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 88^{21}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

αποτριτανεύω, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 88^{23}.

Από την πρόθ. *από* και το *τριτανεύω* (?)

Ελαττώνω με βρασμό έως ότου μείνει το τρίτο μέρος: *Χαμοδρύν το βοτάνιον αποτριτανεύσας δος πιείν* αυτ. 89^{7}.

αποτριτώνω· στο τυπολ. πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 83^{15}.

αραζό, επίρρ.· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για τη λ. βλ. και Γιαννουλέλλη, Ιδιωμ. λ. δάν. σ. 19.

αράξιμο το· στο τυπολ., στον τ. *'ράξιμο* πρόσθ.: Πορτολ. Α 207^{25}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το παραπ.:

αρηγμάδα η, βλ. *ρηγμάδα*.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το παραπ.:

αρίγανον το, βλ. *ορίγανον*.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

αριστολόχιν το.

Από το μτγν. ουσ. *αριστολοχία* με μεταπλ. του γένους.

Είδος φυτού: *σαπούνιν και αριστολόχιν μίξας χρίε* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 90^{6}.

αρμενικός, επίθ.· στο τυπολ., στον τ. *αρμένικος* πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 88^{3}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το παραπ.:

αρμόγη η, βλ. πιο πάνω, λ. *αμόργη*.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το παραπ.:

αρουδάφνη η, βλ. *ροδοδάφνη*.

αρσενίκι(ο)ν το· στο τυπολ., στον τ. *αρσινίκιν* πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 59^{11}, 73^{16}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

ασκόλυμπρος ο.

Το αρχ. ουσ. *σκόλυμος*.

Είδος φυτού: *Ασκολύμπρου ανθόν κοπάνισον* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 87^{18}.

ασκοντώ· αντί *σκοντώ* γρ. *κουντώ*.

ασκορδ(ι)αλλός ο· αντί *σκορδαλλός* γρ. *κορυδαλλός*.

ασπράδιν το· στο σημασιολ. πρόσθ. τη σημασ. «ασθένεια του ματιού»: *Περί οφθαλμούς, αν ρίξουν ασπράδιν* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 82^{12}, καθώς και αυτ. 98^{20}, 99^{2}, 99^{18}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

αστέρα η, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 93^{19}, 93^{21}.

Από το ουσ. *υστέρα* με αποβολή του *υ* και ανάπτυξη του *α* πιθ. με παρετυμ. προς το *αστέρας*. Για τη λ. βλ. Oikonomu [Ιατροσόφ. σ. 164].

Πόνος στην περιοχή της κοιλιάς.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το παραπ.:

αστραγάλια τα, βλ. *στραγάλια*.

άσφαλτος η· στο τυπολ. πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 70^{19}.

ατζουπάς ο· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για τη λ. βλ. και Γιαννουλέλλη, Ιδιωμ. λ. δάν. σ. 98, λ. *σουπάς*.

αφεδρών ο· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *αφεδρός*, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 38^{13}, 69^{5}.

αφήγητος· διάγρ. το παραπ.

αφρόνιτρον το· στο τυπολ. πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 99^{7}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το παραπ.:

αφσεντίν το, βλ. πιο κάτω, λ. *αψέντι*.

αχαμνός, επίθ.· στο σημασιολ., στη σημασ. **6** αντί «Βλαβερός» γρ.: «Ήπιος, μαλακός» και στο τέλος του παραθέματος πρόσθ.: *ο χειμώνας έγινεν πολλά αχαμνός, αμή τον Μάρτιον και Απρίλιον μήναν πάλιν πολύ κρύωμα με χιόνι έκαμεν.*

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

αψέντι το· *αφσεντίν*, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 94^{16}, 95^{11} (έκδ. *αυσεντίν*).

Το αρχ. ουσ. *αψίνθιον*. Ο τ. με καταβιβασμό του τόνου πιθ. από επίδρ. του τουρκ. absenti (Delatte, Anecdota Atheniensia B' 395). Η λ. και σήμ. (ΙΛ).

Αψίνθι.

αψινθία η· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *αψιθέα*, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 37^{12}, 60^{13}.

βασίλισσα η· στο σημασιολ. **β** διάγρ. από την παραπομπή «*άγγελος* Α1α φρ.» τη λ. *κερά*.

βατσελιά η· διάγρ. το ά. και βλ. Spadaro (JÖB 29, 1980, 276-278).

βδέλλα η· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *εβδέλλα*, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 35^{22}.

βέλος το· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *βέλι*, Ζήνου, Βατραχ. 440, όπου από βιασμό για την ομοιοκαταληξία.

βερζίτικον το· στο ετυμολ. πρόσθ. την παραπομπή: Georgacas, Ichthyological terms for the surgeon..., Πραγμ. Ακ. Αθ. 43, 1978, σελ. 122 κε.

βιασμός ο· στο τυπολ. πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 51^{20}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

βίνα η· Ιατροσόφ. (Oikonomu) $76^{22,23}$, 77^{6}, 78^{4}.

Από το λατ. vena.

Φλέβα: *Μηνί Δεκεβρίῳ βίναν κεφαλιακήν κεντούμεν* αυτ. 78^{2}.

βλησκούνιν το· στο τυπολ. (λ. *βλησκούνιν*) πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 37^{12}, 61^{2}, 65^{10}· πρόσθ. επίσης τον τ. *φλησκούνι(ι)*, αυτ. 103^{14}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

βληχώνιν το.

Από το αρχ. ουσ. *βλήχων* και την κατάλ. *-ιν*.

Είδος φυτού: *Λαβών ρόδον και βληχώνιν κοπανίσας και ας πίῃ* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 81^{15}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

βοδινός, επίθ.· *βοϊνός*, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 39^{3}, 45^{5}· *βονός*, αυτ. 83^{16}.

Από το ουσ. *βόδι* και την κατάλ. *-ινός*.

Βοδινός: *κόπρον βοϊνόν* αυτ. 50^{5}· *βονόν γάλα* αυτ. 83^{9}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

βοδισάχαρ το.

Από τα ουσ. *βόδι* και *σάχαρ*.

Ζάχαρη του φυτού βοΐδι (Βλ. Langkavel 41): *Βοδισάχαρ μάλλον και ψυλλέαν δος πιείν* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 79^{7}.

βοηθισμός ο· στο τυπολ. (λ. *βοηθισμός*) πρόσθ.: Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 956 κριτ. υπ.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

βούγλωσσο το· *β ο ύ γ λ ο υ σ σ ο*.—Βλ. και *βουδόγλωσσον*.

Από το *βου-* (*βόδι*) και το ουσ. *γλώσσα*.

Είδος φυτού: *βουγλούσσου φύλλα επίπασσε τον αφεδρώνα* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 53^{7}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

βουδόγλωσσον το.—Βλ. και *βούγλωσσο*.

Από τα ουσ. *βούδι* και *γλώσσα*.

Είδος φυτού: *Το βουδόγλωσσον κοπανίσας ποίησον έμπλαστρον* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 90^{9}.

βουκέντρι(ν) το· στο τέλος του τυπολ. πρόσθ.— Βλ. και *κουμέντιον*.

βουνίτσι(ν) το· στο ετυμολ. πρόσθ.: Η λ. απ. ήδη το 1019 (Trinchera, Syllabus, έγγρ. 18, σελ. 19α).

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

βρομοθηκάρα η· *β ο ρ μ ο φ η κ ά ρ α*, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 846 κριτ. υπ.· *β ρ ο μ ο φ η κ ά ρ α*.—Βλ. και *κορμοφηκάρα*.

Από τα ουσ. *βρόμος* και *θηκάρα*⟨*θηκάρι(ν)*. Ο τ. *βορμοφηκάρα* από μετάθεση του ρ (βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α′ 82-3), αν δεν πρόκ. για αντιγραφικό σφάλμα. Για τη λ. και τον τ. *βρομοφηκάρα* βλ. Hess., Byz. 1, 1924, 314.

(Πλάσμα υβριστ.) δοχείο ακαθαρσίας (Βλ. όμως και Hess., ό.π.): *βρομοφηκάρα* (ενν. *άρκος*), *παίγνιον των μωροατσιγγάνων* αυτ. 846.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

γαγάτζιν το.

Άγν. ετυμ. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Φασόλι: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 99^{11}.

γάγγρινος, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 97^{15}.

γάρος το· στο τυπολ. πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 52^{4}, 52^{6}.

γάτουλο· το· στο ετυμολ. πρόσθ. την προέλευση από το βενετ. gatolo (βλ. Boerio), καθώς και την παρατήρηση ότι η λ. στον τ. *κάτουλας* και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β′ και Ε′) και ως τοπων. (Χανιά). Η λ. πιθ. ταυτίζεται με κατωιταλ. *κάτουλον* (ο Rohlfs, Et. Wört. 225, λ. **κάτουλον*, σχετίζει τη λ. με το *κάτω*).

Στην οικεία θέση πρόσθ. το παραπ.:

᾿γγαρεύω, βλ. *αγγαρεύω*.

γελλού η· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για την ετυμ. της λ. βλ. και Γιαννουλέλλη, Ιδιωμ. λ. δάν. σ. 27-8.

γητεία η· στο τυπολ. πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 97^{3}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

γιαγγάριν το.

Άγν. ετυμ.

Είδος φυτού: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 98^{10}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το παραπ.:

γιαχαγιάς ο, βλ. *κεχαγιάς*.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το παραπ.:

γιρόσσι το, βλ. *κρόσσι*.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το παραπ.:

γκέρδινος, επίθ., βλ. *κέδρινος*.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το παραπ.:

γκομπώνω, βλ. *κομπώνω*.

γκουσάτος, επίθ.· στη θέση του ά. γρ. το παραπ.: **᾿γκουσάτος,** επίθ., βλ. πιο κάτω λ. *εγκουσάτος*.

γκουσπίζω· στο ετυμολ. πρόσθ. και τον ιδιωμ. τ. *κουσπίζω* με παραπομπή στον Κουκ., Ευστ. Λαογρ. Α′ 346.

γκρεμώ· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *κ ρ ε μ ν ώ*, Θρ. Κύπρ. Μ 377, Τζάνε, Κρ. πόλ. 494^{24}, καθώς και τον τ. *κ ρ ε μ ώ*, Ασσίζ. 188^{3-4}· στο σημασιολ. 1 πρόσθ.: *η τύχη υψηλά ᾿νεβάζει τους ανθρώπους και πάλ᾿ ύστερα τους κρεμνά μετά ᾿πιλοίπους τρόπους* Παλαμήδ., Βοηβ. Αφ. 60.

γλέτζα η· στο ετυμολ. πρόσθ.: Ο Γ. Γιαννουλέλλης, Ιδιωμ. λ. δάν. σ. 125-6, σχετίζει τη λ. με το ουσ. *χλέ(ν)τζα-φλέτζα*.

γλυκύριζον το· στο τυπολ., στον τ. *γλυκόριζον* πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 45^{14}, 95^{22}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

γλυκυσία η.

Από το επίθ. *γλυκύς* και την κατάλ. *-ία*.

Είδος φυτού: *Γλυκυσίαν, την λεγομένην πιωνίαν, πότιζε* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 70^{10}.

γνάπτω· στο τυπολ., στον τ. *γνάφω* πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 87^{2}.

γογγύζω· στο τυπολ., στον τ. *κογγύζω* πρόσθ.: Μαχ. 656^{5} (έκδ. *εκοκκίζαν*· διορθώσ. κατά Dawkins [Μαχ. Β΄ σ. 250])· στο ετυμολ. πρόσθ.: ο τ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β΄ 597, λ. *κογγώ*). Βλ. και ά. *κοκκίζω*.

γούργουρος ο· στο τυπολ. πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 53^{18}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το παράπ.:

᾿γροικώ, βλ. *αγροικώ*.

γρούτα η· στο τυπολ. πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 72^{22}.

γύρος ο· πρόσθ. την έκφρ. *ένα γύρον*=τριγύρο Θησ. (Foll.) Ι 97.

Γύφτος ο· στο τυπολ., στον τ. *Ογύφτος* πρόσθ.: 52.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

δάδα η.

Το αρχ. ουσ. *δας*.

Δαδί: *Ψήσον δάδαν εις όξος* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 59^{4}.

δαφνόκοκκον το· στο τυπολ. πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 56^{1}, 64^{17}.

δαφνόλαδο(ν) το· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *δ α φ ν ό λ α ι ο ν,* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 92^{8}.

δεν, μόρ.· στο τυπολ., στον τ. *᾿ε(ν)* πρόσθ. την παραπ.: Διγ. Ο 960· στο ετυμολ. πρόσθ. ότι ο τ. απ. σήμ. και στη Χίο.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

δεσμίδιν το.

Το μτγν. ουσ. *δεσμίδιον*.

Μικρή δέσμη: *Πράσον δεσμίδιν εψήσας συν οίνον ευώδη δος πιείν* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 68^{10}.

δεσποινάτος, επίθ.· στο σημασιολ. αντί «γυναικείος» γρ.: «Που ανήκει στη βασίλισσα» (βλ. Eideneier, Ελλην. 28, 1975, 459).

διαλαλισμός ο· στο τυπολ. πρόσθ.: Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α΄ 1337 κριτ. υπ.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

δίαφτος, επίθ.· *διοπτιν,* Προδρ. ΙΙΙ 292, χφφ CSA κριτ. υπ., πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *δίαφτον* (πβ. το επίθ. *δίωτος,* Προδρ. ΙΙΙ 292), αν δεν πρόκειται για διαφορετική εσφαλμ. γρ. του *δίωτος* του κειμένου.

διβάμπουλον το· στο τέλος του ετυμολ. πρόσθ.: Για τη λ. βλ. και Henrich, Ονόματα 6, 1981, σ. 15-16.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το παραπ.:

δίοπτος, επίθ., βλ. *δίαφτος*.

δίπλα η· στο σημασιολ., στη σημασ. **3** αντί «Δοκάρι στέγης» γρ.: (Με αρ. ως ποσοτικό επίρρ.) φορά· πρόσθ. επίσης το παράθεμα.: *το χάρτζιν πάγει πέντε δίπλες περισσότερον* Συναδ., Χρον. 45.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

δουμάκιν το, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 85^{2}.

᾿Αγν. ετυμ.

Λιπαρή ουρά από πρόβατο: *Δουμάκιν λύσας εις τηγάνιν...άλειφε* αυτ. 39^{6}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

δράκα η, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 84^{10}.

Το αρχ. ουσ. *δράξ*.

Χούφτα: *Αλεύριν δράκαν καθάριον και κύμινον...κοπάνισον* αυτ. 88^{13}.

δρέπανος ο· στο τυπολ. πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 71^{16}.

δριμαίνω· στο τυπολ. πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 44^{20}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

δυοσμόσπορος ο· Ιατροσόφ. (Oikonomu) 95^{10}.

Από τα ουσ. *δυόσμος* και *σπόρος*.

Σπόρος δυόσμου: *Λαβών καμασσίας σπόρον και δυοσμόσπορον* αυτ. 94^{15}.

δυσουρία η· στο τυπολ. πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 35^{5}, 78^{17}, 92^{13}.

εγκουσάτος, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *᾿γ κ ο υ σ ά τ ο ς,* Σαχλ. Β΄ (Wagn). Ρ 635.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το παραπ.:

εγλυστήρι(ον) το, βλ. *κλυστήρι(ο)ν*.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

εγνοιασμός ο.

Από το *(ε)γνοιάζομαι* και την κατάλ. *-μός*.

Φροντίδα, έγνοια: *βγάνει τον πρώτον εγνοιασμό κι' άλλη δουλειά γυρεύγει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α΄ 1134.

ειδεμή, σύνδ.· από το τυπολ. του ά. παράλ. τους τ. *ειδουμή* και *ουδουμή*· βλ. πιο κάτω λ. *ειδουμή*.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

ειδού, σύνδ.—Πβ. *ειδεμή.*

Από τη συνεκφ. των *ει δέ ου.*

Ειδάλλως: *Άφες την κόρην...και σώσον εαυτόν-σου· ειδού κερδίσεις θάνατον απείθειαν ως έχων* Διγ. (Trapp) Gr. 2465.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

ειδουμή, σύνδ.· *ο υ δ ο υ μ ή,* Ελλην. νόμ. 545^{12}.

Από τους συνδ. *ειδού* και *μη*. Ο τ. με αφομοίωση της πρώτης συλλαβής προς τη δεύτερη.

Ειδάλλως (Η σημασ. και σήμ. ιδιωμ., Andr., Lex., λ. *ει*): *αν κάμει η ρηθείσα κεράΦιλίππα παιδίν όββερ παιδία, να της τα δώσει. Ειδουμή και αποθάνει και εκείνη χωρίς παιδιά,...* Διαθ. Πασχαλίγ. 79.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

είπως, σύνδ., Τζάνε, Κρ. πόλ. 384^{23}, 400^{6}.

Από την αρχ. συνεκφ. *ει πως.*

Μήπως: *να πολεμούσι είπως και κλέψουσι καιρό για να ξανανεβούσι* αυτ. 296^{16}.

είπωστας, σύνδ.· διάγρ. τη δεύτερη παρατήρηση του ετυμολ. (σ. 324).

εκβαίνω· στο σημασιολ. πρόσθ. τη σημασ. «επιτίθεμαι» και το παράθεμα: *εξέβην πάλιν έτερον* (ενν. *φλάμπουρον*) *επάνω εις τους Ούγγρους* Αργυρ., Βάρν. Κ 195.

εκλαμπράδα η· πρόσθ. στο τυπολ. τον τ. *'γ λ α μ π ρ ά δ α,* Πεντ. Λευιτ. XIII 19, 38· στο τέλος του σημασιολ. τη σημασ. **3**) Κηλίδα (φωτεινή): *άθρωπος ότι να είναι εις την τσίπα της σάρκας-του σήκωμα γή κόλλημα γή 'γλαμπράδα και να είναι εις την τσίπα της σάρκας-του* αυτ. Λευιτ. XIII 2.

εκλύω· στο σημασιολ. διάγρ. τη σημασ. **I** και βλ. *κλύζω.*

εκσυσπώ· στο σημασιολ., στην υποδιαίρεση Β′ (Μέσ.) πρόσθ. το παράθεμα: *Πηγάνου σπέρμα κρέμασον εις τα προσκέφαλα αυτού και ουκ εκσυσπάται* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 35^{18}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το παραπ.:

εκτήτορας ο, βλ. *κτήτωρ.*

Στην οικεία θέση πρόσθ. το παραπ.:

έκτυπος ο, βλ. *κτύπος.*

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

εκψήνω.

Από την πρόθ. *εκ* και το *ψήνω.*

Βράζω: *Όας φλουν συν όξει εκψήσας, έως ού τριτωθώσιν, πίνε* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 51^{9}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το παραπ.:

ελάδι(ν) το, βλ. *λάδι(ν).*

ελαιοφόριν το· στο ετυμολ. του ά. πρόσθ.: Η λ. και οι τ. *ελιοφόριν* και *'λιοφόριν* και σήμ. στην Κύπρο (προφορική ανακοίνωση Κ. Χατζηιωάννου)· στο σημασιολ. αντί της ερμηνείας γρ.: «Ελαιώνας» (προφορική ανακοίνωση του ίδιου).

ελάτης ο· στο τέλος του ετυμολ. πρόσθ.: Για τον τ. και τη σημασ. της λ. βλ. και Βαγιακ., Αθ. 60, 1956, 246.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το παραπ.:

ελατίνικος, επίθ., βλ. *λατινικός.*

ελαύνω, (I)· διάγρ. το (I).

ελαφινός, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 74^{10}, 74^{12}, 75^{4}.

έλλαμπρος, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ.: Θησ. Η′ [94^{8}]· στο σημασιολ. πρόσθ. τη σημασ. **β**) (προκ. για γιορτή) μεγαλοπρεπής: *διαπάς τες έλλαμπρες γιορτές καλύτερα και πλούσα* Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 189.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το παραπ.:

εμβαίνω, βλ. *μπαίνω.*

εμβατή η· στο ετυμολ. πρόσθ.: Βλ. και Psalt., Gramm. σ. 309.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

εμπάζω, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 72^{22}, 75^{20}, 75^{21}, 76^{5}, 76^{7}, 76^{9}.

Από την πρόθ. *εν* και το *βάζω.*

Βάζω μέσα: *έλαιον...έμπασον εις τσουκαλόπουλον* αυτ. 73^{3}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το παραπ.:

εμπαίνω, βλ. *μπαίνω.*

Στην οικεία θέση πρόσθ. το παραπ.:

εμπήγω, βλ. *μπήγω.*

εμπλάστριον το· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *ε π λ ά σ τ ρ ι ν,* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 88^{5}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

εμπλαστρώνω.

Από το ουσ. *έμπλαστρον* και την κατάλ. *-ώνω.*

Τοποθετώ έμπλαστρο: *Σκόρδα τρώγε και φύλλα εψήσας εμπλάστρωσον* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 56^{21}.

εμπρού, επίρρ.· στο τέλος του ετυμολ. πρόσθ.: Κατά προφορική ανακοίνωση Κ.
Χατζηιωάννου (βλ. και Χατζ., Διασπ. 522) το επίρρ. προέρχεται από τη συνεκφ. *εν προ ουν*
(πβ. Ασσίζ. 175^{2}).

εντεροχάδες οι· στο τυπολ. πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 71^{19}, 72^{1}.

ενυπνιάζομαι· στο τυπολ. πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 70^{13}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

εξαιματώνω.

Από την πρόθ. *εκ* και το *αιματώνω*.

Κάνω κ. να αιμορραγήσει: *ας τα τρίψει έως να εξαιματώσουν* Ιατροσόφ. (Oikonomu)
85^{21}.

εξαφνιστικός, επίθ.· στο ετυμολ. αντί *έξαφνα* γρ. *εξαφνίζω*.

εξομαλίζω· το σημασιολ. να γίνει:

α) Ισιάζω (μεταφ.): *τον καλόν αυτοίς εξομαλίζει δρόμον* Miklos.-Müller, Acta Ε'
265· **β**) πιθ. (κατά προφορική ανακοίνωση Α. Τσοπανάκη) χαϊδεύω: *ποππύζων περι-*
κάθισον, τη μέν χειρί των κοντών επιλαβόμενος του ιέρακος, τη ετέρα δέ αυτού το ουραίον
εξομαλίζων Ιερακοσ. 504^{22}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

εξοφθαλμίζω.

Από την πρόθ. *εκ* και το *οφθαλμίζω*.

Βγάζω τα λουβιά από τα όσπρια: *φασούλια εξοφθαλμίσας, μετά όξους εψήσας επίχριε*
Ιατροσόφ. (Oikonomu) 62^{5}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το παραπ.:

επαίνω, βλ. *μπαίνω*.

έπαυλις η· στο λήμμα πρόσθ.: (I)· στο τυπολ. διάγρ. την παραπομπή και στο σημα-
σιολ. διάγρ. τη σημασ. 2.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

έπαυλις η, (II).

Από την πρόθ. *επί* και το ουσ. *αυλός* (Πβ. L-S, λ. *επαυλέω* και *επαύλημα*).

Τραγούδι με συνοδεία αυλού: *αηδόνων τα μελωδικά, Σειρήνων τας επαύλεις* Νεόφ.
·Εγκλ. Γ' 11.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

επευρίσκω.

Από την πρόθ. *επί* και το *ευρίσκω*.

Βρίσκω: *στρύφνον επευρών κοπάνισον* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 73^{9}.

επίστομα, επίρρ.· στο ετυμολ. αντί: «Από την πρόθ. *επί* και το ουσ. *στόμα*» γρ.:
«από τη συνεκφ. *επί στόμα*».

έρα η· διάγρ. το ετυμολ. και γρ.: Το ιταλ. era.

εργαλείον το· στο σημασιολ. πρόσθ. τη σημασ. **2**) Υποκλυσμός: *το απόζεμαν τούτου παράπεμψε...δι' εργαλείου* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 55^{21}, καθώς και αυτ. 79^{4}. Βλ. και Du Cange, λ. *αργαλείον*.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το παραπ.:

ερετίνη η, βλ. *ρητίνη*.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

έρμιθες οι.

Το αρχ. ουσ. *έλμινς*.

Σκουλήκια των εντέρων: *Περί πόνων ερμίθων* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 89^{1}.

ερχομός ο· στο ετυμολ. αντί *-ος* γρ. *-μός*.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το παραπ.:

ετότις, επίρρ., βλ. *τότε*.

εύλαβος, επίθ.· στο ετυμολ. του ά. αντί *ευλαβώ* γρ. επίθ. *ευλαβής*.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το παραπ.:

εφτελία η, βλ. *φτελιά*.

έχθρητα η· στο τυπολ. αντί του τ. *έχθρητα* γρ. *όχθρητα*.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

ζαλεία η.

·Αγν. ετυμ.

Είδος φυτού: *Ζαλείας καρδίαν εις δέρμα πρόβειον περίαπτε* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 69^{9}.

ζάχαριν το· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *ζ ά χ α ρ,* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 66^{12}.

ζένω· στο σημασιολ. πρόσθ. τη σημασ. «βράζω»: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 47^{14}. (Βλ. και Andr., Lex., λ. *ζέω*).

ζιγγίβερι το· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *ζ ι ν ζ ί β ε ρ ι ν,* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 88^{18}.

ζολό το· διάγρ. το ά. και βλ. το αμέσως επόμ. ά.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

ζολότι το.

Από το ουσ. *ζολότα* (< τουρκ. zolota< ρωσ. zoloto· βλ. Meyer, NS II 28).

Είδος ασημένιου νομίσματος που κυκλοφορούσε στην οθωμανική αυτοκρατορία: το

ζολότι (έκδ. *ζολό*· διορθώσ. κατά το χφ.) *ποσώς δεν επέρναν* (έκδ. *έπερναν*· διορθώσ. κατά το χφ) Συναδ., Χρον. 65.

ζουγλός, επίθ.· στο τέλος του ετυμολ. πρόσθ.: Η λ. και σήμ. (ΛΔ 11, 1966/67, 104 κε.).

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

ζουλώ, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 99^{21}.

Από το *διυλίζω* (βλ. Ανδρ., Λεξ.). Η λ. και σήμ.

Συνθλίβω: *ταύτα πάντα ζούλησον εις το ογδίν* αυτ. 95^{24}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

ζουμποξίδης ο· θηλ. *ζουμποξίδαινα.*

Από το *ζου(μ)πώ* και το ουσ. *ξίδι.*

Αυτός που ρουφάει από το σταφύλι ακόμα και το ξίδι, μπεκρής: *επιάσαν οι Τούρκοι μια μπούλα, πόρνη, μεθύστρια, ζουμποξίδαινα* (έκδ. *ζουμποξίδινα*· διορθώσ. κατά το χφ.) Συναδ., Χρον. 62.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

ζούπα η· *τζούπα,* Πουλολ. (Τσαβαρή) 179 κριτ. υπ.

Το μεσν. λατ. jupa (Niermeyer, Med. Lat. Lex.· για τον τ. πβ. και Meyer, NS IV 66, λ. *ντσιπούνι*). Η λ. στο Μαυρικ., Στρατηγ. 52^{24} κριτ. υπ. και στον Αχμέτ, Ον. $177^{1,2,4}$ κ.α.

Είδος φούστας: *έφας την ομπροστινήν την ζούπαν τήν εφόρεις* Πουλολ. (Τσαβαρή) 179.

ζουπάνος ο· στο ετυμολ. πρόσθ.: Η λ. απ. και σε πρωτοβουλγαρική επιγραφή που ο Φ. Μαλιγκούδης (Ελλην. 32, 1980, 181-2) τη χρονολογεί στην 6. δεκαετία του 9. αι.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

ζοχή η.

Το αρχ. ουσ. *σόγχος* (σήμ. *ζοχ(ι)ός*) με αλλαγή του γένους. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. στον τ. *ζοχιά* η.

Είδος φυτού: *ζοχὴν βοτάνην δος πιεὶν μετὰ οἴνου* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 69^{19}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

ζυγέα η.

Το αρχ. ουσ. *ζυγία.*

Είδος φυτού: *ζυγέαν και σμύρνην και λίβανον...εσμίξας άλειφε* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 56^{10}.

ημίκρανον το· στο τυπολ. πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 50^{7}, 80^{1}, 102^{14}.

θάλασσα η· στο ετυμολ. πρόσθ.: Η γεν. *θαλάσσου* και στον Κεκαυμένο (βλ. Βραν. Ε., Βυζ. έγγρ. Πάτμου Α΄ 230 σημ. 1).

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

θάρρησις η.

Από το *θαρρώ.*

Εγγύηση: *ειδέ αυτός έλαβεν το αμάχιν ού τους εγγυτάδες, το δίκαιον κρίνει ότι ένι μεταταύτα κρατημένος να μου δανείσει μεταταύτα εκείνον τὸ μου ετάχτην να μου δανείσει διὰ την θάρρησιν τὴν έλαβεν εξ αυτόν-μου* Ασσίζ. 410^{6}.

θειάφι(ον) το· στο ετυμολ. πρόσθ.: Σχετικά με τη γεν. *τεάφου,* πβ. τη δοτ. *τεάφῳ* (Τσολ., Ελλην. 32, 1980, 186-190).

θερμασία η· στο τυπολ. πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 81^{14}.

θεώρητρα τα· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για τη λ. βλ. και Tsopanakis (Italia linguistica 1, 1976, 379).

θηριακή η· στο τυπολ., στον τ. *θεριακή* πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 55^{2}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

θριδάκιν το.

Από το αρχ. ουσ. *θρίδαξ* και την κατάλ. *-ιν.*

Είδος φυτού: *καλακάνθιν και θριδάκιν ήμερον επίπασσε* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 66^{5}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

θρουλίζομαι.

Από το ουσ. *θρούλι* και την κατάλ. *-ίζομαι.* Η λ. και σήμ. στην Κρήτη.

Θρυμματίζομαι: *πράμά 'τονε μεγάλο πώς τα κοντάρια εδώκασι στη μούρη ένα με τ' άλλο κ' εδέτσι εθρουλιστήκασι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β΄ 1481.

θρύμμα το· στο σημασιολ. (γ΄ σειρά) αντί *θουμίν* γρ. *ζουμίν.*

θρύμπος ο· στο τυπολ. πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 37^{21}.

ιδιωτικός· μετά το ερμήνευμα πρόσθ. στη σημασ. **1α)** (προκ. για γλώσσα)

ίδρος ο· στο τέλος του ετυμολ. πρόσθ.: και στο ροδιακό (προφορική ανακοίνωση Α. Τσοπανάκη).

ιμαρέτι(ον) το· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *'μαρέτιν,* Συναδ., Χρον. 55.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

ιντζένιο το.

Το λατ. ingenium (Niermeyer, Med. Lat. Lex., σημασ. 9). Για τη λ. βλ. και Mihăescu, RES-EE 19, 1981, 797.

Μηχανικό στρατιωτικό έργο, πολιορκητική μηχανή: *Εκάμανε και αμάξα ωσάν καστέλλια και άλλα ιντζένια* Χρον. σουλτ. 79^{27}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το παραπ.:

ισμαγίδιον το, βλ. *μασγίδιον*.

ισμαΐδι το· αντί *ισμαγίδιον* γρ. *μασγίδιον*.

ισμαΐδι(ον) το· αντί *ισμαγίδιον* γρ. *μασγίδιον*.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

ισχιδιακός, επίθ.

Από το επίθ. *ισχιαδικός* με μετάθεση του *α*.

Που υποφέρει από ισχιαλγία: *Περί νεφριακούς και ισχιδιακούς* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 55^{18}.

Ιταλιάνος ο· στο ετυμολ. γρ. Italiano *αντί* Itiliano.

ιτέα η· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *ε τ ί α,* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 101^{8}, καθώς και τ. *ε τ έ α,* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 78^{7}.

καβαλαρέα η· το ά. να διορθωθεί ως εξής: **καβαλαρέα** η· *κ α β α λ α ρ ί α,* Θησ. ΙΑ' [83^{1}]· *κ α β α λ λ α ρ ί α.*

Το θηλ. του ουσ. *καβαλάρης*.

Έφιππη: *μίαν γυναίκα είδενε ωσάν την περιστέρα και εις το μέσον του στρατού ήτον καβαλαρέα* (παραλ. 1 στ.)· *Μαξιμίλλα την έλεγαν και ήτον τ' αλογό-της πολλά καλό* Διγ. Ο 2773· *επήγεν η ρήγαινα να προσκυνήσει εις τα Ψηθία και επήγεν καβαλλαρία* Βουστρ. 542.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

καβαλαρία η, (I), Τζάνε, Κρ. πόλ. 151^{17}, 243^{13}, 245^{7}, 306^{1}· *κ α β α λ λ α ρ ί α,* Θρ. Κύπρ. Μ 31, 182· *κ α β α λ λ α ρ ι ά,* Θρ. Κύπρ. Μ 736.

Το βενετ. cavalaria (Ανδρ., Λεξ.).

Ιππικό: *ο γκενεράλες έφερε πολλήν καβαλαρία* Τζάνε, Κρ. πόλ. 184^{9}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

καβαλαρία η, (II), Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 271, Δεφ., Λόγ. 521, 542.

Από το ουσ. *καβαλάριος* ή από το μεσν. γαλλ. chevalerie (Greimas, Dictionn., λ. chevalier).

Κτηματική περιοχή που ανήκει σ' έναν ιππότη: *να σου δίδουσιν προυκιά καβαλαρίες δέκα* Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 290· *του μισέρ Ρηγού ντε Λέλη έδωκε να έχει οκτώ καβαλαριών φίες εις την Βοστίτσαν* Δωρ. Μον. XXI.

καβαλαρία η· αντί *καβαλλαρία* γρ. *καβαλαρέα*.

καβαλλαρία η, (I)· στο τυπολ. να προστεθούν οι παραπομπές: Μαχ. 70^{11,25}, 218^{14}, 248^{2}, Βουστρ. 542, 543.

κάβος ο, III (Προσθήκες του 7. τόμου)· στο τυπολ. πρόσθ.: Σεβήρ., Τελ. σημειωμ. 22· στο ετυμολ. αντί των όσων αναγράφονται γρ.: Το ιταλ. cavo-capo (Jannacone, Byz. 21, 1951, 236)· στο σημασιολ. αντί της αναγραφόμενης σημασ. γρ.: «Αρχηγός, πρόεδρος» και πρόσθ. το παράθεμα: *εσωρεύτησαν ούλοι εις το σπίτιν του Κουδουνά και εποίκαν βουλήν και εποίκαν κάβους μέσον-τους, το Στέφανον και τον Τζουάνην τον Μαύρον* Βουστρ. 500.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

κάβουρος ο, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 82^{13}, 84^{13}.—Βλ. και *κάβουρας*.

Για τη λ. βλ. Ανδρ., Λεξ. και Δαγκίτση, Λεξ. Τ. *κάουρος* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 574).

Κάβουρας: *κάβουρον ποταμίσιον κοπάνισε και δος πιείν με το κρασίν* αυτ. 88^{15}.

καγκελαρία, -λάριος, -λοθυρίς, κάγκελον· να ορθογραφηθούν με δύο *λ* (βλ. Ε. Κριαρά, Ορθογραφικά θέματα σε παλιότερα νεοελληνικά κείμενα, Πρακτικά Ε' Κρητολογικού Συνεδρίου).

καδένα η· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *κ α γ ί ν α,* 'Άσμα διερμ. 709, 734· στο ετυμολ. πρόσθ.: Ο τ. *καγίνα* από το βενετ. caena (βλ. Παπαδόπουλλο Θ. ['Άσμα διερμ. σ. 126]) και στο τέλος του ετυμολ. πρόσθ.: Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Γιαννουλέλλης, Ιδιωμ. λ. δάν. σ. 38).

καδηλεσκέρης ο· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *κ α τ η λ ι σ κ ά ρ η ς,* Τάξ. Πόρτ. 29-30· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για τον τ. *κατηλισκάρης* βλ. Baştav, Ordo Portae 27-28 και Mor., Byzantinot. Β' 145.

καήλα η· στο τυπολ. πρόσθ.: Πιστ. βοσκ. II 2, 165 και V 3, 10.

καημός ο· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *κ α γ μ ό ς,* Πιστ. βοσκ. III 7, 27.

καθαιρώ· στο ετυμολ. πρόσθ.: Ιδιότυπη υποτ. αορ. *καθήρουν* σαν από ενεστ. *καθαίρω* (αόρ. *καθήρα*). Το *καθήρουν* απ. και στο 'Άσμα διερμ. 439: *Πολλά συνομιλήσασιν, τον γέρονταν κοιτάζουν* (παραλ. 1 στ.), *ηύραν πολλά εγκλήματα, είπαν να τον καθήρουν*· στο σημασιολ. διάγρ. τη σημασ. 2.

καθάρια, επίρρ.· πρόσθ. στο τυπολ. (λ. *καθάρια*): Πιστ. βοσκ. II 1, 77, καθώς επίσης και τον τ. *κ α θ ά ρ γ α,* 'Άσμα διερμ. 484.

καθαρίζω· στο σημασιολ. πρόσθ. τη σημασ. **6β**) «ρυθμίζω εκκρεμότητες, προβλήματα»: *Αυτός, ωσάν απόγραψεν, ήθελεν ν' αρχινήσει, όσα χωριά επίντωσεν για να τα καθαρίσει* 'Άσμα διερμ. 380.

καθάριος, επίθ.· στο σημασιολ. 8 πρόσθ.: *όντε θέλεις είσθαι απέσω, έχει φούντος καθάριον* Πορτολ. Β 37^{28}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

καθαροκοσκινίζω.

Από το επιθ. *καθαρός* και το *κοσκινίζω*.

Καθαρίζω καλά με κοσκίνισμα: *Λάβε αρτζουρίτην λευκόν...,ο έχων χρώμαν οξύν οφείλει τρίψαι αυτά και καθαροκοσκινίσαι* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 98^{23}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

καθεύδω, Ο γεννηθείς νεώτερος... φ. 153· *κ α θ ε ύ γ ω*.

Το αρχ. *καθεύδω*.

Κοιμάμαι: *Ας φεύγει την βροντήν, εις δένδρον μη καθεύγει, φυλακτήριον ας φορεί* αυτ. φ. 151.

καθημερόν, επίρρ.· στο τυπολ. (λ. *καθημερόν*) πρόσθ.: 'Άσμα διερμ. 242, 305.

και, σύνδ.· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *ο κ α ί*, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 264, 580, Απόκοπ. 482· στο ετυμολ. πρόσθ.: Ο τ. *οκαί* από τη συνεκφ. με λ. που λήγουν σε *-ο*. Βλ. πάντως και Αλεξ. Στ., Κρ. Χρ. 17, 1963, 243.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

καΐκι(ν) το· *κ α γ ί κ ι ν*, 'Άσμα διερμ. 203.

Το τουρκ. kayik. Ο τ. σε έγγρ. του 1702 (Κουρσάρ. 15^{8}). Η λ. στο Somav. και σήμ.

Μικρό καράβι με πανιά, καΐκι: *Αυτού είναι ο γιαλός όπου έρχονται τα καΐκια με τους προσκυνητάδες* Προσκυν. Ιεροσ. 413^{5}.

καινουργιώνω· στο τυπολ. (λ. *καινουργιώνω*) πρόσθ.: Πιστ. βοσκ. V 6, 360· στο σημασιολ. 1 πρόσθ.: *την παλαιά-μου ελπίδα καινουργώνω* Πιστ. βοσκ. I 4, 90.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

καιρίως, επίρρ.· *κ α ι ρ έ ω ς*.

Το αρχ. επίρρ. *καιρίως*. Ο τ. με επίδρ. επιρρ. σε *-έως* (*ταχέως, ευθέως*, κλπ.).

Θανάσιμα, θανατηφόρα: *Χήνας κρέας μηδέν εσθίειν και ορνιθίου και βλαβή καιρέως* Ο γεννηθείς νεώτερος... φ. 148.

καιρός ο· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *γ κ α ι ρ ό ς*, Πιστ. βοσκ. IV 3, 114.

καίω· στο τυπολ. πρόσθ. τη μτχ. *καγημένος*, 'Άσμα διερμ. 743.

κακά, επίρρ.· στο τυπολ. πρόσθ.: υπερθ. *κ α κ ό τ α τ α*, Πιστ. βοσκ. I 4, 24.

κακαφορούμαι· στο τέλος του ετυμολ. πρόσθ.: και στα ροδιακά ιδιώματα (Τσοπ., Κρητολ. 8, 1979, 74).

κακκάβιν το· στο τυπολ. πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 82^{3}. Για τη λ. βλ. και Αμ., Γλωσσ. Μελετ. 106.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

κακοκοιμούμαι.

Από το επίρρ. *κακά* και το *κοιμούμαι*.

Έχω άσχημο ύπνο, δεν κοιμάμαι καλά: *‹ Τον Μαρ›κουλήν δε είχαν-τον σ' έναν νοτάν βαλμένον, ‹ τα› σίδερα στα πόδια-του, τον κακοκοιμισμένον* 'Άσμα διερμ. 746.

κακόν το· στο σημασιολ. πρόσθ. τη σημασ.: «Αρρώστια» και τα παραθέματα: *Πέμπει και κράζει-με ζιμιό να τήνε βιζιτάρω και το κακό-τση το πολύ και άμετρο να κουράρω* Φορτουν. (Vinc.) Α' 160· *είδα... και το κακό να γίνεται πολλές φορές βοτάνι* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 295.

κακοπαθαίνω· στο τυπολ. πρόσθ.: Ο γεννηθείς νεώτερος... φ. 147v.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

κακοπεθαμένος, μτχ. επιθ.· *κ α κ ο π ε θ α μ μ έ ν ο ς*.

Από το επίρρ. *κακά* και τη μτχ. παθ. παρκ. του *πεθαίνω*.

(Υβριστ.) που είθε να έχει κακό θάνατο [Για τη χρ. της μτχ. πβ. το ρηματ. επιθ. *κακοθανατισμένος* (Ανδρ., Αθ. 44, 1932, 201)]: *ήτον φυλακισμένος* (ενν. *ο Μαρκουλής*) *κ' έκλαιγεν καθημερινόν ο κακοπεθαμμένος* 'Άσμα διερμ. 92.

κακοπόδαρος, επίθ.· η σημασ. να διατυπωθεί: πιθ. αυτός που έχει κακό «ποδαρικό» (προφορική ανακ. Α. Τσοπανάκη).

κακοσύμβουλος ο· στο τυπολ. πρόσθ.: Ο γεννηθείς νεώτερος... φ. 145v.

καλά, επίρρ.· στο τυπολ. πρόσθ.: υπερθ. *κ α λ ό τ α τ α*, Πιστ. βοσκ. I 4, 93.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

καλακάνθιν το, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 66^{5}, 92^{8}· *κ α λ α κ ά ν θ ι*.

Πιθ. από το επίθ. *καλός* και το ουσ. *ακάνθιν*.

Είδος φυτού: *Καλακάνθι και κηκίδιν ατρύπητον κοπανίσας με το πανίν θέρμανον, δος πιείν* αυτ. 38^{15}.

καλαμιά η· στο τυπολ. πρόσθ.: Πιστ. βοσκ. II 1, 232.

καλαμίνθιν το· στο ετυμολ. πρόσθ.: Η λ. σε διάφ. τ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., λ. *καλαμίνθη*).

Στην οικεία θέση πρόσθ. το παραπ.:

καλαναρχώ, βλ. *κανοναρχώ*.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

καλαουζάτος· *καλαουζάτο*, Συναδ., Χρον. 43, εσφαλμ. γρ. αντί *καλά σωζάτο*· πβ. και *πολλά σωζάτο* αυτ. 43.

καλάρω· στο τέλος του ετυμολ. πρόσθ.: και στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ.).

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

καλλίτριχον το.

Το μτγν. ουσ. *καλλίτριχον*.

Είδος φαρμακευτικού φυτού: (Για τη λ. βλ. Γεννάδ., Λεξ. και Langkavel, Bot. sp. Gr. 128) *Αλόγου κοιλίαν καύσας και καλλίτριχον βοτάνιν και τρίψας αμφότερα μετά ελαίου έως ού γένηται ξηρόν* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 46[17].

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

καλοαπόκριτος, επίθ., Ο γεννηθείς νεώτερος... φ. 151v.

Από το επίθ. *καλός* και το *αποκρίνομαι.*

Καλομίλητος, γλυκομίλητος: *Η γεννηθείσα κόρη εν καιρώ ζωδίου του καρκίνου έστιν... ταπεινή, καλοαπόκριτος* αυτ. 146v.

καλογερόπαπας ο· στο τυπολ. πρόσθ.: Άσμα διερμ. 20.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

καλοειδής, επίθ.

Από το επίθ. *καλός* και το ουσ. *είδος* (=μορφή). Η λ. τον 5. αι. (L-S).

Που είναι ωραίος (στην εμφάνιση), όμορφος: *Ο γεννηθείς νεώτερος εν καιρώ ζωδίου του διδύμου έσται καλοειδής* Ο γεννηθείς νεώτερος... φ. 145v.

καλομοιριάζω· στο τυπολ. πρόσθ.: Πιστ. βοσκ. V 6, 289.

καλοπίχερος, επίθ.· δεν αποκλείεται ο συσχετισμός με το ουσ. *επίχειρον* (όχι με το *επιχειρώ*) κατά προφορική ανακοίνωση Α. Τσοπανάκη.

καλοπρόσωπος, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ.: Ο γεννηθείς νεώτερος... φ. 145v, 149.

καλοταρία η· στο σημασιολ. πρόσθ.: *ουδέν ημπορείς να σηκωθείς με τον λεβάντε ή με τον σιρόκον, έξω να έναι καλοταρία, ότι να βάλεις τόνον να σηκωθείς με ρεμούρκιον* Πορτολ. Α 44[10].

καλοτερίζω· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για τον τ. πβ. Ανδρ., Αθ. 51, 1941, 19 και Ανδρ., Φάρασ. 56 και 58.

καλόφθαλμος, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ.: Ο γεννηθείς νεώτερος... φ. 149, 150.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

καλόψυχος, επίθ.

Από το επίθ. *καλός* και το ουσ. *ψυχή*. Η λ. στον Ησύχ. (L-S) και σήμ.

Που έχει καλή ψυχή, καλοσυνάτος: *Η γεννηθείσα κόρη εν καιρώ ζωδίου του λέοντος έσται καλόψυχος...και εις παν έργον αγαθή* Ο γεννηθείς νεώτερος... φ. 147v.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

καλτσονόπανον το.

Από τα ουσ. *καλτσόνι* και *πανί(ν).*

Ύφασμα για κάλτσες ή παντελόνια: *εις δυο καλτσονόπανα* L 9 Σεβήρ., Σημειώμ. 50 (β).

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

καλτσόπανο(ν) το, Σεβήρ., Σημειώμ. 4 (γ), 38 δις, 51 (γ), 53 (ς), 60, 77 (α,β) κ.α.· *τ κ α λ τ σ ό π α ν ο ν,* αυτ. 37 (α).

Από τα ουσ. *κάλτσα* και *πανί(ν).* Τ. *καρτσόπανον* στο Somav.

Ύφασμα για κάλτσες ή παντελόνια: *δύο καλτσόπανα μαύρα και δύο καμήλινα* αυτ. 75.

καμάρα η· πρόσθ. στο τέλος του ά.: Η λ. στον πληθ. και ως τοπων. (Πορτολ. Α 226[9]).

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

καμασσία η, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 95[10].

Άγν. ετυμ.

Είδος φυτού (βλ. και Δημητράκ.): *Λαβών καμασσίας σπόρον και δυοσμόσπορον* αυτ. 94[15].

καματερός, επίθ.· στο τέλος του ά. πρόσθ.:—Η λ. και ως τοπων. (Πορτολ. Α 53[14]).

καματιά η· αντί της ετυμ. που παρέχεται να σημειωθεί: Από το ουσ. *καύμα* ⟩ *κάμα* και την κατάλ. *-ιά* (κατά προφορική ανακοίνωση Α. Τσοπανάκη).

καματώδης, επίθ.· στη θέση του ά. γρ. το παραπ.: **καματώδης,** βλ. *καυματώδης,* καθώς και πιο κάτω, λ. *καυματώδης.*

καμήλα η· στο τέλος του ά. πρόσθ.: —Η λ. και ως τοπων. (Πορτολ. Α 79[2]).

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά:

καμήλινος, επίθ., Σεβήρ., Σημειώμ. 75.

Από το ουσ. *κάμηλος* και την κατάλ. *-ινος*. Η λ. σε επιγρ. του 4. αι. (Βλ. Πετρονώτη, Ελλην. 26, 1973, 264).

Το ουδ. ως ουσ.=ύφασμα από τρίχα καμήλας: *Ο κυρ-Μακάριος μου έδωκεν ένα ράσον...να του στείλω καμήλινον* αυτ. 17 (α).

καμπάνα η· για την προέλευση της λ. βλ. και Mihăescu, RES-EE 19, 1981, 797.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το παραπ.:

καμψίδα η, βλ. *καψίδα.*

καν, σύνδ.· στο λήμμα πρόσθ.: (Ι)· από το σημασιολ. διάγρ. το παράθεμα από Προδρ. Ι 84.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

καν, (ΙΙ)· *ου καν ψίχα* Προδρ. Ι 84, εσφαλμ. γρ. αντί *ουκ εψήχη*· διόρθ. Αλεξ. Στ., Ακριτ., σ. 42.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

καναβουρέα η.

Από το ουσ. *καναβούρι(ν)* και την κατάλ. *-έα.*

Το φυτό που παράγει κανναβούρι: *Καναβουρέας αγρίας ο καρπός πινόμενος ξηραίνει γόνον* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 69[7].

κανάκι το· σημειώνεται ο συσχετισμός της λ. με το ουσ. *καννάκι* (που στη Μεσσαρά της Κρήτης σημαίνει «πήχυς των άνω άκρων») από τον Αλεξ. Στ. [Ερωτόκρ., Γλωσσάρ., σελ. 475 και Γλωσσ. Μελετ. Ι 182 και IV 9-10]. Κατά μαρτυρία του ιδίου (Κρητολ. 2, 1976, 182=Αλεξ. Στ., Γλωσσ. Μελετ. ΙΙ 182) «σε ορισμένα χωριά της Μεσσαράς *καννάκια* λέγονται οι πήχεις των άνω άκρων, όπως *καννιά* (από την αρχαία *κάννη*) είναι οι κνήμες». Δυνατή λοιπόν από το ουσ. αυτό η προέλευση του *καννακίζω*=χαϊδεύω. Πβ. και Αλεξ. Στ., Γλωσσ. Μελετ. IV 9.

κανάκισμα το· στο τυπολ. πρόσθ.: Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ′ 1205.

κανίσκευμα το· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *κ α ν ί σ κ ε μ α ν*· στο ετυμολ. αντί: Η λ. στο Βλάχ. γρ.: Τ. *κανίσκεμα* στο Βλάχ.· στο σημασιολ. πρόσθ. ως πρώτη τη σημασ.: «Δώρο, χάρισμα» και το παράθεμα.: *άφησ' τα κανισκέματα εκείνα που του παίρνουν, 'πουμέσα κι' από τα χωριά καθημερόν του φέρνουν* 'Ασμα διερμ. 241.

κανίσκι(ν) το· στο ετυμολ. αντί «Η λ. στον Αριστ.» γρ.: «Το αρχ. ουσ. *κανίσκιον*». στο τέλος του ετυμολ. πρόσθ.: Για τη λ. βλ. και Georgac., The -ιτσ- Suffixes, σ. 127-8.

κάντιον το· στο τυπολ. πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 87^{15}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το παραπ.:

καουζαρίζομαι, βλ. *κουζαρίζομαι.*

καπάνι το· διάγρ. το ά. και αντί αυτού γρ. το ά.: **καπάνι** το, Συναδ., Χρον. 66, εσφαλμ. γρ. αντί *καπίνι*· διορθώσ. κατά το χφ.—Βλ. *καπίνι(ν).*

καπίκι(ν) το, Πηγά, Χρυσοπ. 63 (25), 63 (26), 308 (11), εσφαλμ. γρ. αντί *καπίνι(ν)*· διόρθ. Μανούσ., ΕΕΒΣ 28, 1958, 560-1.—Βλ. *καπίνι(ν).*

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

καπίνι(ν) το, Πηγά, Χρυσοπ. 63 (26) (έκδ. *καπίκιν*· διόρθ. Μανούσ., ΕΕΒΣ 28, 1958, 560-1), 308 (11) (έκδ. *καπίκι*· διόρθ. Μανούσ., ό.π.), 336 (9).

Το τουρκ. kâbin. Η λ. στο Somav. και σε έγγρ. του 1621, του 1646 (Δ. Γκίνη, Περίγραμμα σ. 119, 124) και του 1693 [Κωδ. Σισανίου, (Πανταζόπ.), 27^{4}].

Γάμος με ιεροδικαστική πράξη: *αλλ' αυτός...αφήνει την ευλογητικήν και πααίνει στην ξένην και παίρνει-την με το καπίνιν* (έκδ. *καπίκιν*· διόρθ. Μανούσ., ό.π.) Πηγά, Χρυσοπ. 63 (25).

Φρ. *κόβω καπίνι*=παντρεύομαι με άδεια του κατή (Η φρ. και στο Somav., λ. *καπίνι*): *δεν έκαμεν έξι μήνες αφόντις έφυγεν και η γυναίκα-του έκοψεν καπίνι* (έκδ. *καπάνη*· διορθώσ. κατά το χφ.) *τον μαθητήν-του και τον επήρεν άνδρα* Συναδ., Χρον. 66.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

κάπνινος, επίθ.

Από το ουσ. *καπνός* και την κατάλ. *-ινος.*

Που έχει τη θολότητα του καπνού: *ούρα μὲν κάπνινα* (χφ. *καμπινά*· διόρθ. εκδ.) *και οινόχροια εισίν πλευριτικά* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 80^{15}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

καράγιος ο.—Βλ. και *κωράγιος.*

Το μεσν. λατ. caragius (Niermeyer, Med. Lat. Lex., λ. caragus).

Μάγος: *πολλούς δαιμονολήπτους...περισυνάξαντες από διαφόρων γενών και ετέρους αναξομαλλίους και κουτρουλούς καραγίους* (έκδ. *κωραγίους*· διορθώσ.) Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 485, κριτ. υπ.).

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

καρδαμόσπορος ο.

Από τα ουσ. *κάρδαμον* και *σπόρος.*

Ο σπόρος του *κάρδαμου*: *Λαβών καρδαμόσπορον χουλιάριν α' και γάλα αίγας λίτραν α' και έψησον καλά* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 97^{23}.

καρναβάς ο· στο τυπολ. πρόσθ.: Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. ΙΙ 25.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

καρποφορτωμένος, επίθ.

Από το ουσ. *καρπός* και τη μτχ. παρκ. του *φορτώνω.*

Γεμάτος καρπούς, εύφορος: *Θα πω και για την Σέριφο την καρποφορτωμένην, στα 'πωρικά και τα καλά περίσσα μυρισμένην* Τζάνε, Κρ. πόλ. 235^{27}.

καρτσανάς ο· στο ετυμολ. να αντικατασταθεί η παρατήρηση με τα ακόλουθα: Από το ουσ. *καρτσόνι* και την κατάλ. *-άς (καρτσονάς〉 καρτσανάς).*

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

καρύδα η.

Από το ουσ. *καρύδι* και την κατάλ. -α.

Καρπός καρυδιάς: *καρύδα κάψας και έμιξον άμα μετά ελαίου και όξος και άλειψον* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 84^{17}.

καστράτος, επίθ.· για τη λ. τυπολογικώς βλ. Mihăescu, RES-EE 19, 1981, 797.

καστροκτισία η· στο ετυμολ. πρόσθ.: Η λ. και σε έγγρ. του 11. αι. (Βραν. Ε., Βυζ. έγγρ. Πάτμου Α′, έγγρ. 2^{6}, 3^{36}, 5^{66}, 6^{48}, 10^{16}).

κάστρο(ν) το· στο τέλος του ά. πρόσθ.: Βλ. Maro Philippa-Apostolou, Le nom «Castro» donné aux villages fortifiés de Cyclades (Πύργοι και Κάστρα, επιμελεία Νικολάου Κ. Μουτσοπούλου, Θεσσαλονίκη 1980, σελ. 135-147).

κάτα η· στο τυπολ. (λ. *κάτα*) πρόσθ.: Προδρ. IV 191, χφ. g κριτ. υπ., Πωρικ. V 94, Σαχλ. Ν 191, Χρησμ. VI 25, Φυσιολ. (Zur.) XVI 1, 2, Ch. pop. 589, Γεωργηλ., Θαν. 522, Αιτωλ., Μύθ. 81^{1}, 108^{3}· πρόσθ. επίσης τον τ. *κ ά τ τ α,* Βουστρ. 469· στο ετυμολ. πρόσθ. ο τ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β′ 586, λ. *κάττος*)· στο σημασιολ. πρόσθ. τη σημασ.: «Ονομασία πολιορκητικής μηχανής» (βλ. Dawkins [Μαχ. Β′, σ. 179, 249]): *εκράξαν το κάστρον τούτον κάττα* Μαχ. 484^{6}.

κατά, πρόθ.· στις εκφρ. πρόσθ.: *κατά καιρόν*=πότε πότε, κατά εποχές: *έρχονται γαρ*

κατά καιρόν Φράγκοι προσκυνητάδες Παϊσ., Ιστ. Σινά 1323· *Κατά καιρόν ερώτα-τον εκείνα τα δεν ξεύρεις* Κομν., Διδασκ. Δ 146.

καταδίκαση η· στο τυπολ. πρόσθ.: Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 554.

κατακαίω· το παράθεμα από Θρ. Κων/π. (Mich.) 113 (σημασιολ. διαίρεση μέσ. φωνής) να τοποθετηθεί στην Ενεργ. **1** με τη διόρθωση *εκατεκάψαντο* (έτσι ο εκδότης) σε *κατεκάψαν-το*.

κατακόπτω· το ρήμα στο παράθεμα από Γεωργηλ., Βελ. 268 (Β' Μεσ. 1) να χαρακτηρισθεί παθητικό της ενεργ. σημασ. «κατασφάζω».

καταλύω· το παράθεμα της σημασ. **Ι Β' 2** να συμπληρωθεί: *εις το ζαφειροτρίκλινον κατέλαβον απέσω, αφού το φλογοπόταμον κατέλυεν εκείνο* Βέλθ. 666.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

καταποντίζω, (ΙΙ)· *να μας καταμποντίσει,* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. δ' 140· πιθ. εσφαλμ. ανάγν. αντί *καταμποδίσει,* όπως διάβασε Ξανθ. (Φορτουν. Ιντ. δ' 140).

καταστατόν το· στο τυπολ. πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 79^{1-2}.

κατασωτήριος, επίθ.· διάγρ. το ά. και στη θέση-του διάβ. το ά.: **κατασωτήριος**· *κατασωτήρια,* Δεφ., Λόγ. 45, εσφαλμ. γρ. αντί *κράτα σωτήρια* (διόρθ. Κριαρ., Αθ. 46, 1935, 138).

καταχανάς ο· στο τυπολ. πρόσθ.: Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 1244.

καταψυχίζω· πρόσθ. τη σημασ.: «δροσίζω», ευφραίνω: *υγιαίνει τους οφθαλμούς και καταψυχίζει την καρδίαν και τον στόμαχον ποιεί δυνατόν* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 95^{18-9}.

κατεμποδίζω· στο τυπολ. πρόσθ.: Φορτουν. Ιντ. δ' 140.

κάτεργον το· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *κάτερκον,* Άσμα διερμ. 67.

κατούνα η· στο ετυμολ. πρόσθ. ότι ο Γιανουλέλλης, Ιδιωμ. λ. δάν. σ. 46, ετυμολογεί τη λ. από το ρουμανικό catun.

κατσαρός, επίθ.· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για διαφορετική ετυμ. βλ. Γιανουλέλλη, Ιδιωμ. λ. δάν. σ. 46· και στο τέλος του ετυμολ. πρόσθ.: Η λ. και ως επών. και παλαιότ. (Κουκ., ΒΒΠ Δ' 351 σημ. 6) και σήμ.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το παραπ.:

κάττα η, βλ. *κάτα*.

καύκαλο(ν) το· στο σημασιολ. **1** πρόσθ. την παραπομπή: Δετοράκης, Κρητολ. 8, 1977, 187.

καυλός ο· *καύλος.*

Το αρχ. ουσ. *καυλός*. Η λ. και ο τ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex.).

Βλαστός φυτού: *Κράμβης καύλους και τα φύλλα αποβρέξας εις όξος πρόσφαγε νήστις* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 60^{11}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το παραπ.:

καυματιά η, βλ. *καματιά*.

καυματώδης, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *καματώδης*· στο σημασιολ. πρόσθ. το παράθεμα: *αν έναι ο καιρός ψυχρός ή καματώδης, φλέγων* (παραλ. 1 στ.) *βαστάζει* (ενν. *ο κύων*) *και τον καύσωνα, βαστάζει και το πάγος* Φυσιολ. (Legr.) 321.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

καυσιδία η.

Πιθ. από το ουσ. *καψίδα* και την κατάλ. *-ιά* (με εξαρχαϊστική τάση).

Αίσθημα από κάψιμο: *‹Π›ερί καυσιδίας οφθαλμών* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 57^{5}.

καψίδα η· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *καμψίδα,* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 87^{14}. Η λ. και σήμ. στον τ. *καψίδι* (Δημητράκ.).

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

κεδρέλαιον το.

Από τα ουσ. *κέδρος* και *έλαιον*.

Λάδι του κέδρου: *αγριόσυκα τηγανιζόμενα μετά κεδρελαίου ωφελούν* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 50^{25}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

κελεύτρια η.

Από το *κελεύω* και την κατάλ. *-τρια*.

Γυναίκα που ασχολείται με την επίκληση μαγικών δυνάμεων: *όταν ιδούν τον άρρωστον..., ουδέν θυμούνται... να κράξουσιν πνευματικόν να τον εξαγορεύσει* (παραλ. 1 στ.), *αλλά γητεύτρες κράζουσιν, μάγισσες και κελεύτριες* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 1205.

κελεύω· στο σημασιολ. πρόσθ. τη σημασ. **3**) Επικαλούμαι μαγικές δυνάμεις: *όσες εμαντεύασιν και όσες εγητεύαν και όσες σουσουρεύασιν και εκαταλαλούσαν και όσες εκελεύασιν κ' εκάμνασιν κληδόνους* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 148.

κελεφιάζω· στο τυπολ. πρόσθ.: Ιατροσόφ. (Oikonomu) 82^{10}· στο τέλος του ετυμολ. πρόσθ.: και Neophilologus 26, 1941, 310-313.

κεντάριν το· Ιατροσόφ. (Oikonomu) 55^{19}. Η λ. σε διάφ. τ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex.). Για τη λ. βλ. Γεννάδ., Λεξ. και Langkavel, Bot. sp. Gr. 174, 35.

κεντηνάριον το· στο ετυμολ. αντί της αναγραφόμενης παρατήρησης γρ.: Το μτγν. *κεντηνάριον*. Στο τέλος του ετυμολ. πρόσθ.: και Du Cange.

κεντούκλα η· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για διαφορετική ετυμ. βλ. Γιαννουλέλλη, Ιδιωμ. λ. δάν. σ. 49.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

κεράμιν το.

Το μτγν. ουσ. *κεράμιον*.

Πήλινο σκεύος: *Αρμόγην καταβρέχων το έδαφος διαφθείρεις ψύλλους...λαβών κεράμιν ή ποιήσας βόθρον και διαδραμούνται εκεί* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 43^{17}.

κεραυνός ο· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *κ έ ρ α υ ν ο ς,* Ἀσμα διερμ. 171.

Κερυνειώτης ο.

Από το κύρ. όνομ. *Κερύνεια* και την κατάλ. *-ιώτης*.

Αυτός που κατάγεται από την Κερύνεια: *Πολλύν κακόν για τ' άλογα κάμνει τους Κερυνειώτες, 'γγαρεύει κι' άλλα άλογα από τους Λαπηθιώτες* Ἀσμα διερμ. 211.

κεφαλαλγία η· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *κ ε φ α λ ο υ ρ γ ί α,* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 1284.

κεφαλαλγικός, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *κ ε φ α λ α ρ γ ι κ ό ς,* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 1082.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το παραπ.:

κεφαλαργικός, επίθ., βλ. *κεφαλαλγικός*.

κεφαλάς ο· στο τέλος του ετυμολ. πρόσθ.: και παλαιότερα (βλ. λ.χ. Βραν. Ε., Βυζ. ἔγγρ. Πάτμου Α', ἔγγρ. 45^{2}).

κεφαλατίκιον το· στο ετυμολ. πρόσθ.: Η λ. και σε ἔγγρ. του 12. αι. (Βραν. Ε., Βυζ. ἔγγρ. Πάτμου Α', ἔγγρ. 10^{16}).

Στην οικεία θέση πρόσθ. το παραπ.:

κεφαλουργία η, βλ. *κεφαλαλγία*.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

κηρόπισσον το.

Από τα ουσ. *κηρός* και *πίσσα*.

Μείγμα κεριού και πίσσας για φαρμακευτική κυρίως χρ.: *κηρόπισσον λειώσας μετά ελαίου περίχριε την γαστέραν* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 53^{1}.

κιλόν το· στο τυπολ. πρόσθ.: Metrol. 133^{5}, 138^{12}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το παραπ.:

κιορβακής ο, βλ. *τσορμπατζής*.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το παραπ.:

κιρκέλλιν το, βλ. *κρικέλλιν*.

κιχλάτος, επίθ.· στο ετυμολ. πρόσθ.: Η λ. και σήμ. ως επών. (Ξανθ., Μελετ. 282).

κλαυθμός ο· στο τυπολ., στον τ. *κλαυμός* πρόσθ.: Ἀσμα διερμ. 635.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

κλήδονας ο.

Το αρχ. ουσ. *κληδών* με αναβιβ. του τόνου. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Είδος μαντικού παιχνιδιού, κλήδονας: *όσες σουσουρεύασιν και εκαταλαλούσαν κα όσες εκελεύασιν κ' εκάμνασιν κληδόνους* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 148.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

κλωσσαρία η· *γ λ ω σ σ α ρ ί α.*

Πιθ. από το **κλωσσάρα* και την κατάλ. *-ία*. Τ. *κλωσσαρκά* σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 512, λ. *γλωσσαρκά*) και *γλουσσαριά* στο Λιβύσσιο (Σακ., ό.π.).

Κλώσσα: *αβγού τσίπας, τα εβγούσιν από την γλωσσαρίαν* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 99^{10}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το ά.:

κνησμάρα η.

Από το ουσ. *κνήσμα* και την κατάλ. *-άρα*.

Φαγούρα: *εις ψώραν και κνησμάραν* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 84^{14}.

Στην οικεία θέση πρόσθ. το παραπ.:

κόβγω, βλ. *κόπτω*.

κογκλουντέρω· να ορθογραφηθεί το λήμμα (γρ. κονκλουντέρω) και να καταχωριστεί στην οικεία θέση· να ορθογραφηθούν ομοίως ο τ. και το παράθεμα.

κοθλός, επίθ.· στο ετυμολ. πρόσθ.: όχι πιθανή η ετυμ. του Θ. Δετοράκη, Κρητολ. 8, 1979, 130-1, καθώς και η σημασ. «μαύρος, μελαψός» (Δετοράκης, ό.π.).

κοκκί(ο)ν το· να μετατεθεί το ά. από τις σελ. 223-4 στη σελ. 227 (μετά το ά. *κοκκινοχρυσούς*).

Στην οικεία θέση πρόσθ. το παραπ.:

κουμεντούρης ο, βλ. *κομμεντούρης*.

Στην οικεία θέση πρόσθ. παραπ.:

κουμπανάτος, επίθ., βλ. *κομπανάτος*.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΡΟΣΘΗΚΩΝ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΕΩΝ

(Το κεφαλαίο γράμμα δηλώνει τον τόμο και ο αριθμός τη σελίδα)

ΠΡΟΣΘΗΚΕΣ ΣΤΟΝ Ζ' ΚΑΙ ΤΟΝ Η' ΤΟΜΟ

Στο Ευρετήριο προλεγομένων των επτά τόμων του Λεξικού (Ζ' τόμος, σελ. κδ') πρόσθ. στις οικείες θέσεις: «Irmscher J. Ζ' ια'» και «Mossay J. Ζ' ια'».

Στον Ευρετηριακό Πίνακα που δημοσιεύεται στον τόμο τούτο (σελ. 430 κε.) παρακαλείται ο αναγνώστης να προσθέσει στις οικείες θέσεις ορισμένα λήμματα με τις παραπομπές τους, που κατά παραδρομή παραλείφτηκαν. Οι παραλείψεις είναι οι ακόλουθες: *αιχμαλωσία* και *αιχμάλωτος* Ζ' 405· *άντσαλα* Ζ' 410· *απερπάτητος* Η' 404· *βουνίτσιν* Η' 408· *γαρίδα*, *γαριδίτσα*, *γατόπαρδος*, *διακόνημα* Ζ' 405· *έλειγμαν* Ζ' 406· *εμβατή*, *εμπάζω*, *εμπαίνω*, *εμπήγω* Η' 413· *επιβουλία*, *ετοιμόγενος*, *ζορμπάμπασης*, *ισχυρώς*, *καβαλάρης*, *καβούρ*, *καδηνώνω*, *καήνα*, *κάθοικον* Ζ' 406· *κακόν* Η' 421. *καινοτομία*, *κακοτυχίζω*, *κακύνω*, *κάμνω*, *καπερούνι* Ζ' 407.

Η ΕΚΤΥΠΩΣΗ ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ ΑΥΤΟΥ, ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ
ΣΤΑ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ ΣΤΑΥΡΟΥ ΚΑΙ ΙΩΑΝΝΗ
ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΣΕ ΔΥΟ ΧΙΛΙΑΔΕΣ
ΑΝΤΙΤΥΠΑ, ΑΡΧΙΣΕ ΤΗΝ ΑΝΟΙΞΗ ΤΟΥ 1981 ΚΑΙ
ΤΕΛΕΙΩΣΕ ΤΟΝ ΟΚΤΩΒΡΙΟ ΤΟΥ 1982

Διευθύνσεις:

Ε. Κριαράς, Αγγελάκη 1, Θεσσαλονίκη
Τυπογραφεία Στ. και Ιωάνν. Σφακιανάκη, Μητροπόλεως 102, Θεσσαλονίκη